

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206019

UNIVERSAL
LIBRARY

Osmania University

Call No. T. 81-6

Accession No. T. 1992

Author

K. 92:5
కృష్ణ మాధవశాస్త్రి త్రివేణి

Title

శ్రీ కృష్ణ భారతము.

This book should be returned on or before the date
last marked below. 1934.

శ్రీరస్తు

శ్రీకృష్ణభారతము

కర్ణ శల్య సాప్తిక స్త్రీపర్వములు

క వి సా క్య భా వ

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికాస్తి ప్రణీతము

చ ప్త పు రి :

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు & సంస్థానీ వారి

'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రించినది

1934

All Rights Reserved.

బాలాత్రిపురసుందరై నమః.

శ్రీ కృష్ణభారతము

భిష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

వత్సాంగక్షుడుం గుమారకుడు లక్ష్మీవల్లభుం డేకసం
ధావిద్యాగ్రహణైకదక్షుడు సుధీర్ఘప్రాంచితుం డీశ్వరీ
సేవాసక్తుడు మాసుదర్శనుడు సుశ్రీవైభవోపేతుఁ డై
భావగుం దలరారి నావెతలు వాపం జూచి కాపాడుతాఁ.

1
2

వ. అని పరమాత్మస్వరూపుని బ్రస్తుతించి.

క. కృతు లిచ్చి ధనాశెగ గొని, మతిమాలినవాడ నగుచు మనుజాధిపులకొ
బ్రతిపత్తి చేసి హీనపు, గతి కైతెం దప్పు సైచి కావుము దేవా.

3
4

వ. దివ్యచిత్తంబున నవధరింపు మిక్కథకుండు శౌన కాదిమహామునుల కిట్లనియె.

శ్రీవత్సాంగక్షుడు బొడ్డుపండు బుట్టుమచ్చచే జిహ్వాత మైనవాడు; కుమారకుడు పుత్రుడు, కుమారుని, మాంలక్మీని, రంగహించినవాడు “రాతి గృహ్ తీతి రః” స్వాగ్ధేక ప్రత్యయః; లక్ష్మీవల్లభుండు వస్త్రసూషణాదిభోభయందుఁ బ్రియుడు, లక్ష్మీ కథిపతి, సంపద కథిపతి; ఏకసం ధావిద్యాగ్రహణైకదక్షుడు ఒక్కసంతచే విద్య నేర్వ సమర్థుడు, ఏకేశ్వరునియందుఁ బ్రతిష్ఠ గల జ్ఞానము బుద్ధియుఁ గలమహర్షులకు దక్షుడు, నియామకుడు, లేక పరమాత్మబోధకం బగుజ్ఞానము నేజ్ఞానము చేసి భగవద్గీతాదులను బోధించినవాడు; సుధీర్ఘప్రాంచితుండు సుధి యనుపేరుచే నొ వాడు, మంచిజ్ఞానముచే బొందఁ దగినవాడు. “అంచ గతిపూజనయోః” లేక మంగళ్య (దుష్టసంహర శిష్టరక్షణాదికము) ప్రతిపాదించువాడు; ఈశ్వరీసేవాసక్తుడు ఈశ్వరీ సేవలో యిం గాన క్రి గలవాడు, మాయయొక్క సంగము గలవాడు, విషయాసకుఁ డైనవా.

క. జనమేజయజనవల్లభుఁ, డనుసమమేధానిధాని మగునైశింపా

యనమునిఁ గని కురుపాండవు, లని చేసినవిధము దెలుపు మని యడుగుటయున్. 6

వ. వైశంపాయనం డిట్లనియె.

6

—:జంబూఖండనిర్మాణపర్వము:—

క. జననాథ! వాండునందను, లును ధృతరాష్ట్రాత్మజన్మలుఁ గురుక్షేత్రం

బున మన్యువశంబునఁ జేసినప్రిదారిణ మిదెల్లఁ జెప్పెద వినుమా.

7

వ. *ల ట్లుభయబలంబులును దమతమకొలండు లెఱింగి మకొనిసంత మఱునాఁ డిరు
ణోదయంబునధార్తరాష్ట్రస్థ వోదిశులగునానాదేశాగతిరాజు లెల్లరున దమితము
బలగమ్ములతోఁ గాల్యకరణయాబులగ దీర్చి ధౌతమాల్క్యాంబరాభరణధారులును
గృహీతశిస్తాస్త్రిలు నై స్వస్తివాచసపూర్వకంబుగా సశ్చిత్తామ భీష్మ జయద్రథ
శకుని కృతవర్మ శల శల్య బృహద్వల భూశిష్యముఖులం గూడి భారద్వాజుగ
బురస్కరించుకొని భ్రాతృశతపరివారము డగుకురురాజు సనసరించి సమరోత్సా
హం బినుమడింప నానావిధవాదిత్రుంబులు బోరుకలుగ గదలిచని కురుక్షేత్రం
బునఁ జతుర్వ్యజనమండలం బెఱ గలుగ దుర్యోధనకీల్పితుంబులును దుర్గమదుర్గాభి
రక్షితంబులు నగుశిబిరంబుల హస్తీసపురంబునం బోలె వసియించి భక్ష్యభోజ్య
పానీయాదుల రాజగౌరవంబు నొందు చుండి రంతఁ గాగతేయాగ్రజుండును జేది
కాశ కరూశ ప్రభృతు లైసంపూర్ణవీరతుల గూడి విగాట స్త్రుని ధృష్టిద్యుమ్న
ధృష్టకేతు యుధామన్యుత్తిమోజో యుయుధాన జయత్సేన ప్రభృతులును
భీమాజ్ఞాన సకుల సహదేవ కౌసదేయ సౌభద్రేయులును వివిధవిధసైన్యంబులుం
దన్నుఁ బరివేష్టింప శ్రీకృష్ణుఁ బురస్కరించుకొని వివిధమంగళవాదిత్రుంబులతోఁ
బయనం బై చని రంగస్థలం బాక్రమించె.

8

—: సనాద్వయసన్నివేశము:—

సీ. యుద్ధాభినందులు నిద్ధతేజస్కులు, పాండవుల్ సోమకపరివృతు లయి

వివిధసేనలు గొల్వ విజయ మాకాంక్షించి, కౌరవవాహిని జేర సరిగి

శుభాగంబు వట్టి ప్రాజ్ఞులు లయి, పోర నెదిర్చి రవ్వీరసమితి

విజ్ఞాపనము

నేను సుమారు ఐదునైదుసంవత్సరములక్రిందటనే శ్రీమహాభారతము నాంధ్రీకరించుటకుఁ బ్రారంభించి అనేకాంతరాయములకు లోనై యిప్పటికి శాంతిపర్వములో నింతకొంతగాఁ బదునెనిమిదిపర్వములును దెనిగించితి ననిప్రాయముట కెంతయు సంతసించుచున్నాను. ఈ ఐదునైదుసం॥రములకాలములో సరిగ లెక్కవేసి చూచినచో నాభారతరచన కైదాటుసం॥రముల కాలము కంటె నధికకాలము కాలేదనియుం జెప్పఁ గలను. అయిదాటు భిన్న దేశప్రతులు చూచుచుండుటయు, తదగ్రావబోధము చేసికొనుటయును గాలహరణమునకుఁ గారణమైనది. మఱియు నీభారతము రచించు కాలములో నీగ్రంథము ముతోడనే కూరుచుండక పదునైమగ్రంథము లన్యములు రచించి యుంటిని అదియు నాలన్యమునకుఁ గొంత కారణమైనది. ఆధివ్యాధులు, దారిద్ర్యము లోనగునవి మహాకారణము లనియుం జెప్పఁగలను.

కర్ణశల్యసాష్టికస్త్రీపర్వములు గలయీ యైదవసంపుట మందలిగ్రంథము నిప్పటి కాటుసం॥రముల క్రిందటనే రచియించితిని దీనిని ముద్రించుటకుఁ బాలకొల్లుపురవాస్తవ్యులు, వైశ్యశిఖారులు మ. రా. రా. శ్రీ చుండూరినారాయణరావుగారు వాగ్దత్తముచేసి మున్నే ముద్రణమునకుఁ గొంత సామ్యుచ్చిరారు కాని కొంత నాలోపముచే నింతవఱకును ముద్రితము కాలేదు. దైవానుగ్రహము కలిమి నేవిధమైనయంతరాయములును లేక యిప్పటికి ముద్రింపఁ గలిగినందులకు సంతసించుచున్నాను. నారాయణరావుగారు యువకులైనను వారికిఁ గల భాషాభిమానము, దేశాభిమానము నమితము కావుననే యెట్టియెట్టి చిక్కులు వచ్చినను వాని నన్నిటి నొకతెట్టునకుం దట్టి యిట్లు గ్రంథము ముద్రింపఁ గలిగినందులకుఁ గృతజ్ఞుడనై వారికాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి యగునట్లాశీర్వదించుచున్నాను.

ఈసంపుటమందును అచ్చుతప్పులు లోనగునవి పెక్కులు పడి యున్నవి. అవి నవరించి శుద్ధత్రీము వ్రాయుటకు సిమితత కలిగినది కాదు. ఆదిపర్వము మొదలుకొని యిదివఱకు ముద్రితమైనంతవఱకుఁ, శ్రీకృష్ణభారతార్థప్రకాశిక,, యనుపేరితో నొక గ్రంథము వ్రాసి యం దీతప్పులం జేర్చియదిరకాలములోఁ బ్రకటించుచున్నా నని విన్నవించుచున్నాను.

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి

జావి ప య సూ చి క .

కర్ణపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము.

—:0:—

విషయము.

పుట.

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణాదులతెలుంగుచెప్పట.	...	...	2
ధృతరాష్ట్రుండు కర్ణమరణంబునకు పలవించుట.	...	...	6
సంజయుండు కర్ణునియందప్రకారము చెప్పట.	...	...	9
కర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యము గట్టుట.	...	...	10
కర్ణుని ప్రథమనివసయందము.	...	...	12
క్షేమధూర్తి భీమునితో యుద్ధముచేసి చచ్చుట.	...	...	11
విజయనువిందులు సాత్యకితోఁ బోరి చచ్చుట.	...	...	14
ప్రతివింధ్యుండు చిత్రం జంపుట.	...	...	15
అశ్వత్థామ భీమునితో యుద్ధముచేయుట.	...	...	16
అశ్వత్థామ బోరి యర్జునునితో యుద్ధము సేయుట.	...	...	18
అర్జునుండు మగధపుత్రుల మడియించుట.	...	...	23
అశ్వత్థామ పాండుని సంహరించుట	...	...	25
ద్రుపదుండు సహదేవునితోఁబోరి మూర్ఛిల్లుట.	...	...	29
కర్ణుండు నకులుని విరభుంజేసి యవమానించుట.	...	...	30
ధృష్టద్యుమ్నుండు కృపాచార్యునితోఁ దలఁపడి యోడుట.	...	...	34
శిఖండి కృతవర్మతోఁ బోరి మూర్ఛితుండగుట.	...	...	35
దుర్యోధనుండు ధర్మరాజుతో యుద్ధముచేసి విరభుండగుట	...	...	38
కర్ణుని చెండపనాటి యుద్ధము.	...	...	41

కర్ణపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

కర్ణుండు దుర్యోధనునితోఁ దనకుఁకల్గుని సారథిగా జేయు మని చెప్పట.	...	...	45
దుర్యోధనుండు కల్కుని గర్ణునకు సారథ్యముఁ జేయుమని ప్రార్థించుట.	...	...	47
దుర్యోధనుండు కల్కునకుఁ ద్రిపురాసురుల వృత్తాంతము చెప్పట.	...	...	49
దుర్యోధనుండు కల్కునకు భార్యవరాముని ప్రభావము చెప్పట	...	...	56
కల్కుండు దుర్యోధనవాక్యంబున గర్ణునకు సారథ్యము సేయ నంగీకరించుట.	...	...	58
కల్కుండు కర్ణునకుఁ హంబు చెడ మాటలాడుట.	...	...	60
కల్కుండు కర్ణునకు బ్రకేసింపి కర్ణుఁ దూలనాడుట.	...	...	62
కర్ణుండు కల్కునివాక్యంబులకుం గినిసి పలుకుట	...	...	65
కర్ణుండు మద్రదేశ దురాచారంబు లుగ్గడించుట.	...	...	69
కల్కుండు కర్ణునకు హంసకాకోపాఖ్యానము చెప్పట.	...	...	68
కర్ణుండు కల్కునితోఁ దనకుఁ గలిగినకాపంబుల తెలుంగు సెప్పట.	...	...	72

బోదయము.

పుట.

కర్ణుండు బాహికమనద్రీదేశములకురాచారము లెన్ని కలుగుట...	...	74
కర్ణుండు కర్ణనకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు చెప్పట.	...	77
కర్ణుండు కర్ణనితో నత్తుడుతోను నుత్పాతంబులు చెప్పట.	...	79
కర్ణపర్వము-తృతీయాశ్వాసము.		
కర్ణుండు విజృంభించి పాండవసేనపైఁ గవియుట.	...	88
కర్ణుండు ధర్మరాజుతో ఘోరయుద్ధము చేసి యోడించుట.	...	86
భీమసేనుండు కర్ణనోడించి విరఘం జేయుట.	...	90
భీమసేనుండు గదాపాణియై శారవబలంబు నుగ్రసేయుట.	...	93
కురుపాండవయోధుల సంకులసమరము.	...	95
సంకేతప్రకృతి లంఛనము నొక్కపెట్టు యర్జునురథంబుపైఁ బోవుట.	...	96
కృపాచార్యుండు సుకేతుం జంపుట.	...	99
ధృష్టద్యుమ్నుండు కృతవర్మ రథముమీదికిం జని విజృంభించుట.	...	100
అశ్వత్థామ సాత్యకి గుఱ్ఱంబులం జంపి విరఘం జేయుట.	...	101
కురుపాండవయోధుల సంకులసమరము.	...	103
అర్జునుండు కురుబలంబులపైఁ గవియుట.	...	105
అశ్వత్థామ యర్జును నెదిరించి పోరుట.	...	106
శ్రీకృష్ణుం డర్జునుచే దెగినకురుబలంబు నభివర్ణించుట.	...	109
అశ్వత్థామ పాంచాల్యుం దాడి ఘోరయుద్ధము చేయుట.	...	111
శ్రీకృష్ణుం డప్పటియుద్ధం బభివర్ణించుట.	...	113
కురుపాండవయోధుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	115
ధర్మరాజు కర్ణనితోఁ బోరి విముఖుం డగుట.	...	118
కల్యుం డర్జునునితో యుద్ధము నేయు మని కర్ణనకుం బురికొల్పుట.	...	119
అశ్వత్థామార్జునుల ఘోరయుద్ధము.	...	121
కర్ణుండు విజృంభించి పాండవబలంబుపైఁ గవియుట.	...	122
అర్జునుండు భీమసేనుం గని ధర్మరా జెందున్న వాఁ డనియుడుగుట.	...	123
కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేనుం బరయ శివరంజనకుం బోవుట.	...	124
ధర్మరాజు కర్ణుండు తన్నుఁ బరాభవించె నని చెప్పట.	...	125
కర్ణుండు బ్రదికి యుండె నని యర్జునుం డన్న తెలింగించుట.	...	126
ధర్మరాజు కర్ణుండు బ్రదికి యున్న వాఁ డని విని యర్జునుం గినిసి పలుకట.	...	128
అర్జునుండు ధర్మరాజుపైఁ గత్తిదూయఁ గృష్ణుండు నివారి చుట	...	180
అర్జునుండు ప్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండఁ గృష్ణునిపంపున ధర్మరాజుఁ దూలనాడట.	...	184
అర్జునుం డిన్నం దూటి కృష్ణునిపంపున నాత్మవధంబుగాఁ దన్నుం దాన పొగడు కొనుట.	...	185
ధర్మరాజు కృష్ణుని వాక్యముచేఁ బ్రసన్నుడగుట.	...	187
అర్జునుండు ధర్మరాజుం బ్రార్థించి వేడుకొనుట	...	188

కర్ణపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము.

విక్షయము.

పుట

శ్రీకృష్ణుండు కర్ణుం బ్రశంసించి యర్జునున కుత్తేజంబు గలిగించుట.	...	...	141
అర్జునుండు కృష్ణుని వాక్యములచే గర్జవధులును ఖర్జునీంచుట	...	...	144
భీముం డర్జునురాకఁ గోరి విశోకునితో విచారించుట.	...	...	146
శకుని భీమసేనుం దాఁకి మార్చికుండై వడుట.	...	...	149
అర్జునుండు కురుబలంబు నరిమి పోరాడుట.	...	...	152
కర్ణుఁ డర్జునుం గని ప్రశంసించుట	...	...	153
అర్జునుండు కురుసైన్యంబు చిందువందు నేయుట	...	...	155
కురుకుమారులు పడుండు సరుం దాఁకి మృతు లగుట.	...	...	157
భీమసేనుండు విజృంభించి కురుసేనుం దెరలించుట	...	...	158
కర్ణుండు పాంచాలసేనవైఁ గవిసి పరాక్రమించుట.	...	...	159
దుశ్శాకనుండు భీమసేనుతోఁ బోరి చచ్చుట.	...	...	161
భీమసేనుండు దుస్ససేనునియరంబు వ్రచ్చి రక్తపానము చేయుట.	...	...	164
అర్జునుండు వృషసేనుని విధించుట.	...	...	166
శ్రీకృష్ణుం డర్జునుకుఁ గర్ణుం జూపి ప్రబోధించుట.	...	...	170
కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధకాలమున దేవతల పక్షోత్తరములు.	...	...	171
కర్ణార్జునుల యుద్ధారంభ ప్రసంగము.	...	...	172
అశ్వత్థామ యుద్ధము మాను మని దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబునేయుట.	...	...	174
కర్ణార్జునులొందొరుపై దివ్యాస్త్రంబులు ప్రయోగించుకొనుట.	...	...	176
భీమాచ్యుతు లర్జునుం బితికొల్పుట.	...	...	178
కర్ణార్జునులు విజృంభించి యస్త్రములు ప్రయోగించుకొనుట.	...	...	180
కర్ణుం డర్జునునిపై నాగాస్త్ర మేయుట	...	...	183
నాగాస్త్రంబున నర్జునుకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట.	...	...	184
శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకు సర్వసృత్తాంతము చెప్పుట.	...	...	186
కర్ణునిరథవక్రంబు భూమిం గ్రంకుట.	...	...	188
కర్ణుండు క్రుంగినతనరీధం బెత్త నుంకించుట.	...	...	189
అర్జునప్రయుక్తం బుకరంబునఁ గర్ణుకిరంబు దెగుట.	...	...	191
కర్ణవధానంతరము శల్యుండు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట.	...	...	193
కురుబలంబు భీమార్జునుల బాటి నిలవలేక విజ్ఞిగి పోవుట.	...	...	194
నూర్వాప్తమయ వర్ణనము.	...	...	196
కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజు పాలికిం జని కర్ణమృతిగి దెలుపుట.	...	...	197

శల్యపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము.

సంజయుండు ససురభూమినుండి వచ్చి యుద్ధసృత్తాంతము చెప్పుట.	...	...	202
ధృతరాష్ట్రుండు శల్యుదుల వృత్తి విని దుఃఖించుట.	...	...	200

యము	పుట
పాదులుదుర్మోదనునకు హితోపదేశము నేయుట.	207
దుర్మోదనుడు కృపాచార్యునకుఁ దనమనోవిశ్చయం బెఱింగించుట.	209
దుర్మోదనుడు సరస్వతీతీరమునకుఁ జని కార్యాలోచనము నేయుట.	211
దుర్మోదనుడు కల్యణిని బ్రార్థించి నేనానాయకుం జేయుట.	212
కల్యణీనానాయకత్వమును విని ధర్మరాజు కృష్ణునితోఁ బ్రసంగించుట.	213
కురుసైన్యము యుద్ధసన్నద్ధంబై వెడలుట.	216
కురుపాండవుల పడునెనిమిదవ నాటి యుద్ధప్రారంభము.	216
కల్యణుడు పాండవసేనపై విజృంభించుట.	221
కల్యణీమనేనులగదాయుద్ధము	223
గదాయుద్ధమున మూర్ఛిల్లినకల్యణి గృపుఁడు దొలంగి గొనిపోవుట.	224
కల్యణుడు ధర్మరాజు నొగిలించుట.	225
భీమసేనాడు లొక్క పెట్ట కల్యణిపయింబడి పోరుట.	227
అశ్వత్థామ గురభుఁడను పాంచాలకుమారుం జంపుట	229
కల్యణర్మసందసుల ద్వంద్వయుద్ధము.	231
ధర్మరాజు బాణముల కల్యణుడు మూర్ఛితుండగుట.	233
ల్యణుడు ధర్మరాజుని విరథుం జేయుట.	235
ధర్మరాజు కత్తిం బ్రయోగించి కల్యణం జంపుట.	236
ల్యణుడు ధర్మరాజుం దాఁకి హతుం డగుట.	237

కల్యపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

ల్యణిబంధువులు లోనగువారు ధర్మరాజుం జుట్టుముట్టుట	240
దుర్మోదనుడు విడిగినవిజబలముం గూర్చుకొని కేత్రువుల నెదిరించుట.	243
కృష్ణుడున్నునిచే సాకువందు డెగుట.	244
కల్యణి కృతవర్మను మూర్ఛితుం జేయుట.	245
దుర్మోదనుడు పాండవయోధులతో ఘోరయుద్ధము నేయుట.	246
సని పాండవసైన్యముతో మహాయుద్ధము నేయుట.	249
ని దుర్మోదనుని కడకువచ్చి తపరాక్రమం బభివర్ణించుకొనుట.	251
ష్టార్జునులు ధుర్మోదనుని చేతకు సంభాషించుట	254
ష్టార్జునుడు సుయోధనుని విరథుం జేయుట	255
ద్వివరాత్రభృతి కురుకుమారులు భీమునిచే జచ్చుట.	257
ష్టం డతిబలము తెఱంగు జిహ్వానకుం జెప్పట.	258
సుండు త్రిగర్జుతో సుకర్మం డెగటార్చుట.	260
దేవుండు లూకుం జంపుట.	261
దేవుండు కనుని గూల నేయుట.	262
పదకేవలము	263

విషయము

దుర్యోధనుడు కాందికపంధై పలయుతుండునుట.	....	....	263
దుర్యోధనుడు దైవహితునప్రాదంబున దాగియుండుట.	....	....	264
కృపకృతసర్వాకృతానులు దుర్యోధనుం గరి సంభాషించుట.	....	...	267
ధర్మరాజు మహానుజ దాగియున్న దుర్యోధనుని దూరపాగుట.	....	...	270
దుర్యోధనుండు నీటునుండి ధర్మరాజున కుత్తరం బిచ్చుట.	...	....	271
గదాయుధ పర్వము.	...	....	278
దుర్యోధనుండు గదతో ప్రాదంబునుండి వెడలివచ్చుట.	...	....	"
ధర్మరాజు దుర్యోధనుల సంభాషణము.	...	...	275
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునితో బ్రసంగించుట.	....	....	276
శ్రీకృష్ణుండు భీమసేనుని దుర్యోధనునితో గదాయుధంబునకు బుచ్చుట.	....	...	277
బలరాముండు భీమదుర్యోధనుల గదాయుధంబులఁ జూడవచ్చుట.	....	....	279

శల్యపర్వము—తృతీయాశ్వాసము.

బలరాముని తీర్థయాత్రాప్రకారాభివర్ణనము.	...	...	28
మంకగమనముని మాహాత్మ్యాభివర్ణనము.	....	....	28
విశ్వామిత్రుని చరిత్రము.	....	...	291
కుమారస్వామి ప్రభావాభివర్ణనము.	...	....	295
కురుక్షేత్రాభ్యుత్థాంతము.	....	....	311
బలరామునపాశులై యెల్లరు మడుగు విడిచి సాలికలనికఁ జోవుట.	....	...	313
భీమసేనుండు దుర్యోధనుని గర్హించి పలుకుట.	....	....	315
భీమసేనదుర్యోధనుల గదాయుధము.	....	...	317
శ్రీకృష్ణుం డర్జునునితో భీమదుర్యోధనుల తారతమ్యముచేప్పట.	...	...	319
దుర్యోధనుండు భీమగదాభి ఘాతమునఁ దొడలు విడిగిపడుట.	...	...	320
భీముండు దుర్యోధనుని నిరసమిండుట.	....	....	321
ధర్మరాజు దుర్యోధను మూరారుచ్చుట.	....	....	322
బలరాముండు భీము జంతతుంకింప శ్రీకృష్ణుండు కారింపం జేయుట.	...	...	323
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజుతో సుచితవాక్యము లాడుట.	...	..	324
నేలఁ గూడినదుర్యోధనుండు కృష్ణు నాశ్రేపించుట.	...	...	326
పాండవులకు శిబిరంబుల కరిగినవెనుక యర్జునరథంబు గాలుట.	...	...	329
శ్రీకృష్ణుండు గాంధారి నూరడింప హస్తీపురి కరుగుట.	...	...	330
దుర్యోధనుండు సంజయంబు గని విలపించుట.	...	...	333
కృపకృతసర్వాకృతానులు దుర్యోధనునికడకు వచ్చి విచారించుట.	...	...	335

సౌప్తికపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము.

కృపకృతసర్వాకృతానులారాత్రి యొకమట్టికడ విశ్రమించుట.	...	...	339
అశ్వత్థాను యెలుకంబు వచ్చి కాసులం జంపుట నాలోకిండుట.	...	...	340

కృపాచార్యుం డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు తెలింగించుట.	...	...	841
అశ్వత్థామ కృపకృతవర్మలతోఁ దనవిశ్మయం తెలింగించుట.	...	...	848
కృపాచార్యుండు నిద్రాసక్తులఁ జంపరాదని చెప్పుట.	...	...	845
కృపాచార్యుం డశ్వత్థామకు హితోపకేతంబు చేయుట.	...	...	846
అశ్వత్థామ కృపునిమాటలు నిరాకరించి కార్యోన్ముఖుం డగుట	...	...	847
అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతరూపంబునం దోచుట.	...	...	848
అశ్వత్థామ భూతంబునకు భయమంది శివుని కేరణుఁ జొచ్చుట.	...	...	850
అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షమై ఖడ్గం బొసంగుట.	...	...	851
అశ్వత్థామ కృపకృతవర్మలతో శివరంబులం బ్రేవేళించుట.	...	...	852
అశ్వత్థామ ధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట.	...	...	853
అశ్వత్థామ కరితురగాడులతో యుధామన్యుఁడై నూలం జంపుట.	...	...	854
అశ్వత్థామ ద్రౌపదీపుత్రులం జంపుట.	...	...	855
అశ్వత్థామ శిఖండిప్రభృతి పాంచాలురం బొడివి చంపుట.	...	...	856
అశ్వత్థామ కృపకృతవర్మలం గూడి దుర్యోధనునికడకు వచ్చుట.	...	...	859
అశ్వత్థామ దుర్యోధనునితో సంభాషించుట.	...	...	860
అశ్వత్థామ దుర్యోధనుం గని పలవించుట.	...	...	861
దుర్యోధనుఁడు గురుపుత్రునిచేతకు సంకసించుచు చ్యుతుండగుట.	...	...	870

సాప్తికపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

ఐషీకవర్షము	...	...	872
ధర్మరాజు పుత్రులులోనగువా రశ్వత్థామచే జచ్చుట విని పలవరించుట.	...	...	873
ధర్మరాజు ద్రౌపది నూరడించుట.	...	...	874
ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమనేను నియోగించుట	...	...	875
శ్రీకృష్ణుం డశ్వత్థామ శృతాంతము చెప్పుట.	...	...	876
అశ్వత్థామార్జునుల బ్రహ్మశిరోనామాస్త్రములు ప్రయోగించుకొనుట	...	...	878
వ్యాసుం డశ్వత్థామ నుపశమింపజేసి శిరోరత్నంబిప్పించుట.	...	...	880
శ్రీకృష్ణుండు తుర్తరాగర్భంబు రక్షింతునని ప్రతిజ్ఞచేసి గురుపుత్రుని కేపించుట	...	...	881
భీముఁ డశ్వత్థామ శిరోరత్నమును ద్రౌపది కిచ్చుట.	...	...	882
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకు శివప్రభావము జెప్పుట.	...	...	883
రుద్రుండు దేవతలు సేయుయజ్ఞంబు నేసినకథ.	...	...	884

స్త్రీపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము.

జలప్రదానికపర్వము.	...	...	887
ధృతరాష్ట్రుండు పుత్రకోకంబునం బొక్కుట.	...	...	888
విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు నేర్పుట.	...	...	889
విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగమనంబు తెలుం గెలింగించుట.	...	...	891
కృష్ణద్రౌపదీయుండు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు నేయుట.	...	...	896

ధృతరాష్ట్రుండు సపరివారంబుగాఁ బాలికలనికిం బోవుట.	...	...	399
కృపాదు లెదురుపడి గాంధారిధృతరాష్ట్రుల నూరడించుట.	...	...	400
ధర్మరాజు తమ్మునితోఁ గృతరాష్ట్రుని సమీపించుట.	...	...	401
ధృతరాష్ట్రుడు ఇనుపభీముని విజుచుట.	...	...	402
శ్రీకృష్ణుండు ధృతరాష్ట్రుని గర్హించి తలుకుట.	...	...	403
ధర్మజుని శపింప నెంచిన గాంధారిని వ్యాకుల దూరార్చుట.	...	...	404
భీముండు గాంధారికిఁ గోపాపశమనంబుగా నుత్తరంబు బిచ్చుట.	...	...	405
ధర్మజుండు గాంధారితో నతివినయంబునం బ్రసంగించుట.	...	...	407
గాంధారి ద్రౌపది నూర ర్చుట-	...	...	,,

శ్రీపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీనిలాపపర్వము	...	...	409
గాంధారి పాలికలను జూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి డుఁఖించుట.	...	...	410
గాంధారి దుర్యోధనుని కశేబరంబు జూచి విలపించుట.	...	...	412
గాంధారి దుశ్శాసనుఁ కశేబరంబు చూచి విలపించుట.	...	...	415
గాంధారి యభిమన్యుని కశేబరంబుఁ గని ప్రలపించుట	...	...	416
గాంధారి కర్ణునికశేబరంబుఁ జూచి వాపోవుట.	...	...	418
గాంధారి నైంధవుని కశేబరంబు జూచి ఎగచుట.	...	...	419
గాంధారి శరత్సగతుఁడైన భీష్మునుద్దేశించి పలవరించుట.	...	...	420
గాంధారి గురుం దలంచి పలవించుట.	...	...	421
గాంధారి భూరిశ్రవుని కశేబరంబుఁ గని వాపోవుట.	...	...	422
గాంధారి శకునికశేబరంబుఁ నిలకించి పలవించుట.	...	...	423
గాంధారి దృపదాదుల కశేబరంబులు గని వగచుట.	...	...	424
గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు కాపం బిచ్చుట.	...	...	425
క్రాధపర్వము	...	...	,,
ధృతరాష్ట్రుడకు ధర్మరాజు యుద్ధమందుఁ దెగినవారి గతులు చెప్పుట.	...	...	426
కుంతి ధర్మరాజునకు గర్భండు తనకొడు కని యెఱింగించుట,	...	...	428

సంపూర్ణము.

శ్రీ కృష్ణభారతము

(శ్రీ) చుండూరివారి వంశవర్ణనము.

శా. శ్రీరాధామధురాధరాధికసుధానేవావశస్వాంతుః ధై
సారాచారత సారుమీఱుశిఖిసింఘం బూని వేపల్లెలో
నారీలోకము చెంత నాడుకొనుకృష్ణస్వామి పోచు గృహ
శూరక దానపరక వరాస్వయభర్తు జుండూరినారాయణుక.

1

చ. కలువలతేనితోడు గిరికన్యకజోడు రతిశునమ్మ త
మ్ము నివసించుకొమ్మ కడుముద్దులు గుల్కంగ బాలవెల్లిలో
వెలసినముద్దరాలు కరివేలుపువాలిల నేలుమేటి య
క్కలుములబోటి పేర్కి గనుఁ గాపుత మాణెమ గన్నపుత్రునిన్.

2

మ. చను వొప్పం దల నొక్కపద్మవయనక సామేన వేటొక్కచం
దనగంధిక దొడలం గుమారయుగముం దాఁ దాల్చి ప్రేమించుచు
న్మనమందు గడుసంతసించు త్రిజగన్నాథుడు సంపద్యశో
ఘనునిన్ జుండురివంశరత్నమును వేడ్కం బ్రోచు నారాయణున్.

3

చ. లరు..శరీరకాంతి దెస లంతరమింతయు లేక నిండుకోఁ
గరముల నాల్గిటం గళముఁ గంజము పుస్తక మశ్రుమాలముం
బరంగ శివాంకనంస్థ యయి బాలిక వైఖరి భక్తకోటులక
సురుచిరలీల నే త్త్రిపురసుందరి మాణెమపుత్రు నేలుతన్.

4

మ. వెలిదమ్మిం గొలువుండి పాణిసమితి నివ్వాణ మేసాఱఁగాఁ
గలుగంతేసి పురాకృతంబు తదభీకంబందు ముబ్బంతులక
వెలియం జేయుచు భారతీసహితుండై వెల్లొందువేల్వీపునక
దెలియం జుండురివంశభూషణునకుఁ దీర్ఘాయరాశోగ్యం ౯.

5

మ. తలపూ వెన్నెలతాకళల్ గఱఁగి చిందన్ వల్లకీదండమం
దలరుంజొంఁము లల్లుకోఁ నిశుకం బయ్యంచవార్వంబు నిం
డలర న్నాగ్గతుం దొటలగి యట నున్నట్లుండఁ దాఁ గచ్చున్
లలి వాయించునరిస్వతిరహణి మానారాయణు బోచుతక.

6

సీ. పటికంఘటాలడా లటమటించఁగఁ బాల నిద్దంపుఁ దెలిమేనిఁ గ్కు లెనఁగ

సూర్యచంద్రాగ్నుల సాంపాంచుమూఁడేసికనులఁ జొవంచ మొగంబులరఁల

బాపటసుర నేపుఁ జాపులేజాబిల్లి, చేర్చుక్కవలె వేలి చెన్నుమీఱ

నైదైదుచేతుల నబ్జత్రిశూలాది, యరికరంబులు మహావృత్తిభ దెలుప

తే. నెల్లవేదములకుఁ గన్నతల్లి యగుచు, నెన్న మూర్తిత్రయంబున కన్న నున్న
తముగ వర్తించి నిజభక్తనమితి నేలు, నట్టిగాయత్రి ప్రాచు నారాయణాఖ్యు. 7

శా. మూఁడుగాలములందుఁ బ్రత్యహముఁ దా మువ్వేల్పులై లోకముల్

మూఁడుం బోచెడు ద్వానశాత్ముఁడు షహాత్ము ల్లాల్పుగాయత్రికిఁ

తే. డాదిత్ముఁడు నిత్ముఁ డూర్జితమతిఁ బ్రేమించి యెల్లప్పుడుఁ

దోడై మాణెమ యగ్నిపుత్రునకుఁ దోడ్తో నిచ్చు నారోగ్యమున్. 8

ప. అని పరోపకారపరాయణుడగునారాయణరావు నాశీర్వదించి యేవొక్కనమయం

న కీరారామంబునకుం బోయియన్నప్పుడు నావృత్తాంత మాత్రేయునివలనవినియ

ట ధనికుండును దాతయునై యున్నచుండూరినారాయణరా వనువైశ్యశిఖామణి

నాకడకు వచ్చి మీశ్రీకృష్ణవల్లభారతంబునఁ గర్ణ, శల్య, సాప్తిక, స్త్రీ, యర్వములు గల

సంపుటము నేను ముద్రింతు నని నుడికార మిచ్చి పెండిపల్లెరముతో నూటపది

యాజురాయములతో నమూల్యము లగువస్త్రములతోఁఫలంబులతోఁ గర్పూరతాం

బూలం బిచ్చినం బుచ్చుకొని ముదం బంది ముందు మంగళాచరణంబుగా నవ్వైశ్య

శిఖామణివంశావతారం బభివర్ణించెద. 9

సీ. నకలసురాసుతక్రికరాద్భుతాచ్యుత, సదమలవిపులోగునంభవంబు

లఖలభూవిశ్రుత వ్యాపారసంపాది, తాధిక విమలయశోధనంబు

న్యాయసమా సాదితాఖండ ధనసంచ, యాధరీకృతరాజదైలబిలము

నకలజగజ్జన సన్నతవిశ్రావణాల్పిత కామధుక్కల్పకంబు

తే. శాశితాఘంబు యరమార్గసంగ్రహంబు, సన్నతాచార నిరతంబు సదమలంబు

దేవభూదేవ పూజాతిదీపితంబు, వైశ్యవర్ణంబు పెంపొందు వసుధయందు. 10

త. అల్లవైశ్యవర్ణమందువినుకులాఖ్య, గోత్రమందుసుగుణాప్రతు లగుచు

సుజను లార్య లొప్పి చుండూర నుండుట, వారి కడియె యింటిపేరువచ్చె. 11

శా. అవర్ణంబున సింగరప్ప యన విఖ్యాతాహ్వాయం దొప్పి న

ద్భావంబుం గొని విష్ణుభక్తిభరితస్వాంతుండు శాంతుండు నై

శ్రీవిఖ్యాతియు భూతియుం గలిగి వంశీయాగ్రగణ్యుండు నై

తా పెల్లొందెను దానధర్మపరుడై ధన్యుడు మాన్యుడు నై.

12

మ. తిరునామాఁకితఫలాభిగుఁ డగుచున్ దీపించి తాపించురు

శ్రీ చుంహారివారి వంశవర్ణము.

- గ్వరదేహంబునఁ గాంచనాంబరము లేవం జెన్నుమీఱంగ భ
 ర్మకుచిత్రభాజతరత్నమాలిక యురోమధ్యంబునఁ గొస్తుభ
 స్ఫురణం గ్రాలంగ విష్ణువో యనంగ నై శోభించె నాతం డిలన్. 13
- అ. దానకర్ణుఁ డనంగఁ దళిత్తి థనమిఁడై, వర్తకంబు వలన వన్నె గాలఁచె
 బాలకొల్లుపురినిఁ బ్రజలకుఁ గొంగుబంగార మనంగఁ బేరు గాంచె నతఁడు. 14
- క. అతనికి శరగోపాఖ్యుఁడు, మతిమంతుం డుదయ మంది మాన్యగుఁడు డై
 నులియుపఁ బడుచు రాజమ, సతిగాఁ గొని పేర్చి కయ్యె శరగోపుఁ డనన్. 15
- మ. శకు లన్నన్ నిరసించి శిష్టు లనినన్ సద్భక్తి నీక్షించి గో
 మతకోటిన్ ఘనగౌరవంబునఁ జనన్ మన్నించి యెన్నేనియున్
 మరముల్ గట్టియు, మాన్యముల్ సలిపియున్ ట్మోమండలశ్రీదుఁడై
 శరగోపాఖ్యుఁ డభిఖ్య కయ్యె సుజనస్వాంతంబులం దెంతయున్. 16
- తే. అతని యర్ధాంగి రాజమ్మ సతులలోన, వన్నె వాసియుఁ గల డు నంగనములు
 రెండునుం గీర్తి కెక్కంగ నిండు వైభ, వమున వర్ణింప నయ్యె నీవసుధయాదు. 17
- క. అజంపతులకు జగ్గయ, రాజిల్లె సుపుత్రుఁ డగుచు రాజతగుఁడుడై
 భూజనులు మెచ్చుమచ్చునఁ, దేజంబును గాంచి మించె స్థిరసంపదలన్. 18
- ఉ. ఇమ్మహి జగ్గయావ్వాయుఁ డహినధనంబున రాజరాజ, డై
 ర్యమ్మున నద్రాజ, విభవాతిశయంబున దేవరాజ, దా
 నమ్మున సంగరాజ, కరణమ్మున సన్మునిరాజ, దివ్యతే
 జమ్మున ఘనసీరా జన నజనీము కీర్తి వహించె నెంచంగన్. 19
- క. అతనికి న్నాంచారమ, ప్రీతిం బాసగుచ్చునట్టిప్రియసతి యగుచున్
 ఖ్యాతికి నై భూతలమున, నాతతవైభవము గాంచె నతివలలోన్. 20
- తే. అల్లజగ్గయ నాంచారమాబ్జవదన, యందు రెడ్డియనామవిఖ్యాతయశుని
 గాంచె బతుని సుచరిత్రుఁ ఘనులలోనఁ, డనరుపేరు ప్రతిష్ఠయుఁ దగుకులొత్త.
- ఉ. రెడ్డియ నామకైశ్యమణి రేబవ లర్థులచాల వేలుపుం
 గిడ్డి యనంగ నై ప్రబలి గీరితికిం గుదురై జగంబునన్.
 జెడ్డ లెఱంగ కెన్నడును శ్రేయము లందుచుఁ బూర్ణకాముఁడై
 దొడ్డతనంబునం బ్రబలె దోరముగా సిరిప్రాపు గల్గుటన్. 22
- నీ. పరదేశముల నూలు వ్యాపార మొనరించి, మించినవిత్తమార్జించి మించె
 బాలకొల్లుపురఁబ లోలి నివసించి, నిత్యాన్నదానంబు నెఱయఁ జేసె
 జెఱుపులు నూతులు చెన్నొండఁ ద్రవ్వించి, ధర్మకార్యము లెల్లఁ దనరఁ జేసె

- నిరుపేద లగువారి సరసి సంతతిముగ, వస్త్రదానంబు లవ్వారి సేసె
తే. గవులపాలిటి కల్పవృక్షంబు నాఁగఁ, దసరి విపుల కంఠేనిధన మొసంగె
బీదనాదలపాలిటిపెన్నిధి యయి, యార్యవిద్యుల రెడ్డయ్యయశముఁ గాంచె. 23
- క. ఆతఁడు వేంకట యశయెను, పూతచరిత్రను వివాహమునఁ గైకొని సు
ప్రీతిమొయి జగ్గయాహ్వాము, నాతతవిధవమునఁ గాంచె నానతియందుక. 24
- ఉ. జగ్గయ దానధర్మము లజ్జన మొనర్చుచు వేన వేలకుఁ
దగ్గనివిత్తముం బడసి ధారణియందు మనుష్యధర్మఁడై
ముగ్గురు మూర్తులందు సమబుద్ధి గలఁ డయిన్ రమేశువై
నొగ్గినభక్తిఁ గల్గి కరమోదయ మంది తలెచ్చె నంతయుక. 25
- సీ. ఆతఁడు క్షీరాశామమం దాళువారల, శోమె గట్టించి కొలిచె భక్తి
బైరాగులు వసింప వనతులు గల్పించి, వెలయ జగ్గరావుపేటఁ గట్టె
బ్రతిపాపమానముం దతులితంబుగ బీద, జనులకుఁ దగినవస్త్రంబు లిచ్చె
వన్నదాన మొనర్చె ననిశంబు బ్రాహ్మణ,దులకుఁ బ్రత్యహము సంతుష్టి గలుగ
తే. వడ్డివ్యాపారమునఁ బెంచి వసువెనంగ, జెఱపులునునూతులునుద్రవ్వజేసి వాసి
వేణుకోపాలుని ప్రతిష్ఠ వెలయఁ జేసె, గుళ్ళు గట్టించి కొల్లెటికోటయెద్ద. 26
- క. ఆతఁడు మాణిక్యాంబున, బ్రీతిగఁ గొని తొలుతఁ గనియె వేంకట యన్
బూతచరిత్రను బ్రతికఁ బీతాంబుఁ డాది గంగ వెనఁగన్నగలిన్. 27
- సీ. అవల సుబ్బయమ్మ యనునతిఁ బరిణయమై యామెవలన రెడ్డయ్యనాము
మాణిక్యనాముని మఱి పానకాలాపునా ముప్పురఁ గొమాళ్ళు బ్రేమమీఱ
మాణిక్యమాంబయు మఱియును లక్ష్మీనరసమాంబ సూరాంబ రంగనాయ
కమ్మ యన్ కూతుళ్ళు గని యప్తపుత్రభాగ్యంబు గలఁ డని భ్యాతిఁ గాంచె
తే. ఆతఁడు కొనియాడఁ దగడె జగ్గయ్యనాము, డర్శికల్పక మార్యవలశార్థవోది
తాబ్జ డైవ్యర్య నిర్జలయక్షరాజు, సర్వజనవర్ణనీయుఁడై జగతిఁ దనరె. 28
- తే. జగ్గయాఖ్యునిపుత్రు లైశ్వర్యవంతు, లార్యసన్నతసుచరిత్రు లమలమతులు
దానశౌండులు మువ్వ రీధరణియందు, నలరుచుండిరి మూర్తిప్రయంబు నాఁగ. 29
- క. అం దగ్రజఁ డగురెడ్డయ, పొందుగ సూరమ్మయనెను పూవుంబోణి
బొంది మహైశ్వర్య మొగ్గి బొందుడం బొదలుచుండె ముద మెడఁ బొదలక. 30
- ఉ. తాతలు తిఁద్రులుం జనినదారి మెలంగుచు దానధర్మముల్
భ్యాతిమొయిం బొనర్చుచును కుండధనంబును సంగ్రహించి ధా
త్రీతఁ యక్షరాజు నని శ్లోకం వై సుగుఁడైకసాంద్రుడై

- పూతచరిత్రుడై తనగు బూజ్యుడు రెడ్డయినాముఁ డున్నతిగ. 31
- ఉ. శ్రీదుఁడు నాఁగఁ బేర్పడిన రెడ్డయ శ్రీ నరసాపురంబునన్
భూదయితుల్ బలీ యనెడుపాలికఁ గేశపునాలయంబులో
శ్రీ దయివాఱ గా ధ్వజవిశిష్టమునై నునుపాటుస్తంభమున్
బ్రోదిగ నిల్పె నర్వజనపూజ్యముగాఁ బరమార్థదృష్టిమై. 32
- క. పేదలకు వస్త్రదానము, మోదమునం జేయు నన్నపూర్వకముగ నా
శ్రీదుఁడు రెడ్డయ పుణ్య, ప్రాసుర్భావంబు గాఁగఁ బాల్కలను పురిగ. 33
- తే. ప్రతిభమై గాంచె నాతఁడు రామచంద్రు, నవల వేంకటనారాయణాఖ్యుసుతుల
సుబ్బవల్లితాయారమ సుతను సూర, మాసతీమణియందు సంతోస మెసఁగ. 34
- తే. రామచంద్రరాయుఁడు సూర్యరత్నమ యను,తనయ జగ్గయరెడ్డయయనుతనయులఁ
గాంచి మాతరపితృసేవ లొది చేసి, నుజనసంస్తవనీయుడై సాంపుమీఱు. 35
- కా. పూతాత్ముం డగుజగ్గయాఖ్యునకు సత్పుత్రుండు శ్రీపానకాల్
సీతారత్నముఁ బెండ్లియాడి గరిమన్ జెన్నారుచున్ దాతయై
తాతల్ తండ్రిలు వోలె బీదలకు వస్త్రంబుల్ సంతంబిచ్చి వి
ఖ్యాతిం గాంచుచు నుండఁ బాలకొలులో నార్యాన్వయశ్రేష్ఠుడై. 36
- ఆ. పానకాలురావు పానకాల్ రాయని, భక్తిగలిగుకతనఁ బ్రతిభఁ గాంచి
పాలకొల్లలోనఁ బ్రజలకై పురమంది. రమ్ము గట్టి యొనఁగె నమ్మనమున. 37
- తే. సారిది నప్పానకాల్ గాంచె శోభనాద్రి, రావుచున్ జగన్మోహనరావుఁ గృష్ణ
రావు నాఁబడుచువ్వర రమ్యమూర్తు, లైపుత్రులఁ నొల్లిట నశ్రియట్లు. 38
- తే. మతియతఁడురత్న మాణిక్యమయునుభద్ర, మయుమహాలక్ష్మీతాయారమయునురాజ
రత్నమయును సావిత్రియఁ ప్రధిత లైన, పుత్రికలఁగాంచెనాతయుఁబాలుపుమీఱు. 39
- మ. ముగు రాజగ్గయపుత్రులందు నడుమన్ బొల్పొంది మాణిక్య మన్
దగురామంబున నొప్పిమానికము నాఁ దల్కొత్తి వంశంబునన్
జగతీనాథులు మెచ్చుమచ్చునను శత్ర్వ ద్వర్తకవ్యాప్తిచే
నొగి విత్తంబు గణించి పెంపెనఁగె జంధూర్యన్వవాయుం డిలగ. 40
- మ. తనవిత్తంబును ద్యాగభోగములకున్ దా నొప్పఁగాఁ జేయుచున్
ఘనుడై మాణెమ నాఁగ నొప్పగరితన్ గైకొంచు నారాయణా
ఖ్యుని సత్యుత్తము వేంకటేశ్వరుని గోర్కు ల్పితఁగాఁ బుత్రులం
గని యాంజాళమ రత్నమాల యన నొ కన్యాద్వయంబు గన్గ. 41
- తే. ధరణి నేలూరుపురి జమీన్దారుఁ డగుచు,బరఁగు శ్రీమాతెవేంకటస్వామిరాను
నకును సీతమ్మకు గాఁతు రకుటిమత్తియైన మాణెమమాణిక్య మనఁగఁ జెల్లె.
- క. మాణిక్యనాముఁ డాతఁడు, మాణెమ యొక్కింతలోన మహి విడిచినఁ గ

- గళ్యాణముగఁజెడ్డియయ్యె, నాణెముగావించి రంగనాయకి నవలగ. 43
- ఆ. రంగనాయకమ్మ రంగనాయకి నాఁ బ్రీతి కిక్కి తనదునవతి గన్న
బిడ్డ లైనఁ దనదుబిడ్డలనలె గాంచి, మెచ్చె నెల్లనాడు ప్రేముడించి. 43
- ఉ. మాణెమ గన్న వా రెపుడు మానసముం దలరంగనాయకిన్
మాణెమ గాఁ దలచుంచుచు మాతను బాసినచింత లేక లో
రాణ లెఁగి నే ఖ్యమున రాజులుచుండి రటచుఁ జెప్ప నా
మాణెమ నద్దణంబులను మాటికిఁ మాటికిఁ జెప్పనేటికి. 44
- శా. ఆమాణిక్యముపుత్రయుగ్మమున భవ్యఖ్యాతికిఁ మూలమై
శ్రీమంతుండు. గీర్తిమంతు డగుచు జెన్నెంది నారాయణు
దామాన్య ప్రసపుండు నై సుకవిలోకాత్యంతసంకీర్తితుం
డై మానొందుచునుండు బాలకొలునం దార్యుల్ ప్రశంసించఁగన్. 45
- సీ. యాచకోహం దేహి యనువానిఁ గనుఁగొని, నాస్తివాదము నేసి నమపఁ జెపుడు
దీనోహ మనువానిఁ దేటిపాటం చూచి, యుపకృతిం బొనరింప నుల్ల మిచ్చుఁ
బండితోహ మ్మని పరతెంచువానిని, నురక పొమ్మని ప్రియుండఁ జెపుడు
కవి రహ మ్మనువాని కవనంబునకు బహూ, కృతి యొనర్చుం గాని విత మొనర్చ
తే. డతఁడు సత్యసంధుఁడు దయాస్వాంతుఁ డమల, వర్తను. దుత్యాగభోగార్థవర్ధితార్థుఁ
డర్థిజనకల్పకమ్ము నారాయణాఖ్యుఁ, డార్యసంతృప్తనీయుఁడై యలరుచుండు. 47
- మ. సుకలుండై సుగుణుండునై తనరుశ్రీచుండూరినారాయణుం
డకలంకప్రతిభక దలిర్చుచుఁ గవీంద్రాగ్రేసరుండై కృతుల్
ప్రకటింప నిజకీర్తి నింపెనఁగుమాసామర్తి సూర్యప్రకా
శకవిక మెచ్చి గృహస్థులం బొనఁగి నిచ్చల్ మైత్రి మన్నించెడున్.
- తే. అతఁడు శ్రీమోతేవేంకన కచ్చమకునుబుత్రికారత్న మై జగత్పూజ్యచరిత
యైన యసనూయఁ జెండ్లియై హంమెయందుఁగ నె సుగుణమణియనుకన్యకామణి నిల.
- మ. మనుజుం డాత్మనశంబునం దగుమహామాణిక్యం బాసిన
ట్లనసూయామణిఁ బాసివాసి చెడనై వ్యాపారమున్ రోసి క
ర్మనిబద్ధుం డయి దేశముల్ చని సుఖప్రారంభముల్ మాని కొ
న్ని నెలల్ హానివలె మెలంగె నతఁ డెన్నే బన్నముల్ వొందఁగన్. 50
- తే. అవ్వలం గొన్ని నాళ్ళకు నతఁడు దైవకృప గలుగ శాంతుఁడై రాణ్యహేంద్రపురవ
రమున మాజేటివేంకటరత్న పుత్రియైన వేంకటరత్నంబ నాడఁబెట్టి. 51
- వ. ఇట్లు పరిణయంబై నకలసౌఖ్యంబులం దులఁదూఁగు శ్రీనారాయణరావున కభ్యుద
యపరంపరాభివృద్ధి యగున ట్లాశీర్వడించి యీసంపుటము ముద్రించి నభలికరిం
చుచున్నాను.

శ్రీ

బాలాశ్రీ పురసుందరై నమః.

శ్రీ కృష్ణభారతము

కర్ణాటకము - ప్రథమాశ్వాసము.

పాదజలజయుగం

వాపరతంత్రుండ సగుచు భారతరచనా

వ్యాపారమంద యుండిన

నాపై దయఁ జూపకుంట న్యాయమే దేవా.

1

స. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లుభయ బలంబులును విడిదల
కుం జనియె నని వైశంపాయనుడు జనమేజయునిదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె. 2

సీ. ఆచార్యుఁ డగ్గతి హఠఁబెట్టినదాడి, దుర్యోధనాదులు దాఁకితు లయి
గురుపుత్ర సుతయు దరిసి యాశ్వాసించు, చును నిరంకులకుఁ జనినవెనుకఁ
గర్జదుశ్శాసన గాంధారవల్లభు, లురేయి హరాజనవసభమున
నుండి పార్థులకుఁ దామొనరించినట్టియె, గ్గుల న్నెల్ల దలఁపొసఁగొనుచు సంతఁ

తే. గార్యచింతాపరత్వము గ్రమ్ము కొనఁగి, నాక్షణిది నూఱువేలేడు లట్లు గడపి
వేగుడును గాల్యకృత్యముల్ వెన నొనర్చి, కర్ణ దళవాయిఁగాఁ జేసి కదలి రనికి. 3

తే. కర్ణుఁడును రెండునాళు లుద్భవఁ డగుచు, బాండవానీకినులు చాలబడలుడఁగ
భండనము చేసి ఘల్లునగాండివాగ్ని, కాహుతిగ నయ్యె న్నెల్గు నరయు చుండ. 4

చ. అన జనమేజయుం డనియె నక్కట మాధృతరాష్ట్రుఁ డాఁగా
తనయుఁడు ద్రోణుఁడుం దెగినదానికి నార్తి వెలార్చుచుండియె
దనయునిఁ గ్రోవ జేయు నని నమ్మినకర్ణుఁడు నట్లు వోవుటల్
విని మనమందు నెట్లుడుకు వీడచిగోడును బొందెనో కదా. 5

ప. మఱియు బాష్టికసోమవత్తభూరిశ్రవసులును గాత్రులు బాహులును మిశ్రులును
బోకకు శోకించుచు నాతండు చాక యెట్లు బ్రదుకఁ గలిగెనో బవరం బెట్లు ప్రవ
ర్తించెనో చెప్పు మనిన వైశంపాయనుడు పెడియును.

తే. కర్ణుఁ డీల్గినఁదపడికలను విడిచి, వాతవేగతురంగమాన్వీతరథము

నెక్కి హస్తీపురంబున కేగి సంజయుడు ధృతరాష్ట్రుని గాంచి యొద్దికమెయి. 7

— సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణాదులతెఱంగు చెప్పుట. —

ఉ. ఆతనిపాదపద్మముల నొదలఁ జేర్చి నమస్కరించి యో

త్యోతలనాధ! వచ్చితిని సంజయుఁడన్ భజించుచుంటి నీ

చేతల నైకప్రములఁజేసి తపింపక సౌఖ్యముంటివే

నీతలపోత లన్నియును నీళ్ళులు గారఁగ నయ్యె నయ్యెయో. 8

తే. నిదుహిత మొచ్చి విదురుడు నేను గుంభ, సంభవుండును భీష్ముండు శౌరి మఱియుఁ

గణ్వనారదరామాదిసునులు సెప్పనిచ్చ విని వైతి విటు చేటు తెచ్చుకొంటి. 9

క. నీకై ఘోరాహవముం గైకొని తెగినట్టిభీష్మసుటబాదిసుహృ

ల్లోకము తలంపు వచ్చినఁ, గాకుండునె నీకుఁ జింత కౌరవనాథా. 10

వ. అనిన నాంబికేయుండు పెద్దయుం బ్రాద్దు నిట్టార్పు నిగిడించి దుఃఖార్తుం డై

యి ట్లనియె. 11

సీ. భార్గవరాముతోఁ బరమాస్త్రములు గొన్న, కురుపితామహుఁ డట్లు క్రుంగుటయును

విల్లు వట్టినవారి కెల్ల గురుం డైన, గురు డట్లు రణభూమిఁ గూలుటయును

శతసహస్రము లైనసంశక్తకబలంబు, లెల్లనయ్యని నట్లు త్రెళ్ళుటయును

ద్రోణినారాయణాస్త్రము వృధావృథ యయి, పొల్లగా నిపు డట్లు పోవుటయును

తే. బలగము లవెల్ల వెల్లినైపాటుటయును, గని మదీయులు శోకసాగరమునందు

మునిఁగియును గాందిశీకులైరని తలఁతు, వారిచేత లెట్టివో యని లోనవగతు నిపుడు. 12

వ. ద్రోణన్ల వంబు మునిగిన వెనుక రణార్ణవంబునంబడిననాపుత్రకులును గృహకర్ణశల్యకృత

వర్మాశ్వుతామస్తభృతులు నేది డిక్కుగాఁ బారంబు ముట్టిరో సమరస్తకారం

బంతయుఁ జింత విడిచి వినెద నెఱింగింపు మనిన సంజయుం డి ట్లనియె. 13

క. నీయనయమునం బట్టిన, నై యెడ రిపు డావహిలై నందున వగవం

బోయెదపు తగదు దైవము, చేయఁగ నగుదాని కార్తి సేదరు విభాధుల్. 14

క. నావుడు ధృతరాష్ట్రుం డను, నేవగ పెట్లయిన వగవ నేటికి దిచ్చం

బేవగఁ జేయం దలఁచెమ, నావగ నగుఁ జెప్ప మెట్టులయినన్ విందున్. 15

వ. అనిన సంజయుడు. 16

సీ. అట్లు ద్రోణుండు నడ నన్నస్థచిత్తు లై, నీపుత్రులును దొరల్ నెగులు గుడిచి

గతనత్వులై చేతికైగుఱల్ బాటుంగ, మిన్నరయుచు నూరకున్నఁ గాంచి

నెదరుఁ జిట్టను నేను నిన్నుల బుట్టు, కయ్యమునకుఁ గడకట్టినాడ

- గురుడు ద్రష్టనవానఁ గొదికి విషట్టు లై, మిఁ యెల్ల రిట్లుంట మేర గావ
తే. పెనకువల కైనవారి కగును జయమొక్క, వధమొ దీన విచిత్రమ్ము వఱలఁ బోదు
లెండు పోరుకొనంగ నై గండుమిగిలి, కలఁడు చూడుఁడు దివ్యాస్త్రకలితుఁ గర్ణు.
- సీ. ఎవ్వబలమునం జివ్వ కోడి నరుండు, బెగఁడె సింగమునకు మృగమువోలె
నెవ్వఁడు పదివేలయేగ్గులబలమునం, దనరుభీముని విషదృశకుఁ దెచ్చె
నెవ్వనివరశక్తి యింతలో మాయావి, యగుఘటోత్కచు లీల నడచి వైచె
నెవ్వనికడ లోక మెల్ల వ్రేల్చిడి నేర్చు, గలమహాస్త్రంబులు గలవు పెక్కు
- తే. లేవఁడు బాహుబలాధ్యుఁ డై యెనక మెనఁగు, నట్టిదుర్వారవీర్యుఁ డై యలరుచున్న
కర్ణుఁడును ద్రోణపుత్రుఁడుఁ గలరు మనకు, బెద్దప్రాణయి మీ రింతబెగడ నేల. 18
- తే. విష్ణువాసవు లట్టులు వీరు కలన, మనకు రక్షకులై యుండ మఱియు మీర
లోక్కఁ డొక్కఁడ రిపునేన నుక్కఁడంఁక, జాలి యుండియు నిట్లేల జాలి నొండ. 19
- వ. అని సర్వసమక్షంబున నయ్యంగఁజతి సర్వసేనాఁజతి జేయుటయు నతండు రెండుది
సంబు లుద్దండభంజనంబు గావించి వేలకొలంది యోధులం గూల నేసి నవ్యసాచి
చేతం గూలె ననిన ధృతరాష్ట్రుండు శోకవ్యాకులితాంతరంగుం డై సుయోధనుం
డును జచ్చెన కా దలంచి విహ్వలించుచు విగతశౌజ్ఞుం డై భూతలంబునం బడి
మూర్ఛం బొందినం గని వచ్చి గాంధారియు సంతఃపురాంగనలు నార్తనాదంబు
గావించుటయు సంజయుండు వారి నూరార్చుచుండ విదురుండును వచ్చి భూధవుని
నేదఁజేర్చిన నతం డెట్టకే లబ్ధసంజ్ఞుం డై లేచి కూరుచుండి పెద్దయుం బ్రాధ్వా నిట్టూర్పు
నిగిడించి మనంబునఁ బాంశపుం నభినందించి తనవారి నిందించి తనబంధిం గన్పించి
నిధ్యాననిమిలితలోచనుం డై చింతించి చింతించి యెట్టకేకు నిష్కర్షైర్యంబు
చిక్కఁబట్టుకొని సంజయునిదిక్కుమొగం బై యిట్లనియె. 20
- చ. వెడఁపెడ వింటి నీపలుకువేడి వెలార్చెడుపిష్టునాఁ జెవిన్
బడుట మనంబునం జోటఁగఁ బాటదు నానుతుఁ డాసుయోధనుం
డడఁగ జయాశ సంయమని కైఁచన లేదు గదా వచింపవే
కొడుకు యధార్థ మంతయును గొంతయుఁ దాపక యుండ వెండియున్. 21
- తే. అనుడు సంజయుఁ డిట్లను నతఁడు తెగడు, తెగియెఁ గర్ణుండు నాతనికగుకొమాళ్లు
నన్నదమ్ములు దెగిరి నీయనుఁగుకొడుకు, దుస్సనేనుఁడునుం దెగె దురమునందు. 22
- క. ఆదుశ్శాసనువక్షము, భూదయితులు సూచుచుండఁ బారి వ్రచ్చి యమ
ర్షాదృతమతి యై భీముండు, సాదరముగఁ గోరితె నల్ల సంగ్రామమునన్. 23
- తే. అనుడుఁ జీకను శోకోహతమనస్కుఁ, నగుచు నాయనయమ్మున నయ్యె నిట్లు

వనట విందును వీరిలో వారిలోనఁ, జచ్చి బ్రదికినవారిని సరగఁ జెప్పును. 24

వ అనిన సంజయుఁ డీ ట్లనియె నట్లు వదిలినందులు పోరి పాండవసైన్యంబున నర్బుదంబు వోకార్చి భీష్ముడును బాంచాలబలంబున నల్పవశేషంబుగఁ గూల్చి ద్రోణుండును దండులో సాము గండడంచి కడ్లుండునుం గడతేరి రానర్తయోధుల వేలకొలందిం గూలనేసి నీపుత్రులు వివింశతివికడ్లు లాభీమునిచేతం దెగి రావంతు్య లగువిందానువిందులు దుష్కరకర్మం బాచరించి గతింఁచిరి సింధురాష్ట్రాదవశరాష్ట్రరక్షకుండు నేకాక్షాహిణీపరివృథుం డగు జయద్రథుండు ధనంజయునిచే హతుం డయ్యె యుద్ధదుర్మనుఁ డగుదుర్యోధనసుతుండు సౌభద్రనిపాతితుం డయ్యె బాహుబలశాలి యగు దుశ్శాసనసుతుండు ద్రాక్షదేయునిచేతం దెగియె దేవరాజప్రియుండును గితారాధిపతియు నగుభగదత్త మహిపాలుండు ఫాల్గునునిచేతం గూలఁ గౌరవదారూదుం డగుభూరిశ్రేష్ఠుని సాత్యకి చెగ్గూర్చె తత్రధర్మరతుం డగుశ్రుతాయువు సవ్యసాచిం దాఁకి చచ్చెఁ జండశాసనుం దగుదుశ్శాసనుండు భీమసేనునిచే మడిసి బహుసహస్రగజానీకపరిరక్షితుండుగునుదక్షిణుండు కిరీటిచే గీటఁగఁ గోసలేశ్వరుండైనబృహద్రథుండు సౌభద్రుని దాఁకి యమక్షయంబు నొందె నీపుత్రుం డగు చిత్రసేనుండు వృకోదరహతుం డయ్యె మద్రరాజాత్మజుం డగుశూరుం డభిమన్యుని మన్యువశంబునం ద్రెల్లె గర్జపుత్రుఁ డైన వృషసేనుండును శ్రుతాయువును శ్వేతవాహనునిచే యమసాదనగతు లయిరి శ్యాపుత్రుం డగురుక్మరథుండు సహదేవునిచే జచ్చెఁ గేకయుం డగువృద్ధతత్రుండును భగీరథుండును దెగిరి భగదత్తసుతుండు నకులునిచే విహతుం డయ్యె సిపతామహుం డగుబాహ్లికుండు భీమసేనునిచే బిలుకుమాలె మాగధుం డగుజయత్సేనుండు సౌభద్రునిచే ద్రుంకె నీపుత్రు లగుదుర్యుఖదుస్సహదుర్మర్షణహర్విషహదుర్జయులు వృకోదరునిగదకుం బలి మైరి కళింగవృషకులును వృషవర్మయు భీమునిచే గాలగతిం గాంచిరి నాగాయుతబలుఁ డగుపౌరవుండును శిబివసాతిశూరి నేనాభీమాహ కాళింగులును సంశక్తకులును నీమఱుండు లైన వృషకాచలులును భీభత్సునిచే నిహతు లై దుగ్రహర్ముండును నోఘవంతుండును బృహంతుండును షేమధూర్తియు భీమునిచే దెగటారిరి జలసంధుండు సాత్యకిపాతం బడియె రాక్షసేశ్వరుం డగునాంబుసుండు ఘటోత్కచునిచే నుక్కడంగఁ గేకయులును మాలవ మద్రక ద్రావిడ యశాధేయ లక్ష్మీ త్సుద్ర కోసీనర మావేల్లకతుండి కేర సావిత్రిపుత్రకులును బ్రాచ్యోదీచ్యులవ్యదాక్షిణాత్యప్రముఖు లగు పెక్కండ్రును సవ్యసాచిచే సమసిరి మఱియు ననేకు లనేకులచేత మఁబలంబునం జచ్చిరి కుంతులును నారాయణులును బాలభద్రశూరులును గాంగేయునిచేతం

దెగిరి సత్యజిత్రముఖపాంచాలురును విరాట ద్రుపదులును ద్రోణునిచేతం దెగిరి
మహాప్రభావుండు సాభద్రుండొక్కరుడు పెక్కురతోడం బోరి పోరి విరథుం డై దా
శ్శాసనిచేతం దెగియె నంబృతపుత్రుండు దుర్యోధనునిపుత్రుం డగులక్ష్మణునిచేతం దెగి
యె బృహంతుండు దుశ్శాసనునిచేతం దెగియె మణిమంతుండును దండధారుండును
నంశుమంతుండును భోజరాజును ద్రోణునిచేతం దెగిరి సహపుత్రుం డగుసాముద్రచి
త్రసేనుండు సముద్రసేనునిచేతం దెగియె నీలుండును వ్యాఘ్రుడత్తుండును సశ్వత్థామ
చేతం దెగిరి చిత్రాయుధుండు వికర్ణునిచేతం దెగియె కైకేయుండు కైకేయునిచేతం
దెగియె బార్వతీయుం డగుజనమేజయుండు దుర్ముఖునిచేతం దెగియె రోచ
మాను లిద్దఱును బుహజిత్కుంతిభోజులును ద్రోణునిచేతం దెగిరి యభిభువును
గాళిరాజును వసుదానపుత్రునిచేతం దెగి రమితౌజసుండును యుధామన్యూత్తమా
జులునుం దెగిరి మిత్రవర్ధనుండును తీత్రవర్ముండును ద్రోణునిచేతం దెగిరి శిఖండి
తసయుం డగుతీత్రదేవుండు లక్ష్మణునిచేతం దెగియె సుమిత్రుండును జిత్రవర్మయు
ద్రోణునిచేతం దెగిరి వార్ధక్షమియు సేనాగిందుసుతుండును బాహ్లికునిచేతం దెగిరి
చేషీశ్వరుం డగుధృష్టకేతుండును సత్యశృతియు సేనాబిందుండును శిశుపాలపుత్రుం
డగు సుకేతుండును ద్రోణునిచేతం దెగిరి సత్సశృతియు మదిరాశ్వుండును సూర్యద
త్తుండును ద్రోణునిచేతం దెగిరి శ్రేణిమంతుండును మాగధుండును విరాటపుత్రు
లగుశంభోత్తరులును వసుదానుండును భీష్మునిచేతం దెగిరి మఱియు నబ్బలంబునం
బెక్కురు పెక్కురచేతం దెగి రని చెప్పి యిప్పటి కున్నప్రధాను లగు వారిం
జెప్పెన నాకర్ణింపుము మనబలంబునఁ గృప కృతవ ర్మాశ్వత్థామ శల్య సౌబల
కేకయరాజపుత్ర పుష్యమిత్ర స్రభృతులును దుర్యోధనాదు లగునీపుత్రులు కొంద
ఱును వారిబలంబున ధర్మరాజభీమాష్టనమాద్రేయద్రౌపదేయసాత్యకిధృష్టద్యుమ్న
స్రభృతు లెందఱో బ్రదికి యున్ననా రనిన శోకవ్యాకులితాంతరంగుం డై
ధృతరాష్ట్రుండు.

25

ఉ. చిత్తము తత్తఱింఁచెడిని జెప్పదు గాని యొకింతసేపు నీ
చిత్తఱి నూఱకుండు మని యెంతయుఁ గింతిలి వెచ్చ నూర్చుచుకా
దుత్తుము దైవదైర్యమున దొప్పలు దోరలు రాని నశ్రువుల్
మిత్తికి నైనవానిగతి మిన్నక యుండి యొకింతలోలక.

26

వ. సంజయు దిక్కుమొగం బై కర్ణుని దలపోయుచు ని ట్లనియె.

27

సీ. కర్ణుడు సింహవిక్రముండు వృషస్కంధుండును వజ్రకాయుండు ఘనయశుండు
జ్యాఘ్రావమున శత్రుసైన్య మల్లాడింఁగఁ జాలినవీరుండు శౌరియుర్రు.

గాండీవి జీతీకింగాని కొనండు భం,డనమున నిండునేజెనకుడు నను
 నమ్మి వానిభుజాబలమ్ము నాపుత్రుడు,చాండుపుత్రులతోడఁ బగ వహించె
 తే. నట్టి విలుకాఁడు ఁడినంతి నస్మదీయ,సైన్య మంతయుఁ బడినట్లు స్వాంతమందుఁ
 ఁత నేముచు నుంటి నీచివ్వ నింక,విజయ మొందెద నను నాదు పెట్టికొడుకు. 28

— శ్రుతరాష్ట్రండు కర్ణమరణమునకు పలవిండు. —

తే. శార్ఙ్గగాండీవధన్యుల సమరమందు,నే నొకండన మడియింతునెఱుఁగు మనెడు
 కర్ణవచనంబుఁ రాజ్యకాముఁ డైన,నాసుతుఁడు లోభమునఁజేసి నమ్మె నకట. 29
 న. అని మఱియును. 30

సీ. అరిగాపులు జేసె నంగనగకళింగ,కేకయప్రభృతులంగెలిచి యెవ్వఁ
 డెవ్వఁడిగద్రాదుల కెత్తువచ్చి మహాస్త్ర,విమఁ డయి సంగ్రామవిధులఁ బొదలు
 రాజులలోన వైశ్రవణు నల్లెవఁ డెల్లి,విలుకాండ్రలోఁ జేరు వెలసి యుండె
 నెననిబల్మిని లోక మేర్చుమాగధుఁడు కౌరవజాతిపైఁ గూర్చిఁ గ్రాల నుండె
 తే. నతఁడు లోకైకవీరవిఖ్యాతబిరుద,విలసితుఁడు కర్ణఁ డీరీతిఁబిలుకుమాల
 వినిన నే నంబుగిఁ గల మవిసినయట్లు,లుంజియుం దరిఁ గాన రాకుంటి నకట. 31

మ. చెలులుం జుట్టులు బండుగు లెగ వినఁ జీవంబులం బాయ కే
 నిల ని ట్లుండుటఁ జూడ నాహృదయ మెంతే వజ్రసారంబుగాఁ
 దలఁతుం గా దన వ్రయ్యలై ఁడదె సూతా! యింక జీవించి యీ
 పలుకష్టంబుల కోర్వఁ జాలఁ దెగుదుం బ్రాయోపవేశాదులన్. 32

ఆ. చేదు మ్రింగి చత్తుఁ గాడేని చిచ్చునఁ,జొత్తుఁ గాక యున్న నెత్తుగలుగు
 కొండనుండి క్రిందఁగూలుదు ననవుడు,సాంత్యనమున ననియె సంజయుండు. 33

చ. శ్రుతముఁ దఁబ నన్ యశమ సూనృతవాక్యము శ్రీయునుం గులో
 న్నతియును గల్గుటన్ నిచు జనంబు దలంచెడు నయ్యయాతికిం
 బ్రతి యని యిట్టి నీ విటు లపారవిషాదము నొంది కుందుటల్
 శ్రితివర! పోలునే మనసుఁ క్కొంగఁ బట్టుము శాంతి వుట్టంగన్. 34

క. నావుడు ధృతరాష్ట్రం డను, దైవమె వర మంచు నెంచెదం పొరుష మే
 లా వమ్ము ననర్థము నగుఁ, గావున నత్యధికుఁ డయ్యుఁ గర్ణుఁడు నచ్చెన్. 35

చ. అకట బలారి దానవుల నట్టులు నెట్టనఁ బొండవేయులం
 బ్రకటితశౌర్యసారమునఁ బట్టి వధించి నిజప్రతాపమున్
 సకలజగం బెఱుంగఁగఁ బ్రశంసకు నెక్కినకర్ణుఁ డీలె నే
 యింక వచియింప నేమిటికి నెల్లరు నీలిర కాదె సంజయా, 36

- ఉ. కష్టము లందుపొంటె విధి గల్గగఁ జేసెను నాకు నెంతయే
నిష్టతతోఁ జిరాయు విటులే మని చెప్పెడఁ దొల్లి లోకనం
తుష్టికి నైననే నిపుడు దుర్దశ కై జనశోచ్యబీవి నై
భ్రష్టఁడ నైతి నామనికి వ్యర్థము నా కెటు చావు వచ్చునో. 37
- ఆ. కురుపితామహుండు గురుడును గర్హుండు, పడినపిదప నాదుకొడుకు జయము
కోరుకొనుట తెలిసికొన దరిద్రమనోర, ధమ్ము నాఁగఁ బడుచు వమ్ము గాదె. 38
- క. మనదుశ్శాసనకర్తలు, ఘను లాలమునందుఁ బగఱఁ గడతేర్చి జయం
బానగూర్తు రనెడునానం, గొనియున్నకుమారుఁ డెట్లొకో యిపు డుండుకా. 39
- సీ. మన మొండు దలఁచినఁ బనియు వేఱొం పయ్యె, బలవత్తరమ్ము వైవమ్ము తలఁప
దురతిక్రమము కాలమరయ ధర్మసుతుండు, వచ్చియించి పుచ్చె పోర్వలవ దనుచు
నామాట నాపుత్రుఁ డవఘళించెకా రోగి, పథ్యాపథము వోలె బ్రజ్ఞ చెడఁగ
శరత్పగతుఁ డైన శాంతనవుం డంతొ, బుజ్జగించుచు నాదుపుత్రుఁ బిలిచి
తే. పోరు వలదయ్య శాంతించి వారిఁ గూడి, భ్రాతృభావము నెఱపుమఁబా లొసంగి
యవని నేలుచు సుఖముండుమనియె దానిఁ, బెడచెవిం బట్టి యిరితిఁ పెడియె వాడు.
- ఉ. బాలకు లీక లూడ్చి యిలఁ బాఱఁగ వైచినపుల్గువోలె నే
నాలమునం గుమారకులు నాపులు మిశ్రులు నిష్టబాంధవుల్
సూలినదాన నొండుకడకుం జనఁ జాలక దిక్కుమాలి యే
లీల మెలంగువాడఁ బరులే ననుఁ బ్రోచెడువార లిం కిటన్. 41
- వ. అని యనేకవిధంబుల దుఃఖించి ధృతరాష్ట్రుండు సౌజయ్యచేసి ముగంబు వెట్టి.
వెండియును. 42
- క. నదిసుత భారద్వాజుల, సదమలయుద్ధమున గలువఁ జాలెడు వారల్
శ్రీదశులును లేరు మోసం, బదుకుచుఁ బొండవులు గెల్చి రని యంటికదా. 43
- శా. ఆరీతి న్మనసూతపుత్రుఁ గపటవ్యాపార మేపారఁ గా
వారల్ ద్రుంచినవారు కారు గద భాస్వద్భానుతేజోయుతుం
డారాధేయుండు శక్రదత్త మగుశక్త్యస్త్రంబు వోకాఱినకా
ఘోరాకారభుజంగమాస్త్రమున సంకోచించునే పోరఁగిన. 44
- ఆ. పరశురాముఁ గొలిచిపడసెను బ్రహాస్త్ర, మాదిగాఁగఁ బెక్కులస్త్రము లవి
తనకుఁ గలుగ నరులఁ దఱలుప కతఁ డిట్లు, తఱలి పోక వింత తెఱఁగు గాదె. 45
- సీ. ద్రోణాదియోధులు దోర్బలం బఱి వీఁగ, నభిమన్యువిలు న్నంచి యతని నొంచె
హస్త్యయుత ప్రాణుఁ డగుభీమసేనుని, నిరఘఁ గావించియుఁ బరిహసించె

సహదేవు నిర్జించి చంప నొల్లక ధర్మ చింతాపరుం డయి జెనకి విడిచె
 మాయాసహస్ర సమంచితం ఉగుసుటో, త్కచు నితలో శక్తిఁ దఱగివైచె
 తే. నట్టిజగజ్జెట్టి యగుకన్లుఁ డట్టె చచ్చె, నేమి వచ్చెచు రథభాగ మేని శరశ
 రాసనచ్యుతి యే నమ్యోనయ్య! లేక, యెట్లు కన్లుఁడు నచ్చెనో యెఱుంగఁ జెప్పును.

శా. ఇం దేదేని పాసంగ కుండిని నొండేకారణం బైననుం

గుండేందు ప్రతిమానర్తి యగునక్కోదండవిద్యాసునిన్
 మ్రందీపం గలజోదు లేడు శ్రీజగన్మధ్యంబునన్ ఫాల్గునున్
 మ్రందం జేయక కాళ్ళి కడ ననుచుం బా సాడె నాతం డయో.

47

మ. మది రాధాసుతభీతి బిట్టలుముట్టఁ మా నేది ధర్మాత్ముఁ డ
 ప్పదుమూడే డు లరిణ్యమధ్యగతుఁ డై వర్తించుచుం గంటిపై
 నిదురం గాంచఁడు వానిప్రాపుకలిమిన్ నిక్కంబుగా నమ్మి నా
 హృదయప్రౌఢ్యపుఁ డిట్లు పొండవులతో నెంచెన్ సువిద్యేషమున్.

48

తే. పక్షపాతంబునంపి పాఠుల మన, ద్రోణభీష్ములు వధియింపఁ దొడర కున్న
 నేన వధియితు గాండవ మేమి నేయు, పక్షయేషుఁడు లవి బ్రాత్రు యగునె నాకు.

49

చ. అని పలుమాలు నాతనయ్యఁ డారయఁ బల్కెఁడు నమ్మహారథుం
 డనిశముఁ గృష్ణపార్థుల నహంకృతి మీఱ నలత్యవృత్తిమై
 గనుఁగొను నింద్రుఁ డెత్తిననుఁ గాని తెగం డనిఁ గర్ణుఁ డంచు నె
 మ్మనమున నెంచుచుంటి నిలు మానజు పోవుట లెంచ నక్కటా.

50

తే. సోమసూర్యప్రభాత ధర శోపలిసను, సర్వశస్త్రాస్త్రవిదుఁడును శౌర్యమూర్తి
 యైనరాధేయునకు సమ లంగణమున, నోటమి లభింప దని యెఱుఁగు నుల్లమందు.

51

చ. నల దని మిత్త్రు లంచఁడు వారక చ్చుస నొప్ప కాత్మజుల్
 తులువతసంబునం దనరి టోయఁదాభునిసంధి కియ్యకో
 ల్గులుపక వారికెగులం బాసంగఁగఁ జేసిర కాదె దానికిఁ
 శల మయి వచ్చె నిట్లు తమ నమ్మిసయెల్లరు నెల్లి రయ్యయో.

52

ప. సంబయా! కర్ణదుశ్శాసను లట్లయినంతఁ గృపకృతవర్మశకుని శిల్పులునుం దక్కిన
 రాజులు నేమి యిగిరి సుయోధనుం డెట్లునమరగ బమరఁ జేసి నని మఱియును.

53

చ. గురునియసంతరంబున నకుంతితవిక్రముఁ డైనకర్ణుని
 గురుబలనాధుఁ గా నిలుపుకో నగు తెట్టు లతండు భండనం
 బరిదిగఁ జేయుచో రథనియంత యెవం డగుడెంచె దక్షిణో
 త్తరములఁ బక్రరక్షు లయి దా పగునా రెన రెల్లఁ జెప్పనే.

54

క. సర్పముఖాద్యస్త్రంబులు, దర్పం బుడివోవ సూతతనయుడు దెగిపో
నేర్పడి పోరిన దెవ్వం, డేర్పడ విని నిచ్చగింతు నే నిపు డెడదన్. 55

—● సంజయుండు కన్యనియన్దప్రకారము చెప్పట. ●—

వ. అసిన సంజయుం డి ట్లనియె నట్లు దోలుండు దెగినపదంపడి ద్రోణపుత్రుండును విత
భప్రయత్నం పై యుండ సుయోధనుండు సంధ్యాసమయంబున సేనలం దివియిం
చుకొని శిబిరంబునకుం జని మృత్రిసామంతాదులతోడం గొలుపుదీరి సమరస్రసం
గంబు స్రసక్తింపం జేయుచు ననంతరకరణీయం బెట్టిది చెప్పం డనుటయు నిగిశజ్ఞుం
డును మేధావియు నగునశ్వత్థామ యెల్లవారలనమరోత్సాహంబు చక్కఁ బరీక్షించి
రారాజుంగాంచి యి ట్లనియె. 56

క. అనురాగంబును యోగం, బును దాత్యము నయము ననంగఁ బాసఁగెడు నాల్గు
బనులు ఫలింపం జేసెడి, ననిరి బుధుల్ దైవబుము ననుకూలింపన్. 57

మ.త్త. నీతిమంతు లుపాయశాలులు నిత్యరక్తులు దక్షులు
ప్రతినిన్న భజించుచుండీరి పెక్కు రిక్కడ నిట్టి స
ర్వాతిశాయివి నీవు గెల్పున కాస సేయక రిత్త నో
నీతి గా దొకయోధుఁ డగ్గిన నెంపలిం గొని యుండుటన్. 58

మ. అభిషేకం ఎసరించ్ కన్యఁ బాలెగొ సస్మచ్చమూరా కు
ప్రభుం బెర్పసె వైసలన్ గలుత ముం పుం యుం డున్ ప్రతి
త్పృభి పత్సప్రకరాక్రిముం డని మునన్ వైపస్వతుం బోలి దో
ర్విభవం పొప్ప నమస్తశాత్రవుల నిర్జించున్ నిమేషంబులోన్. 59

వ. అని యాచార్యాశ్రమజుండు చెప్పిన నాకర్ణించి భవదాత్మజుండు కన్యఁడు తన్ను గెలి
పించు నని మనంబునం బద్దయాశం బ్రతిష్ఠించుకొని భీష్మద్రోణులు వోయి రను
చింతం దిగఁప్రవి సంతసించుచు నతనిం జరి యి ట్లని మె. 60

ఉ. మిత్రమ! సేవరాక్రమ మమేయము నాఁయు సాహృదం బు
మాత్రము నాఁగ నేమిటికి మానవలోక మెఱుంగు నంతయున్
భాత్రి భవత్సమానుఁ డగుధ్వనియు దంటయు లేడు నేను నీ
గొత్రమ నీవు నాదయిన గొత్రమవుం గతియుం దొంపఁగన్. 61

శా. భీష్మద్రోణుల నాదరించితిని నీ పెర్కోలులనె వొరున్డు
గ్రీష్మాదిత్యుల యట్లు లయ్యుఁ బగఱం బ్రేమించుచు న్వారి క
ర్చిచ్చుచ్చస్త్రముఁ జూప రెట్లు తుది వారే కోరుచున్ ముక్కునం
దుష్కూలు నివ్విడి నట్టిరై రనఁగ నే ముండున్ నయస్మాగ్రణి. 62

మత్త. ఆదనుండియు నీవ నాకు జయం బొసంగఁ గలఁడ వ

నేదురాశయ మున్నదానికి మేర గాఁ బడవాల వై

నీదాసేనల నెల్ల నడ్పుము నీక నీ వభిషేకముం

బ్రోదిఁ గైకొని వేల్పుమూఁతలఁ బ్రోచునగ్నిభవుం డనన్.

63

సీ. సేనాని వై నీవు దానవు! మహేంద్రుఁ, డట్లగులం దోలు మూముందు

విలు నూసయున్ననిన్ వీక్షింపఁ బాండువుల్, తెగుదురు హరిఁ గన్నదితిజు లట్లు

ప్రాగ్దన కిరు లెల్ల నద్దమడఁగినట్లు, నీతేజు శత్రుఁ నెఱి హరించు

నినుఁ జూచి రణరంగమున నర్జునుఁ డొకింత, నిలునఁ జూచి డటంచు నేఁ దలంతు

ఆ. ననినఁ గర్ణుఁ డనియె మును చెప్పితిని బాండు, సుతఁ నేన గెలుతు హితులు మెచ్చ
పైన్యవిభుఁడ నగుదు సంశయింపకు మయ్య, సుస్థిరుండ వగుచుఁ జూడు మిపుడు. 64

—కర్ణునకు సర్వశాసనము గట్టుట—

వ. అని రాధేయఁడు పలికినం గులుకుచు గాంధారియుండు శాతకుంభమయకుంభం
బుల విమోచింబులు చెప్పించి పుణ్యగంధౌషధీమణిముత్యాభరణితంబు లగువాని
మంత్రిపూతంబులు గావించి సకలసంభారసంభృతం బగునొక్కసమస్థలంబున తోమ
సంవృతం బగునొడుంబరాసనంబున సూతసూను నాచీనుఁ జేసి పుణ్యహవాచనం
బులును దూర్యనినాదంబులును జెలంగ నభిషేకించుటయు నతండు రెండవమా
ర్తాండుఁ డనం దేజరిల్లుచు భూసురోత్తమునకు గోభూహిరణ్యాదిదానంబు
లొసంగి వారిహాశీర్వచనంబులం బొంది పూజకీకాక్షసహితు లగుపాండవులఁ
గెలుపు మనువందిమాగధస్తోత్ర పాఠంబులు చిత్తగించు చున్నం గని భవత్సుత్రండు
తన్నుఁ గృతార్థునిగ భావించె నిట్లు సర్వసేనాధిపత్యంబు వడసి కర్ణుండు సముదీర్ఘం
డై ప్రభాతం బైనపదంపడి పడవాళ్ళుం బుచ్చి సేనా సమకట్టించునంత దంతావళా
శ్వరథసంభ్రమస్వనంబులును యోధుల పరస్పరాహ్వాన నిస్వనంబులును శంఖభేరి
మృదంగాదిధ్వనంబులును బదఘట్టన సముద్ధితరజశ్చయంబును నేకీభూతం బై నభఁబ
ముట్టె నట్టియెడ నయ్యంగమసూచి భండు.

65

సీ. ద్వైతకేతనసముచ్చితనాగికత్యైభిరామంబు హేమవిలాసతంబు

బసకంఠకావర్ణవిసృమరజపనాశ్వయోజితం బర్కప్రభోచితంబు

తూటిరశితపూర్ణతుంగబాణసహస్రసంభృతంబు శతశ్శిఖాసంచితంబు

నుత్తాలతాలసమున్నతకామృతచయసముదీర్ఘంబు సమరజైత్ర

జే. మైనదివ్యరథంబున నభివసించి, కాలపృథంబు కడకేలఁ గ్రాలఁ బట్టి

నాది సాధించి నాచీ- మూలభూతి, నా భువిగననా మున్న నుదాత్త సాధి.

65

తే. అత్తొంటంగున రథ యగునాధిరథిని, గని మునంజడి మనవారు ధునిజఘటజ
ముఖులు లేనట్టికొఱతను బోకడంచి, సుకు యొత్తిరి మొత్త మై చదలు నింక. 67
న. అంత నంగమహికాంతండు సర్వసేనానమేతుం డై రణరంగంబునకుం జని మకర
ప్రహంబు వన్నె నందుఁ దాండంబునఁ దానును నేత్రంబుల సౌబలోలూకులును
శిరంబున గురుపుత్రుండును గంధరంబున దుశ్శాసనస్థభృతు లగుభవత్పుత్రులును
నుదరంబున మహాబలావృతుం డగునుర్యోధనుండును ముందటివామపాదంబున
నారాయణగోపాలయుతుం డైనకృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్య
సంస్కృతుం డగుగౌతముండును వెనుకటిసవ్యచరణంబున మధ్యసేనతో మద్రేశ్వరుం
డును నడనవ్యచరణంబున రథసహస్రశంతిశత్రుయంబుతో సుషేణుండును బాచ్ఛం
బున మహాసేనతోఁ బ్రత్యచిశ్ర సేనులునుగా నమరించుటయు సంతకు మున్న చతు
రంగచమూసమూహంబుతోనరుదెంచి యున్న ధర్మజుండు మనసైన్యసన్నాహంబు
గన్నారం గాంచి గాంఢి విలిచి యిట్లబిమె. 68

మ. కనుఁగొంటే హతశేష మృబుముగ నైకొంచుఁ గన్గొండు నే
ర్పునఁ దా నొడ్డన మాచరించుకొనుచుం బోరంగ నేతెంచిడిక
గొని నీనిన్ భవదీయబాహుబుముం గొంపాట కెక్కంగ
ల్మని గాంఢీవగుణచ్యుతోచ్చితప్రసత్కాసారపూరంబుగన్. 69

క. విను పండ్రెండేడులు గా, సునకర మై నాద హృదయగ మృగుశ్యో
మ్మును వెతికివేయసమయము, సునభూజనకు నీకు నిపుడు కలిగెం జూవే. 70

తే. ఇపుడు ణోచినగతి నిటనీపు నొక్క, మొగ్గరంబు రచింపు పెండ్లొముగ
ననవుడును సవ్యసాచి యట్లగుత మనుచు, నర్థచంద్రదాకృతికా పూహమమరఁ జేసె.
న. దానివామపార్శ్వంబున భీమసేనుండును దక్షిణపార్శ్వంబున ధృష్టద్యుమ్నుండును
మధ్యభాగంబున ధర్మరాజధనంజయులును ధర్మజునిపిఱుంద నకుంసహదేవులును
ధనంజయునిపిఱుందఁ జక్రరతుకు లగుయుధామన్యుత్తహాజులును దక్కినవారు
దక్కునుంగలభాగంబుండును మహోత్సాహంబున నిలిచి రిట్లీరువాఁగునుం బన్ని
కయ్యంబునకుఁ గట్టాయితం బై యున్నయప్పుడు. 72

మత్త. సూతపుత్రవినిర్మితం బయి సొంపుమితెడుప్రహమున్
నీతనూజుండు సూచి పాథు లనిం బడంగల రంచు నా
శ్వేతవాహను ప్రహమున్ నరుత్తేఘఁ జెంచి కురుక్షయం
బై తలిరెచ్చెడు నంచు సంతన మంది రాశ్మగతంబుగన్, 73

న. అంత నుభయసైన్యంబులందును, 74

—● గుని పు: నునన యుద్ధము —

సీ. శంఖనాదములతో ఝర్ఝరంబులు వియ్య, మంద సింహధ్వను లానకములు
 వణవదుందుభులతోఁ బంతమాడఁగ డింశి, మంబులు భేరులు మచ్చరింప
 ఘంటానినాదముల్ కరిబృంహితములతో, హేమాన్వనములతో భాష లిడఁగ
 ఖుచిఘట్టనధ్వనుల్ శరపాతశబ్దముల్, రథ నేమిరుతులకు రవళిఁ గూర్చఁ
 తే. గూడి యిన్నియు బ్రహ్మాండకుహరి మెల్లి, నిండుకొనునట్టు లై నింగి నేల ప్రేలి
 ఁగిలిపోయెడు ననఁ బర్యే భయద మగుచు, భూతలంబునఁ గలయెల్లభూతములకు. 75

క. ఇ ట్లిరువాఁగుం దలఁడి, పోట్లఁశం బొచ్చి రిచ్చ పొంపిరినోవఁ
 ఁట్టిపడుతలలు నాయువు, పట్లఁ దెగి కూలుకాలుబట్టుం గలుగఁ. 76

ఆ. చదలనుండి పడెడు జలజంబు లన నద, నములు గరుడపాతీతములు సర్ప
 ము లన బాహువులును బాలికలనం గప్పె, నెడఁము లేనియట్టు లెందు నేని. 77

తే. శరఁపరంపరలం దెగి వారులనుండి, కరులనుండియు స్వందనాగ్రములనుండి
 పడిరి జోదులు పుణ్యంబు సడలినంతఁ, క్రిందఁ బడుస్వర్గవాసులచందమునను. 78

వ. మఱియు నరదంబులు నరదంబులును ద్విరదంబులు ద్విరదంబులును దురగంబులు
 దురగంబులును గాల్వరు గాల్వరునుం దలఁడి మడియుటయ కాక రథికులతోడ
 రావుతులును రావుతులతోడ రథికులును రథములతోడ నాగంబులును నాగంబుల
 తోడ రథంబులును బస్తూలతోడ నాగ్నికులును నాగ్నికులతోడఁ బస్తూలును రథఁ ప్తి
 ద్విపంబులతోడ గుఱ్ఱంబులును గుఱ్ఱములతోడ రథఁ ప్తి ద్విపంబులును మఱియు
 ననేకప్రకారంబుల నిర్మర్యాదంబుగఁ బోరి తలలు గాఢ్మ నేతులు తుండంబులు
 గండంబులు దెగి పెక్కుబలు బక్కుమడంగె నక్కరిణి ఘోరసంగ్రామంబు సెల్లు
 చున్నంత ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయ సాత్యకి ప్రభృతులు పాంచాల
 పాండ్య చోళ చేది ప్రభద్రక ద్రావిడ కాళ కరూళ నేకయ కోసల మాగధాదిబలు
 గులతో మనబలంబులపైఁ బడి తలుము చున్న సమయంబున. 79

—● తేనుఁగూర్చి కీమునినోయుద్ధముచేసెచచ్చుట —

ను. వరరత్నస్థితార్జునాయనమహావర్మంబు మైఁ దాల్చి భా
 స్వరతారాఁరినద్ధశారదనభోభాగంబు నా నొప్పి భా
 సురభూపాంచితగంధసింధురముపై శోభిల్లి పూర్వాచణో
 పరిభాన్వద్ధరితశ్వుఁడో యన నభ స్వత్పుత్రఁ డత్సుద్ధతిఁ. 80

క. తోమరహస్తం డగుచుక, సామజసంఘములతోడ సంగ్రామభువి
 భీమాకృతిఁ జూపెటిన, భూమిశుల కెల్ల వెగడు పుట్టె నరేంద్ర. 81

- సీ. అపుడు కులూతేశుఁ డగుతేమధూర్తి మ, త్రేభంబుపై నెక్కి యెదిరి వాని
నిలు నిలు మని దంతిఁ గొలుపుటయును రెండు, మదపుటేన్గులు రేచిమాఱుకొనియె
నా రొకళ్ళ నొకళ్ళు వడిఁ దోమరంబులఁ, బ్రహరించుకొనుచును బ్రహరిఁ దిరిగి
వచ్చుచుం బోవుచు మెచ్చి పోరుచు వర్మ, ములు చించుకొనుచు నార్పులు సెలంగ
తే. విండుగుం గొని శరములు విడుచుకొనుచు, తేడితాస్ఫోటితంబులు చేసికొనుచు
గీగుగోనిచలబాబునఁ బెద్దకడపు, నిగుతియక పోరి రిద్దఱుఁ బెచ్చుపెట్టి. 82
- న. అంత తేమధూర్తి క్రోధమూర్తి యై. 83
- ఉ. మునివత్సభాగమునఁ నిమ్మట నుట్టఁగ నాఱు నొండు మేల్
తోవఁగముల్ నిగిడ్చి తనతోయము వారలు మెచ్చ నాల్చె నా
భీముఁడు సన్దనన్తి యగు నేడివెలుం గన నొప్పి వానిపైఁ
దోమర మొండు వైచె రవితోఁ దులఁ దూఁగుచు మాడుదానినిన్. 84
- వ. అంతం గులూతేశయ్యు. 85
- మ. పది వాలమ్ములఁ దోమరంబు చిదురై పర్వంగఁ గావించి య
ర్వది బాణమ్ములు భీముమేన నినిచెన్ బ్రత్యర్థు లల్లాడ న
య్యదనన్ విల్గొని వాయుసూనుఁడు మహాగ్రకారుఁ డై వేనవేల్
ప్రదరాబుల్ నిగిడించి నొంచె గడిమిం బ్రత్యఃశుండాలమున్. 86
- శే. అది శరాద్దిత మై నృపుఁ డాఁగ నిలక, గాలితాఁకున మేఘంబుగతిని దెఱలఁ
దటిమె భీముఁడు వెన్నంటి ధరణిపతియు, నెట్టకే నిల్చి బాణముల్ బెట్టువఱపి. 87
- సీ. అనిలనందనుశరానన మొక్కత్తురమునఁ, దెగ నేసి గజముపైఁ దిరిచి పెక్కు
నూపు లేసిన వాని కోప కయ్యది కొంత, వడికి నేలం బడె వడముడియును
వడి గదాపాణి మై పుడమికి డిగి కులూ, తాధినాధునిదంతి నడచె బెట్టు
పాణునది నేలచాలుగా నాయుధ హస్తం పై యక్కులూతాధిపతియు
- తే. నెనుగుకొన వానిఁ దనచేతి గదికు నప్ప, నముగఁ జేసిన నాతఁ డా నాగముకడఁ
బడియె పరాహతం బైనపర్వతంబు, న్జ్వల దెగి పడ్డసింహంబు పడి దోప. 88
- తే. అక్కులూతాననినాగుఁ పట్టి పడిన, నరసి కత్తెనైవ్య మంతయు వ్యధిత మగుచుఁ
దొలుంటియు నంగఁ గడ్డు డుదీర్ణుఁ డగుచు, బాండవానీకినిం దాకి బడలుపఱచె.
- క. అటచునవి పొటచునవి యున్, విశిగెడునవి తెఱలునవియు విచ్చెడునవియుం
బుడచునవి పడెడునవియై, నెటి దప్పెం గరులు కడ్లుని శితాస్త్రములన్. 90
- న. ఇట్లు పాంశవబలంబు లెల్ల నల్లతల్లిడం పడుచుండ నకులూడు రాధేయుని భీమనేనుం
డశ్వత్థామను శ్రుతకర్మ చిత్రసేనుని బ్రతివింధ్యుండు చిత్రుని ధర్మరాజు రాధాజను

సన్ధ్యసాచిసింశ్చక్రికులను స్పృష్టద్యుమ్నుండు గౌతముని నిఖాడి కృతవర్మను శ్రుశక్తిర్ని
కల్యుని సహ దేవుడు దుష్కాసనుం దలఁడి రహ్మడు. 91

—●నిదానమిందు సాగ్ధోహో శోరి చమ్యట.●—

క. నిదానుమిదు లాయదు, సందనుని దాకి నిశితనారాచములన్
గ్రండుకొని మదగజంబుల, చందంబున నొప్పి రణము సలిపిరి వెలుచన్. 92

ఉ. నన్యచ నాశినిస్రభుడు న్నిడ నింకంగ బాణవర్షమున్
నివ్వఁజిలంగఁ జేసి కడు నేర్చున వారల విండ్లు రెండునుం
ద్రెన్వగ నేసి వారిపయి దీప్తశరంబులు పర్వఁ జేయుడున్
రివ్వన వేలువిండ్లు గొని లేచి సహోదరు లుగ్రమూర్తులై. 93

క. కరలాఘవంబు మెఱయన్, శరములు నిగిడించి మించి సాత్యకివిల్ గ్రం
చి రయంబున నశదిశలన్, బరఁగించిరి గాఢతమము పలుపయి గ్రమ్మన్. 94

ఆ. కఠినదుర్మనుండు యదువీరుఁ డుగ్రిఁడై, నేటొకండు విల్లు వెనగ్రహించి
గనయమునను గొనయము నమర్చి యనుమిదు, తల యురప్రమునను దఱగివైచె. 95

తే. కనకకుండలమండితగండ మైన, తమ్ముతల శంబరాసురుతల తెఱఁగున
నేల వ్రాలంగఁ గని క్రోధనిభృతహృదయుఁ, డైనవిందుడు కార్ముకహస్తఁ డగుచు.

సంచ. శిలాశితమ్ము లైనపృష్ఠ్యజిహ్వాగమ్ములన్ శిసి
ఝుంసభ్రూతు నొవ్వ నేసి కో యటంచు నార్పుచున్
దలంక నేల నిల్చు నీప్రతాప మార్తు నంచుఁ బె
క్కు లమ్ము వేసె వానిబాహుకోటివై నురమ్మువైన్. 97

మ. షుతసర్వాంగుడు సత్యకాత్మజుడు వాసంతాగమోద్యత్సుమ
ప్రతలిం బూల్చెడు కిగశుకం బనంగ నై ప్రత్యర్థిపైఁ బంచవిం
శతి శాతాశుగముల్ నిగిడ్చి నగుచున్ శౌర్యం బవార్యంబు గాఁ
బ్రతిలే కాం మొనర్చెఁ గైకయుం కోర్వన్ రానిచందంబునన్. 98

వ. అంత విందుడునుం బూలినోనిబాగర్వంబునం బ్రతిఘటించి పోరె నవ్వినంబునం
బోరు ప్రవర్తించుచున్నంత వా రన్యోన్యంబు కార్ముకంబులు ఖండించుకొనియు సార
భుం జంపుకొనియు దురంగంబులం ద్రుంచుకొనియు విరఘులై కరవాలశరవాణం
బులం గొని ధరఁకిం డిగి దేవాసురసంగ్రామంబున జంభవాసపు ల ట్లసియుద్ధంబు
నకుం దొడరి వివిధవిధమండలాది ప్రచారంబులు గావించుచు నొక శ్లోకశ్శపఱపుశ్శ
తోడం బలకలు సతియగు నేసికొం పరస్పరనధాభికాంక్షు లై యున్నంత
శైనేయుం డనువెటింగి. 99

తే. వ్రేటు తప్పించుకొని వెడవ్రేటు దోచ, నేపునం ద్రిప్పి కరవాల మేసి విందు
శిరము ఖండించుటయు వాడు ధరణి బడియె, నశనిపాతంబున మహిధీమనఁ గదోచి.
వ. ఇట్లు విందాను విందులం గడతేర్చి శైవేయుండు యుధామన్యునరదం బెక్కియు
నొక్కింతలోన వేటొక్కరథంబు నన్నద్దంబు చేసికొని కేకయాసీకంబులం దఱిమిన
వారు వానిమునుగున నిలువం జాల కాలంబు వీడి పఱచి రంత. 101

సీ. శ్రుతకర్ము డభిసారఁతిఁ జిత్త సేనునిఁ, దాఁకి యోబదిపృథక్తములు వినరె
నతఁ డాతని దొమ్మిదమ్ముల నొప్పించి, సూతు నైదింటన సొగియ నేసె
నీనున నాద్రాపదీసుతుం డెగిచి మే,ల్మార్గణంబుల వానిమర్మదేశ
మాడ నేసిన నతం డోడి మూర్ఛాసమ,న్వితుఁ డయి కశ్మలావిష్టుఁ డయ్యె
తే. నంతలో శ్రుతకీర్తియు నరుగుదెంచి, మూర్ఛితునిఘాల దేశముఁ జేర్చి నవతి
శాతశరములఁ గప్పె నాసమయమందుఁ, చెలిసి యభిసారఁతి క్రోధకలితుఁ డగుచు.

ఆ. వాఁడితూపు లేడు వడినేసి శ్రుతకీర్తి, విల్లు విజిచె నతఁడు వేలువింట.
శిరశరంబు లేసి జిత్త సేనునిఁ జిత్త, చూపధరునిఁ జేసె నేపుమీఱి. 103

తరళము. సరకు నేయక వాని నయ్యభిసారుఁ డాశ్రుతకర్ముపే
రురము గాఁడఁగ నేసి నారస ముక్కఁ డెక్కడి కేగుదో
నరవరాత్మజ! నిల్చు ని ల్చుని నవ్వు నామునఁ జూపె నె
త్తురులఁ బూచినకింశుక మ్మన నొప్పి యాశ్రుతకీర్తియున్. 104

చ. పగతునిచేతివి బ్విజిచి బాహుబలంబు చలం బెలర్చఁ గాఁ
దగి త్రిశతాంబకంబులను దత్తను లెల్ల ముసుంగువెట్టి బె
ట్టుగ నొకవాలుతూపునఁ గడుంగడు వేడివెలార్చి తచ్చిరం
బగు నని చూప టెన్న ధరయందుఁ బడం దెగ నేసె నీనున్. 105

వ. అట్లు యదృచ్ఛాచ్యుతం బైనచంద్రమండలంబు వోలెం నేలం బడినచిత్త సేనుని
సశిరస్త్రాణశీర్షంబు గాంచి తత్తైనికు లెల్లరు నొల్లంబోయియుఁ బెల్లురేగియు
నున్నం గని శ్రుతకర్ముండు క్రుద్ధుండై పరేతరా ట్టంతకాలంబున భూతంబులం
బోలె బొఱుదోలుటయు వారు దావదగ్ధంబు లగుద్విపంబులో యన నలుగడం
బఱచి రంతఁ జిత్తుఁ డెదిరించుటయును. 106

—ప్రతివింధ్యుండు చితుగ్గిం జంపుట.—

మ. ప్రతివింధ్యుండు నవంధ్యవిక్రమమునన్ భాసిల్లి భాన్వన్మహాః
చ్చిత్రశాతాశుగపరచకంబు వడి తచ్చీర్షంబుపై నేసి న
న్నతపర్వంబులు మూఁడుసాయకములం దత్సంధి నొంది మి

- చి తదియధ్వజ మొక్కనారసమునన్ భేదించె నంచగ్గతిక్. 107
- నీ చిత్త్రండు తొమ్మిదిశితభల్లముల వాని, భుజములు నురమును బొంద నేసె
బ్రతివింధ్యుఁ డలిగి తద్ధృతచాఁమును దున్ని, వాని నేనమ్ములఁ బూని యేసె
నేసిన నీ నెక్కి వాని నాతం డగ్ని, కెత్తు వచ్చినశక్తి నెత్తివైచె
వడి వచ్చుదాని నాప్రతివింధ్యుఁ డఱిచి, రెండుతుండములుగాఁ జెండ నడుమ
తే. నది యుగాంతమునం బడునశని వోలె, నేలఁ బడుటయు గని రుక్మజాలభూష
తం బయినగదాదండంబు చొల్చి చిత్త్రం, పయ్యుధిష్ఠిర నందనునంట వినఁచి. 108
- క. అది గుల్మములను సారథి, సదమద మొనరించి రథము జర్జరితము గా
నొదవించె నంతలో ద్రోణుఁడదిపుత్రుఁడు తేరు డిగ్గి బరవస మెనఁగఁ. 109
- ఉ. బంగరుదండముం గలిగి భాసలుశక్తినిఁ బూని చిత్త్రమై
సంగతి గాఁగ నేయుటయు సాహస మేర్పడ నాతఁ డుగ్రభం
గిం గడతేర్పఁ గా నెదుటికిం జనుడెంచెడుదానిఁ బట్టి కొ
ట్టం గురువంశభూషు న గడిందిమగంటమి మింట మ్రోయఁగిన్. 110
- వ. ఆశక్తియుఁ బ్రతివింధ్యుని దక్షిణభుజంబు భేదించి పడుగువలఁ బడమిం బడి పొడ
వడంగ నంత సంతకపాత్రుండు చిత్త్రం జంప నెంచి క్రుద్ధం డై. 111
- మత్త. హేమభూషితమైనతోమర ముత్తి యేయుటయు న్వడిన్
దోమరిం బది చిత్త్రవర్మము లుండఁ కత్తనిపిఠిముక
భీమపాతమునం బగిల్చినఁ బిమ్మటంబడి చిత్త్రం డ
భూషిఁడై పడ బాహుయుగ్మము పూచి చాచి గతాసు డై. 112
- వ. ఇట్లు నిహతుం డైనచిత్త్రునిఁ జూచి యేచి నసైనికు లాప్రతివింధ్యుం జాట్టముట్టి
తెట్టలు గట్టనట్లు నానావిభింబంబు లేయుచు నభ్రగణం బాదిత్యునిం బలె
ముసుంగు పెట్టిన నెత్తుడు కాండజాలంబున వజ్రహస్తండు దైత్యదానవసైన్యంబుం
దోలినపోలికం దోలుటయును నీవారు వాతనున్నవారిడమ్ములు వోలె విడిగి పఱచి
రాసమయంబున నశ్వత్థామ భీమసేనుం దాకుడెంచి. 113
- అశ్వత్థామ భీమనితో యుద్ధము చేయుట—
- మ. తొలిదొల్తఁ దులితేంద్రశస్త్ర మున నొత్తోరంపునారాచ ముం
డలఘుక్రియ నేసి నెంబడి సవత్యత్యంతఘోరాశుగం
బులు మర్మంబులు హస్తలాఘవము పెంపుం జెందఁ గా నేయుఁడున్
బలభిత్తుల్యపరాక్రముం డతిఁడు భాస్వంతుండు నా భాసితఁ. 114
- ఆ. అంతఃరసహస్ర, మడరించి పొండుపుత్రుండు ద్రోణపుత్రుదొడ్డరథము

మునుగు పెట్టి బిట్టుపన సింహనాదంబు, పొనంగఁ జేసి దెనలు బూరటిల్ల. 115

తే. భీమశరములు శరములు వెన నడచి, ద్రావి వానిలలాటము దాఁకనేసె.

నారసం బొక్కఁ డద్దాన మారుతభవుఁ, డెనఁగెశ్యంగనంయుతమగుఖడ్గమ్మగమురీతి.

చ. వడముడి మూఁడుబాణములు వానిలలాటమునందుఁ గ్రుచ్చి పె

డడరఁగ నవ్వడుం గడు నహంకృతి మీఱ నతండు వాఁకుం

దడిసినమూఁడుశ్యంగముల ధాత్రిధరం బన నొప్పి భీమునిఁ

బిడుగుల కెత్తు వచ్చుకడు భీమశరంబుల నొంచె నొంచఁగన్.

117

స. ఇ ట్లిద్దఱు నుద్దవిడి నత్రుప్రత్యస్త్రాబులం బోరి పోరి మహామారుతంబు పర్వతంబు
లం బోలె నొక భృకశ్యం గదలి ప నేరక నా రన్యోన్యశరసంఘన్నరథు లై స్రతా
పాతంబు గాయుచు లోకసంహయకరు లైనదివాకరు లనం బరస్పరంబు దపింఁ
జేసి కొనుచుఁ గృతప్రతికృతప్రయత్న లై శరదంష్ట్రులును శరాసనవక్త్రాబులును
గలవ్యామంబు లనం జెప్పనొప్పి బాణజాలసంఘన్నలై వేళుజాలసంఘన్నలైనచంద్రా
దీప్తులచంద్రానం బొందుడి ముహూర్తమాత్రంబున వారివాపావిముక్తాగారక
బుఁకువిధంబునం బూదలి యొండొరుల మానించి శరసంచయంబు నిగిడించొనుచు
మాహావిభాగగగన్ప్రత్యాగతాదిమార్గంబుల బరిభ్రమించుచునన్యోన్యనధాభికాంక్షు
లై మహాత్రుప్రత్యస్త్రాబులం బ్రశయకాలగ్రహంబుక్రమంబున మహాయుద్ధంబు
నేయుచున్నంత నంతరిక్షం బంతయు బాణసంవృతం బయ్యె బాణప్రహారసం
జాతోల్కాపాతంబు లుభయసైన్యదాహకంబు లయ్యె నయ్యెడ నంతరిక్షచరు లైన
సిద్ధచారణు లద్దిరయ్య యిట్టి బెట్టివంబగుయుద్ధగ బెన్నఁడుం గని విని యెఱుంగ మీ
యుద్ధంబున కేయుద్ధాబులును షోడశాంశమున కైన నాటిరా వీబ్రహ్మణక్షత్రియు
లెంత కైనం జాలినవారు వీరిజ్ఞానంబును శౌర్యంబును బరాక్రమంబును గృతాత్రు
త్వంబునుం జూచును బొందు నింత యెప్పుచే వీరు కాలాతకయమోషములు వీ
రిద్దఱును రుద్రులు నిద్దఱు నాదిత్యులు ననుమాటలతో మాటిమాటికిని సింహనా
దంబులు నెలంగ హాహా భీమనేన! హాహా ద్రోణందన! మేలు మే లని ప్రశంసించు
చుండి రయ్యవనరంబున.

118

శా. శూరాగ్రేనరు లైనవా రరుణచక్షుష్మంతు లై యొండొరుల్

శూరాత్రుంబుల నొంచుకొంచు బడగల్ కోదండముల్ ముక్కలై

పో రభ్యంబులు డయ్యఁ జేసికొనుచుం బోరాడు చన్యోన్యముఁ

నారాచంబులు దాఁకి తేరుపయ్యె. గానై మూగ్ధాగతి.

119

క. వారలనిప్పుర నిప్పురు, సారథులును దెలిసి సర్వసైన్యము సూడఁ

బోరునకుం గా కుండంగ, దూరముగం దొలంగి పోవఁ దోలిరి రథముల్. 120

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుడు సంజయునిదక్కు మొగంబై సంజయూ! సంశ్చక్కుతో
సవ్యసాచి కెట్లు సమరంబు సెల్లె మఱియు నన్నరునితో నశ్వత్థామప్రభృతియోధా
గ్రగణ్యు లెదిరించిరే కదనం బెట్లయ్యెం జెప్ప మనిన నతండది యంతయుం జెప్పెద
నాకర్ణింపు మని యిట్లుచియె నట్లప్పుడు సంశ్చక్కుకబలాంబునం జొచ్చి మహావాతం
బగ్గవంబును బోలెఁ గొంచుచు. 121

సీ. శిశిరంబు నీరశిగమ్ము కెగ నేసి, మోముగమ్ముల నేల గునుఁగు వెట్టి
సాయుధాగురుదిగ్ధహస్తోరగంబుల, ద్రొంచి భూషణప్రోవు లొన నిలిసి
సాదులతో హయసామజాదుల ద్రొంచి, శిర్రులై యరదముల్ సెదరఁ జేసి
గొడుగులు బడగలుఁ గూల్చి విం డ్లమ్ములు, వాములై ఁడఁ జేసి వాసిఁ గాంచె
తే. నపుడు అంకెలు వేయుచునాముకొనుచు, గొమ్ముంగ్రమ్ముకొనువృషభమ్మునఁగ
నీదుయోధులు శస్త్రాస్త్రనిచయములను, బాదివి పోరి నరునితోఁ బూన్కిఁ జేసి. 122

క. వానికి వారికి జన్యము, మానని నై పెద్దప్రొద్దు మాన్యం బగుచున్
గానఁ బడె వేల్పు జేసికిఁ, బూనికఁ గొనునసురపుంగవుంకున్ బోలెన్. 123

వ. అట్లు పోరుచున్న సమయంబున నర్జునుం డరిలోకదుర్జనుం డై నిశాస్త్రంబులొండేసి
ద్విపదస్త్రంబులెల్ల నల్లన వారించి నారాచఁవరంవరల నరిశిరంబులం ద్రొంచియు
యుగాతౌదూతోడ రథంబులు విశ్కంబు గావించియు హత్తుల మొత్తియు గుట్టం
బు నిజిసీగించియుఁ గాలుమానుసుం ఖండించియు ఛత్రచామరంబులు విఱిచియుఁ
దూణిరంబులు దునియులనేసియు భూషణంబులు రాల్చియు గేతనంబులఁ గూల్చియు
మహామారుతంబు నారివాహంబుంబలెఁ జతురంగసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించి
మహారథసహస్రంబునకు సమం బగుకార్యం బొనర్చుటయు గాంచి దేనర్షిసంఘంబు
లగ్గించె దేవదుందభులు మ్రోసెఁ బుచ్చవర్షంబు గురిసె. ఇంద్రాగ్నినిసూర్యుల
కాంతిదీప్తి బలద్యుతులు గలగూఁకృష్ణార్జునులు నరనారాయణులు బ్రహ్మశాసులు
బోలె నవిజయులు నని యశరీరవాణి వలికె నమ్మహదాశ్చర్యం బెల్లఁ గని విని
యశ్వత్థామ సుసంయత్తా డై శస్త్రజుంబునం నఱియ వచ్చి శరంబుల నరులం జించి
చెండాడునరుం గాంచి బాణసహితం బగుపాణిచే సంజ్ఞ చేసి పిలిచి నవ్వచు నిట్లనియె.

—అశ్వత్థామ కోరి యర్జునునితో యుద్ధము సేయుట—

మ. అతిథిఁ వచ్చితి నిట్లు నీకడకు యుద్ధాతిథ్యముం గోరి నీ
మతి నర్హం డని యెఱుఁగె ననున్ మన్నింపు మన్నన్ మహా
న్నతికిన్ మెచ్చుచు నర్జునుండు నొగల స్సల్వోదునారాయణున్

గతగర్వం డయి కాంచి పల్కె జలముగ్గంభీరవాగ్గంభనన్.

125

తే. అనఘ! సంశ్చక్తులు వధ్యులైరి నాకు, గురుసుతుఁడు నన్నుఁ బిలిచెడు దురమొనర్ప
నెది వెనుక నొంద నగు దాని నెఱగఁజెప్ప, మఱపురాజన మొప్పెడు నందువోటు.
ప. అనినం గృష్ణం డధ్వరంబునఁ జైత్రవిధినమాహూతుం డగుపురహూతునిమహావాత
ముం బోలె శ్వేతవాహనునితే రాచార్యాశ్మజనమ్ముఖంబు గావించి వానిం బిలిచి
యి ట్లనియె.

127

కరువోజ. గురునందనా! కోడకొనుచుంటి వోర్పు, కొనుము తాఁ కరిసేయ గుదిరి నిల్మినికి
నరయంగ నుపజీవు లగువారి కేళు, నన్నము దిన్నయ ప్పంతయుఁ దీర్చ
వరకాల మిది వచ్చె వసుధలో విప్ర, వరులవివాదంబు వఱలెడు సూక్ష్మ
తరగముగ నగుచుత్తాత్రజయూజయములు, తనరు స్థూలము లయి తధ్యంబు వినుమ.
క. ఈ విష్ణుడు మోహంబున, నేనరసత్కార్యమందు నిచ్చ నిలిపితో
భావమున దాని నొందుము, దేవేంద్రచాత్మజుని ఁనిఁ దివిరి తిరుండ ప్పె.

129

ప. అనిం నాద్విజపరుం డెట్లు గాక యని.

130

ఉ. అర్వది నారసంబుల జనాగ్రను సర్జను మూఁడు తూపుఁ
గర్వ మడంగ నేయుటయుఁ గవ్వడి టివ్వనఁ ద్రెప్పి వానివి
ల్లర్విఁ బడన్ శిరిశ్రీయము నుద్ధత నేసింఁ గృత్త చాలఁ పై
గుర్వభిమానుఁ డింతెటన కొండొకచాఁము పూని పూనికన్.

131

పత్త. వాసు దేవుల మూఁడునుఁబు వానవి బదినుఁబులన్

క్రసి రోసిము రోడ లెలకు వేలుకోలు గ్రాల గాఁ

ఉసి ప చ్చెడువారి నిర్విరఁ జేయి కాలు గదప్పసి

కేసునన్ సమరం బొనర్చె మహీసురోత్తముఁ డత్తటిన్.

132

శీ. ద్విజునిపొడుపింటనునారి స్వజమునరథ, ముననుజుము. గరముముక్కు నురి
మున శరమునుఁగన్నుల మొగంబునను తెవుల, నిగుడుచున్నట్లు శరములు నెఱి దలి ర్చె.
ల ట్లశ్వత్థము కృష్ణాగ్జునుల శరజాలంబున నోవ్వనేసి మహామేఘాఘనిస్వసంబున
సంహనాచంబు చేయుటయు నష్టినం డానినాదా బొలిచి కృష్ణుని గాంచి
యి ట్లనియె.

134

ప. గురుపుత్రుండు పృథక్తముల్ మనఁయిం గోటానఁగో ట్లేసి

చ్చిరి నా నెంచుదురాత్ముఁ డై యిపు డిటా శీవాఁడి సూపించి నా

నరశస్త్రంబుల వీనిగర్వ ముడుగన్ వర్తించెదం డాడు మో

హరి గుఱుండు వెగ నేసె నొక్కొక్కడు మూఁ డై కూల నక్కొలలన్.

135

వ. ఇట్లు చేసి మారుతంబు నీహంగంబునుం బోలె నగ్గురుతనయు నగ్గులిక యుడిసి మాటు
మలయ లేకున్నం గనుచు నన్నరుండు వెండియు సంశప్తకులపంపుం గవిసి కసిమ
సంగి గాండీవధనుర్విముక్త కాండజాలం బెదురం గ్రోసుదూరంబున నున్నచతురంగ
బలరూపంబులకు నిజరూపంబు నిరూపింపఁ జేయ బిట్టెచె నట్టియెడం బరశుధారా
నికృత్యంబు లగుమహాద్రుమంబులతెఱంగున శుండాదండంబులు తెగినంత వజ్ర
వజ్రప్రమథిశంబు లగుమహిష్కాంబుఁచందంబునం గూలినశుండాంబులును గండ్రి
కలై ఁడినగంధర్వం గరాకారస్యందన సందోహంబులును గడికండ లైన ఘోటకంబు
లును భూతలాలంకృతంబు లై కూలినకాలుమానిసినమూహంబులును గలిగి
దైన్యంబు నొందినసంశస్త్ర కపైన్యందు యుగాంతార్కుండు మహార్ణవంబునుం బోలె
శరగభక్తిచయంబున నెండించుచుఁ ద్రోణపుత్రాచలంబు వజ్రబాణంబుల నిర్భే
దించినం గని క్రుక్కుం డై యుద్ధసర్మదం డగునాద్రాణి సాశ్వసూతుం డగుశ్వేత
వాహను నెడిరింఁ శరసంచయంబు నిగిడించుటయు నతం డాశరంబులు ప్రతిశరం
బులఁ బరిహరించి సంశస్త్రకులం గ్రేడించి యూచార్యపుత్రుని గూడం జనె నప్పుడు
వారిపోరు భీకరం బై నాకంబున శుక్రాంగిరససంగరంబు నోలె లోకసంత్రాస
కరం బయ్యె నయ్యెడ.

136

సీ. పురుహూతపుత్రుండు భూమధ్యమున నొక్కనారసం బడరింప నీరసమున
నొప్పి యశ్వత్థామ యూర్ధ్వస్థభాభాసమానుఁడు భాస్కరుమాడ్కి నెగిచి
కృష్ణుని శరశతాక్షిణ్యం జేయుఁడు, వారు యుగాంతస్థభాకరయుగ
మనఁ బొల్చి రపు డట్లు వారి నేయుటకు నల్లి, నరుఁ డొక్కనారస మరసి యేసి
తే. నలుగడఁగ శరమయము గాఁ జలిపి ద్రాణి, గాలదాఢోఁమయు లైనకాండములను
నొంప గురుసూతి మృత్యువు నొంపఁ జాలు, మార్గణములేసె గృష్ణుని మగ్గుములను.
తే. నడుమ నాద్రాణితూపుల నరుండు ద్రొంచి, వాని కినుమడిగాఁ గడువాఁడితూపు
లమ్మహారధురధముపై నడరఁ జీసి, కడిమి సంశస్త్రకులమీఁదఁ గవిస మరల. 138

వ. కవిసి వారివిడుగు ఖండించి కాండంబులు తుండంబు లొనరించి తూణంబులం
దుమరునేసి శస్త్రంబులతోడ హస్తంబులు దునిమి ఛత్రంబులం డెక్కిలు గావించి
ధ్వజంబుల రజంబుచేసి వస్త్రమాల్యాభరణంబుల ధరణితలంబున నడవొడంగించి
గుట్టంబులం గూల్చి దాతావళంబుల రాల్చి రథంబులం బేల్చి కాలుమానుసులం
గడతేల్చి పేల్చి వీరనికాయోత్తమాంగంబు లుత్తరించుచున్నం గని యంగవంగకళిం
గనిపాదవిసు లవ్వీరవరేణ్యుం జుట్టుముట్టిన నలండు వారి నెల్ల నొక్కమృడి నుక్క
చుచి ముక్కలీడ్చి తక్కునొగ్గింపఁ బురుగు గాచార్యసంపదంబు గాఁగి సూర్య

ప్రభాభాసమానంబులగుమార్గణంబుల వానిగప్పినముప్పిటియైన కోపంబుననతండును.

మ. నడుమఁ గ్రీడి శరంబులఁ శరములన్ ఖండించి ప్రాచగ్గతిఁ
జపదం బభ్రమునం దపాంతమున భాస్వత్సోములం బోలె బె
న్వడి వాలముల మాధవాద్భుతులఁ గప్పు జాలి పెల్లార్చె న
ప్పుడు గాండివియు వాని నట్టిపుపులన్ ముంచెన్ జగం బెంచఁగన్. 140

మ. శరసంధానవిమోక్షణాదు లెపుడుం జర్పించె రానట్లు న
త్వరుఁ డై జిష్టుఁడు చీకటూల్ జగతి సాగద్రప్రక్రియం గ్రమ్ముకో
వరవిద్యావిభవంబుఁ జూపుచుఁ జమూవారంబు సర్వాంగమున్
శరసంస్కృతముగా నొనర్చి చల మెచ్చు న్నొంచ ద్రోణాత్మజున్. 141

తే. గురుసుతు డల్లి పదియాపు లరసి తీసి, ఏడిగ నైదింట నైదింట వాఁవాట్లు
నులను నొగిలించె నస్యగంచితులను వారిఁ, గాంచిమృతినొందిరంచుదలంచెజనము.

వ. అతఁ గొంతవడి కచ్యుతుం డున్నను కిట్లనియె. 143

ఉ. ఒప్పరికించె దేటి కిటు లోయిధనంజయ! యోధముఖ్యుని
విప్స డుపేక్ష చేసితవయే నితఁ డింతటిలోఁ బ్రతిక్రయం
బొప్పఁ జేయకున్నపుడు జొచ్చి యిరోగము నా నసాధ్యుఁడై
ముప్ప ఖటిల్లఁ జేసెనని మూడు లఁబుగవు నందడింపుమా. 144

ఆ. అస్రమాది యగుచు నర్జునుం డట్ల యశా,నని గుహాద్భవునిఁ బ్రయత్నమున భు
జము లురంబు మస్తకము నూరువులు గాఁడఁ,గాంధవయుము లేసె గాంధవమున.

వ. అప్పుడు వివ్వచ్చునిబాణంబులఁ బగ్గంబులు దెగుటజేసి నొచ్చియున్న గురుపుత్రుని
రథ్యంబులు వాయువేగంబున రథం బెడ్చుకొని రణంబునకు దపుదప్రసంగం బోయె
నయ్యాచార్యసూతియుఁ బౌశశరాభిభూతుండు గావునఁ గ్రమ్మజి వచ్చి వాని
హయంబుల నాశ్వాసించుచు రథాశ్వసరసంకులం బగుసంగరాజబలంబు దరియు
జనియె నట్లు ముత్త్రప్రక్రియాయాగ్రంబుల దేహంబునుం బోగంబును బోలె
వారువంబు లశ్వతామ నీడ్చుకొని బోయి యచంతరం బామాధవాద్భుతులు
వాత్సోస్థాతపతాకం బై మేఘనాదబంధురం బైనన్యందసంబుతో సంశప్తకుల
దక్కు ముగింపై పోవునప్పు డెప్పుడొకాక్షుం డుత్తిరంబునం బొంపెవలంబున
నార్తరాదం బాలించి వారువంబుల నదలించి రథంబు మరలించి నరుం గాంచి
యిట్లనియె. 146

మ. భగదత్తుం బురుడించుశిక్షయు బలప్రాబల్యము గల్గుటఁ
మగుభీషుం బగుపంథామఁ బై యస్మత్ప్రస్థము దా మ

త్తగజేంద్రంబును గొల్చి పోరెడిని దొల్తక వానిని గూల్చి పో
నగ నౌ నంచును మాటలోన నటఁ బోవం దోలె వార్వచ్చులక.

147

వ. అంత నక్కడ.

148

తే. అంకుశగ్రహదక్షఁ డత్యంతశత్రుఁడనృహుఁడు దండధారుఁ డాధోరణద్వి
తీయుఁ డై దానవేభసదృశమై మహాభ్రనిర్హృద మొనరించువాని నెక్కి.

149

క. కేతుగ్రహ మగ్రహమున, భూతలమును బోలె మగధముఖ్యుఁడు పాండు
ఘోతలఁపతినుతపస్యం, బాతతగతిఁ జొచ్చి కలఁ చె నాశుగవితతిక.

150

ఉ. మాగధుఁ డుగ్రమూర్తి యు మత్తకరీంద్రము నెక్కి కొల్పినన్
వీరగళ శత్రుసేనఁ బడి విశ్రుతసత్వముతోడ నగ్గజం

బాగుమిఁ గొల్చి మిట్టియును హస్తమునం బనవెట్టి కొట్టియు.

నాగరథాన్వవర్తులు కలంబులు గాఁ గడితేర్చె నచ్చుచున్.

151

వ. అంత.

152

—అర్జునుండు మగధామ్రాసల ములుందు—

ఉ. జ్యోతల నేమినిస్వసము శంఖమృదంగముఖస్వసంబునుక
భూతల మల్లఁ గ్రమ్ముకొన భూరిరథాశ్వహస్తయుక్తుఁ డై
శ్వేతహయంబు గాంధీవము చేకొని చెచ్చెరి పచ్చి హెచ్చి సం
బాతరయంబునఁ బండు గల్పెనుమాంధదంతి మార్కానెన్.

153

మ. కని యలంతన దండధారుఁడు గడంబు వాడిగాఁ బండుసం
దను బండ్రిండురోత ములు జగన్నాథుం బబాఙ్ములక
మును మున్నేసి తురంగమంబుల నొగిక్ మూడింట మూడింట నం
చి నితాంతంబుగ నార్చుచుం బరిహసించె న్మాటికి న్నేటిమై.

154

మ. సరుఁ డొత్తక సగుండేషుకొక్కకి మెకంతం జెక్కి లుక్కెంబునున్
ధరపై వ్రాలించి పాదగోల్తు వియంతం గూల్చినం ప్రభసం
భరితాంతఃకరింపండు దండధారుఁ డాదర్శం జాల కబ్బాకృతి
బరివర్తించెభుభన్న గుండెజముం బైఁ బాఙ్ గొల్పె న్నడిన్.

155

క. కరిఁ బుటికొలుపుచు బహుతః, మరములు పల్లనునిమిఁద మాధవుమిఁదక
బరఁగించి మించి యార్చినఁ, గరములుకం గెంపుగన్నగవఁ బాడసూచన్.

156

శా. అర్జోరాగభీరుఁ డానరుఁడు మూఁ డౌవాడివాలమ్ములక
పూర్ణశృష్టభనుగ్గణంబునను సంప్రహంబు గావించి సం
స్థానోక్తిలో మహోన్నతిములై కీర్తిల్లు తద్బాహువుల్

పూర్ణోదూహమ మైనవానిమొగమున్ మున్ గాడఁగా నేయుచున్. 157

క. చే యార్ప నీక నూఱుగ్గు, సాయకములు దిగిచి మగధసామజముఁడయిన్
స్థాయత్రేజుఁడు పార్థు, డాయెడ నడరించె దేహ మంతయు నిండన్. 158

చ. కనకమయాశుగాంచితము కర్పరవర్మవిరాజితంబు నై
శనశేడుమాగధద్విఁము దానహుతాశన మంటినన్ నిదా
సునిశల నోషగిద్రుమనికాయనమంచిత మైనపర్వతం
బనఁగ వెలుంగుచుం బడియె నార్తనినాదముతో భ్రమించుచున్. 159

తే. పనివిదారిత మగుగిరిఁగిది నెల్లి, యేనుఁ గది నండభాసునితో నిలాత
లమున కొఱగిన లో నమర్ల మునఁ జేసి, వానితమ్ముఁడు నండుడన్ వాడు ప్రబలి.
మత్త. సామజంబున నెక్కి కృష్ణునిసమ్ముఖమ్మును బొంది మేల్
తోమరంబులు మూఁడు నైదును దోయజాక్షునిమీఁద సు
త్రామనూనునిమీఁద నేసి కరంబు డంబున నార్చినం
దామ సింహక త్రుంచె జిష్టుఁడు దండుచేతులు రెండునున్. 161

తే. చండనాంగదభూషిత చారుదంశ, హస్తయుగ్మము వెడి పడె హస్తమస్త
కముననుండి మహాహియుగ్మము మహీధ్ర, కూటముననుండి క్రిందికిఁ గూలినట్లు.

తే. అర్ధచంద్రాశుగంబున నంత వాని, మస్తకంబును దునిమె నమ్మానధనుఁడు
మస్తకం బది శోచితనిస్తుల ము, యస్తగిరి బడు నర్కున ట్లవనిఁ బడియె. 163

ఉ. శ్వేతవరాభ్రముం బురుడు సేయఁగఁ జాలెనువాని యేనికన్
శాతము లుగ్రభానునదృశంబులు దివ్యశరంబు లేసి యా
శ్వేతహయుండు చగుటయుఁ బీనుఁగ యై యది నేల వ్రాలె వ
జ్రాతభూత మొందినహిమాచలశృంగ మనంగఁ జెంగునన్. 164

గ. లింగగంగా వానినై నికులు పెక్కు ప్రక్కునిగిలి పెక్కుగజంబులతోడఁ గ్రీడి
పట్టుకట్టిన నాని నెల్లి నొక్కపెట్ట యక్కగీటి గీటడంచి చతురంగంబులు నుగ్గు
నూచంబు గావించి మునుమెల్లఁ గనుపుగొట్టుటయు నట్టియెడ బృందారకబృందంబు
లిద్దుంబలె నందున్న తమనా రింద్రనందను వేష్టించి నీమూలంబున మే మెల్లరము
శత్రుబారి బడక బ్రదికితిమి శాత్రువుఁడు హతుం డయ్యె నిది మాభాగ్యం బని
ప్రశంసింప నాకర్ణించి యథానురూపంబుగ వారి నభినందించుచు నర్జునుడు వెండి
యు నక్రాంతి క్రగమనంబున నంగారకగ్రహంబు వోలె సంశయకులం దఱిసి నరాశ్వ
రథకుంజరంబులం దాఁకి వీరకం జూపియు రథరధ్యసూత కేతువ్రాతంబులం ద్రుంచియు
రావుతుల చేతులు నఱికియుఁ దలలు గోసియు భీభత్సంబు చేసిన నమ్మాకలు

వితిగియుం దిరుగుడువడియు బడలువడియు మరిలియు చెలియు నెఱచటదియుం
 బడియుం బోయినం గం పెక్కుంపు యోధు లాయోధనదుర్ముఖు లై వాసితా
 ధంబు వృషభంబులు వృషభంబును బోలె నరం దాకిన వారిపోరు ఘోరం బయ్యె
 నయ్యెననుగ్రాయుధసుతుం డుగ్రుండై దండశూకంబులం బోని మూడువాడిబాణంబు
 లేసినం గ్రీడి వానిశిరాలు శరీరంబునుండి వేసి గావించుటయుం దదీయు లెల్ల జెల్లు
 రేగి వీరగనిపరాక్రమంబున మరుత్వత్సాను మరుత్వేరితమేఘంబులు నిదాఘంబున
 హిమనంతుం బోలె మార్కొని బాణవర్షంబు గుఱిసినం గినిసి యతం దాశరంబు
 లెల్ల బ్రతిశరంబుల సంహరించి వారి నుక్కడంచి రథంబులు చెక్కలు గావించి పెక్కి
 యాబులు న్నిక్కలించి పాశిసారధులతో నశ్వంబుల హరించి బాణచయంబులతో
 దూణీరంబులఁ దూలించి యేనుంగులఁ బీనుంగులం జేసి కాలుమానుసులం గాలు
 ప్రోలి కంచి మించి విహరించినం జతురంగబలంబు బడలువడియుఁ జిడిముడిడియుఁ
 దిలుగుడు వడియు నాక్రదనంబు గావించె రక్తంబు సువ్యక్తం బై ప్రవహించె రణాం
 గణంబు ఘోరహాసం బయ్యె నయ్యెడ నట్లు వీరలోకంబునకుఁ బుణ్యలోకం బాసంగు
 నర్జునున కోహరించెయు నోహరింప కోహరిసాహరి నందుఁ గలరాజు లెల్ల రథంబు
 లధిరోహించి వచ్చి విష్వచ్చు నెదిరించి శిరవర్షంబు నిగిడించిన వారి నెల్లం దించి చెం
 డాడుచున్న నరం గాంచి నారాయణుం డిట్లనియె.

165

ఉ. ముక్కడిమూఁకతో ననికి ముంగలి పై యిటు లేటి కాటగా
 నిక్కడఁ గాలముం గడువ నీ దగ నాకృత పర్మనైవ్యముం
 దక్కఁగ నీక చెక్కి ప్రథనంబునఁ గల్గునిఁ గూల్చుకార్యమున్
 నెక్కినసమ్ము నెమ్మదిని నీవిసుమంతయు నిల్వకుండఁగన్.

166

తే. అనుడు నరు డట్ల యశా గాతమనుచునచొట్టువాసి సంశ్చక్తులపయి వానవుండు
 సురవిరోధులపై బడు చొప్పుదోడఁ గవిసి హరి కచ్చెరువు గాఁగఁ గలనొనరై
 వ. ఇట్లు కడగి శరగ్రహణసంధానమోక్షంబు లెఱుంగడ నట్లొక్కక్షణంబులో జన
 తంబు గావించినం గాంచి సంతసించుచు నాశ్చర్యభూతచిత్తుం డగునచ్యుతుండు
 హయంబుల మనచమూచయంబునం జొరఁ దోలుచు నర్జునుదిక్కు మొగం బై
 యిట్లనియె.

168

మ. అతిరొద్రంబుగ రాజసంక్షయము హాహా వుట్టగా నయ్యె దు
 ర్మతి దుర్యోధనుకారణంబునన సుత్రామాత్యజా! చూడు మీ
 తీతిపైఁ గుండఁ మండితాననములం జెన్నాటుకీర్నంబులున్
 స్తుతిపాత్రాభరణాంచితాంగకములుం జొతిల్లు మొత్తంబులై.

169

- శరవర్షమొలుకుచు నరుల నోర్చుడు నిన్ను, మార్కొన నే గాక మానధనుడు
తే. డన్యూ డక్కుడు నే డీవు సింగము, మృగసంఘమును బోలె దగిలి తగిలి
తే. బుగముల దోలుచుంటి సీబహులరథను, ఘోష మెల్లెడ మోసెడి భీషణ మయి
నీవు ఘోరాస్త్రములు దాల్చి నిలిచి నన్నొకని నతిమిపరుచాతమెక్కరణిగునొ.
న. అనిన నో గాత మః మలయధ్వజం డొక్కకర్ణివారాచంబున నశ్వత్థామం బ్రహ
రించిన నతండు ఃవృచ మర్మభేదులు నగ్నిశిఖోపమంబులు దీక్షాగ్రంబులు నగు
ప్రత్యేకదండంబులు దశమగతిం బరగించుటయు బాండుర్యుడును. 175
- చ. నడుమన వాని నన్నిటిని నాని హల్ నిగిడించి త్రుంచియున్
చొడిబడచ దొమ్మిదమ్ములను ద్రోణసుతు న్నొగిలించి నాల్గిటన్
వడిగలవారువంబులను నాల్గిటి గుల్చియు నారి చుల్చినన్
నడిమి గురూస్థవుండు వడఁ గార్చుక మొక్కడు సక్కఁ డీయుచున్. 176
- చే. సేవకానీతరధ్వయోనితకళంబునందుఁ బెంపొంది వేనవేలుమ్మ తేసి
దివియు భువియును నిండింపఁ దెలిసి పాండుర్యదతనిసూపుఁడుములయనినుతించి.
క. జతనమున వాని నన్నిటిఁ, బ్రతిబాణము లేపి తునిమి బాహుబలాధ్వం
వతఁ డతనిచక్రరథులఁ శితిపరమాని నొవ్వ వేసి చివ్వ యెనరెన్. 178
- క. అరికరలాఘవ మెంచుచు, గురుతనయుడు కార్మకంబు గుడుసులు వాఁడన్
బరగించుచుఁ బర్జన్యని, కరణిన్ శరవర్ష మెల్ల కడలం గుటి సెన్. 179
- క. నిమిదివృషభంబులఁ బూచ్చిన యెనిమిదిబండ్ల నున్న శితశస్త్రము లా
దినమున నష్టమభాగంబున నీనునఁ బగతు వేసి పో రొనరించెన్. 180
- చే. అంతకాంతకుఁ డోయనునట్లు కినిసి, గురుసుతుండు పాంశ్యభంబులను గూల్చుచుండ
నలుక నతండు వాయవ్యాస్త్ర మడరఁ జేసి, సదరవర్షము చల్లార్చి ప్రబలి యార్చె.
సి. అయ్యార్చునకు సైవ కాచార్యతనయుడు, చందనాగురుసారచర్చితంబు
మలయస్రతిమముఁ దన్మహితకేతువుఁ ద్రుంచి, న్నాగగుఱ్ఱంబుల స్థిరఁ జేసి
సూతు నొక్కమ్మున భూతలమ్మునఁ బెట్టి, ధను వర్ధచంద్రాస్త్రమున హరించి
యరదంబు తిలలంత యగునట్లు తునిఁగించి, సర్వాయుధంబుల సమయఁ జేసి
తే. తనకు వైవన మగుపాంశ్యధరణివిభుని, జువ నొల్లెడు యుద్ధేచ్ఛ పెంపుఁజేసి
కర్ణుఁ డంతటిలోఁ గరిఘటలఁ గూల్చి, పాండవానీకినుల బడల్పఁగఁ జేసె. 182
- వ. అంత మలయధ్వజుండును. 183
- ఉ. భూరిభరాధరంబుపయి బూల్చి మృగేంద్రుఁడు బూబ్బరించు నా
వారణయుద్ధకోవిదుండు వారణరాజము నెక్కి కొల్చుచున్

నారసముల్ నిగిడ్చుచు ఘనం బగుతోమర ముండు ద్రోణిపై
బోరన నేసి చచ్చితివి పా మ్మని యార్చె ఘనస్వనమ్మునన్.

184

తే. తోమరం బగ్నికీల నా వ్యోమమునను, మాడుచునుబోయిమణిమాల్యహక్తి కాంశు
కాంచితం బగుద్రాణిశీర్షాభరణము, దాకి పడ నేసె వడిగఁ జూట్టికరించి.

185

మత్త. తోకఁ ద్రొక్కినఁ బాముకైవడి ద్రోణపుత్రుఁడు క్రుద్ధుఁడై
పోకు పో కని కాలదండముఁ బోనిమేటిశరంబులన్

వీకమైఁ బదునాల్గు గైకొని స్ర్మిల్చె నే నిట నేర్పుకా
శ్యాకరంబును మూఁట భూతి హస్త యుగ్మము శీర్షమున్.

186

క. మిగిలిననాటుశరంబుల, నగపడురాజునుచరుల నావ్యుఁడు దొరలం

దెగ నేసె వీరలోకము, పొగడం తద్బలము లెల్లఁ బొంగఱి పాటన్.

187

సీ. ఆపు డిలంకృతపాండ్యహస్తముల్ తెగి పూ, దార్శ్వాహతోరగద్వయ మనంగఁ
గుండుంబింతగండమండితానన మొప్పెనువని విశాఖమధ్యాజ్ఞఁ జనఁగ
నాటంగంధ్రక లయి హస్తయు నాలుగఁ, ఖండింబు లై మహిమూడలఁపతి
నంగుఁగదళి వైతము పురోజశము, విభవంఁ బడినట్లు మెయ సమ్మె

తే. దావమున కె త్తయినపాండ్యధరిణివిభుఁడు, శాంతుఁ డయినంత రారాజు సరగ వచ్చి
బలిజయమునాఁడు పారి సంద్రుఁగిది గురుకు, మారుఁ బూరించె సౌతయు గౌరవమున్.

వ. అట్లు పాండ్యవల్లభుండు నైశ్చిన్వదంపి వాసుదేవుండు పాండివపాంచాలలంబు
లెల్లఁ గన్యాశ్వత్థామలచే నోలువడి పాటి దస్వచున్న వని విశ్వచ్ఛునకుఁ జెప్పి
యప్ప డతిరియంబున రిధంబు దోలుటయు నట సూతపుత్రపురస్సరు లయి
మనవారికిని భమనేనుపురస్సరు లైనవారికిని ధను ర్విణంఁగి ఘన పట్టన ముసల
మగ్గర పరిశ్వధ గదా ప్రాస కుంత బిందివాలకరివా లాంకుశ కశాది సాధనంబు
లొకటిని యమరాస్త్రవివర్ధనం బైనఘోరనంగ్రామం బమ్య సమ్యక్ వీరయోధసిం
హనాదంబులును శంఖనినాదంబులును జ్యోతిలఘోషంబులును నేమినిశ్చయంబులును
నానావిధాయుధసంపాతధ్వనంబును గుంజరబృంహితారవంబులును దరంగహే
మతరింబులు నొక్కటి మై ఎక్కడల్లి దిక్పటంబులు మురటిల్లె నట్టిసంకుప
మంబులును నిష్ఠం డుదీర్ఘశోషపిత్తులై రిధరధ్యసూత పుత్రులతోడం గూడ
నేవురం బదునేవురం గాఁ బాంచాలరధికులం గూల చేసి చుట్టుముట్టి బిట్టెయు
పాండవసైనికుల గండవంచి మృగరాజులు మృగగణంబులం బోలెఁ బైకొనినవ్వుం
బడరించెయు నిరంబులు దఱిగియు మైమలుపు లఱనఱలు చేసియుఁ జూరంబులు
రూపుమాపియు గజరాజంబుకమలాకరంబువలె నైన్యాయునొండు గలఁ

గించి భీభత్సంబు గావించిన నవి యెల్ల నొల్లఁ బోయి వెఱచఱచిపఱచె నంత ధృష్ట
 మ్నసాత్యకుంబును నకులసహదేవులును ద్రౌపదేయులును గడ్డువిషయిం గవిసి కసిమ
 సంగుచున్నం గని మనబుంగంబులును వారి మాటుకొని మాటుమనంగె నప్పు
 డుభయపైనికులు నన్యోన్యంబునుం బూదివి పోరి పోరి నెత్తురులు గాఱ నేలం గూలి
 రపుడు పుడమిం బడినసింహంబులును దెగిసతలలును దునిగినగొడుగులును
 గడికండ్లైనశుంఢాదంశంబులును విశీర్ణంబు లైన స్వంపసంబులును విదీర్ణంబు
 లైనతురంగంగంబులునుం గలిగి సంగరాంగణంబు భీభత్సం బై భయం
 కరం బయ్యె నయ్యెడ దుర్యోధన వోదితు లగుసంగ వంగ కలింగ పుంశ్ర మాగధ
 తామ్రలిప్తక మేఖు కోసల మద్ర దశార్ణ నిషధ ప్రాచ్య దాక్షిణాత్య స్రముఖ
 గజయోధు లాయోధసలంకటు లై ధృష్టద్యమునిపై నడరి శరవర్షంబు నిగిడించి
 ముంచుచుఁ దమతమగజంబులం గొల్పుటయు నవ్వార్జతుండు గిరినిభంబు లగు
 నయ్యుభంబుల నడుమ మేఘుబాఱఁరివృతుం డగుదవాకరునికరం దనరి యుక్కొ-
 క్కదానిం బదింట నాఱిట నెనిమిదింట బిట్టసి మట్టుపెట్టెచున్నంత నకులసహదే
 వులును ద్రౌపదేయులును బ్రభద్రకులును సాత్యకిశిఖండిచేకితానులు నయ్యేనుం
 గులం దాఁకి వీఁకం జూపుచుండ ప్లేచ్ఛప్రేషితంబు లగునమ్మాతంగంబు లరిబలం
 బలం జతురంగంబులఁ గాల్గి జాసియుఁ జేతుల నేసియుఁ గొమ్ములఁ గ్రుమ్మియు
 భీకరాకారంబు లయ్యెచయ్యవనరంబును.

189

- సీ. సాత్యకి తనస్రక్క స్పృశ్యం బాసరెచ్చెడు, సంగునేనికఁ గూల్చి సంతలోన
 నుర్వికి లంఘింప నుంకించుసంగుని, యురము వ్రేయులు సేసె నురుశరమున
 సహదేవుఁ డెడటఁ బ్రచండతం దగుపుష్ట, శుంఢాముచు మూట గండపంచె
 నతనిపైఁ నంగరాజాత్మకం డడిరిన, నకులుండు తమ్ముని సమమ నాఁగి
- తే. వానిపైఁ గాలదండముఁ బోనిమూఁడు, నారసంబుల నిగిడించి నాగముఁయు
 శరశతం బడరింప నబ్బిగుడుమగఁడు, తోన నిడ నూటయెనిమిదితోమరములు. 190
- క. ఆలుకణ్ నకులుండు తోమరము, నొకఁ డొక్కండు మూఁడుముక్కలు గా స
 మ్ము, నఱికి వానికరముల, జూమునఁ దెగ నేసె నర్థచంద్రాస్త్రమునకా. 191
- వ. అట్లుహస్తిశిలవిశాలదూ డగుసంగపుత్రుండు మాతంగంబుతోడ నేలఁ గూలినంత
 గరింగంగవంగమేఖలోత్కలతామ్రలిప్తు లొక్కపెట్ట చెలరేగి గజయూధంబుతో
 నకులు జుట్టుగట్టి బిట్టముటయు వారినడుచు జడధరంబులం గడ్వచడినభాస్క-
 రునిభృతి భాసిల్లునకులుం జూచి పాండవపాంచాలసోమకు లెదిరించి తోమరసహ-
 స్త్రంబుతో శరవర్షం బడరించి కూభంబులు నగులించి మర్మగాలు చించి తుండ

ఋతు గండరించి యనేకపానీకంబులఁ జీకాకుఁజూచుచున్నంత సహదేవుఁ డఱువది నాలుగు వాలమ్ముల శుండాల్పకంబు సాదులతోఁ జూచి నేసె నంత నకులుండును దక్కటివారును బాంచాన్తభద్రకపైన్యంబులతోఁడుపాటున శరపరంపరలంజేసి వజ్రపాతంబున నచలుంబులం బోలెఁ గూలనేసి భిన్నకూలం బైనప్రవాహంబు వోలె నీనేనం గలంచి మించినపరాక్రమంబునఁ గట్టం గదియ నరిగి రంత. 192

—•శుశ్వాసమఁడు సహదేవునితోఁ బోరి మూర్ఛిల్లుట.♦—

మ. భవదీయాత్మజవాహినిఁ గినుకమై బాణాగ్నిపా త్నైయుపీ రవరేణ్యుఁ సహదేవునిఁ నయిప కుగ్రంశశ్శుఁ డై నీదురెం డవపుత్రుండు మహారథుల్ గని మృగేంద్రధాన్యముం జేయువోఁ గవియన్ వచ్చి శరత్రయంబునను వతుం బాడ వేసెన్ వజ్రే. 193

ఉ. పాండవుల డంత డెబ్బదినవప్రదరంబుల దుస్ససేనునిఁ గండడఁగించి మూఁ డయినకాండముల న్నొగిలించె సూతు నా తండును వాని వి ల్విఱిచి తద్భుజముగ్మము బాహుమధ్యముం గండలతోడి నె త్తురుల గంటఁ ద్రిసప్తతిసాయకమ్ములన్. 194

ఉత్సాహము. మాద్రిసిన్నకొడుకు కినుక మానసమున కెక్కఁగా నద్రిధీరుఁ డగుచు ఖడ్గ మట్టె త్రిప్పి నేయ ని ర్నిద్రశక్తి నది తదీయ నిభృతభనువుఁ ప్రసరియున్ మాద్రి లేనిరవముతోడ మహిఁ బడెన్ బాజుం గనన్. 195

సీ. సహదేవుఁ డొండొక్కచాపంబుఁ గొని దుస్స, సేనునిపై నొక్కశితశరంబు వాఱంగ నేయుండు ప్రభవనుజుండు దాని, ఖడ్గంబునన్ రెండు గా నొనర్చి ఖడ్గంబు వినరియు గాఢకంబుం గొని, శర మొక్కఁ డరివోయునమయమందుఁ బాండవుల డవ్వలు ఁఱియలు గావించె, నవ్వుచు మేల్వాఱు నారసముల

ఆ. నంత నీకుమారుఁ డఱువదినాలుగు, వాలుఁగోల లతిని పాల నేయ నతఁడు నొక్కఁ డొక్కఁడు వైదేసితూపులఁ, న్నుంచి వైచెఁ బెక్కుతూపు లవల. 196

శా. ఆవాలమ్ముల నొక్కఁ డొక్కఁడును మూఁ డొవాఁడినాన్తూపులన్ బోవం జేసి సభంబు మ్రోచు నూపుల్ పుట్టంగ నిస్సే మా ద్రీవామాత్మజ నొవ్వఁ జేసి నవపత్రశ్రేణిఁ దత్సారధిన్ బ్రవీణ్యంబున నేసి నీసుతుండు గర్వస్ఫూర్తి వర్తించినన్. 197

శా. క్రుద్ధుం డై సహదేవుఁ డంతకనమక్రూరాశుగం బొక్కఁ డొ బ్బద్యోనమునన్ గినుకైయుపై బొడంగి నే నుగం

య్యిష్టాశ్రుబు తదీయకంకటము నెంతే వచ్చి లోఁ బొచ్చి హృ
న్నద్ధం లై వెలివచ్చి దూతె ధరణి నల్మీకము బొ మనన్.

198

తే. దాన దుశ్శాసనుడు మూర్ఖులొన మునుంగ, నరిసి సూతుఁడు తద్రథ మనికి నవులఁ
గాఁగఁ దోలఁ బొంపపుడును గొరవబల్, మును మసించె బిపిలికపుటము నట్లు.

—కన్యండు సమూహని విక్రం సే యామనంబులు.—

వ. అంతఁ గన్గం దుదీర్ణకోపదీశితుం డై తనమూఁకం దలుముచున్ననకులుం దాఁకుడెం
చుటయు నాతండు నవ్వుచు నవ్వైక ర్తనున కి ట్లనియి.

200

మ. చిరకాలంబున కిట్లు వైవము ననుం జెల్వార వీక్షించె నో
దురితాత్మా! యిటు లీవు గిన్నుంగవకుం దోషంగ నై తిట్లు న
న్నయదారణ గవియంగ ర మృనికి నీవై తన్న మూలంబ వి
క్రమరాజక్షతి కియ్యనర్థమున యేలారాహవప్రకాశం.

201

ఉ. ఇంతలు పుట్టె నీవలన నిట్టిఖలు న్నిను నీతంబున
దంతకుఁ గొల్వఁ బుచ్చి కలహంబున నేఁ గృతకృత్యులై నిజ
స్వాంతము నేచుతాపమును బాపుకొనెం దలపనె యుంటి నా
నెంతయు సంతసించుచు దినేశ్వరసూనుఁడు వాని కి ట్లనున్.

202

మ. నదృశం వియ్యది రాచబద్ధ కటుపై శిస్తాశ్రవిధన్విక్
మది నై ద్వుగఁబడె చి స్తినటుకు మాబోంట్లు నీప రుషం
బది పీక్షింతుర గాని నీ స్నానము రి మృ స్తేవు గావించి చె
ప్పదు పే నొప్పున జెప్పుకోరు ఘను లెట్లు దార ము న్మున్నుగన్.

203

వ. శక్తి గల దేని నీవు నాతోడం బోని మేను నీదర్పి బుడిగించెద నని పలికి కడ్డండు.

సీ. నకులు డెబ్బదిమూఁడు నారసింబుల నెయ, నతఁ డాతని నశీతిశితశరముల

నో నేయుటయు సంగభూనాథుఁ డతనివిల్, విఱచి శిలాశితవిశిఖములును

మూఁడుపదులే మేను గాఁప నేయుటయును, మాద్రీసుతుం డొండుమహితధనువు

గైకొని యిర్వదికాంఠంబులం గన్లు, నొంచి సారథి మూట నొగులఁ జేసి

తే. యుక్తసూరము వైచి కాంక్షకముదునిమి, మూఁడునూలుసాయకముల నిగిడ్చు

జూప అచ్చెరువడ సూతసుతుఁడు సంతి, సొండు వి ల్లెత్తి కోపంబు యందుకొనఁగ.

చ. నకులుని జత్రదేశమున నాఁటె శిలాశితతీక్షణబాణపం

చక మతఁ డర్కనందనుని సాయకసక్తకవిధుఁ జేసి కొం

చక మఱియుం దదీయ మగుచాపము కోపును ద్రుంచె ద్రుంచినన్

ఒకమక నొంద కంగుతి దేకుప నేటకకాంక్షకంబునన్.

206

తే. మాద్రీ సందనునరదంబు మంగళతతి, ముసుగు వట్ట నొంతలో గసిమసంగి
పాండవుడు కర్ణశరముల జెడివైచి, వేనవేలుశరములు పూని వైచె. 207

శా. ఆమాద్రేయునిమార్గణంబు లవి వ్యోమావాక్తఖిద్యోతనం
స్తోమం బట్లు పతంగసంఘ మటు తోడ్చో బాణుక్రంచంబుల
ట్లామై బర్వి దవాకరద్యుతుల నూయం జేసి పై నాడునేప్రాకికిన్
భూమిం జేరంగ మార్గ మీక దశమై పొల్పారె నప్పగునన్. 208

వ. అయ్యవనరంబున నయ్యోధవరు లిద్దఱును గాంసూర్యులనం గ్రాలుచు బాణజాల
మొంగురువులు ప్రయోగించుకొనుచున్నంతఁ గర్ణబాణనశ్యమాను లగుసోమకు
లును నకులబాణహన్యమాను లగుకౌరవులును నాతనున్న వారిదంబుల తెఱంగునం
దెఱలి బాణపాతదూరంబు లొలంగఁ బాతి వారిపోరు చూచుచుండి రప్పు డప్పుడు
షసింహులు దివ్యాస్త్ర శరంబు నెఱపుచు శరనికరంబులు బరస్పరంబు గప్పి కొ
నుచు ఘనాఘనచ్ఛాద్యమాను లగుసూర్యాచంద్రమసులచందంబునం బొలుపొంది
రాక్రందునఁ గర్ణుం డుద్గ్రహించివీక్షించుటై ధేనురాకారంబునం బేర్చి వేనవేలుశరం
బుల గుప్పిన నొప్పి యెఱుంగ కప్పాండునందనుడు గంపకపటయు నధిరధాత్మజుం
డధికక్రోధంబున నలంలినవ్వ నవ్వె. 209

చ. విలు విలుగంగ నేసి రథశిఖంబు సూచునితో బరేత—
ణ్ణియము నొందఁ జేసి ధరణి పడఁ ద్రోసి నిజంబు న్యందకం
బలతి యలంతి తున్నలుగ నై చెడిపోవఁగఁ జేసి చక్రర
క్షులఁ దెగఁ గోసి మై మఱుపు మార్గమ యై పడరాసి యీసునన్. 210

వ. పెనంగుచున్నంత మాద్రేయుండును. 211

మ. విరథుడై డిగి క్రిందికి బరిఘటన్ వే: బూని రా దానినిన్
హరిదశ్వాత్మజుఁ జింతలించులుగఁ జేయన్ ఖడ్గభటంబులన్
గరిమం దాల్చిన వానిని దునిమి వేష్కన్ వ్యాయుధుం జేసి యుం
గరుణంజేసి వనిపఁ డయ్యె నకులుం గర్ణుం డుద్గ్రహప్రభాన్. 212

క. బలవంతుండు కృతాస్త్రుం, డలఘుసరాక్రముండు కర్ణుం డటు చేయఁడు వ్యా
కులచిత్తుండగుచు నకులుండు, జలముం దిగఁద్రావి పఱచె నడి కోర్చి వడిన్. 213

తే. పఱచినం బోవనీయక నడి నెనుకొని, సూతజుండు సజ్యచాపము నాతనిమెడఁ
దగిలిచి హసించె నతఁ డప్పు తగియె గగనమందఁ బరివేషవృక్షుం డగునబ్జుండట్లు. 214

వ. అప్పు డప్పాండుపుత్రిం దిలకించి సూతపుత్రిం డి ట్లనియె. 215

చ. పలికితి రిత్తపల్కు లొకపాటిగ నెంచుచు మేటి వోలె నై

తేలియఁగ వచ్చె నే యితనిదివ్యశరంబులవేడి యంతయున్
బలుకుము మాత మిట్లు మునుఁజల్కినయట్లు ప్రహ్లాదచిత్తతం
గలిగి తలంక బోక భద్రగర్వ మసర్వము గాఁగఁ జూపుచున్.

216

న. అని మఱియును.

217

చ. సదృశులతోడఁ బోగుకొన సమ్మతినేయుదు గాని యెప్పుడున్
గదనములక మహింసలగుఁ గౌరవచంద్రులతోడఁ బోర్కొనన్
మది యొనరింఁ బోకు మది మాటలఁ గీరదు మేటిసిగ్గునన్
గదురక యింటి కేగు మాఁకా దనఁ గృష్ణులచెంత కేగుమా.

218

వ. అని యుల్లసం బాడి కట్టుండు కుంతీవాక్యంబు స్మరించుచుం గైవసం బైనను వానిం
జంప నొల్లక విడిచిపుచ్చె నతండును స్రీ డాభరంబున విన్నబోవుచుం బోయి
యుధిస్థిరు నరదం బెక్కి కుంభనిశ్చైత్యకుంభీనసంబు చందంబునం గుందుచు పెట్ట
నిట్టూర్పు నిగిడించు చుండె గట్టుండు నట్లు నకులుం జయించి చంద్రహాయవిరాజితం
బగుశతాంగం బధిష్ఠించి పాంచాలవాహిని దఱియం జొచ్చి విచ్ఛలవిడి విహరించు
నప్పట్టవలెంట.

219

సీ. తుండముల్ గండముల్ తుండె తుండెము లైన, గుంభిని గూలినకుంభిచయము
మోరలుం గాళ్ళును ముక్క ముక్కలు గాఁగ, సాదులతోఁ గూలుసైంధవములు
చక్రంబు లిరును లక్షధ్వజంబులు తునా, తునియ లైనం గ్రాలుఘనరథములు
కాలుసేతులు తలల్ గండ్రకలై పోవ, మహిఁ దొరం గినకాలుమానుసులును

తే. గుప్త తిప్పలు గాఁ గల్గి ఘోర మగుచు, సంగరక్షితి గన నయ్యె సాంద్రరక్త
సాగరము నాఁగ స్వంజయసైన్యసమితిఁ, జొచ్చి శస్త్రాస్త్రములవేర్చిఁ జూపునపుడు.

వ. అట్లు మధ్యందినమార్తాండునిమూర్తి ననుకరించి విజృంభించుమార్తాండనందను
స్వందనంబుచక్కిం గాలు నిలువం ద్రొక్కఁ జాలక హతశేషులు యధాయథ లై
విడిగి వాటి రట్టియెడ మనమూఁకలం దోలునీపుత్రుం డగుయుయుత్సుం బాఁకియు
లూకుండు నిలు నిలు మని యదలించి ప్రదరంబులు ప్రయోగించుటయు నతండును.

క. శితధారం బగుకొండొక్కప్రతి లేనివతత్రి సుబల పాత్రుని నేసెన్

శతమన్యుడు శతకోటిం, బ్రతిపక్షుం డగుచు నెదురుబలుని బోలెన్.

222

సీ. క్రుద్ధుడై శకునిపుత్రుండు వైశ్యాపుత్ర, కుని విల్లొకక్షురప్రమునను దునిమెఁ
దునిమిన నతఁడొండు ధను వెత్తియలువది, ఘనశరంబుల నులూకుని నొగిల్చి
సూతుని మూఁడింట స్రుక్కఁ జేయుటయు నా, శాకుని వింశతినాయకముల
నీసుతు నో నేసి భాసురధ్వజయష్టి, పెడఁదవాయమ్మున విలుగ నేసి.

- తే. దాన నలిగి యుయుత్సుఁ డామానధనుని, వక్షమున నైదుతూపులు వైచుటయు శకునిసుతుఁడు వాని సూతుని గొంతఁ గోస, వంతు మీఱ రథ్యంబుల వడిగ దునుమి.
- ఉ. ఏ డగువాడినారసము లేడైఱఁ జూపుచు నీకుమారుమై
గాఁడఁగ నేయ నాతఁ డధికశ్వరఁ బాటి రథాంతరంబుతోఁ
గూఁడుకొన్ఁ జయంబుఁ గొని కోరిక లీరిక లెత్త నత్తఱ్ఱిన్
గూడినస్వంజమశాఘముఁ గూర్చి నులూకుఁ డలోకుఁ డై చనెన్. 224
- వ. అంతలో నీపుత్రుండు శ్రుతకర్ముండు నకుఁపుత్రుఁ డగుశతానీకుఁ దాఁడి. 225
- తే. సూతునిన్ వీతుఁడుండుఁ డెఱుఁచుచుండ, నశఁడుసాక్రస్థఁ డగుచునయ్యరదమంద
నిలిచి గద వైవ వడి వడి నీసుతుఁడధఁతురగసారఘుఁ గూర్చి ధరణి బడిమె 226
- వ. ఇట్లక్కురువీరు లిరువురును విరఘులై యొండురం జూచుకొనుచుఁ బోరికిం గాక
తొంగి పోయి నీకొడుకు వివిగురథంబును శతావీకుండు ప్రతివిధ్యువిరథంబు
నెక్కి రన్వయ సౌబలుండు సుతసోము నతిమి నిశితశరంబులు నిగిడిచుటయు
నాభీమచంద్రుండు ప్రవాహవేగంబునకుఁ బర్యవసానలె. జలింపక శనశాస్త్రుని
కత్యంతశాస్త్రపుం డైనవాని ననేకశతసహస్రసాయకగాఁగఁ గప్పె నన్నడు. 227
- చ. శకునియుఁ దచ్చరావళులు జ్వరశరంబులు గాఁగఁ ద్రూచి కొం
చక సుతసోముమేనున నిశాశరశ్రయము విగిడ్చి మో
టకములు మాతికేతువు లిటు దివి లంశలు గా నొనర్చి సా
యకముని రోదనీకుహర ముండును వింపె జయల్ నుజ్జింగన్. 228
- మ. హతరథ్యుం డగుటన్ వృకోదరసుతుం డాస్యందనం బీఁగి భూ
గతుఁ డై కాన్ముకముఁ గ్రహించి ప్రదరౌఘుంబు బ్రయోగించి సు
తతరీతిన్ సుబలాశ్మజన్మరథమున్ దర్శింఁ రాకుండు
ట్లతివేగంబునఁ గప్పెఁ గప్పిన నతం డత్యంతరోషంబునన్. 229
- క. అరదము దాఁకక మున్నాశరముం బక్కాడి పోరు నల్పుచునుండన్
ధర నిలిచి రథి నెదిచ్చెను, విరుదు గని మెచ్చి రెల్ల వీరులు వేల్పుల్. 230
- తే. అంత సౌబలుఁ డతనిశ రాససంబుఁ, దూణములుభల్లములఁజేసి త్రుంప భీము
కొడుకు గజదంతపుంచిడి నడలువాలు, వెఱికి త్రిస్వచు నారె లో వెఱవ బగరు.
- వ. శిఖౌబలసమన్వితం డగుసుతసోముండు ఖడ్గహస్తం డై భ్రాంత ముద్రాభ్రాంత
మావిధ్ధ మాల్లుశము స్వతః సుంపాతము నముదీర్ణము లోనగుచతుర్దశమార్గంబులం
జరించుచుఁ గాలదండోఁమం బగుకరవాలంబున సౌబాశరఁరంఁరంఁ దెఱలించుచు
గరుడరయంబున మండలానర్తగతులం జూపుచున్నంత నీమఱంది విక్రమించి. 231

క. సుతసోముచేత నాడెడు శతఖడ్గము రెండు గాఁగఁ జేయుడు నతఁడం

చితరీతి నెగిచి కరతల, గతశకలము వినరి వాని కయివిలు విఱిచెన్.

233

జ. ఇట్లుచేసి సుతసోముండు పోయి శ్రుతకీర్తి తే 'రెక్కె' సాబలుండు నొండుకోదండముఁ
గొని పాండవానీకినిపయి నురవడించి భండనంబు గావించె నంత శారద్యతుండును
గృప్తద్యుమ్ను పయిం గవిసి సింహంబు శరభంబునూ బోలె శరవరంశరల బాదివిన
నతం యొక్కను నైనం గదలనేరకున్నం గని సర్వభూతములు నతని హతునకా
దలంచె నంత నయ్యభ్యామర్దంబునం గలననుర్ధరు లెల్లరును.

234

—• గృప్తద్యుమ్ను యు కృపాచార్యునితోఁ దలపడి యోడుట —

శా. ద్రోణాచార్యవధంబున న్మిగుల సగ్రుద్ధాత్ముఁ డీశాతమ

కోణీవిర్జగుఁ డత్రువిద్వరుఁ డని గోదావరపాండిత్యముల్

రాణింపం బొనరించు బార్షతున కీబ్రాహ్మణ్యతేజంబునం

బ్రాణాపాయము దప్పఁ గాక బలముల్ స్వస్తిం బ్రసర్థిల్లుకా.

235

ఉ. చింతకనన్నిభం బగుభయంకరహాముతోడ నేఁడు ను

ద్దాంతదురంతవిక్రమధురంధరుఁ డై పయికొన్న యెల్లరన్

గొతు గొనంగఁ జేయుఁ జాలుకన్ గురుమార్గము వట్టి యీకృపు

డెంతకు నైనఁ జాలు భవజనీశుఁడు దా వెనుదీయ నట్లగుకా.

236

వ. అని పలుకుచున్నంత శారద్యతుండు క్రోధంబున నిట్టూర్పు నిగిడించి గృప్తద్యుమ్నుని
సర్వమర్మంబులును నిశాతసాయకసంచయంబుల నించి నొంచుటయు నతండు
చెయ్య దక్కి మోహనశంబునం గర్తవ్యం బెఱుంగక మిన్నకుండ నయ్యవనరం
బున సూతుం డాతనిక్షేమం బడిగి యిట్లనియె.

237

చ. వ్యసనము లిట్టి వెన్నఁడును నాహవభూముల నీదుపాల నై

పొసఁగుట చూచి నే నెఱుంగఁ బూరుషసింహమ దైవయోగ మి

ట్లనదృశ మై యెసంగు నన నొఁ గృపునమ్ములు మర్మభేదు లై

వెనఁ బడుచుండ నీద్యజునివిక్రమ మెన్న నవక్ర మయ్యెడిన్.

238

క. ఈతఁ డసాధ్యుం డని నా, చేతంబునఁ బోలఁ దోచె జెచ్చెర రథ మీ

పాతమునకుఁ దొలఁగించుట, నీతి యనం బార్షతుండు నెఱి చెడ ననియెకా.

239

చ. వివశత నొందె నామనము స్వేదజలంబులు జాలు వాటె మై

నవిరళరోమహర్షనివహం బగుదెంచె జలాచలత్వముం

దన్దులుకొనకా ద్విజన్మునకు దన్దు తొలంగుట లెస్స యందు నీ

వపు ననఁ దోలు మర్వముల నర్జును చంతకొ భీముచెంతెకో.

240

వ. అనుటయు నాసూతుండు.

241

ఉ. వాజుల వేగిరించుచును వాయుతనూద్యులఁ దేచి నీచమూ

రాజి నడంచు చోటి కతిరంహగతిం జనఁ దోలఁ దేరు ఘో

రాజి బాసర్చుచుం గృపుఁ డహంకృతిఁ మీఱఁగ శంఖ మొత్తుచున్

రోజుచు వెన్నడించి బహురోపముల న్నొగిలించె బార్షతున్.

242

—◆ శిఖండి కృతవగ్మతోఁ బోరి మార్చితం డగుట ◆—

ఆ. అంత భీష్మమృత్యు వగుశిఖండినిఁ గృత,వర్ముఁ డాఁగి బాణవర్ష మొలుక

నలుక ద్రుపదసుతుండు హర్దిక్యుజత్రుదే,శమున నినిచె నైదు సాయకములు.

243

ఉ. ఆతఁడు క్రుద్ధుఁ డై యటువదాశుగముల్ ద్రుపదాత్మజన్ముపై

నాతటి నేసి కేశన మొకమ్మునఁ ద్రెంచి హసించె బేడియున్

జేత గ్రహించి లిట్లొకఁడు చిత్తము మెత్తన గామి నవ్వి వి

భ్యాతము లైనతొంబదిమహాంబకముల్ నిగిడించె వానిపైన్.

244

క. అవి యెల్లఁ హృదికాన్వయ,భవునర్మము దాఁకి మిట్టిఁడి విశభము లై

భువి కైనఁ గని శిఖండియు, జవమునఁ దద్ధులు దునిమి శాశరమునన్.

245

ఆ. భగ్నశృంగ మైనభద్రవృషము వోలె, భిన్నధన్వుఁ డైనన్యస్థినరుని

భువిమూలందు వటుమను నుండినిశాత,సాయకములు నినిచె సరథనమున.

246

సీ. కుంభవక్త్రముచుండి స్రుమ్మరించినయట్లు, కృతవర్మమే నెల్ల పురజ మొలికె

నలుక నాతఁడు యధిరాష్ట్రకగాత్రుఁ డై, వర్షాక్షగైరికఁ డ్యుతగా

పగిది భాసలి సహబాణబాణాసన, మొండొక్కఁ డంద సమున్నతుఁ డయి

కదిసి ద్రుపదసూతి స్కందదేశమ్మున, మేటిబాణగణమ్ము నాటుటయును

తే. దాన నాభీష్మ విద్యేషి జానుమీఱె, శాఖ లుఁ శాఖలుచు గల్గి చక్కఁ బర్వి

కర్మననీయ మైనవిశాలధరణిరుహము,పొలుపు మాఁక కన్పడు పోఁ దోఁ. 247

వ. ఇట్లు వారిరువురునుం బరస్పరప్రహరంబు నొచ్చియు రుసిరాలు వెలిఁచియు

గొమ్ములం గ్రమ్ములాడుమహాతీంద్రులచందంబునం బొంకఁడి యితరేతరవధాభి

కాంక్షలై రథంబు వివిధమండలాదిప్రచారంబు గలిగించుచున్నంత హర్దిక్యుండు

గండుమిగిలి.

248

ఉ. ఎంచి శరంబు లేడుపదు లేకముఖంబుగఁ జేసి యేసియు

గాంచనపుంఖదీపితము కాలభుజంగమసమ్మితంబు నై

మించినసాయకం బాకఁ డమేయపరాక్రమ మేర్పకంగ సం

ధించి శిఖండిపై వినరె ద్విజ్ఞన మెల్లను దల్లిడిల్లఁగన్.

249

తే. తాకుపెల్లున మూర్ఖుల్ని ద్రాపదీన, హోదరుడు కేతుదండము నూతగొనుడుఁ
దేరు సారథి తొలగించెఁ బోరి కెడగ, నవల హోర్దిక్కుఁ డరిసేన నటిమి తటమె. 250

వ. అయ్యవనరంబున నవ్యసాచి కోపారుణితలోచనుం డై యేచి వినుచూలి తూల
రాశిం బోలె మనమూఁకలం దూలించి తెఱలించుచున్నం గని త్రిగర్తేశ్వరుం డైన
సుశర్మ త్రిగర్త శిబి కౌరవ నాల్వ సంశస్తక నారాయణగోపాలబలంబులతో నత్య
సేన చిత్రసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ సుతంజయు సౌశ్రుతి మిత్రవర్మ సుశర్మ
వసుధర్మ సువర్మ లనుతమ్ములుం దనయులు దోడు సూర నాక్రీడిం దాకి వీక
మెయి శరపరంఁరలం బరఁగించుచు మించి పోరు గావించె నానంచునం గొంచ
కర్జునుండు ప్రయోగించిన సాయకసంచయంబునఁ ద్రిగర్తపైనికులు సాగరంబునం
జొచ్చుప్రవాహంబులతెఱంగున నడంగియు గరుడుం గన్నవన్నగంబులఁజేన్నున
మడంగియు మహాగ్నిం బడుమిడుతలచంచంబున. బూడవడంగియుం బోవుచున్నం గని
కనలి సత్యసేనుండు మూఁడును మిత్రదేవుం డటువడిమూఁడును జంద్రసేనుం
డేడును మిత్రవర్మ డెబ్బదిమూఁడును సౌశ్రుతి యేడును శత్రుంజయుం డిరువదియును
సుశర్మ తొమ్మిదియు శరమ్ములం బరఁగించి నొంచుటయు నట్టనుండును సౌశ్రుతి
నేడిటను సత్యసేను మూఁడింటను శత్రుంజయు నిరువదింటను జంద్రదేవు నెని
మిదింటను మిత్రదేవు నూతింటను శ్రుతసేను మూఁడింటను మిత్రవర్మ దొమ్మి
దింటను సుశర్మ నెన్నింటను నో నేసి యంతఁ బాతంబున. 251

సీ. శత్రుంజయుని శిరసాయకంబుఁ గూల్చి సౌశ్రుతిఁ బరిమార్చి సరభసమునఁ
జంద్రదేవుని గుమక్షయమునకుఁ బుచ్చి, మిగిలినవారలు మిగుల రేగి
పై బడం గని వారి పరుస నందజులు నై, దేసితూపుల నొవ్వ నేసి నంత
సత్యదేవుడు క్రోధసంరక్త నేత్రుం డై, వాసుదేవునిగుఱి చేసి చూచి

తే. హేమదండము నాయసతోమరంబు, వినరి సింహనాదము చేసె వెన నది హరి
సవ్యభాహువు పైఁ బడి చూచి నొంచి, యిరుక్కాతటిలోఁ బ్రవేశించె వసుధ. 252

ఉ. తోమరవాత వేగమునఁ దోయరుహక్షునిచేతిఁగముల్

హేనుమదస్త్రతోదము నొకించుక జారిపడెన్ ధనంజయు

డామెయి గాంచి క్రోధకలితాననుం డై హరిదిక్కు నెమ్మొగం

బై మధుసూదనా! పఱపు మశ్వములం గొన సత్యసేనునిన్. 253

క. అనవుడు నవుఁ గా కస హరి, ముసకోల మఱొండు వట్టి మునుబడువాగెల్

గాని సత్యసేనురథము, గనునంతటిలోనఁ దరియఁ గడపె రథమ్మున్. 254

చ. నగుడును సత్యసేనుఁగూ నాగసముల్ నిగిడించి నొంచిత

చ్ఛిరము సు కుండలంచితము చెచ్చెర గాయమునుండి వేట మై

ధరః బడఁ జేసి భూరిశరధారిల కగ్రము గాఁగ మిత్రః

ర్మరథకుఁబునిని జలిసి మచ్చర మచ్చరగ పొచ్చి క్రచ్చునన్.

255

ఆ. గణము లగుచు నడరి కవిసినసంశప్త, కులను వేలకొలఁదిఁ గూల నేసి

రజతపుంఖ మగుడురప్రమునకా మిత్ర, నేనభూమివిభుని శరముఁ దునిమి.

256

క. వడి గలనారస మొక్కఁడు, కడువడి సంఘించి కార్ముకమ్మున నార్ముల్

దడ మగుచు నిగి మ్రోయఁగ, నడరి వడి సుశర్మకొంకు లాడఁగ నేసెన్.

257

వ. అట్టిమొడఁ ద్రిగర్తసైన్యంబు లెల్ల వైన్యంబు దక్కి యుక్క-మొగి నక్కిరీటిం

జాట్టుముట్టి బిట్టార్చుచుం బెచ్చి తెట్టలుగట్టు నట్లు శరంబులు బరఁగించి రంతఁ

గొంతేయూవరజండును.

258

శా. ఐంద్రాస్త్రం బరిహాసి యేనిన సివేషార్థంబునకా వేనవేల్

సాంద్రం బై శరముల్ జనించి దెన లెల్లకా గప్పె నప్పట్టునఁ

జుద్రాధంబులు ఛత్రచామరములుం జాపంబులుం గేతువుల్

సంద్రావద్రుతి మిన్ను ముట్టి తఱి నేల న్రావలె శీర్ణంబు లై.

259

సీ. సర్వాంగములతోడ నుర్విస్థలి న్నున్లు, నూచమై కూలెడు రాచతేరు

లశనిపాతంబున నటవట లై పడు, కొండలో యనఁ గూలుకుంజరములు

నారోహకులతోడ సంగసంఘులు త్రైవ్య, గుప్పగూలెడు మహా ఘాటకములు

నఖిలంగములు తిల లంత లై వింతలై, మహిఁ గులిపిపడుకాలుమానుసులును

తే. దునిగి శకలంబు లై నేలఁదొఱఁగునాయు, ధములుపొడిపొడిమైభూతలమనఁగవియు

భూషణమ్ములు గలుగి నప్పొలికలను భ, యంకరాకృతీ నయ్యె నయ్యనసరమున.

తే. కనకకుండలమండిత గుండములును, బూర్ణచంద్రనిభాసములును గలిగి

ధరణిఁ బొరలొడుశిరములుం బరమునందు, దారకాజాలములరీతిఁ దనరె నపుడు.

తే. మెదడు మాంసము నెత్తురు మెదగి మెదగి, సాంద్రకర్ణమ మై రథచక్రములు ము

నుఁగ రథంబుల రిభ్యముల్ తవిలి పెఱుకఁ, బాల కట బమ్మరించె నిశ్వాస మడరి.

వ. ఇట్లతిఘోరం బై గంధర్వసగరాకారం బై నసంక్రమింపింబున నెల్ల సప్రతివాత

ప్రచారంబు నేయుచు నారాచపరింపరిలఁ బరఁగించి సర్వసైన్యంబును సైన్యంబు

సొందఁ జేసి విఘ్నమాగ్నివిధంబునం దేబరిల్లె నయ్యవసరంబున.

263

చ. శరములవర్షముు గురిసి శస్త్రము, లస్త్రములు న్నిరంతరం

బరమర లేక శాస్త్రవచయంబుల పై నిగిడించి నొంచుచున్

దని మొనరించుగర్భానితో నెరిగించి భవత్సంకల్పము నె

త్వరుఁ డను రా నతం డతనిఁ దాఁకి వడి న్నిలు మంచు నొంచుడున్. 264

తే. కనలి దుర్యోధనుఁడు నవకాండముల యు, ధిష్ఠిరునిమేనఁ గీలించి దివ్యశర మొ
కండు గొని సూతు నొంప నాతండు వానిమేనఁ బమమూఁడుకాండముల్ పూనియేసి.

ఉ. నాలుగు వారువంబులను నాలుగు తూపుఁ గ్రొంచి సూతునిఁ

గూలించి పంచమం బయినకోలను ప్తమున నిశంబునున్

స్త్రీలించి సస్త్రమంబునను విల్ దిగటూతించి యుష్టమంబునన్

వాలును బంక్కుయు మినిమిఁ వాని నశంపె నొకైదుతూపులన్.

266

—● దుర్యోధనుఁడు, శ్రీకృష్ణుని యుద్ధము చేసి విక్రమఁ డగుట —

న. ఇట్లు ధర్మరా జేట్లాడుచున్నంత నత్యంతవ్యసననంత పుచ్చిపొంది డగునీపుత్రుండు హతా
శ్వసారధికం బైనతేరు డిగి భూతలగతుఁడై కష్టవశం బొందియున్నవానికిం బాస
టమై కృపకర్ణాశ్వత్థామాకు లేలొచ్చిం గొంచి పొండుకుమారు లెల్లరు నయ్యుధి
ష్ఠిరునకుం దోడై వచ్చి రుతఁ దూర్యసహస్రంబును గిలికిలారవంబులును బెల్లు
మ్రోయఁ బొంచాలును గొరపులును గూడి వీశనిపోడమిం బెనంగి రప్పడు
నరుల నరులును వారంబు లు వారణంబులును రథంబులు రథంబులును హయంబుల
హయంబులును ద్వంద్వంబులై తాఁకివీకడజేసి చిత్రలంఘవప్రచారంబులు మెలియఁ
బరస్పరస్పృహితరేకంబునం బోరినపో రొక్కమునూర్తమైత్ర మధురదర్శనం బయ్యె
నయ్యెడ నిర్మర్యాచంబుగం బోగి నెల్లుమండ ర్భకు లేనుంగులను గూలనేసియు
నేనుంగులు హయంబుల సరిదంబుల విదారింపెయు హయారోహకులు హయోత్త
మంబులు గాక మత్తమాతంగంబులు మొత్తియుఁ బత్తు లుల్లిమాయుధంబులఁ బొడి
చిన వడి చెడి న్నూరం బగునార్తారిం బెనంగ దశదండం బాణువారణంబులును
గొమ్మలపోట్లను బంపంబులప్రేల్లను రానుతులబాణంబులయేట్లనుం దగిలి పగిలిన
సర్వావయవంబులగీలంబునప్రవిహ నొచ్చియు విచ్చియు బాణువారువంబులకాశ్య
సండులుం బడి నలిగినలుగడఁబటవ నెంచియుఁ బటవఁ జాలక జాలిం బడికూలుకాలు
మానుసులును మహారథులశరంబులప్రేలులుం బడియుఁ గీటడంగకప్రతియోధులం దగి
లిపిడికిప్పిం బొడిచియు గేశంబులుం బట్టి పడ నీచ్చియు భుజంబులం బట్టి యెత్తి
నేలం బెట్టి కొట్టియును బడవైచివాదంబుల నురింబులుం దన్నియుఁ గత్తులమొత్తియు
బాహుయుద్ధంబును బాణయుద్ధంబును జేసియుఁ జిత్రవధంబునంబొంది మ్రందినయో
ధులును దనవాఁడు లాతివాఁ డనక చిడిముడిపాటున నేపటి రూపడంగువారును నై
సంగ్రామరంగంబు కబాధనీరంధ్రం బై నెత్తురేరులు ప్రవహింపఁ బరమదారుణం బై
కాననయ్యె నయ్యెడఁ గట్టండు పొచ్చాబులును భీగత్సుండుత్రిగ ర్తసైన్యంబులను

భీమనేనుండు కౌరవవాహినులను గజానీకంబులనుం గనుపుగొట్టుచుండునంతఁ గురు
పాండవధ్వజుని లాయపరాష్ట్రంబున నెంతయు ఊయం బయ్యెననిన ధృతతాష్ట్రుండు
సంజయున కిట్లనియె. 267

మ. అతితీవ్రంబులు దుస్సహంబు లగుదుఃఖాధిక్యముల్ నీవు సె
ప్పితి వే వింటిని బుత్రసంతయము పృథ్విం గౌరవుల్ సెల్లిన
ట్ల తలంతున్ మది సంగరంబు విధ మెల్లం బెట్టి నాపుత్రుఁ డ
గృతి కై చేసినదేమి చెప్పుము వినం గా నాకుఁ బత్తం బగున్. 268

వ. అనిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు విరధుం డైననుయోధనుం డాయోధనంబున
సమర్థం బైనవేటొక్కరంగం బెక్కి శ్రోత్రోద్రిక్తమానసుండై విఘోరగంబుచందంబున
వోజుచు నెదుట శ్వేతాతపశ్రదంశితుం డైనధర్మపుత్రుం బ్రతీక్షించి త్వరితుం డై
వానిఁదరిసరంబున రథంబు నడపు మని సూతునకుం జెప్పటయు నతం డట్ల చేయు
నంతఁ గౌంతేయగ్రజుండును సారథికిం జెప్పి తనతేరు వానికభిముఖంబు గావించె
నట్టిరువురు నొండొరువు నెదిరించి గరవర్షం బడరించుచున్నంత దుర్యోధనుండు.

నీ. ధర్మనందనునికోదండంబు రెండు గా, ఖండించె నొకభల్లకమున నపుడు
కనలి కొండొకవిల్లు కైకొని యతఁడు నీ, కయికార్ముకమును ధ్వజముఁ దునిమెఁ
దునిమినం గ్రద్ధుఁ డై దుర్యోధనుఁడు నేను, చాఁ మూని యజాతిశత్రు నొంచె
గొడమసింగము లట్లు కొడగ కయ్యిద్దఱు, నితరేశరజయేచ్చ మెనక మెనక
తే. నంకు లొత్తుచు నార్చు చాస్సాలనము లొ, నర్చుచును బెచ్చి హూర్వీనినాద మెల్ల
కడలు నిండంగ వాలంకగములు గుఱిసి, కొనుచుఁ బూచినమోదుగ లనంగ నైరి.

క. అంత యుధిష్ఠిరుఁ డెంతయు, బంతంబున రాజరాజు బాహ్వాంతరమం
దింతలు గాని శరంబులు, కొంతటిలో మూఁడు చొనిపెఁ గో కొమ్మనుచున్. 271

ఉ. అందులకున్ భవంతనయుఁ డల్లి శిలాశితిబాణపంచకం
బందిక గా నిగిచ్చి శమనాత్మజుపై జ్వలదగ్నితుల్యమై
పొంది పొనంగుశక్తిఁ గొని పూర్ణబలంబునఁ బూని వైచినం
బొందకమున్న దాని నొకమూఁడుశరంబులఁ జెండి వెండియున్. 272

ఆ. పాండవాగ్రజుండు కాండపంచకమునఁ, గౌరవాగ్రజున్ము గండడంచె
శక్తి యట్లు సూక్ష్మశకలంబు లగుటకు, నాగ్రహించి నీదు నగ్రసుతుఁడు. 273

చ. నవనవభల్లముల్ దిగిచి నాటగ నేసిన నొప్పు గ్రమ్మఁ బాం
డవుఁ దరివోసి యొక్కప్రకట మృగున మృడరింప నమ్మహే
షువు వడిఁ దాకి నీకొడుకు సొమ్మసిలం బొనరించియు న్మహా

రవ మెనఁగన్ వసుంధరఁ గరం బరుదారగఁ జొచ్చెఁ గ్రచ్చరన్.

274

చ. గద గొని నీసుతుండు లయకాలునిలీలఁ చగన్ రథస్థుడై
 తుది యగుడెంచుఁ బోరి కని దోర్బల మేర్పడఁ ద్రిప్పి యేయఁగా
 మదిఁ దలపోయునంత నృపమాన్యుండు ధర్మసుతుండు వానిపై
 వదలె మహోగ్రశక్తి సురవర్తము నల్గడ మంట లంటఁగన్.

275

తే. అమ్మహాశక్తి వతుమునందుఁ దాఁకి, మర్మభేద మొనర్చిన మా టెఱుంగక
 నీసుతుండు తేరిపై నుండి నేల వ్రాలి, చచ్చె నో యన మునిఁగె మూర్ఖభరమున.
 క. అది చూచి భీమసేనుండు, మది నెంచుము నాదుప్రతి న మనుజేశ్వర నీ
 కిది తగదు వీఁ డవధ్యుండుఁ వదలు మనన్ ధర్మజుండు వాని నివ్విడిచెన్.

277

వ. అంతలో నతిత్వరితగమనంబునఁ గృతవర్మ వ్యసనార్జవమగున్ డగునీకొడుకున కెడ
 సొచ్చుటయు భీమసేనుండు గదాపాణి యై వాని మాఱుకొనియె నాపోగునఁ గడ్డు
 బురస్కరించుకొని మనవారు చతురంగబలంబులతో నడరి పరశుపట్టనమునలముద్గ
 రభిందివాలకరవాహదిసాధనంబుల నరిసేనం గనుపుగొట్టి కరచరణాద్యవయవంబులు
 ఖండించి నిరంబుల ధరణిం గప్పి యప్పట్ల రుధిరప్రవాహంబు ప్రవహింపం జేసి సంగ
 రాంగణంబు సంవర్తనమయపరేతరాజ్రాప్తింబు నా నొప్పె నవ్వడు ముప్పిటి
 గొనుపరాక్రమంబున గురువృషభు లెల్ల మహాబలపురస్సను లై కినివృషభు దాఁకి
 వీఁకం జూపుచుండ సురేంద్రసమవిక్రమక్రముం డైనకర్ణుండు త్రిదశవరావరణోపముం
 డగు శైలేయు నఱిమి నరపరంపరులు పొలిచిన నతండును భుజగవిచనమస్త్రభంబు
 లగుడదరసహస్రంబులు సరథవాజిసారథి యగునాధిరథిం గప్పి నీవారి నొప్పించు
 టయు వా రెల్ల కినిప్రవరనారాచపీడును లై కట్టుమాఱుపు సొచ్చియు నిలువ నోడక
 నొచ్చి విచ్చియు మహోదధిసమనిస్వనంబున నభంబు మ్రోయ రథాశ్వేభభటాళి
 తోడ నూడనింబాడి రాలో ధృష్టద్యుమ్నప్రభృతులును మనవారివెన్నడించితఱిమిన
 మనబలంబు లెల్లఁ బొదఱుపంద రయ్యె నయ్యెడ.

278

మ. కృతమాధ్యాహ్నికకృత్యు లై భవుని భక్తిం గొల్చి కృష్ణార్జునుల్
 ప్రతిపక్షు ల్వివమస్కు లై కనఁగ గర్జానిన్వనంబున్ సితో
 న్నతగంధర్వచతుష్టయంబు పవమానప్రసోద్ధవాంచద్వజ
 ప్రతిపాద్యంబు రథంబు నెక్కి యెదుటం బ్రత్యక్షమై రాక్షితిన్.

279

నీ అత నక్కాంతేయుఁ డత్యంతజవమున, గాండీవగుణము మ్రోగం బొనర్చి
 దివియును భువియును దిక్కులును విదిక్కు, లును నిండుకొనఁ దూపు లొనర నేసి
 రథసారథులతోడ రథములను దెరల్చి, రాతులతోఁ గూల్చి పీఠిచయము

నారోహకులతోడ హస్త్యుఁ బరిమార్చి, భటసమూహమును బడలుపజచి
తే. ఘోరముగఁ బో రొనర్చె నుగ్రుండు నాఁగ, సంతలోఁ దెప్పిటిలి కౌరవార్గజుండు
శ్వేతవాహను మార్కొని శితశరములు, పటవఁ జేసె మహీశులు ప్రస్తుతింఁ. 280

చ. అలుక మనంబునం గదుర నాహవదోహులుఁ డర్జనుండు దో
ర్బల మెసఁగఁ నుయోధనుని రథ్యములఁ రథ సారథ్ సము
జ్వలదురగేంద్ర కేతనము ఛత్రము చాపము నుత్తరించి య
వ్వల నవమాశుగం బొకఁడు వానిశిరంబు గుఱించి యేయుమఁ. 281

క. ఘోర మయి వచ్చుదానిఁ, భారద్వాజాత్మజుండు పరికించి షడ్ఘ
దారిన యేడు తునియ లై, ధారణిఁ బడ నేసి ధరణీధపు నలరించెఁ. 282

తే. దాని కలిగి నరుండు ద్రాచీరధ్యములను, దునిమి విలు గ్రంచి కృపునియును ససేను
విండ్లు దునుమాడి కృతవర్మవిండ్లు ధ్వజము, తురగములఁ గూల్చి కట్టిన దొడర నతఁడు.
— కట్టని కలవడ నాఁటియున్నము. —

మ. తనపై బాణవిరంజనం బటపుచుఁ దా పైనగోపాలమి
ప్రని నల్లంతన చూచి యేచి తనతోఁ దుల్యక్రయం బోరునా
శినివీరు నిగడనాడి వాని దెస కై చేవాడి మూఁడమ్ము ల
ర్జునుపై నిర్బదితూపు లచ్చుతునిపైఁ పొప్పించి నొప్పించియుఁ. 284

క. ముప్పిటి యగుశోర్యమ్మున, నష్టపుష్పవరుండు డయ్య కచ్చుకుని పెం
పుష్పతిల బహులశరములఁ, గన్పచు నరుతోడ నలిపె ఘోరాహవమున్. 285

తే. అర్జునున కంత శినివరు డడ్డఁడుచు, దొంబదియుదొంబదియునూలుతూపుంగ
విభునిసర్వాంగములు నోవ్వ వెన నిగిడ్చె, రిచ్చఁడి నీదుమూఁకలు పిచ్చింగ. 286

ప. అట్టియెడ యుధామన్యుత్తమాజనులును శిఖిడిన్ పట్టదున్నును ద్రా చేయు
లును నకుసహదేవులును శేకితానయు ముక్కులును ప్రభద్రకచేదికరూపము న్న
కేకయవీరులును ధర్మనందనుం బురస్కరించుకొని చతురంగబలంబులతో నడరి
సూతసూనుం జుట్టుముట్టి నానావిధాత్రుశ్రుంబులం దెట్టలు గట్ట గొట్టటము
సవ్వీరవరేబ్బుండును. 287

ఉ. ఆశరవృష్టి సంతయు నిజాశుగసంహతి సంహరి చి ఘో
రాశుగ మేచి భూజముల సంకట వింతగఁ గూర్చునట్లు భూ
మిశులఁ బత్తులన్ హయరథేభముఁ వికళించి పుచ్చుచున్
క్లేశముతో విశస్త్రి లయి లేటమొగంబును బెట్టి రెల్లరుఁ. 288

ప. 'అంతలోన. 289

మ. నగుమో మొప్పగ నప్ప డట్లమడు తన్నారాచవారం బడం
చి గుణధాన్వనము మిన్న మ్రోయ ముసల్ శ్రేష్ఠతీకాశ మా
శుగబృందంబును బర్వ జేసి యెడ మెచ్చో లేనిచందంబునన్
గగనోర్వితలమధ్యభాగము నొగిన్ గప్పెన్ రయం బొప్పగన్. 290

మ. నర బాణార్చులు నల్గడం గవిసింతం గౌరవానీకినుల్
పరమార్తధ్వని పర్వ బర్వు లిడుచున్ బాణాసముల్ బాణముల్
గరముం బాయగ బీతున న్వడకుచుం గ న్మోక్షి నిట్టార్చుచున్
దురము న్వేగి పరాజ్ఞుఖం బయి చ నెన్ దూరంబు దూరంబుగన్. 291

వ. అట్టియెడ నంశుమంతుం డస్తంగతుం డగుటయు ధరిణిపరాగంబునకుఁ దోడు నీడ
యై వీడనితమంబు మంచి చెడ్డ లెఱుంగ నీకుంటఁజేసియు నీసైనికులు రాత్రియుద్ధం
బున కోహటించి నేనలం దివియించు కొని శిబింబులకుం బోయిసంతఁ గొంతేయ
సైనికులును విజయంబు గాంచి సింహనాదంబులును శంఖాదినాదంబులును గ్రాల
గృష్ణాస్తునులఁ గడుచు మనవారిం దెగడుచు నిజనివాసంబులకుం జని పాండు
పుత్రుల నాశీర్వాదించుచు నారేయి పరమొల్లాసభాసమానమానసు లై సుంఖిబుడి
రనిన ధృతరాష్ట్రుండు. 292

ఉ. ఎంతకుఁ జాలఁ జానరుఁ డహసపరాక్రమ మేర్పడంగ బూ
కెంతయు వంతగా బలగ మెల్లి యథాయథలై చనంగ నొ
క్కింతన చేయ వింటి నతఁ డెట్లఁ జూపన నంతకుండు నేఁ
గొంతయు వీడి పోఁ గలఁ జొకో యస రాదు రణాంగంబునన్. 293

సీ. వృష్ణపీఠుల గెల్చి వెన హరించ నుభద్ర, భువింప మిన్నికొ కలికిఁ జెట్టె
నవనీపతుల గెల్చి యరిగావులం జేసె, మాయాగిరాతుని మట్టుపెట్టె
గాలకేయనివాతకవదుల ఖండించె, సోమయాత్రం గాంచె గురుబలుబు
గోగ్రహంబునఁ జూపె నాగ్రహ బాతయు, దగ్విజయము చేసె దివిరి తివిరి

తే. తలఁప నసహాయశూరుఁ డబైవతాధి, నాధనందనుఁ డమృహాయోధవరుని
తోఁ జెనుగుట మనవాడు స్తోత్ర పాత్రులగుదు రే కాని కారు నిందాహ్లా లరయ.

ప. కాని మృత్వల దుర్యోధనాదు లేమిచేసిరి చెప్ప మనిన సంజయుం డిట్లనియె. 295

చ. వినిహతవాహనాయుధులు వీరవరేణ్యులు దూయమానులై
పనివియు భగ్నదృష్టములు పాదహతంబులు పన్నగంబు ల
ట్లనునరి కార్యమార్తాణు నందఱుఁ గూడి పొనర్చుచుండ నీ
తనయునిచేయి చేతఁ గొని తానకూం గని కర్ణుం డిట్లనున్. 296

తే. దిట్టతనమును నేర్పును ధృతియుఁ గలఁడు, నరుఁడు వానికిఁ దఱుల నమ్మురహరుఁడు హితము బోధించుచుండు నమ్మతకరి గద,మనఁ వంచించి యింద్ర శక్తిని హరించె.

ఆ. అయిన నేమి యయ్యె నలపును వెరపును, జలము బలము మెఱయ మెలఁగి వాని తలపు లెల్ల నెల్లి ధ్వంసంబు గావించు, జూచుచుండు డెల్ల శూరవరులు. 298

వ. అనిన నౌఁగాత మని వీతనయుం డగుసీతనయుండు వారి నందఱు వారివారిశిబిరంబు లకుం బోఁ బనిచి తాను దనమందిరంబున సుఖినుల్తుం డయ్యె ననిన నైమిశారణ్య వాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు చెప్ప మచుటయును. 299

ఆశ్వాసాంతము.

మ. దయ యొక్కింతయు లేకపోయెఁ గదవే దైనంబ! నీయల్లమం దయయో! నే నిటు లెంతవేడినను గానం నైన నామొట్టొక్క ట్రియ మొప్పుం జెవిఁ బెట్ట వైతి వక్కా! నే నింక నెవ్వారితోఁ గుఱి పెట్టం జనువాఁడ ది క్కెవరు నీకుం దక్క నర్హేశ్వరా. 300

క. తనజన్మము సార్థక్యము, నొనరించుకొనంగఁ దివుడు నుత్తముఁ జే నీ జననము నిరర్థకంబుగఁ, బొనరించిత ననుచు నగతుఁ బో ముని మాన్యా. 301

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
సమారాధితవిభాజ శ్రీసాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీ కృష్ణ భాగత ము నందుఁ
గర్ణపర్వంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము.

(శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ).

శ్రీ

బాలాశ్రీపురి సుందర్యై నమః.

శ్రీ కృష్ణభారతము

కర్ణాటకము-ద్వితీయాశ్వాసము.

గలవా రని పెక్కుర

భూగతుల సమాశ్రయించి పోయితి విత్తయై

యేగతియు లేక పోయెను

యోగేశ్వర! నన్నుఁ బ్రోవు మొకగతి గలుగఁ.

1

న. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లారే యివేగి నంత రేపకడ
నుభయబలంబులును భండనంబునకుం జనియె నప్పుడు ధర్మరాజు బృహస్పతిమతం
జైనదుర్బయచ్యూహంబు నిర్మించినం గని సుయోధనాదులచిత్తంబు దానికిం బ్రతి
నన్నుఁ జానినవీరుండును వీర్యంబునఁ గార్తవీర్యసముండు నగు వైకర్తనునివయిం
బాతె ననిన ధృతరాష్ట్రుడు.

2

తే. అందఱును మందు లెన్న శీతాన్తు లెకఁడ, భాస్కరోదయముచు గోరువగిది వారు
సూతసుతుఁ గోరుకోఁ బోరె నాతఁ డెల్లు, పాండవులు దాకి రెట్ట లాదండిమగనిశి

శా. ఇంద్రోపేంద్రవక్త్రభావుఁడు తదీయేధాత్రుల్ దివ్యముల్

సాంద్రం బాతనివిక్ర మం బాకఁడ యీసంఖ్యంబునం బాండుభూ

మీంద్రప్రొద్భవుం జయించు నని యెంతే నమ్మి రారాజు లోఁ

దగద్రం గన్గని నాశ్రయించి యిటు మంత్రస్థాన డమ్యెం గటా.

4

ఉ. నమ్మినబాటు కన్గఁ జని నమ్మెను దా నటు ధర్మసూతిచే

సామ్యసిలంగ నుండ గడ శూరులు వారు పరాక్రమింఁ గా

నమ్మె దొఱుగి పోయె నిది యెల్లఁ గనుంగొని మందఃబుద్ధి యై

నమ్మతి నేయు నాసుతుఁడు శత్రుల నోర్పు నటంచు నాచికిఁ.

5

క. ఎడ రావహిలై నంతయుఁ, బడి కన్గఁడు పాండుసుతుల భండనమం దో

రౌఢువాఁడు నాఁగఁ జాలము, నొడు లేమిటి కింకఁ చెప్పను న్నిన నకటా.

6

- మత్త అడ్డసాళులనాటికూట మదంతయుం గడువిత గా
గొడ్డగం బగునాల మై సమకూడ నయ్యె సుదుఃఖ మా
చెడ్డబుద్ధి సుమోధనుం డటు చేయుదాన ఫలించె ని
ట్లడ్డపాట మెలంగుసొబలుఁ డయ్యె గారణ మింతకున్. 7
- తే. సొబలుచింతి కర్ణనిశాతహేతి, దనకు సామ్రాజ్య మీఁ జాలు నని తలంచి
బేల నాకొడు కీరీతి జాలి నొందుఁ బొండవుల నాఁగుమగఁ డొక్కఁ డుండఁ డకట. 8
- క. చేవమెయి వారు మనసైన్యావలి మెజుసెదరు మెలంతలందున్ మగ ల
ట్లెవరునఁ దలఁతు మింకిట, దైవము బలవత్త రంబు దగఁ బరికింపన్. 9
- చ. అనవుడు సంజయుం డనియె నాధృతరాష్ట్రనకున్ సరేశ్వరా!
వినుము గతార్థమున్ గుఱిచి విజ్ఞుడు చింత యొసర్పఁ చెప్పడున్
మనమున కైనచింత యది మానరఁ జేయు నరుం గలంప నీ
యనునది మున్న కా నగు నదంతయుఁ బాకము దప్పె నింతకున్. 10
- తే. వలవ గని యందుఁ బెక్కురీతులు వదిన, మోహమునఁజేసి వివ వైతి మున్న నీవు
ప్రాప్త మప్రాప్తమును జూడ వాప్తు లైనచారి కఁచార మొనరించి తారయంగ. 11
- క. దానజుతయ మిప్పడు, కా నయ్యెగ గాన సయిన కార్యంబునకున్
మానసమునఁ జింతింపక, భూనాథ నచింతు వినుము పోరిత మెల్లన్. 12
- వ. అ ట్లుభయబలంబులుం గట్టాయితం బయి ప్రభాతంబునఁ బాలికలనికిం బోవునప్పు
డాధిరధి దుర్యోధనుం దరియ వచ్చి యు ట్లనియె. 13
- కర్ణుడు దుర్యోధనునితోఁ గలన శిష్యుని సారథి గాఁజేయు పని చెప్పట—
- తరువోజ. కలన నే డప్పార్థుం గడజేస్త లేక, కడతేరెదను మున్న కర్ణముల్ పెక్కు
గలుగుట మార్కోలు గలుగదు తెన్న, కవ్వడికిని నాకుఁ గలహ మి ప్టొక్క
చలమున నగు నిద్రశక్తి లే దనియు, సర్వవీరులును నాశము నొంది రనియు
దల కేగి నరుడు నన్ దలకొని పోరఁ, దలలివచ్చెడు నిది తప్పదు నిజము. 14
- క. దురమున వానిం దునుమక, మరలుం డికర్ణుఁ డింక మానవనాథా
పరికింపుము మాయురువుర, కరయంగ నగుతారతమ్య మది యీ పెల్లన్. 15
- తే. అస్త్రవీర్యమునందు శౌర్యమునందు, గార్యభేదమునందు లాఘవమునందు
జ్ఞానయోగమునందు సౌప్త్యమునందు, నన్నుం బురడింపఁ జాలఁ డానరుడు వింటె. 16
- క. బలమునఁ జలమున శరమున, నలవున పెరవునను విక్రమాటోపమునం
దెలియఁ గ నా కక్కవ్వడి, యలఁతియ యని తోఁపకుండునా నరనాథా. 17
- చ. అలఘుఁడు విశ్వకర్మ విజయాఖ్య నెనంగెడువి ల్లాసంగె వే

ల్బుదొర కాతఁ డందునన పూర్వసుపర్వులఁ జెప్పి చెప్పి దో
ర్బలకలితుండు రామునికరంబులఁ బెట్టె నతండు గాన ని
య్యలఁ గలరాజులం దునిమె నిర్వది యొక్కఁడు మాటు లుక్కునన్.

18

ఉ. ఆతఁడు నాకయిం గలుగునక్కటికంబున దానిపేర్చికిం
బ్రీతి వహింప నాకొనఁగెఁ బృథ్విః! దానికి గాంధివంబు నేఁ
బ్రాతియె తచ్చరాసమున ఫాల్గునునిం బరిమార్చి బాంధవ
వ్రాతముతోడ నీవలర రాజ్యము నీభుజపీఠి నిల్పెదన్.

19

ఆ. నీకుఁ బ్రియము సేయనెఱి నున్న నా కళఁకయ్ం బాకండు లేదు కార్యసిద్ధి
సిద్ధ మతఁడు నన్నుఁ దెనకఁ జాలం డగ్ని, నఱిమి కొన్ననృక్ష మట్లు తలఁప.

20

వ. సంవిధానం బంతయు నిట్లున్నను నే నిపు డానరుని కన్న నలంతి నని చెప్పవలసి
నాకర్ణింపుము.

21

సీ. అతనిధనుశ్రేష్ఠ మజిత మాగాంధీవ, మల్లియ సారవత్సల్లిలితము
రథ మగ్నిదత్త ము రధ్యములు మనోజవము లవధ్యములు దివ్యస్రభములు
ధ్వజము వానరరాజదర్శనీయము ద్యుతి, మంత మత్యంతవిస్మయకరంబు
సారిధి లోకైకసంరక్షకుం డమ్ము, లైర వాయవ్యాదు లగ్రియములు

తే. తెలియ నిన్నియు నాకంటె దేవరాజ,సుతున కెక్కుడ యగు నైన ప్రోత్రపాత్ర
కత్రినివహంబులం బెక్కుబండ్ల నించి,కొని రథంబులు పెక్కులు గూర్చుకొందు.

22

క. ఇటు లైసఁ గొఱత దీతెడు, నటె నావిజయంబు గాంధివాదులకంటె
స్ఫుటసారాంచిత మై యొప్పట నేనే మేటి ననుచుఁ బోలుం జెప్పన్.

23

ఉ. శౌరికిఁ బాటి మేటి యగుసారిధి లేనికొఱంతఁ దీర్చఁగాఁ
గోరును నిష్ఠ డప్పని కొకొండగు నిందు నతండు మద్రభూ
దారుడు సూతకృత్యమునఁ దా హరి మించెడి నే శరంబునన్
శూరత మింతు నిట్లొనరఁ జూతువ యేని జయంబు నీకగున్.

24

చ. అదరమునంద మద్రవిభుఁ డర్వముల న్నడపించువాడ యై
పరఁగిన దేవదానవులు భండనమం దెదిరింపలే రనన్
నరులను జెప్ప నేమిటికి నాపొనరించెడునెల్లఁ జూడు మో
నరవర శల్యునిం దెలిచి నారథచోదకుఁ జేయ గోరితిన్.

25

వ. అనిన నొఁ గాత మని సంతసించుచు నీకొడుకు రాధకొడుకుం బ్రశంసించి నీకోరిన
ట్లనేకసోపాసంగాశ్వశతాంగంబులు గార్థశత్రునారాచసంచయంబులను నీవెనువెంట

నంటి యుండు నట్లు నియమించి మే మెల్లరము నీపటుదం ననుసరింతు మని చెప్పి
యప్పు డమ్మద్ర మహిజానిపాలికిం బోయి సవిసంయంబుగా ని ట్లనియె. 26

—నుశ్యోధనుడు శల్యునిఁ గర్జవపు సారథ్యముచేయు మని పార్థింపుట —

సీ. ఓయి సత్యవ్రత! యోమహాభాగ! శాత్రవతావషవర్ధన! రాజచంద్ర!

వింటి కదా కర్ణవివరించునంతయు, దాన నీరాజమధ్యమునయందుఁ
దల వంచి వినయంబు దళుకొత్త నిన్ను నే,యాచింతు శత్రుక్షయార్థి నగుచు
విత నేయ కీవు నాహిత మెంచి ప్రణయంబు, నను గర్జునిరధంబు నడప వలయు

తే. వాసుదేవుని బోలినవాడ పీవు, గాక రథచోదకుఁ డొకండు గానఁ బడఁడు

త్రిపురవధమున హరుని విరించి యట్లు,నీవు దోడ్పడి వసుషేణుఁ బ్రోవు మయ్య. 27

క. మాధవుఁ డిపు డర్జును నా,యోధనమున నోమునట్టు లో మద్రమహి

నాధా! మనవసుషేణుని, బోధింపు నియంత వగుచుఁ బూని హయములకా 28

వ. మనబలం బెల్ల ద్రోణకృపకర్ణులుఁ నీవును గృతవర్మాశ్వత్థామసాబలులును నేను
ననుతోమ్మండ్రపై తోమ్మిదివిధంబుల విభక్తం బయి యున్న దందు భీష్మద్రోణ
లిద్దఱును వృద్ధు లయ్యు నుద్దవిడిం బోరి పోరి స్వర్గంబునకు నిగమించి రస్మశీయు
లైనపెక్కండ్రు రాజులు నుక్కుమిగిలి వారిశక్త్యనుసారంబు సుదుష్కరకార్యం బొన
రించి ప్రాణంబులు త్యజించి రరిబలం బల్పం బయిన ననల్పం బయిన మనబలం బిట్లు
నిహతం బయ్యె నింక నైన బలవంతు లైనకొంతేయులచేతం బడకుండ మనబలంబుం
గాపాడుకొనుట పాడి యని తలంచుచుంటి నాకర్ణింపుము. 29

శా. నిన్నుం గర్జుని నమ్మి కార్యభరము నీమీఁద రాధేయుమీఁ

ద నిల్వం బొనరించి యుంటి నిపు డోధాత్రీశ! కర్ణుండు శౌ

ర్యాన్నత్యంబున నేడు క్రీడి నటుమకా యత్నించుచున్నాఁడు సం

పన్నం బయ్యె జయాశ వాని కని నేఁ బ్రార్థింపఁ గా వచ్చితికా. 30

తే. కృష్ణసారథ్యమునచేసి జిష్ణుఁ డిపుడు,కొరవవాసీకినుల నెల్ల గాల్పుచుండె

వానిఁ గని సంత నే మనవార లెల్లఁ, బటవఁ జొచ్చెద రేమన వచ్చు నయ్య. 31

చ. అరుణనితోడ నున్నరవి నారసినంతన చిమ్మచీకట్టుల్

విరిసినయట్లు నిన్నుఁ గలవీరునిఁ గర్జునిఁ గాంచి శాత్రివ్రత

దురమున నుండి గొల్కొలఁది దూఁటెద రోనరనాథ! మీ కనిక

బరఁగినభాగ మిట్లు నలుపం దలపోయుఁడు నీవుఁ గర్ణుఁడున్. 32

తే. రథివరేణ్యుఁ డతండు సారథివరేణ్యుఁ, డిపు మీయిద్దఱును గూడుఁడెన్న యిది య

భూతపూర్వము నభవిష్య మై తలిర్చి, వేల్పులకుఁ బిచ్చలిం చెడువిధము దెచ్చు. 33

వ. కావున నీవు నావచనంబు శంకింప కంగీకరింపు మనినఁ గులైశ్వర్యబలదృష్టం డగుఁ
నతండు క్రోధమూర్ఛితం డై కటకటం బడి కుటిల్చభూకుటి యై కటంబు లదరఁ
గన్నుగవఁ గెంపు పెంపారఁ గరంబులు విదిచ్చుచు నిట్లనియె. 34

మ. అవమానించితి సూతకృత్యమును జేయం బూనుకొమ్మంచు న
న్నవనీనాథునిఁ గట్టుకంటఁ గొలు గా నాలించితే? సూతసం
భవునిన్ వాని దురంబులందు దోరగా భావింప న న్నెట్టి యే
దప్రకర్ణంబున నిల్పు మార్జవమునకా దానిం దగం దీ ర్చదన్. 35

నీ. ఇంతేల పలుక నా కిది యని పాలెన్వట్టు, మది యెంత యైన నే నాధ్యుడ నయి
యుకరుంప యోర్చెద నోల మాసింపక, దురమున నావీర్య మరయు మీవు
మముఁబోట్లు తిగునభిమానంబునం బ్రవర్తింతురు గా కొండుతెఱఁగు వోరు
శంకింపకుము నన్ను సారథ్యమునఁ గట్టి, పరిభవించుట నికుఁ బాడి గాదు
తే. బలిసి వృత్తము లగునాచు బాహువులును, భాసురమ్ములు బాణబాణాసనములు
శ్వసన వేగాశ్వయోషితిస్యండునంబు, తీర్థగదయును గని యైనఁ దెలయ వైతి. 36

వ. అని యంత నిలువక. 37

ఉ. భూవలయం బగల్పెదను భూరిసముగ్రము లింకఁ బట్టదన్
గ్రావములం బగల్పెదను గట్టుపకా సయి యిట్టిమేటి న
న్నపెఱుగంగ లేక యొకహీనుసకుఁ హయదోదకుండు గాఁ
బోవ వచించుటల్ తగునె భూవరి! ని న్నిపు డేమనం దగున్. 38

తే. నీచపరిచర్య సేయ నే రాచవాడ, నెట్లనుమతింతుఁ జెప్పెద నేను నీకు
వశగతుడ నైతి రాజ వీరున నన్నుఁ, బలికి తిరు పాఁకార్యము త్రలియ వినవొ.

వ. మఱియు విను మాబ్రహ్మముఖంబున బ్రాహ్మణులు బాహువుల త్పత్రియులు
సూరువుల వైశ్యులును బాదయుల సూద్రులును బుట్టి రాచాతుర్వర్ణ్యసాంకర్యం
బునఁ బ్రతిలోమానులోమజాతు లుష్పన్నంబు లయ్యె నందు బ్రాహ్మణులకు యజ
నయాజనాదులును త్పత్రియులకు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబులును వైశ్యులకు గృహిగో
రక్షణంబులును సూద్రులకుఁ బరిచర్యయు పృత్తి యయ్యె గావున సూతులు త్పత్రి
యులకుఁ బరిచారకులు గాని త్పత్రియులు సూతులకుఁ గా నోప లేను మూర్ధాభి
షిక్తుండు రాజర్షికులొద్భవుండ నగుటంజేసి సూతకులసంభవుం డగునంగరాజునకు
సారథ్యంబు సేయ నుత్సహించువాడం గా నిట్టియవమానంబునకుఁ బాత్రంబ నై
యిట నుండి పోరు నేయం దలంపక యింటికిం బోయి వచ్చెద నని కోపించుచు
లేచి శల్యుండు రాజమధ్యంబునుండి వెడలి చనుచున్నం గని పట్టువఱచుచు

సుయోధనుండు బహుమానపురస్కరంబుగా నతని నిలువరించి సామం బనునంధం
చుచుఁ బ్రణయమధురంబు గా ని ట్లనియె. 40

సీ. అనఘ! నీచెప్పినదంతయు నిక్కంబ, యైన వాక్రుచ్చెద నాలకింపు
మేను గగ్గనండు నొక్కింశయు నీకన్న, మిన్నల మని చెప్ప మెన్నఁడేని
యీవు నీఘోర్వులు ఋశవాదు లగుట నా, ర్తాయని యనుపేరు దనరె నీకు
శల్యుడ వైతివి శత్రుంకు శ్యాభూతుండ వై నిన్నుఁ బొగడ నేల
తే. తొల్లి నీవు వదించిన ట్లెల్ల నగుత, నరుని కన్నఁ గగ్గఁడు మేటి శరమునందు
శౌరికన్న నీ వశ్యశిక్షణమునందు, బలమునందును మేటివి తెలుప నేల. 41

ఁ. కగ్గనకు సారథివై కార్యులు సక్కఁబెట్టు మది ప్రార్థించితి గాని నిన్నవమానింపఁ
గా దాకర్ణింపుము. 42

క. నరునకుఁ బ్రతిపీఠం డై, సరిగొన మనకగ్గ నాజిఁ జాలించితి మా
నరునకు హరి సారథి యీ, దొర కిక్కడ నీవు గాక దొరకునె చెపుమా. 43

చ. అనవుడు శల్యుఁ డి ట్లనియె నాహరికన్నను సన్న మిన్న గా
మనుజవతుల్ విసం బలికి మన్నన సేసితి గాన సీయి
మనమునఁ బ్రేముడించితిని మానవనాథ! భవన్మనఃప్రియం
ఁనువుఁడంగఁ గగ్గనకు సయ్యుడ సారథి నై రఘంబునె. 44

క. నాకును వైకర్తినునకు, నీకరణం నమయ మగునె యి నపు డెట్ల
వాకొనిన దాని కూరటఁ, డైకొనఁ దగు రథము గడుపు కాలమునందు. 45

ఁ. అనిన నమ్మనుజేశ్వరుండు మద్రేశ్వరునిమతంబు కగ్గన కెఱిగించి నీ వనిన ట్లగు
గాక యని వాని నొప్పించి వాని నొడంబజిచి మఱియు మద్రఃతిమనం బురియూ
డునో యని శంకించి యతనిం గాంచి తొల్లి మార్కండేయమునిశ్వరుడు మాతం
స్రీకిం బెప్పినపురాత నేతిహాసం బొకండు గల దాకర్ణిపు మది నీయనుమానం బెల్ల
బోకార్చు నని యి ట్లని చెప్పి దొడంగె. 46

—సుశ్యోధనుడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసులృతాంశము చెప్పుట—

సీ. దేవదానవరణోద్దేశంబునఁ మున్ను, తారకాసురుఁ డీగ్ని తదనుచరులు
(ద్రోణి) పాపంబులు వెల్లది తారకునిపుత్రకులు నిర్యున్మాల్లితారకాప
కమలాక్షు లనువారు కడునియమంబునఁ, దనము గావించి రత్నమునకురు
మది మెచ్చుకొని పితారుహుండు ప్రశ్నకు మై, నరమునకుఁ కు నా
తే. దయ యొసగుము సర్వభూతములకున, నా కర్మము నా నా నా
డిట్లు సర్వామరత్న మేనివంగ రాదు, నరము వేతొను వాని మునుప మునుముగ.

వ. అనిన వా రది యట్ల యగు నేని మే మభేద్యులు కామగమనంబులు నగుమూఁడుపురవరంబులం బడసి నీప్రసాదంబున నెల్లలోకంబులం దిరిగి వచ్చునట్లును వేయి వర్షంబుల కెన్నఁడే నీమూఁడు పురంబులు నేభావంబు నొంద వాని నొక్కఁచునఁ గూల నేయ జాలినవాఁడు మాకు మృత్యు వగునట్లును వరం బొసంగు మనినం బితామహుఁ డట్ల యగుం గావుత మని దివంబునకుం జనియె దనుజేంఱు నట్లు వరంబు వడసి సంతపించుచు దానవవిశ్వకర్మ యగుమయుఁ బ్రార్థించి కార్యంబు నివేదించిననతండు నిజశక్తి భావంబున ద్రిపురంబుల వినిర్మించె నవికాంచనరౌఢ్య క్షార్ణాయనంబుల నై యొందొక్కఁడు నూఱుయోజనంబుల విస్తారాయామంబుల నిస్తుల్యులై గృహోష్ఠాంకసంయుక్తంబులును బహుప్రాకారద్వారతోరణాదివిభూషితంబులును వివిధప్రాసాదవిరాజితంబులునుజనసంబాధమహాఽఞ్చంబులునుం గలిగికన్నుల పండువనై యుండె నందు దివంబునఁ గాంచనపురంబునఁ దారకాక్షుండును సంతరితుంబుననైనరాజతపురాబునఁ గిమలాక్షుండును భూతలగతం జైనయాయనపురంబునవిద్యానాథీయుఁ నశితు లై యాస్రమేయస్రభావంబున భాసిల్లుచు నిల్లు ముల్లోకంబు లాక్రమించి వీడిగనుచుండి రక్కాంబున విర్జరవిరాక్యతు లగువైశ్వాదానపుత్రులు కంబులు క్రయకంబులు కోటు లుగ్భదంబులు న్యగ్భదంబులు గ నచ్చి శ్రీపుర దగ్గర లాశ్రమించి నిర్భయ్యులై సుఖింబుండిరి మయుఁడును వారియోగక్షేమంబరమును క్షేకోన్ముఖుఁ గన్పించుచు దారకాక్షపుత్రుఁడు హరి యనువాఁ డతి తీవ్రతనంబునఁ బితామహుఁ డ్రీక్షుజేసి మృత్యు లై నవారిం బ్రతికినఁ జాలునీపుల నింకి వాయొక్కఁడు కంబు ల్లు నరంబు వడయుట జేసి శ్రీపురవాసులు నాశనంబెఱుంగక వరదానదర్శకులును లోభమోహభిభూతచేతస్కులును నై లోకంబులెల్లఁ బీకాకుఁడు కేయుఁడు దే. శృంగ కరు దివ్యోద్యానంబులును ఋష్యాశ్రమంబులును రిష్యదః దంబులును జెఱుచుచుండఁ బరగదకుఁ డాత్రిపురంబులపై దాడి పడలియు విరించి వరప్రభావంబున వాని భేదము నోడి భీతుం డై దేనర్విగణంబులతోఁ బరమేష్ఠిపాలికిం జని ననుస్కరించి సురాసువిప్రకారం బంతయు విన్నవించి పగోపాయం బజింగిపు మనిన సతం ప్రిద్రాదిబృందారకబృందంబులంబులంబులగాంచి యిట్లనియె.

48

శా. మీకుం గీడు పొనర్చుచుం ద్రిజగమున్ మేదించు నాదూర్మతుల్
నాకుం గీడు పొనర్చుచుండి రనుచు న్వాపోవ సేయ్య నే
నేకాంబులను నర్వభూకహిత మెంతే నెంచి వర్తించెదన్
లోకద్రోహులు నేర్చుటే న్రవణము గా లోఁ బూని యుండొ బాడి.

49

మ. ఒకకోలం దెగనేయఁ జాలినబలాధ్యం దున్న య ద్దోషర
త్రిక మొక్కింతన త్రెళ్లు నట్టిఘన కీర్తిం బొద శిర్వుండు గా
కొకఁ డెవ్వఁడును లేడు ముజ్జగములం దూహింప మీ రిప్పు డా
సకలేశున్ శరణంబు వేడఁ జనుఁ డీ సర్వాధులుం దీరెడిన్. 50

తే. అనుచు నింద్రాదు లౌ గాత మనుచు నప్పి, తామహుని మున్నకొని తాదాతరలిభక్తి
నభవు పాలికిఁ జని నియతాత్మ లగుచు, బ్రస్తుతించిరి ప్రవిచువాక్యగతులు. 51

మ. స్తుతివాక్యము లెసంగఁ గాంచి చెనుటన్ సుత్రాచుయుఖ్యామరుల్
ఇతికంఠౌ గిరిశుక్ గిరీశు నభవున్ శీతాంశు రేఖావిభూ
మితశీర్షౌ సకలాత్మ నాత్మవిరు సుశ్రీవైభవోపేతు స
న్నతచారిత్రు ని సాంఖ్యయోగవిదుని నృధన్వభావోదయుక్. 52

వ. ఇట్లు కాంచి మఱియు ననేకవిధముల విచుతించి భగవంతుండును సర్వభూతమ
యుండు నగున శ్వేత్వగు నేకమూర్తియందుఁ గల్పించుటకు ననేకమూర్తు లాశ్మస్తతి
మూర్తులు గ నిశ్చయించి యరస్యరావలోకనంబులం జేసి యరమానందయవశు లై. 53

మ. భవసింధుస్థవ! పార్వతీధవ! కవిప్రస్తుతయమమానోత్సవ!
భవ! గోసైంధవ! దేవ బాంధవ! నమద్భక్తిఘపాపాటపీ
దవ! సత్ప్రభవ! బద్ధమాధవ! సుభాంధశ్శ్రీమసంఘాతజ్ఞై
రవ! లోకస్రభవా! జతాత్మభవ! సంరంభ మ మోగివా! . 54

వ. అని మఱియు బ్రస్తుతించి యరమేశ్వరుని పాదంబులు స్పృశితలంబుల సోక సాష్టాంగ
దండస్రణామంబు లాచరించి పూజించుటయును. 55

ఉ. అప్పుడు స్వస్తి వాక్యముల నందఱు ముందుగ లేవ నెత్తుమఱ
జెప్పఁడు చెప్పఁ డేమిదని చెప్పఁగ వచ్చితి రీర లంచుఁ దా
నప్పరమేశ్వరుండు నగ వాసన సీమ నొంకరింపఁ గా
నొప్పినమాటలాడుడు సుహృత్త ము లిత్తటి స్వస్థచిత్తు లై. 56

ఆ. అస్రమేయనాముఁ డఖిలేశ్వరుఁ డనాది,నిధనుఁ డవ్యయుండు నీలికంఠుఁ
డభవుఁ డక్షయుండు నైననీ కివె యేటి,కోళ్ళు మమ్ముఁ బ్రోచికొనుము దేవ. 57

వ. అనినం బ్రసన్నుం డై యన్నగాభరణుండు స్వాగతంబు వలుకుచు నభయం బొసంగి
నే నేమి చేయుదుం జెప్పుఁ డనిన నప్పితామహుం డతని కిట్లనియె. 58

మ. సకలాధీశ్వర! నీదుఃఖపునను బ్రాజాపత్య మేఁ గల్గి తా
రకపుత్రశ్రయికిం బురశ్రయనరప్రాప్తిం బొసంగిచి కా
నకపోతిం గనుగాన రాఖలు లెదన్ గర్వించి న న్నెంచ కూ

రక లోకంబుల నేచుచుండిరి యత్రిక్రాంతాతిమర్యాదు లై.

59

ఆ. ఈపు గాక వారి యేపుకూడఁ జేయ, నోప రెవరు గాని యోపురాణ

పునుష మేము నిన్ను శరణు జొచ్చితి మిట్లు, జగము లుద్ధరింపఁ జాలుమయ్య. 60

సీ. లనుడు మృదుం డను నదుల నేర్పుటపోలు, నైన నాకొక్కని కది యశక్య
మగు బలియును వార లగుట నాతేజోర్ధ, మీరలు కొని వారి నేయ వలయు
నన విని సురలు మాయంగఁజేసోబ, లము కన్న వారిబం మది రెట్టి
కాన మే మవ్వారి గండఁపఁగింప నీ, యుగతేజము దాన్ప నోప మభవ

తే. యివ మాదగుతేజోర్ధ మెల్ల బొంది, పగఱ బరిమార్చు మనిన నట్లగున యేని
యేన చేసెద నని భవుం డెల్లవారి, బంము సాఁబాలు గొని కడుం బలిముం డమ్యె.

న. ఇట్లదేవుం డెల్లదేవశృంగన్న మిన్నమై బలాఘ్యుండై మహాదేవుడునాఁ బడి వెలుం
గుచు నవ్వేలుపుం గాంచి త్రిపురదాహకుండ నగునాకు లోక యగుమహారథం
బును ధనుర్బాణంబులును సంతరించు నది యని శాసించుటయు వారును. 62

తే. ఏను త్రైలోక్యమూర్తుల నెల్ల నేర్చి, రథము గల్పించెదము సువర్చసము గాంగ
శరశరాసనములు దివ్యతరము లేరి, జెత్తు మని విశ్వకర్మకుం డెలుపుటయును. 63

చ. అతఁడు నిజస్రభావమున సాద్రివనాభినదీనదోక్త మీ

క్షితితల మెల్ల దే రగుచుం జెల్లంగఁ జేసి తురంగమాదు లం

చితముగఁ గూర్చి దిప్తమునఁ జేసి శరాసనమున్ శరంబునున్

హుతవహసోమవిష్ణులసమున్నతిఁ జేసి యొసంగె శూలికిన్.

64

తే. ఆశరంబునకున్ శృంగ మగ్ని యయ్యె, భల్ల మయ్యెను సోముండు పరమకుట్మ
లమ్ము నారాయణుం డయ్యె నమ్మహాశు, గమ్ముగనిమెచ్చె లోకశంకరుండుహరుండు.

వ. అమ్మహామహీస్యాదనంగ నకు మందరం బతుంబుగను నక్షత్రరేఖ యీషాదండం
బుగను గృతయుగంబు మహాయుగంబును భోగీశ్వరుం డగువాసుకి కూబరంబుగను
హిమవద్వింధ్యవర్చతంబు లవయవంబులుగను నుదయాస్తాచలంబులు బండికన్నులు
గను సప్తర్షిమండలంబు రథరెక్కరంబుగను గంగాదినదు లహోరాత్రంబులుగను
గలాకాష్టాదులు రథోపస్కారంబులుగను గ్రహంబులుం దారకలు ననుకర్షణంబులు
గను ధర్మార్థకామత్రయంబు త్రివేణికంబుగను గుచ్ఛస్థలోపగంబు లగునోషధులు
ఘంటికలుగను సూర్యచంద్రులు చక్రంబులుగను దివారాత్రంబులు పూర్వవరఁతుం
బులుగను ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు పదుగురు నాగపతులు యోక్త్రంబులుగను
దివంబు యగంబుగను సంవర్తకబలాహకంబులు యుగచర్మంబులుగను గర్భోట్క
ధనంజయకాలపృష్ఠాదులు హయవాలబంధంబులుగను దిక్కులును విదిక్కులును

సంధ్యాధృతి మేధాస్థితిసన్నతులును సత్యధర్మార్థంబులును హయరశ్మలుగను నక్షత్రగ్రహతారాదులు చిత్రచర్మంబులుగను సినీచాన్యసమతికుహూరాకాదులు రథరజువులుగను మనం బధిష్ఠానంబుగను సరస్వతిఁ బరిధ్యగను విద్యుదింద్రగనుకలిత మేఘంబులు నానానర్లనర్లిత తాకలుగను వచస్కూరంబు ప్రత్యోదంబుగను గాయత్రి శీర్షబంధంబుగను మేఘమైనాకంబులు ధ్వజయష్ట్రగను ఋగ్యజుస్సామాధర్వాయేదంబులు హయంబులుగను నింద్రయమవరుణకుజేరులు హయస్రతిపాదకులుగను సముద్రమ్ము లమ్ము పౌదులుగను గల్పించి తొల్లిఁ నవనసమయంబునం దగురథంబు కన్న మిన్న యగునట్లును సర్వలోకతేజంబు లేకస్థంగతంబు లగునట్లును సన్నద్ధంబు చేసి తెచ్చినతేరిం జూచి వియచ్చరు లచ్చెరువడి దాని నమ్మహాదేవునకు నివేదించిన నతం డమ్మహారథంబు నరసి యందు వృషభకేతనం బెత్తించి బ్రహ్మాండంకాలదండ రుద్రదండంబులును జ్వరంబులు నలుగడం బరిస్కందంబులుగ నెలకొల్పి యధర్వాంగిరస్సులు చక్రరక్షకులుగను బురాణంబులు పురస్సరులుగను న్రయీతిహాసంబులు పృథురక్షకులుగను దిశలు విదిశలును బరివారంబుగను సకలవిద్యుం నోంకారవషట్కూరములును భార్వచరులుగను నిలువ నియమించి కాలరాత్రి నాబడునాత్మచ్ఛాయ యలైత్రాఁడై గ్రాలఁ గాలమయశరాసంబును సోమవిష్ణుగ్నిసంభవం బగు శరంబును ముట్టినంత నం దతిమస్సహం బై క్రోధాగ్ని సముద్భవం బయ్యె నయ్యెడ నాకృత్తివాసుండు సూర్యాగ్ని సంకాశుండును జ్వాలమాలావృతుండు నై జ్వలించుచు జగం బెల్ల నిజాంగంబుల నాశ్రయించి యుండ నదభ్యతదర్శనం ఁడై గండుమిగిలి జేవర్షికల్పితంబును దివ్యగంధబంధురంబు నగుగంధవహు నంగీకరించుచు మహర్షిస్తోత్రంబు లాలించుచు నస్సరోస్మత్యంబు లాదరించుచు గంధర్వగానంబు లంగీకరించుచు వందిసందోహవంద్యమానుండును మాగధసంస్తూయమానుండు నై శరియు శరాసనియు ఖడ్గియుం గవచియు నై సరామయం బగునమ్మహారథం బనుమంత్రించి మందహాససుందరవదనారవిందుం ఁడై బృందారకబృందంబులం దిలకించి నాయీరధంబునకు సారథి యెవ్వం డతండు నన్ను మించినవాఁ డయి యుండ వలయు నరయుం డనిన వా రెల్లరును వారిజాసనునిపాలికిం జని ప్రార్థించుచు నిల్లనిరి.

66

ఉ. ఈవు వదించినట్లు దను జేంద్రవినిగ్రహమందుఁ గర్జముల్
జేవమేయిం బాసర్చితిమి చిత్రమహాయుధసంస్కృతంబు తే
రావటిలంగఁ జేసితిమి స్వాంతమునందుఁ బ్రసన్నుఁడై మహా
దేవుఁడు దేజరిల్లుచు రథిశ్వము నొందఁగ నల్ప సమ్మతిఁ.

67

ఉ. సారథి లేమి నింతఁని సాగ దనఁ వలె నయ్య నీవు ముఁ

గారుణికత్వ మేర్పడగఁ గన్గొని మమ్ము మదీప్సితార్థముల్
దీరుతు నంటి వానుడి ఘటింపగఁ జేయుచు శూలపాణికిన్
సారథి వైజగద్ధితము నల్పుము వేల్పులప్రార్థనంబునన్.

68

చ. అరదము భూతలం బట హయంబులు నాల్గుట నాల్గువేదముల్
తరణిశశాంకు లివ్వ రట తద్వరచక్రము లుగ్రఁ డీశ్వరే
శ్వరుఁ డట యోధుఁ డట్టితఱి సారథి యోధుని మించినట్టిఁ దై
వరఁగిన గాని చాలఁ డని ప్రార్థన నేయుచు నుంటి మీక్రియన్.

69

తే. నీవు గా కారథము నెక్క వేర్చినట్టి, సారథి యెఱుకండు చూడట్టఁ డారయంగ
నేడుగడ నీన వేల్పుల కెక్కిరథము, జయ మొసంగుము హరునకు జగము లలర.

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుండై సారథ్యంబుండు సారథ్యంబున కొడంబడినచిత్తంబున
వారిచిత్తం బిగురొత్త నిట్లయె.

71

క. మృష లాడ నేను వేల్పు, విషయమునన్ దేవికేని వెచుకంజె యిడన్
విషమేక్షణునిహయంబుల, మిష లేక వశీంతు పగఱ మృతి గోరుమతిన్.

72

చ. అనుచు ననుగ్రహించి జూజాననుఁ డానమయంబునన్ మహే
శునకయి కల్పితం బయినసూర్యనిధం బగుతేరివీఁడికిం
జని నొగ లెక్కి నంత రథసైంధవముల్ ధర మ్రొగ్గతిల్లుడున్
గని మునికోలఁ బగ్గయులుఁ దైకొని వానిని లేవ నెత్తుచున్.

73

క. అగజేశ్వరుని గనుకొని, జగదీశ్వర లెమ్ము రమ్ము స్వందన మెక్కన్
నొగ లెక్కి నేను సార, ధ్యగతిం దగఁ బ్రస్తరింపఁ దనరితి నీకున్.

74

వ. అనిన నొఁ గాత మని మహాదేవుండు ధనుష్టంకారంబున ధరణీతలంబుఁ గంపింపఁ
జేయుచు దేవర్షిస్తోత్రంబులును గంధర్వాస్సరోగాననృత్యంబులును జెలంగ నద్వివ్య
రధం బధిష్ఠించి దేవర్షం గాంచి పురశ్రయంబు వొకాడ దని శోకింపకుండు నేఁ
డీనారాచంబునఁ బోడిమి చెడి నీ ఆమ్యెనని నిర్ణయించుకొనుండు నాచేతిబలుపు
సూడుం డని గంభీరస్వరంబునం బలికిన వా రెల్లరు నీవచనంబు సత్యంబ యగు
గాక యని సంతసించుచుం బరివేష్టించఁ బరమేశ్వరుండు పారిషదాది పరివారపరివృ
తుం డై కదలి మనోమారుతరంహంబు లగురథ్యంబులబలంబున త్రిపురాభి ముఖం
బుగఁ బోవుచున్న సమయంబున సిడంబునం గలవృషరాజంబు శ్రవణకాలవారి
వాహగర్జాదర్శయంబుగ ఖణిల్లుమని ఁకె వేయుటయు నమ్మహారవంబు.

75

ఉ. దిక్కులఁ బిక్కుటిల్లి నతిదీర్ఘతరం బయి బీతు గొల్పుచున్
బక్కునఁ బోయి వైత్యులశ్రవణమారంబులు ప్రక్కలింపఁ గై

పెక్కినయట్లు సామ్యసిలి యెల్ల రిదే మని సంశయించుచు

ద్రొక్కటపాటుతో నటకుఁ దూకున వచ్చిరి పిచ్చలించుచున్.

76

ప. అయ్యవనరంబునం గ్రోధమూర్ఛితం డగుమృత్యుంజయుండు శరం బనుసంధించఁ
బోవునంత ముగ్ధకంబులుం గంపించె ఘోరంబు బగునిమిత్తంబులు మొత్తంబు లై
తోచె నమ్మహిమయశతాంగంబు గ్రుంగం బడియె శరభాంగంబునుండి నారాయ
ణుండు వినిస్సృతుండై పృథురూపంబున దాని నుద్ధరించె నన్న డష్టరాణపూరు
షుండు వృషమూర్ధంబునందు హయవృషంబునందను నుండి పేర్చి యార్చిన సంప్ర
మర్దంబున వెలార్చి విహ్వలంబు లైనహయంబుల స్తనంబులు గోసి వృషభారుంబులు
విడళించె నాటం గోలె హయంబులకు స్తనరాహిత్యంబును వృషంబులకు ద్వైధీ
కృతఖురత్వంబునుం గలిగె సంత.

77

ఉ. నజ్యము చేసి కార్ముకము శర్వుఁ డఖర్వబలాత్తగర్వఁడై

పూజ్యమహాశుగంబు నరివోయుచుఁ బాశుఁడతాస్త్రయోగసా

మ్రాజ్యము గల్గె జేసి గరిమంబున గల్గు మటంచు దేవలో

కేశ్యాలు వల్కుచో విడిచె నేకతగొన్న పురత్రయంబుపైన్.

78

తే. విడుచునంతన నిద్రేశ్యపీరపురుష, విగ్రహ మొకండు పొడగట్టి వెలుంగఁ జొచ్చె
శరము గ్రచ్చఱఁబాటి త్రిపురముఁ గాల్చి, నీటుగాఁచేసి వెనుక వార్చిఁగినిగలిపె.

79

తే. త్రిపురహరుఁడగుహరునిరుద్వీపులవహ్ని, లోకముఁగాల్చఁడగినానొనవెలుకు
డని శివుఁడు శాంతుఁడయినఁ జల్లాతె నగ్ని, ప్రకృతినొంది జగంబులునకలవనము.

80

ప. అంతఁ బితామహాక్రముఖబర్హిర్ముఖులు కృతకృత్యులై కృత్తివాసుం బ్రణామపూ
ర్వకంబుగం బ్రస్తుతించి తదనుమతంబున నిషనివాసంబులకుం జని రిత్రైఱంగున వేవ
కార్యతత్పరుం డైనహరునకుఁ బరమేష్ఠి సారస్వం బన్మించి లోకహితం బాపా
దించె నీవు నట్లు కారవరక్షణార్థము కన్దనకు సారస్వంబు గావింపు మని కరవేశ్య
రుండు మద్రేశ్వరుం బ్రార్థించి మఱియును.

81

సీ. ఈవు కట్టునికన్నఁ గృష్ణునికన్నఁ గిరీటికన్నను షటి వేటికి నొడి

రు స్రకల్పుండు కట్టుండు నీ నొబ్రహ్మదేవుని శాపత్తు సేజమునను

ద్రిపురాసురుల బోలె నిపుడు నాశత్రుల గెలిపిం నేతు ఏ వెలమి నీవు

కృష్ణసారథి యైసి జష్టని రాధయు, పులంబునను గల్చు నను పరయుము

తే. మేముఁ గర్ణుండు నీ వార మేమి చెప్పజీవితాశయు రాజ్యాశ నీవలనన

కలిగి యున్నది మా కిప్పు కరుణఁ జేసి, జయ మొనంగుము మాకర్ణసారథి వయి.

ప. అని పలికి మఱియు నొక్క యతిహాసంబు గలుగెడి మాతృశికి ధర్మనిదుం సెగి

నొక్కవిప్రుండు సెప్పుచుండ వింటి హేతుకార్యార్థసంహితం బయినదాని విని నీ
వొండువిచారింపక కార్యంబుదెనవాడవు క మ్మని నెదియును. 83

—దుర్వ్యోధనుండు శబ్దసహ భాగనరామునిప్రభావంబు చెప్పట—

సీ. భాగవతులమునఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచిన, జమదగ్ని కుదయించె గోమరుఁ డగుచు
రాముఁ డాతఁడు నిన్న వామదేవునిఁ గొల్చె, సస్తార్థ మతినయతాత్మఁ డగుచు
నభవుండు సంతస్తుఁ డై పొల్చి రామ నీ, హృద్గతేస్సిత మెల్లఁ నెఱిగికొంటి
ననమర్థుఁడు నపాత్రుఁ డగువాని కస్త్రయు, లీరాదు వాని దహించు నవ్వి

తే. నీవు యశుధ్ధఁ డవు గమ్ము నీకు నవని, నస్త్రయు లొసంగెద ననంగ నతఁడు మ్రొక్కి
తగుదు నని తోచినపుడ నీ కగు నొసంగ, నంత దనుక శుశ్రూష నే నాచరింతు. 84

వ. అని విన్నవించి నియమనిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి పూజోపహార బలివిహారాదులను బరమ
తపఃప్రకారంబులను బహువర్ష గణంబు లాత్రిణయను నారాధించిన సతండు ప్రస
న్నుం డై దేవతలయుఁ చిత్త దేవతలయు సమతంబున సర్వమంగళ విన నీరాముండు
నాకుఁ బరమభక్తుండు రక్తుండు నని వానిగుణగణం బ్పొచె నక్కాలంబున. 85

మ. తత బాహుబలదర్శితుల్ చనుచులున్ వైత్యుల్మహామోహక

ల్పితు లై వేల్పులఁ బొడి నెట్టుటయుఁ దాల్మిగఁ జేయ న కద్దోరల్

శితకంఠం గన పచ్చి వేడ నతఁ డే శిక్షింతుఁ బండించు దే

వతలం బుచ్చి భృగుఁడవ్వసూరి లిది సంభవించె భూషించుచున్. 86

తే. లోకహిత మెంచి మత్స్రీలి లోఁ దలుచి, విబుధులెరులఁ దానుమాడ వెడలుమనుడు
రాముఁ డే నకృతాస్త్రుండ నేమొగిమున, ససురులఁ గృతాస్త్రులంగెల్లనభవచెపుమ.

చ. అనుడు మహేశ్వరం డను మద్యా యి టమ్య జయింతు శత్రుల్

జను మెద సంశయింపకుము సర్వగుణంబులు నిన్నుఁ బొందుఁ బొ

మ్మనిన మహాప్రసాదమని యాభ్యుగరాముఁడు ధీరచిత్తుం డై

చని సురక్షైరుల్ రణము నల్పెడు దానికిఁ జీరి యి ట్లనున్. 88

తరళము. అని యొసంగుండు నాకు నీశ్వరు నంతవాని మనోబలం

బునన పంపక మై జయంబును బొంద వచ్చితి నెల్ల మి

మ్మును నెదిచ్చి యనన్ సుగాపలు పొదఁ బొచ్చి గోపంబు పె

పునన వారల నోర్చె వారల పోటు లాటులు నోర్చియున్. 89

వ. ఇ ట్లేలవారిం జయించి జమదగ్నినందనుం డానందంబున సంధికాసురారిఁగరిసరం
బున కేతెంచినం కాంచి కరస్పర్శనంబునం గవర్ది వానిమేనినణంబుల నోవ్వవాపి
వానిచోశకుం ద్రితుండు బహువిధనరంబు లొసంగి శస్త్రవిపాతంబునంజేసి నీమేను

నకు మానుషకర్మంబు వదలె నీవు పాత్రుండ పయితేవి నీ కత్తుంబు లిచ్చెదఁ బుచ్చు
కొమ్మని యభిమతాత్మంబు లన్నియు నిచ్చి యంపిపుచ్చినం గృతాస్త్రం డగునతం
డనుజ్ఞాతుం డయి నిజనివాసంబునకు నిర్గమించె నని వింటి నోమహిమహేంద్రా!
మహామహుం డగునాభ్యగూర్ధ్వహుండు మనకర్ణునకు ధనుర్వేదంబు సాంగోపాం
గంబుగ నొసంగెఁ గర్ణునం దేయంత వృజనం బున్నను భార్గవరాముం డత్తంబు
లనుగ్రహించువాఁడు కా డాకర్ణింపుము. 90

ఉ. కర్ణములకాసుకుండలయుగంబును మ్రొగవచరియఁ బుట్టుతో
నిర్ణయ మయ్యె బాహువులు నేత్రములుకా పెడఁదల్ దలంపఁగాఁ
గర్భుండు రాజవర్ణమునఁ గల్గిన దేవసుతుండు గాని దు
ర్వర్ణసముద్భవుం డయినవాఁ డొకఁ డుమఁ దలందు హుస్సనే. 91

క. ఏతాద్వ్యధిభసుగుణాస్వీతుండు సూర్యాగ్ని సవ్యశవిశ్రుతతేజం
డతీరున సూతకులలో, ద్భూతుం డగు చెవులు లేడి పులిని గనునే. 92

తే. కవచకుండలమండితకాయు విపుల, వత్స నామనుభూ విశాలాక్షు రామ
శిష్యు శత్రునిబర్హియఁ జెప్పె నగునె, మనవృషినిఁ బ్రాకృతుం డని మన్తనాథ. 93

ఉ. ఇట్టిది నాదు నిర్ణయ మహానపరాక్రమ నీకు వేడికిలో
గట్టిలే నాలకింపు రేగి కన్నను సారథి మిన్న నెన్నిహ
నెట్టియెడకా సమర్థ మగు నీ వల శూలిక ధాత సూతుండు
సట్టులు యంతవై సొంపు మాహావదోహలు యైన కర్ణునికా. 94

వ. అనిన శల్యుఁ డతని కిట్లనియె. 95

తే. అధిప! నే వింటి నీయుపాఖ్యానము లిటు, హరి యెఱింగియె నరమేష్ఠి హరునకు బలె
నరునకు నియంత యయ్యె నీదురమునందు, నట్టిజగజ్జెట్టి లోకశ్రయమునఁ గలఁడె.

మ. ఎటులే సూతసుతుండు పాండుసుతునికా హింసించినం గొంచ కు
త్కటతేజుం డగుశోరి చక్రధరుఁ డై గన్పట్టి కయ్యంబునకా
బటుబాహుబల మెల్ల లోకము నులింపి నీద్దుసస్యంబులకా
విటతాటం బొసరించి త్రుంచు నతని స్వీక్షింపలే రెరునుక 96

వ. అనిన నీసుతుండు మద్రపతిదిక్కు మొగం బై నీ విట్లు సర్వశస్త్రాస్త్రపారంగతుం డై
శస్త్రాభ్యధ్వరిష్ఠుం డగుకర్ణు నిట్లవమానింప నొప్పదు భీషణు జైనవారిజ్యాశాసనా
పంబు వినినంతన కొంతేములబలంబులు పలుదెఱుంగులం బడి పలాయనంబు నొందు
! నాలకింపు మమ్మహారథుండు. 98

సీ. మాచూవియై ఘోరమూర్ధంబులం బోవు, నసుర ఘోరత్కయ నడచుటయును

నరుఁ డిన్ని నాళ్ళు నెదురలేనియట్లు బా, హాశక్తియు క్షమై నడరుటయును
 వింటి కోపున భీము నంటుచు నోరోరి, తిండిపోతా యని తిట్టుటయును
 మాద్రేయుల జయించి మఱి యేకతముననో, పొడవడంగింపక విడుచుటయును
 తే. సాత్యకిని గెల్చి విరఘుగా నలుపుటయును, బార్హతపురోగము లగునప్పొండవబల
 ముల ననిం బెక్కుమాటులు గలుచుటయును, నీకుఁ బ్రత్యక్షములుగా వెన్పటలలామ.

క. కులిశాయుధహస్తని నేఁ, గలనం గెలువంగఁ జాలు కర్ణం డన నీ
 తులువలు పొండపు లాతని, గలుచుట కలలోనిమాట కృతముఖి వింటే. 100

వ. నీవు సర్వాస్త్రవిదుండవు సర్వవిద్యాపారంగతుండవు భుజవీర్యంబున నీకుఁ దుల్యం
 డిలోకంబున లేడు శత్రువులకు శత్రుభూతుండఁ పగుటంచేసి శత్రుండఁ జైతివి నీబాహు
 బలంబున సర్వసాత్వతులును వినాశనంబు నొందఁ గలరు నీకంటఁ గృష్ణుండు బలా
 ధికుండు నా నొప్పఁడు నీమూలంబునం జేసి మే మాలంబునం గూలినభూపాలుర
 ఋణంబు దీర్చి కృతకృత్యులము గా నున్నవార మనిన శత్రుం డల్లన నిట్లనియె.

—శత్రుండు దుర్యోధనవాక్యంబునఁ గర్ణునకు సాక్షిభ్యము సేయ సంకీర్తించుట—

చ. హరుసము వచ్చె నీయెడల నందఱముందఱ నన్ను దేవకీ
 వరసుతుకన్న మిన్నగను బల్కితి కావున సూతసూతి కే
 నరదము ద్రిప్పు నప్పనికి నయ్యెడ నయ్యెడ నెట్లు వల్కినన్
 దొరయును గర్ణుండుం గినుకఁ దోఁగఁగ రా దని మున్న చెప్పెదుర్క. 102

వ. అనిన నీతనయుం డట్లకా యని సంతసించుచుఁ గర్ణుం గొంగిలించుకొని నీవీశల్యసార
 ధ్యంబున నింద్రుం డింద్రారులం బోలె భండనంబునం బొందునందనుల నెల్ల మ్రదింపు
 మనిన నతం డతనిదెన మొగంబై మద్రేశ్వరుండు మన కిష్టుం డయ్యెఁ గాని ప్రహృ
 స్టుండు గానిచందంబునం దోఁచుచున్నవాఁ డతని మఱియు మధురవచనంబులం దేర్ప
 వలయు సనిన దుర్యోధనుండు పెండియుం జని కర్ణుం డిప్పుడ కవ్వడిం దొడరఁ బోవు
 చున్నవాఁడు నీవు సగ్రహంబులం బట్టి వాయంబుల నడపుచు వాసు దేవుండు వాస
 విం బలె పీనికిం గావలె గా పలయు నని మాటికం జెప్పించుటి సని యుష్పఁ బలికిన
 మద్రేశ్వరుండు కారవేశ్వరుఁ గొంగిటం జేర్చి నేను బ్రీతుండ నయితి నీకుఁ బ్రియం
 బయినదాని నెట్లులెనం జేసెద మీచేసినసమయంబు మఱవక హితకాముండ నైన
 నాస్త్రియాస్త్రియవచనంబులకు నీవును గర్ణుండును నై చునది యనినచైకర్తనుండును.

క. భూతేశునకు స్వయాంభువు, శ్వేతతురంగునకు వృష్ణివీరుండు వలె నీ
 వీతఱి నారథమునకుఁ, సూతుండ నై హితము, గూర్చు జూడుము శల్యా. 104

ప. అనిన సంత డతని యిట్లనియె. 105

తే. తగ దటం ప్రాయశ్చల్యాత్మనిదయునునాత్మ, నుతియుఁబరనిదయునుబరస్తుతియునయినఁ
బ్రత్యయార్థము నీ కేను బలుకుచుంటి, నాత్మనుతి యని తలఁకఁ జో కంతరాత్మ. 106

తే. అప్రమాదప్రయోగము లనువుపడఁగ, జ్ఞానవిద్యాచికిత్సిత స్థానములను
మాతలికిఁ బోలి శక్రునిమహితరథము, గడఁపఁ జాలుదు నీతేరుగడపు టరుదె. 107

ప. నీవు విజ్వరుండ వై నరుం దవిలి పోరు మనుచున్నంత ధరణీకాంతుండు సంతోషిం
చుచుఁ గర్ణుం గని యి ట్లనియె. 108

మత్త. వాసుదేవుని కీడఁబోవనివాఁడు మద్ర విభుం డనిక
వాసవాత్తరథంబుపైఁ గనవచ్చి మాతలిమచ్చునక
వాసవాత్మజు నోర్చు నీరథవాజుల న్నడపింపఁ గా
బాస చేసెను గాన గెల్పుము భండనంబునఁ బొండవున్. 109

క. అని పలికి మఱియు శల్యునిఁ, గనుఁగొని నీతోడుపాటు గలుగుటకతనక
జననాథ కర్ణుఁ డాజిం, గొని పార్థుల నెల్ల గెలుచుఁ గొఱలే కుండన్. 110

ప. అనంతరం బానూతనూనుండు ప్రీతుం డై నిజసూతుం బిలిచి నీవాక్కరథంబు విధి
వత్కల్పితంబు చేసి తె మ్మనుటయు నతం డట్లు గంధర్వనగరోపమంబును జైత్రంబు
నగుదివ్యరథం బొందు సంతరించి తెచ్చి జయింపు మని దీవించి యిచ్చిన నతండు
నేదవిత్పరోహితమంత్రాభిమంత్రితం బగుదాని మఱియు నభ్యర్చించి భాస్కరోప
స్థానపూర్వకంబుగం బ్రదక్షిణంబు గావించి సమీపస్థితుం డైనశల్యుం గాంచి రథం
బధిస్థింపు మని సవినయంబుగం బ్రార్థించుటయు నతండును. 111

క. సింగము గిరిశృంగమునకు, లంగం గొనురీతి నధికలాఘవ మెనఁగన్
సింగారించినకర్ణ, తాంగముపై కుఱికి నొగల నధివనియించెన్. 112

తే. అంత శల్యాశ్రిత మ్మగు నమ్మహార, ధమ్ముపై కెక్కి రాధేయుఁ డెమ్మె మీఱె
మెఱఁగుతోఁగూడుమేఘంబుమీఁదికేగి, మెఱయుబాలార్కబింబంబుమెఱఁగుదోష.

తే. ఏకరథగతు లగువారలాకసమున, మొగులపై సూర్యుఁ డగ్నియు మొనసి వెలుఁగు
పగిది నొప్పిరి భూభుజుల్ స్రస్తుతింపఁ, గౌరవాళికి నానంద మేరుపడఁగ. 114

ప. అప్పుడు. 115

క. పరివేషమధ్యగతు డగు, తరణి నలెన్ శరగభస్మితతు లొప్ప రథాం
తరమందు వెలుఁగుకర్ణునిఁ, బరికించి భవశ్చుతుండు పలికె బ్రియమునన్. 116

కా. భీష్మద్రోణులు భీమపార్థుల నని బిట్టేసి గిట్టింతు రం
చూష్మంబుక వెలిపుచ్చినాడ నది యిట్లుఁగాడె వ్యర్థంబ యై
గ్రీష్మాదిత్యునిరీతి నీ నలరి వైరివ్రాతముం గూల్చి రో

చిష్టత్వంబున వారు నేయనిననిగి నీయంగ నర్థించెదన్. 117

తరళము, అపరవబ్రధరుండు నానమరాంగణంబున నొప్పి నీ
విపుడు బాడుదలన్ యుధిష్ఠిరు నేచి పట్టుము ఘాల్గునున్
గృప యొకితయు లేక కొట్టుము కే ల్వడిం గొని శీమము
ఖ్యపరచక్ర మదెల్లఁ ద్రైశ్యగఁ గాల్చిపుచ్చుము గ్రచ్చుటన్. 118

ప. అని పలికి నీకు భగ్గం బయ్యెడు మనుచు నీచించుచున్నంతఁ దూర్యాయుతంబులును
భేరిసహస్రంబులును సోక్కు-పెట్టి నిట్టి సుర-సోక్కియెవ రాధేయుండు శిల్పం
జూచి యిట్లనియె. 119

ప. రణమున విక్రమింతు నడి గర్వమున్ నవపింపు మస్థునూ
గణక నగింపు నొంతుఁ గుతకమ్మన గర్మజహముఖ్యులన్
బణితము గా సుయోధనునిపాల జయంబుగఁ గంకశత్రమా
ర్గణగణమున్ బరంపరలు గా నిగిడించెద నెంచ గా నృపుల్. 120

ప. అని పలికిన శిల్పండును. 121

—శిల్పండు కర్మచిత్సంబు నెడ ముందును—

తే. సర్వశస్త్రాస్త్రవిదులును సర్వవిక్రములు మహేష్వాసులును మహాబలు లజయ్య
లసఘు లగుచంద్రుల నే యవమతిగను, బలి కెదవు వారి కింద్రుండు నలుకుఁకొనె.

నీ. అశనిపాతంబున కగ్రజం బగుగాంధీ, వారవముల్ చెవి కైనయపుడు
భీమసేనునిచేత శీమమై చనుగద, గజఘటలగ గూల్చి గాంచినపుడు
యమరాజసుతునినేత్రము లెట్లనై చూడ్కు, లంతటఁ బర్వి పై కలమినపుడు
కవలబాణంబు లాకన మెల్లఁ దామమై, సొమ్మ రా నెమ్మీన సోకినపుడు

తే. సత్యకాత్మజముఖ్యసుక్షత్రియచయ, మెల్ల కడ నెత్తువాకలు దెల్లముగను
బాటఁ జేయుచుఁ బైఁచు నచ్చినపుడు, పలుకఁ బో వింత చులుకఁగాఁ బలువవీవు.

ప. అనిన వానివాక్యంబు లాచరింపక పెడిచెవిం బెట్టి పొద పొద పోమ్ము పోమ్మును
చున్నకర్ణునిం గని కౌరవులు హవోత్కర్షంబున సింహనాదంబులును శంఖనాదంబు
లునుగావించిరి భేరిప్రముఖనానావిధవాదిత్రంభులు పెల్లు మ్రోసె నయ్యవసరంబున.

నీ. కంపించె మొఱయుచు గహ్వరి యంతయు, రాలె నుల్కులు మహాభీలముగను
దిద్దాహ ముదయించె దెఱపి, లే కళనులు, పడఁ బచ్చె బెనుగాలి పట్టి వినరె
కురిసె నెమ్ములవాన ఘోర మై మృగపక్షి, గణంబు లు దననవ్యగతులఁ దిరిగె
మొగ్గతిల్లెం గుఱ్ఱములు నాహసము లెల్ల, విడిచె గన్నీకులు విశ్రుతముగ

తే. శస్త్రములమంటలెనఁ గెగ్గజములువడకె, బొడమెనెన్నేనియల్పతములుమఱియును

సౌగంధకులనాశనసూచకమ్ము లగుచు, గగనభూమికి గర్జనంబు కదలి నపుడు. 125

క. కొరపు లయ్యుత్పాతము, ల రసి యును వైసమోహితాత్ములు గానన్
సారమతి నరసి కైకొన, కూరక జయ మెంచి పొగడి రొయ్యన గర్జన్. 126

వ. అనంతరం బారాధేయుండు రథాంతరంబున బాలసూర్యసభాభాసమానుం డై కూరు
చుండి భీష్మద్రోణపరాక్రమంబు దలంచి ధనంజయకర్మాతిశయం బెంచి మానదర్ప
నవ్యామానమానసంబున గ్రోధానలంబు స్రవ్యరిల్లం బెల్లు విశ్వసించుచు శల్కుం
గాంచి గు ట్లనియె.

చ. అశిదము చేతఁ బూని రథము కగినాసముఁ గాంచి యున్న నే
జడియను వజ్రహస్తంబు శక్తుఁ డవక్రపరాక్రమంబునన్
వడినడి గిన్నమై ననికి వచ్చిన గాని నాంధ్రచంద్ర' నన్
వెళిన దస్థిగత్వము ధునీసుతఃకృష్ణులనాటె గాంచుటన్. 128

సీ. విను మవధులు ద్రోణభీష్ములు నధ్వలై, రసి నంత సాధ్యస మగున నాకు
గురుఁ డప్రవిదుఁ డిట్లు కూలివతనవారి, గనియు బగలు వేయ గలుగఁ డయ్యె
శౌర్యధైర్యంబులు శస్త్రాస్త్ర సంపత్తి, గొర్రోం దలంచి నే బలుకుచుంటి
నట్టిమహాశూరుఁ డిట్టిమిత్తికి నన్, మునున నెల్లర నెండు నాహులుగఁ

తే. తెలివి పెంపున నెంతచింతించి కనిన, గర్భమునకంటె వైనయోగంబుకంటె
నించుకేనియు స్త్రవము తే గుండు నిన్, యుంచుకొనకుండు దీక్షదు నృపవరేణ్య.

చ. బలము పరాక్రమంబు శరవారిమా లస్త్రము లాయుధమ్ములు
గలిగి సుఖం బానంగుటకుఁ గాపు మనుష్యున కంచుఁ డెల్లమై
జెలియగ నచ్చె నచ్చుము తేజము గల్గి ధనుర్గురుండు నై
వెలసినద్రోణుఁ డి ట్లలత్తివ్రేలు పాటలు కయ్యె నా వినన్. 130

తే. గురుడు నశినపు పాండవవరబలంబు, తోడి పోరున కెవ్వఁడు తొడరు ననుచు
సందియండునట్టిద సమకురె నిటి, మగఁడు నోయినలాగు లి ట్లగును గాకె. 131

క. వీర మెయి నేను గా క, ప్పాకారికుమారుఢాక బడి పోరుటకున్.
దేకువ జూపుటకున్ మగఁ, డీకడ నొక్కరుడు లేడ యిది నిక్కము నో. 132

ఉ. బాలురు నాంధ్ర బెంగలిడ బాధిపుపౌరుష మెల్ల బోవ బె
జాలికి నై సన్నిభితఁ సంతమసంబన వచ్చి యుండ నే
నేలిక కార్తి వాపుటకు సెగుట కృత్యము గాన నిష్ఠ పా
చాలురు బొండ్లపుల్ మొనయుచక్కటికిం జన నిమ్ము తే రొగిన్. 133

ఉ. ఓవుడు నేని మాఘతుర నొక్కడ నుక్కడగించి వత్తు నే

నోపన యేని ద్రోణపథ మోయన ముట్టెద నింతె కాని యీ
భూపతు లెల్ల జూడ వెఱపుం గల నై యొదుగంగ నేర నీ
పాపము ద్రోహహూప మయి పట్టెడు మిత్రునివంకఁ గట్టనై.

134

తే. చచ్చు బ్రాజ్ఞుడు మూఢుండుఁ జచ్చు నట్లే, యెపుడునన్ని హింసంబయి మృత్యు పెనఁగు
విధివిధానము దాటంగ వెరవు లేదు, దేనికేఁ యింత నేయుట కానిమాట.

135

మ. చిరమిత్రుం డయి పుత్రుని బలె గడుం జెల్వార వీక్షించుచున్
గురునాథుండు బహుంకరించెడి ననున్ గోత్రాతలాగీశ! నే
వరదుం డాతనికిఁ హితార్థ మయి సంవర్తించుచున్ భోగముల్
పరివర్జించుట కాక ప్రాణములు నేఁ శాటింప నొక్కింతయున్.

136

సీ. వ్యాఘ్రచర్మాస్తరణావృతంబు నకూజ, నాక్షము కనకధ్వజాంబితంబు
శాలకుంభత్రికోశసమేతమును రజ, తత్రివేణుకభూషితము రథమ్ము
తురగస్త బర్హముల్ శరశరాసనములు, ఖడ్గశేటములు శంఖమును గదయుఁ
బరమాయుధంబులు బహ్వస్త్రశస్త్రముల్, పరశురాముండు నాకుఁ గరుణ నిచ్చె

తే. నిన్నియు సముజ్జ్వలంబు లై యెనకమెనఁగు, చుండ నే నిమృహారథస్థుండ నగుచుఁ
బోరి మృత్యువు దా వచ్చి ప్రోచె నేని, సమరమున నేడు చంపెద నవ్యసాచి.

137

వ. యమవరుణకుబేరవాసవులు నిజాయుధగణంబులతో వచ్చి రక్షించినను వివ్వచ్చుని
నేటిసంగ్రామంబున సహశాంధవంబుగ మ్రందించుట నిక్కం బని వికళనంబుగఁ
బ్రగల్భవచనంబులు వలుకుచున్నకర్ణుం గని మద్రేశ్వరుండు పకపక నవ్వి యపహా
సించియు నవమానించియు నిరసించియు ని ట్లనియె.

138

—శుక్రుం డర్జునం బ్రశంసించి కర్ణుండులవాడుట.—

చ. అతిరథసంబునం బలికి త ఙ్గోకయింతయు లేక చాలు చా
లతిశయ మయ్యె నియ్యెడల నంత వికత్తన మేల చేసి కో
నతగుండ! ని న్నెఱుంగనినరాధిపుఁ డుండునె భూతలంబునం
గృతముఖుఁ డర్జునుం డతనికిం బ్రతి యే నినుబోటితూటరుల్.

139

వ. అర్జునుం డలంతి యనుకొనుచుంటి వాకర్ణింపుము.

140

క. యదుపతిరక్షిత మగుపురి, సదమద మొనరించి భద్రఁ జయ్యన గొనియెన్
ద్రిదశేంద్రతనయుఁ శ్రీక్రియ, నొదవింపఁగ నతఁడు దక్క- నొడ్లకు వళమే.

141

క. మృగవధ కలహముకారణ, ముగఁ ద్రిభువనవిభునితోడఁ బోరి జయించెన్
జగదేకవీరుఁ డానర, మగఁటిమి పాటింప కుంటి మనుజుండ వగుదో.

142

సీ. ఎఱుగవో యింద్రాదు లెదిరింపఁ గా నోర్చి, ఖండవ మగ్నిలోఁ గలిపినాడు

తెలియవో కాలకేయుల నెల్ల ప్రేల్పిడి, గదసరంగంబునఁ గాల్చినాఁడు
తలఁపవో ఘోషయాత్రకుఁ బోయి గర్విండు, కరవావళి నెల్లఁ గాచినాఁడు
మఱచితో గోవుల మరలించి మి మ్మెల్లఁ, బందలవందల చేసినాఁడు

తే. నాఁడు నాఁడును నీదీర మందుఁ బోయె, నుండ ని మ్మిట్లు సీకయి భండస మ్ము
పఱిత మ్మయ్యె వె న్నిచ్చి పాలుకుంచు, వేని సరుచేతఁ గూలుదువే నిజంబు. 143

ప. ఇ ట్లతిపపంబుగం బలికెన సలుక నడంచుకొని కర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 144

చ. చవులకుఁ గానిమాట లివి చాలగఁ బల్కితి ప్రీడివాడ వై
యపు నపు నిన్ను నేమియస నౌ నిపు డీ వనినట్టు లింతలోఁ
దవులుఁ గదా రఱం బచట నాభుజసక్తియు లాఘవంబు నీ
వవగతిమై నెఱింగి యను మపుడు చెప్పెద నిష్ప వేటికిన్. 145

ప. అనిన మద్రదేశ్యులం డట్లయగుం గాక యని మాఱువలుక కూరకున్నఁ గట్టండు
యుయుత్తుండై రఘంబు వోవని మృనిన సతం డట్ల కావించుటయు నిండుకలో
గిట్టుండరిబలంబు డాయం జని ధనంజయుఁ గానం జాలక తనరాక కానందించు
మనబలగంబువారిల నొక్కొకనిం దిలకించి నా కపు డర్జునుం బాపనవారికఁ గోరిన
ధనం బాసంగడఁ గాదేని రత్న సంపూర్ణం బైనశకటం బిచ్చెద నది కాకున్నఁ గాం
స్యంబు ఎదుకునూఁగుగోవులును గాం నూఁగుమంబులును నొక్క శ్వేతాశ్వతరీ
రఘంబును వలయు నన్న నాఱుకసకగంబులను సృతవాద్యగీతవిళారద లగు
నూర్గుట శ్రీరత్నంబులును నూఁగునాగంబులను నూఁగుశతాంగంబులును నూఁగు
గుఱ్ఱంబులును మఱియు సువర్ణశృంగంబులు సవత్సంబు లగుననూఁగుధేనువులును
మఱియు సభిలషించిన హేమభండపరిచ్ఛన్నంబు లగునేనూఁగుహయంబులును
గాంభోజవాణియోజితం బగుజాతయాపరథంబును నింతియ కాక రత్న కాంచనభూ
షాభూషితంబు లగుననూఁగుకుంజరంబులును పండియుం గోరినఁ బ్రత్యాసన్నప
నోదకంబులును ధననాఢ్యసంపన్నంబులు సగుండునాలుగువైశ్యగ్రామంబులును రాజ
భోజ్యంబు లగుపదునాలుగుత్తమిగ్రామంబులును సభిసపహాపనాధిరామ లగునూఁగు
గురుమాగధదాసులును మఱియు ననేకవరంబులును నాకుఁ గలధనంబంతయును
గృష్ణార్జునులం జంపి వారి విత్తం బంతయులు నిచ్చెద మఱియుఁ గృష్ణార్జును
లున్నచో టెఱింగించిన వారి కభిమతార్థంబు లెల్ల నొడఁగూర్చెద నని
పలుదెలుంగులం బలుకుచు శంఖంబు పూరించిన నాకర్ణించి సానుజం డగుదుర్యోధ
నుఁడు సంతసించె సప్తమ నిస్సాగౌదితూర్వనిస్వనంబులును సింహనాదంబులును
శంఖనాదంబులును మిన్ను ముట్టి నట్టియెఁడ మ్రతేశ్వరుండు వికర్తమానుం డగునూత

- సూనుం గాంచి హసన్ముఖుం డియి యిట్లనియె. 146
- ఉ. వారికి పీడిక ధన మవారిగి నిచ్చి ప్రయత్నపూర్వక
స్ఫూర్తకలాకలాపము పొనంగ నటించిన నేని కిమ్మహా
వీరుడు విగ్రహప్రియుడు వేడుక లోడిక లెత్త నిత్తిట్టిక
గోరుచు దాన వచ్చు గనుఁ గో నిను సేపును బాతు వానినిన్. 147
- చ. తెలియవు మోహములఁ ద్రెప్పిఁ దలంచి కుబేరు సల్లు మి
క్కిలి ధనమిత్తు నంకి విడి కేవల దూష్య మిపాత్రి దానమున్
నలిసినదాన దోసము లెసంగి ధనం బది మూల్గుచుండినన్
సలుపుము పుణ్యకార్యములు నజ్ఞును లెన్న లభించు బుణ్యముల్. 148
- వ. అని యంతం బోక. 149
- క. ఎఱుంగవు కృష్ణుల నిర్దుర, మఱకుం నోడింతు నందు మహి నందేనిన్
బిలుసువడి నక్క- సంగిము, సెలుముట కని విని యత్తుగనది కల దొక్కోన్. 150
- చ. ఇది తగ దందు ని న్నెవఁడు నేని సుహృద్వరుఁ డాఁగి నుండుడే
విదతము గాఁగ నగ్ని బడ వేడుచునుంటివి వేడ రాసిట
య్యది యన నయ్యె సీకు నిట కారయఁ గాలము తీత గావునన్
గదలిక నేయుచుంటి విటు కార్య మకార్య ములంగి పక్కటా. 151
- తే. బ్రదుక నెంచినవాడు సీపల నవలడు, చెప్పుకుం గానినోడు విల్లు చేయఁ దకట
కుత్తుకకు గంధశిల గట్టకొని మహాధ, గల సేదుట సేదుచిల్లి తంగి. 152
- తే. ఒంటిఁ గాంఠీవి మాక్కొన కోటగలిగి, బోయకొనఁ మామ్ముహ్యహమ్ముహాసరఁబనిచి
బ్రదుకఁ దలతేని నామాట బడ నడుపుము, భార్త రాష్ట్రార్థమిట్లుదుఁ దవిలితవిలి. 153
- క. నీపైఁ గోపంబునఁ గా, దీపగిదిం దవిలి పలుకు టీశునికార్యం
బేపగిది నయిన లెస్సగ, నై పరఁగుట కనుచు నెఱుంగు మనెరభతనయా. 154
- వ. అనుటయుం గట్టండు కటకట బడి యిట్లనియె. 155
- ఉ. నాదగుబాహువీర్యమును సమ్మి ధనంజయు తోడఁ బోటుకొ
గాదన కుత్సహించెదను గాని మఱొక్కఁడు గాదు శల్య! నీ
వీదరి మిత్రరూపమున నేర్పడి యుండినశుక్రమూర్తి వే
దేదియొ పల్కి న న్నరయ క ట్లరిలిన్ పాపంబు వక్కఁ. 156
- ఆ. వజ్ర మెత్తి వచ్చి వాసపుండును నాదు, నాశయంబు మానునట్లు నేయ
నోపఁ డనఁగ మర్త్య నొక్కనిఁ జెప్పంగ, వలయు నొక్కొ యిట్టిపలుకు లేల. 157
- వ. అనుడు మద్రేశ్వరుండు వానికిఁ గోపంబు దీపంపం జేయ మఱియు నిట్లనియె. 158

ఉ. కవ్వడి నెవ్వడి గలిగి గాఢవచాపమునుండి కాండముల్
తీవ్వడం బాలు నే నడుతటికా భవదీయచమూనమాహముల్
త్రైవిష్టంబుగ నీయుడలు ద్రౌడునంతటిత్రుస్థిగింతకై
నెవ్వగ నివ్వటిల్లు మది నీ ననుతాపము నొంద కూడువే. 159

తే. తల్లికురువెక్కి చదల బాబిల్లి బుట్టె, జేతు లాపించుబాలునిరీతి నీవు
మోహమునఁ చేసి నరుఁ బిల్లు వాహవమున, గెలుతునే నని పలుకుచుఁ గేరడములు.

ఆ. తీర్ణధార మైనదివ్యత్రిశూలము, మీఁదఁ దనువు నేర్చి మిట్టిపడఁగ
నూహ నేయునట్లు సాహసంబునఁ గ్రీడి, దాక నెంతు చేయు దలఁప పకట. 161

సీ. తుద్రమృగం బేచి ద్రుధమృగేంద్రము, బెల్చు గయ్యమునకుఁ బిల్చినట్లు
కుందేలు బేలమై కొని లేనిబల మెల్ల, మదగజంబును దాకఁ గడిరినట్లు
పెడఁగ మైసస్యగాల మెడఁద గర్వించుచు, గోలుపులిం ద్రోయఁ గోరినట్లు
పుల్లెలన్ నాకుటఁ జెల్లుబడిం గుక్క, ములుగుచుఁ బట్టపై మొనసినట్లు

తే. భోగి పతకేశ్వరుని బోరఁ బోవునట్లు, లేగ వృషభేంద్ర మార్కొన లేచినట్లు
మొఱసి చిహ్నకృష్ణయుబుముతో మొనయునట్లు, నీవున్నాచునటుమాగఁబోవుటరయ.

క. బిలగత మగుసర్పమువై, పలియక బాల్యమున జనుడు తెగి పొడిచినయ
ట్టులు నీవు మోహవశమునఁ, పలియక వివ్వచ్చు దాక డవిరితి వకటా. 163

తే. వనులఁ గుందేశ్వతోష్ఠా వలన నలరి, చియ్యగొని నక్క తను దాన సింగమునని
చెవ్వకొని గంతు లిడునట్లు ప్లవ్వి గృష్ణ, సరయసంతకు నీ విట్టు లాడుచుదు. 164

మ. పులి నే నందువు గాఢవర్షని చెవి బూరింప రా నంతకుం
బాలికు బోనికీటి పెరిగి రగి మీహాంతం ప్రసరించి క
న్నులకుం గానఁగ వచ్చినట్టితఱి నీనుల్కలు నీపల్కు తె
ట్టకొ వోవుక బరికంప నక్క పయి గొడ్డు బోతు వౌ దాయన్. 165

ప. అని మఱియు నోయి కల్లా! నీవును నవ్వసాచియు నృగాలశార్దూలంబులు మూషిక
బిడాలంబులు శ్వాససింహంబులు శశకుంజరంబు లను బ్రఖ్యాతిం గాంచి యుదు
రని యధిక్షేపించినం గోపించి కన్లుండు నల్లుం గాంచి యిట్లనియె. 166

—కన్లుండు కల్లునివాన్మింబులను గెనెని పలుకుట—

సీ. గుణవంతు లగువారి గుణములు గుణవంతుఁ, డెఱుంగును గుణహీనుఁ డెఱుంగ. అను
గుణహీనుఁ డవు నీవు గుణమును నగుణంబు, నెఱుంగఁ జాలినవాడ వెట్లు లగుదు
వే నెఱుంగుదు నరు నిధాత్రుశత్రుముల్, వీర్యంబు క్రోధంబు విక్రమాలు
నీ నెఱుంగవు వాని లావును నాలావు, నే నెఱింగియె పోర నెంచితి నిటు

తే. తడవులంబట్టి పూజించఁ బడి మదీయ, శరభ నున్నది నాగాస్త్ర మరయ మేను
శైలమును నైనఁ గూల్చంగఁ జాలు దాన, జిష్ణునో కృష్ణునో కూలఁ జేయుదు సని.
వ. వృష్ణివీరులల్కీర్ముఁ బొండుపుత్రులవిజయంబును గృష్ణాష్టనులపైఁ బ్రతిష్ఠితంబు
లట్టివారితోడం బోరుటకన్న మే లొండు లేదు వారిచక్ర గాంధీవంబులును గరుడ
కపిధ్వజంబులును భుజనభీషణంబులు గాని నాకుఁ బరితోషణంబులు నీవు యుద్ధ
కోవిందుడవు గామింజేసి సంత్రానంబున నిట్లు ప్రేలుచుంటివి గాని యుండు గాదు
మిను మే నయ్యిద్దట వధించి పడఁ నిన్ను సహ బంధవంబుగ వధించెద నోరిపాపదేశ
సంభవా! చుట్టభి!

168

ఉ. శత్రుడ పీవు మిత్రుడ ననఁ జాలి సనుఁ వతివంప వచ్చి తి
మాత్ర పుసిమమాటలకు మాద్యశేధీసులు భయ తోడురీ
క్షత్రియపాంసనా! వినుము చుంపెనఁ జచ్చెద నింతకాని యీ
ధాత్రీ లించె నేనియు నెడఁ చుద మెదఁ జలింప నితయుఁ.

169

క. వేపురు గోపిందులు పడి, వేపురు పాగులు గూడి వెనఁ బన్నిన చే
జేవమెయి నే నొకండన, పోవక వెనకువ జయుంబు వొందనె కుమతీ.

170

వ. మీమద్ర దేశంబునం గలదురాచారంబు లన్నియు నాబాలవృద్ధంబుగ సందఱు
తోళ్ళతోకల్లం బాడుచుండు రాగాధ లన్నియుం గొందఱు బ్రహ్మణులు రాజున
న్నిగం జెప్ప వింటి నవి నే నిప్పుడు నీవు విసం జెప్పెదఁ జెప్ప నేర్తువే నుత్తరంబు
సెప్పుము లేదేని మూకీభావంబు వహింపు మని యిట్లనియె.

171

—కన్యండు మచ్చిచేశదురాచారంబు లుద్గతమట.—

సీ. మద్ర వేళీయుండు మదిరిత్ర కలహించు, మిత్రునకుం గీడు మిడికి చేయు
ఘన్రవాక్యములకుఁ జొచ్చునాతనిపాత్తు తగ దెవ్వనిక నట్టితలుల నైసి
ఖలుండు సస్మతవాది గర్వి మద్రకుండు చె, చ్చడుదొక రాత్ర్య ముడుగ కుండు
ధర్మసూన్యం డైన తద్దేశజుతోడి, చెలిమియుఁ బగయును జేయ రాదు

తే. తల్లి దండ్రీయుఁ గొడుకునత్తయునుమామ, కూతునన్న యుదమ్ముఁ డుకోడలిష్ట
బంధు లితరులు నాక సంబంధు లగుదు, స్త్రీలు పురుషులు రమియింతు రోలి సచట.

ఉ. శిష్టులు గామి మద్రకులు చేపలు జెల్లురు గొడ్డమొంపమున్
బుప్పికి నై మెనంగు చొకప్రాద్దును మానక కల్లు ద్రావుచున్
దుష్టు లనంగఁ బే ర్వకసి దోరుదు దొడ్లచుఁ బొడ్లి ప్రేలుచున్
గర్జగతిం బ్రర్తిలుచుఁ గాలముపుత్తురు మత్తి చిత్తు లై.

173

ఉ. అరియ హగ్ర కేశధవు లందఱు మందులును నృశీమసున్

నారలతోడిపొత్తు గొన వచ్చినయెట్టిదను నేని మాద్రస
స్కారకుఁ డైనబ్రాహ్మణునిచందమునకా మతి బ్రాహ్మవైరముకా
గూరినవారిచందమునఁ గూరు బరాభవ ముది కూడునకా.

174

క. క్రాగు లగుమద్రజనులకు, నారయ సాంకర్య మెట్లు లమరెనో ధర గా
ధారకుం కల్లు శౌచము, తీరినదై యమరై దేటఁజెల్లం బగుచున్.

175

ఉ. వృద్ధికగ్రస్తుడై విషముసేగమున హతుఁ డైనవాఁడు తే
జ్జిత మైనభేషజము చర్చ నగర్వణమంత్రసంగతికా
నిశ్చలశాంతిఁ గొన్నగతి నిత్యమలీమసు లైనమద్రకుల్
దుర్బుధితుల్ తదాత్మ మగుదోష మెఱచియు బాపుకో దగుకా.

176

న. అని యంతం ననినోక.

177

తమవోజ. మఱియును వినుముమీమద్ర దేశమున, మగుపలుకలు ద్రావి మానంబు లేక
మఱిచి గొండల్ కామమహితాత్ము లగుచు,మయిపుట్టములు వీడ మగలాగు లెనఁగ
దో వేచి నృత్యంబు తగఁ జేయుచుండు, తగ వేది నిల్చుండి దాని బాట్టియం
బెఱుగున మూత్రంబు దిగవిచ్చుచు ద్రా, పాతనలనుతు లెట్లు తీర్పురుల్ చెపుమ.

వ. మద్రదేశ్వరా! మీమాగ్రి కాంగనలు సువీరకానక్షచిత్రలై నితంబకర్షణభోగనిరతలై
మే మీసురవీరకంబు వీడఁ జాలుము గాని మాఁతిపుత్రావల నైన వీడఁ జాలుదు
మనువా లై సురాపాననిరతలై నిరతమైధునానక్షలై కంబలావృతలై నప్తశౌచలై
తిష్ఠన్మాత్రలై నిర్దజలై యుండువారికిఁ బుత్రుండ నైననీవు ధర్మంబు పలుకుటకుఁ దగ
వూరకుండు మని వెండియును.

179

తే. ఇంక నాపాదమస్తక మెన్ని యేని, దుర్గుణంబుల కలవడి దుష్టు లైన
మద్రకులదోషములు పెక్కు మాన్వశులకుఁ, జెప్పశక్యము గాదని చెప్పుచుంటి. 180

వ. మద్రకులును సింధుసావీరకులును బాఁదేశోద్భవు లైనప్లేచ్చులును ధర్మబాహువ్య
లని లోకవిశ్రుతంబు కావున.

181

ఉ. ఆలమునందు నాయుధము నంది హతుం డగునంతకంటె నీ
సోలినరాజలోకమున ముఖ్యులు ధర్మ మొకండు లేదు నీ
వేల యెఱుంగఁ జాలెదవు హీనబలుండువు చచ్చి స్వర్గముకా
దాలిమి నొందఁగాఁ దలఁచునా కిది పృథుము గాదె మద్రకా.

182

తే. కూర్చుచెలికాడు నాకు నక్కురవిభండు, వానికై నాదుప్రాణమే వదలు నొప్పు
శత్రుండవు నీవు మిత్రునిచందమునను, వచ్చి మ మ్మిట్లు దూషింపఁ జొచ్చి తొర. 183

శ. నను బోలినట్టిమాగ్ధు, ననుఁ గలచినఁ గాని రణమున నిమ్ముఖుడనై

చనువాడ నోటు ఘర్మంబున నవసినచింక వోలె మొఱుగకు మింకన్.

184

చ. నను వెఱపింప రాకు నొకనాటికినే వెనుదీయ నాహవం

బున మృతి నొందువారలకుఁ బుణ్యము వచ్చెడు నంచు భార్గవుం

డనియెఁ దదర్థము న్మనము నం దిడి పోరెడ వైరిఁ జంపఁగాఁ

జనియెడ నన్నుఁ ద్రిప్పటకుఁ జాలవు ప్రైలక మిన్నకుండుమా.

185

వ. మగ్ర కాథమా! యిట్లున్ననిన్ను జంపి క్రవ్యాదగణంబులకుం బెట్టెఁ దలంచెయు
మిక్కిలీతయు శ్లోకరాష్ట్రచితనంబును నవవాదజితయు ననుమూఁటంజేసి
విడిచి విడిచి నిట్లు ప్రతితివే నుగ్రదగణంబులను నీతని క్రియ సేయును నూరి
కుడి రథాలు వోవని మృనిన సమ్మతనాథుడు కథా నీను రణంబున వే స్నీయని
వీరాగ్రేసరులును యాయజులును మూర్ధాశ్చిక్తులునుఁ గుమహారాజులవంశంబునం
బుట్టి ధర్మపరాయణుండ నయి యున్నవాడ నిట్టిసన్ను నీవు మధ్యంబునంజేసి
మత్తుండవై యుచితానుచితంబు లెఱుంగ కవమానించి తిది నీప్రమాదంబుగాఁ
బరిగణించి సుహృద్భావంబునం బ్రతివిధానంబుం గావించం దలంచితీ నాకర్ణింపుము.

తరళము. అనియ నే నొకఁగూత కిల్పిం మైనఁ జేసి యొఱుగఁ గో

నిరవరాధిని నన్నుఁ జంపెడునీతని నని యేది యో

సిరమకుల్ హిత మొచి మంచెయుఁ శ్రేష్ఠయున్ వదిలెను గే

నరదమంద నియంతఁ గావున నాడు పాప హితార్థముల్.

187

శా. సారథ్యంబున కైసవాడు రథికిన్ శ్వశ్రేయసం బెంచు నే

సారథ్యంబులసారమున్ రథికబాహుశక్తియుత్తుల్ శరీ

ధారంబున్ మృగపక్షి కూజితనిమిత్తంబుల్ రణస్క్రమం

బారం గాంచి వచించుపాప రథికిన్ భారం బభారంబునున్.

188

వ. దానంజేసి నీ కిట్లు చెప్పవలసె నీనికిం దార్పణంబుగా నొక్కపురాతనేతిహాసంబు
గలదు చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

189

—శిల్యుండు కన్యనకు పంసకాకోపాఖ్యానము చెప్పట—

నీ. అంభోధిమధ్యమునందు ధర్మస్థానానిరాష్ట్ర మొక్కఁడు దనరు నందు

వైశ్యుఁడు ధనధాన్యవంతుఁడు బహుపుత్ర,వంతుఁడు శాంతుఁడు వజ్రలు చుండు

నొకనాఁడు వానిపుత్రకులచెంతకుఁ జేరె, వాయస మొక్కటి వడిగ వచ్చి

వారు మాంసక్షీరపాయసాన్నాదులు, పెట్టి పెంచెరి దానిఁ బెరిమదోప

తే. నదియు నయ్యెంగిలులు మెక్కి యనుదినంబు,బలిసిపొగరెక్కి తనకెట్టిపులుఁగు గాని
పురుడు రా దని గరువంబు పొంగి పొరల, వజ్రలఁ గోమటిబిడ్డలనెఱి గలుగుట.

న. ఇట్లుండ నొక్కనాఁ డక్కడలిగట్టినకుం గొన్నిఁ యుచలు వచ్చి విహరించు
చుండ వణిక్పత్త్ర లప్పతత్త్రులం గని వానిం దమవాయసంబునకుం జూపి నీ వీవిహం
గంబుల కెల్ల విశిష్టంబవ కదా యనుడు నుచ్చిష్టదర్శితం బగుబలిపుష్టం బేల
కాకుండెద నని పలుకుచుం దనకొలంది యెఱుంగ కెగిరిపడుచుఁ జక్రాంగంబుల
చెంతకుం జని వానిలో దూరవతనం బనం బేరు గాంచినమరాళరాజంబుం గని
తనతో నెగసిపాటునకుం దూరదూఁగి ర మృనిన నమ్మరాళంబు లరాళంబుగ నవ్వ
యవ్వాయనంబున కిట్లనియె. 191

ఉ. అగదల మేను మంససహోగిత ముందు నివాస ముగిసి పే
ర్పొందితి మూతహేని త్రిజగలునఁ బశులు మానవత మం
దెందఁగ మాకు నీ డగుట గోఁడు నెఱుంగఁడు కాకి వయ్యరా
యందను బిల్బుచుంటి వెగయం గలనో సరి దాఁక మా కిటక. 192

వ. అనిన నక్కాకంబు హంసలమాటలకు మాటికిం గుత్పించుచు జాతిలాఘవంబునఁ
దన్నుఁ దాన పొగడుకొనుచు నిట్లనియె. 193

క. నూరొక్కగతులు గలుగక, మేళితనం బెనఁగ నొక్కమెఱపున నూతై
తేటపడు యోజనంబులు, మాటి కెగువ నేతు నభ్రమగఱవలమందుక. 194

న. మణియు నాకర్ణింపుఁ డుడ్డినము నవడీనము స్ర్దీనము కీనము నిడీనము సంకీనము
తిర్దగ్దీనము విడీనము పడినము పరానము సుషీనము నతికీనము మహాకీనము
ఖడిపరికీనంబును నవడీనస్ర్దీనంబును సంకీనకీనంబును సంకీనోడ్డినకీనంబును బునర్దీ
నవిడీనంబును సంపాతంబును సముదీర్ణంబును గతాగతంబును బ్రతిగతంబును మున్న
గుచిత్ర విచిత్రగతంబు లొనరించి నాబలంబు మీకుఁ గానుపించి మీలో నెద్దాని
నైనం జయించెద ననిన మంగహాసంబు గావించి యొక్కమరాళంబు దాని
కిట్లనియె. 195

ఉ. నూలు నొకండు వై తనయనూత్నగతంబులు నీ వెఱుంగు ది
య్యూడిమాట లే పులుఁగు లైన వచింపఁగ సాహసించునే
పాటుదు నే నొకం డయినపాతమానక ననుఁ గూడ నోపుదే
నూటట నొంది రమ్ము చద లోట యెఱుంగక ముట్టి పోవఁగక. 196

తే. అపు డట సమాగతము లగునట్టికాకు, లెల్ల నొకపాత మెఱిగినయీమరాళ
మెల్లు శతపాతము లెఱుంగునీవిహంగ, మానకు నీడని పరిహాసమును బొనరె. 197

వ. అనికాకులెల్లఁ బరిహసించుచున్నంత సమ్మానసౌకమ్మును గాకమ్మును బరస్పర
స్పర్థంజేసి నాకంబున కెగసె నయ్యనసరంబున. 198

- క. ఏకగతి రాజహంసము, నాకంబున కెగయుచుండ నాకాక మనే
కాకారగతుల నెన్నే, బోకళ్ళు బోయె నులివు సొడు గై సాంగన్. 199
- ఉ. ఆవృత్తం బోవు మున్ను నెఱిం గొను బిల్పును బెల్పు బల్లఱి
ల్నివ్వటిలగ లంగఁ గొను నిక్కు వెలార్చును తెక్క లార్చు లో
నవ్వచు వెన్క-కున్ మరలు నట్టువ మాడును దోడు సూపెడన్
త్రైవ్యక ర మృదున్ దిరుగుఁ క్రిందికి మీఁదికి గాక మీక్రియన్. 200
- వ. ఇట్లకాకం బనేకకారంబులు బరవళ్లం ద్రొక్కుచు మిక్కిలి దవ్వవోయి
యున్నం గని కాకి యగు ముదితంబై హంస నధిక్షేపించి నవ్వచు ఆవృత్త నెగిరి
పడుచు తెక్కలు ముక్కులు జగుముచు మాఱి మాటికిం దమజాతిజయం బగ్గిం
చుచు గాకా యని కూయుచు నుండె రాయంచయుఁ దన్ను బరిహసించుకాకి
మాఱి వాకోక యేకకార మగుమృదుగమనంబునం గ్రమక్రమంబున బస్మ
సముద్రంబుపై పోవవున నెగసి మీఁదిమీఁది కతిరయంబునం బోవం బోవఁ
గాకంబును. 201
- చ. వడి వడి ముందు ముందు దగుచు బాటియు బాటియు వెన్న వెన్న యై
పొడ వడఁగార డస్సి శ్రమఁ బోకడఁ బెట్టుకొనంగఁ జెట్టులుం
బుడమియుం గాన రామి వెఱపు గల వై యిపు డెట్లు వోయినన్
గడలియ కాని వే తొకఁడు గాన నిఁ కేమి యొనర్తు వైవమా. 202
- తే. పులిసె గలుదోయి దగయును బాడుగువాఁడె, నూరుపులు సెచ్చె నలయుకలారవచ్చె
నన్నగిల్లెను మెయిశక్తి మిన్న కిట్లు, పెట్టుకొంటిని వా దింక నెట్లు లొక్కొ. 203
- మ. అని చింతాకులమానసంబున భయం బవ్వారియై కూరఁ జే
రినసామ్యన్ దిగనాటి క్రిందిగతి కై రెక్కోలు లేకుండె నం
త నితాంతత్వర మీఁదిమీఁది కగుకాదంబుల గ న్నెత్తి క
న్గొని కాకంబు నతిక్రమించి చన మైకో లేయ నయ్యె నృదిన్. 204
- వ. అక్కలహంసం బంతకంతకుఁ జలంబును బలంబును నన్నగిల్ల దిగుచు దీనదశకువచ్చిన
పికవర్ధనంబు నుద్ధరింపం దలంచి దానిదాపునకు దిగునంతలో నది సొలసి నదిగా
వున నింగి నిలువం జాలక మున్నీటినీటం బడి మునిగి తేలి తెక్కలును ముక్కు
లును దడియఁ గొట్టుకొనుచు మృత్యుదేవత మునిపంటి కంటికొన నున్నసమ
యంబున రయంబునం జని రాయంచ తనకాళ్ళులం దానిఁ గొలిచి పట్టి లేవ నెత్తి
నేద చేర నిట్లనియె. 205
- శ. ఎగయుచుఁ క్రిందికిం దిగుచు నీజలపూరమునందొ మునియున్

మొగమును ముక్కు తెక్కులును ముంచుచు మాటికి నాటలాడు దీ

వగు నగు నీచునూటయొక ప్రాసగతంబుల నిద్దియెద్ది యో

తగ నెఱిగింపవే యనిన భావంతము దీనత దాని కిట్లనుకొ

206

ఉ. కావుము కావు ము చూచుచు గాకుల మే మని కాన లేక నే

నేవియు దుష్టవాక్యము లనేకము లంటిని దప్ప సైచి నక

గావుము కావు మోషరమకారుణికాగ్రణి! నిన్ను భక్తిమై

భావన సేయుచు గొలుతుఁ బ్రాణము లుండినయంతకాలముకొ.

207

తే. కుడిచి యుచ్చిష్ట మొత్తయుఁ గ్రొవ్వి నాకు, సంపజ్జేస్వరుఁ జేపాటి యనుచు నడిచి

పడుచుఁ గాకాపడతలఁ బరిహసించి, నాడ నాదోష మీరీతిఁ గూడ నయ్యె.

208

మ. ఇక నాప్రాణము నీయధీనము విహంగెంత్ర! కృపాద్రాంతరం

గకృతించేసి స్వదేశబంధుజనసంఘంబందు నక జేర్చు మి

ట్లొకనాడే నవమానముకొ నలుడ బోకుదు న్నినుం బోంట్లకు.

నకలావస్థల సేవ సేయుచు మనక స్వాతంబు గావించెదకొ.

209

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నచిత్తంబున సమ్మరాళోత్తమం బప్పాతక్లన్నం బై దుర్దశం

బడి వివశం ప్రసకాకంబు నెత్తి పీపుసంబెట్టుకొని పోయి యెప్పటివోటం బెట్టి తాను

దనమరాళంబులతో నిజనివాసంబులు జనియెఁ గాకంబు నాడునుత గరువం

బుతయు దిగద్రావినభావంబున శమంబు పొంది యుండ వనుషేణా! నీవు నాపై

శ్రమింట నెగిరింటి దిని పొంగు మీఱిన కాకంబు వలె ధార్తరాష్ట్రోచ్చిష్టభావపై

గర్వించి యుర్విం గలవారి నెల్ల నవమానించెదపు నిన్ను నీ వెఱుంగ వాకర్ణింపుము.

ఉ. గోగ్రహకాలమందుఁ గడుఁ గోల్తల సేయుచు నున్నక్రీడిపై

నాగ్రహ మేల సేయ వపు వాతంబు నీయనుజన్ముఁ జంపి ద

ద్విగ్రహ ముర్విపైఁ బడంగ వీక్షణముం బొనరించినీ వతి

వ్యగ్రుడ వై పలాయనము ప్రస్థమంబునఁ జేసి తేలొకో.

211

ఆ. అట్లు ద్వైతవనమునందు గంధర్వులు, కలనఁ బట్టఁ గౌరవులను బెట్టి

సురిగి తీపు వారి సరీఁ డెల్లు విడిపించె, తిత్త సేను నోర్చి చెప్పులు లేమా.

212

మ. సరనారాయణ లిద్ధతేజ లనుచున్ రాముడు వాక్రవ్వడే

పరివన్మధ్యమునందు నెల్లరు వినక భాషింపరే భీష్మఁడున్

గురుఁడు న్యార లజేయు లంచు వినమే క్రుద్ధుండవై వారిని

దురమం దోర్తు నటందు వెంతవెడఁ గొదో కాని నీ వక్కటా.

213

చ. తెలియఁగ నెట్లునాచ్యుతులు పుష్పలతి భిష్యతిరాప్రశక్త్రుసం

కలితులు సర్వభూతజలకంఠ బలాఘ్న లటంచు నెంచి వా
రిలను సమాశ్రయించి మును రాజమరాశియు కూర్మి గాక మ
ట్లలరుము మేనఁ బ్రాణముల కాస యొసర్చి నవాడ నేనియున్.

214

క. శరశతముల నీదర్పము, నరుఁ డహంచినయపుడు నీకు నరునకుఁ గలయం

తర మీవ యెఱుంగఁ జాలుదు, వరు దుందువు నట్టిమేటి సగునే పెనయన్.

215

క. నరనారాయణు లిట్టవఁ, బరికింప నహర్ని శాధిపతులఁ దేజ

స్ఫురణమున నొప్పించున్, పరుచార మిడుంగులట్లు లగు దవోట్టన్.

216

వ. అనుటయుం గటకటంబడి కన్బండు.

217

—కన్బండు శత్రునితోఁ దనకుఁ గడసెనకాపంబు లతఁడను నీ కన్బండు—

తే. వాసుదేవాష్టమలక్షైః వాసి యెల్ల, ని నెల్లుంగ వే న్ముంగుదా నెఱిగి కాదె

సందియంపడ కవ్వారిసంగరమున, మాక్కొనంగఁ గడంగితి మన్మథా.

218

వ. అయిన నాకాబామదగ్గుశాపంబును బ్రాహ్మణశాపంబును సంతాపంబు గలిగించు

చున్నవి చెప్పెద వినుము.

219

నీ. తొల్లి యే సత్త్రిము లుల్లుంబునఁ గోరి, బ్రాహ్మణకృతి భృగురామునడకుఁ

జని తత్ప్రసాదమునన కాంచి దివ్యాస్త్ర, శస్త్రము లే నున్ననమయమందు

నొకనాఁడు గురుఁడు నాయుత్సంగమునఁ దలి, పట్టి నిస్రంచమపట్టునందు

శతమగుం డట్లునుహిత మొచ్చి నావిద్య, కింతరాయము నేయ సభలపించి

తే. కట మై నానుక్రీడొడ క్రందఁ దొలిచె, దొలిచినన్ నెఱువెల్లవ పెలికిఁ బాత

గురునినిద్రకు భంగంబు గూరు సనుచు, పైచి కడంగి యుటి నానమయమందు.

ఆ. గురుఁడు మేలు కాంచి గురుద్భ్యయును సత్, గాంచి ద్విజుడ నీవు గా పెవడవు

చెప్ప మనిన నేను జెప్పటి సూతుడ, నని యసశ్యమగును నాకు నందు.

221

వ. అమృతాశ్వినీ రోషపతిచేతస్కుంధై నాపైః గటకటంబడి కపటంబుసంజేసి నాకిడ

దివ్యాస్త్రంబులు పడసితివి కావున నవి నీకు పలయుకాలమ్మునం దోక మృత్యుకా

లమ్మునం దోచుటయుం గలుగుత మని శపించె నింక బ్రాహ్మణశాపంబు తెఱం

గఁజొంగింపెది విను మట్లు నేను భార్గవునితో సత్ప్రంబులు పడసి వాని సూపటచుకొను

తలంపున విజనం బయినవసంబునకుం జని మిటబాణంబులు సంధించి యేయుచుండ

నం దొక్క బాణంబు ప్రమాదవశంబునం బోయి యొక్క బ్రాహ్మణునిహోమధేను

వత్సంబునకుం దాకి ప్రాణంబులు దీయుటయు సంత నట కాబ్రాహ్మణుండు పట

తెంచి నన్నుం గాంచి నామహోమధేనువత్సంబు వధించితివి గావున నీ వేకాగ్రచి

త్తైంప వై సమగంబు నేయుచున్న సమయంబున నీరభచక్రంబు భూచక్రంబునం

స్రింగేడు గావుత మని శపించిన నే నాశాపంబునకు భీతుండ నై వానిం బ్రార్థించి
పట్టుపట్టుచుచు. 222

మ. మదిలో నీయప రాధముక్ సయిచి ప్రేమం బాపనే శాపమున్
బడినూర్లూ పులు నాబునూబులు బలీవర్దంబులు స్వండియున్
బదియు న్నాలుగువేలు మేలుకపిలల్ పద్మానినూ ధ్వజుగల్
సుదతుల్ నూర్గురు స్వర్ణపూర్ణగృహముల్ శోధించి నీ కిచ్చెదన్. 223

స. అని ప్రార్థించుటయు. 224

తే. దాని కంగీకరింపఁ డహ్మానివరుడు, తప్ప నేరదు నామాట తత్త్వ మగుచు
ననుభవమునఁ బ్రాయశ్చిత్త మట్టిదగుచు, బరము సహనీదనుచు బల్కితరలి చనియె.

స. ఇట్లు శాపంబులు సంతాపకరంబు లైన నిష్పడు నాకు బ్రహ్మద్యస్త్రంబులు ప్రస్తు
రించుచున్నయవి గావున. 226

మ. నెలకాండై బవరంబునందు హరునిన్ నేర్పొప్ప నోడింప నై
నెటి మీఱున్ నర ముడిచట్టినరునిన్ నేఁ గాక యెండుకృ-చుం
డలుమం జాలెడు నే జగత్త్రయమునం చమ్యుర నే నియ్యెడు
గోకుం గోలలఁ గూల నేసి యసముం క్రొందుం క్రొకోలుగన్. 227

సీ. శరసంచయంబున నెరుల ముంచెడునర్హున్ నే వేల నా నాఁగఁ గలను
గాండకాంతుల రవికరణి వెలుగునరు, మబ్బునాఁ గప్పెద మార్గణముల
ఖడ్గద్యుతుల వహ్నిగతి మంచువివ్వచ్చు సహతుంపురఁ జేసి యార్చి వైతు
నురుతరారిబలులు నుట్టొలే లూఁచువిజయచాయువును గొంఢ సయి తెరలుతు

తే. నస్త్రమున కస్త్ర మేయుచు నశేమి తటిమి, మదగజముమగ్నగజమును మాడ్కి నేను
సవ్యసాచితో దివ్యాస్త్రశస్త్రములను, బెనకువం జేసి గలిచెదఁ గనుము నీవు. 228

ఉ. మూఢుడ వీ విదేమికతమో వెఱపించుచు నన్ను నొంచుచున్
బాధముగా ధనంజయునిపొగుప మెంచుచు నుంటి నిన్ను బో
ల్యాగులు నూర్గ వైన నను ముట్టంగ కేరరు పండిపెట్టఁ నే
క్రొంగుడఁ గాని కాలమును బట్టి నహించిని నిట్టిని న్నెదన్. 229

శా. మిత్రద్రోహము నేయుమింటి పరంబు స్రేమించి న న్నొంచుచున్
మిత్రత్వం బరయంగ నప్తపదసంమృష్టంబు నా నెన్న వీ
ధాత్రినాభునితోడిబాస కెడగా ధర్మించి ఘర్షింతు వే
నాశ్రం బందుచు నర్థసిద్ధికి విఘాతార్థంబు చింతింతునే. 230

స. మఱియు నాలికింపుచు న్నేహ సంతోష ప్రీతి నంతాన ప్రత్యేకణాదుల మిత్రం

దును హింసన శిక్షణ నిరస నావసాదనాదుల శత్రుండును సార్థకత్వంబు నొందుదురు
నీ వెట్టిండు వయిన నే నిట్టియొక దుర్యోధనార్థము భవత్ప్రియార్థము యశోర్థ
మాత్మార్థము నీశ్వర్థముం గడంగి కృష్ణార్జునుల మాటుకొని పోరు గావించెద
నా బ్రాహ్మమానుషాదిదివ్యాస్త్రభావము నీవ యెఱుంగుదువుగాక దంశి యగు
వైవస్వతుండును బాళి యగువరుణుండును గది యగుగుహ్యకేశ్వరుండును వజ్ర
యగువానవుండును మఱి యెవ్వ రె ట్లెత్తివచ్చినను నేను వెటచటచువాడం గాను
పార్థుం డన్న వెఱతునే యని మఱియును.

231

మ. ఎది యో చెప్పెద సంచుఁ గాకిగను న న్నీ వెంచి భావించుచుకా

బెదరింపం జనువెంచి తే బెదరిపో బేహరినే బేల నే

త్రిదశేశుం డెదిరించె నే నని మొనం దీపింతుఁ గోపింతు నీ

త్రిదశేంద్రాత్మజుఁ డేమి లెక్క యగునో ట్లంబు గాకుండునే.

232

క. నీచులనోటికిఁ బరుసము, లే చవి యగుఁ గానఁ బ్రీతి తి స్త్రీకర్ణం

డేచి ధర విక్రమింపం, దోచెను గా కరికి వెటవఁ దోపెడు వింట.

233

వ. మఱియు సఖభావసుహృద్భావమిత్ర భావంబు లనుమూఁడుకారణంబులు కలిమి
జేసియు సుహృద్వయం డగుసుయోధనునికార్యంబు నిర్వహించుట నాతలం బడి
యుండుటంజేసియుఁ బ్రయాప్రియవచనంబులు నైతు నని చేసినసమయంబునం
జేసియు నీవు బ్రదుకఁ గలిగితివి నీయట్టివారు నూఱుగురు వోయిన నేనొక్కరుండఁ
గార్యనిర్వాహకుం డగుదుఁ గాని మిత్రప్రోహపాతకం బరయమి పాడిగాదని యుంటి
నని పలికిన నలుక గడలనచిత్తంబున మెత్తిన విడి శల్యుం డి ట్లనియె.

234

తే. ప్రల్లదంబులు పలికినఁగది గాదు, పలికినట్టులు పగతుట గెలిచి కాక

బీర మొలుకుట తగదు నే బిరుదుమగడఁ, గర్ణశత మేగినకా శత్రుగణము నొంతు.

—కర్ణుడు బాష్లేకవద్రదేశములదురాచారము లెన్ని శల్యుం డెగడుట—

వ. అనినం గ్రోధాతివిధేయుం డగురాధేయుండు మెడియు మద్రపతిదేవ మొగంబై
తొల్లి ధృతరాష్ట్రునికొలుపుకూటంబున కొక్కనాఁడు దేశాటనంబు చేసినప్రబా
హ్యుండు డొక్కరుండు వచ్చి దేశచరిత్రంబులం జెప్పఁచు బాష్లేకమద్రదేశంబులఁ
దిరస్కరించి చెప్పినవిధంబు చెప్పెద నాలకింపు మని యి ట్లనియె.

236

నీ. హిమవత్కురుక్షేత్ర యమునాసరస్వతీ, భాగీరథుచేత బహివడి యును

సింధుషష్ఠము లయి చెల్వారుపంచాక్ష, గలమధ్యమునయందుఁ బాలుపుమీఱి

ధర్మబాహిరము లై దర్శనీయము లైన, బాష్లేకదేశముల్ పరంగుచుండు

రాజుల్లు సచ్చట రాజులుగ్ద్వార, నుంచు గోవర్ధన మనువటంబు

తే. భద్ర మనుచత్వరంబు నాబాల్యముగను, నేను దలపోయుచుండు బాహికములకు
గూఢ మగుకార్యమునఁ బోయికొంతకాల, మధివసించితి నెఱుంగుదు నచటికలలు.

తే. శాకలం బనుపేరునఁ జనునగరము, నాప గాఖ్యనెనంగునే ఆమర జర్తి
గము లనియెడుబాహిక దేశమును నుండు, జనులవృత్తంబు నిందిత మని వచింతు. 238

సీ. జర్తిగంబును నుడువలలాక్షు లెప్పును, ధానాగుడానవ మాని లగున
ములతోడ గోమాంసమును దిని తీలంబు, గట్టు పుట్టులతో నట్టె విడిచి
పట్టణాగారవప్రముఖులందును రచ్చ, పట్టులందును జేరి ప్రతిదినంబు
మాల్యానులేపనమహిత లై మత్తావ, గీతములు ఖరొప్పగ్రీతు లెనఁగఁ

తే. బాడి యామచ మత్తుఁ గూసి మాసి, మైఘనాసక్తి ప్రేరేప మఱచి యోసి
భర్తృఘాతిన! యోసి యోస్వామిహంత్రీ!, యనుచు నాక్రోశ మొనరింతురతిరవమున.

శా. ఏతాదృగ్విధవర్తనంబులను బాహికాంగనల్ కాముక
వ్రాతం బెప్పుడుఁ గామతంత్రపరతః వర్తింపఁ ద మ్మంటి రా
బ్రౌతిం జేయుచునుండు గర్భకతటికా బాహికదుష్టు డొకం
జేతెంచె గురుజాం బునకుఁ ద న్నిక్షింప వామేశ్వర.

240

వ. అ ప్లితెంచినదుష్ట యుఁ బైకొన్నయన్నమిన్నంగని నాతిహృష్టమానసుం డై
సూక్ష్మకంబలవా బృహతియు గౌరవర్ణయు నగుసీబాహికాంగన నన్ను
వలచి స్మరింపు ననె శయించి యున్నయది నేను దీని ద్రోసిరా జని యిరావతేశ
తస్రపులం దాఁటి నాదేశంబునకు జని మనశ్శిలోజ్వలాపాంగలు స్థూలశంఖలు
గౌరవర్ణవర్ణితలు కంబలాఙ్గనసంవీతలు మృదంగానకశంఖనిస్వనలు ప్రియదర్శనలు
నగునాస్త్రీలతోడం గూడిమాడి శమీ పీలు కరీర వనంబుల సక్తుసింహంబులు
నపూఁజులు దిని ఖరొప్పాశ్వతరంబుల నెక్కి సంచరించుచు దారులు గాచి పథి
కులం బ్రహరించి చేలాపహారంబు గావించు నని పలువురు వినం బలికె నిట్లు దుష్టా
త్ములయినబాహీకులు వ్రాత్యులు నిత్యపాపులు మఱియు నందలిశాకలనగరంబున
నొక్కరక్కసి కృష్ణచతుర్దశినాటిరేయి దుందుభి మ్రోయించి గోమాంసంబును
గొఱ్ఱలను బలాండుఖండంబులును దిని కల్లు ద్రావి గౌరవర్ణవర్ణిత లగువరవర్ణినులతో
నెల్లెప్పుడు గ్రీడించుచుండు నట శీఘ్రపానప్రమత్తు లగుశాకలులు వరాహమాంసం
బును గుక్కుటమాంసంబును గోమాంసంబును గొఱ్ఱమాంసంబును గార్దభమాం
సంబు నుష్టమాంసంబును దిననివాని జన్మంబు నిరర్థకం బని పలుకుచుండు రని
చెప్పె-నంత మఱియొకబ్రాహ్మణుండు వచ్చి యచ్చోట వైరావతి శతద్రువు విపాశ
చంద్రభాగ వితస్త యనునైదునదులును సింధునదియుం బ్రవహించు ననియుఁ బీలు

వనవిరాజితంబు లయి ప్రణవధర్మంబు లగునాదేశంబు లారట్టంబు లనియు సం దుత్త
ములకు బో నొప్ప దనియు నట న్రాత్యులును దాసమీయులు నయజ్జ్వలు నగువారియు
న్నముదేవతలుఁ బితృదేవలు భూదేవతలు గ్రహింప రనియు నిర్దయు లగువారు సత్తు
మద్యానలిప్తంబులు శునకావలీఢంబులు లగుకాష్ఠపాత్రములందును మృణ్మయపా
త్రంబులందును భుజితు రనియు నావికప్రేక్షికగార్దభక్షిరంబులు ద్రావుదు రనియుఁ
నత్తద్వికారమాంసగంబులు మెసంగును రనియుఁ బుత్రసాంకర్యమునకు సంశయింప
రనియు నపాపపుణ్యోదీపింపగలిగి పాపపేషకు నగు ననియుం శిష్యుల నప్పడు మఱి
యొక విప్రుడు.

241

సీ. ధనయు గంధరమునఁ ద్రావి పయ స్సమ్యక్తోత్తమస్థలమున నుపనసించి
భూతిలయంబునం బాసఁగ జలం బొడి, జనుఁడు స్వర్గమునకుఁ జనెడునట్లు
పంచాపగామధ్యబాహికదేశము, లందు రెణ్ణా ధ్లున్న నఘము లందు
నట విపాశానదియందుఁ బిచాచముల్, బహిబహికము లనఁ బరఁగు రెండు

తే. తన్నిభునము నవత్య మై తన గుచుండె, నిపుడు బాహిక 'ను లనంగ నిది విరించి
సృష్టిగా నందు ధర్మంబు నష్ట మయ్యె, గష్టజననిపః. కష్టమయ్యె. 242

వ. దేశాచారం బిట్లున్నది కావునఁ దైత్తికులు తిర్థయా గొన బాహిక కార
స్కర మాహిషక కాంకిగ కేరళ కర్కృటక వీరక కములు వర్జించునది
యని యేకరాత్రముశయించునలూఖలమేఖల యనునొక్కరాక్షసి చెప్పె నని
చెప్పి మఱియు.

243

శా. ఆరట్టంబులు మద్రముల్ ఖశవసాత్యాభ్యుక్తముల్ సింధుసౌ
వీరప్రస్థలనామదేశములు భవిష్యంగ నిగ్యంబు లం
దారూఢస్థితి నున్నబ్రాహ్మణులు వ్రాత్యవ్రాతసంర్థితుల్
వా రేనాఁడును వేదవేదికలక్రేవం బోనివా రారయన్.

244

తే. అధమవిప్రనివాసయోగ్యంబు లైన, దేశము లవి సృష్ట్యాదిగాఁ జెలియ వచ్చు
నచటివారలపాపమం దార్వపాలు, పొందుచుండెడు నీ వెంతపుణ్యమతివా. 245

వ. మఱియు నొక్కవిప్రుడు మాయంటి కతిథి యై వచ్చి గాంధార మద్ర బాహికులు
వ్యభిచారదోషంబు పరిగణింప రనియు నట బ్రాహ్మణుం దై పుట్టినవాఁ డవల
క్షత్రియుండై పుట్టు ననియు వజీర్షూద్రు లగువారు నాపితు లగుదు రనియు నాపి
తులు బ్రాహ్మణులై పుట్టి దాస్యంబునంజేసి దాసనీయు లగుదు రనియు నిట్టిధర్మవి
ప్లవం బక్కడ న తక్కఁ దక్కినదేశంబులం దెక్కడను లే దనియు మఱియు. 246

సీ. గడిదొంగ లారట్టకమున సాధ్వి నొకర్లు, గొని పోయి నప్ప డావనిత వారిఁ

గను నన్ను గరితను గనికరింపక యిట్లు, నెతి దప్పి చెఱుపఁ బూనితిరి గానఁ
గులట లై మీ దేశకులకాంత లొప్పెద, రీపాప మెపుడు మీ మ్మేచుచుండు
భాగహరుల్ మీకు భాగినేయుల కాని, కారు పుత్రకు లొక్కకాలమునకు
తే. ధర్మసాంకర్య మెనగు మీధరణియందు, నని శపించెను గానఁ దదాచినుండి

మద్రకారట్టకము లిట్లు మహితగతికిఁ, దప్పి యిట్లయ్యె నని చెప్పి తరలె నతఁడు.
ప. కురు పాంచాల స్యా మత్య నైమిశ కోసల కాశ పాండ్ర కలింగ మగధ చేది
దేశంబు ల్లాభ్యర్థనవ్యంబులొ మీ దేశంబు ల్లాభ్యర్థనావ్యంబు లిట్టిదేశంబుల కధి
నాథుండ వైననీ నెట్టింపన ' మీ పాంచనగధర్మ బెట్టిదో నీన చెప్ప నద్వంద్యంబు
తొల్లి కల్యాణపాదతీర్థంబున మునుంగునొక్క రాజసుండు బ్రాహ్మణున కన్రతంబు
మలము త్రిత్రయనకు ధైత్యము మలము భూమికి బాహిక దేశము మలము స్త్రీలకు
మద్రస్త్రీలు మలము మనుష్యులకు స్లేచ్చులు మలము స్లేచ్చుల కొప్పికులు మల
మోప్పికులకు పండులు మలము పండులకు రాజయాజకులు మలము రాజ
యాజకులకు మద్రకులకు బాలకుండ వగుటాజేసి వారిమలంబు నీ వని చెప్పె
నని వింటి నానికిచ్చుము పాంచాలును బ్రహ్మనిష్ఠులు కారవులు ధర్మతత్పరులు
మత్స్యంబు సత్యవాదకులు తురనేనులు యాయజుకులు ప్రాచ్యులు దాసులు దాక్షి
ణాత్యంబు స్పృహలు గాహికులు స్తేనులు సురాష్ట్రులు సంకరులు పాంచనదు లగు
నారట్టజుకుఁ గృతఘ్నత పరవిత్తాపహరము మద్యపానము గురుదారానమర్దము
వాక్పాదుష్యము గోసధము రాత్రిచర్య బహిష్కారము పరవస్తోపభోగము లోసగు
నవి పరమధర్మంబులు కురు పాంచాల మత్య మాగధ నైమిశాంగకో దీచ్యాదులు
గర్వోపజీవులు మాగధు లింగితజ్ఞులు కోసలులు ప్రక్షేతజ్ఞులు కురుపాంచాలు రగ్ధో
క్తులు కృతాన్నినశాసనులు కిలులును బార్వతీయులును విషములు శూరులు యన
నులు సర్వజ్ఞులు స్లేచ్చులు స్వసంక్షానియతులు బాహికులు మద్రకులు ప్రతిబద్ధులు
శీఘ్రపానంబును గురుతల్పావమర్దంబును భూణహత్యయును బరవిత్తాపహరణంబును
పాంచనదారట్టకులకుఁ బరమధర్మంబు ధర్మశూన్యంబు వైననీ వింక వా యెత్తకూర
కుండుము కృష్ణాష్టనులం జగంక మున్న నిన్నుఁ జంపు నట్లుచేసికొనకు మనిన
శల్యుం డిట్లనియె.

248

—శల్యుండు కర్ణవతుఁ బ్రస్తుత గంగా నెప్పుడు—

మ.త. అంగదేశమునందు నాతురు లైనవారల వీడి కో
లంగడిక సుతదారవిక్రయ మాచరించుట గల్గు న
య్యంగదేశము రాజ వీవు రథాధినిర్ణయకాలమం

దుం గణించె నెరింగి నీదగు దోష మానదిసూతియున్.

249

వ. నీ విష్ణుడు చెప్పినదోషంబు లెల్ల దేశంబులం గలిగియుండు నెల్లదేశంబులందు నుత్తమ బ్రాహ్మణులును స్వధర్మపరు లై దుష్టనిగ్రహంబును శిష్టానుగ్రహంబునుం జేయు నుత్తమక్షత్రియులును సువ్రత లగుపత్నివ్రతలునుగ గలిగి యుందురు దేశసామాన్యం బునగజేసి గుణంబొండె దోషంబొండె జెప్పనొప్పుదు సర్వజనంబునునిజదోషంబెఱుంగఁ జాలక పరదోషంబు పలుకుచుండు నని ప్రతిఘటించి చెప్పచున్నంత దుర్యోధనుండు గ్రచ్చర వచ్చి సఖత్వపొనంబున రాధేయుని సంజలిఘటనంబున శల్యుని వారింఁచిన వా రొండు నలుక కుడి రంతఁ గొంతనడికి రాధేయుండు మందహాసంబున మృగ పతిం గని రథమ్ము నో నిమ్ము పో నిమ్మని పలికిన సతం డట్ల నేయుటయు నితండు రథఘోషంబును సింహనాదంబును వాదిత్రవినాదంబును బోరుకలుగ భారుణి గంపింపజేయుచుం జని యసుర నేనాసమూహంబుపైఁ గవియువాఖండలునిచందం బున ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బగుపాంశవహూహంబుపైఁ గవిసి గర్మరాజుం దాఁప లించె ననిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయా! మనరాధేయుండు దేవదానవాజయ్యు లగు ధృష్టద్యుమ్నాదీపాండవవీరుల నెల్లు మోహరించి మాఁబుగొనియె నతనిసవ్యదక్షిణ పక్షంబుల రక్షకు లెవ్వ రట్లనుం డవు డెవ్వో నున్నవాఁడు వా రెల్లు మోహరించి ప్రతిఘటించిరి భండనం బెల్లు నెల్లెం జెప్ప మనన సతం డతని కి ట్లనియె. 250

క. మనవారి మొనయు మొగ్గర, మును వారల మొగ్గరంబు ముద మునరించెన్

వినిపించెద నిరుసీశ్వర, బొనరెడుపోటరులపో రభూతం బయ్యెన్.

251

వ. ఆలకింపు మట్లు సంగరరంగంబునకుం జని యంగనాథుండు సనాథం బగుచతురంగ సైన్యంబున బార్హస్పత్యవ్రాహ్మణులు వన్నించె నందుఁ గృపకృతవర్మ మాగధులు దక్షిణపక్షంబును శకునియు నులూకుండును వారువంపుడడంబులతో నాప్రపక్షం బును గాంధారపార్వతీయపరివృతు లై యిరువదినాలుగువేలరథంబులతో సంశస్త్ర కులు వామపక్షంబును నీపుత్రులతోడ గూడి శకయవనకాంభోజు లాప్రపక్షంబునుం గొని నిలువ భాస్కరానలప్రభాభాసమానుం డగుభానుజుండు పుత్రమిత్రబంధుపరి వృతుం డై నదుమ వాహినీముఖంబున నిలిచె దుశ్శాసనుం డిక్కమత్తమాతం గంబు నెక్కి సారవత్సైన్యసమేతుండై పృష్ఠభాగంబునం దనరె వానిపిఱుంద సోదరు లును మద్రకేకయులుం గావలియై యుండ సుయోధనుండు గీపించె గురుప్రవీరు లును మ్లేచ్ఛమాతంగగణంబులును ద న్ననుసరింప నశ్వత్థామరా రాజు ననుసరించి యుండె నిట్లు సన్నద్ధం బై యుద్ధంబునకు సిద్ధం బై సముద్రంబుపలెం జూపట్టినదాని ముఖంబున శతమఖుండు నా నుదీర్ఘం చగుకర్ణం గొంచి యుధిష్ఠిరుం డర్జునుదిక్కు

మొగంబై.

252

ఉ. సూతసుతుండు భుజులు సూచి వెలంగుపడింగ మొగ్గిరం
 బీతటి సంఘటించ నిటు లీవరకటములుం బ్రకటముల్
 ఖ్యాతి నెనంగుయోధవరకల్పితముల్ గనుగొన్న సాధ్వసో
 ద్భూతము నాఁగ నామదికిఁ దోచెడిఁ జూచితి వయ్య తమ్ముఁడా. 253

తే. ఎట్లు చేసిన మనకు నొక్కింతయేని, భయము గదురక యుండునప్పగిది సీతి
 నీ హాసర్పుము నాపుడు నృపవరేణ్యుఁ, బలికె నర్జునుఁ డిట్లని ప్రాంజలియయి. 254

క. దేవా! యీశ్వర సతి, నావంకకు నీయఁ దలచి నన్నడిగితో నీ
 భావం బానతి యిమ్మా, నీవచనము వేద మనుచు నే నొనరింతున్. 255

ప. అనినన్ ధర్మరాజు తమ్ముని మన్నించి సీపు రాధేయుని భీమసేనుండు సుయోధనుని
 నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని శతానీకుండు దుశ్శాసనుని వైశే
 యుండు హస్తీకృష్ణుని బాంశ్యపుత్రుండు ద్రోణపుత్రుని శిఖండి గూడిత్రైవీర్యదేయులు
 ధార్తరాష్ట్రులను నేను శారద్యతుని దక్కునుం గలవారు దక్కినవారిం దలపడి ధైర్య
 సైర్యంబులం బిటువోక వీరకం బోరు నొప్పు నని చెప్పిననొప్పున నేనలం బన్నించి
 తాను బన్నగతల్పకల్పితంబు నగ్నిదత్తంబు నగునుత్తిమరథం బధిష్ఠించి యుధిష్ఠిరు
 ననుమతంబున నర్జునుండు నేనాముఖంబునకు సమ్ముఖులై చేసి వచ్చుచున్నం గని
 శల్యుండు గడ్డన కట్లనియె. 256

ఉ. చూపుండు పక్షుఁ జూపనను జూటగొనన్ భస మిత్తై సరిన్ నీ
 చూ పటు చాచి చూడు మదె చొచ్చుచు నచ్చటిసీదమూఁకలన్
 రూపఁ జేయుచుండె వరరోషములన్ నిగుడంగఁ జేయుచున్
 దాఁ పయి కృష్ణుఁ డోపంగ ధనంజయుఁ డల్లధనంజయుండు నాన్. 257

క. జలదధ్వానము వోలెన్, చెలియుచు రథ ఘోష మిపుడు చెన లల్లాడన్
 దళ మగుచు మ్రోయు సదె మన, బల కర్మవిపాక మనంగ వచ్చు సతిఁ బటన్. 258
 —శల్యుండు కన్ఠనిరోధపును పోయెనుత్పాతంబులు నెప్పుడు—

సీ. శ్వేతాశ్వరథవేగపాతమ్మున న్నేల, కంపంచు బుదూళి కడల గిప్ప
 మనసేన కెదు రయి ఘనమారుతము వీచు, గ్రవ్యాదగణములు గడక నార్పు
 మిను వంక మో మయి మృగచయంబులు మ్రోయు, గాకులు గ్రగ్గలు కలయ నాడు
 సిడములు వడకాడుఁ బడు జాతి విండును, విడుచు గన్నీళ్లు వీతు లెల్ల

తే. మఱియుఁ గలనిమిత్తంబులతెఱఁ గెలుంగ, మనబలంగము నశియించు ననుచుదోచు
 శంఖధేరీరవాచులనన్న లరయ, పొంపపుల కల్ల బయ మగుపగడఁ దోచు. 259

- చ. సురలవిమానముల్ బలెను పూడగ నొప్పెడు శత్రుసైన్యము
దరదము లెల్ల గాండినమహాధ్వజకాంతులు కౌంస్తుభప్రజల్
నిరతము నింగి నేలయును నింప వెలుంగుచు నెల్లవారికి
వెరంగు పొనర్చుచుండెడిని వేడివెలుంగువెలుంగు లోయనన్. 260
- మత్త. అల్లవాడె గదాగ్రజుండు రథాగ్రమందు నియంత నై
తెల్లవార్వములన్ రయంబునఁ దేజీ పాటగఁ దోలుచో
విల్లు వైకొని మ్రోయఁ జేయుచు విస్తరున్దనుఁ డున్నను
డెల్లరాజుల నేరి చువెడి నేచి చూచితె సూతజా. 261
- మ. మనసంశస్త కసైన్యమున్ వడి వడిన్ మార్కొంచు విప్పిచ్చుఁ డం
జనభూద్రంబుల కెత్తువచ్చు కరుణ జక్కాడి యుక్కుమ్మడిన్
ఘనవాహంబుల గంపరించి రథసంఘాతంబులం గూల్చి త
జ్జనులన్ మిత్తికిఁ బెట్టుచుండె నది గో సాగించిక న్నెంచుమా. 262
- తరువోజ. ఉదిత్కారుఁ డట్టులు బానరఁ గెప్పుగ, నొప్పెడుగతి నేన లొరయంగి నుండె
నదె ధ్వజాగ్రము దోచు నల్లియమ్రోత, లమ్ములపాతరిలాడుటం వెల్పు
విదితంబు గా నిడ్డ వీరాగ్రగణ్యు, వృష్టివీరుఁడోడ వీరింతు వినుము
కదనమున న్వానిఁ గడతేర్చి తేని, కర్ణ మారాజపు గానె వీ నెన్న. 263
- వ. అని పలికిన నలుకవొడమిన చిత్తంబున మెత్తన గొల్పె కర్ణుం డిట్లనియె. 264
- క. అగు నగు సంశస్తకులకుఁ, దగులంబునఁ దగితె నంటి తధ్యమ దీనం
దెగె ననియెఁ దలఁపు మున్నును, నిగ నిక్కంఁ గాంచు మాట యెక్కడిది నృపా. 265
- వ. అనిన శత్రుండు వెండియు. 266
- ఉ. నీళ్లల నప్పతిం దునుమ నెక్కొనునట్లు తృప్తంభనంబునం
బెల్లగునగ్ని నాద్దుటకుఁ బేర్చినయట్లును గాలి చేతులన్
ద్రుశ్యుడగ్గ గ్రహించికొనఁ దోగినయట్లును సంగ్ర మారయున్
జెల్లగ గ్రోలునట్లు నగు జిహ్వుని గృహ్మని గెల్పుటారయన్. 267
- మ. అమరేంద్రాదులు సర్వముం గెలువ లేరాలంబునం గెలిగి
క్షమ యెల్లం బయి కెత్తఁ జాలినను లోకవ్రాత మొక్కుమ్మడిన్
క్రమ మేదం బొనరింపఁ జాలినను స్వర్గం బందు లేకుండఁ జే
వ మెయి నేల్పులఁ ద్రోయఁ జాలినను గెల్వ స్వచ్చు వివ్వచ్చునిన్. 268
- క. నీకుఁ సంతన మేనిఁ, బాకారికుమారు గెలుతుఁ బగ నని రిత్తల్
వాణొనుచుఁ దృప్తి గొందుము, నాకుఁ కడ్డేది సిగ్గు వదలినఁ జాలున్. 269

వ. అని మఱియును.

270

నీ. అదె చూడు మధికబలాఘ్నముడు భీముండు, మేరువు నాఁ బొల్చి పోరి నిల్చె
నిదె చూడు ముగ్ధమహేష్వాసుడు యుధిష్ఠిరుడు యుధిష్ఠిరుఁ డయి కడిమి వచ్చె
నదె చూడు మాయోధనాతిదుర్జయులు మా, ద్రేయు లేతంచిరి తీరినిపగ
నిదె చూడు మద్రిధీ దీర్ఘచిత్తులు ద్రాహ, దీపుక్ర కులు పరదెంచి రనికి

తే. సదిగొ చూడుము వార్షతుఁ డెటగ నెగు, సమలతేజాలు యజ్ఞ సేనాత్మజన్ము
ల్లదిగొ చూడు మహిమకాలంతకుండు, దాసవాంతకు సనుజుండు మాసధనుడు.

వ. అని శల్యుండును గర్జుండును సంవాదంబు సాగించుచున్న సమయంబున నుభయ
సైన్యంబులు నొంకొంకిం దాఁకె నత్తొంకు గంగాయమునాసంగమంబు తెరింగునఁ
గినుఁగొనం దగయె సని భృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు చెప్పె సని చెప్పిన విని నైమి
శారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు స్పష్ట మనుటయును.

272

(౩) శ్వా నాం త ము.

ఉ. ఎక్కిముహూర్త మందు జనియించితినో, అని న ముసందు ని
కెట్టిగతిన్ మొంగితిన్ యేమి యున్నట్టిన్ ములుంగ నేఁ
బుట్టినదాది కష్టముల పొందితి డిందితి లేమి నిట్టినా
పుట్టువు సార్థకత్వమునఁ బోవఁగఁ జేయవె భారతంబునకె.

273

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోధయకవిమిత్ర వేంకటయశస్విపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతంబయిన శ్రీకృష్ణభారతమునందుఁ
గర్జపర్వమున ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

(శ్రీ)

బాలాశ్రీ పురసుందరాసుందర్యై నమః.

శ్రీ కృష్ణభారతము

కర్ణాటకము—తృతీయాశ్వాసము.

కృష్ణభారతం బాకః

దే కృష్ణుఁడు చేసె న నడునిద్దయశంబున్

నాకుం దక్కఁగఁ జేయుము

నీకున్ మ్రొక్కెదను లోకనిచయాధారా.

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె న ట్లుభయబలంబులు నభయప్రకారంబునం దాఁకి నప్పుడు సంశప్తకార్జునులకును గర్జపాండవులకును భండనం బెట్లు సెల్లెం జెప్ప మనిన ధృతరాష్ట్రునికు సంజయుం డి ట్లనియె.

2

తే.మన మొనలమోహరముగాంచితన మొనలను, మోహరించె నరుడుదానిమోమునందు ద్రాపదేయులు త స్నంతి రాఁ బడాలు, కడఁకఁ దనరారె మాటట కాలుఁ డనఁగ.

వ. అప్పు డప్పాండవావరజుండు పాంచాలనందనుం దలకడచి త న్నటము వచ్చుసంశప్తకుల నఱిమితఱిమినంత నివాతకవచవధంబునాఁడుం బోలె నాభీలం బగునాలంబయ్యె నయ్యెడ సవ్యసాచి శతాంగంబుల భంగంబు గావించియు జక్కుల నుక్కడంచియు వేదండంబుల గండరించియుఁ గాల్వరం గూల నేసియు సిడంబుల. నడించియు శరశరాససంచయంబులం ద్రుంచియు బూరగొమ్మల వమ్ముజేసియుఁ జక్రంబుల వ్రక్కలించియుఁ గైదువు లైదుపది చేసియుఁ గరంబులు కత్తెఱించియు శిరంబులు త్తరించియు సంశప్తకసైన్యంబు వైన్యంబు నొందించుటయును.

4

ఉ. వారలు సుట్టి ముట్టి కడు వాఁడి వెల్పార్చుచునేఁడితూపులన్
దోరణ గట్టునట్లు వడితో నిగిడించుచు నొంచి మించినన్
ధీరుఁడు వీరవిక్రమము తేటపడం దనతేరు వాఱఁ దా
నారణభూమి నెందుఁ గన సం దయి తోఁచుచుఁ దోలె వారలన్.

5

వ. అయ్యవనరంబునఁ గృష్ణకృతవర్మసౌబలులు రథాసీకంబులతోడం గూడి కౌసల్యకాశ్య మాత్రస్యకామాశక్రైయులతోడం బాంచాలచేదీన్యంజయులతోడం దలపడి దారుణ

రణంబు గావించి రంత ననుజాతసహితుం డగుమర్యోధనుండు మద్రమహారథపరి
వృతుం డై కర్ణునకుం బాసట యయ్యె నంతఁ గర్ణుండును బాండవపాంచాలసైన్యం
బులతోఁ దన్నుఁ మార్కొనిన శైనేయు మార్కొని పోరుచు వేసవేలం గూల
నేసి యునిష్ఠిండు దాఁకుదెంచె ననిన ధృతరాష్ట్రుం డట్లు దాఁకుదెంచునాధిరథి
నెవ్వ రడ్డగించి రెవ్వనితో నెట్టిబెట్టిదంపుఁబో రయ్యెం జెప్ప మనిన సంజయుం
డి ట్లనియె. 6

మ. సమరప్రాంగణమంబుఁ బొందుపడి ధృష్టద్యుమ్న ముఖ్యునిపై
నవ్వుఁబోదారులఁ గాంచి కర్ణుండు రణవ్యాపార మేపారఁ జా
పము మ్రోగించుచు వారి మాఱుకొనియె వారు వరారంభు లై
సముదాయోద్ధతి వాని మాఱుకొని రాశాచక్ర మల్లాడఁగె. 7
—కర్ణుండు విజృంభించి పాండవసేనపైఁ గవియుట—

చ. ద్విరదరథాశ్వనిస్వసము వీరజనోద్ధితసింహనాదము
శరపతనారవంబు వరశంఖనినాదము భేరితారవం
బురుతర మై సముద్భవము నొంది నభోంతరమందు నిండ భూ
ధరములతోడ భూతలము దద్దతీలెం దెఱలెం బయోనిధుల్. 8

తే. అమృహారావమునఁ బెక్కు లల్పసత్వములుమృతములయ్యెనపుడస్త్రములువెలుంగ
నాధిరథి దైత్యసైన్యము నఱుము నిద్రు, పగిదిఁ బాండవసైన్యముఁ దగిలి పెనఁగె. 9

సీ. వైకర్తనునివేడివాలంపగముల డె, బృదియేడ్చు రైసప్రభద్రకులును
బంచవింశతి వీరపాంచాలవీరులు, వేసవే త్వేదికుల్ విడిచి రుసురు
లపుడు పాంచాలమహారథుల్ పెక్కు రాకర్ణుని నడరిన గడఁక నతఁడు
భానుదేవుని జిత్ర సేను సేనాబింగు, శూరసేనతపనశూరవరుల

తే. ద్రుపదపుత్రుల నేవురఁ ద్రుంచునంత, నొక్కపెట్ట హాహాకార ముప్పతిల్లఁ
బెల్లడదువీరకఁ బాంచాలవీరదశక, మఱుమ నింతలో వారిఁ గీటడఁచె నతఁడు. 10

వ. అంతఁ బృష్ఠగోపుఁ డై జ్యేష్ఠపుత్రుం డగువృషసేనుండును జక్రరక్షకు లై కనిష్ఠ
పుత్రు లగుసుషేణసత్యసేనులు నోల మాన గొనక కర్ణునకుం బాసట యై బవరం
బీసునఁ జేయుచుండ ధృష్టద్యుమ్నుండును సాత్యకియు ద్రాపదేయులును భీమ
సేనుండును శిఖండియు జనమేజయుండును బ్రభద్రకులును జేదికైకేయమత్స్యపాం
చాలస్త్రములు లనేకులు నాకర్ణుం జుట్టుముట్టి బిట్టేయుటయు నట్టియెడ. 11

మ. వసుషేణాత్మజుఁ డాసుషేణుండు వడిన్ వాతాత్మజుం దాఁకి వీఁ
క. సుమాళింపఁ దదీయకార్యకము త్రుంగం జేసి తద్వక్షుమం

- దెనఁగం జొన్పి నిశాతసాయకము లే డింతింతనా కార్చినన్
పెన భీముండు మఱొండు విల్లు గొని దోర్వీర్యం బవార్యంబుగన్. 12
- ఆ. వానివిల్లుఁ దునిమి వాలమ్ము లీచైదు, వానిమేన నిలిచి వానితండ్రి
నేడుపదులమూఁడువాఁడితూపుల నొంచి, భానుసేనుఁ గూల్చె బదిశరముల. 13
- ఆ. సుహృదు లెల్ల జూడ సూతాశ్వరథధనుఁ, కేతుయుతము గాఁగ సూతసూతి
సుతుని నట్లు కూల్చి చూప అగ్నింప నీ, వానిమీదఁ గవిసి వాయుసుతుఁడు. 14
- మ. కృపహార్దిక్యుఁ, కాన్ముకమ్ములు నెగెగ గీలించి గుత్తాసనున్
సుపరిష్కారశకత్త్రయమ్మునఁ గడున్ నొప్పించి గాంధారధా
త్రిపునై నేసి సుహృత్రిషట్కమొక పత్రిగ నై నులూకున్ రథ
వ్యపకర్షంబున నోర్చి చచ్చితీ సుపేణా యంచు నెల్లిచ్చుచున్. 15
- క. వడి గలనారస మొక్కఁడు, వడముడి సంధించి వానిపయి నేయుఁడుఁ గ
ర్ణుఁడు దాని మూఁడుతూపుల, నడుమన్ ఖండించె నిజతనయరక్షకుడై. 16
- ఉ. దానికి భీమసేనుఁ డెడఁదం గడు నల్లి సుపేణువై శితా
నూనశరం బొకండు గొని యుద్ధతి నేయుఁడు నంగనాధుఁ డ
ద్దానిని దొంగియిట్ల నడి దారిన త్రొంచి వృకోదరుం గరం
బానుకొనం ద్రిస్తతిశితాశుగవిధానిఁ శేసే నీసునన్. 17
- ఆ. అంతలో సుపేణుఁ డవరి వేటొకవిల్లు, వట్టి నకులు నేనుప్రదంబులను
భుజభుజాంతరములఁ బొంద నేయుఁడు నతం, డతని నిరువదింటి నడచి యార్చె. 18
- న. అర్చనం బేర్చి సుపేణుండును. 19
- మ. పదిబాణంబులఁ జోపి చాపమును స్త్రుంప న్నొంప మాద్రీసుతుం
డుదితక్రోధత నొందువిల్లు గొని వీర్యోద్వృత్తి ముమ్మాఁడు మేల్
ప్రదరంబుల్ గొని మూఁటఁ గర్ణసుతునిన్ బైమూఁటఁ దత్సారథిన్
జిదియం బేసి తనీయచాపమును స్త్రుంచె న్నూట సాబోవుడై. 20
- చ. మఱియు నొకండు విల్లు గొని మానధనుం డగుకర్ణనందనుం
డఱువదితూపు లానకులునంగముల న్నొగులంగ నేసి యే
డైత సహదేవుఁ డాగుటయుఁ దెప్పన నేడిట వాని నొంచె గ
త్తఱి గడుఘోరయుద్ధము ప్రదర్శితమయ్యెఁ బరస్పరంబునున్. 21
- నీ. నత్యకసుతుఁ డట్లు శౌర్యధుర్యుం డయి, మార్కొని వృషసేను మార్గణత్ర
యమున సూతునిఁ జంపి హయముల నేడింటఁ, జక్కాడి యొక్కొక్క సాయకమున
విల్లునుం బడగయు విడిచి మూఁడమ్ము లా, గనివత్ మాఁడంగ జొనుపుటయును

వివశుఁడై క్షణమాత్ర స్పృశనేనుఁ డరదంబుఁడయి వ్రాలి కొండొకవడికిఁ దెలిసి
తే. ఖడ్గఘేటంబులం గొని కడఁగునంత, సాత్యకివరాహకర్ణపృథక్కదళక

మునను వానిని నుగ్గాడఁ గని విరఘని, వానిఁ గొనిపోయె రాజరాజానుజుండు. 22
వ. ఇట్లక్కర్ణపుత్రుండు దుశ్శాసనరథంబుపై నుండి కొండొకవడికి నేదదేరి యొండొ
క్కతేఁ దెక్కి వచ్చి ద్రావదేయులు డెబ్బదిమూఁడింటను యుయుధాను నేనింటను
భీమనేను నలువడినాలుగింటను సహదేవు నైచింటను నకులుని ముప్పదింటను శతా
నీకుని నేడిగింటను శిఖిణిని గదిగింటను ధర్మరాజు నూతిగింటను నోనేసి తక్కును
గొలివాని పెక్కునారసంగులు నుక్కడంచి యెప్పటియట్ల తండ్రితేరి వెనుక రక్షకుం
డై నిలిచియుండె నయ్యవసరమున. 23

శా. శ్రేణేయుం డుకోక తాళకలితస్వాంతుండు దుశ్శాసనుం
గానం బోయి నవాసుగంబులను సంకర్షించి తత్సుతుఁ డ
త్థానాశ్వంబులఁ దద్రథంబు ధర మీఁదం ద్రైశ్శుఁ గా నేసి న
న్మానం బేర్పడఁ దల్లలాటమున నెన్నఁ నాఁట మూఁడమ్ములక. 24

క. విరఘఁ డయి నున్ననేనుఁడు, ధరణీకిఁ దిగి సూతకల్పితం బగురథమొ
డరసి యి కెక్కి కర్ణనిఘోరనిరమాన బు మెనంగ బవర మెన ర్చెన్. 25

వ. అట్టిసమయమున ధృష్టద్యుమ్నుం డీదైదను ద్రావదేయులు డెబ్బదిమూఁడును
శ్రేణేయుం డేడును భీమనేను నలువడినాలుగు సహదేవుం డేడును శిఖిణి
వదియును యుగ్ధిసింగు నూలును దక్కునుగొలివాగు పెక్కులును బ్రదరంబులం
బ్రయోగించి సూతపుత్రు నొప్పించిన నష్టరుషవశేష్యుండు శరసంధానమోక్షంబు
లొంగ రానితొంగునం గరలాసువంబు పొందుక నం దున్నవారిసందఱం బదేసి
నారసంబుల నో నేసి చాఁహస్తం దై నృత్యంబు నేయునట్లు చూడట్టి భూమ్యంత
రితొంతరాళం బంతయు నిజనారాచంబుల నిండించి రణం దేశం బంతయు నరుణా
ప్రాన్యతాకారంబునం బందఁ జేసి ముఖయుం దనపై నెవ్వనెవ్వ రెన్ని యెన్ని
బాణంబు లేసిరో వారిపై నంతకు మూఁడంత లెక్కుఁడుగ నేసియు నగతం బోక
శతంబులుగను సహస్రంబులుగను శరంబులు నిగించి చతురంగబలంబు సొచ్చి
కరిఘటలం బరిమార్చి గుఱ్ఱపుడవంబులం నూల నేసి రథకరంబంబు నుగ్గునూచంబు
గావించి కాలుమానులం గండడంచి ముప్పదుండ్రు జేదినీకులఁ గుప్పగూల్చి పెచ్చి
నార్చుచుం బేర్చి యుగ్ధిసింగుని దరియఁ జేగుటయు సాత్యకిఖింకి ముఖపాండవవీరు
లప్పాండవాగ్రజుం బరిరక్షించుచు గడ్డం దలంపి వివిధాస్త్రశస్త్రంబులం బ్రయో
గించుచుండ నీవాసును గడ్డం బరివేష్టించి రప్ప డిరువాగునందును శంఖనాదసంహ

నాదభేరినాదంబులు బోరుకలుగం బోరు ఘోరం బయ్యెనయ్యెడం గర్జుండు సముదీర్ఘ
పరాక్రమక్రముం డై పాండవపాంచాలచమూనమూహంబులపై నానాయుధశతసహ
స్రంబులం బఱపి తెఱపి లేకుండ శిరంబులు ద్రుంచియుఁ గరంబులు త్రైంచియుఁ
దొడలు పొడిచేసియు మెడలువిఱిచియుఁ బతుంబులు పుచ్చియు వతుంబులు ప్రచ్చియు
నిచ్చ వచ్చినమచ్చునం జేతులఱిట నోవ నేటులాడుచున్నంత. 26

క. వెఱ చఱచి పఱచె నేనలు, నెఱి దప్పిన వగుట నపుడు నెగు లరసి కడున్

గఱ కెక్కినత్యక్తాత్మజుఁ, డఱుముడ యని పుచ్చె ద్రావిడాదుల ననికిన్. 27

వ. అట్లు పుచ్చుటయును.

28

ఉ. ద్రావిడులు న్నిపాదులును నద్యచనంబునఁ జోదితాత్ములై
చానునకుం దలంక కతిసంభ్రమ మేర్పడఁ గర్ణుఁ దాకినన్

జేవ నతండు వారలను జిందఱ వందఱఁ జేయ నెల్లరున్

బ్రోవులు గాఁగఁ గూలి రిలఁ బూరువులో యనుబుద్ధి దోఁడఁగన్. 29

ఆ. అట్లు యోధశతసహస్రముల్ దెగునంతః, బాండవబలమందు దండిమగలు

కడఁగి యొక్కపెట్ట కర్ణునిపైఁ బడి, వినరి రత్రుశత్రువిసరములను. 30

వ. కర్ణుండును బ్రహ్మవిదులను మృత్యువుం బోలె వారిఁ గడవ నేరకున్నంత నంతిక
గతుం డైనవానిం గని కొంతేయూగ్రజుండు క్రోధసంరక్తలోచనం దయి యి
ట్లనియె. 31

—కర్ణుండు ధర్మరాజుతో ఘోరయుద్ధము చేసి యెండింపట—

మ. ధృశరాష్ట్రాత్మజ దుర్మతంబునఁ గడుం దీండ్రించి మాక్రిడితోఁ

బ్రతియోగంబున స్పర్థ నేయుచు మమున్ బాధింపఁగా నెంతు సొ

తత మోరోరిజఘన్యజాధమ! భవద్బాహుబలాధిక్యము

ద్ధతియున్ వీర్యముఁ జూపు మోపితివ తత్సర్వంబు ఖర్చుం బగున్. 32

క. అని పలికి పాండునందనుఁ, డనిరసాధ్యోన్నతాయసాశుగదశకం

బున నొడలు గాఁడ రవినందను నేసె గ్రోధఘూర్ణితస్వాంతుం డై. 33

క. రాధాసుతుండు నవ్వుచుఁ, గ్రోధంబున వత్సదంతరోషము లీరై

దాధి జనింపఁగ ధర్మజుఁపై ధాతువు లాడ నేసె బ్రద్యేషమునన్. 34

ఉ. ఆజ్యము వేల్వఁ బ్రజ్వరిలునగ్ని తెఱంగున నుగ్రమూర్తి యై

పూజ్యుండు ధర్మనందనుఁ డపూర్వపరాక్రమ మేర్పడన్ వడిన్

సజ్యము చేసి కార్ముకము శాతశరం బరివోసి యాశలం

బ్రజ్యతరారవంబు పఱపై దివిఁ బర్వగఁ జేసె నీసునన్. 35

ఉ. కొండలఁ బిండి నేయుశతకోటికి దీటగునమ్మహాశుగం

బుండినయట్టు లుండి కనుచుండగఁ గర్జునివామపార్శ్వ మొం
డొండఁ జొటంగఁ బొటుటయు నోజు సెడంగఁ బ్రకంపితాంగుడై
బెం డయి వ్రాలఁ దేరిపయి వీడి శరంబు శరాసనంబునున్.

36

తే సొమ్మ సోలినకర్ణునిఁ జూచి నీదు, నేన హాహారవంబునఁ జెన్ను దతిగె

రాజవిక్రమ మరసి యరాతిసేన, సింహనాదము గావించె జెన్నుమీఱి.

37

సీ. అంతఁ గొండొకవడి కాసొమ్మ విడ, దేటి, రాధాసుతుం డతిక్రోధ మెసఁగ

విజయనామక మైనవింటి నారిని సారె, సారెకు సారిచి క్రూరశరము
లాకురువీరుపై వీరిక నేయుచు వాని, చెంతఁ జంఘ్రనిచెంతఁ జెన్నుమీఱు
నలపునర్వసుబుక్షములఁ బోలు నిరువురంఁ, జక్రరక్షకులను జంద్ర దేవ

తే. దండధారులఁ జూ నేసి దండి కెక్క, దండధరసూతి కాలరుద్రక్రమమున

మండిపడి క్రోధమునఁజేసి మార్గణాలి, గుప్పి రాధేయరథమును గప్పి మఱియు.

38

వ. మూఁడు మూఁడు వాఁడితూపుల సుషేణసత్యసేనుల నోనేసి తొంబదియంబకంబుల
మద్రనాథు మద్దించి డెబ్బదిమూఁడువాలమ్ముల సంగఁజి యంగసంధు లెఱవించి
మూఁడేసినిశాతసాయకంబుల వారికిం బాసట యగువారి నెల్ల నొల్లఁ బోఁ జేయు
టయు నల్లన నవ్వీ యవ్వైకర్తనుం డొక్కభల్లింబునఁ బొండవార్గజు విల్లు విఱిచి
యటువదివాలికతూపు లతనిపై నేసి సింహనాదంబు చేసినంతఁ గాంతేయరక్షాత
త్పరులై సత్వరంబున యుయుధానుండును యుయుత్సుండును జేకితానుండును
బాధ్యుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులును బ్రభద్రకులును
నకులసహదేవులును భీమసేనుండును జనమేజయుండును శిశుపాలసందనుండును
గారూశమత్స్యకైకేయకాశికోసలవీరులును వసుషేణు దలఁచి వరాహకర్ణనాళిక
వత్సదంతవిపాశక్షురప్రచటకాముఖనానావిధశిలీముఖంబులఁ జుట్టుముట్టి తెట్టలు గట్టు
నట్టు కొట్టుటయు నతండును.

39

మ. అతికోపంబునఁ దాప మేలుపడ బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించి సం

తతశాతాశుగసంతతుల్ దెసల నిండఁ జేయుచుండఁ గ ను

న్నతబాణార్చుల పీరి ముష్టిమును గా నల్వొంది కల్హాసలం

బతిమాత్రంబుగ నీటు చేసె నరిసైన్యారణ్యభాగంబులన్.

40

తరలము. అలఁతినవ్వు తురంగలింపఁగ నంగభూవిభుఁ డుగ్రుడై

జ్వలదయోమయసాయకంబునఁ బొండవార్గజు చేతివి

ల్లులక జర్జరితంబు నేసియు నల్లె తొంబదితూపులన్

మీఁదట నిటుపోరుడుగుమ, మాద్యశులం దొడరుటరయ ముల్లడికయగున్. 48
 వ. అని చెందనాడి విడిచి పుచ్చి తా నప్పొడవబొంబు సొచ్చి వజ్రహస్తుండమరులం
 బోలె మేటిపోటరులం గీటడంపం దొడంగె నబాతశత్రుండును వ్రాడభరంబునం తేసి
 విన్నఁ బోయిన మనంబుతో జన్యంబు వీడి పరాజ్ఞులుం డయి పోవం గని మాద్రో
 యద్రావదేయసాత్యకిప్రముఖులు చేదిపాంచాపాండవసైన్యంబులతో దైన్యంబు
 నొంది కాందిశీకు లైరి కర్ణుండునుం గౌరవవీరసమన్వితుండై భేరిమృదంగారవంబులు
 సింహనాదంబులు శంఖధ్వజంబులు జెల్పంగఁ బొంగును వారి వెన్నడించె నంతఁ
 గాంతేయాగ్రజు టల్ల వోయి శ్రుతకీర్తిరథం బధిష్ఠించి రాధేయునికోల్తలకు
 నోహటించి కాల్యమానం జైననిజసైన్యంబుం గవి తమవారిం బుఱిగొల్పుటయు
 భీమసేనప్రభృతు లెల్లఁ బెల్లుఱేఁగి మూఁగి మనవారిం బోరఁ దాఁకుదెంచుటయు
 నిరువాఁగునందును లెందు గండుమిగులుఁడు ముట్టుఁడుగొట్టుఁడునునులివుతుములంబు
 గా శరవర్షంబునుం దుముఁం బయ్యె నయ్యెడ.

49

చ. కరులు దెగె హనుల్ సమసె గాల్వరు వ్రాలిరి తేరులున్ ధరం
 దొరఁగఁ బరాకలుం బడియె దోమరశక్తిగదాముఖాయుధో
 త్కరములు గుప్పగూలె రథికప్రజయున్ విగతోత్తమాంగమై
 నరభక్తులుంబి యై సమసె నంతత మయ్యె నస్మక్రవాహముల్.

50

క. భువి నెట్లు వీరయోధుల, రవ ముత్కట మగుచు నపుడు రవరవ వడెనో
 దివి నెట్లు నాశవాసుల, రవలియు విన నయ్యె బృథుతరగజై పడుచున్.

51

చ. హతు లగువీరయోధులసహస్రములం గొని పోవ వేల్పురా
 మతమున వచ్చి వారింబిమానములం దిడికొంచు వేలుపుల్
 నతతము వోవుచో నరసి స్వర్గసుఖంబున కానఁ తేసి న
 న్నుతగతిఁ బోరి శూరులు గినుంగొను చుండగఁ గూలి రెందఱున్.

52

నీ. పత్తులుం బత్తులు హత్తులున్ హత్తులు, రథికులున్ రథికులు రభసమునను
 గదిసి పోరెడునట్లు కలిగి పరాగము, నేలయు నింగియు నిండికొనిన
 నెదిరిఁ ద మ్మొటుగఁక యెదు రైనవారలఁ దలపడి మల్లయుద్ధమ్మునకును
 మునసి కచాకచియును సఖాసఖయు దగ్ధతాదంతి గాఁ బెద్దతడవు పెనఁగ

తే. శకలములు గాఁగఁ జతురంగసైన్యములను, నెత్తురేఱులు వాఱ నమ్మొత్తమందు
 మునిగి తేలియుఁ ద్రావియుఁ బుక్కిలింత, లయ్యు నిరువాఁగునుం బోదు లైరి యిట్లు.

క. వననంబులు వర్షంబులు, వసుమతియుం దెసలు దివియుఁ బరికింపఁ గ న

మీఁదట నిటుపో రుడుగుము, మాద్యశులం దొడరు టరయ మల్లడిక యగుఁ. 48
 వ. అని చెందనాడి విడిచి పుచ్చి తా నప్పొడవబొంబు సొచ్చి వజ్రహస్తుం డనురులం
 బోలె మేటిపోటరులం గీటడంపం దొడంగె నజాతశత్రుండును వ్రేడాభరంబునం తేసి
 విన్నఁ బోయిన మనంబుతో జన్యంబు వీడి పరాజ్యులుం డయి పోవం గని మాద్యో
 యద్రావ జేయసాత్యకిప్రకుఁలులు చేదిపాంచాలపొండనైనన్యంబులతో దైన్యంబు
 నొంది కాందిశీకు లైగి కర్ణుండునుం గౌరవవీరసమన్వితుండై భేరిమృదంగారవంబులు
 సింహనాదంబులు శంఖధ్వనంబులుం జెలంగఁ బొంగుచు వారి వెన్నడించె నంతఁ
 గాంతేయాగ్రజం టట్లు వోయి శ్రుతకీర్తిరథం బధిష్ఠించి రాధేయునికొల్లలకు
 నోపాటించి కాల్యమానం జైననిజసైన్యంబుం గని తమవారిం బుఱికొల్పుటయ్య
 భీమసేనప్రభృతు లెల్లఁ జెల్లుఱేగి మూఁగి మనఁవారిం బోరఁ దాఁకుదెంచుటయ్య
 నిరువాఁగునందను లెందు గండుమిగులుఁడు ముట్టుఁడుకొట్టుఁడనునులివుతుములంబు
 గా శర్లవర్ణంబునుం దుములం బయ్యె నయ్యెడ. 49

చ. కరులు దెగెఁ హదుల్ సమసె గాల్వరు వ్రాలిరి తేరులుఁ ధరం
 దొరఁగఁ బరాకలుం బడియె దోమరశక్తిగదాముఖాయుధో
 త్కరములు గుప్పగూలె రథిశక్తజయఁ విగతోత్తమాంగమై
 నరభక్తులుంచి యై సమసె సంతత మయ్యె నస్మక్రవాహముల్. 50

క. భువి నట్లు వీరయోధుల, రవ ముత్కట మగుచు నపుడు రవరవ వడెనో
 దివి నట్లు నాశవాసుల, రవలియు విన నయ్యెఁ బృథుతరంబై పడుచుఁ. 51

చ. హతు లగువీరయోధులసహస్రములం గొని పోవ వేల్పురా
 మతమున వచ్చి వారలవిమానములం దిడికొంచు వేలుపుల్
 సేతతము వోవువో నరసి స్వర్గసుఖంబున కానఁ తేసి న
 న్నుతగతిఁ బోరి శూరులు గనుంగొను చుండగ్గఁ గూలి రెండఱుఁ. 52

నీ. పత్తులుం బత్తులు హత్తులుఁ హత్తులు, రథికులుఁ రథికులు రభసమునను
 గదిసి పోరెడునట్లు కలిగి పరాగమా, నేలయు నింగియు నిండికొనిన
 నెదిరిఁ ద మ్మొటుగఁక యెదు రైనవారలఁ, దలపడి మల్లయుద్ధమ్మునకును
 మునసి కచాకచియును సఖాసఖయు దం, లాదంతి గాఁ బెద్దతడవు పెనఁగ

తే. శకలములు గాఁగఁ జతురంగసైన్యములను, నెత్తురేటులు వాఱ నమ్మోత్తమండు
 మునిఁగి తేలియుఁ ద్రావియుఁ బుక్కిలింత, లయ్యు నిరువాఁగునుం బోదు లైరి యిట్లు.

క. వననంబులు వర్మంబులు, వసుమతియుం దెనలు దివియుఁ బరికింపఁ గ న

జ్ఞానమైనంగఁ లోహిత, వినరంబున నెల్లరకును వెక్కన మృదుచున్. 54

వ. అజిహకుల నమరంజు భీమనేనసాత్యక్రిప్రభృతు లురవడించి బరవనంబు నేయ
సింహాద్రితం బయినసింధురకులంబు వోలె లోడ్యమానం బై నీవారిబలు బెల్ల వెఱ
చఱచి పఱచిం గ. కుర్యోధనుండు వా యెత్తి యజమను నిలు దని వారించి
నను నిలువ కున్న సౌబలప్రమాఖులు పెల్లురేగి వృకోదురునాఁగఁ దమకించునంతఁ
గర్జు దుద్ధీర్గక్రోధుం డై మద్రనాథుం జీగి మనరథంబు భీమనేనరథపనినరంబునకుం
బోవనిమృచ్చన నతండ్రియగుం గావుతమనిహంసవర్ణోత్తమాద్వార్యంబు నట్లాప్తుఁ
ద్రిశ్చటయు నప్పనిమాననందనుం డాసూతనందనుం విలకించి ధృష్టద్యుమ్ను సాత్య
కులం జే వీచి పిలిచి యిట్లనియె. 55

—భీమనేనుండు కర్ణు నోడించి విరథుం జేయుట. —

ఉ. సూతసుతుండు నేఁ గనులఁ జూచుచునుండగ ధార్తరాష్ట్రునిం
బ్రీమనిఁ జేయపొంతు మనపెద్దను బట్టెను బెద్దనందియం
బాఁడు వాయ నయ్యె గద నట్టివిషాదము నాకుఁ దీఱఁ గా
మీ కి- జేసికోఁ దాఁడు న్నౌకయ్యమునందు విందురే. 56

శీ. ఇ గును కర్ణువిరణము- కింక ౩ అబ్రహ్మదేవ నాతఁడు ననుఁ జూపు తొండఁ గలుగు
నాకు నిల్లడపెట్టితి మేదఁ గు. డైవమాయన్నఁ గావలి యగుఁడు మీరు. 57

ః లికినయనంతరంబు 58

శీ. దిగ్భాను పిక్కటిల్లెమగతిం బచరించుచు సింహనాద మా
నక్కటికొ రయంబునను స్వోదనయుం జన నిచ్చి పేర్చి పె
వె- భీమనేనుని సమీక్షణము బొనరించి మద్రరా
జక్కరణి న్వలించె గివసేంద్రకుమారునితోడ వేడుకన్. 59

మ. తగ నీక్షించితె వాయుపుత్ర సృపమిత్ర! దీర్ఘ కాలాద్భితం
బగుక్రోధంబును నీవయి న్విడుచునీహ న్వచ్చుచున్నాఁడు వే
డిగ వీక్షించుచు నర్జునాత్మజుఁడు హైదింబుందునుం బోరునం
దెగి నష్టనియు నిట్టిబెట్టిదపు మూర్తిం గల్గుటం గంటిమే. 60

క. ముల్లోకంబుల నేనియు, నల్లన గౌరవంగఁ జాలు నత్యంతబు
ప్రొస్థిసి-సూపుఁ డీశం, డెల్లవిధంబును మిత్తి కెత్తగు నగయన్. 61

న. ఆ మద్రదేశ్యుండు పలుకుచున్నంత సంతకాంతకుం డన సంతకగతుం డగుచున్న
బకాంతకుం జూచి నవ్వుచు నవ్వసుపేణుడు శల్యున కిట్లనియె. 62

- చ. అగు నగు నీవు జాగ్రత్తునిన దంతయు నంతయు నిక్కువంబు యి
య్యగిరిభావమును దనంతబలప్రధితుండు భండనం
బగునటు లైన నీలమున కాన యొనర్చుడు వీనిచెయ్యముల్
జగతి నెఱుంగనట్టి దొకజంతువు నేనియు లేమి జెప్పెదన్. 68
- చ. బిరుదుమగం దిలందు గడువీరము జేజ విరాటువీట నె
వ్వరికి నెఱుంగ రానిగతి వర్తిల నర్తనశాలఁ గీచకుం
గర మరుదార తాచియును గాలునిప్రళికిఁ ద్రోచె దత్పహా
దరులను జేజికి గొనక ద్రాపదికొర్కి భుజబలంబునన్. 69
- క. కింకరపరివృత్తుఁ డగుచుగా, బింకంబున దండపాణి వేరీసునఁబై
నుంకించి పోర వచ్చిన, జంకఁడు పిఱులివియుఁ దిలఁడు సంగరమునకున్. 70
- ప. అని మఱియును. 71
- మ. నరుని జంతుగా లేక చేనతనిచెంతం జచ్చుటో కొర్కియై
చిరరాత్రంబున నుండి నామనమునం జిట్టాడు నేఁ దీవ్యకో
దరునిం బట్టి వధించిన స్వీరభుఁ డై తల్లంగఁ గావించినన్
గర మల్క న్నరుఁ డెత్తి వచ్చు ననుఁ దాఁకం గోర్కి సిద్ధిపఁగన్. 72
- తే. కావునం దేరు వో నిమ్ము నావుడు విని, శల్యుఁ డిట్లును నీప్రభంజనకుమారు
గలిచి పడవడి పాల్గునుఁ గదిసి నీమనోరథము దీర్చుకొనుమని తేరు వఱుపె. 73
- ఉ. అర్యమనందనుం డటు రయంబువ వచ్చుటఁ గాంచి భీముఁడున్
ధైర్య మెనంగఁ గా నెదిరి తాఁకెను వారిసమాగమంబునం
దూర్యనినాదముల్ సెవులు తూలులు గట్టగఁ బట్టి దిక్కులన్
స్థైర్యముఁ గాంచె చిక్కటిలి నింగియు నేలయు నిండి మొడుగన్. 74
- మత్త. భీముఁ డంతట శత్రుసైన్యము బీజువోవఁగఁ జేయుచున్
దీమనంబున సూతపుత్రునిఁ దీక్షసాయకపంతులన్
సోమ మేర్పడ నేయ నాతఁడు సూచి యేది తదీయవ
త్సముఖంబున నేసి యల్గులసోన లెల్లెడ నించినన్. 75
- తే. కినిసి భీముఁడు తొమ్మిదిసునిశితాశు, గమాల గర్జని నేయ నాఘనభుజుడు
భీమనేనువిలుఁ ద్రుంచి భీమశం నెఱుకం దురం బాడఁ గా నేసె గంధమిగిలి. 76
- నీ. అంతట నొండువి ల్లాతఁడు గొని కష్టమర్థముల్ నోనేసి మార్గములు
బెలుచ నార్పుటయు నవ్వృఘుఁడిర్వదియు నైదు, తూవులఁ దాపత్కు నే పశంపె

నాశుగభిన్నాంగుఁ డగుట నతిక్రొధ, యూర్భితుం డయి పాండుపుత్రుండపుడు

కన్ను లింగలములఁ గనుచుండఁ గొండలఁ బిండి నేయగఁ జాలు కాండమొకఁడు

త. వింట నరిజోసి యీసున నేయటయును, వజ్రసమనిస్వసమున నబ్బణవరము
కొండ నగిలించునట్లు మార్తండసుతుని, కాయమునఁ దాకి వేధించె ఘనతరముగ.

ఉ. అమ్మహనీయబాణ మటు లాయువునట్టున బెట్టు తాకినక

సొమ్మ మునిగి తేరివయి సోలఁ జమూవిభాఁ డెంతయోసి యి

ష్టమ్మొయి నున్నవానిగతి నారసి మద్రమహీధవుండు శీ

ఘ్రుమ్మనఁ ద్రధమ్మ తొలఁగం గొని పోయె రణోద్విదవ్వుగఁ.

78

అ. కర్ణుఁ డట్లు సోలి కాండశీకుఁ డై నగ్ని గాడ్చునట్టి బెబ్బలి యనఁ

గవిసి కుదుబలంబుఁ గలగింప నరయును, దెబ్బలి పడచె నగ్ని చక్కలకును.

79

వ. అని చెప్పిన నాంబికేయుం డక్కటా యని యొక్కింత పొక్కి సంజయుదిక్కు
మొగంబై యిట్లు భీమనేనుండు గుప్పరం బైనకార్యంబు గావించెఁ గర్ణుం
డొక్కమండె భండంబునఁ బొండవపాఁచాల బొంబులం బరిమార్చు నని మాను
యోధనుండు మాటిమాటికిం జెప్పచుండు నట్టిజగజ్జెట్టి యిట్టిలయిన పదంపడి
యెట్లు లయ్యెం జెప్ప మనిన సంజయుం డిట్టివిసె నట్లు రణవిముఖుం డయినరా
ధేయుం గను మీనరోధనుండు తనతమ్ములం బిలిచి భీమనేనభయ మ్మనునగాధ
నముద్రమ్మన ముదిగిరకట్టి గావుం డని నియోగించుటయు శ్రుతవంతుండును
దుర్ధరుండును గ్రాధుండును విశిష్టుండును వికటుండును సముండును నిపంగియుం
గవదియు బాణియు సంహండు నునందండును గుప్తధర్ముండును సుబాహుండును
పాతవేగుండును సువర్చయండును శస్త్రస్థూండును గుర్మనండును జలసంధుండును
శలుండును సహుండును బోనగుండుమారులు రథంబు లెక్కి వెక్కురథంబుల
వారితో నొక్క మొగి పతంగంబులు పావకుం బోలె గాలిపూజు జుమ్ముట్టి బెట్టవ
సెంకట్టియల నిట్టబొడుచుటయు నతఁడు గండు మిగిలి యే నూటయేబదిరథికులం
బిలుకుమార్చి వెచ్చి వివిత్సవికుండలమండితగంధర్థ శస్త్రం బైనమస్తకం బొక్కభ
ల్లంబున పొల్లి నేసి కిసిమసంగె వికటసముద్రంబులం దీసి త్వరితుం డై క్రాధుని
గాలతయంబునకుఁ బుచ్చి విచ్చువిడిం బెచ్చి నవ్వునందోపనందుల ప్రందించి

* కర్ణుండు మార్చవోయియన్నప్పుడు భీమనేనుండు వాని రంబు మీఁదికిం జని వానినాటుకఁ
గోయఁ బోవుటయు నట్లు చేయవలదని శిల్పిండు వారించుటయుఁ బెక్కు నిపులులయందు గానిపించుట
తడు కావున నిట వ్రాయఁ బడలేదు.

నీనందనులు తక్కుటివా రుక్కుదక్కి పిక్కబలంబు చూపి రంతఁ గొంతలోన
మూర్ఛం దేతీకర్ణుండు నీకొడుకు లార్వగుం దెగటాఁటకును బంగంబునొచ్చివిచ్చు
మొగ్గయగుటకును వెచ్చనూర్చి వారువంబులిం దోలిగుచుకొని గాలిపట్టిపాలికిం జని
కీలిం బోలి వాలంపగములు తుములంబులుగా నడరించుటయు. 75

—భీమనేనుండు గదాపాణియై కారవబలంబు మగ్ననేయుట —

కా. కయ్యం బియ్యెడ నెట్లు బియ్యెడినో వీరకం గట్టి రియ్యియ్య రం
చమ్యెచోటుల నుండి చూడఁ గనక హంకార మేపాట నొ
య్యెయ్యక డాసి వృకొదరుం డతినిపై నుగ్రాశుగ్రశేః షేక
ప్రయ్యక వైచె భవత్కుమారు లెకటక వాపోవుచుం బూడఁగన్. 76

నీ. క్రుద్ధఁ డై తొమ్మిదికూరభల్లంబులఁ, గన్లుండు భీముని గండవంచె
భీమవిక్రమఁ డైనభీమనేనుండు నన్ద, సాయకంబులఁ గన్లు బాయ నేసె
నేసిన నతఁడు పెల్లినున నాశీవి, చుంబు నా రోజున నర్థభవమున
శరవర్షమున భీము నరదంబు గన్పడునతఁ డాతనిం గప్పి బ్రతిశరములఁ

తే. గారవేయులు విన నార్చెఁ గన్లు డలిగి, వదిశరంబుల నాతని బడలుపఱపి
కార్ముకము లస్తకమ్మున గండరించి, సింహనాదము గావించె రంహమాగను. 77

వ. అంతఁ గొంతవడికి. 78

మత్త. హేమపట్టవిభూషితంబును మృత్యుదండసమంబునై
భీమ మాపరిఘంబు గైకొని బెట్టుతిప్పుచుఁ గన్లుపై
భీమనేనుండు వైచి యాటిచెఁ బృథ్వి దద్దిట దాని నా
భూమిభృత్ప్రియుఁ డాశుగంబులఁ బో కడంచె నడించుచుకన్. 79

మ. పరిఘం బట్లయిపోవఁ జేవ చెడ కాపాండుమాపల్లభే
శ్వరపుత్రుండు శరాసనం బూకఁడు పెచ్చెం దాల్చి పెక్కుల్ మహా
శరముల్ గుప్పి రథంబు గప్పె నపు డాశౌర్యోజ్జ్వల స్ఫూర్తు లి
ర్వురు హర్యక్షము లట్లు యాత్మగతిఁ బోరుం జేసి రి నేర్పడకన్. 80

ల. అపుడు మూఁడుకఱకుటమ్ములు గొనయమ్ము, చెవికి దాఁకఁ దిగిచి జవముమెఱయ
నంగభూమినాథుఁ డనిలాత్మజునికాయమాడ నేసెఁ జూప తొ ననంగ. 81

చ. కనుఁగవ జేవురింప నిజకార్ముకమం దొక ఘోరసాయకం
బనుగతిఁ గూర్చి గాడ్చుకొడు కార్చుచు నత్తఱి బేర్చి యేసినం
జని యది వానిమైమఱుపు జర్జరితంబుగఁ జేసి కోడత్రాఁ

చనువుగఁ బట్టిలోఁ బడినయట్లు పడెఁ ధరణీశంబులోఁ.

82

మ. ధరణీకంఠ బునఁగు భూమియుబలెన్ దా నాస్త్రహారంబులన్

గరిమం దప్పియోన్ గ్రహుఁడొగి గంజిచి కె వన్యము

దురలం బిమ్ముఁ బరచుటశతశతాన్త్రాసుగబల్ వృత్

దరుడెఁ ద్రిగిఁచెఁ గాదుకనుకాన్యం బునానంబుగన్.

83

ల. మఱియు నడ మొకంట మహి. నూలఁగాఁ జేసి, సారథిని నధించి నారసమున

విల్లు ద్రూచి భీము విరిధానిఁ గావించి, పిన్ను వృష్ట వృషముఁ డవును.

84

సీ. నవ్వుచు నవ్వాయుచుండచు డరదాబు, డగి గదాపాణిమై డెచ్చముగ

బలగంబునం బడి స్త్రలయాచలము మేఘుఁడంటంబులం బలె భద్రకరుల

నస్త శతంబుల సమయించుటయు నకి, పావముల్ దెగియుఁ గూఢములు దెగియుఁ

దుండముల్ దెగియును గింజముల్ దెగియుచు, నంతముల్ దెగియు గాత్రములుదెగియు

తే. నొజ్జిగె ధరణికి బెడగొండ లో యనంద, ననుచు నారోపాకులతోడ నాయుధాళి

తోడ రత్నాంబరంబులతోడ వివిధ, కేశసంబులతోడ ఘృకృతులతోడ.

85

వ. భూమిస్థుం డై భీమసేనుం డిట్లు గదాపర్వము గానుపర్యేవ్యుఁడు ధాత్రీధరంబులం

లోలె దంతావళంబుల నురుముసేయుచు సుబలపుత్రప్రేరితము లైగిదియ వచ్చిన

యేబదిరెండేనుగులను నూలుకతాంగంబులును బెక్కు నూలులు కాలుమానుసుల

నుక్కడంచి స్త్రతాపాతహులు గాయుచున్నార నీబిలు బగ్గిం బడవేయచర్మంబు

వలె ముడింగి పొడ వడంకి పోరు విడిచి వెటచటది పశునినం గని యేనూలు

మహారథంబులవారును మూఁడుపేగుజ్జుపురాహుత్తులు నెదిరించిన నిచుకయుఁ

జలించు పెఱుంగ కయ్యనిలపుష్ట్రును నిజగదాదండంబుచకు వానినన్నింటిం బలి

వెట్టి తనకు మాటునులయువారు లేమిం గోలుమనంగి మఱియొక్క. శతాంగం

బెక్కి మొక్కలీడై కర్ణునిపైఁ గవియుటయు నతండు సంతలోఁ గాంతేయగ్రజం

బాదివి సారథి జంపి పరాజుఁగుం డైఁ వానిస్యాదాబు వెన్నంటి శరవర్షంబు

గుఱియునున్నం గని కనలి యనితనయుం డశవిప్రభృతులు లగువృషత్కజాలంబు

లతనిపై నడరించుటయు నాసూతసూతంకు గ్రమ్మఱి ముకుత్సును మాఱుకొని

ఘోరనారాచంబులు గవ్వయిండఁ బొంగిగ్రహణకారణంబునం జేసి వాఁడేయను

జండు ధర్మరాజానుజం దలకడచి.

86

ఉ. సూతరసూధపు బాదివి సూనరియో యనఁ జాడ నొప్పుచున్

శాతశరంబులం గురిసి శౌర్య మవార్యము గా మెలంగుచో

నాతఁడు నాతనిం గదిసి యమ్ములవానలు గ్రమ్మఁ జేసె వి
భ్యాసేయశక్ముఁ లావారలకాండము లొండొకఁ డంటి మిందుచుఁ.

87

ఉ. నింగియు నేఁయుం దెసలు నింకి సభోమశిదీప్తి నాగుచుఁ
నంగరరంగ ముతయును సాంద్ర తమంబులఁ గ్రమ్మ జేయుచుఁ
నంగతిఁ గాంచె నప్పగటిజాముఁ జోదులచేతి హేతులఁ
దొంగలిగొన్న కాంక్షులును దోచిరి వీగును వాఁడఁ గంటికిఁ.

88

తే. అందు కృతఁడౌ దొడియు నాధిరధియు, శకునియును బాండవులతోడ నక్తులైన
గాదిని తొడిమి వెక్కి క్రమ్మితిని, కుసుబంబులు గివిసె నంగర మొనర్ప.

89

— కరుణాంజనయోధులసంపదసమరము —

ప. ఇట్లు భయబలంబులును బ్రబలి పారావారంబు లెరుగ్కొనిన పోలికంబాభివో
కమ్మభ్యాస్తానమ మున్నున మహాభ్యాన మెనంగ నదృష్టపూర్వంబున శ్రుతపూర్వం
బును నెగుమహోన్నతైక కారణంబు దలఁడినంత జోదులు మాతాపితృనామంబు
లును గులగోత్రంబులును జెప్పకొనుచు సింహనాదబాధురంబు గాఁ గోల్తల
జేసి బరననంబు గదాపిఁచుప్రాసాదకర వాలభిదివాలకుణవభుమండితృభృత్యా
యునింబుల నోర్వోర్వ బేటులాడుచు శరసంచయంబుశలభనందోహంబుచందంబున
సంతరాళంబున నెంతయు నెగయుచుండ రథహస్తీచక్రితురంగంబులుం సంఘంబులై
రథంబుల రథంబులును వాస్తుల వాస్తులును బత్తులఁ బత్తులును దురంగంబులఁ
దురంగంబులును దలఁచుటయ కాక విమర్యదంబుగ వీతులఁబదాతులును బత్తుల
రథమాతంగతురంగంబులును మాతంగంబులఁ దురంగరథసంఘంబులును జేనంగి
రక్కరక్కాగంబులై ప్రావృడాగమంబున నింద్రగోపసంచయంబు చందంబునం
బొంగుడిపె నెమ్మహిణిలంబు మహానిపుంజరంజితామలదుకూలావృతయైన బాలా
మణిటీకాగ్రాలె, నీ నిత రేరివిమాణప్రహరింబులను రావుతుల బాణపాతంబులను
బాణానిని బొమ్మను మృగాలు తెగి నెత్తు విష్టు వాఱ వానజోరునంజేసి గైరీకథా
త్పాస్త్రవణాంబుల మహామహావ్రంబులకిరిణి గూలువేదండతండంబులును వేదం
డసు వాఱ వాఱ భిఘ్నంబులును మహావీరుశరీరావతంబులను దెఱలి ప్రాచి
ప్రీతిఁ హేనుఁ నెఱ మహిమంబుల మోటకంబులును ఘోటక పాదమర్దనంబునను
రథిశరసంబులంబుల నైక్కి బదాతినమూహంబును బదాతినమూహానరంభుర
ణంబునను యోధగదాభిఘ్నంబులును భూతలంబునం బిండికృతంబు లై వజ్రేన
మహారథంబులును విరడులై నలుపులినుచు పిన్నపితామహదులం బిలుచుకొనుచు

సలలితమూర్తిఁ బట్టుకొని స్వందనవర్యము నిగ్రహించి పె
రలుకఁ బూసర్చి రద్రు లవియం గడు శౌర్యపుసింహనాదమున్.

93

తే. మూఁగి పెక్కుఁడు పనుదేసపుత్రభుజయు, గమ్ముఁ బట్టఁగఁ బాఘని ముట్ట నైన
శౌరి సేయూర్చి షడ్రద్రోచ వారి నెల్ల, హస్తమున హస్తపుల దుష్టహస్తీవోలె.
ప. అంతఁ గాంతేయావరణాడు మహాభయవృక్షమును నిగ్రహితరథుడు నయ్యుం
స్త్రిధం పై తనరథులు పై సగిహించి తన్ను నిగ్రహింప నాసన్ను లయినపదా
తియోధుల నెల్ల నెల్లలు గుఱుచుతూపు నే షడంచి శౌరిం గాంచి కొంతయా
రుపు వో ని ట్టనియె.

95

ఉ. నేలకొలంది మూఁగికొని పీఠలు దారుణకార్యధుర్యులై
కాలము తీత నేము యిటు గట్టిఁగన్ సనుఁ గట్టి నారథం
దీలలిఁ బట్టి రిట్టితఱి నెవ్వఁడు పైఁచెడు నేను గా కనిం
చాలక పోను నాడు మని చయ్యస నొత్తెను దేవవర్తమున్.

96

పం. మురారితకుండు పాంగ జన్యమున్ రయ్యగి మిఱి భూ
ధరంబు లెల్ల ఘటంగఁ నన్ను నొత్తె స్వతే
జరావము నివ్విన్ సుశర్మపైస్య మెల్లఁ బల్ల నై
ధరాతలంబునం జరిం ఁ దామరాకుసీరు నాక్షన్.

97

తే. అంతలోఁల సరుఁడు నాగాస్త్ర మహర, నేయుటయు నది షడబంధ మై యరులను
గుడెవడం జేయఁ జేష్టలు గోలుపోయి, వాని ట్టాహమ్మలన నుండి రారణమున.
ప. ధనంజయుఁడును దారికాసురసంగ్రామియున ససురసిహునియంబునుం బోలె నానం
శక్తి కులనెల్ల భల్లంబున నొల్ల బోఁ జేయుచున్నంత వారు రథంబు పట్టు విడిచి
నడచి పో నడుగు నెట్లఁ జాల కుడివోనిచలంబున నానావిధాయుధంబు లాతని పై
విసరం జొచ్చి రంత సలవంత కై నతనవాహిని గని సుశర్ముడు.

98

శా. సోఽర్హాస్త్రము నారివోసి విలసన్సౌర్యం బవార్థంబుగాఁ
గోపోద్గ్రుతమూర్తియై విసరిసం గోకాసఁగోలాల్ మహా
వ్యూహంబునఁ బన్న గాశనము లుత్పన్నంబులై బంధనూ
పోషేతోగ్రభుజంగమాశి మెనఁగెం బ్రోద్యన్మహావ్రాధిమన్.

100

క. ఆగరుడులవేగంబున, నాగంబులు నొచ్చి విచ్చి నలుదిక్కులకుం
బోఁ గని బంధవిముక్తుల్, వీరగక నరుమీఁదఁ బడిరి వివిధాస్త్రములన్.

101

చ. అతఁడు తదస్త్రశస్త్రముల నస్త్రపరంపరఁ ద్రైశ్చనేయుచుం

సలలితమూర్తిఁ బట్టుకొని స్వందసవర్ణము నిగ్రహించి పే
రలుకఁ బొనర్చి రద్దు లవియం గడు రౌద్రపుసింహనాదముల్.

93

తే. మూఁగి పెక్కురు పను దేనుపుత్రుభుజయు, గమ్ముఁ బట్టఁగఁ బొద్ధని ముట్ట నైన
శౌరి నేయార్చి పడఁద్రోచె వారి నెల్ల, హస్తమున హస్తపుల దుప్తహస్తినోలె.
ప. అంతఁ గాంతేయావరణండు మహారథసంవృతుండును నిగ్రహీతరథుండు నయ్యుం
గ్రుద్ధం పై తనరథంబు పై నధిరోహించి తన్ను నిగ్రహింప నానన్ను లయినపదా
తియోధుల నెల్ల నెల్లనం గుఱుచుతూపు నే పడంచి శౌరిం గాంచి కొంతయా
రువు వో ని ట్లనియె.

95

ఉ. వేలకొలంది మూఁగికొని వీరలు దారుణకార్యధుర్యులై
కాలము తీతె నేమొ యిటు గట్టిపగన్ ననుఁ గట్టి నారథం
బీలలిఁ బట్టి రిట్టితటి నెవ్వఁడు పైఁచెడు నేను గా కనిం
జాలక పోను నాడు మని చయ్యన నొత్తేను దేనిదస్త్రమున్.

96

పంప. మురాంతకుండు పాంచజన్యమున్ రయంగు మీఱు భూ
ధరంబు లెల్ల భేదబంగఁ నన్ను నొత్తె నెట్టలే
జరావము న్వింక సుశర్మపైన్య మెల్లఁ బొల్ల నై
ధరాతలంబునం జలింఁచె దామరాకునీరు నాన్.

97

తే. అంతలోపల నరుఁడు నాగాస్త్ర మడర, నేయుటయు నది పదబంధ మై యరులను
గుడెవడం జేయఁ జేష్టులు గోలుపోయి, వారు త్రాబొమ్మలన నుండి రారణమున.
ప. ధనంజయుండును దారకాసురసంగ్రామంబున ససురసముదయంబునుం బోలె నానం
శస్త్రకులనెల్ల భల్లంబున నొల్లఁ బోఁ జేయుచున్నంత వారు రథంబు పట్టు విడిచి
నడచి పో నడుగు వెట్టఁ జాల కుడివోనిచలంబున నానావిధాయుధంబు లాతని పై
విసరం జొచ్చి రంత విలవంత కై నలనవాహినిం గని సుశర్ముండు.

98

శా. సౌపర్ణాస్త్రము నారినోసి విలనస్ఫోర్ణం బవార్థంబుగాఁ
గోపొద్దెసితమూర్తియై విసరినం గోటానఁగోటాల్ మహా
వ్యాపారంబునఁ బన్న గాశనము లుత్పన్నంబులై బంధమా
పోపేతోగ్రభుజంగమాళి మెనఁ గెం బ్రోద్యన్మహాప్రాధిమన్.

100

క. ఆగరుడులవేగంబున, నాగంబులు నొచ్చి విచ్చి నలుదిక్కులకుం
బోఁ గని బంధవిముక్తుల్, వీఁగక నరుమీఁదఁ బడిరి వివిధాస్త్రములన్.

101

చ. అతఁడు తదస్త్రశస్త్రముల నస్త్రపరంపరఁ ద్రెళ్ళినేయుచుం

బ్రతికుమునా ధనుర్ధరులఁ బట్టి వధించుచునున్నఁ గాంచి కో
పితుఁడు సుశర్ముఁ డన్న దినిపేరురమం దొకతూపు నాటియున్
శితవిశిఖత్రయంబు మెయి చేవ్వుడి పోవఁగ నేన నేసిన్.

102

అ. గాఢవిద్ధుఁ డగుచు గాండ్వి వ్యధితుఁడై, స్వందనంబుమీఁదఁ జదికిలఁ బడి
మూర్ఛ మునిగె నపుడు మొన లెల్లఁ బాఠ్యండు, చెచ్చెఁ జచ్చె ననుచు నలిపి రులివు.
వ. అంతలో నొంతయేనియు సింహనాదంబులును శంఖధేరీమృదంగాటవాదిత్రనిస్వసంబు
లును మనబలుంబునం బెలుచి నడిరె సంతఁ గాంతేయుం యి కింతన తెప్పటి నిష్ప
వోలె మంచుచు.

104

శా. విద్రాస్త్రం బరినోసి యేయ నది ఘోరాకారిమై సర్వతి
స్సాంద్రోగ్రాశుగసంతతిం గనుచు మీసంశ్చక్రశేషపై
మంద్రావాసము మామ్రమోయ వెసలన్ మార్గించుఁ శోక్కించు ని
స్తంభంబై చెతురంగ సైన్యసమితి జక్కఁగ నొక్కొత్తలోకన్.

105

క. పదివేపుర గోపాలురి, సదమద ముసరిం యింద్రసాయక మపు డ
క్కదనమున నరుని మార్గొన, మది నేయఁడు బెగడి యుక్కమాసిసి యేనిన్.

106

మ. హతశేషుల్ పదునాల్గువేపురు రణవ్యాపారమున్ మాని ని
గ్రతథూమాగ్ని తెఱంగున న్వలుంగునాకొంతేయుచెంతన్ భయో
న్నతిఁ జేర్చు విడి చిత్తరూపులగతిన్ శస్త్రాస్త్రముల్ పెట్టి యు
న్నతి వో నున్నతటిన్ జమూపతులఁ గ్రన్నం జేరి ప్రేరేచుటన్.

107

తే. అయుతసంఖ్యాకు లగురగ కాగ్రసరులు, మూఁడువేలేనుఁగులవారు మొనసి నరుని
జంపుదుము లేక వానిచే జత్తు మింక, కాని మఱియొండు లే దని కడకఁ జేసి.

108

వ. మరిల మొనకట్టి కష్టించి గదిసి పోయకొనిన న్నాదిహను ఘోరం బయ్య నియ్యఁ
గృహకృతసర్వాశ్వత్థామనాబలోలూకులును దుర్యోధనాదు లగుసీపుత్రులును గింఱి
డరి పాండుపుత్రభయార్దితం బయినభవచ్చమూసమూహంబు మహోర్ణవంబున నవి
సినకలంబు చందంబున వికలం బైనం గని బరవసంబు చేసి కవిసి కసిమసంగి పతంగ
జాలంబులభంగి శరజాలంబు నిగడించి భీరుజసత్రాసంబును శూరజనోల్లాసంబును
గా సంగరం బెసంగం జేయుచున్నంత శిఖండి శారద్యతుం గదియ వచ్చి.

109

సీ. శరవర్ష మడరించి సాధ్వసం బెనఁగించి, మించినఁ గృపుఁడు వారించి వాని
బదిసాయకంబులఁ బ్రహరించుటయు నేడు, కంకశత్రముల శిఖండి ద్వీపి
నో నేయుఁడు సతంబు పొని సారథిలోడ, రథ్యులొందొంది రథము ప్రొంచి

విరధుఁడై పాంచాలవరకుమాగుండు వాలుఁ, బలకయుఁ గొని తేరు చులక డిగ్గి
తే. బ్రాహ్మణునిమీఁదఁ బడునంత బహుశరాశిఁ, గుప్పి గౌతముఁ డాతనిఁ గప్పటయును
నతఁడు దానికి నిశ్చేష్టుఁ డయ్యె టాలు, దేలి నట్లుగఁ దలఁచుచు బేల యగుచు.
వ. అట్లున్నశిఖండిని గాంచి యగ్గలించి యగ్గౌతముం దలఁపడ ధృష్టద్యుమ్నాదు
లడరుటయు సందు ధృష్టద్యుమ్నని గృతవర్మయు సపుత్రుం డగుధర్మపుత్రుని
ద్రోణపుత్రుండును సకులసహదేవులను సుయోధనుండును గరూశకేకయస్మంజ
యులతోడి భీమసేనుని సేనానాయకుం డగుకర్ణుండును మార్కొని నిలువరించి
రాసమయగాున నిచుక జెఱిసి గాంచి శిఖండి శారద్యుతుని శాతసాయకంబు
లెల్లఁ గరవాలుగాున ఖండిచినం గృపుండు వానిపలకం బఱియలు గావించె నంతఁ
బాంచాలరాజపుత్రుండును. 111

మ. కరవాలంబు కరంబు ద్రిష్టకౌనుచుం గాండంబులం గుప్పి డె
ప్పరముం గూర్చెడుగౌతమద్విజునిపైఁ బాటం గృపాచార్యుఁ డా
తురునిఁ మృత్యువు పోలికఁ స్వవశమందుం బొందఁ గా వానిపై
శరజాలంబు నిగిడ్చె నజ్ఞులు నిశ్శాస్త్రులనుచున్ నిర్విఁగఁ. 112

వ. ఇట్లు క్లిశ్యమానుం డై శారద్యుతునకుం జిక్కి-యున్నశిఖండి గాంచి చిక్రకేతుపుత్రుం
డగుసుకేతుండు త్వరితుం డై వానిం దలకడచి నారాచాసారంబు పాఱించుచు
శారద్యుతు నఱిమి వానిశరాసారంబువారిండుటయు సజ్జెఱిసిం దత్తఱించుచు
ద్రుపదపుత్రుండు దొలంగి చనియె సుకేతుండును. 113

—కృపాచార్యుండు సుకేతుం జంపుట—

ఉ. తొమ్మిదివాలుశూపుని దోర్బల మేర్పడ గౌతమద్విజుఁ
గ్రమ్మగ నేసి సస్త్రతిశరమ్ము లురమ్మున నాటి మూఁడుకాం
డమ్ముల నెల్లకాయము వడంకఁగఁ జేసి శరాసనమ్ము నొ
క్కమ్మునఁ ద్రుంచి సూతునొడ లాడ నొకమ్మున నొంచె నొంచినన్. 114

ఉ. ఒండొకకార్యుకంబుఁ గొని యుద్ధతిఁ జూపుచుఁ గృధ్ధఁ డై కృపు
డొండొడ తారసించి ద్రుపదోర్విపసూనుని సర్వమర్మముల్
మెండుగ గాఁడ మూఁడ్పడు లమేయశిరమ్ములు నాటె నాట నా
తండు చలించె విహ్వలత ధాత్రి చలింపఁ జలించుచె ట్లనన్. 115

వ. అంత నంతకాకారుం డగుకృపాచార్యుండు. 116

చ. తనువు చలింపఁ దేరిపయిఁ దార్పడుచున్న సుకేతుమస్తకం

బనుగతకుండలంబును సమంచితవేష్టన మై మహీతలం

బునఁ బడఁ గత్తివాతిశరముం గొని రింగున నేసి త్రుంచె ద్రుం
చినఁ గని తద్బలం బనికీ జేరక పాతె భయంబు పెంపునన్.

117

వ. అంత.

118

—భుష్టద్యముడు కృతవర్మ కృముమీడికి జని విజృంభించుట—

తే. నిలుము నిలు మంచుఁ గృతవర్మనిలువరించి, పార్వతునిమీఁదఁ గవిసినఁ బార్వతుండు
నశని దాఁకెను వారిపో రామిమాన్, మలిగి జేగలు పోకున ట్లతిశయిల్లె.

119

సీ. పాండవవాహినీపతి మొస్త్రై చొమ్మిదిశరముల హార్దిక్యునురమునందు
నతఁ డల్లి పార్వతు సాశ్వసూతస్యంద,నము గాఁ బృషత్కన్దమున ముంచె
మొగులు గప్పినస్త్రోద్ధుఁగిది బాంచాలపు,స్త్రుడు గానఁ గా రాక పొడవడఁగియుఁ
గనలి యొక్కంతఁగో గనకభూపణశరం,బుల నాశరంబులు పొడ వడంచి

తే. హృదికపుస్త్రునినారాచవృష్టి ముంప, నతఁడు తత్సాయకృము నడఁచి వాని

నొంచె నాతఁడు కోపించి మించి వృష్టి,వరుని సారథితలఁ ద్రుంచె భల్లధార.

120

వ. ఇట్లు త్రుంచి పాంచాలవీరుండు గదాపాణి యైనవృష్టివీరుని గాంచి రథంబు రథంబు
దాఁకఁ దోలించి కృపాణపాణి యై వాని రథంబుమీఁదికి లంఘించునంత నతం డిలకు
దాఁకటయు నిశండు నందఁ గృతవర్మ గాన కెదఁ నోయి పో దున్నవాడ
వని యెఱక రించిన నాహార్దిక్యుండు క్రిందు నేరి యిది దని ప్రతివచనం నిచ్చె
నంతలో నిశండు పుగిడి తనవాహనంబునకు వచ్చి వానిం దాఁకి వీకం నూపు
చుండ గండవరి కారపవీరు లెల్ల మేదురసిహనాదంబు లోదోంతరంబునిండ మెండు
కొని వారిందిన వారిపోరు దారుణం బయ్యె నయ్యెడ నశ్వత్థామ శైవేయద్రాపణే
యాభిరతీతుం డైనయుగ్గిసిరు నతిమి హస్తలంఘనంబున వివిధమార్గంబుల ననర్గళ
ప్రచారంబు సూపుచు దివ్యాస్త్రాభిమంత్రిశంబు లైనమార్గణపరావరాం గుప్పి
నభోమండలంబు గప్పె నప్పడు.

121

తే. చాఁగుగుపుక్రకల్పితస్వర్ణభూషి,తాస్త్రజాలపరిచ్ఛన్న మైనసభము

కనకజాంబిభూషితమును ఘన మగు,మేలుకట్టు శ్శౌర్యున మెఱయు చుండె.

122

క, అమ్ములు ముసుంగు పెట్టుట, నెమ్మొయి రవిగీప్తి పడుట కెడ గలుగక మే

ఘమ్ములనీడలు నలుగడఁ, గ్రమ్మినగతిఁ జూడ నయ్యెఁ గడునచ్చెరువై.

123

తే. అల్లిబిల్లిగ బాణము లల్లుకొనిన, కతన నంతరిక్షంబున సితివహించు

◆ భుష్టద్యముడు హార్దిక్యునిరథముమీది కుటికినట్లు కొన్ని ప్రాసలతో లేడు.

ప్రాణి యొక్కందు నే గాని తీరికి దిగి, జలము నయ్యెడ మహాశ్చర్యముగను.
క, గురుసుతులఘవముం గని, పరమాశ్చర్యంబు నొంది పరబల మెల్లఁ
బరిపరిగతులం బడె భా, స్కరునిం బలె సతనివంకం గనక జాలని దై.

125

వ. అప్పుడు ధర్మరాజసాత్యకులును ద్రౌపదీయులును బాంచాలురును నోలం బాస
గొనక దోణాయని నజిమి యజిమి సాత్యకి సప్తవింశతియుం గాక సప్తసాయకం
బులును యుధిష్ఠిరుండు త్రిసప్తశతరంబులును బ్రతివింధ్యుండు సప్తప్రదరంబులును
శ్రుతకర్మ కంఠత్రయంబును శ్రుతకీర్తి సప్తమార్గణాంబులును సుతసోముండు నన
నారాచారులును శతాసీకుడు సప్తవృషత్క-గాంబులు నిశకు లెల్ల బహుభల్లంబు
లును ద్రుపదాదిపా నృపక పశీవింబులు నా నత్యంతంబు నిట్టూర్పు నిగిడించుచు
శ్రేణీయు నిరవదేనిండును శ్రుతకీర్తి దొమ్మిదింటను సుతసోము నేనింటను శ్రుత
కర్మ నెనిమిదింటను బ్రతివింధ్య మూడింటను శతాసీకు దొమ్మిదింటను ధర్మపుత్రు
నేనింటను దక్షిణనారి పంచసాయకంబులును నోనేసి యీసునగజేసి శ్రుతకీర్తి
చాళుంబు ఛేదించుటయును.

126

—అశ్వశాసన సాన్నిధ్యములంబులంబు గానం జేయుట—

సీ. ఆశ్వశాసన సాన్నిధ్యములంబులంబు గానం జేయుట—
సీ. ఆశ్వశాసన సాన్నిధ్యములంబులంబు గానం జేయుట—
ద్రౌపదీయు బాణవర్షము విడిచిచుడు, ధర్మసంగనువిల్లి తటగి మూడు
నాడితెరగాంబు గాంజ నేయుటయు న, పూర్వపు డొండుకోడంజ మూని
గోమహుల్ సూపు తేట్టలు గురుపుత్రు, బాహులు నురమునక బాటనేసె
శే. సంగత శ్రేణీయు డగ్ధచగద్రాశుగమున, ద్విజానిచూపము దానుమాడి పెంచ నార్చె
నార్చిన నతిండు శక్తితో నతనినూతంబు, గూల్చి శరవృష్టి నతనిపై గుటిసె మిగుల.

క. సూతుండు లేచి రథ్యములు సూచనివేడికి దానిం జూచి క
త్యాతతనవృద్ధులంబు గొన నై శివీవీనునితో రథగాంబు సరి
ప్రీతి చెడంగి నేడ్చి కొని పెగయు నవ్వ తొలంగి పోయె వి
ఖ్యాతయశుండు వృష్ణీవరుం బాగిన నాగిక మోముం ద్రప్పుచున్.

128

వ. అట్టియెడ యుగిష్ఠి రక్తభిక్షు లంగునిపుత్రునిపై సువగుటయు సతం డలంకినవృ సవ్వ
కొచ్చిగ్గు కానపకపింబులం బలె బాణజ్వాలించిసేసి వారిబలంగంబు నీలు గావించియుం
దిమింగిలంబు నోముఖింబులంబలె గలంచి పుచ్చుచున్నం గాంచి ధర్మపుత్రుండు దో
ణపుత్రపరాకృమంబునకు వెఱచఱచి తమవారెల్ల వానిచేతం నెగుదుర కా తలంచి
రోషావేగసమన్వితుండును ద్వరితుండు నై తదంతికంబునకుం జని యి ట్లనియె.

129

చ. తలఁచగ నీకుఁ బ్రీతియుఁ గృతజ్ఞతయున్ లవ మైన లేనియ

ట్టులు తెలియంగ వచ్చెడి నీకుల్ నను బట్టి నధిప నుంటి వో

చెల యిది తుత్రధర్మ మనఁ జెల్లదు విప్రుడ వీవు తన్మహా

జ్వల మగుధర్మమున్ విడిచి వాసి దొలంగితి వేమి చెప్పగన్.

130

క. నీ పెంతయడిచి పడినం, గావింపఁగ లే వొకండు కనుచుండఁ గురు

త్యోవరముఖులు గెల్లుము, చేపం జూపెదవు గాక చెన్నఁటివగుచున్.

131

ఆ. అనిన గురుకుమారుడలతినవ్వు మొగంబు, నందుఁ జొగలింప నతనితత్వ

మోక్షిఁగి యుక్త మరసి యేమియుఁ బలుకక, వీరక నతని నంప వెల్లి ముంచె.

132

క. కాలాంతకునివిధంబునఁ, గ్రాలెడుగురుపుత్రు కెలనఁ గయ్యము సేయం

జాలక క్రోడించి నమిల్లాలను వై యతఁడు శత్రులం బొదువఁ జనెన్.

133

వ. అంత వైక ర్తనుండు వాయుపుత్రు నోని వానికి బాసట యగున చేదికైకయా

రూశస్థంజయపాంచాలాదుల వేలకొలందిగం బొలియుచున్నం గాంచియు గాడ్పు

పట్టి కొరవబలంబులవయిం గవిసి కనుపుగొట్టుచుండె నట ధనంజయుండును సంశ్లే

కుల రూపుమాపుచుండె నీమర్మశ్రాంతి నయినకయ్యంబు కారణంబున నిల్ల

నాడు మూడుమొసలందు నింతింతనరానిప్రజాతయం బయ్యె నయ్యవసరంబున.

134

సీ. మాద్రీసుతులు నట్లు మార్కొన్నకొరవ, నాఘాడు క్రుద్ధుఁడై నకులుమేన

నవశరంబులు గ్రుచ్చి న్నాగుగుఱ్ఱంబులఁ, గూలిచి యొకకుప్పెకోలఁ బడగ

బడమిఁ బడం జేయ నడరి నకులుఁ డేడు, సహదేవుఁ డేడును సాయకములు

పరఁగించినం గ్రోధపరివృతాత్ముం డయి, భవదాత్మభవుఁ డంతఁ గవలమేనఁ

తే. బంచపంచాశుగంబులఁ బరఁగఁ జేసి, వారివిండులు రెండును వడిగఁ దునిమి.

వారిపై డెబ్బదియు మూడువాడినూపు, లొక్కమొగినేనినొప్పించెనుక్కుమెఱసి.

ఉ. అన్నయుఁ దమ్ముడుం గడు నహంకృతి మీఱఁగ శక్ర చాపనం

పన్నము లైనచాపములఁ జయ్యనఁ గైకొని దేవపుత్రు

ట్లున్నతిఁ గాంచి వారిదము లుర్విధరంబును బోలె నీదుపు

త్రున్నిశితాశుగన్రతతితోడ ముసుగిడి రంగవించుచున్.

135

వ. అనంతరంబ.

137

తరళము. కొఱవిఁ ద్రిప్పినరీతిఁ ద్రిప్పుచు గుండ్ర నై తగుకాగ్మకం

బలుమరల్ గొన కాసుయోధనుఁ డంపవెల్లి వెలొడ్చుచున్.

దఱిమి వారల నెందునుం దిననాథ దీపులు ప్యాప్తిమై

పలుసునట్లు నిజాశుగంబులు వాఱఁ జేసె సవారిగన్.

138

వ. అట్లు నీకొడు కవక్రపరాక్రమంబు నెఱపుచుంటం గాంచి మహారథు లెల్లరు మాద్రే
యుల మృత్యుముఖాంతికప్రాప్తులం గాఁ దలంచుచుండి రాసమయంబునఁ బాండవ
సేనానాయకుండు పార్వతుండు వడివడిం బటతెంచి వారిఁ దలకడఁచి దుర్యోధనుం
దాఁకి వీఁకం జూపుచు సాయకాసారంబు వఱిగించుటయు సగు మొగంబుననతండును

చ. ఇరువదయేను నారసము లేసియు సర్వదయేను నెఱియున్

బరఁగఁగ జేసియుం బృథితపేత్రునిచాపము సత్తయు న్మహా

శురములఁ దున్మి సత్వటయు శూరపఁదే య్మఁ దతుండు నొండువిధ

గరమునఁ బూని సత్వగము కన్గవఁ గంపుల సీసఁ బెంపుగన్.

140

ఉత్సాహము. కొనిరి కొనరి నిశ్చింతించు హోడత్రాచు లనఁగఁ బెం

పెనక మెనఁగునిశితశరము లేనుఁ బడియు నీడ్చి య

వ్యసుమతిశు నేయ సవియు వానిమఱుపు ప్రచ్ఛియున్

వెన మహితంబు నొచ్చు విక్రీతి నొండు నెత్తుటన్.

141

క. పూచినమోదుగ్నైవడి, రాచూలి దలిర్చి రాగరంజితసయనుం

డై చెర్చి విల్లు పడినా, రాచంబులు వానినుదుట రయమున నాటన్.

142

క. అలికగతాంబకదశకో, జ్వల మగుపాంచాలవరుని వదనము మధులి

ఝలితప్రపుల్లజలజమువలెఁ జూడఁగ నొప్పె నపుడు వసుధాధీశా.

143

నీ. అంత ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెంతయుఁ బంతంబు, మూఱ వేఱొకవిల్లు మెచ్చుచుఁ గొని

వడిఁ బేర్చి పదియాఱు వాలమ్ము లడరించి, కురురాజువార్ధమున్ గూలనేసి

సారథి నేనింటఁ జక్కాఁడి యుక్క-ధ, ల్లము పైచి విల్లక్కజముగఁ దునియి

పదిమార్గంబులు సోఁస్కరిరభగదా, శక్తిఘోషధ్వజచ్ఛ్రీమును

తే. నులుము చేసిస మఃశిమయానుసనాగి, కేతనము గూలుటం గాంచి భూతిపాత్రు

లనుజులును గావ రా వాని సపుడు దంప, ధారుఁడికొని తేరిపైఁ దరిలి చనియె.

—పండుపాండవయోధుల సంకులసమరము—

మహాప్ర. శినివీరుం గెల్చి రాజాశ్రితుఁ డగుఁడునుఁ డాచిత్ర భానూద్యవ్రండు

య్యని ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ బెల్లడరినఁ గని వెన్నంటి కృష్ణానుజం డా

తనిపృష్ఠాంతంబునన్ మత్తగజము ప్రతిమాతంగముం గొమ్ములన్ గొ

ట్టినయ ట్లుగ్రాస్తుము ల్లోడిగియెడువడిఁ గొట్టు గడుం బెట్టు గాఁగన్.

145

వ. ఇరువఱిగుండు గిరియోధు లమ్మభ్యాష్టాంబునఁ గట్టిపాక్షతులమధ్యఁబడి నొక్క

రుండు బరాహ్మణులు గాక వేరకు బోరుచున్నంత బాంధాలబలులు లేని నొక్క పెట్టె జట్టుపదారులు చెట్టునుం బలె గట్టుం జాట్టుముట్టిన నతండు వారి మాలు కొని క్రూరాత్మ్రులుల బెక్కు పేరుల నుక్కడంచి మించి పురోగాను లగువ్యాసు కేతు సుశర్మ చిత్రగ్రయుధ జయ శుక్ల రోచమాన సింహనేను లను నెనమస్త్ర నెనిమిదితూపుల నేపుమాప జిష్టు నిష్టుకర్మ దేవాభక్తి దంప చిత్ర చిత్రాయుధ వారి సింహకేతు రోచమాన శిలభులనుచెదసిగూని పుగించి ర కసిక్తంగుండై రాత్రి ము మూర్తీభవించినచందంబునం బొందుండి నరిమారెంగుతురంగశతాంగంబుల జాపకట్టువడం జేయుచు మృగేంద్రం హృమ్మగంబులు చోలునట్లు తోలుచు దవా నలంబు కాననంబులం గాల్పునట్లు కాల్పుచు బండుపాంచాలచెడికై కయసైన్యంబుల రూపు రూపుచున్నం గని నీవారు భీష్మద్రోణులపోరు నిట్టిది కా దని నుతించుచు సంతసించి రట్లు విక్రమించినకన్దుం గాంచి నీనిబాటొ బడినపాంచాలు పక్కరుండు ను బ్రతికి పోవం జూలం పనినేనునుం చలించితి నట్టియెడ యుగ్ధస్థిరుండును ధృష్ట ద్యుమ్నుండును ద్రౌపదీయులును మాద్రేయులును శిఖండియు జనమేజయుండును సాత్యకియును బహులపాంచాల ప్రభు కబలంగాలతో నాభిరభం ఎదవి వదల కొక్క పెట్టె బెట్టిదంపుటంపటపాలు చేసి నీసునంజేసి వారి నెల్ల నరం పొక్కరుండ నుప గ్గుండు పన్నగంబులం బోలె నుక్కడంచుటయు నాయుగ్ధంబు దేవదానవయుగ్ధంబు నుం బోలె ఘోరరూపం బయ్యె సయ్యెడ భీమ నేనుండు బండునెలుసమేతుల డైపట తొంచి పరబలభయకరు మయిచకన్దు దాకె యమదుహోపముంబు లగుచుపకాం డంబులం బరంగించుచు బాహ్లాకకేయవానాత్యమన్త సైంధవానీకంబులం గనుపు గొట్టి చతురంగంబులం గుప్పగూర్చి రణరంగంబు నానావిధితనహస్త శివశివాల గనమాకీర్ణంబును భీమనేనశరసంచయసాంధ్రంబును రుగిరి వాహబహులుంబు నై చూపట్టుట్టుయు నీపుత్రునిబలులు నాయుపుత్రభయూర్జితం బై కృత్తిప్రిణంబు గావున బలుంబు చలుంబు నుడిగి నిరుత్సాహం బై శిరత్నిచయసాగిరింబు పలె చెట్టలు గక్క నిశ్చలం బై రుగిరొంబుపిరిక్లన్నం బై యుండు నిట్లు పృథోదంగుండు కురుబులుంబును గర్జుండు పాండవబలుంబును గాతించుచుండి సర్జునుండు సరిశక్తిక గణంబులం గనుపు గొట్టుచు వాసుదేవుం గాంచి యిట్లనియె

146

శా. నాయత్త్రంబుల కోహటించి రిపుసైన్యంబుల్ ప్రభగ్నంబు లై పోయెన్ బెబ్బులిం గన్న లేళ్ళగిడిన్ బొంగాటి కన్దుం డటన్
 న్నాయత్తేజముసం కెలుగుచును సస్మత్ప్రంజయాసకనుల్

- గూయిం బెట్టంగ గిట్టి చూపెడి మహాకోదండపాండిత్యమున్. 147
- మత్త. ఈ వెలుంగుదు వాని నెవ్వరు నేయ నోపరు స్మంజయుల్
దేవురించుచు నున్నచోటికిఁ దేరు వోవఁగ నిమ్ము నా
భావ మిట్టిది నీతలం పెటు వచ్చునో యన నవ్వచున్
దేవకీనయుండు కవ్వడి దిక్కు మో మయి యి ట్లనున్. 148
- క. ఇప్పటికిఁ గురుబలంబులఁ జక్కడచుట పాడి యట్లు సలుపు మటంచు
గ్రక్కున జైత్రరథం బా, చక్కటికిం బోవఁ దోలె జవనాశ్వములన్. 149
- అర్జునుండు కురుబలంబులపైఁ గవియుట—
- శా. శ్వేతాశ్వంబులు కృష్ణఫాల్గునులతో వేవేగఁ దే రక్కురు
వ్రాతంబుం గలచోటికిం గొని చనన్ వాంఛించు నంత సృహ
భీతి న్నాలుగుదిక్కులన్ బలఁగిముల్ భిన్నత్వము చొంది వి
ఖ్యాతార్తిం గొన నయ్యె నయ్యెడల హాహాకారిముల్ వుట్టంగన్. 150
- తే. స్తనితనిష్ఠాద్రాదమేదురమును గపిధ్వజాందితమ్ము సముత్పతాకాభిరామ
మైనకృష్ణార్జునులతే ద్విమాన మాక, సమ్మునుం బలె మనబలగమ్ము సాచ్చె. 151
- చ. విధివిహితంబుగా నవనవీధికి రం డని సోమయాజు ల
త్యధికరవంబునం బిలుచునంతన వచ్చినవేల్పువెజ్జ లన్
విధమునఁ గేశవార్జునులు వీర్య మవార్యము గా రణాధ్వర
ప్రథితమహీతలంబునకు వచ్చిరి వైరులు పిచ్చలింపఁగన్. 152
- ఆ. అపుడు పాశహస్తం జైనపరేతరాట్టనఁగ నర్జునుండు కనుల నగ్ని
కణము లొలుక నీదుఘన సేనలో నతిరథులనడుమఁ జొచ్చె రభస మెనఁగ. 153
- ఏ. అట్లురవడించినకవ్వడిం గాంచి దుర్యోధనుండు సంశక్తికులం బుఱికొలిపినంత
వేయి యరదంబులును మున్నూరు ద్వీరదంబులును బదునాలుగువేలవారువంబులును
రెండులక్షల కాలుమానుసులును గండడరి గాండీవిపైఁ గవిసి శరవర్షముం గుఱియు
టయు నతండు కాలాంతకుంఁడో యన మండిపడి నింగియు నేలయు నిరంతరనీరంధ్ర
మృగునట్లు పాములంబోనిశరఘరంఘరలం బరఁగించుచు నిజతలనిస్వనంబు విని జనులు
భవియు దివియు దిక్కులు విదిక్కులును గొండలుం బగులు చున్న వని రలంచు
నట్లు సేయుచుఁ బదివేలపార్థివులం గూల నేసి కాంభోజబలంబులపై నడరి శిరంబులు
కరంబులు కవచంబులు కార్ముకంబులు గండరించుచుఁ బ్రతికూలవాతంబు భూరు
హవ్రాతంబులం బోలెఁ జతురంగంబులఁ గండఱనందఱం జేయుచుండఁ గొంఁడాకనడికి

నెల్లవారు నాకర్ణింప నశరీరవాణి యీకృష్ణార్జునులు సరనారాయణమునులు వీరిం బోర జయించు టేరికినిం గా దని ఘోషించుచున్న నాకర్ణింప కంతఁ గాంభోజసుదక్షిణానుజండు గండుమీఱి కాండవర్షంబు గురియుటయుఁ గుంతీనందనుండును. 154

సీ. అర్ధచంద్ర శరద్వయమున బాహులు ట్టుర, స్రమున శిరంబును వడిగఁ దునిమెఁ దునిమినంత సుదక్షిణునితమ్ముఁ డిలఁ బడె, గులిశాహతా బైనకుధర మట్లు కాంభోజయవనశకస్రభృతులు రేఁగి, చతురంగబలముతో నతని నదిమి రపుడు పాథుఁడు వారి నందఱు మ్రుందించి, రక్తప్రవాహము వ్యక్తపఱచె
తే. మొనలు చిందఱవంద తై పొడ వడంగి, పోవఁ గనిద్రాణిమృత్యువు పోల్కిఁ గ్రుడ్డుఁ డయి గుణధ్వని నిగుడంగ నరుగుదెంచి, బాణవర్షము గురియుచుఁ బార్థుఁ దాఁకె.

—అశ్వత్థామ యర్జును నెదిరించి పోరుట—

ఉ. తాఁకి మహోగ్ర బాణసముదాయఁరంఘర లెన్నియేనియున్
వీఁక నిగిడ్చి కృష్ణుని వేగతులం బ్రహరించి తద్రథం
బాఁక వడంగ ముంచుటయు నాఘను లూపిరి పుచ్చుకోఁగ లే
కూఁకువ వో రథంబువయి నుడిరి చేట్టలు దక్క బెండులై. 156

క. గుహతనయుని మునుమున నొక్కరుఁ డేనియు నిలువ లేక కవ్వడివారల్
దూర మీఁగి వెఱచి వఱచిరి వరివరి భంజింపఁ బడినవారై పోరన్. 157

శా. హాహా కారము పెల్లరేఁగె నపు డాయావోటులం దెల్లెడన్
స్వాహాకారము సేయుచున్నఘను నశ్వత్థామ వీక్షించి సం
దేహం బందాచు సిద్ధచారణులు స్వస్తిఁ బల్కి రీలోకసం
దోహం బం దధయంబు కోరుచు మహోద్యోగంబు సంధిల్లెగన్. 158

న. అప్పు డాసంగ్రామంబున నశ్వత్థామ చూపినఁరాక్రమం బెప్పుడు నెవ్వరుం జూప నోర రది యాద్యుష్టపూర్వార్థము నశ్రుకపూర్వ బమ్మహాధనుర్ధరుండు సవ్యాసవ్యం గుం ద్రిష్టచు నొప్పించినఘోర్వీనినాదంబు దారుణా బైన దానికం దాళఁ జాలక పెక్కం ద్రుక్కు దక్కి పో రీఁగి పాఱం జొచ్చి రట్లంతకంత కగ్గలం బగునగ్గురు పుత్రుఁరాక్రమంబు కడఁ నడపరాక్రమంబు వక్రం బగుటయుం జూచి సవ్యసాచి విషణ్ణహృదయుం డై యున్నం దెలిసి రోషంబున నిట్టివార్పు నిగిడించుచు నీరజాక్షుం డగుజాక్షు డై హెచ్చుకుంగుం బొందు నశ్వత్థామాద్జనుల మాటిమాటికిం జూచి చూచి యగ్జనుం బిలిచి ప్రేమానుబంధబంధురంబుగా నిట్లనియె. 159

ఉ. అచ్చెగు వయ్యె నిన్నిగొలున ట్లగుదెంచు గుహాద్భవుండు చే

వెచ్చనఁ జూపె నీదుభుజవీర్యము తొల్లిటియట్ల లేదొ వి
వ్యచ్చుడ వీవ కావొ కయి వర్తిలుచుండదొ గాండివంబు నీ
కిచ్చట లేదొ చిత్త మిటు లేమిటి కూరక యుందు వర్జనా.

160

క. గురుపుత్రుఁ డనుతలఁపున, నురకుంటివొ గౌరవించి యుల్లమ్మున ని
ట్లరకుండ రా దుపేక్షకుఁ, దరుణము గా దిది యితండు తద్దయు నడరుక్.

161

మ. అని దాశార్థ్యఁ డనన్ ధనంజయుఁడు కోపాటోప మేపారఁ గై
కొని పద్నాలుగుభల్లముల్ గురుసుతకూరాత్రుఁముల్ వమ్ము లై
చనఁగాఁ జేయుచుఁ దద్ధనుర్ధ్వజదాశక్త్యాతఃత్రాదులం
దునుఁగం జేసి మఢించె జత్తువునయందున్ వత్సదంతంబులన్.

162

తే. దానఁ బీడితుఁ డయి గురుతనయుఁ డపుడు, తనరథంబునఁబయి గేతుదండ మూఁత
గొనుచు మూర్ఛిలై సూతుఁ డాతనిఁ గిరీటి, బానినుండి తొలగించె దూరముగను.

163

స్తంభర. అంతం గాంతేయుఁ డెంతే నడచి కురుకుమారాదులున్ జోదులున్ ద
త్పాతంబం దుండిచూడం బరవసము కడున్ బర్వ సర్వసకారా
త్యంతప్రాబల్యకల్యత్వమున మన మొనన్ దాఁకి లోకోత్తరౌజో
వంతుం డై కొంతలోనన్ వసుధ కిడె జనవ్రాతమున్ వేనవేలన్.

164

క. కను మూసి తెఱచునంతన, మన మొన లెల్లం గలంగె మహితల మెల్లం
గన నయ్యె బీగ్గుపెంటలు, ఘనుఁ డాఘాల్గునునివిల్లి గడు నాడంగన్.

165

వ. అయ్యవనరంబున దుర్యోధనుండు కర్ణశల్యసమక్షంబున నెల్లరాజులు విన నిట్లనియె.

మ. మనకుం గోరక యుండ నీరణమునం బ్రాపింపఁగోసొప్పెడిం
గనుఁగో నిష్ఠ డపావృతం బయినస్వర్గద్వార మోక్షత్రియుల్
వినుఁడి యుత్తముఁ డైనక్షత్రియుఁ డెదన్ వీక్షించు యుద్ధంబునం
దనువున్ వీగి నితాంతసౌఖ్యముల కై తత్కౌత్తఁ గా నెత్తఁజిన్.

167

క. వె న్నీక మీరు మీశౌర్యోన్నతికిం దగినరీతి యుద్ధావనియం
దెన్నుకొని సవతు వచ్చిర,మన్నీనిం దాఁకఁ దగు సమాఘాతమునన్.

168

తే. పాండవులఁ జెండి భూలక్ష్మీ బడయుఁగొండె, భండనంబున వారిచేఁ బడుట యొండె
క్షత్రియుం డయిపుట్టినజనుల కెల్ల, రెండుతెఱఁగుల చూపట్టియుండె నిపుడు.

169

వ. అని సుయోధనుండు పలికినపలుకు లాలించి భూపాలు రెల్లరు నుల్లంబులు పల్లవింప
హర్షోల్లాసంబు పెల్లెసంగ సింహనాదంబులును శంఖనాదంబులును గావించి రంత
లోనన్ దేరివచ్చినభారద్వాజాశృజాడు నీయోధ కుఁ డై మోదంబు గావించు
వాడై యిట్లనియె.

170

మ. సకలక్షత్రియులుగ గనుంగొనఁగ ధృష్టద్యుమ్ను డింతేని కా
నక విప్రుండు గురుండు నాక ఖలుడై న్యస్తాస్త్రుడై యున్నమా
మకతాతం దల ముట్టి కోసె గుతికన్ మండ్రాదునే వాని జం
పక మైమర్చును విప్రు దప్పితినియో స్వర్గస్థితిఁ దప్పదుఁ.

171

వ. ఇట్లు శకభంబు చేసిననేను భీమార్జునాదియోధు లడ్డుపడినవారి నెల్లం జంపినంతన
వానిం జంపుదు నని బాసచేసిన రాజు లెల్లరు సంతోసిల్లుచుఁ బాండవవీరులం
దాఁకుటయు వాగు నీరిం దాఁకి రత్నాఁకు ప్రళయకల్పం బై ప్రజాతయకరం
బయ్యె నయ్యెడ.

172

సీ. ఆసమరముఁ జూచునాసమై దివి దేవ,వరులు క్రిక్కిరిసిరి వరుస లొనర
నచ్చరల్ దివ్యమాల్యానుకేసనరత్నములు చల్లి రయ్యోధముఖ్యులపయి
మలయానిలము పీఠె మహితలం బెల్ల ను,గంధబంధుర మయి కలయఁ బ్రాఁకి
స్వర్ణపుంఖశరప్రకీర్ణ మై భువి యొప్పె,మెఱయుఱిక్కల నొప్పమిన్ను వోలె
తే. మఱియు జ్యౌఘోషరథ నేమిమహితఘోష,వివిధవాదిశ్ర నాదముల్ దివి దివిజుల
సాధువాదంబులుం గూడి సాంద్రమగుచు,దెసలమ్రాయఁగనంగ్రామమెసఁగెనపుడు.

వ. ఆ ట్లర్జునుండు యరాక్రమోపార్జనుం డై ద్రోణపుత్రప్రభృతిమహారథులం జయించి
వాసుదేవుం గాంచి యి ట్లనియె.

174

చ. యజుచెడునస్మదీయ మగువాహిని యంతయుఁ గర్ణుఁ డెంతయే
మఱకువమై మహారథుల మార్కొని చంపుచునున్నవాఁడు వాఁ
డుఱియ యజాతశత్రు వెట నుండెనొ కాని తదీయకేతువుఁ
మఱు వయి కానరాదు విను మా మన మల్లడతల్లడం పదుఁ.

175

చ. ఇపుడు త్రిభాగశేషముగ నీదివసం బగు భార్తరాష్ట్రులం
దఁగతభీతి నొక్కరుండు నాహవదో హలమత్తచిత్తుడై
స్వపు డెదిరింప రాఁడు నను నీవు ప్రియంబునఁ జూచువాడవే
నుఁగతిగా మదగ్రభవుఁ డున్నెడకుఁ నడపింపు తేజులఁ.

176

తే. సానుజం డగుపాండుపుత్రా గ్రగణ్య,కుశల మారసి వచ్చి యిక్కొదవ దీఱఁ
బోరుకొనియెడ నరులతో సారసాక్ష, కోర్కి దీర్పుము నా యదుకుంజరుండు.

177

వ. ఆ ట్ల యగుం గావుత మని స్వంజయాదులం గూడి మన సేనలతోడం బోరుచున్న
ధర్మరాజునొద్ద కరదంబు వజ్రపుచు సంగ్రామరంగంబునం దగుజనసంతోయంబు
పరీక్షించుచు సవ్యసాచిం జూచి యి ట్లనియె,

178

—శ్రీకృష్ణుం డర్జునునిచేఁ దెగినకుదుబలంబు నభివర్ణించుట—

దీప్తపదము. అక్కటకట చూచితయ్య సంగ్రామ, మెక్కటియై సెల్లు నిపుడుదుర్యోధ
 నునికారణంబుననుం గాలవికృతి, జననాశనం బిట్లు సమకూర నయ్యె
 విఱిగి ప్రోవులు పడె విండ్లు నమ్ములును, దొఱత్రొక్కునన్ వ్రాలె దొడవులపెల్లఁ
 బఱియలై పడియెఁ గృపాణబాణద, లఱవఱలై కూలె సఖిలాయుధాళి
 నివిధాస్త్రశస్త్రముల్ విడువక వీరె, భువి బడి చచ్చియుం బాలుపు వో కుంటఁ
 జావనియట్టులు చర్చింప నగుచు, జీవకళం గల్గి చెలఁగుచున్నారు
 వీరశేఖరు లైసవీరిగాస్త్రములు, వీరిమస్తకములు వీరిబాహువులు
 వీరియూరువులును వీరికంఠములు, వీరిపాదంబులు వీరిజంఘలును
 ముసలాదిసాధనముల జతురంగ, విసరసమృద్ధనవిధుల నింతింత
 తునియ లై యిలఁ గప్పెఁ దొండముల్ దెగినఁ, గనకకంబళములు ఘంటలు వీడి
 నలుగడం బడ నార్తనాదంబు నిగుడఁ, బలుగతులం బడి పడి చచ్చి వెలికి
 నాలుకలం బెట్టె నాగంబు లవ్వి, పోలింపబడుచుండె భూధ్రంబు లట్లు
 నులినులియై కింకిణులతోడ కేతు, పులతోడఁ దేరులు ప్రోవులు పడియె
 మునికాళ్ళు మోఱలు ముక్కలై పోవ, వెనుపల్లములు వ్రీలి వ్రేలాడ రత్న
 కాంచనస్త్రజములు కళ్యాలు వీడ, నంచలగతి నాడి యాడి గుఱ్ఱములు
 కుప్పలై తిప్పలై కూలె నెల్లెడల, నిష్పడు శోణితం బెంతయఁ బేజీ
 కర్దమం బై యిందుఁ గా లూడిరామి, దుర్దశపా లయి తుదిఁ గాంచ లేక
 మొట్టో కుయో యని మొఱవెట్టువార, లఱ్ఱులలోఁ బ్రాణ మాడంగ రోద
 నము సేయుచు నలంతినాడు పై రాఁగఁ, దమచుట్టములఁ బిల్చి తగఁ జెప్పవారుఁ
 బ్రాణోత్క్రణమందుఁ బ్రజ్ఞ గల్గుటను, ద్రాణదప్పియును నారాయణస్మరణ
 మాచరించెడువారు నస్త్రాహతులకుఁ, గోచరింపకయుండఁ గోరెడువారు
 నటు నిటుఁ బాఱఁగా నాసించువారు, లెటు పోయినం జావ దెప్పటి కైన
 దప్పనిదే యని తఱలియు మరలి, యెప్పటిఁ బోరుకో నెంచెడువారు
 మది రోషమునఁజేసి మఱిమఱివేగ, నది సేయుటకుఁ గాని యేడ్చెఱ లేక
 మొగము బిగించుచుఁ బామముడిపెట్టి, మొగి నొడుగఱచుచుమును జూచు వారుఁ
 గలది యై యరిసేన కలగుండు పడియె, దెలియ నింతయు భవద్విక్రమక్రమము.

వ. అని పొలికలనెల్లఁ దేటతెల్లంబుగఁ దెలియఁజెప్పచు నష్టరాణపూరుషుండు
 పోవుచున్నంతఁ గాంతేయుం డగ్రజదర్శనాగ్ని యై రయంబున రథంబు వోపని మృనిన

- నతం డట్ల చేసి ధర్మరాజుం దరియ నరిగి నరుం గని మఱియు నిట్లనియె. 180
- మ. కనుఁగొంటే మనధర్మనందనుని వేడ్కం బార్థివుల్ గొల్వఁ గ
 న్గొనుచున్నాఁ డని వాఁడె చూడు వసుషేణుం డగ్ని నా వెల్లుచున్
 మనభీముండును బార్వత ప్రముఖులున్ మొక్కొందుఁ గొరివ్యవం
 శనిరోధం బొనరింప నడ్డుపడునశ్వత్థామతోడ్పడునన్. 181
- క. గురుపుత్రుఁ డడర ద్రుపదుని, వరపుత్రుఁడు వాని నఱుమ వచ్చెడుఁ గంటే 182
 దుర మొనరించుచు స్వంజయ, వరు లెందఱొ మడిసి రరయ వచ్చెనె పార్థా.
- వ. అని సంగ్రామంబు తెఱం గెఱింగించుచున్నంత యుధిష్ఠిరప్రభృతు లైనపాండవ
 వీరులును రాధేయప్రముఖు లైనకౌరవవీరులును సింహనాదంబు లెసంగం దలఁడిన
 దారుణరణంబు ప్రవర్తిలై నందు నుభయబలంబులందును బహులప్ర జాక్షయం బయ్యె
 నయ్యెడఁ బాండవఁరివారఁరివృతుం డై పాంచాల్యుండు గ న్నెట్టచేసి కర్ణుం దాఁకి.
- ఉ. ఆనతపర్వ మైననిశితాశుగ మొక్కఁడు పూని వానివై
 నే నని చెప్పి యేసి నిలు ని ల్మని పల్కుడు నల్కుఁ జేసి ది
 వ్యానక మట్లు హ్రేయ విజయాఖ్యశరాసన మెక్కు పెట్టి మే
 లైనశరంబునం దునిమె నాతనిచాపము నాతఁ డాతఁకి. 184
- తే. కాలసర్పంబులం బోని నాలు గైదు, వాలుతూపులు గీలింప వానిమఱువు
 వ్రచ్చి యవి నెత్తుటం దోఁగి వచ్చి వెలికి, పరఁగె నారుద్రపురుగుల పగిది నపుడు.
- చ. విజిగినచాపమున్ విడిచి వీరవరేణ్యుఁడు పార్వతుం డటఁ
 వఱలెడునొక్కవిల్లు గొని వానిని డెబ్బది నారనంబులన్
 దెఱుగ నేయఁ గర్ణుఁడును దివ్యశరంబులఁ దచ్చతాంగమున్
 గుఱు తరయంగరానిగతిఁ గొట్టెను బెట్టుగ పెట్ట వుట్టఁగన్. 186
- క. వాలికతూపుల ద్రుపదుని, చూ లాతని నొంప నతఁడు సునిశితశర మొం
 డాలవించి నిగిడ్చిన, లీలన్ శినివరుఁడు దాని లేత నడంచెన్. 187
- మ. యమదండోపమ మైననైజశర మట్లవృష్టివీరుండు మా
 ర్గమునం గండ్రిక లై పడం జలుప నుగ్రంపశ్యుఁ డై కర్ణుఁ డు
 త్తమనారాచపరంపరం బొదివి నక్షప్రోజ్వలాత్త్రంబు లొ
 క్కమొగిన్ సాత్యకి నేయ నేసె నతఁడున్ గర్వించి ప్రత్యుత్తముల్. 188
- క. కన విస భూతభయంకర,మును ఘోరము దర్శనీయమును జిత్రము నై
 తనరినకదనము కర్ణున,కును శినివీరునకు నయ్యెఁ గొంతటిలోనన్, 189

—అశ్వత్థామ పాంచాల్యుం దాఁకి ఘోరయుద్ధము చేయుట—

సీ. అయ్యంతరంబున నాచార్యనందనుండఁగి పార్వతునిపై వడి పొసంగ
నోరోరి బ్రహ్మఘ్న! యోరి నరాధమ! నిలు నిలు మేఁ బ్రాణములను గలిగి
యుండ నీ వెటు వోవుదో చూచెదను గాక, యని శితశరముల నతనిఁ గప్పెఁ
బార్వతుండును వానిఁ బరికించుచుం దన,మృత్యు నతండు గా నెదఁ దలంచి
తే. నాతిహృష్టమనస్కుఁ డై యతఁ డొకింత,లో ననిశ్ శస్త్రవధ్యుండు దాను గామిఁ
దెలిసి గం డడరుటయు భూదేవసుతుఁడు, కినుక నాతని మార్కొని యనియె నిట్లు.

శా. పాంచాలాధమ! ద్రోణుఁ జంపితి మహాపాపంపునీపింపఁ గాఁ
గించిచ్చాంతికి దానికిం బ్రతిగ నిశ్ గీలూడినం గూలున
ట్లంచత్సయకపంక్తిఁ గూల్చి యమలోకావాప్తి గల్గింతు నే
నంచుం జెప్పెద నీకుఁ ఘల్లునుఁడు తోఁడై రాక యున్నంతలో.

191

వ. తొలంగ కీవు సంగరంగంబున నిలుతు వేని నామాట తప్ప దనిన ధృష్టద్యుమ్నుం
డతని కి ట్లనియె.

192

శా. ఓరీ బ్రహ్మకులాధమా! యెఱుగరాదో నన్ను నితంశ్రీని
బారం బందగఁ జేసినట్టిఁడ భుజాప్రావీణ్యముం గల్గునే
నీరూ పాట బొనరింతు నీజనకునిశ్ బ్రేమించుఖిష్కంబ నిశ్
గారా మారగఁ జూడ వచ్చెడిని శంకాతంకము ల్లే కికన్.

193

సీ. అని పల్కి నిశితసాయక మొండు ద్రోణిగా, త్రమునందు నాట నాతండు కనలి
దశదిక్కులం దననిశితాశుగంబు లే, తోచునట్టులు చేసి పుడదనుతుని
తేరు ముసుగిడె భూరములు వేల,కొలది బాణాసారముల ములిగిరి
పార్వతుం డావెల్లిఁ బరికిరి భంజించి, ద్రోణపుత్రునిఁ గప్పెఁ బాణసమితి
తే. నప్పంటయుధామన్యుసాత్యకులు ద్రోణ, దేయులును దోచుపడ రాఁగఁ దెలిసికట్టు
డాగె వారి ధృష్టద్యుమ్నుండఁగి ద్రోణి, కామ్యకము రెండుగాఁ జేయఁగొనఁగొనమితి.

చ. గురుసుతుఁ డొండువిల్లు గొని గొబ్బన నబ్బలశాలి శక్తియుఁ
గురుగదయుఁ శరాసనము గుఱ్ఱములుఁ రథసూతకేతువుల్
ధరఁ బడ నేసి రాసిన నతండు హతాశ్వరథుండు గానఁ జె
చ్చెరఁ గరవాలముం గొనినఁ, జెండెను వానిని రెండుతూపులు.

195

మ. విరథుండుఁ విగతాయుధుండు నయి నిర్వేదించుపాంచాల్యుడై
శరవారము ననానిగాఁ గురిసియుఁ శౌర్యోజ్జ్వల న్వానిని

- బరిమార్పంగ నశక్తుఁడై ద్విజుఁడు కోపం చేపు చూపంగ వి
ల్లరదంబం దిడి పాముఁ బట్ట గరుడుం డై నట్టు బిట్టేచుచున్. 196
- తే. తేరు డిగ్గ నుటికి బోరున పార్వతుఁ, బట్ట నేగుచున్న పట్టునంబు
వాసుదేవుఁ డరసి వాసవాత్మజుతో వ,చించె నిట్లు వేగిరించి కొనుచు. 197
- ఉ. చూడుము చూడు మట్లు రిపుసూదన! పార్వతుఁ బట్టి చంపఁగా
వేడుక చేసి దాికి కడువేగముతోఁ బటదెంచుచుండె నా
బాడబుచేతఁ జిక్కికొని ప్రాణము మిత్తికిఁ బెట్ట నొచు న
ల్లాడెడునీచమూవిభుని నాపదనుండి తొలంగఁ జేయుమా. 198
- వ. అని పలుకుచు సతిత్వరితగమనంబునం బోవ వారువంబులం గొలుపుటయు నవి గగ
నంబు గబళించునవియు బోలె వాయువేగంబునఁ బార్వతునిరథంబు పరిసరంబున
కుం బటతెంచునంత సంతకాకారుం డైనభారద్వాజతనూజుండు కృష్ణార్జునులం జూచి
సంభ్రమించి పాంచాల్యం బట్టి కర్షించి ధర్మించుచున్నం గని నరుడు. 199
- సీ. కదసినకొలఁది బెట్టిదముగా గురుసూతి,యొడ లాడ వాలమ్ము లడరఁ జేసె
గాటంబు నొచ్చి యక్కడక మాని యతండు, మరలఁ దనరథంబు దరిసి యెక్కి
వి ల్లంది పార్థునిఁ బెల్లెయువో నహ, దేవుఁడు పార్వతుఁ దిగిచికొనుచుఁ
దనతేరిపై నిడి కొని తొలంగఁగం జనె, నరుడంపఱన్ ద్విజవరునిఁ బొదివి
- తే. పెనఁగిన నతండుతనివత్సముననుబాహు,యుగమునం బెక్కుతూపులునిగుడుచుటయుఁ
గాలదండంబునుంబోని వాలుటమ్ము, వెఱికి పార్థుఁడు గ్రుద్దుఁ డై ప్రేసె నతని. 200
- వ. అది వజ్ర పాతంబు వోలె నశ్వత్థామమోముపయిం బడినదాన నతండు విహ్వలుం
డై వైక్ల బృంబు నొంది రథోపస్థంబునం బడెఁ బడునంత నతనినియంత యెంతయుం
ద్వరమాణుం డై రణాజిరంబునుండి రథంబు తొలంగం దోలుకొని చనియె నాలోఁ
బాంచాలు రెల్లరు నుల్లంబునఁ బార్వతుండు మోక్షీతుం డగుటకును ద్రోణపు
త్రుంపు వీడితుం డగుటకును సంతసించుచు శంఖధ్యానంబులును సింహనాదంబులును
గావించి రయ్యెడరు సూడం జాలకకర్ణుండు గాండివిపై విజయకార్యకంబునఁ గాండం
బులు గుఱియుటయు నతం డతని గాండివంబున గండడంచి వాసుదేవుం గాంచి
సంశప్తకానీకంబు మీఁదికిం దేరు వో ని మృనిన నతం డట్ల యని కొంత చని
యటనుండి ధర్మరాజుం జూపుచు నతని కి ట్లనియె. 201
- సీ. ధార్తరాష్ట్రులు వీరె దర్పించి మీయన్నఁ, బట్టవచ్చుచునున్నవారు చూపె
యనలేంద్రు లమృతార్థు లగుదైత్యులం బలె, నాగిరి భీమసాత్యకులు వారి

నాగక పెక్కండు రగుట వా రతని ముట్టగ నైరి సంధ్ర మాపగలు నోలెఁ
దూర్యముల్ మ్రోసెడు దుర్యోధనునిబాటి, కగుతేడు మిత్తికి నైనవాడె
తే. వీరికిం జిక్కి శక్రుడే పెడల నోపఁ, డలిగి రారాజు ద్రోణకర్ణాదు లద్రి
నైనఁ బగులింప నేతు రి ట్లంద తేక, మయిన నోర్చెడువారు లే రయ్య జగతి. 202

—శ్రీకృష్ణం డప్పటియధంబు బళిశర్ణించుట—

మ. బలవంతుండు యుధిష్ఠిరుండు సమరప్రాప్తిన్యాముం గల్గియుం
గలన న్నేఁ డొకసూతనందనుడు దాఁకం గాందిశీకుండ మై
తొలఁగె న్వానికి ధార్తరాష్ట్రబలముల్ తో డయ్యెఁ దా నెంత కెం
తలకేఁ జాలెడు నిష్ఠ తద్భయ మింకం దర్కింప సామాన్యమే. 203

క. ఉపవాసకృశుం డగుచుక, నృపవర్యుండు బ్రహ్మబలనునిష్ఠితుఁడై త్కా
శ్రపుబలముఁ గలుగఁ డందున, నిపు డావృషుఁ డణుమ సంశయింపఁగనయ్యె. 204

చ. కురుబలనాదముల్ విని వృకోదరుఁ డిట్లు సహించి యున్నిచొ
పురసిన రాజుజీవితమునం దొకసంశయ మయ్యెడిం బరం
పరలుగఁ గర్ణుఁ డమ్ములను వైచుచు నుండఁగ నృంజయాదు ల
ద్వారఁ బయి కుద్ధరించుటకు దోరుచు నుండిరి చూడు మర్జనా. 205

నీ. మనరాజకేతువు గనరా దొకింతయు నట భీమసేనాదు లరయుచుండఁ
గర్జుండు దానిని గండరింపఁగ నోపుఁ, గాకున్నఁ గాన రా దేకతమును
జేదిపాంచాలాదిసేనలఁ గర్జుండు, కమలాకర మిభంబు గలచుఁనట్లు
కలఁచి బాణపరంపరలప్రయోగంబునఁ, దెఱలించి వెనుదన్న పటవఁ జేసె

తే. నదిగొ రథికులు పెన్నిచ్చి వదిదెసలకు, నార్తనాదము లిచ్చుచు నరుగఁ జొచ్చి
రకట చతురంగములు నిట్టి వయ్యె మనవృకోదరాదులు శినిముఖ్యులుండి రురక.

చ. అరయుము హస్తికత్ మెఱయక వసుషేణుండు భీషణాకృతిక
బరఁగి వృకోదరుం బొదువ వచ్చెడి హెచ్చినవానిచెంగటం
దొరలును నిల్వ నేర కొకతూఁకున వీక దొఱంగి సంగతిక
సరిగున వెచ్చఁ జెట్టి నడ సాగిరి కన్గన విచ్చి చూచితే. 207

తే. పాండుసృంజయపాంచాలవరుల నిట్లు, గెలిచి కర్ణుఁ డిట్టిటు చూపు మెలపి చూచుఁ
జూడ నిన్నుఁ దలంపడు వేడుకమెయి నేమొ లేకున్న నిం కొకహేతు వేది. 208

ఉ. అక్కట! యేమి చెప్పెద నృపాత్మజ! కర్ణుఁ డుదీర్ణకోపుఁడై
ముక్కున నావి యుండఁ జెరమూకలఁ బోవఁగ నీక పోరుఁ డి

చక్కని రాజధర్మ మది సన్నతి కెక్క-యశంబు దక్క-మీ
రెక్కటిరాజులార! యని యెల్లరఁ గొల్పుచునుండఁ గంటివే.

209

సీ. కపికేతనంబున నిపుడు ని న్నెఱిగిపో, నర్థించె గర్జుఁ డల్లదిగొ చూడు
ముర్వీధ్రములు మ్రోయ హార్యనినాదంబు, నేయుచు నేయుచు సాయకములు
నరుదెంచుచుండ దీప్తాగ్నిపై బడుమిడుత విధంబు తనచావు తా నెఱుంగక
యేకాకి యగువాని నెల్లకొరవ్యలు, ననుసరించె రక్షణార్థు లగుచు

తే. నీవు యశమును రాజ్యము నిత్యసుఖము, గోరితేనియు వీనితో వీరి గూల్పు
మపుడు ధర్మజుకడఁ గర్జుఁ డాచరించి, నయపరాధమునకు గురునాథుఁ డవలు. 210

వ. ఇపుడు దుర్యోధనునిసంపున నైదనూలురథంబులును నైదువేలయేనుంగులును
బదివేలగుట్టంబులును బదిలక్షలబదాతిజనంబు నక్కర్జునకుం గావలి మై నిన్ను
మార్కొన వచ్చుచున్న వనిచెప్పి చెప్పనంత మఱియు నోకొంతేయా! చూడు
మిట్లు కూడిన సేనాసమూహంబుతో రాధేయుండు మనమోడ రాక మాఱుమొ
గంబు పెట్టి పాంచాలబలంబుపై నడరఁ బోవుచున్నవాఁడు వానికేతువు ధృష్టద్యు
మ్నరథంబున కై దుముకులాడుచున్న దని యూహించుచున్నవాఁడ నని కొంచెము
విశ్రమించి మఱియుం బరికించి పార్థా! నీకుం బ్రియం బెఱింగించుచుంటి ధర్మపు
త్రుండు కుశలియై యున్నవాఁ డదె చూడు మని మఱియును. 211

సీ. సాత్యకిసహితుఁడై సామిరి పాంచాల, బలమునకుం దోడుపడుచునుండ
వఃముడి బెడిదంపువాలంపగములకు, గౌరవానీకముల్ కాలుకొలఁది
బాటుచున్నవి చూడు పార్థ! తద్బలముల, నెక్కడఁ జూచిన నిడిసిపడిన
ఛత్రచామరములు చాపధ్వజంబులు, కుప్పలై తిప్పలై గొప్ప లయ్యె

తే. విఱిగిపడునుండఁ దేరులు వికలము లయి, నిట్టిసీల్గుచు నున్నవి గుట్టములును
బీన్గు లగుచుండ సేన్గులు బిలుకుమాలి, కాలుపురి కేగుచుండిరి కాలిబంట్లు. 212

వ. ధృష్టద్యుమ్నాదు లుక్కుమిగిలి శంఖంబులు పూరించుచుఁ బరబలంబుల సేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చుచున్నవారు రిరింగం బంతయు రక్తపాతం బగుచున్నయది విఱిగి
పరాజ్యుఖి లయిపలుచుతమబలగంబుల వారిం గృపకర్ణాదు లాఁగఁ జాలకున్నవా
రదిగో మనభీముండు భీముండు సింహంబు నారంహోగతి సింహనాదంబు నేయుచుఁ
దనమోడ గజానీకంబుతో గదియవచ్చిననిపాదనాధనందనుని భాహుయుగంబు
బాణయుగంబునం ద్రుంచి శిరంబు పదిశరంబులం దెగ నేసి పడేసి ప్రదరంబుల
నొక్కకదానిగా వానియేనుంగుల నెల్లఁబీనుంగులం జేసి పురందరవిక్రముండు పరా

పరాక్రమించి ధార్తరాష్ట్రబలంబుల నార్తనాదంబు లెగయ నీక్షణంబున మూడ
తొహింబుల దీనదశకు దెచ్చె నని యచ్యుతుం డెఱింగించిన విని ధనంజయుం
డదండం జాలి గాలిచూలి గ్రాలుచుండె నని తాను సంశక్తులై గవిసి కసిమ
సంగుటయు వారును వానిమునుమునఁ గాలూనం జాలక కాందిశీకు లయి రనిన
ధృతరాష్ట్రం డట్లు మనసైన్యంబు దైన్యంబు నొందినంత మనవా రేమిచేసి రనిన
సంజయుం డతని కిట్లనియె.

213

—దురుపాండవయోధులస్వస్వయంధము.—

చ. బలగము లెల్లఁ ద్రైశ్శ్రేణుడ బాహుబలంబు చలం బెలర్పఁగాఁ
కల నొనరించుగాడ్పుసుతుఁ గన్గొని కన్గనఁ గెంపు నింఁక లెం
పలరి దివాకరాత్మజుఁ డహంకృతి మీఱగఁ బాటువారికిఁ
నిలుకడఁ జెప్పి యప్పు డతనిన్ శరసంతతిఁ దాఁకె దాఁకినన్.

214

వ. శ్రేనేయశిఖండిజనమేజయధృష్టద్యుమ్నులును ధర్మరాజాద్జననకులసహదేవులును
యుధామన్యుత్తహాజనులును ద్రౌపదేయులును బాంచాలస్రభద్రకులును
గలియ వచ్చినం గని దుర్యోధనదుశ్శాసనాదులును గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలును
వృషసేనసౌబల్యాలూకులును లోనుగా నగుమరవాసును వారిపై గవిసి రప్పు డాలం
బాధీలం బయ్యె నందు శిఖండి భీముం దొకవచి కర్ణుం దాఁకె ధృష్టద్యుమ్నుండు
దుశ్శాసనుం దొపడియె నకులుండు వృషసేను నతిమేధర్మరాజు చిత్రసేను నెదిరించె
సహదేవుం డులూకుం దాఁకె సాత్యకి శకుని మార్కానియె ద్రౌపదేయులు
కౌరవుం బొదివి రద్దునుం డాచార్యనందనుం దొపడియె యుధామన్యుండు కృపాచా
ర్యు మాటుకొనియె నుత్తహాజనుండు కృతవర్మ నాఁగె భీమసేనుండు దుర్యోధనాది
కురుకుమారుల నెల్లం బోరుకొనియె నయ్యవనరంబున.

215

సీ. సూతపుత్రుని శరవ్రాతంబున శిఖండి, గాఁడ నేసిన నతం డొడు గఱచి
మూడమ్ములన్ వానిభూమధ్యమునఁ గ్రుచ్చె, నతఁడట్లు శృంగశ్రయాద్రి యనఁగఁ
దొనరి తొంబదియమ్ములను వానిఁ బ్రహరించె, నతఁడు శిఖండిరధ్యమూలఁ గూల్చి
సారథి మూడింటఁ జక్కాడి యొకకుప్పెకోల సిడంబును గూల నేసె

తే. హతహయరథంబు డిగి ద్రుపదాత్మజుండు శక్తి వైచినఁ గర్ణుండు సాయకత్త
యమ్మునన్ దాని ఖండించి తొమ్మిదమ్ములయఁగ శిఖండివివశుడై యేగె దొంగి.

క. సూతతనూజం డంతట, వాతూలము తూల మట్లు వడిగలఁ దై వి

భ్యాతమహాశస్త్రాస్త్రు, వ్రాతంబున నెగుర నేసె బాండవసేనన్.

217

- శా. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు పీడితుం డగుచు నెంతే నల్లి దుశ్శాసనున్
 ధృష్టుండై శితసాయకత్రయమునన్ ది మ్మెత్తగా మొత్తినన్
 స్పష్టామర్షుఁ డతండు వానిభుజమున్ భల్లంబున న్నొంచి యు
 త్కృష్టోజోగరిమంబు చూపి తెఱుంగిం దీపించె నంచద్ధర్తిఁ. 218
- క. కనుఁగవ ననలం బాలుకన్, ఘనుఁ డాపార్వతుఁడు కనలి గాఢశరం బొం
 డొనరంగఁ నిగిచి దుశ్శాసనునిఁఁబయిన్ బడఁగి వైచె సరభన మెనఁగన్. 219
- క. మూఁడమ్ముల దుశ్శాసనుఁ, డోడక పయిఁ బడెడుదాని నుక్కడఁచి యురం
 బాడఁ బదునేడుకోలలఁ, గ్రీడకు బలె ద్రుపదసుతునిఁ గినుక నొగిల్చె. 220
- తే. క్రుద్ధుండై పార్వతుం డొక్కకుప్పెకోల, నీతనయువిల్లు దునిమిన నాతఁ డొండు
 పూని తూపులవెల్లిలో ముంచె వాని, భేదరులు విక్రమం బది చూచి రిచ్చ. 221
- వ. అట్లు టిచ్చపడియున్న పార్వతునకుం బొనటయై పాంచాలసైనికులు పెక్కం డ్రొక్క
 మొగి డాయ వచ్చినం బోరు ఘోరరూపం బయి సెల్లె నంత. 222
- చ. నకులునిఁ గర్ణపుత్రుఁ డిరునాలుగుతూపుల నే పడంచి తం
 డ్రీకడ మెలంగినం గని కడిందిమగంటిమిఁ బూని మాద్రి పె
 ద్దకొడుకు నవ్వుమోమున నెదం బడ వానిని నొక్కతీక్షణసా
 యకమున నొవ్వఁ జేయుటయు నావృష సేనుఁడు రోషభూషియై. 223
- క. ఇరువదిశరముల నకులునిఁ, బరిమర్దించుటయు నతఁడు పంచాశుగముల్
 పరువడి నేసెన్ వా రిరువురు శరములఁ గప్పి కొనుచుఁ బోరిరి పెలుచన్. 224
- వ. అట్లు వారిరువురుం గప్పికొని పెసంగుచున్నం గని మనచతురంగబలంబు లంగవింపం
 జాలక పలాయనంబు సేయుటయుం గన్లుండు వాని ననుసరించి నిలువరించు చున్నంత
 నకులుండు వృష సేనుం గ్రేడించి కొరపుల నఱుమ నరిగె వృష సేనుండును నకులున్
 విడనాడి తండ్రికిఁ జక్రరక్షకుం డయ్యె నాలోన. 225
- మ. సహదేవుండు నులూకునిం బొదివి దోస్సారంబు తోరంబుగా
 బహుబాణంబుల నేసి వాసిఁ దురగవ్రాతంబులం ద్రుంచి సు
 స్పృహతో వానినియంత నంతకపురిన్ సేవింపఁగాఁ బంపుడుం
 గుహనాత్ముం డయినన్ భయంబున నులూకుం డోడి పాతె న్నడిఁ. 226
- ఉ. సత్యకసూనుఁ డాశకునిసాయకవిశతి విధుఁ జేసి సం
 స్తత్యముగాఁ దదీయరథశోభితకేతువుఁ గూల నేసినన్
 సత్యపరాక్రముం డతఁడు సాత్యకికత్తః ముత్తఱించి తే

జోత్యధికప్రభావనిధి మైనపతాకం బగిల్చె బెచ్చనక.

227

తరువోజ. అలికి దానికి సత్యరాత్మజుడతని, యంగ మాడంగ నేరియవలఁ దత్సాతు
తలఁ ద్రుంచి హరులను దగిలివధింప, ధరణికి లంఘించి తనయుతే రెక్కి

తలఁగి పోవుటయు సాత్యకి మాఱుమలయు, ధానుష్కు లట లేమి తివిలి పైనికుల
గలఁగించుటయు వారు గడువీతు నొంది, కడ లుటఁ బఱచిరి కా లూన లేక. 228

సీ. భీమసేనుండు నీవెద్దకొడుకుతోడఁ, బోరుచు ప్రేల్మిడి వారువములఁ
గూల్చి సూతుని బిల్కుమార్చి కేతువుఁ ద్రుంచి, తేరు సాంగముగ మద్దించుటయును
వారి కుల్లాసంబు వీరికిఁ ద్రాసంబు, గూడ సుయోధనుఁ డోడి పాటెఁ
బరమప్రతాపతపము గాయుభీసూర్యుఁ, మును మెల్లి నీ అయి పోవునపుడు

తే. ప్రబలి కురుసైన్య మతని నొంపఁగను జూపఁగను దొంచుచునొకపెట్ట గవిసి యులివు
పుట్టఁ గడలంట మార్కొని పోగు సలిపె, భీషణం బని వేల్పులు పిచ్చులింప. 229

తే. గౌతముని యుధామన్యుఁడు కవిసి విల్లువిఱుచుటయు నాతఁ డొండొక్కవిల్లు పూని
ద్రుపదపుత్రుని సూతుని దునిమి కేత, నాతఁడత్రంబులు గూల్ప నతఁడు తొలఁగె. 230
మత్త. ఉత్తమాజనుఁ డత్తఱిక్ వివిధోగ్ర బాణఁరంపరక

హత్తి మీకృతవర్మఁ గప్పిన నన్భుతాహన మయ్యె న
య్యెత్తడిక్ యదువీరుఁ డాతని నోర్చి వక్షము గాఁడఁ గా
నెత్తి భల్లము నేయ మూర్చిలె నెంతయే నతఁ డార్తుడై.

231

వ. సారథియు వానిధం బాయోధనంబునకు విముఖుంబు గావించె సంతఁ గీచకాంత
కుండు దుర్యోధనుని విముఖుం జేసి గంఢశరినం గాంచి సౌబుదుశ్శాసనులు బహుల
భద్రగజానీకంబుతో నెదిరించిన నతండు స్రవంఢకాంఢంబుల నిండుండు కొండ
పిండుం బోలె నవ్వేదంఢంబులఁ బిండివెట్టటయు సువర్ణజాలవిహితంబు లగునవి
మెఱుంగులతోడ మేఘంబులచందంబునం బొందుఁడియు బొందశంబులతో నంగం
బులును దుండంబులును గండంబులునుం చెగ విగతస్రాణంబులై క్షీణపుణ్యంబులైన
గ్రహంబులవిధంబున వేనవేలు నేల పా లయ్యె నాకర్ణింపుము. 232

సీ. నల్ల కాయం బెల్ల వెల్లువయై పాట, ధాతుభూప్రము లనఁ దనరునవియుఁ
గండాగ్రములయందుఁ గాండముల్ నాఱిన, నార్చి చిట్టునఁ దిరుగాడునవియుఁ
జిచ్చుటంపటమేను వెచ్చగిలం దిక్కు, తోఁపక త్రొక్కుటఁ దోఁగునవియుఁ
బిడుగున కెత్తైన నడముడి విల్లుమోత, కడలి విఘ్నాత్మముల్ విడుచునవియు

తే. మఱియుఁ బెక్కు తెఱంగులఁ దెఱలునవియు, ని సుచు దుశ్శాసనునిమొన నదరునేన్గు

గుములు కూలియు వ్రాలియుఁ గొంతలోన, దీనదశ కయి నశియించె మానవేంద్ర.

క. అగ్గలిక భీముఁ డిభముల, నుగ్గాడుచునుండ నర్జునుఁడు బడబయు సా
బగ్గు మని మండి వార్ధికిఁ, దగ్గనికురుబలముఁ గలఁచె దర్శోద్ధతుఁడై. 234

వ. అయ్యవసరంబునఁ గురుక్షమాధ్యక్షుండు కోపాటోపదీప్తితుండై చతురంగబలంబుతో
యుధిష్ఠిరుం దాకి. 235

ఉ. డెప్పర మైనతేజ గలడెల్బదిమూఁడుక్షురస్రముల్ రయం
బొప్ప నజాతశత్రుపయి నుద్ధతి నేయ నతండు క్రుద్ధుఁడై
ముప్పదిభల్లముల్ తిగిచి భూతికాయము గాఁడ నేసిన్
ముప్పన కై సుయోధనుఁడు ముందు లెఱుంగక యుండె మందఁడై. 236

—గర్మరాజు కిన్దనితోఁ బోరి విముఖుం డగుట.—

వ. అట్టియెడఁ గారవు లెల్లరుం గూడి గర్మరాజుం బట్టుకొనం దలంచి తఱిమి వచ్చు
చున్న సన్న యెఱింగి నకులసహ దేవులును భీమసేనధృష్టద్యుములు నేకాక్షోహిణీ
సేనాసమేతులై యటఁజెంచి నీవారి నఱుముచున్నం గని రాధేయుండు రయంబున
వారి కెల్ల నడ్డుఁడి దొడ్డనారసంబులును దోమరంబులును శతసహస్రంబులుగం బట
గించుచు నేరికిం దేరిచూడరాక వీరకం జూపుచుండె నాలోన సహదేవుఁ డిరువది
శరంబుల నుర్యోధనుని వేధించుటయు నతండు రుధిరాఘ్రతగాఢ్రుం డయ్యె నయ్య
వస్థం గని కనలి కన్దం దుదీర్ణకరాక్రమక్రమంబున ధృష్టద్యుమ్నాదులం గనుపు
గొట్టుచు బెట్టంప సెలకట్టియల నిట్టబాడుచు చున్నంతఁ బాండవబలంబులు వెఱ
చఱచి యటచె నంతఁ గాంతేయాగ్రజం దుగ్రమూర్తియై కన్దం బాదివి. 237

చ. ఇరువదియైదుతూపు లొగి నేడ్డెఱఁ జూపుచు నేసి కర్ణువై
శరములవర్షముం గురిసి శౌర్య మవార్యము గాఁ దలిర్చుచున్
బారిపారి నీచమూచయము పొల్లులు వోవఁగఁ జేసె నట్లు చూ
పరయగ నెందు నెందుఁ జను నందును నందును గుంది డిందగన్. 238

శా. రోషప్రస్ఫురితాననుం డగుచుఁ గన్దం డర్ణవోదీర్ణుఁడై
యీషాదండసమున్న తాశుగతతుల్ పొచ్చిల్లి యిష్వాస ము
దోషింపన్ యచునందనాంగకములందూ బొందుకోఁ జేసి పృ
ద్వేషింపం బ్రహరించె రాజు పదు లైదింటన్ రవిప్రొద్భవున్. 239

మ. అలుకం గన్దఁడు గర్జపూర్ణముగ నిష్వాసంబు కర్ణించుచున్
జటుక్క్ శాతశత్రయం బతనివక్షోభాగ మాడంగ నే

- సీ లలితా నవ్వెను నొప్పునం బడి నృపశ్రేష్ఠుండు మే న్వాల్చి తే
ద్వైలఁగం దోలు మటంచుఁ జెప్పటయు సూతుం డట్లు చేసె న్వేసకా. 240
- ఉ. పట్టుడు ధర్మపుత్రు సని పల్కుచుఁ దమ్ములతో సుయోధనుం
డట్టియెడక నభస్థలము నంతయు నెంతయు మ్రోయ నార్పు ల
ట్టిట్టును మెట్టుచుం దతీయ నేగుటయుం బదునాల్గునూర్లపై
బెట్టినస్మంజయోత్తములు బెట్టుగ నాఁగిరి వారి నందఱకా. 241
- వ. ఇట్లు సంకులసంగ్రామంబు సెల్లుచున్నంతం గిమ్మిరాంతకుండు దుర్యోధనుం దలఁ
పడి ఘోరయుద్ధంబు గావించె గర్జుం డట్లు ముట్టడించిన కేకయపాంచాలాదివీరులం
బిట్టేయుచు నేనూలు తేరులవారిం బారంబు నొందించె గర్జబాణవీశితు లెల్ల వృకో
దరునిమఱుపు సొచ్చి రప్పు డొప్పరికింపక నకులుసహ దేవసహితుండై శిబిరంబునకుం
బోవ జతనించిన ధర్మపుత్రుం గాంచి సూతపుత్రుండు ధాత్రీవతికిం బ్రియంబు
నేయువాడై సరయంబునం జనువెంచి శరాసారంబునిగిడించుచు నడ్లగించి. 242
- సీ. మూఁడుతూపుల మేను గాఁడ నేయుటయున, క్కొంతేయుఁడును దత్సనాంతరమున
మూఁడమ్ము లడరించి మూఁట సారథి నొంచి, నాల్గింట హయముల నవయఁ జేసె
నపుడు మాద్రీసుతుఁ డడరి యన్నకు నెడ, రెనగించురాధేయు నెడఁద గాఁడ
శరవర్ష మొరీశినఁ గర మల్లి కన్లుండు, గవల రెండమ్ములఁ గడఁగి యేసి
- తే. కాలవాలములై దంతకాంతి నెఁగఁగు, రాజుహయఁ దునిమి శిరస్త్రాణ మూడి
పుడమిఁ బడ నేసి నకులుతత్తుడుల నట్ల, చేసి విలు ద్రుంచి కాడియుం జెడగఁ జేసె.
— శల్యుం డగ్ధుననితో యుద్ధంబు నేయు మని కన్ఘనకుం బరికొల్పుట—
- చ. విరథులు గాన నిద్రఱును వీతమనోరథులై ధరిత్రికిన్
దెరలుచు డిగ్గిపోయి సహదేవునిస్వందన మెక్కి రంతలోఁ
గరుణ దలిర్ప మద్రపతి కన్ఘనిదిక్కు మొగంబు ద్రిప్పి యో
పురుషవ ర్ణ్య! యేమి యిటు పోరుచు నుంటివి కోరి వీనితోకా. 244
- తే. క్షీణశస్త్రాస్త్రుండై శాంతిఁ జెందియున్న, సర్వసందనుతోఁ బోరిఁ దలఁపునేత
మేటివిలుకాఁడ వగునీకు మేర గాదు, కలఁడు గద వాఁడె పార్థుండు గండుమీఱి.
- క. ని న్నపహసించు పాల్కును, డన్నం బెడచెవులఁ బెట్టి యమ్ముగుర శర
చ్చన్నాంగులఁ గాఁజేయుచు, నున్నం గగ్ధునకు శల్యుఁ డొయ్యన మఱియుకా. 246
- క. ఎందులకు నిన్నుఁ గురురా, జం దమ్ములు గౌరవించి చూచిరొ దానిం
డెందమునఁ జేయ నెంచక, సందడికయ్యముల కగుట చనునే కిన్ఱా. 247

- ఉ. ఈతనిఁ జంపి యేమిఫల మీపు గొనం గల వల్లవాడె వి
భ్యాతయశుండు ఘాల్గునుఁడు కౌరవసైన్యము చిందువందు గా
శాతశరంబులం బఱపి జర్జరితం బొనరించుచుండె దో
డై తనముఖ్యబంధు లగునందఱు పొందుపడె రణంబునన్. 248
- ఆ. అతనిపృథ్వీరక్షులై యుధామన్యుత్తః, మాజనులును జక్రమోజః గాచి
ద్రుపదుశ్రీశివరులు నిల్వి శంఖ మొత్తించుఁ బెనంగు నతని దొడరు మిపుడు. 249
- వ. అని మఱియును. 250
- శా. క్రీడార్థం బిట వీరితో నిటులు పో ర్వెంసంగ నే మయ్యె న
వ్వాడె భీముఁడు భీమవిక్రముఁడు భూపాలు న్నడిం దాకి సై
దోడుల్ సూడ నొకండు నేయుటకు నై దోశ్యక్తిఁ జూపించు న
గ్గోడుం ఏర్పుము టేనికిం బ్రజలకున్ గొబ్బిళ్ళకుం గాల మే. 251
- క. అనినన్ విని రాధేయుం, డచి భీమగ్రస్తుః డైనయవనీశ్వరుని
గని వానిఁ గాచుబుద్ధిం, జనియ వడిన్ ఎడిగ విడిచి శమచాత్యజునిన్. 252
- వ. అట్లు రాధేయుండు చనిన పదంపడి పాండవాగ్రజుండు నకులసహదేవసహాయుండై
ప్రీడాభరంబున నిర్వేదించుచు నిలువక నిజశిబిరంబునకుం జని రక్షావతరణంబుచేసి
లోనికిం జని మేను శయనంబునం జేర్చి నిపుణావనీశ్వల్యుం డయ్యు హృదయశల్యుని
పీడితుండై మాద్రేయుం గనుంగొని మీరు సామిరికిం దోడుపడం బొం డనిన
వారు రథాంతరంబు లధిరోపించి రణరంగంబునకుం జని రయ్యవసరంబున నాచార్య
నందనుండు బహులసేనాపరివృతుండై సరం దాకిన నతండు వేల మకరాలయం
బునుం బోలె నాగుడుం గోపించి చాపాచార్యనందనుండును. 253
- తే. వాసుదేవాస్థులు శరవ్రాతమునను, ముసుగు పెట్టుటయును గని మొనయుకురువృ
షభులు విస్మితులై రుత పవ్యసాచి, యేచి నవ్వుచు దివ్యాస్త్ర మేసె వెనను. 254
- శా. ప్రత్యస్త్రంబున దానిపెల్లడచి విప్రశ్రేష్ఠుఁ డంత న్నరుం
డత్యంతప్రభ నెన్ని యేసిన నతం డన్నింటి నస్త్రంబులన్
సత్యప్రజ్ఞ యెసంగఁ దున్నుచు మహాస్త్రజ్వాలలం గ్రక్కుచున్
బ్రత్యర్థుల్ మది పిచ్చులింప నడరెన్ బ్రత్యక్షకాలుం డనన్. 255
- చ. దివి భువియు న్నందిక్కులును దిక్కులు నిండఁగఁ గాండజాలమున్
జవమున నేయుచున్ నిశితసాయకముల్ నిగిడించి మూఁడు మా
ధవునిభుజంబు నొంచుటయు దాని సహింపక సవ్యసాచి గాం

డివగుణనిర్వణంబునను నింగియు నేలయు బూరటించుచున్.

256

—అశ్వత్థామాష్టుమల ఘోరయుద్ధము—

చ. గురుసుతపక్షపాతు లయి కోపము నూపుచుఁ బోరువీరులన్

సరథనియంతృవాహముగ శాతశరంబుల భూతలంబునం

దొరఁగఁగఁ జేసి నెత్తురులు దొప్పలు దోరలు వట్టు వాఱఁ గాఁ

గరములుకం బూనఁజే దనకైవడికిం దొర లెల్ల మెచ్చంగన్.

257

ప. అట్లు సవ్యసాచి సాయకాసారంబున సర్వజనక్షయం బగుచున్న సమయంబున
సశ్వత్థామ ధనుష్టంకారము నేయుచు నర్జునుం దరియ వచ్చి చిత్తజల్లు పెల్లురేగి
నట్లు నిశితశరపరంపరల నెల్లెడం జల్లి పెల్లురేగి యుక్కవాడితూపు క్రీడితొమ్ము
గాఁడ నేయుటయు నతండును.

258

మ. శరవర్షంబున ద్రాణిఁ గప్పి వడిఁ దచ్చాపంబు కోపంబునం

బరిశాంతం బూనరించి మించుటయు నాబ్రహ్మన్వయుం డుగ్రుడై

బరిఘంబుం గొని యేయ దానినడుమన్ బాణత్రయిం ద్రుంచె న

న్నరుఁ డుద్విం బడి నద్ది వజ్రమునఁ గొంపం బోలి ఖండంబులై.

259

నీ. కినిసి శారద్యతితనయుండు రాద్రాస్త్రువేగంబున న్నరు వేగఁ జేసి

యీసునం గల్పించె నింద్రజాలము దానినీక్షించి భీభత్సుఁ డాతఁడమున

నింద్రస్పృష్టం బగునిధాస్త్ర మొక్కఁడు, సంధించి యేసి తజ్జల మెల్ల

మాయించి బహువిధమార్గగణముల, ద్రోణాయనిరథంబుఁ దొడరి ముంచె

తే. బార్థబాణాభిభూతుడై బ్రహ్మఘండు, బెగ్గడిల్లిక పేర్వాడి బిగిసి నూటఁ

గృష్ణునిఁ గలంచి మున్నూట జిష్ణు నొంచి, హెచ్చి యార్చెను వేల్పులు పిచ్చలింప.

ఉ. అంత బకాంతకానుఁడఁ డహంకృతి మీఱఁగ మాటుకొంచు దు

ద్ధాంతదురంతసాయకశతమ్మున నమ్మహితాత్ముమర్మముల్

మితగ న్రయ్య నేసి రథవీతులు సూతుఁడు విల్లు దూలఁ గా

నింతలు గానితూపు లెలయించియు సూతునిఁద్రుంచె ద్రుంచినన్.

261

క. ధృతి దూలక గురుసుతుఁ డ, ప్రతిహతశౌర్యమునఁ దాన రథచోదకుడై

మితిమీఱ నేస నాశుగ, తతు లర్జునుమీఁద దొరలు ద న్నగ్గింపన్.

262

మ. ఎలన వ్యాననసీమఁ దోప నరుఁ డెంతే నశ్వరశ్మల్ తెగన్

జలిపెం జొప్పడుకుప్పెకోలలు తగన్ సంధించి బంధంబు వోఁ

బాలుపుం దప్పి శతాంగ మీడ్చుకొని మాపు లైదద వేగె నీ

- బలముం దార్తనినాద మెంతయును సంప్రాప్తించె నప్పట్టునన్. 263
- క. చెలరేగి సింహనాదము, లొలయించుచు రిపుబలంబు లోహటిలక నీ
బలములఁ దఱిమిన నయ్యవి, నిలఁ జాలక ఁజుచె దొరలు నిలిపినయేనిన్. 264
- వ. అట్లు పలాయనపరాయణం బయిననిజ సైన్యంబు దైన్యంబు గనుంగొని నీతనయుం
డంగఁజితి గాంచి ప్రణయపూర్వంబుగ ని ట్లనియె. 265
- కా. పాంచాలార్దితమై బడల్పడి కడున్ బాఱన్ బలంగంబుఁ గ
న్గొంచు నీ విట నుంటి వి ట్లగుట నాకుఁ జూడ నాశ్చర్య మే
మంచుం జెప్పెద నిప్పు డార్పులు నభం బంటంగ నీపైఁ బగం
గొంచున్ వే గురుయోధముఖ్యు లదె గగ్గో ల్వెట్టుచున్నా రయో. 266
- వ. అనిన దుర్యోధనునివచనం బాకర్ణించి కర్ణుండు కోపఘూర్ణితనయనుండై నవ్వుచు
నంత నమ్మద్రనాథు నాలోకించి యి ట్లనియె. 267

—కర్ణుండు విజృంభించి పాండవబలంబుపైఁ గవియుట—

- మ. భుజశౌర్యంబును సత్ప్రవీర్యము జనంబుల్ సూచి మెచ్చంగ నే
బ్రజవీత్వంబున నిష్ఠ పాండవులతో బాంచాలురం దున్నెదన్
విజయం బేర్పడు ధార్తరాష్ట్రునకు నీనేర్పొప్ప నశ్వంబులన్
ధ్వజసీమధ్యముఁ జేరఁ దోలుము వడిన్ ధాత్రితలాధీశ్వరా. 268
- వ. అని పలికి సూతపుత్రుండు విజయం బనుతనధనుశ్చేష్ఠంబు పుచ్చుకొని సజ్యంబు
గావించి దాని నగ్గించుచు సత్యపథవాక్యంబుల నిజయోధుల నెల్ల నిలువర్తించి
మించినవేడ్క భార్గవాస్త్రం బభిమంత్రించి సంధించి ప్రయోగించుటయు నమ్మహా
నీయాస్త్రస భావంబున. 269
- మ. అయుతంబుల్ ప్రయుతంబు లద్భుతసహస్రానేకకోటుల్ మహా
ప్రయశస్త్రంబులు వుట్టి పాండవచమూసందోహమం దెందునే
నియు నొక్కొకెడ లేనియట్లు ముసుగు న్వేయంగ హాహాకృతుల్
భయదాకారముతోడ నుప్పతిలె నవ్వంకం గడు న్నెవ్వ గన్. 270
- మ. కరులుం దెల్లె రథంబులుం దెగె దురంగవ్రాతముల్ మ్రొగె గా
ల్వరునుం గూలిరి నెత్తువట్టు వజ్రలెన్ భూకంఠముం గల్గె పె
ల్లరయన్ రానిది యయ్యె నార్తనినదం బావిద్యవించెం గడున్
హరునం బయ్యె బిశాచకోటులకు నం దాభార్గవాస్త్రోన్నతిన్. 271
- క. పొగ లేనినిష్పవోలెం, దగ వెలుగుచుఁ గర్ణుఁ డొకఁడు తద్బల మెల్లన్

రగిలించి పుచ్చె బోటరు, లగువారును వెఱచి పఱచి రార్తరవమునఁ. 272
 వ. అట్లు సూతపుత్రాశ్రువాతులైపాండవపాంచాలపైనికులు వనదాహంబున వేదండ్రి
 బులుబోలె నాక్రోశించుచుఁ గృష్ణార్జునులం బేర్కొనుచున్న నరుం డాకర్ణించి
 కృష్ణుం గాంచి. 273

మ. అదిగోఁ జూడుము భార్గవాశ్రమహిమం బయ్యశ్రురాజంబు పె
 ల్లదుమం జాలము సూతపుత్రుఁ డిపు డత్యంతప్రతాపాన్నతిం
 బొడలుఁ వ్యాత్తముఖాంతకుం డనఁగ నేపుం జూపుచున్నాఁడు నా
 దుదెనఁ వచ్చెను వానితోఁ బెనఁకువం దోఁగఁ నమఘండ నే. 274

తే. బ్రదికియుండినఁ బురుషుండు కదనమందు, జయపరాజయముల నొండఁ జాలుఁ గాని
 కడచనినయంత భంగంబు గాక యేమి, యుండు జయ మేమి సుఖ మేమి యోమహాత్మ్య.
 వ. అనిన దేవకీనందనుండు తనమనంబున నితండు కర్ణునిపైఁ గవియకమున్న కొంత నేద
 దేరుట నమంజనం బని తలంచి ధనంజయుం గాంచి మీయన్న కర్ణబాణపరిత
 తుండై యున్నవాఁ డతనినేమం బారసి వచ్చి కర్ణుం జంప వచ్చు నని యుభిషిరుం
 జూచుతలంపు గొలిపి రథంబు నడపుటయు నర్జునుం డాసేనాసమూహంబున నెందును
 ధర్మజం గాన కట నాచార్యపుత్రునిం గాంచి వానితో నించుక సంగరంబు గావించి
 పరిత్యజించి పోవుచుఁ బృతనాముఖును లయినశూరులం జూచి సంభాషించుచు
 నొక్కచో వృకోదరుని గని సంతసించుచు నగ్రజుఁ డెందున్నవాఁ డతనివృత్తాం
 తంబు సెప్ప మనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 276

—అర్జునుండు భీమనేనుం గని ధర్మరా జెందున్నవాఁ డని యడుగుట—

సుగంధి, కర్ణబాణపీడితుండు గాన నగ్రజన్ముఁ డ
 భృగ్మమందు నేను లేనిపట్ల నిందు నుండి తాఁ
 దూర్ణ మేగె నెందొ కాని తోఁప దెట్టు లుండునో
 నిర్ణయింప నేర నుర్వినేతజీవితం బయో. 277

వ. అనిన సోదరుండు వృకోదరున కి ట్లనియె. 278

క. సూతసుతశితశరంబుల, కాతఁడు సంతప్తగాత్రుండై వీడు సనం
 జేతమునేయం బోల్ నీ, వీతఱిఁ గని రమ్ము వాని వృత్తం బనఘా. 279

మ. అకటా! ద్రోణునిసంప్రహారముల కాపంతైన వె న్నీయఁ డిం
 తకు నాతండు జయార్థమై నిలిచె జన్యంబందునేఁ డిట్లు ఘా
 తుక్కుఁ డానూతునిచేత సందియము నొందుం జూపె నీ వేగి య

న్నకు సౌఖ్యం బగు టెంచి ర మ్మిట నరిక వారెంటు నే నేర్పునన్. 280

౩. అనిన నమ్మరునందనుండు మరుత్వన్నందున కి ట్లనియె. 281

౪. నీవ యెఱిగిరమ్ము నృపతి ప్రవృత్తినిఁ, బోవ నొల్ల నేను బోతి నేని
పగలు నన్ను భీరునిగ నెంతు రనవుడు, నర్జునుండు మఱియు నన్న కనియె. 282

౫. అదె సంశప్త కు లఱుముచు. నద నెఱిగి దడంబు లగుచు నడరి కడుం బె
ట్టిదముగ నాతోఁ బోరం, గదలికఁ జనుదెంచుచుంట కంటె మహాత్మా. 283

౬. నేను వారి నెల్ల నేపడంపక యుండ, నిచొటు వాసి పోవ నెట్లు నేర్పు
ననిన భీమసేనుఁ డనియె నెల్లర నేన, క్రమ్మఱింతుఁ బోయిరమ్ము నీవ. 284

—కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరయ శిరంబునకుఁ బోవుట—

౭. అనిన నర్జునుం డట్ల యగుం గావుత మని దేవకీనందనుదిక్కు మొగంబై నే
నయ్యజాతశత్రుం జూడఁ గోరితిం గావున నిబ్బలార్జువంబునుండి రథంబు రయంబునం
బోవ ని మ్మనిన నమ్మహాభావుండు మావులం ద్రిప్పి భీమసేనుం బిలిచి యి ట్లనియె.

౮. భీమసేన నీదుబిరుదుమగంటిమి, కెంతయేని మెత్తు నిప్పు డెల్ల
పనికి నొక్కరుండ వనక నిఁ జాలించి, పోవుచుంటి మరులఁ బొడిచి గెలుము. 285

౯. అని పలికి వాసుదేవుం డచ్చటి కర్ణం బెల్ల భీమసేనున కప్పనంబు పెట్టి రథంబు
శిబిరాభిముఖంబు నేసి రథ్యంబుల రయంబునం బోవఁ దోలునంత నింతలో
రాజాంతికంబునకుం జేర నరిగి వా రిరువురును రథావతరణంబు జేసి యేకాకియై
శయనించునున్న శమనాత్మజుం దరియ నరిగి వానిసేమం బునికికి సంతసించుచుఁ
బాదాభివందనం బొనరించుటయు నతం డభినందించుచు వారు రాధేయు మ్రందిం
చి వచ్చిరకా తలంచి సంతోషించుచు స్వాగతం బడిగి మీదర్శనంబు నాకత్యంత
ప్రియదాయకం బయ్యె నని స్మితపూర్వంబుగం బలుకుచు హర్షగర్జదస్వరంబున
ని ట్లనియె. 287

౧౦. రామునితో మహాశ్రుముల రాణ లెఱింగి సమిధతేజుడై
భూమిధనుర్ధరప్రవరభూషణుడై సమరాంగణంబులన్
భీమపరాక్రముం డగుచుఁ బేర్వడి యుండినకర్ణు నోర్చి మీ
రేమియుఁ గాక వచ్చితి రఁటె యిటు నాదగు వంత దీటుగన్. 288

౧౧. అని నాశీ విషతుల్యుడై పగలు నేయం జాలి దుర్యోధన
ప్రణయం బెంచుచుఁ బుత్రపౌత్ర యుతుడై ప్రాల్భ్యా కుగ్రాకృతిం
జని నేనాముఖమందు నిచ్చినమహాశౌర్యోన్నతుం గర్జని

దునుమాడం జముఁడేని చాలు నని యెందుం జెప్పవాఁ డొప్పునే.

289

సీ. అతఁడు సర్వధనుర్ధరాక్రేసరుఁడు సమ, రాభిరాముఁడు సకలాస్త్రవిదుఁడు
పరబలార్దనుఁడు వైశ్వానర తేజఁడు, వాతజవుండు విఖ్యాతయశుఁడు
నిర్జరాజయ్యుఁడు నిభృత ధైర్యసైర్య, గాంభీర్యనిధి యుద్ధకర్మశుండు
శక్రతుల్యబలుం డవక్రవిక్రముఁడు మహారథశ్రేష్ఠఁ డత్యధికమూర్తి.

తే. యయిన రాధాసుతుని బోర నఱిమి మీరు, సీరముపూవాడకుండ నసురుని సురలు
చెండి నట్లు చెండాడి వచ్చితిరె తమ్ములార! నాభాగ్యమేమనియందునిపుడు. 290

మహాస్ర. తనవారిం గూడి కాలాంతకుఁ డసఁ దగి యాతండు శైనేయముఖ్యుల్
గనుచుండఁ నాపయిం దాఁ గవిసి కడువడిఁ గాండముల్ గుప్పి నాకే
తనముఁ ఖండించి సూతుం దఱిగి హయములన్ ధారణిం గూల్చి పెల్చున్
గొని నన్నుఁ గెల్చి నాకుం గొఱవడఁ బరుషోత్తుల్ గడుం బల్కె నల్కఁ. 291

—ధర్మరాజు కర్ణుండు తన్నుఁ బరాభవించె నని చెప్పుట—

చ. గెలిచి పరాభవించె నను గేరుచు వాఁ డట నున్న పార్వతుం
గెలిచె శిఖండినిం గెలిచెఁ గేశవసోదరు గెల్చె ద్రాపదే
యులఁ నొగి గెల్చె నెల్లర నొకుమ్మడి గెల్చె వృకోదరుండ నా
కలన మెలంగకుండిన మొగి న్ననుఁ బట్టి వధింప కుండునే. 292

వ. అట్లు వానిబాఱిం బడి పులివాతికండవోలె నే నెట్ల⁶ చావునకుం దప్పి వచ్చితి
నని వివ్వచ్చు నుద్దేశించి వెండియును. 293

మ. పదునూఁడేడులు నిద్రయున్ సుఖమునుం బాయంగ నై నేను నా
హృదయాగ్రంబునఁ గర్ణుని నిలిపి యేయేరితి సంతాపముం
గదురం గాలము పుచ్చుచుంఱితిన్ శక్యంబే వచింపం బగం
దుద ముట్టించుట యెట్టలో యనుచు నెంతో చింత న నేనెఱచెడిఁ. 294

శా. జాగ్రత్స్వప్నములందుఁ గర్ణభయమున్ శంకించి తచ్చాంతికై
వ్యగ్రాత్ముం డగునాకు నెం దొదుగఁ బో నందంద కర్ణుండ శ్రీ
ఘ్రాహ్యంబుగఁ దోపఁ గర్ణమయమై కన్నపై నీలోక మ
త్యగప్రక్రియ నెల్లరుం బ్రదుకు తెట్ల⁷ యంచు శంకింపఁగన్. 295

క. అరసావు సంపి నన్నున్, గరుణించి యతండు విడిచెఁ గద తమ్ముడ త
త్పరిభవమున బ్రదికిననా. కరయఁగ నును రేల రాజ్య మది యేల యికఁ. 296

క. పడరానిపాటు పడితిఁ, గడుసరి యగుకర్ణువలనఁ గయ్యంబున ము

న్నడరినభీష్టుడు గృపుడును, గురుడును నన్నిట్లలంచి కొన రేమందుక. 297

చ. అలఘుపరాక్రమంబున సురాసురకోటుల నైన నోర్వగాఁ

గలడు మహారథుం డయినకర్ణుఁ డుదీర్ఘపరాక్రమంబునం

దలరి నిను న్వధించువని తాఁ గొని యుండెను గాదె వాని నీ

వలయిక లేక యెట్లు తునుమాడితొ నా కది యెల్లఁ జెప్పమా. 298

చ. నరునకు మిత్తి వీఁ డనుచు నమ్మి సుయోధనుఁ డాదరింపఁ బొం

పిరివడి సూతపుత్రుఁ డనిఁ బెచ్చిలు నిచ్చ నిను న్వధింప నెం

చి రణముఖంబున న్నిలిచి శ్వేతహయుం గనుపించు వారికిం

బరిమితి లేనివిత్త మిడఁ బల్కిన వాఁ డిటు చావ నయ్యెనే. 299

సీ. కొదమసింగము లేటికొదమతలం బలె, రాధేయుతల నేల రాల్చి తట్టె

నక్కలుం గుక్కలు నమలి యిడ్చుటకు నై, వృషలసంభవుమేను పృథ్వీ బడెనె

ఫాల్గునుం జంపక పదధావనము నేయ, ననుబాస చెల్లించుకొనక తెగెనె

కురుసభలో నాఁడు గరిత నాడినదాన, ఫలముగా రణభూమి బడలువడెనె

తే. పండతిల లని మనల నాసభ హసించు, నతఁ డవని నేన శూరుఁడ ననెడు నాతఁ

డిపుడు మన కిన్ని పాటకు హేతు నయిన, యతఁడు కడతేరిపో విన నయితి నటవె.

తే. కుండలోల్లసితం బయి గొనబుమీలు, కర్ణమస్తక మిలఁ బడఁ గాంచి యున్న

ధార్తరాష్ట్రనిచేతులు దఱిగివైచి, నట్లు గాకుండు నఁటె వాని కట్టియెడల. 301

చ. అకలుషకీర్తి కీర్తితమహాప్రతిఘాతసింహప్రభూతముక

నికృతినమిరణేరితము నిశ్చలముక హృదయస్థితంబు నై

నకలశరీరముక వెలుంగ సల్పెడువహ్నిని గర్జుఁ డీలై నక

ప్రకటితవాగ్దలం బిపుడు పర్వగఁ జేయుచు నార్చిపుచ్చుమా. 302

తే. ఖలుఁడు కర్ణుండు దెగె ననుపలుకు లీవు, వినిచితేనియుఁ జెవులార వినియు నాఁడు

వృత్తవధ మైనవెనుక దేవేంద్రుఁ డెట్లు, సంతసించెనొ నే నట్లు సంతసించు. 303

వ. అనిన శంకించుచు నయ్యజాతశత్రునకుఁ బురుహూతపుత్రుం డి ట్లనియె. 304

—కర్ణుండు బ్రదికి యుండె నని యర్జునుం డన్న కెఱింగించుట—

శా. ఏ సంశప్తకసేనతోఁ బెనఁగుచో నేపారి భూపాలనే

నానందోహముతో నెదుర్కొని ధనుర్నాదంబు రోదోంతర

వ్యాసంగంబును బొంద ద్రోణతనయుం డాశీవిషాభాశుగ.

ప్రాసాసి ద్రుఘణాదిసాధనములక బాధించె గ్రోధించుచుక. 305

స్తగ్ధ. ఏ నానేనాసమూహావృతుడ నయి వడిఁ హెచ్చునేనూఱుతేరల్
బీనుంగుం బెంటు లై పోఁ బృథులశరములఁ జేర్చి బెల్లార్చుచుండఁ
దా నెంతే నల్లి నేత్రాంతముల మిడుగులుల్ తద్దయుఁ రాల నాగ్నే
యానేకానూనబాణాహతుల హరిని న న్నాని నోనేసె నీశా. 306

సీ. మండలీకృతకార్యుక్తు డయి సవ్యాప,సవ్యముల్ తెలియని చందమునను
సంధానమోక్షాదినమయవిభాగంబు, లేనట్లు గాలాబ్ద మాననంగ
నాతఁ డాకర్ణపూర్ణాయతవిప్రము,క్తాశుగాసార మవ్యాహతముగ
నడరించి ముంచె మ మృవి యెన్నిదేసీయె, జ్ఞాన నెన్నిదినుర్ల కయ్యె బండ్లు.

తే. వాని నన్నింటినే మేఘపటలములను, మారుతమువోలెఁ దెఱలింప ముడిపడుచు
నన్ను నీహరి నైదైదు నారసములఁచిట్టు నొప్పించె నెల్లరు పిచ్చలింప. 307

తే. వజ్రకల్పము లయిన ముప్పదిశరమ్ము, లపుడు నే వాని మేనునయందు నాట
నేదు వెఱిగినచందాన నేర్పడి యతఁ, డంగముల నెత్తు గక్కంగ నార్తుఁ డగుచు.

ప. వెన్నిచ్చి సూతపుత్రరథానీకంబునం జొచ్చె నట్లతండు కాందిశీకుం డయినంతఁ
గౌరవానీకంబు లెల్లం గలంగి తొలంగిపోవు చున్నం గని రాధేయుం డేబుద్ధురధిక
వరులతోడం గసిమనంగి నన్ను మార్కొన నే నయ్యేబుద్ధం బరిమార్చి కర్ణం
గ్రేడించి నిన్నుం జూడ వచ్చితి నాకర్ణింపుము. 309

శా. సింగంబుం గనుఁ గొన్న లేళ్ళఁగిడిఁ జెల్వది యస్మద్భుం
బంగాధీశ్వరుబాఱి కగ్గ మయి ధర్మాసక్తిమైఁ బాఱిపో
వం గాంక్షింపక పోరుచున్నతఱి నవ్వైకర్తనుం డేడునూ
ర్లం గైకొంచు వధించె వీరవరులఁ బ్రత్యక్షరక్షఃక్రియఁ. 310

ఉ. డయ్యక క్రుయ్య కాతఁడు గడంక నెసంగుచు నుగ్రమూర్తి మై
వ్రయ్యలుగా బలంగముల వ్రాల్చుచు నుండుటఁ జూచి నీవు ము
న్నొయ్యన ద్రాణితో నలసి యుండియు వెండియు వీని చూడ్కి కై
కయ్యము నేయుచుం దొలంగి కాల్నడ కొట యెఱింగి వచ్చితిఁ. 311

క. తకడ నిప్పడు కర్ణుని, వీక న్మాన్మొనుచు గెలుచువీరుఁ డొకరుఁడుఁ
లేకుండ స్వర్గదీక్షీతు, లై కడఁగి ప్రభద్రకవరు లని కైరి నృపా. 312

ప. నే నిప్పడ పోయి సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు చక్రరక్షకులుగా యుధామన్యుత్త
మాజనులు పృష్ఠరక్షకులుగా నేపు సూపి సూతనందనునితో నాస్కందంబు
గావించి పుత్రమిత్రఁగివారసమేతంబుగా వాని చెగటార్చెడ నట్లు కానినాడు

సద్గతికిం దప్పినవాడ నగును నిది యెల్ల నుల్లంబు పల్లవివ నీవునుం జూడరా నను
గ్రహింపు మిప్పు డట భీమనేనుం డొక్కరుండ యక్కురువీరులతోఁ బోరు
చున్నవాడు నే నిటఁ దడయం దగ దంపిపుచ్చు మనిన విని యుధిష్ఠిరుండు రాధే
యుండుబ్రదికి యెండె నని యెఱింగి తదీయశరాభితస్తగాత్రుం డగుటంజేసి మెత్తంబడ
నిచిత్తంబునఁదత్తఱిల్లుచు సుత్రానుపుత్రుని దిక్కుమొగంబై యిట్లనియె. 313

—సర్వరాజు కర్ణుండు బ్రదికి యున్నవాఁ డని విని యుద్ధసుం గినిసి పలుకుట—

చ. కటకట నేనలెల్లఁ గలగం గనుఁగొం చభిమానమానముల్
దిటముఁ దొలంగి కర్ణుని వధింపగఁ జాలక వానిబీతునం
దటుకునఁ బాఱివత్తై ప్రధనంబునఁ బావని నొంటిఁ బెట్టి నీ
కిటు తగునయ్య కుంతికొడు కింత నికృష్టపుచ్చెయ్ కర్ణుఁడే. 314

ఉ. ద్వైతవనంబునం దటులు దబ్బరగా నొకరుండ నే ననిన్
సూతసుతున్ జయింతు ననిసూరెలవారు వినంగ సత్యవి
ఖ్యాతిఁ బొనర్చి యిప్పు డిటు కర్ణభయంబునఁజేసి పాఱి రా
నీతియె భూతలంబునను నిన్నిని నవ్వనివార లుందురే. 315

క. నాఁ డట్లు బాసనేయని వాడవయే నేను గౌరవవిరోధమునం
బోడిమి యిట్లు చెఱచుకొను, వాడను గా కుందు గాదె వలసినరీతిన్. 316

తే. సౌతిఁ జంపుదు నని బాస సలిపి యట్లు, శత్రుమధ్యమునకు దెచ్చి సకలజనులు
నవ్వ నన్నిట్లు చేసితి వివ్విధంబు, పయిపయికి నెత్తి యిల వైచు పగిది గాదె. 317

ఉ. భూరిపరాక్రమక్రమము పొంపిరివోఁ దగు నీకతంబునం
గోరిక లెల్లఁ దీరు సనుకొంటిమి కంటిమి సన్నిమిత్తముల్
బూరువుపూవు వోలె వృధవోయె న దంతయు నిట్టి నిష్ఫలా
చారపరాయణుండ వయి సాల్వడిపో దని యెంచ మక్కటా. 318

తే. ఎఱచి గప్పినగాలము తెఱఁగునఁ బర, మాన్నమున మెత్తిన గరళం బట్టురాజ్య
రూపమగునసర్థము మాకుఁజూపి తిట్లు, నిన్ను నే మన వచ్చునో నే నెఱుంగ. 319

తే. కాలమున విత్తి ఫలము నాకాంక్ష నేయు, నట్లు లీపదుమూఁడేడ్లు నిట్టి నీవు
మేలుసేతను నడియాస మెలఁగు మమ్ము, నిరయమునముంచి తేమందు నిన్నుఁ బార్థ.

సీ. ఖండవదహనంబు గారణంబుగ వీడు, బర్హిర్ముఖుల నొంచి ప్రతిభఁ గాంచు
నిద్రాపరాక్రమఁ డితఁడు మద్రకళింగ, కౌరవముఖ్యులఁ గండడంచు
వీనిమించిన మేటి విలుకాఁ డిలం గల్గె, బోఁ డెవ్వఁడును వీని పురుడు గాఁడు

- విద్యలన్నియు నేర్చు వీని వశంబున, భూతజాలము లెల్ల బాదలు చుండు
 తే. గాంతిఁ జంద్రుని జవమునం గాడ్చు సైర్యమునను మేరువు తమ తమ ధనమున ధన
 దునిబలంబున హరి శౌర్యమున బిడౌజ, భూరితేజమునన్ సూర్యుఁ బోలు నిలఁడు.
 క. లరుల వధిచెడువిష్ణువు, కరణిం దనవారి కెల్లఁ గలిగించు జయం
 బరయంగ నీకుమారుఁడు, కురువంశోద్ధారకుండు కుంతి వింటే. 321
- మ. అని నీవుట్టినయేడునాశ్శపుషు సర్వారణ్యవాసుల్ మునుల్
 వినఁ బల్కెన్ శతశృంగపర్వతమునన్ పిన్నాకు తత్సర్వమున్
 వినివృత్తం బయి పోయె దేవమునులున్ దేవభృనుం బాంకి రి
 ట్లని నీ వావృషభీతి కొ టుఱుంగ లేనైతిం గదా తమ్ముఁడా. 322
- నీ. విశ్వకర్మవినిర్మితైశ్వరవాహము, వాడివత్తలు గానివాహనములు
 కపిరాట్టమావృతకాంచనధ్వజమును, హేమపట్టావనధ్దేధఖగ్గ
 ముచ్చితతాళమాత్రోత్తమగాండీవ, మత్తయతూషీర మస్త్రశస్త్ర
 సముదయంబును గల్గి సర్వేశ్వరుండు రథ, సారథి మై నిన్నుఁ జేరి యుండు
 తే. సూతజుని కోడి పిఱికివై బీతుఁ జెంది, కలవరంపడి కల నీగి వలియఁ బాటు
 దెంచి తిట్లెల్ల మము దేవురించి కొనఁగఁజేసితివి బంధు మిత్రులు చెల్ల నగుట. 323
- మ. కలరాజ్యం బది వోయి సౌఖ్యమునకుం గాకున్నమ మ్మిట్లు చి
 క్కులపా లేసితి నీనిమిత్తమునఁ బెక్కు ల్వచ్చె ని ట్లియ్యగా
 ధలయాభిం బడి కుదునుదు మిది సిద్ధం బయ్యె యుద్ధంబునం
 గలగం బాటుట రాజధర్మ మని యాకాంక్షించి తీ వయ్యయో. 324
- చ. సమరమునందుఁ గర్ణునకుఁ జాలనిచందమ యేని గాండివ
 బమరగఁ జేసి కేశవున కారథచోదన మీ వొనర్పఁ జి
 త్తము వొనరింప గాడఁటె యితం డతని న్వడి దాకి వజ్ర వ
 జ్రమునను వృత్తునిం బలెను జర్జరితం బొనరింప కుండునే. 325
- క. కాకున్న లోకమంటున్, నీకంటె మ తెవ్వఁ డైన నృపతికి దీనిం
 గైకొనగం జేసితివే, నాకర్ణు నొకింతలోన నత్తుడు దునుమఁడే. 326
- తే. కొడుక వై నీవు మాకుంతుకడుపునందుఁ, బడక యుటయ తగు నెట్లొ పడితయేని
 పంచమం బగునెలన యప్పాడుచూలు, వీడి దిగఁ బడెనే నింత మూడదు గద. 327
- క. నీ! నీగాండీవము నీ! నీ! నీశుచిదత్త రథము నీ! నీశరముల్

నీ! నీకపికేతువు నీ!, నీ! నీభుజవీర్య మెల్లఁ జెడ వ్యర్థములై.

328

వ. అని పరుచుంబుగం బలికినవలుకుల కలుక వొడమఁ గవ్వడి వడివడి నడిదంబు
పెఱిగొనినం గని వనజాక్షుం డతనికోపం బుపలక్షించి యి ట్లనియె.

329

—అర్జునుండు ధర్మరాజుపైఁ గత్తిచూయఁ గృష్ణుండు వివారింపట—

ఉ. ఏ మిది కేల వాలు గొన నేటికి వచ్చె సపత్ను లిచ్చట

దామరతంపరై పడెడుదారియు నారయ ము దుదగ్గుండై

భీముఁడు కౌరవావళిని బిట్టడచె న్నన మీమహీపతి

క్షేమ మెఱింగి పో నిటకుఁ జేరితి మీతఁడు లెస్స యుండఁ బో.

330

నీ. సంతోషమున కిది సమయమై యుండంగ, మోహకార్యమునకు మొనయు దేల

చిత్తవిభ్రమ మేమొ చెర్వ నెంచితి వేనో, కత్తి వట్టుటకును గత మ దేటు

నీచెయుపని నేమి దాచక చెప్పుము, నాపుడునరు డన్నక్రేవఁ గనుచుఁ

బామునా టోచుచుఁ దామసంబున వన,జాక్షునివంక మో మగుచుఁ బలికె

తే. నితరులకు నాడుగాండివ మిచ్చివేయు, మనుచు నెవ్వఁడు ననుఁ బల్కు సతనిశిరము

వ్రయ్య నేయును నని నేను బ్రతిన వట్టియున్న వాడను నాలోన మున్న వింటె. 331

ఉ. ఈపు వినంగ నీతఁ డిపు డిట్టులు బెట్టిద మాడె గాండివం

బావలఁ బెట్టుమంచుఁ వినినంత సహింపనివాడనై స్రుతి

జ్ఞావిధి సక్కఁవెట్టుకొన సజ్జనుఁ డైనను వీనిఁ జంపఁ గా

భావము చేసి ఖిగ్గమును బట్టితి నిట్లు శ్రీలోకవల్లభా.

332

అ. చంపి వీని నేను సత్యస్రత్తిజ్ఞుడనయి సత్యభీతి నవలఁ ద్రోచి

విజ్వరుంక నగుచు వెలసెద నిట్టివో, నేమి తలఁచుచుంటి వీవు దేవ.

333

చ. జగము గతాగతార్థములు సర్వమెఱుంగుదు వీవ యిప్పు డె

ట్లగు నని తోచి చెప్పుటకు నయ్యెద వట్లు పొనర్ప నెంచెదన్

దగఁ గరుణింపవే యనినఁ దామర నేతఁడు డాక్షణంబునన్

దగిలి హిహిహిహి యనుచు నవ్వె నరుం గని రోసి యి ట్లనున్.

334

అ. అదనుదప్పి నీదునడచిపాటునఁజేసి,యే నెఱింగికొంటి నిపుడు నీవు

వృద్ధనేవ చేసి యెఱుంగ వెన్నం డని, యెఱింగియున్న నిప్పు డిట్లు లగుదె.

335

చ. అడఁచిడడండు నీవలె నొకప్పుడు నేనియు ధర్మతత్త్వపుం

గడిమి నెఱింగినట్టికృతి కార్య మకార్య మెఱుంగకుండు నె

వ్వఁడు పురషాధముం డనఁగ వచ్చును వానిని ధర్మవేత్త లై

నిడుచనువారినిశ్చయము నీ వినుచుగత యెఱుంగ వెన్నగఁ.

336

సీ. నిఖలకార్యకార్యనిశ్చయ మెఱుంగని,వాఁడు నీవలె మోహవశుఁడు సూపె

శ్రుతము లేకుండినఁ జొప్పడ నేర దా,ధర్మసూక్ష్మజ్ఞానతత్త్వ మెల్ల

నెఱుంగ వీ వాతత్త్వ మెఱిగిన సత్యము,నడప యహింసను ను 3

ధార్మికుం డగువాఁడు తలఁకు నెప్పుడు ప్రాణి,హింసకు నీ వింత యెఱుంగ వైతి

తే. వ్రత మెదేనిమానిన మానవచ్ఛుఁ గాని,ధర నహింసావ్రతము మానఁ దగదు సర్వ
మునకునదిపెద్దయగుఁజువ్వెయన్యత మైనఁ, శిష్ట నగుఁ గాని పరహింస చేయరాద.

తే. ప్రాకృతుం డగునన్యునిపగిది నీవు,సత్యమును గాచుపొంట విజ్ఞానఘనుఁడు

జ్యేష్ఠుఁడుఁ శ్రేష్ఠుఁడుఁ భ్రాతృ శేఖరుండు,ధార్మికుఁడురాజితఁడు వీనిదగునె చంప.

వ. మఱియు నయధ్యమానుండును బరాఙ్ముకుండును బాఱువాఁడును శిరణంబు నొంది
నవాఁడును గేలు మోశ్చివవాఁడును బ్రహ్మండును బ్రమత్తుండు నగువాఁడు
శత్రు వైనం జంపుట ధర్మపథంబు గా దని చెప్పుచుండ ధర్మావతారుం డగునీగు
రుని ధర్మరాజుం జంపుట ధర్మం బెట్లగు నాకర్ణింపుము. 349

ఆ. పట్టినాఁట నీవు పట్టినవ్రతమును, జెల్లఁ జేయనలయు నుల్ల మెనఁగ

నింతలేసి పనుల కీవు దొడంగుట,పూర్వ మనుట కింతమాత్ర మేల. 340

వ. నీస్త్రియంబు గోరి భీష్ముండును యుగిష్ఠిరుండును విదురుండును గుంతియు నెఱిగించి
నట్లు నేనును నీకు ధర్మరహస్యంబు తెఱుం గెఱిగించెద నాకర్ణింపుము. 341

క. సత్యమ పలుకన తగియెడు, సత్యమునకు మించి యొకఁడు జన దక్షైవన

నిత్యమును సత్య మొప్ప ద,సత్యంబును నొప్పుచుండు సమయములందుఁ. 342

తే. ఋతము కొన్నియెడల ఖీతి నన్యతం బయి,పాతకంబులందుఁ బాట వైచు

నన్యత మగయఁ గొన్నియవసరంబుల ఋత,మగుచుఁ బుణ్యమందు నదుకఁ జేయు.

ఆ. పరిణయంబునందుఁ బ్రాణాత్యయమునందు,సర్వధనవిनाశసమయమందు

బ్రాహ్మణాధమందు రతిసంప్రయోగమునందు బొంకి పాప మొంద జెవుడు 344

వ. ఇట్లు సత్యాసత్యంబులతత్త్వ మెఱింగి కాలోచితంబుగం బ్రవర్తించువాఁడు తత్త్వమ
గతిం బొందుఁ గృతప్రజ్ఞుం డగుపురుషుండును గొన్నియెడల దారుణకర్మం బొనర్చి
యంధవధంబు చేసినబలాకునట్లు పుణ్యంబు నొందు నపండితుం డగుధర్మకాముండు
ధర్మసూక్ష్మ బెఱుంగఁ జాలక కొశికునిచందంబున నిరయంబు నొందు ననిన వద
నుం డాబలాకకొశికులకథ లెట్టివి చెప్పు మనినఁగృష్ణుండు వెండియు నిట్లనియె. 345

సీ. మున్ను బలాకనాముఁడు వ్యాధుఁ డొక్కఁడు, ధర్మపరుం డయి తనరుచుండు

నతఁడు కుటుంబయాత్రార్థమ మృగముల, వధియించు నిచ్చలు వనములందు
వృద్ధులొమాతరపితరుల నితరసంశ్రితులను బోపించు సతతభక్తి
సత్యవాది స్వధర్మనిత్యనిరతుఁ డన, సూయకుఁ డగునాతఁ డేయెడలను

తే. మృగయఁ దిరుగుచు నొకనాఁడు మృగమునెందుఁ, బొందఁజాలకనలుగడబోయవెదకి
కొనుచు నొకదోట నీరానుగ్రుడ్డిమెకముఁ, గాంచి చా నేసె దానినిఁ గాంక్షసమితి.

వ. ఘ్రాణనేత్రం బగునాశ్వాపదంబు భూపదంబునం బడినంత నంతరిక్షంబునుండి
పుష్పవర్షంబు గురిసె నప్పరోన్మత్యంబును గంధర్వగానంబును నానందం బొపంగ
దివ్యయానం బరుచెంచి మృగవ్యాధుని గొని స్వర్గంబునకు నిర్గమించె విను
మాశ్వాపదంబు. 347

క. అది తొల్లి యెల్లభూతము, లదవడఁడి త్రైభువన్లు లభించి తపం
బాదవింప నజాఁడు కినుకం, బాదవించె జీకుపులిగఁ బుట్టం దానిఁ. 348

వ. అప్పాపశువుం జంపుటంజేసి హింసాపరుం డయ్యు మృగావ్యాధుండు స్వర్గంబునకు
నిర్గమించె నింకఁ గొనికునిచరిత్రంబు చెప్పెద వినుము. 349

సీ. కలఁడు కౌశికుఁ డనుఘనతపస్వి యొకండు, సత్యంబ పలికెడిసన్నవాఁడు
నదిసంగమగ్రామపదముచేరువఁ దప, మున్నయమ్మునికడ కొక్కనాఁడు
దన్యుభూర్తులై తత్తఱిల్లుచుఁ గొండ, అరుచెంచి డాఁగి రయ్యకలు గీత
నంతఁ చెక్కలికాండ్లు నరయుచు నట వచ్చి, షెరువును లెందెరి షెలుపు మనిరి

తే. సత్యమే వల్కుకౌశికసంయమింద్రుఁ, డన్యతవాదభయంబున నల్లపొదల
నొదిగి రని చెప్పటయు దొంగ లదయు లగుచు, వారలం బట్టిచంపితద్వసువుఁగొనిరి.

వ. అక్కారణంబున నక్కొనికుండు సత్యంబ పలికినను ధర్మసూక్ష్మం బెఱుంగమింజేసి
నిరయంబులం బొందఁ గావున నేవాఁడును ధర్మవిభాగంబు చేసి హింసారూపంబు
గాని కార్యంబు ప్రర్తిల్లఁ జేయ వలయు వృద్ధనేవం గాని ధర్మసూక్ష్మం బెఱుంగుట
దుర్లభంబు దుష్కరంబగునట్టిపరమజ్ఞానంబు కేవలశుక్లతర్కంబున నిర్ణయింతు
మన రాదు ధర్మప్రవచనంబంతయు భూతప్రభవార్థ మేఱుపడినది గాని మఱి
యొక్కటి కా దహింసయే పరమధర్మంబు భూతధారణమ్మునం జేసియే ధర్మ
నామమ్ము సార్థకం బయ్యె నాకర్ణింపుము. 351

ఉ. ధారణయుక్తమై తనరు ధర్మమునం దలరారువార లీ

ధారణి భూతకోటుల నెడఁ దయఁజూచుచు సత్యవాచకో

చ్ఛారణ మాచరించుటయొ సన్నకసన్నగ బొంకివేయుటో

యూరక చూచుచుండు సమయోచితరీతి నొనర్పఁగాఁ దగున్.

352

క. భూతద్రోహము పొనఁగెడు, నాతటి సత్యం బసత్యమై యెవ్వనికిం
బాతకమునకై కష్టము, లాతతగతిఁ గూర్చు నట్టి దగు నెయ్యెడలన్.

353

ఉ. మ్రుచ్చులచేతఁ జిక్కికొని ముక్తికిమార్గము లేమి నెట్లు లే
నచ్చగఁ జెప్పి యొట్టని యనంతర మందటు నేయకున్నచో
నొచ్చెము లేదు లే దన్మత మెందగ రా దొకపాతకంబు ని
ట్లచ్చల మైనధర్మపథ మాగయఁగా దగు సత్యవాదికిన్.

354

తే. సమయయనఁజేసి పాపు లౌజనులకు ధన, మిత్తు మనియును బిమ్మట నీయరాదు
దాన మయ్యది పీడించు దాత నెప్పు, డన్మతదోషము లే దట్టియవసరముల.

355

క. అంతయు వింటి యథావిధి, కింతయు నెడ లేని ధర్మ మెటు లెంతువు నీ
స్వాంతమున ధర్మజమహి, కాంతుని వధ్యునిగఁ జెప్పఁ గలవో యింకన్.

356

వ. అనిన నక్షతుం డన్యుతున కి ట్లనియె.

357

సీ. ప్రాజ్ఞుండ వగునీవు ప్రజ్ఞాబలంబున, హిత ముపదేశించి వెఱుంగ నాకు
నీవె తల్లివి తండ్రి వీవె ది క్కీవె ప, రాయణం బపు జగత్త్రయమునందు
నీ వెఱుంగనియర్థ మింతయు లే చెల్లి, ధర్మతత్త్వము నిన్నుఁ దవలి యుండు
నీధర్మనందను డిపు డవధ్యుం డని, తెలిసికొంటిని నీకుఁ చెలిసె న్రతము

తే. పరులకుం గాండివం బీయఁ బలుక నేను, దూవరక యన్న భీముండు చావ నేయ
బ్రతిస వట్టితి మది భంగగతికిఁ బోక, యుండెడునుపాయ మూహింపు మోమహాత్మ్య.

చ. ప్రతినకుఁ బోల ధర్మజుఁడు పల్కెను నీవు వినంగ నందునన్
న్రత మని యొండు చూడ కొకవాసిగఁ జేసితి నేని నేను నీ
క్షీతిపయి నల్పకాలమును జీవనమున్ ధరియింప నోమహా
మతి! బ్రదికింపవే ప్రతినమార్గము దప్పకయుండ నగ్రజున్.

359

వ. అనిన వాసుదేవుండు వాసవి కి ట్లనియె.

360

ఉ. ఆలమునందు సూతసుతుఁ నాశుగసంతతి కెంతయేనియున్
సోలి యితండు జూలిఁబడి సొంపటి యుండినవాఁడు గావునన్
గూలనికర్ణునిం దెలిసి కోపము తాపము నేపఁ జిత్త మీ
లీల వచించెఁ గాని నిను లేకి యటంటకుఁ గాదు వింటివే.

361

ఆ. కర్ణుఁ డొకఁడు గూలఁ గౌరవు లెల్లరుఁ, గూలుదు రనుబుద్ధి గూర నీర
ణమను జూదమందు నమరుకర్ణపణంబు, గెలిచికొనమి నిట్లు పలికె గాదె.

362

—అష్టమండు పృథివ్యాభగంబు గామండంగృష్టనిపంపునసర్వరాజుంఱానాడు—

- క. అది గావున ధర్మజునిక, సదమద మొనరింపఁ బూనఁ జనునే నీకుఁ
దుది నీదుస్రతినిస్సెన, మదినేయఁగ వలయు నెఱుంగుమా తద్విధముక. 363
- తే. మాననార్హుఁ డై యత్తముఁ డైనజనుఁడు, జగతి నవమానమును బొంది చాకచచ్చి
నట్టిఁ డగు నని తగ నధర్వాగిర సను, శ్రుతివచించు నెఱుంగుదే శూరవర్ష. 364
- ఉ. నీవును భీముఁడుం గవలు నిచ్చలు భక్తి భజించుచున్ మహా
భావుని ధర్మనందనుని బాల్యమునుండియు గౌరవించు రి
స్త్రీ వవమానముం గలుగ నిట్టిఁడ వంచును జెంద నాఁడు మీ
భూవరుఁ డందునన్ మృతునిఁ బోలినవాఁ డగు నీవవోహతిక. 365
- తే. ఇట్లు చేసేతివేఁ జంప కితనిఁ జంపి, నట్టిఁ డగుదువు చెల్లు నీకైన స్రుతిన
యవల టమియింపు మచుచుఁ బాదాభివంద, నమ్ముసాంత్యవాక్యమ్ము నొనర్చుకొప్పు.
వ. ఇట్లు లైనం గార్థంబు సెడదు ప్రాజ్ఞుఁ డైనమీయన్నయు ధర్మం బపేక్షించి
నిన్నుఁ గినియంబో డవ్వల నన్మతంబునుండియు భాతృవధాబురనుండియు ముక్తుండ
వైననీవు గడ్డం జంపు మనిన నొక గాత మని శ్వేతవాహనుండు తద్వచనంబు
ప్రశంసించుచు ధర్మరాజుదిక్కు మొగంబై యనుక్తపూర్వంబు లగుప్రల్లదంబులు
సంధిల్ల ని ట్లనియె. 367
- శా. అక్షీణోగ్రగదాభిఘాతములఁ బ్రత్యక్షాంతకుండ్లో యనక
రూతుస్రక్రియ సర్వసైన్యసమితిక నుగ్రాదుచు న్నిల్చి హ
ర్యతుం బామృగకోటిని బలెను దెల్లం జేయుభీముండు న
న్నాక్షేపించినఁ జెల్లుఁ గాని పెర కెట్లాడంగనుం జెల్లునే. 368
- ఉ. తుత్రియధర్మముక విడిచి కయ్యపునేలకుఁ గ్రోశమాశ్రమం
దాశ్రమ నొందుచుక నిలిచి నట్టిఁడ వై ద్విజునట్లు వాగ్బలం
బే త్రప లేక పూనుకొని యిట్లు ననుం దెగనాడుదానికి
బాత్తుండ వీవు కా వనుచుఁ బల్కెద బాహుబలంబుపెంపునక. 369
- సీ. నే దారపుత్రుల నే కాదు నాజీవితమును నీ కర్పించి ప్రమనుడ నయి
నీప్రీతి గావింప నే యుంటి నట్టిస, నీరీతి నోనాడ నీకుఁ దగదు
నీశలనసుఖంబు నే నెఱుంగ నొకింత, నీకుఁ గాఁ బెక్కండ్ర నేఁ దునిమితి
నెక్కి ద్రోవదితల్ప మి ట్లాడినం జెల్ల, దీవు చేసినదింత యేని లేదు
తే. మునుద్రుపదపుత్రు నిడికొని ఘనుని గురుపితావహుని నీదుప్రీతికై ధరణిఁ గూల

నేసితి నిఁ కన్నో చేసితి నెట్టులెన, నీవు మెచ్చవు దూషితు వేమి చెప్ప. 370

మ. సహదేవుం డిది సర్వనింద్య మనుచుం జాటించుచుం జెప్పినన్
గ్రహయాళుండవు గాక జూద మది వేడ్కం జేసి సర్వస్వమున్
దహనజ్వాలల వైచి కష్టములకుం దార్కొల్పి మ మ్మెల్లర్క
సహజప్రేమ భజించుచున్న మివులన్ శాసించు తీవ్రోక్తులన్. 371

ఆ. ఓల మాన గొనమి నాలంబున న్మేము, మడమ దిరుగకుండ నడరి పోరు
చున్నఁ దూల నాఁడుచున్నవాడవు నీ విఁ, కింతకన్నఁ గష్ట మేది గలదు. 372

శా. నీదోషంబున నైనసంగరమునన్ నే నీస్త్రియం బెంచి నా
నాదేశాధిపులన్ వధించి ధరకున్ బల్యర్పణం బిచ్చితిన్
గాదం చింతయుఁ జింత నేయ నయితిన్ గష్టంబు పాలైతి నీ
ప్రాదుర్భావమె సర్వనాశమునకున్ బ్రాలంబ మయ్యెం గటా. 373

ఆ. అడచిపడక యుండు మంతయుఁ జూచుచు, నిమిష పడినవార లెప్పుడేని
వాక్రహారములను బడుటకుఁ గాఁ బోరు, కిమకఁ బెనిచి నేగిఁ గొనుట తగదు.

—అర్జునుండున్నమాతీకృష్ణునిపంపున నాత్మసంబంధుగాఁ దన్నుందాననాగడుకొనుట—

వ. అని యిట్లు భీభత్సుండు రూక్షాక్షరంబులం బలికియు ధర్మభీరుండు గావున విమ
నస్కుండై గురుతిరస్కారంబునంజేసి తనకు మహాపాపంబు దాపరించె నని పశ్చా
త్తాపంబునం దపించి నిట్టార్పు నిగిడించుచు వాలు వెఱకుచున్నం గని వాసు
దేవుం డిది యేమికార్యంబు కరవాలం జెత్తుచుంటి వని యడిగిన నుడుగనిదుఃఖం
బున నతం డన్న దూఱినదోషంబు వోఁ బ్రయశ్చిత్తంబుగఁ దలం గోసికొన
నిశ్చయించితి నన విని జనార్దనుండు వెండియు. 375

ఉ. నీ వని ధర్మరాజు నిటు నిందితుఁ జేసినమాత్ర నోపలే
కీవిధి నాత్మహత్య యని యేనియుఁ జూడక గొంతుఁ గోసికొ
నీవు దలంచె దిట్లు బుధు లెవ్వరు నేయరు వీనికుత్తుకం
బోవఁగఁ జేసితే నెటులు వోవుదువో కద శ్వేతవాహనా. 376

వ. ధర్మసూక్ష్మంబు దురవగాహం బది వృద్ధోపసేవనంబునం గాని సేకూర దని మున్న
చెప్పయుంటి నీ విపుడు ధర్మవిచారంబు నేయ కాత్మహత్యకుం వొడంగి తిది
భాత్యవధపాతకంబునకుం దక్కువ కాదు కావున నే నింత విచారించి నీ కొక్క
యుపాయంబు పెప్పెద నట్లు నేయుము నీ విపు డితనిసమక్షంబున నాత్మప్రళంస
చేసికొను మది మరణతుల్యులై నీగోవరెల్లం దీర్చు ననిన నతం డట్లకాక యని

ధనుష్ఠంకారంబు నేయుచు ధర్మరాజుచిక్కు మొగంబై మొగంబు బిగియఁ బెట్టి
కొని యిట్లనియెః 377

సీ. త్రిపురాంతకుఁడు తక్క నిపుడు నాసరి వచ్చునొంజొక్కఁ ధానుష్కుఁ డుండఁ బోఁడు
నే నమ్మహాదేవునానతి నింతలో, జగ మెల్ల నీటు గా పలుపఁ గలను
దిగ్విజయము చేసి తెచ్చి నాయించిన, సొమ్మున రాజహూయ మొనర్చి
తీ వోలగంబుండు నిద్దనభయు నాదు, నోజోగరిమఁ గాదె యొడవె నీకు

తే. నేను శరశరాసనములు పూని నిలువ, నెదిరి నిలఁ జాలు జో దొక్కఁ డొడవఁ బోఁడు
ప్రాచ్యులును దాక్షిణాత్యు లుదీచ్యులునుబ్ర, తీచ్యులునునాదు బాఱికిఁ దెఱలఁబడ రె.

ఆ. మిగు లొ కింత గాఁగఁ దెగియె సంశప్తక, స్రజ మదెల్ల దేవవాహినికిని
వంతు వచ్చు శత్రువార ముతయు నాదు, చలనఁ దెగి ధరిత్రి బడియెఁ గంటె. 379

ప. అని యవ్వలమొగం బై. 380

శా. విల్లుం బట్టినవారి నెల్ల సమరోర్వి న్నామహాత్రుస్తభా
వోల్లాసంబునఁ ద్రైశ్శనేయుటకు నే నున్నాడ నోక్కష్ట! నీ
విల్లిగ్గుల్ గొనకుండ వేగమునఁ దే రేగింపు మక్కర్లుని
ద్రైశ్శం జేయుదు నొక్కప్రోల్లిడిన యీదీనుండు మే లొననన్. 381

ఆ. నేఁడురాధ గాని నిర్మలచారిత్ర, కుంతిగాని కొడుకుఁ గూలఁ జాలి
నొంద కుండ రిట్లు పొందఁ జేయకయుండ, బొందశంబు విడువ కుండు నేను. 382

వ. అని సత్యవ్రతిజ్ఞం జేసియు స్రీ డి స్రీ డాభరంబున శిరంబు వాంచి కరంబులం గల
గాండివాదిసాధనంబు లవలం బెట్టి మోక్షుఁగేలు ఘాలంబునం గీలించి నమస్కరిం
చుచు నిట్లనియె. 383

ఉ. నే నిదె నీపదంబులకు నిర్భరభక్తి నమస్కరించెదం
గాననికాలపుంగడిమిఁ గల్గిన నావచనస్రసక్తికి
బూనక కిన్క నన్ గరుణ పొంపిరివోవఁ బ్రసాదదృష్టి సం
ధానము గాఁగఁ జూడు మని తత్పదయుగ్మముఁ బట్టి నెట్టనన్. 384

క. నను వేఱుగాఁ దలంపక, మనమున పైరించి యెల్ల మనుపుమ నాయీ
తనవున బ్రాణము నీప్రియ, మునకే యని సత్యజచనమును బానరింతున్. 385

క. అని భీమనేనుఁ డొక్కఁడ, పెనఁగెడు తద్భరము కొంత పేడెత్తిం
బనుపుము కరుణామతివై, యన జనఁతి పాన్పు డిగ్గి యను ఖన్నమతిన్. 386

సీ. నాయవివేకంబునన మీకు నిట్లు ఘోరవ్యసనంబు సంప్రాప్త మయ్యె

నది యట్లుగానఁ గులూతకుండును వ్యసనాభిరతుండు నత్యధమపురుషుఁ
డగునాదుశిరము శాతాసిధారం దెగ, నేయు మేటికి దయ యిట్లు గలుగఁ
గాదంటివే నిష్ఠ కాన కేగెద మద్యహీనుడవై సుఖయింపు మీపు

తే. క్లీబుఁ డగునాకు నీరాజ్య కృత్యమేల, నీపరుషవాక్యములు విన నేను జాల
గాడ్పుపట్టికి రాజ్యంబు గట్టు మేను, గలుగ నది తప్ప గాన నేఁ గడలుటాప. 387
వ. అని లేచి వనంబులకు బ్రయాణంబు నేయ నెంచుచున్న ధర్మరాజుపాదంబులకుఁ
బ్రణమిల్లి వాసుదేవుం డల్లన ని ట్లనియె. 388

— ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యముకేఁ బ్రసన్నుఁ డగుట—

క. ఒరులకు గాండివ మిమ్మని, పురుషుఁ డెవం డైనఁ బలుకఁ బోయినవాని
గరవాలంబునఁ దునుమగఁ, బరికించిననరునిస్త్రీని పరికింతు గదే. 389

వ. నీవు వీని నట్లు పలికితివి గావున నితఁడు సత్యపాలనంబు నేయు పొంటె నిట్లు
గురుతిరస్కారంబు గావించె గురుతిరస్కారము వధతుల్యం బని బోధించి నేన
యిక్కార్యంబునకుం బుచ్చితి సత్యసంరక్షణార్థ మైచమాయస్థితనృతిక్రమంబును
నైచి రక్షింపు మని శిరణంబు వేడి బ్రృథిండుచున్నవాఁడని నుతీయుచు. 390

క. రాధేయుని నత్తుగ నే, శీఘ్ర కడుపాటఁ గ్రాపు నది సక్రమంబు న
క్రొధమునఁ జేసి సూతిజుఁ, ఛోధర్మజ! నెగియె ననుచు నూహించు మింక 391

వ. అని పలికి శ్రీకృష్ణుండు మఱియు బ్రణమిల్లిన వాని ధర్మసందనుం డల్లన లేవ
నెత్తి కృతాంజలియై యి ట్లనియె. 392

చ. అగు నగు నీవు చెప్పినది యంతయు నిక్కువ మే నెఱుంగమిన్
దెగువ నతిక్రమంబునకుఁ దెచ్చితి నచ్యుత! నీదుబోధనం
దగిలినమేము మాన్యులము ధన్యుల మైతిమి మామనోవ్యధల్
తెగియె మహాన్నతం బగుగతిం గన నైతిమి నీదుసంగతి. 393

వ. అని పాండవాగ్రజుండు పలుకుచున్న గదాగ్రజుండు విష్ణువదనుడై యున్ననకు
లాగ్రజుం గాంచి యి ట్లనియె. 394

శా. వీరాక్రేసర! వీని నిట్లనుట కే విశ్రంత చిత్తుండ వై
యీరీతిన్ వగఁ గుందుచున్ మృతునియ స్తీక్షించుచున్నాఁడె ఏ
క్రూరాసిం దెగ నేసి యె ట్లగుదు వొక్కో ఘోరపాపాస్థానో
బారం బందనివాడ వై పడుట తప్ప గంటి పుణ్యంబునన్. 395

తే. కావునన్ సంతసించెడుకాల మనుచు, నెంచి యితనిఁ బ్రసన్నుఁ గావించి చూజు

వడసి మన మేగి రాధేయుఁ గడపి మగిడి, వచ్చి వీనికి సంప్రీతి దెచ్చు టొప్ప. 396
 వ. అనిన ధనంజయుండు లజ్జావనతివదనుండై ధర్మరాజుకాళులం బడి ధర్మకామంబునం
 జేసి వాసి వోఁ బలికిననాపరుసంపుఁబలుకు లెల్ల నల్లన సైరించి నన్నుఁ గరుణార్ద్ర
 దృష్టిం జూచి రక్షింపు మని ప్రార్థించుచుఁ గంట నీరుపెట్టుకొను చున్నం గని ధర్మ
 నందనుం డతని లేవనెత్తి బాష్పపూరితలోచనండ్లై పరిరంభణంబు చేసి రోదనంబు
 గావించె నిట్లు వారిరువురు నొంపొరువులం గట్టుకొని జెట్టు వాపోయి పోయి ముఖ
 ప్రత్యక్షనంబుగావించుకొనిపరస్పరప్రేమానుబంధబంధురంబులగుకటాక్షవీక్షణరసాలు
 ప్రసరింపం జేసికొనుచుండి రింతఁ గాంతేయాగ్రజుండు నకులూగ్రజుం బునఃపునః
 లింగనంబులం దనియఁ జేసి శిరంబుకరంబులం బుడుకుచుఁ బ్రణయపూర్వంబుగ
 నిట్లనియె. 397

ఉ. ఎల్లరుఁ జూచుచుండ నిను నేడ్డెఱఁ గైకొని కేతనంబును
 నివిల్లును ద్రుంచి సూతులల వీతులతోఁ దెగనేసి బొందళం
 బల్లన వ్రక్కలించి తను వట్టిటుగా నొనరించిపుచ్చె నేఁ
 ద్రెళ్ళియుఁ దెళ్ళినైతిఁ గద దేవురుపాటున నోహటిల్లఁగఁ. 398

తే. వానిఁ దెగఁజూడ వేని నాప్రాణముల నొకింతలోనన విడిచెద నేను బ్రదికి
 యున్న ఫలమేమి నావుడు నన్న కనియె, నత్తఱి ధనంజయుండు గడు దత్తఱిల్లి. 399

— అర్జునుండు ధర్మరాజుం బ్రార్థించి వేడుకొనుట —

ఉ. నీదు పదంబులూన ధరణీధవ! కర్ణుని నేడ చంపెదన్
 గాదన వానిచేఁ దెగెదఁ గాని మఱొక్కఁడు లేదు నమ్ము నే
 మూదల చేసి చెప్పెదను ముట్టి కృపాణము చింతవక్కి నీ
 వాదట నంపిపుచ్చు మము నాహవభూమికి దోహలంబునఁ. 400

తరువోజ. అని చెప్పి మాధవు నరసి భీభత్సుఁ డనియె నీచిత్తమునందు సూతజుని
 దునుమాడ నొనని తోచినయేని దునిమెద వాఁడును దునిఁగినవాడ
 యనఁగఁ గృష్ణుండను ననఘ నీశక్తి యంతటిదగు మాకు నదియె ప్రియంబు
 నని రాజుదిక్కుమో మయి నీవు వీని నాశ్వసించుచుఁ బొపు మక్కర్థుగలువ.

తే. కర్ణశరపీడితుండ వయి కస్తీకైన, నిన్ను విని చూడ వచ్చితి మెన్న నీవు
 నైనవశమునఁ గుశలివై తనరుచుంటి, వంపిపుచ్చుము దీవించి యనుజ నితని. 402

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు పురందరనందనుం గని యిట్లనియె. 403

క. లె మోయి వత్స! నన్ను, సమ్మదమునఁ గొఁగిలించి చను మే ననువా

కృష్ణులకు నలుగకుండుము, నెమ్మనమున నీకు జయము నే నర్థింతుఁ. 404

వ. అనుటయు సయ్యద్దనుం డన్న పాదంబులం బడిన సతం డతని లేవ నెత్తి బిగికాఁ
గిటా జేర్చి మూర్ధాఘ్రాణం బొనరించి నీవు నన్ను మన్నించితివి నే నెంతయు
సంతసిందితిని నీకు విజయం బగుఁ గాక పోయి ర మృగిన సతం డేను నిన్నుఁ బీడించి
నరాధేయని సానుబంధంబుగ వధించి పునర్దర్శనంబు గావించెద నే నిదె నీపాదం
బులు ముట్టి చెప్పచుంటి ననిన యుగిష్ఠిరుండు వెండియు నీకు విజయంబును రిపుక్ష
యంబును లభించుత దేవతలు నీకు సముచితబుద్ధి ప్రసాదించురు గాక పోయిరమ్ము
పురందరుండు వృత్తునిఁబోలె నీవు రాధాసుతులం బరిమార్చు మని యాశీర్వదించుచు
నంపిపుచ్చె నని చెప్పటయు నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు నెప్పు మని
నూతు నడుగుటయును. 405

ఆ శ్వాసాంతము.

మ. నను నెవ్వారలు నాదరింప రెవరఁ నావంకకుం జూడ రెం
దును నే సాయము వేరఁ గోరఁ బరు నేనుం జూడ వాంఛింప నె
వ్వనిలక్ష్యంబును నాకు లే దెపుడు దేవా! నీవ నాదిక్కు ని
న్ననయంబుఁ భజియింతు నన్నుఁ గరుణాస్వాతంత్ర్యంబునం జూడుమా. 406

క. కాచము నేయనివానిని, నీచుని నే నాశ్రయించి నీయాశ్రయముం
దోచుటకు నిచ్చగించును, నాచెక్కిం గరుణఁ జేసి నను నేను మయా. 607

గ ద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర మేకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర

సమారాధితవిమలరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ

ప్రణీతం బయిన శ్రీ కృష్ణ భారతము నందుఁ

గర్జనర్పింబునఁ నృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

శ్రీ

బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీ కృష్ణభారతము

కర్ణాటకము-చతుర్థాశ్వాసము.

మోయురాణ్యపేంద్రపు
రీవరమున గౌతమీనిగృహీతజలం
భేదేభృగోలుచక్ర నిను
నేమించెద నీదంబు జేర్చుము దేవా.

1

వ. ఆక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లజునిచే నాశీర్వాదపురస్కరంబుగ ననుజ్ఞాతుం డయిన శ్వేతవాహనుండు హస్తోత్కర్ష సమాహితాంతఃకరణంబుడై హృషీకేశు గాంచి మనరథంబు సవిశేషసన్నాహబంధురంబు గావింపం బంపుమనిన నతండు దారుకుం బిలిచి చెప్పటయు నాసూతుండు వీతులఘాతంబులం దడవి శల్యంబు లడనయించి సలిలంబులు ద్రావించి ఖాణంబు గల్పించి పూంచి సర్వాయుధసంభరితం బయి కపికేతనాభిరామం బైనదివ్యరథంబు సన్నద్ధంబు చేసి తెచ్చి విష్వచ్చునకు వివేదించిన నతండు ధర్మరాజున కెఱింగించి బ్రాహ్మణవృత్తి పుణ్యాహవాచసపూర్వకంబుగా వాసుదేవసహితుండై దానినధిరోయించి కర్ణరథంబు దిక్కు మోమై చనుచున్న సమయంబున నెల్లిభూతంబులును సూతసూనుండు హతుం డయ్యెన కాఁ దలంచె నయ్యెడల దిక్కులు వినిర్మలంబు లయ్యె శతపత్ర చాప క్రం చాదికయులు ప్రదక్షిణంబుగం బాటఁ గాక కంక గృధ్ర శ్వేన బకాదులు మాంసలోలుపంబు లై విజయుని వేగిరించునవియుం బోలెఁ బెల్లటచుచు నగ్రభాగంబునం బటచె మతీయు నెన్నియో శుభనిమిత్తంబులు నిజవిజయంబు నరిపైనన్యాపజయంబును సూచించుచుండం జూచి కార్యచింతాకులస్వాంతుం డైనకాంతేయునికాయంబునఁ బ్రస్తేదకణంబులు గ్రమ్మినం గని జనార్దనుండు గాంధీవి నుపలక్షించి యిట్లనియె.

2

—శ్రీకృష్ణుండు కర్ణుం బ్రశంసించి యర్జునున నుజ్జేజంబు గోగించుట—

- సీ. సంగ్రామమున నీవు సమయః జేసినవారి, నేమర్హ్యుడును సమయింప లేడు
శక్రశుల్యపరాక్రమక్రమల్ కహంగులు, నినుఁ దాఁకి పర ముదుకొనిరి గాదె
ద్రోణభీష్మాదియోధులను మార్కొని గెల్వ, నీకు గా కొక్కవానికి వశంబె
నిదుశస్త్రాస్త్రముల్ నిశితముల్ దివ్యముల్, బలము లాఘవము సీకలరుచుడు
- తే. యుద్ధవిజ్ఞానమును లక్ష్యయోగ మొరుల, కలవడపు నీకు బలె లోకముల సదేవ
దానవంబుగ నడఁగింపఁ దగుదు వీవ, మోదు నిను బోలుజోదు లే డిది నిజంబు. 3
- చ. నలున సృజించె గాండివము నాఁబడువిల్లిది సాధనంబు గాఁ
గలిగిననీ కసాధ్య మొకకాలమునాటికి లే దొకింతయు
గెలుపుగలాడవీ వయిన నేనొకకొంతహితంబు సెప్పఁ గాఁ
దొఁచితి నాలకింపు మెడఁదం గరువంబున కీక తానమున్. 4
- క. సామాన్యుండు కర్ణుం డని, నీమనమునఁ దలఁచి వానిని సమరమునం
దేమొనె నవమానము, గామోఁగుట పాడిగాదు గదె కౌంతేయా. 5
- సీ. వినుము చెప్పెన బలవీర్యసంఁన్నుఁడు, కృతీయుఁ గృతాస్తుఁడు కృతముఖుండు
దేశకాలజ్ఞుఁడు దివ్యాస్త్రకలితుఁడు, చిత్రయోధుఁడు ధన్వితేఖరుండు
కర్ణుండు జవమున గాలికి దొర తేజమున వహ్ని కెన క్రోధమునను జముని
పురుషుడు మహాబాహుఁ డరయ నప్టరత్ని, సూత్ర కాయుఁడు జగన్మాన్యయశుఁడు
- తే. వాఁ డలంశులఁ బోయెడివాఁడు గాఁడు, పెక్కు లేటికిఁ జెప్పెద నొక్కమాట
నీకు నముఁ డగు లేకున్న నిన్ను మించు, నట్టివాని నుపేక్షింప నయితి గాదు. 6
- ఉ. కౌరవపక్షపాతమునఁ గ్రాలుచు మీ కకకార మెప్పుడు
గోరుచు వైరిభావమునఁ గోపము సూపుచు నుండఁ గర్ణు డా
శూరవరేఖుని గెలుచుశూరుడ వీ వొకరుండు గాక యీ
ధారుణియందుఁ గా దమరథామమునందును లేఁ డొకండునున్. 7
- శా. నేనే వీరుడ నంచు నెంచుకొనుచున్ నీవై మహాద్వేషముం
దానై పూని త్వదీయులం గలఁచుసూతప్రదృశ్రుం డాతనిన్
గానిమ్మంచు నుపేక్ష నేయక వడిన్ ఖండించి తచ్చీర్షమున్
భూనాథుం డగుధర్మసూతికి ముదంబుం గూర్చుమా నేర్పునన్. 8
- తే. ఖడ్గజిహ్వాము శరదంధ్రకము శరాస, నాస్యమును గల్గి దృఢ మానటికర్ణ
సింహమును గూల్చి నీవారిచిత్తములకు, శాంతి యొనరింపు మనిచెప్పిశౌరిమఱియు.

మత్త. నేటికిం బదునేడునాళ్లు నింక నయ్యెను గయ్య మిం
దోటమిం గొని రెండువాగుల నున్నసైన్యము లన్నియు
నాటినాటికి సన్నగిల్లి కనంబడు న్నిమఁ దాఁకుట
మేటు లాకురువీరు లెందఱో మేదినిం బడి రద్దనా.

10

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖవీరులు పోరు, చుండిరి నీదగునండఁ జేరి
జగము లన్నియు గెల్వఁ జాలిననీ కీకురుబలంబు గెల్పు లేమి బయసియొ కొ
బాహుబలాధ్యు నాభగదత్తుని జయింప, నీకుఁ గా కొకనికి నేర్పు గలదె
భవదభిరక్షితం బవునీబలంగము, గ న్నెత్తి చూడంగఁ గలఁదె యొకఁడు

తే. నీదుబలమునఁజేసియ గాదె ద్రుపద, పుత్రకులు ద్రోణభీష్ములపాడ వడంచి
రీపు గా కట్లు సైంధవు నేపడంగఁ, జేయఁ జాలినజో దుండు నోయి పార్థ.

11

క. కురుపతికిఁ దోడుసూపిన, నరవరు లిట్టిటివారు నాఁ జాలము నీ
ఁరినరమున వారెల్లరు, తెరలిరి దివటీకి క్రింది దీపము లనఁగఁ.

12

ప. మఱియు నీయుద్ధంబున ధార్తరాష్ట్రులకు దోడువడి నేనాపతు లైనభీష్మ ద్రోణ కర్ణ
కృప కృతవ ర్మాశ్వత్థామ భూరిశ్రవ సైంధవ శల్య ప్రభృతులుం గాక గోవాస
దాశమీయులును వసాతీయులును బ్రాచ్యులును వాటధానులును భోజులును
దుషారులును యవనులును ఖశులును దార్వాభిసారులును దరదులును శకులును
రామతులును గౌంకణులును సంధకులును బుళిందులును గిరాతులును మ్లేచ్చులును
బార్హతియులును సాగరానూపవాసులును లోనగునానాదేశాధివాసులు సుయోధ
నార్థము సంకరరంగంబున సాగరంబు వోలె నభంగతరంగంబులంబొంగిమిన్నుముట్టి
యున్న యట్టియెడనీయట్టివానికిం గాక మఱి యెట్టివానికిని గిట్టింప శక్యంబుగామి నిక్కు
వంబని మఱియును.

13

సీ. నీప్రాపునంజేసి నేటికి నేడునా, శృపుడు సౌభద్రుఁ డాహవమునందు
మగధాధిపతి యయి మహిమ గాంచినజయ, లేచుని వధియించి తేజ గాంచె
గదిసి భీముఁడు వానిఁదెవేలయేర్గల, నదమదమొనరించె గదను బూని
యాపవలింట నీ వేపు చూపుచు బహు, శాక్షహిణులఁ గూల్చి తచ్చెరువడఁ

తే. బదిదినంబులలోఁ గోటిఁపరిజనులను, నైదుదినములలోఁబహుళారిబలముఁ

గూల నేసిననదిసుతకుంభభవుల, నేపుమాపిన దీపు గా కెవరు చెపును.

14

తే. ద్రోణభీష్ములు పడుటఁ జంద్రుడును రవియు, లేనిదివిమాడ్కి కురురాజు నేనసాంపు
దక్కెఁ గర్ణుఁడు శల్యుఁడు ద్రాక్షియుఁ గృత, వర్మగృపుడును మిగిలినవఱకుఁ దెగఁ

ఉ. వీరుల పిరి నేవురను వే తెగటాచి నీవు దైత్యులన్
బోర వధించి స్వర్గపదమున్ హరి శక్తున కిచ్చినట్టు లీ
ధారుణి నచ్చ వార్ధిసహితంబుగ ధర్మజు బాహుపీఠిపైఁ
జేరగ నిమ్ము నేడు వడిఁ జేరి వియచ్చరు లిచ్చ మెచ్చఁగన్. 16

తరువోజ. గురుసుతుం డని ప్రేమ గూరంగ ద్రాణి గురుఁ డని గృపునిమేల్లూరెడుతల్లి
వరబాధువని కృతవర్మ మామ యని, వజ్రలెడుమతి మద్రవసుధాధినాథుఁ
గరుణించి వధియింపఁ గడగవ యేని, కడగకుందువు గాక కర్ణునిమాత్ర
కరుణింప నొప్పుదు కడతేర్ప నొప్పు గాండీవనిర్ముక్త కాండబాలమున. 17

సీ. తల్లి యాయుర మిమ్ము దరికొల్పుతలఁపున, కును ద్యూతకర్మంబు కొలుపుటకును
గర్జుఁ డేమూల మాకర్ణుండె కురురాజు, పేర్కి కెక్కాలము పెద్దప్రాపు
సంధి కేగిననన్ను బంధింప నెంచిన, మొఱకులలో వాడె మొదటివాడు
వాడు పాండవులను వధియించు నని యెంచి, కయ్యంబునకు తేడు గాలు ద్రవ్యై
తే. గౌరవులు మీకు నేయపకారములను, నిగుడఁ జేసిరొ వాని కన్నిటికిఁ గర్ణుఁ
డే ముఖం బని యెఱిగి సుత్రామపుత్ర! పాపి యగువానిఁ బరిమార్చనోపుమిపుడు.

మ. చరనాగాశ్వరిధావళుల్ దుమురు గా నారాచముల్ రువ్వి మా
ర్తర నోనేయుసుభద్రపట్టి నట నార్వ ర్ముట్టి బిట్టేయుచో
దురితాత్ముం డగువాడు వంచనమెయిం ద్రుంచె దదీయాశుగో
త్తరకోదండము నంతలో నతని మ్రుందం జేసి రయ్యందఱున్. 19

క. నిక్కతిం దెగి గూలినబా,లకుని గనియెల్లచారు పావతి నీకర్ణు
బకంక నెప్పల గర్జుడు, పకురూద్యులను పగురూ ద్యుసంధిరిల్లు. 20

మ. సతిఁ బాంచాలినిఁ దెచ్చి సభ్యులు వినం జార్వంగి! సీ వింకటన్
ధృతరాష్ట్రాత్మజుదాసి వొండుమగని బ్రేమింపు మోసీ! భవ
త్పతు లెల్లం గతవీర్యు లై రనియె నప్పాపాత్ముఁ డప్పాపనం
గతికి బోలఁ దదీయరక్తమున నీకాండంబులన్ నాన్యుమా. 21

వ. ముటియు మీక నేకాపకారంబు లొనరించినవాని నేడు నీగాండీవనిర్ముక్త కాండబాలం
బున గండదరించి యమత్తయంబునకుంబుచ్చుము చచ్చిపడినవానికేబరం బరసి
వానివా రెల్లదల్లిడిల్లుచు హాహాకారంబు నేయుచుండ విష్ణునదనుం డై శల్యుండు
మ్రోచువడినతేరుం దోలుకొని పోవం జూచుభాగ్యంబు మనవారి కిప్పడ పట్టవలయు
నట్టియెడ సుయోధనుం డయోధనంబునం బడి నెత్తుట నత్త మిల్లినవానిం గని నిజ

జీవితంబున నిరాశుం డై పరిపరి పరి దేవనంబు సలుపవలయు నని పలుకుచు నదే
 పాంచాలురు కర్ణబాణపీడితులై హాహాకారంబు నేయుచు బాణుచున్నవారు
 ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు ద్రాపదేయులును శతానీకుండును నకులసహదేవు
 లును జనమేజయసుగర్వులును సాత్యకియు నయ్యానిరనికి . దక్కియున్నవారు
 భీష్మద్రోణులవిక్రమంబునను నిట్టియెడరు పుట్టియుండడు. మనబలుగంబుల నెల్ల
 వైశ్యానరుండు పతంగంబులం బలె గర్జనంబు గాల్పుచున్నవాడు కర్ణార్ణవమగ్ను
 లయినవారి కెల్ల నీవు తేప వై కాపాడుము కాకున్నఁ బాకంబు దప్పి కార్యంబు
 సెడు రామోపాత్తం బైనవాని భర్గవాక్రము ఘోరరూపం బై సర్వజనతాపకం
 బగుచున్నయది యదిగో భీముండు భీమపరాక్రముం డై కర్ణుం దాకి వీరకం జూపు
 చున్నవాడు కర్ణచాపమృతంబు లగుశరఃరంపరలు భ్రమరపంక్తులుం బోలె మన
 సైన్యంబు పయిం గప్పచున్న విష్ణు జొప్పరికించిన ససాన్యహోగంబు దేహంబునుం
 బలె నీసేనం దహించు నీవు గా కిష్ట డానూతనూతిం దాక జాలినవాఁ డీయాధి
 స్థిరబలంబునం గానరాడు కావున నీవు నీవ్రతిన కనురూపంబుగఁ గర్జంబు గావించి
 కీర్తిం గాంచుకొ మ్మనిన సుతసింహుచు నవ్యసాచి ధనుష్టంకారంబు చేసి కర్ణవధో
 ద్యుక్తమానసుం డై మధుసూదనుం గాంచి యిట్లనియె.

22

— అర్జునుండు కృష్ణునివాక్యములవేఁ గట్టిపంబున పున్నహిందుట —

మ. ఇల నీయేడ్డడ గల్గి నీకరుణ కై యింపారునేవారును

గలుపుం గాంచుట కెట్టియచ్చెరు వగున్ గృష్ణస్రభూ! నాకు నీ
 బల మెంతేనియుఁ దోడుపాటగుట నేఁ బాటింప కొక్కింతలో
 పల లోకత్రయ మేర్తు నన్న వృషలాపత్యం బి దేలెక్కయో.

23

ఆ. ఇంద్రుఁ డశనిఁ బోలె నిర్ధభార్గవమహా, స్త్రుప్రభావగరిమఁ దనకు మాలు
 మలయువారు లేమి మనమూకయం దెందుఁ, జూడ దాన యగుచు వీడు దనరు.

ఉ. భూమి గలంత కాలమును భూతము లెల్లను జెప్పకోఁగ సం
 గ్రామ మొనర్చి సూతజని గాండివముక్త శితాశుగాహతిఁ
 భూమిఁ బడంగఁ జేసెదను బుత్రుని ధాత్రిపుఁ జేయ నెంచువాఁ
 డై మరుచీకు నాస లవి యన్నియు భిన్నములై నశింపఁగన్.

25

సీ. నమ్మినబం టిట్లు నడచినఁ గని సుయోధనుఁడు కృష్ణునిమాట వినఁగ నైతి
 నని జీవితాశ వో మనమునం దనుఁ దాన, నిందించుకొని కుది మ్రుందఁ గలఁడు
 సౌబలుండును నాదుశరశరాసనరథ, ములఁ గాంచి యడ్డుసాళులును ద్యూత
 ఫలకంబు తన్మౌటపమును స్మరించుచు, సిగ్గున నెంతయు మ్రొగతిల్లు

- తే. నేటితో ధర్మనందనుమేటిజాగ, రవ్రతము దీట సుఖించు రాధసుతుని
నరుని జువక పదధావనం బొనర్చి, ననుస్రతిజ్ఞయు విశలమై చనంగె గలదు. 26
- ఉ. పండతిలోముల్ పతులు చచ్చినయట్టిర సూపె నీవు వే
తొండకని న్వరింపు మిట నూడిగముం బొనరింపు మంచు ముఱ
బొండవధర్మపత్ని నటు పల్కినపల్కులకుఁ గలఁ జు గాఁ
జండతరాశుగంబులను జావంగ నేసెద నేడు సూతజ్ఞ. 27
- తే. పాండవులదాడివలన నే భండనమున, మిమ్ముఁ గాచెద నని యభయ మొసంగె
వీడు వారల కబ్బాస వితగ నేడు, వీని నెత్తుటఁ దృప్తి గావించు నిలకు. 28
- ఉ. వేసిబలంబు సూచుకొని వేటిఁజులై ధృతరాష్ట్రసందనుల్
మానక మ మృజస్తమును మాటల న్రేటుల నొవ్వఁ జేసిరో
వానిని వానివారి నిఁ వ్రాలంగఁ జేసినవారు భీరు లై
కానలు వట్టి పోఁ గలరు కాంచి మృగేంద్రుని లేళ్ళకై వడి. 29
- తరళము. ఇపుడ కర్ణునికాయఖండము లెన్నియోనియు నేపై
సుపరితోష మొసంగుదున్ ఘనశోభితమ్మును గ్రక్కుచుఁ
బ్రపతనంబును బొందఁ గల్గెని పాఠులెంచి పలాదముల్
వ్యవగతార్తి మెనంగి గల్గిని వాని వెల్పుచు ద్రేచురక్ష. 30
- చ. అనుఁగులతోడఁ గర్ణుఁ దెగటాటిచిపుచ్చెద నేడు నేను నా
యనుజులు నన్నులఁ హితులు నాప్తులు బంధులు సంతసింఁ గాఁ
బొనరిచి వానిచేతఁ దెగి పోయినవారిబుణులు దీర్చు నై
తను విది సార్థకం బనెడుదానికి వచ్చెదఁ జూడు మచ్యుతా. 31
- క. ఇదె సూతసుతుని మార్కొని, ప్రదరంబుల గూల నేసి బాహుశక్తిఁ
బదుమూడేడులు మాకు, గదరినదాఖలు లీఁగఁ గలిగెదఁ గృష్ణా. 32
- ఉ. నీదెన నాత్మసంతృప్తియు నేఁ బొనరించుకొనంగఁ బోవుటల్
కాదని యూరకుండెదను గాని జనార్దన నా కింఁ ఘను
రేవదమునందు సాటి యగువీరుఁ డొకింపను లేమి సెప్పెదఁ
నాదగుగాండిపంబునకు నాకులు గీకులు నేని లెక్కఁబా. 33
- క. అసహాయుడ నై నే నొక్కడ నబిష్టాకముగ నుక్కడఁచి కొరవూఁ
వెన ననపత్నం బగునీ, విస్మయరథర భ్రాతృబాహువీనినిశియెనఁ. 34
- వ. అని పలుకుచు నేకవిరు డగుగర్జునుడు క్రోధానుభవితలోచనపై భీమ నేనునికి జేయూ

ర్చుకొనం జేయ నెంచి సింహనాదంబున రోదోంతరంబెల్లఁ బూరటిల్లఁ జేయుచు
రయంబున రాధేయునిరథసవిధంబునకు రథంబు దోలించుకొని పోయె నంతకు మున్న
భేరినినాదంబులు బోరుకలుగ నుభయబలంబులు నభయప్రకారంబునం గవిసి పోరం
దొడంగె నండఁ గృష్ణశిఖిండులును దుర్యోధనసాత్యకులును ద్రోణపుత్రశుతశ్రీపు
లును జిత్రసేనయుధామన్యులును సుషేణోత్తమాజనులును శల్యపుత్రసహదేవు
లును వృషసేనశతాసీకులును గృతవర్మనకులును గర్జధృష్టద్యుమ్నులును
ద్వంద్వంబులై పెనంగుచుండ సంశ్లిష్టకసహితం డగుదుశ్శాసనుండు భీమసేను
మాఱుకొనినం బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ.

35

సీ. ఉత్తమాజనునిచే నత్తటిఁ గర్ణపుత్రుఁడు సుషేణుఁడు దెగి పుడమిఁ బడియెఁ
బడినఁ గన్గొని కర్ణుఁ డడరి దుఃఖింబును, గ్రోధంబు నొకఁడరి గొమరుమిగులఁ
దద్రధ్యములు రథధ్వజములు ధరఁ బడఁ, జేయుటయు సతండు శితశరములఁ
గరవాలమున నొప్పు ధరకు లంఘించి కృపునివాహనంబులు దునిమి వైచి

తే. వడి శిఖిండిశతాంగము పయికి నెక్కెఁ, విరధుఁ డగుకృపుని శిఖిండ్రివేయఁ దలఁఁ
డయ్యె నాలోన వడి నెద్దు యతని ద్రోశితనరథముమీఁదికెక్కించుకొనిగమించె.

వ. అయ్యనసరంబున.

37

చ. అనిలజుఁ డభ్రమధ్యగతుఁ డైనదివాకరు మాడ్కి మండుచున్
సునిశితసాయకంఠములఁ జుట్టను ముట్టినధార్తిరాష్ట్రుఁ
గనుకనిఁ బాట న్రోలుచును గంఠఢగించుచు గంఠడంచుచున్
మనమొనలం గలంచె గరిమం గరి తుంగమడుగుభంగిగన్.

38

వ. అట్లు మనబలంబులు వాతనున్నంబు లగువారివాహంబులతెఱంగునం దెఱలి పఱ
చుచున్నం గని వృకోదరుండు విశోకుం బిలిచి యిట్లనియె.

39

—భీముం డగ్ధునింకఁ గోరి విశోకునితో విచారింపట—

మ. మనవా రెవ్వరు గాని నామునుమున్ మట్టాడుచున్నట్టు నీ
కనుఁ దోయిం బడియుండ లేదు గద నేఁ గయ్యెలు నెయ్యంబునం
గనుఁగోఁ జూచు స్వీయులం బరులఁ గిన్నం గూల్చుచున్నాడ నో
యని సందేహము డెందమ దగు విశోకా! చూచి వాక్రుచ్చుమా.

40

చ. విడిదల కేగె ధర్మజుఁడు పెన్నిడి కర్ణుని చిచ్చుటంపఱన్
గడిమిచెడంగ తేనిగతి గన్గొన నేగిన ఫాల్గునుండు నె
య్యెడకును రాడ యయ్యె మనయేలిక ప్రాణముతోడ నుండె నో
కడచనె నో యెఱుంగమిని గాఢతరం బగుదుఃఖి మయ్యెడిన్.

41

- తే. ఏది యెట్లైన మన మిప్పు డెల్లఁగఱు, గలిచి యే కాని గ్రేడించి తొలఁగి పోవ
తాత్రధర్మము కా దని శౌర్యగరిమఁజుము బు మేర్పడఁగఁ బోరఁ దలఁచినాఁడ. 42
- క. పునయరదంబున నిప్పును, గనుఁగొన నేజాతిసాయకము లెన్ని దలి
త్తునో వానిఁ దెలిసి నాకుఁ, వినిపింపుము తెలియునట్లు విన్నాణమునఁ. 43
- వ. అనిన విశోకుండు పరికించి ఏదివేమార్గణంబులు రెండువేలనారాచంబులు మూఁడు
వేలఁదరంబులు నరదంబున మిగిలియున్న యవి మఱియు నాఱువృషభంబులు
మోచి తెచ్చినశరపూర్ణశకటా భాక్కుఁడు మాత్ర మట్ల యున్నది యేది యెట్లు
లున్న నన్నింటికిఁ జాలి నీసాహుదాడమండితం బగుగదాదండంబు పరమధనంబై
యెంతలెంత లయినగ జేయఁ జాలుఁ గావునఁ బ్రసాదముగ్గరశక్తితోమరాదులు
లే వని భయంబు నొందకుండు నువన భీమసేనూడు వెడియు ని ట్లనియె. 44
- చ. కనుఁగొను మయ్య భీమవిశిఖంబుల దిక్కులును నిద్దిక్కులుఁ
మునుగఁగ నష్టసూర్య ముం పొంపిరివోవుచు మృత్యులోక మో
యనఁ దగినగరాగణ మిదంతయు నెంతయు భీష్మదంబు నై
వెనుబడ నా నొకింతయును వేల్పు కేనియు వెక్కనొగ్గన్. 45
- ము. విను మాబాలము గా జనం బెఱుఁగు దోర్వీర్యం బవార్యంబ మై
చనఁ గారవ్రుం నెల్ల గ్రేల్మిడి నని జానేసె ధర్మానుజు
డని కానీ తమ రెల్లరుం గలిసి ప్రోవై వానిఁ జూపి రం
చని కానీ నుడి నేటియండి జగతిఁ వ్యాపించెడి న్వింటినే. 46
- క. సురలెల్ల నాకు విజయము, దొరకొనఁ గాంక్షింపు గాక దోర్భూతేజ
స్సురణంబు మెఱయఁ బాఠుఁడు, దురమున కరుదెంచుఁ గాత తోడ్పడువాఁడై. 47
- వ. అని యత్తెత్తి నీమొత్తంబులు గలయుం గనుఁగొని మఱియును. 48
- క. కలగుండు వడియె నద్దెనఁ, గలఁగం బాటెడినిమూఁక కనుఁగొంటె భుజా
బు మెనఁగఁ గదిసి శౌర్యోజ్జ్వలుఁ డగుమనసవ్యసాచి సమయించునొకో. 49
- ము. వనదాహంబునఁ బాటవారణవరప్రాతంబునా వైరివా
హినియెల్లం దెఱులంబడఁ రథచయం బింతింతలై వోఁ దురం
గనికాయంబులు దంతిసంతతులు మ్రొగ్గం గాల్పు రొంఱొక్కని
గొని త్రెళ్ళన్ సిడముల్ వడఁ విడివడన్ ఘోరార్థనిష్ఠోపముల్. 50
- వ. అనిన విశోకుండు డాతయుం బరికించి పావనిం గాంచి యి ట్లనియె. 51
- నీ. భినవోటు గాండీవనినద మఖండమై, విన వచ్చెడిని నాదవీచుకును
నదె మేఘనిరోప ము ట్లగుదెంచెడు, ఘోర మై దేవదత్తారవంబు

- గరిగహ్వరంబుల భరిత మై మాత్రోయఁ, శేయుచున్నది రథస్థితరుతము
కేతనాగ్రంబున నాతతద్వనితోడ, నృత్య మాడెడుఁ గపి నేత చెలఁగి
తే. నరకిరీటద్యుతులు పర్యే నభమునందఁ, గానఁబడు నదె నోగలఁ బగముఁ బూని
కొస్తుభముఁ జక్రరాజముఁ గాఁతు లీన, వజ్రలు కృష్ణుని జూడ నో వాయుతనయ.
చ. కులిశమునన్ మహాగిరులఁ గూల్చినయట్లు గ నేంద్ర బృందమున్
జలమునఁ గూల్చుచున్ నిశితసాయకపంక్తు లెసంగఁ జేయుచున్
నలలితశుక్ల వర్ణహయసంఘటితం బగు శేరిపై మహా
జ్వల మగుదీప్తితోడ నిటు నచ్చెనుఁ సాచుము వాసవాత్మజున్. 53
- ఉ. చూడుము చూపు చాచి యదె సూర్యనిభం బగుతేరు వాఱుచోఁ
గ్రీడి శితాస్త్రపాతమున గిట్ట జతుశ్శతముల్ శతాంగముల్
పోడిమి దప్పె నస్త్రశతముల్ ద్వీరదంబులు గూలఁ బెక్కునూ
ర్లోడి పదాతివర్గము మహాన్నతవాహనసంచయం బటన్. 54
- తే. కనుము చిత్రగ్రహం బట్లు కారపును, గాల్చిపుచ్చుచు నుండె మీకవ్వడి వడి
నీమనోరథ మీడెతె నీవగటకు, మూడె కాలము విశ్రాంతి గూడు నీకు. 55
- వ. అనుటయు భీమసేనుడును. 56
- తే. ప్రియ మెఱింగించితివి గానఁబెరిమదోఁ, బదియునాలుగుగ్రామముల్ పదులురెండు
వరరథంబులు నూర్చుకు వరపుడూను, నీ కొనంగెడ నని మనమూకఁ జొచ్చె. 57
- వ. అర్జునుడును భీమసేను డరిసేను జొచ్చునప్పటి రథనిర్ఘోషంబును సింహనాదంబును
విని తన తే రామారుతికడకుఁ జేరఁ దోలించినప్పడు కురుగ్రవీరులు పెక్కు రుక్కు
మిగిలి చతురంగపైన్యంబులతో బాణపాతాదినిన్యనంబును రథనేమినిర్ఘోషంబును
దిక్పటంబులు బీటలు వాట నప్పుగుహూతసూతిం దాఁకుదెంచిన నతండు గండుమిగిలి
త్రైలోక్యరక్షార్థము రిక్షోగణాంబులై గవియునధోఽక్షనిచందంబున వారిపైఁ గవిసి
క్షురార్థచంద్రభల్లాదిసాధనంబుల శిరంబులును గరంబులును ఛత్రంబులును జామ
రంబులును కేతుదండంబులును గండించి నరగజాశ్వరథంబుల మధించి మహావా
తంబు వనంబులం బోలె మనబొంబుల నెల్ల నెగిరించి యెదురులేకున్నం గని మన
వారు పెక్కు వేలరథంబులవారు వాని జుట్టుముట్టి బిట్టేసిన నీసునంజేసి వారిన్లె
త్రేతరాజపురంబునకుం బ్రయాణంబు నేయించి నడుమనడుమ దాఁక పచ్చిన వారి
నన్నుర్గుర వారికిం దోడుపుచ్చిన మనపైన్యంబు దైన్యంబు నొంది కుందుచు నార్త
రపంబు రోదోంతరం బెల్లె బూరట్లొం జేయుచు నలుగడం బటవఁ జొచ్చి రట్లు
విక్రమాబోపవిజృంభితుడై భీభత్సును కణ్ణానీకాభియుఖులుగ రథాబు దోలించె

నారథధ్యానంబు విని భీమసేనుడు సంప్రీతచేతస్కుండై ప్రాణభయమ్ము విడిచి
వాయువేగమ్మున నీననపై నడచి బెడదగపుటగఱచి మెప్పు జూపిగ నది కాలూన
లేక కొండం దాకినదొంగుల వోలె వికలం బయ్యె సయ్యెడ దుర్యోధనుడు మహా
హ్వాసు లగుమహాయోధులం జే వీచి పిలిచి మీ రుదయ నొక్కమొగి బొదివి
వీనిం జంపుఁ డీతండు సచ్చినఁబంపవు లెల్లరుం జచ్చిన ట్లనియెలుగిచ్చిన నెల్లరుం
బెల్లురేగి బహులహయహస్తిరథభటసమూహంబుతో నాజగజెట్టిం జుట్టుముట్టి
శరవృష్టి నిగిడించిన నతండు నక్షత్రపరివృత్తు డగుచున్రనిచగదొంగుల బంతుడడి
మహామత్స్యగులు నిజపుచ్చగులున సముద్రోదకగులునుగ బోలె నాసేనాసమూహంబు
చించువందు గావించి లక్ష మాతంగంబులను రెండులక్షలరెండువేల కాలుమానుసు
లనునైదువేల గుఱ్ఱంబులను నూలు తేరులను భగ్నంబు గావించి హస్తిగ్రాహసమా
కుంబును నరమత్స్యగులును నశ్వనక్రంబును , గేశశైవలశాద్వలంబును సంఘిన్నబా
హుభుజగంబును నానారత్నవిభూషితంబు నూరుగ్రాహంబును మజ్జాపంకంబును శీర్షో
పలినపేవితంబును ధనుఃకాశశబాకారంబును గదాపరిఘ్నేనింబును రథావర్తంబును
శోణితోదంబునుం గలిగి వైతరణిం బోని దుస్తరం బగుమహానది ప్రవహింపం జేసి
వేనవేలయోధుల యమపురాతిథులం గావించె నన్నకు సుయోధనుడు సౌబలు
నొద్దకుం బోయి యి ట్లనియె.

58

— శంఖని ఘోషసేనుం దాకి మార్చిచుండై పనుట —

ఉ. మాతుల! భీమసేనుఁ డదె మార్కొని మూఁకల వీక నోరృక్షుఁ
వీతభయండ్లవై యిపుడు వీనిఁఁబు గవియంగ నేగి నీ
శాతశరంబులం బఱపి చక్కడుపం దగు నన్న నాతఁ డ
త్యాతతతౌర్యసంఘం నొ నని మెచ్చుచు నిచ్చమెపునన్.

59

తే. భీమసేనుని దొడడి భీమసాయకముం నాతనివానుపార్వము స్తనాంత
రమ్ము నొన్వంగ నేయుండు రయము మెఱయ, వగిలె భీమునివర్మగు వాలికలయి.
క. సరకుగొన కనిలతనయుం, డుగువడి సౌబలునిమీఁద నొక్కశరంబుం
బరఁగింప నతఁడు దానిన్, ధర నేడై పడఁగఁ జేసె దలయెత్తురుపన్.

61

మ. తనబాణంబులు రిత్త వోవుటయుఁ గ్రోధస్పర్శురద్వక్రుండై
యనిలప్రోద్భవుఁ డొక్క-బాణమునఁ దద్ధస్తోచ్చలచ్చాపముం
దునిమెన్ సౌబలుఁ డొండువిల్లుఁ గొని తోడ్తో పోకశస్త్రజ్వల
ద్ధ నభల్లంబుల నల్లనల్ల నరి సుధానంబు గావించుచున్.

62

- ఆ. నాలుగింట దక్షిణస్థు నేనింట వా, యుజుని నాలుగింట యుగ్యములను
నొగులనేసి రెంటు దగుసిడంబు నొకంట, విల్లు విఱుగ నేసె విక్రమమును. 63
- చ. అలిగి మహాబలాత్మజుఁ డ హంకృతిమీఱుగ శక్తి నెత్తి సా
బలునిరథంబువై బడఁగ వైచుడు దానిన పూని క్రమమృత
బలిమి నతండు భీముఁ యు బాఱుగ నేసి హసించె శక్తియుం
బాలుపఱ వాని వానుభుజము న్నొగిలించి యిలం బడె న్వడిన్. 64
- ఆ. మెఱుఁగుదీఁగ వోలె మేదినిపైఁ బడ్డ, శక్తిఁ గాంచి నీదు సైన్యమెల్ల
నార్పు లెనఁగ హర్షమనె దానికి పైఁ, కనిలజుండు గ్రుడ్డఁ డగుచు నంత. 65
- సీ. సత్వరంబుగ నొండు సజ్జితకాయుక, నుది వ్రేల్చిడి సుబలాత్మజు
నంపవెల్లిన్ ముంచి యతని గుఱ్ఱంబుల, సూతునిఁ దెగటార్చి కేతనంబు
గూల్చిన నాతండు పెచ్చి రథము డిగ్గి, విట్టూర్పు నిగిఁగించి విభృతముగను
నారి సారించుచు నారసంబులు పెక్కు, లడరించె గడువడి వడముడిఁయి
- తే. నరఁడు కడు నల్లి నడి వానికడిమి యుడుగ, విల్లు దునుమాడి తూపులవెల్లెఁ దేచ్చి
సౌబలుఁడు నేలపై వ్రాలె సాము చచ్చి, ధార్తరాష్ట్రులు వెఱగంది రార్తు లగుచు.
- వ. అట్లు భీమసేనశరార్ధితుండై ధరాతలంబునం బడి విహ్వలుం డైనసౌబలు గని
నీకొడు కతిత్వరితగతిం జనురెంచి వానిం దనరథంబువై బెట్టుకొని తొలంగి చనియె
నంతఁ గాంతేయుండును పెన్నుదన్నిన నీబలంబునం గలపోటుమానుసు లెల్లరు
లేటమొగంబు వెట్టి యప్పట్టనం గాలూఁదఁ జాలక జాలింగిడి వడివడిం దెఱలి
కర్ణమఱుపు సొచ్చి రతండును గడలిఁ గలం బవిసినవారికిం జేరువ యగుదీవియు
బోలెఁ బ్రాణరక్షకుం డయ్యె ననిన ధృతరాష్ట్రుం డట్లు భీమసేనునికోల్తల కోహ
టించిన బలంబు చలంబు విడిచి వెఱచఱచి పఱచినంత దుర్యోధనదుశ్శాసనాదు
లగు నాకొడుకులను గృపాశ్వత్థామప్రభృతియోధాగ్రగణ్యులు నేమియైరి సౌబలుం
డెట్లయ్యె ధనుర్ధరస్రవరు డగుకర్ణుం డేమిచేసె నెఱిగింపు మనిన సంజయుం డతని
కిట్లనియె. 67
- ఉ. ఆయఁపరాష్ట్రకాలమున నాహవదోహలమత్తచిత్తుఁ డై
స్థాయదనంతలేజమున భాసిలి కర్ణుం దుదీర్ణకోశుఁడై
వాయుతనూభవుండు నిజవాహిని యంతయుఁ జిదువందుగాఁ
జేయుటకుఁ సహింప కరిసేనపయిం జనఁ బల్కె శల్కునిఁ. 68
- తే. శల్కుండు కరూశచేదిపాంచాలపైన్య, సంచయంబుల నెదిరింపఁ జాలి రథికు
లున్నచోటుల కెల్ల మహోన్నతరవ, మలరఁ దోలెను శ్వేతాశ్వకలితరథము. 69

ఉ. మే లని మెచ్చి కర్ణుడు నమేయపరాక్రమ మేర్పడక వడిక
వేలకు వేలు బాణములు వేయుచు దాయల నెల్ల నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చుచున్నతఱి గోఁడరీవృతచిత్త వృత్తులై
వాలికతూపులం గదియ వచ్చిరి హెచ్చి సపత్నపైలికుల్. 70

సీ. సాత్యకి గర్జనిజత్రుదేశంబున, నిర్వదియమ్ములు యర్వఁ జేసె
నేనాని సత్తతిశితసాయకంబుల, నేసె శిఖండియు నిర్వదేను
శాతాంబకంబుల సూతజు నొప్పించె, నూతంట నకులుండు నొవ్వ నేసె
సహదేవుఁ డేడింటఁ జదియ నేసె ద్రాప, దేయుల్ చతుష్పాస్తిసాయకములు

తే. భీమనేనుడు తొండుభీషణాశు, గములు పఱఁగించి కర్ణునంగములు నొగు
నేయుఁడు నతండు నస్వయ నెల్లవారి, నొల్లఁ బోఁ జేసె నైదేసి భల్లములను. 71

చ. ధనువు సింహంబును దునిమి దానపవైరిసహోదరుఁ నవా
తినవశితాంబకంబులను గీవత దోఁడ మరొంశరంబునం
గొనకొని యేసి నొంచియును గొంతలు గాని పృచత్కంఠులు
గనలుచు వాయునందనుని గంఠఁడగించి చలుంబు మెచ్చుచు. 72

చ. సరగున మాద్రినందచునిసారథివత్తుము మూఁటి లెక్క నౌ
శరముల నాడ నేసి యొకశాతశరంబున వానికేతువున్
ధరఁ బడఁ ద్రోసి యెగటన దర్పము సూపెనుద్రాపదేయుల్
విరఘుఁ జేసె వ్రేల్చిడిని వీరుల కెల్ల మహాద్భుతంబుగన్. 73

వ. ఇట్లేకవీరు డగుకర్ణుడు గండుగిలి భంఠంబున నానావిధకాంక్షంబుల బౌడవ
పాంచాలాదివైన్యంబు వైన్యంబు నొంది కాందిశీకంబై కయ్యంబునకుం గానియట్లు
గావించి మందహాససుందరవదనారవిదుండై గంధర్వసిద్ధచారణగణప్రస్థాయమా
నుడుచు ధార్తరాష్ట్రసంవేద్యమానుడు నై మగంటిమి బేర్చి కార్పిచ్చు కాననం
బు బలె వైరివారంబున మండుచు శిరంబులు చిరుముచు గరంబులు ఖండించుచు
నురంబులు పగులించుచు రథహస్తీపత్తితురంగంబుల గరంబు నీటునేయుచు నెత్తు
టేరు వాటించి కయ్యంపు నేల కర్దమప్రాచుంబు గావించి మధ్యందినమార్తాండునిచం
దంబున మండుదంఠం గని మనవారు సింహనాదంబులును శంఖనాదంబులును
జేసి రాసంచున బుచవింశతిపాంచాలవీరు లాశూరశేఖరుం దాఁకుచెంచిన నతం
డశ్రమంబున వారి నెల్ల వైవస్వతపురాథికులం గావించి మించినపరాక్రమంబున
బ్రవర్తించుచున్నం గాంచి పాంచాలు హక్కమొగంబై కర్ణుం జుట్టుముట్టి రట్టియెడ

దుర్యోధన దుశ్శాసన కృపాశ్వత్థామ కృతవర్మ సౌబలులును గర్జపుత్రులును మహా
సేనాసమూహాంబుతో నతనికి దోడుచూపుటయు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌప
దేయప్రభృతులును దమవారికి దోడుఁడినఁ బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ
నద్దనుం డరిలోకదుర్జయుండై సూతపుత్రుం జూచి చూపోనితనంబునం బోలెఁ జతు
ర్విధసైన్యంబు దైన్యంబు నొందించుచు మానమహ్నిపిపిలంబును మనుష్యశీర్షపా
మాణంబును హస్తశ్వకూలంబును సూరాస్థిచయసంకీర్ణంబును గాకగృధ్రానునా
దితంబును ఛత్రహంసస్లవోపేతంబును నుష్టీపవర ఫేరింబును జర్మవర్మభ్రమాచి
తంబును రథోడుఁసమాకుంబును శోణితోదంబు నగుమహానది బ్రవహింపఁ
జేయుచు వాసుదేవుం గాంచి యిట్లనియె.

74

— అద్భుతండు కురుబలంబు నజిమి పోరాడుట! —

మ. కనుఁగొంటే గరుడధ్వజా! మనమొనం గర్జధ్వజా బాఁడెడిఁ
మనభీమాదులు నమ్మహారథునితో మా అడ్డి పోరాడుచు
న్నను బాంచారులు భీరులై ఁటచు చున్నా రెన్న దుర్యోధను
డును గర్జాదుల ప్రాపునఁ బలములం దొర్లించు చున్నాఁ డయో.

75

క. గురుసుతకృపకృతవర్ములు, నరవరుఁడును దోడుసూఁ నన్యప్రతిభఁ
దుర మొనఁగించెడిఁ గర్జుఁడు, వెరవరియై మద్రనేత వీతుల నడువఁ.

76

ఉ. అచ్చొట్టు చేరఁ దోలుము హయంబుల నంబురుహాక్ష! కర్ణుని
బచ్చడిసేయకే మరలి వచ్చెడు వాఁడను గాను గాదట
చిచ్చట నితనేపు మన మిట్లరకుటిమ యేని స్పంజయుల్
నచ్చెద రెల్లరుక్ వృషునిశాతశరానలఘోరకీలక.

77

ప. కాపున నీపు వేగిరింపు మనిన నోఁ గాత ము పీతాంబురు పతిత్వరితగతిం గర్జరథా
భ్యర్ణంబునకు నిజరథంబు వోవ వాపురంబుల దోలి పాంచాలాదిబలంబుల జాలి
వోఁ జేసె నా సమయంబున వాసవాశనిసమ మ్మగు నద్భుతురథ ఘోషమ్ము నాలించి
కేతుప్రచారంబుం బోలించి శల్యుండు కర్ణు గాంచి యిట్లనియె.

78

మ. హరిసారథ్యము వాసరధ్వజము శ్వేతాశ్వద్వయద్వంద్వముఁ
విరళస్త్రాస్త్రవిభూషణం బయిన దివ్యస్యందనం బెక్కి భీ
కరుడై నీపయి వచ్చు చుండె నెవని గాంక్షింతో నీ వమ్మహా
పురుషుం డర్జునుఁ డెల్లశాత్రుల నున్ములించుచుఁ లీలమై.

79

మ. అదె గాంఢీవమహారనంబు దివమం దత్యంతమున్ మ్రోయ భీ
ప్రదుడై మూఁకల కెల్ల నొంహొకనితోఁ బ్రత్యర్థియై పోరుకో

మదిఁ గావింక సీయిం బడి నినున్ మద్దించునుత్సహముం

బొందొ న్వచ్చెడి వానిఁ నుచ్చి యశము బొందంగ లో నెంచుమా.

80

వ. మఱియు శర్మసంధుడు విరసం దగుటయు సకులసహదేవునిను శిఖండిసాత్య
కులును ప్రేమదేయశస్త్రిద్యములును యథామన్యుత్తహజనులు నోడిపోవు
టయు న్నకోదగు డయియుట గాచి కోపించి శ్రోతామ్రేక్షణుడై శ్వేతవాహనుం
డొక్కరుడ యుక్కుమిగిలి నిన్నుం దాఁక నేతెంచుచున్నవాఁడు నీవు గా కమ్మ
హారథుని మార్కొనం జాలువిలుకాఁ డన్యుం దెవ్వొడును లేడు గావున నీ వాయే
తెంచువాని దాఁకి వీఁకం జేసి వేల నీరాకరములతో నాగుము నీవు భీష్మద్రోణ
కృపాశ్వత్థామంతురు నీటినన్యువాఁడ విన్న డీమహాభారంబు నీవై బడియున్న
దిన్నరుడు నాలుకలు గ్రోయు గంబునలెను అంకె లిడుబలినర్దంబుతెలుగునను
మహారిణ్యసంచారి యగుకోలుపులిలీను గోపాటోపిపిత్తుడై యున్నవాఁడు
వానిభయంబున ధార్మరాష్ట్రు లెల్లరు నొల్లం బోయి నీశరణం బపేక్షించి వీక్షించు
చున్నవారు ప్రాదేహంబుకాంభోజగాంధారిదునిన్ జయించి తొల్లి దుర్యోధనుని
విధవింబు విస్తరిల్లి దేనినెచుడన నేఁ యొక్కష్టాష్టాదులు గూల నేసి కారణకులంబు
నకు విజయం బొపాడుపు మనినఁ గట్టం దెనని కిట్లనియె.

81

మ. ప్రక్కటి బొందటి పీపు నా కిపుడు నీవై ప్రేమ యమ్యైక్ సము
త్సుకతి పెంచును టి నానచామంకం ప్ర్యయం బొంది మా
మకబ హాటం మొది న్నగ్గురు కేహంబ్రొంగురు జుకం గో
వకు మోహస్తగంధవాళి! బజ మేనాక్రుచ్చి వా దాంకం.

82

తే. ఇపుడు నే రొక్కఁబంధం బుల్లమున, బోకె గి ష్టాష్టమలఁ గూర్చి ద్రో ను కురక
క్రిమ్యులకు గోరి విచయమే నిలుగు నెనుటకంబు చంఁయుచచ్చియోభ్యాతిఁగాంతు.

ఆ. అనుడు శిల్పంబు బిందు నోకిర్లి! గోతంబుల సీత్రీలోకనాథ

సుతు నజయున్ గొంగ నతివిధుల్ సమైక్యం రిపుడు కృష్ణసహితం జేయి చెప్ప.

84

వ. అనినఁ గట్టం దెననియె.

85

అక్షిప్తం బెట్టించు గంపమునఁ గలదు--

మ. మనవిన్నంతకు స్మృతితో దొకరుఁ డేమిర్చిగానెన్ లేనిమిం

ట నిజం బీసుర గాజపుష్పండు ధనుష్కకారముం జేయుచున్

సునిశాతాశుగకోటున్ విసరుచో నుపైఁగ మాన్యును

బునఁ గంపమును నేదెచుం గలుగ నెట్లు హాక లే కెవ్వరన్.

86

వ. మఱియు నమ్మహారథుండు.

87

ఉ. కైదువు చేతఁ బట్టు నెడఁ గల్గుదృఢత్వము లాఘవం బిలఁ
జోదుంకేరికి గలుగఁ జూడ మనేకశతాంబకంబులం
గ్రోదియ యొక్కతూపువలఁ బోసి యరి నివ్విడ నేని క్రోశ మా
త్రాన్యతదూరమందుఁ బడునట్టివగున్ వృధ నోవ కెప్పుడున్.

88

చ. ఘనఁడు నిజస్రభావమున ఖాండనమందఁ హుతాశనుం గడుం
దనియఁగఁ జేసె వానివంశన్ మురివైరికిఁ జక్రరాజముం
దనకు మహాశ్వయోజితరథుని గాంధీవ మక్షయోధుధల్
ఘనశిరశ్రువుల్ వడయఁ గల్గె మహాధుజుఁ డాతఁ డల్కుండే.

89

తే. లోకపాలురవంశ న నేకము లగునస్త్రముల నొంది కాలకేయాదివైత్య
సమితిఁ దనుమాడి దేవలోకమున దేవనత్తి మనుచిందమును నందె ధన్యుఁ డతఁడు.

చ. పశుపతితోడఁ బోయి కొని పాశురతాస్త్రము సగ్రహించుటల్
విశదము సర్వలోకనుతవీరుఁ డతఁడు విరాటావీటిలోఁ
బశువుఁ బట్టినాఁ డొకఁడ వచ్చి మహాహవముం బొనర్చి యీ
దృశుని మమ్ము గెల్చి యెమ్మెల్ల మరల్చి గ్రహించఁ జేలముల్.

91

సీ. కృష్ణద్వితీయుఁ డీశ్శుని బోలిన, విలుకాఁడు లే డెల్లవిప్లవముల
నీవీర్యనాతుని యుద్ధగుణము లెన్న, ననువుగా దేయి పూర్ణమునఁ గాని
యేకరథులై నేతాదుకృష్ణుని, వీరి బాంధవ నాకు తెఱపు దోచు
నైన వీరి మాయాకో నేచు గా కొక్క, పోటుమానిసి లేడు భూతమునఁ

తే. గావున న్నేడు కాలాగ్నికరఁ మెఱయు, పాగునునితోడఁ బోరునఁ బ్రతిఘటించి
పోరునఁ జూడ నెంచితి పార్థినేంద్ర, మల్ల చరకలవాంఛిత మెఱుగు మీపు.

తే. నామనోధరిద్ధి యీసాటి కిల్లు, కాఁ గాదు లీల గృష్ణుని గండవది
యుర్నివైః బుడఁ బెట్టెద నొడఁ చాగు, న న్నటు లొనర్చు రొండె నీ వెన్న నిపుడ.

వ. అని శబ్దుంకు జెప్ప భూధుండు కామేశుగజ్జనివాదమేదరంబుగ సింహనాదంబు
గావించి కిల్లు మిగిలేగాని నీ నందమనిముదఁజేసి జని తదభిచందితులై సంభా
షించుచుఁ గృష్ణకృతవర్మాశ్వతామశకునిస్థభృతులను దనతమ్ముని దక్కినసైనికవ
ర్గింబునూ గది టొ రల్ల ముల్లు బై మునుమున్న కృష్ణాష్టమి సతిమి శరవరం
వరం నొమ్ముంపు డే నవని శ్రే మాబున వారిన్ జయించెద నని పలికిన వా రెల్లరు
నట్ల యగు గావుత మని వానినిదేశబాంధవంజేసి విక్రమాటోపదీపితులై నేనానము

దాయసమన్వితంబుగా సత్వరించుచుం జని సవ్యసాచి నజిమి తజిమి నానావిధసా
యశాసారింబు నిగిడించుటయు నమృతభుజుడు గండుమిగిలి జుగూరంబున నిండి
పండుకయిగ బొట వచ్చునదీనదంబులు నెల్ల సీరాకరంగులలోలె దనలో నడచి
కొని మించి సంధాన మోక్షణంబులు నెల్లొగు లెల్లొగు రానితెల్లొగున శరవరంపరలం
బరగించి ద్వీరజులు వివరించి పురుగంబులు దూలించి రథంబు మధిముచి
సారధు సమముచి రధు సధిముచి మండలీకృత కాన్మకుండై యుగవిగమసమయ
మార్తాండునిచందంబున మండుచు నేరికి దేతి చూడ రాక కాల్చిచ్చు కాననంబు
లంబోలె మనచతురంగసైన్యంబు సైన్యంబు నొందూ చెల్లించి నీయ నేయుచు
న్నంతఁ గృష్ణకృతవర్మాశ్వతామకుల్యోగను లెదిరి పేరుక్కునా బేర్చి ధారాధరం
బులు నీరధారం ధరాధరంబులను బోలె శరాసారంబులు గప్పి రప్ప వచ్చును.

—అశ్వమంతు సుకుశైల్యంబు దిగులగుచే నును—

ఉ. ముప్పితీ గొన్న శౌర్య మెక ముట్టక ముమ్మొనవాలుదాల్చునా
నొప్పుచు నప్పరాశుగనమున్నతి యంతయు నింతలోఁ జెడం
గుప్పుచు దివ్యబాణములు గోఁము సూపుచు నక్కులుచ్చిపో
గొప్పంబు మూడు మూడ మునస్రూరశరంబులు నేసె వారొక.

95

వ. అప్పుడశ్వతామ.

96

సీ. ఇది వాడితూట్రులు పాళ్ళనిపై మూడు, వాడికోలు వృష్టి నగునిహించ
నాగునారసములు నాగునట్టములుపై, బెక్కమ్ము లిక్కనిపిసహించ
నడచించి ఇడి సూప నిశిపై నల్లి పొల్లురుండు మూడమ్ములు నానిపి నొంచి
సారధితం నొక్కశాతశూన్యమున నుద్రాచి నాగ్రితు నచిచి హను

తే. ధ్వజము మూడింట ముక్కలై పడగఁ జేరి, విల్లు విలుగంగ వేయుచువిధు పనుచు
భూసుగుడు భూగతుండు ము భోగిభోగ, సద్భశ మనుచుండుమిలు గొనినలిపె గలను.

వ. అంతఁ గృపుడుచు గృతవర్మయు సుయోధనుడు నశ్వతామం దలకడఁచి
రణముఖం బొందరించి వారిదమ్ములు పవాకరుం బోలె శరజంబులు గుప్పించి నరుం
గుప్పటయు నప్పుగుషపింహుడు సింహపరాక్రమప్పురణంబున బలిమీఁదొగవియు
పాకశాసనునివీక వారిమీఁదొగ విసి.

98

చ. కృపునిశరాసనంబు దునిగించి హయంబు నొంచి కేతువుక
విపులఁ బడంగఁ ద్రుంచి రథనేతృజవం బుడిగించి వానిపై
నవలమితాశుగంబులు రయంబున నేయుచు గౌతమాంగ మ
ల్లపుడు నదీచుతాంగ మగునట్లు పొనర్చె బృహత్కపంత్తులక.

99

వ. ఇట్లు గౌతము నోడించి.

100

తే. కురువలెని దాకి పడగను గూల్చి విల్లు, విడిచి కృతవర్మపాప మొక పొరగడ జేసి
గుట్టములఁ జంపి వారితోఁ గూడియున్న బలగములమీఁక శరపరంఠం నేసె. 101

వ. ఆచతురంగసైన్యం బెల్లె బెల్లెగిలి విదారి నేనుబుగ్గు బయనతటాకంబునుదకంబు
వలె విడిర్లంబై వెఱచఱచి పఱచె నంతం దన్ను మార్కొన్న మూతల న స్త్రీఁడించి
వారిం డావలించి సరియంబుగం బోవుచున్న సవ్యసాచి సమ్మార్గిహస్త్యాబాసం గౌరవ
వీరు లడ్డగించినం గని నకులనహదేవస్యాకికెఖామ అశ్వారాత్మైవారినం బెసంగం
బొంగి యాహ్నుచు వచ్చి వారిం దాకు కెంచి నానావిధాస్త్రశస్త్రజూయంబు వఱగించి
దశదిశలం జిమ్మ చీకట్లు పెరిచిది శోలుమనంబుచును సమ్మార్గము తొల్లి దేవ
దానవులకుం బోలె నాభీం బమ్మె నమ్మెడ బలన్ మోపాల్గచు నానాస్థనుండు
కురుబలార్థననుగ్గుం పగుభీమనేచు నుత్పరిమది న్నిమ్మనం ద్విత్తురుచు సూతపు
త్రానీకంబుఁ యుం గవిసి తిరిగిరిణంబులకుం బోలె నోల వేదయు స్థూరితిం బెల్లె
నక్షయస్ర శ్రేష్ఠనంబుల గల్పు పక్షేయము సంచారంబునకుం గానివిధంబున భల్ల
యురప్రసారాచాదినానావిధాస్త్రంబుల గాత్రంబులు ఖండించెయు శిరంబులు చిది
పియుఁ గరంబులు గొడఱించెయు ముఖం బుల్లంబునను గొప్పశేఖం గుప్ప
గూల్చియు నేనుగొం బీనుగొం గావించెయు ఘోటకంబు గీటించెయు సంగ
రాంగణం బంతయుఁ బీనుగొంబెంటుం గావించి శ్రీకృష్ణకాంక్షల మేఘగర్జనం
బువోలె నుద్ధరంబును పైరినంబు నెగినట్లు గావీరి సృజనంబు పక్కుంబు పెక్కు
టిల్లిం జేసె నాలో నెదిరి దమ్మంబుగక మానంబుగం బాశయుఁ దమవోలె దాన
పోకుకొని చచ్చెయు విద్యవృద్ధి న్చటాపంబు గొల్చి కొల్చెయు న్నిరుస్థింబున విరు
ద్ధవాయువిద్ధ మగువానచంద్రంబున విచ్చెయు గాంబునొచ్చు గడవిన కానంబునామృత
రూపు మాసియు దవానంబును ముట్టిన ముగ్ధగణంబునామృతంబు నెఱవఱోయు
భీమనేనుం బొడుపు గొడిగి వెచ్చిచ్చి వెచ్చెనూర్చును సూర్యుంబుడె నంగం గొంతే
యావరజుండు హిడింబాంతకునంతికంబున కరిగి మహాద్గమూత్రం బశనితోడం
బ్రసంగించి యుస్థిమిరుండు విశిష్టుడై కుశంబున్న చాకలి నెక్కిగొని నశనమ్మా
తుండైరథఘోటంబున ధరాతలంబెల్లె దల్లడిల్లు కీమును గ ధే మారింకిం బగుధ
వజ్రైన్యంబువై గవియు కెచటయును.

102

పంచ. పదంబు రుస్సనేను వెన్న వాసునికుమారికు

గదాసితోమర శూరస్త్రిఖండభేటహస్తలై

ప్రదీప్తకోప మేఘ సూర్యవచ్చి చిచ్చుగెచ్చున్

మదేధరాజమున్ బలెన్ ధనంజయున్ హసించుచున్.

103

—కరుణమూర్తు పదునైన నగు దానికి వ్యూహలకట—

క. కరములఁ బైపై నేసిన, సరికుగొనక వారిఁ గృష్ణసారధ్యమునఁ
సరయముగ దాఁచించుచు, సరిగెఁ గాండీవి కర్ణ నఱిమెడుబుద్ధి. 104

క. తమకు బరాజుఘోష డయ్యె, సమరిభయంబునను సవ్యసాచి యటంచుఁ
గ్రమమఱి వారలు వారిఁ, దమకించుచు వెన్నుదన్ని తఱిమి రఱుముచున్. 105

ఉ. వారలఁ జూచి నవ్వుచును వాసవనందనుఁ డేచి చిత్తమం
దీరస మెత్త నెత్తి శిర మేడ్తఱు జూపుచు వారిటక్కెముల్
వారితురంగమంబులును వారిశరాసనముల్ శరంబులున్
ధారణిఁ ద్రెళ్ళి నేసె భుజదర్పమున న్నైవంకతూపున్. 106

ఆ. కన్నుఁగొనల కెపు గదర పెడియు నొడు, గఱచి పదిశిలీముఖము లొకంట
విడిచి వారలలు చుకనుపైఁ బడ నేసె, నాటకాడువోలె నర్జునుండు. 107

క. కర్ణాలంకారములఁ, వర్ణింపంబడినవారివక్త్రములు రథా
భ్యర్థావనిమీఁదబడి, స్వస్థాబ్జము లింక నొప్పె సదమలకాంతి. 108

వ. అట్లు కుమారదశకంబు గుప్పగుల్చి పెచ్చనం గదలి శేతాశ్వుం డశ్వవేగం బభివ
ర్ణించుచుఁ గర్ణరథంబుఁ దరియ నరుగుమాక గండుకొని ఘోరం బగుపారలొకి
కంబు నేయుచుం బాయక తొంబంగ్రు సంశప్తకవీరు లద్దారి నెదిరించి క్రూరనారా
చవర్షంబు నిగిడించుటయు నబ్బలుమగండు గాండీవవిక్రుక్త కాండప్రకాండతండంబున
ఖండించుటయు వాసుదం గతాసులై పుణ్యావసానం బయినంతఁ ద్రిదివంబునుండి
విమానంబులతోఁ గ్రూరు బహుశిద్ధపురుషులచూడబడిన రథంబులఁజూచి పడి రుత
నింతిలో నెంతయు బంగంబున నింతిలింతలు గానిదంతావళాశ్వరథసంతతులతోఁ
గురుసైన్యంబు వైస్యంబు దక్కి మొక్కలంబుగొ నక్కురువీరుం దాఁకి వీరమెము
శక్తితోమరప్రాసగదాసిసాయకంబు నొప్పించుచు సంతరితు బెల్ల శరమయంబు
గావించి రప్ప డప్పురుషులరేఖ్యు డగణ్యసరాక్రమక్రమంబున నాశరవర్షంబు
తయు సంశుమంతండు నిజాంశుసంతతు సంతమసంబానుం బోలె విజియించినంతం
దోడన పడమూఁడునూర్ల మదమాతంగంబులతోఁ గజకుతురక లఱిముఱి నఱిమి
పరిపరివిధంబులం గర్ణనాళీకనారాచతోమరప్రాసాసిశక్తిముసలముగ్ధరాదిసాధసంబులం
బరఁగించి నొందినం గాంచి కాంచనాంబరనఖం డాశస్త్రవృష్టి నడఁగించుచు భల్లా
ర్థచంద్ర శిలీముఖులు వారిని వారివారణులును వారి సపతాకశ్వజాదిసాధనం

బులను గనుపుగొట్టె నట్టియెడ గాండివమ్ము బిట్టు మ్రోయుచుండ హేమపుఖళ
 రార్దితంబు లగునేనుంగులు పీనుంగులై వజ్రభిహతంబు లైసాగ్నిజ్వాలాద్రిలఁ
 బోలె నేలపయిం గూలఁ గూలినం జూచి రావృతులం ద్రోచి పాటువారువంబు
 లను సారథులకుం జక్కఁబడక దిక్కుదిక్కునకు రథంబు లీడ్చుకొని పటచుర
 థ్యంబులును రథులు సారథులు దెగి మ్రోచువడినతేరులును నానావిధాయుధం
 బులును గుప్పలును దిష్టలైనం బోరుఘోరం బయ్యె నయ్యెడ నయ్యెద్దు
 నుండు కోలుమనంగి తనకు మాటుమలయువారు లేక పీఠం జూపుచున్నతటి
 నరసి మరున్నందనుం డానందంబునం దనమును మెల్ల నొల్లఁబోఁ జేసి తమ్మునిం
 డాసి ప్రాకారాట్టపురద్వారదారణంబును దారుణంబు నై నరనాగాశ్వభోజనంబునం
 జేసి కాళరాత్రిం బోని నిజగదాదండంబు బాహుదండమండితంబు గావించి
 హతావశిష్టం బగుచతురంగబలంబును నులుమాడుచుండె నట్టియెడ దిట్టపడి భూరి
 పతివారంబు తన్నుఁ బరివేష్టించుటయు నమృహాబలాత్మజండు.

109

—భీమసేనుండు విజృంభించి మరుసేనం దాశించుట—

- సీ. కాలకాలుం డనఁ గ్రాలి గదాదండ, మండితహస్తఁడై గండుమిగిలి
 సాగరోమ మైనచతురంగబలమునఁ, జొచ్చి విచ్చలవిడి నిచ్చఁ దిరిగి
 మకరాలయము మహామకర మట్లు కలంచి, కొండలం బోనినేదండములను
 విండిపిండిగఁ జేసి దండికెక్కినమేటి, గుట్టుపుడడములఁ గుప్పగూల్చి
- తే. న్యందనంబులప్రోవు లుదాదు నిలిపి, రావృతులతోడఁ గాలిబా ట్లేవలకునఁ
 గానరాన స్థానర్చి సంగ్రామకేళి, దేలె భయదారనం బెల్లనెసల నిడ.
- తే. భగ్నమూర్ధాస్థి హస్తాంఘ్రిః కదంత, సంతతఃకు గల్గి తనువెల్ల క్షితజమయఃము
 గాఁగ నరగజాశ్వంబులు గానఁ బడియెనవనిఁ గ్రవ్యాదభుక్తిపదార్థము లయి.
- క. అత్తఱి మాంసాఘ్నము దిని, నెత్తురు నసతోడఁ ద్రావి నెఱి గొని తృప్తిన్
 హత్తుకొన మిత్తియో యనఁ గత్తెలుచు భీమునిగద గట్టునఁ ద్రేచ్ఛె.
- వ. ఇట్లు పదివేలగజాశ్వఁత్తుల నత్తఱి ఛిత్తికిం బెట్టి గాడ్పుపట్టి మఱియుఁ గ్రుద్ధుడైగదా
 దండంబు నిజ భజాదండంబులం దీపింఁ గాలదండమాడితుం డగు నంతకుఁబోయన
 సాధ్యసంబు వుట్టఁ జేయుచు వేదండతండంబులపయిం బడి తుండంబులు గండ్రించియు
 గండంబులు పిండివెట్టియుఁ గుంభంబులు గూల నేసియుఁ డొక్కలు చుక్కలు నేసియుఁ
 గాల్గు ద్రెళ్ళనేసియు నారోహకులతోడ నడగొండలో యనం దగు వానిఁ బెక్కువేల
 నుక్కడంచి రథం బధిష్ఠించి వెండియు నాఖండలనందను ననుసరించె నాతండునువాఁడి

వత్తలై యోటమి వాటించి లేట మొగంబు వెట్టి పరాజ్ఞులై పోవువారిం బోసక
 పొదివి ప్రదరపరంపరలం గుప్పి నొప్పించె నప్పుడు బలారాతిసూతి బాణపాతంబు
 నకు గుఱి గానిప్రాణియు రక్తసిక్తంబు గాని సత్వంబును దైన్యంబు నొందనిభూతం
 బును లెక్క కొక్కటి యైన లే దయ్యె నయ్యెక నీబలంగంబువా రారంబూచిన
 మ్రోడుగుమాఁకుఁజోక నార్తరవం బెసంగ నలాతచక్రంబు త్రిప్పినచొప్పునఁ
 బరిభ్రమించుచు మించినపార్థివరాక్రమంబునకు వెఱచఱచి సూతసూతిజీవితంబుపై
 నాశ విడిచి విఱిగి పఱచుటయుఁ బాఠుండు గృఘండు భీమశ్రుముఖులకుఁ బ్రహర్షం
 బాపాదించుచు వెన్నంటి తఱిమెఁ దఱిమిచుం దెఱలి నిర్విషపన్నగంబులువోలె
 నూర్చుచు నీకొమారులు కురువీరులం గూడి కార్మికులు మృత్యుభయంబున ధర్మంబు
 సాశ్రయించినచందంబున సూతనందనుమఱుపు సొచ్చి కావు కావు మని మొఱ
 వెట్టుటయు నమ్మహాభుజుండు విజయశరసాగరంబున మునిగినవారికి ద్వీపంబు
 వోలె నై సముద్ధరించి నేను గల వెఱకుం డని యూఱడించుచు బరపనం బాపా
 దించి ధనుష్టంకారంబు గావించుచు విఱిగినమూఁకం గూర్చుకొని పాపచాలనేనడై
 గవియుదెంచి.

113

—కర్ణండు పాంచాలసేనపైఁ గలిసి పరాక్రమిండు—

తరువోజ. సరభసంబున సూతసంభవుఁ డెల్ల శరపరంపరలఁ బాంచాలసైన్యముల
 నరిమి చుహావాత ముబుడపంక్తి నట్లు తూలించెడునవసరమందు
 నరమరి లేక తదాత్మసంజాతుఁ డగుజనమేజయుఁ డనువాఁడు వానిఁ
 బరిఁదివిధముల భర్జించి నొంపఁ బ్రకృతితాత్ముం డయి ఏలవి కట్టుడు.

114

సీ. జనమేజయునిసారిధినిఁ గూలఁగా నేసి, తురగంబులం గూల్చివోడుపడఁగఁ
 జొచ్చుశతానీకసుతిసోములశరాస,నమ్ములు దునుమాడి నారసముల
 పట్కంబు పఱపి ధ్వజ్బద్ధము మెయి నొంచి, ఘోటకంబుల లీల గీటడంచి
 సాత్యకిరధ్యముల్ సాల్వడ నొనరించి, కైకయసుతుని విశోకు నడఁచి

తే. యేడ్డఱం జూపుటయుఁ కైకయేశ్వరుండు, గొడుకుఁ జంపుట కెంతయుఁ గోపఘూర్ణి
 తారుణేశుఁడై కర్ణ నాత్మజునిఁ బ్రసేసుని నొవ్వనేసె నిశితశరముల.

115

చ. సుతు నటు నొవ్వనేయఁ గని సూతసుతుండు కరంబు నవ్వచున్
 మతి నొకయింతకోప మలమన్ నిశితార్థశశాంకసాయక
 త్రితయమునన్ గరద్వయము ద్రెంచి శిరగంబు బితానఁ ద్రుంచినన్
 గుతలమునా దతండు వడె గొడ్డలి పెట్టునఁ జెప్పుకైవడిన్.

116

- వ. అట్లు కేకయుండు పడినయంత లోన.
117
- క. హతతురగుఁ డైన శినివరు, సతులీతగతిఁ దాఁకి చుపునాసమెయిన్ సూ
తతనూజతమాశుమమ, శతశరము గుంపు హుప్పెఁ జెగిగాటముగిన్.
118
- క. చిటునగ వాననసీమ, న్నెఱిమిఱు శినిశ్యురూఢు సుశితాశుగ మే
డైట దీసియేసి ప్రేల్చిసి, నఱకెల్ల నేనుచిశిరంబు నెఱిగూడినెన్.
119
- మ. సుతశోకార్దితుఁ డైన కన్లు పలుకఁ తొట్టినిల్లఱుతో
బ్రతిలేనట్టిఁ రాక్రమక్రమమునన్ బఱింపఁ నొగింది చ
చ్చితి వోవోరి శినిశ! యంచు విసరిం జెంపి మూఁచున్.
నుతిపాశ్రుండు శిఖండి దాని వాతీ కన్లు న్నొచ్చె మూఁచున్.
120
- తే. కనలి సూతజుండు శిఖండి కాన్లుకూర్చి, స్వజము దులిపి రెండు పురస్రము మఱియు
నతని నాటింట నొంచి పార్వతసుమనిని, స్త్రాది సుతనియు నమ్మున స్త్ర శ్లఘించె.
121
- వ. అయ్యవనరంబునఁ గృష్ణుడు యుగంధి యిట్లని ము.
122
- మత్త. పోలఁ జూడుము కన్లు డల్లచె పోదనల్పుచునున్నవా
డాలకింక నార్తనాదము లయ్యె బార్వతపుత్రుని
గూలిచెన్ మనసేన నన్న మగు దుండంగ నే డపాం
చాలము పానగింక నెంచినచంద మయ్యెడి నయ్యయో.
123
- ఆ. వేగిరింపు మంగవిషయేశ్వరుని వానిని ప్రాగఁ జేయుని కనంగఁ గన్న
నవ్వు నవ్వి నరుడు నారాయణుని చూచి, తేరు నవపుమటకుఁ దెట గట్టన
124
- న. అనిన వాచదేవు డట్లు చేయుటయు నష్టరూఢు గావీరసుని క్వాణంబు రాఁ
లెనఁగఁ గట్టం గడిసి కాంక్షంధకారింబు గావించుచు నాగాధ్వరధర్వజాదులు కేధి
పం దొడుగె నట్టిభీమసేనుడు గావీశకి దోషుడ నుత్తమోజుండు యుధామ
న్యుండు జనమేజయుండు శిఖండి ధృష్టద్యుమ్నుండును వారిస్మరణకు లయి చని
శరాసారంబు వఱలించి రంతఁ గట్టండును.
125
- సీ. మండలీకృతకార్ముకుం డయ్యిఁగూర్చిని, నాదంబు దిక్కుల మేమరయుగ
నారాచతతుల నాసారంబు గల్పించి, పంచపంచాలభూపాలుసుతు
చాపధ్వజాదులు రూపఁగ గావించి, పరివేషమున నొప్పభానునల్ల
దేదీప్యమానుడై దీపించి నిజబాణ, పాతధ్వనుల నేల బవులఁ జేసి
తే. పార్వతుని మూఁడిట శిఖండి బదియు రెంటు, నుత్తమోజును నాటింట మొత్తి మొత్తి
మూఁడిటన్ యుధామన్యుని మూఁడిట జన, మేజయుని నొంచి సింహంబు నోజ నార్చె.

శా. పాంచాలాత్మజపంచకం బటులు సంప్రాప్తార్తి వర్తించుచుం
జంచత్కూర్మకుఁ డైననూతనుతునిన్ సంఖ్యంబునం దాఁగియుం
బంచశ్రోత్రముఘోద్రియార్థములు సంప్రాప్తాత్మ యోగిం బల్కె
గించినాత్మమునేఁ గలంచుటకు శక్తిం గల్గె రత్తెత్తిన్.

127

ఉ. ఈగతి నోడి కన్ఘనకు నెంతయు వంతకునై రణాభిలో
బాగటి మున్ఘమాతులులఁ బాటఁ గనుంగొని ద్రోహదీనుతు
ల్నాఁగి నముద్ధరించిరి కలం బవియన్ జలరాశిమగ్నులై
యేగెడు బేరులం గదసి యేలెడునావలవారలో యనన్.

128

సీ. అంతట సన్నద్ధఁ డు నచ్చి శినివహఁ, డంగనాధునిశను వాడనేసి
నీతనూజునిమేన నిగిడించి యెన్నిడ,తూపుఁ జేవాఁడిఁ జూపుటయును
గృహకృతవర్మలు నృపతియుఁ గిష్టాడు, నలుపు రాతనఁబయి నలుకఁ జేసి
శితసాయకంబులు చిలికి రక్షింతుడు ద్రుగీశులఁ దాఁకుచైత్యేశ్వరశి

తే. నరయ నోష్ఠచు మధ్యోదనార్కునివలె, దేజమున మించి బహుశిరఃస్థితులను
నొంచె నెల్లర నంతలోఁ బొంచి నట్లు, వచ్చి కివిసిరి పాంచాలవరులు వాని.

129

ఉ. ఆలము దేవదానవుల కప్పటిచోష్ఠన నొప్పి వారి కా
భీలమ యయ్యె నయ్యెడ విభిన్న శిరోపయవంబులై ధరం
గూలినమానుసుల్ గరులు గుఱ్ఱములున్ రథముల్ సింహంబులం
గోలలు నొప్పెఁ దిప్ప లులు కుప్పలునై కడుపెక్కనంబునై.

130

వ. అయ్యవసరంబున.

131

—దుశ్శాసనుడు భీమసేనునితోఁ బోరి వచ్చె—

తే. వెఱ పొకింతయు లేక హంపీరుఁ డైన, నున్నసేనుఁడు విల్లి విరుచ్చుకొనుచు
ననిలజునిఁ దాఁకె నతఁడు సింహమ్ము రురువునట్లు లాతని నెదిరించె నాగ్రహమున.

మత్త. వారిపోరు భయంకరం బయి వర్తిలె న్నిమిషాంతర
స్ఫూర్తమై యితరేతరాయుధభర్తనాదుల నెంతయో
దారుణం బయి మేను లొడ్డినదాన జూడము వోలె నై
వారణంబులకుం గరేణువువంకఁ బుట్టినయట్టి వై.

133

తే. శక్రశంబరు లట్లు లాశౌర్యనిధు లొకభృగ్భీకర్లును విజయము కాంచు నేసి
నకలశస్త్రాస్త్రనముదాయసారమునను, బాహుబలమునను బానస్స రాహునంబు.

134

వ. అట్లు పోరాడుచున్న సమయంబున భీమసేనుండు దుశ్శాసనుం బిలిచి యిట్లనె

135

- ఉ. మాకుమహాపాతకములు మాటికిమాటికిని బానిసల్లో
కైకయశంబు గాంచినమహాత్ముడ వీ విటఁ దారించి తో
శ్రీకరమూర్తి! నీ కిప్పుడు చేయఁ గలంతటిపూజ నేయఁ గా
నాకు లభించె ధన్యుడను నాకొల మంతయు సంతసించెడున్. 136
- వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె. 137
- క. ఏటి కిటురిత్త మాటలు, పోటరి వగు దీవు నిన్ను మున్న యెఱుఁగుదున్
నాటివలలుండ వీ వగు, దేటులఁ జూపెదవు గాక హిహిహీ! వెడఁగా. 138
- తరువోజ. అనినఁ గందోవలందు నగ్నికణంబు, లొత్తట నురలంగ నరసి భీముండు
సునిశితంబు లయిన త్సురములందట, చుఱుకున నీవరసుతునిధ్వజంబు
ధనువును దునుమాడి తత్ఫలమందుఁ, దగ నొక్క-వాలమ్ము దాకంగ నాటి
కనుద్రస్వనంతలోఁ గఱకుట మొక్కొడు గైకొని సూతునికంఠమ్ము దునిమె. 139
- క. చులుక న్నీసుతుఁ డొంపక, విలు గొని రధ్యముల దాన వెఱుఁచుచుఁ బే
రలుకం బ్రడెండమ్ము, నలయించె న్భీమనేను నచ్చెరు వొదఱన్. 140
- తే. మఱియుఁ బయివయి శరములు పఱపుచు వడి, సూర్యసంకాశమగునొకసునిశితాశు
గమ్ము పనమాననందనుకాయ మెల్లి, గాడిపోవంగఁ బరఁగించె వాడి మెఱసి.
- ఉ. భీముండు గాఢవిధ్నఁ డయి బిట్లు చలించుచు దానఁ జచ్చ నో
నామెయి సొమ్మ గ్రమ్మకొన నాటినవేదన కోడ లేక తా
నామెయి దేరివైఁ బడియె నట్టిటు చేతులు బాఱసాఁచియున్
వేమఱు వెచ్చ నూర్చియును విహ్వలభావము నొంది డిందియున్. 142
- క. కౌరవులు నచ్చె ననుచు, గోరిక నార్వంగ నంతఁ గొంతటిలోనం
దేరుకొని లేచి యార్చె సమీరకుమారుండు మీఁదుమిక్కిలి గాఁగన్. 143
- ఉత్సాహము. కురుకుమారుఁ డంతఁ బోక మోరతరము గా ననిన్
జరపుచున్ మరుత్కుమారుచాప మొంటఁ గ్రుంచి చె
చ్చెర నియంతమేన నాశుశితశరంబు లుచ్చి పో
బరపి మఱియు భీము నొంచె బమ్మి తొమ్మిదమ్మున్. 144
- చ. అలిగి మహాబలాశ్రజఁ డహంకృతి మీఱంగ శక్తిఁ బూని పెం
జలమున నీతనూభవునిచావు దలంచుచు నేసె నేసిసం
బెలుచన మండుచుం దనదుమీఁదఁ బడం జనుచెంచుదానినిం
బలు కఱ దుస్సనేనుఁడును పట్టడచెం బదిమార్గణంబులన్. 145

- క. ఆపనికి మేలు మే లని, చూడఱు మెచ్చగ నీదునుతుఁ డొకబాణం
జేపునఁ దైకొని మారుతి, కో. గ బుడిగోవ నే సెఁ గోల్చి లెనంగఁ. 146
- ఉ. చిచ్చఱమంట లుప్పతిలఁ జిత్తమునం గడు నల్లి భీముఁ డే
నొచ్చితి నంచు నుబ్బకుము నూర్చొని నాగదతాఁకు పైఁపు మే
వెచ్చనినీదునె త్రిపుడు వేమకకుం బలె ద్రావి త్రేచెడఁ
జచ్చితి వీవు చూడు మని గత్వగుండై గద నెత్తె నెత్తి నన్. 147
- క. నీకొడుకు శక్తిఁ దైకొని, పోకొని విసరె వాయుపుష్కరిసుగు బ
ల్కాకమెము గదఁ విసరఁ, లోకుం కచ్చెగువుపాటు లో నుదయింపఁ. 148
- మ. గద వస్త్రస్థిమానమై చని మహాగ్రస్తక్రియఁ శక్తి మె
పొడుగం బొలుగఁ జేసి నీతనయుపై నువ్వెఱుగా వ్రాలినఁ
మదసిక్తంగమతంగఱువలె నహ్మకృధానుం డట
బడివి డ్లంతటిదవ్వు వోఁ గొంగిపోవం బోయియు జేవమై. 149
- క. తా నొక్కగదను దైకొని, పూని మహత్సూచుమీఁదఁ బో నేయుటయుఁ
దానికి నింతయుఁ దగుకక, మానసమునఁ గిరుక వొడచు మారుతి యుతఁ. 150
- మ. గద వేటొక్కఁడు పూని పూన్కిమెము నుగ్రగుఁస్యఁడై యె న
య్యది యుర్విధముమీఁద వ్రాల్చునవియ న్నివ్వేటిపై వ్రాల్చి తే
ర్చినయఁ సూతుఁ డవంగ గుఱుము సునిన్నులు లై పోవఁ జ
ల్పెఁ నదాఘాతమున్ భవత్సూతుం గూలె వ్నేలకుం బేల్చు. 151
- తే. తనతనుతా'ణమును శిరస్త్రా'ణ మంబురములునాభరణములు మాల్యములు చిందు
నంకులుగ నేల్పఁ బడి వడిగఁ దన్ను, కొనుచు వేదనఁ బడియె నీతనయుఁ డధిప. 152
- క. ఆలలిఁ గని పాండవపాం,చాలురు హర్షిగచి సింహసదృశారవమల్
పోలఁగఁ జేసిరి మనవా, రాలాపము లంచరించి రార్తిరవముల్. 153
- వ. అంత. 154
- ఉ. భీముఁడు భీమవిక్రముఁడు వెల్చి నొసర్చుచు సింహనాదమున్
భూమికి డిగ్గి నీనుతునిముందటికిం జని చూచి తొల్లి వాఁ
డామెయి ద్రోవదిం దిగిచి నట్టియు వల్వలనొల్చినట్టియున్
బూమెలు లోఁ దలంచుకొని పొంపిరినోయెడుకిన్క మెపున్. 155
- ఆ. నేయి వేల్వ మంచునిష్ప నా నొప్పచు, గృపుని గట్ట భోజ నృపుని ద్రాణి
నరసి యోధులార! దురితాత్ము మీయువ,రాజుఁ జంపుచుంటి రండు కావ, 156

వ. అని పలికి యంత నిలువక.

157

మ. కరవాలంబు కరంబునం గొని కడుం గ్రౌర్యం బవార్యంబుగా
ధరణి నైట్టుచు బెట్టు త్రిప్పచు చెసల్ దర్శించుచుం గన్నులం
గురియ నిప్పులు లోష్ణచుం గరింబుం గుప్పించి లంఘించుకే
సరి వోలెం జని కూలి తన్నుకొనుచుం జానున్నరా ముట్టుచుకా.

158

—భీమసేనుడు దుస్ససేనునియగలం ద్రావి రత్నసావంబుసేయుట—

ఉ. ప్రక్కన యుండి కర్ణుడు నృపాలుడు సూచుచునుండఁ గ్రోధముం
గ్రక్కుచు గాలిపట్టి కడకాలునఁ గంగముఁ దన్ని పట్టి నే
నెక్కడి వాడనో పలియుచే యునిరాజ! యటంచు వానివే
రక్కును జీటి వెచ్చ నగునెప్పటి నెత్తుగు ద్రావె దో యటకా.

159

ఆ. త్రావి త్రావి వానితలఁ గోసియును ద్రావి, తనివి నొంది పొంది శని యటు నిటు
నెల్లవారు వినఁగ నిట్లని వాక్రుచ్చె, గోపఘూర్ణితాక్షిగోపఁ డగుచు.

160

చ. తలిచనుఁబాలు పాలు దని ద్రాక్షరసంబులు పంచదారలుకా
పలుచనివానకంబులును బాహుసముల్ విరితేనె లందిగాఁ
గలిగినరుచ్యవాసములకంటె వరంబు సుధోపమంబు నై
యెలవి ఘటిల్లఁ జేసి మది కీరుధిరామృత మింత యొప్పునే.

161

తరువోజ. అని పల్కుచు గతాసు వైనరా రాజుననుజుకోజర మారసికోప

మున నవ్వుచును మృత్యుముఖమున నిట్లు మొనరి రక్షితుండ వై ముతీయుచునుంటె
యనుచు మాటికి నెత్తి రానుచు మేన నలఁదాకొనుచు నుండు నతని నీక్షించి
కనులు మూసికొని రాక్షసుఁ డని యెంచి కదలి పాటిరి ప్రజల్ కడుబీతుగుడిచి.

162

వ. అప్పుడు.

163

తే. వాటితోఁ బాటుకష్టనవరజఁ జిత్త, సేనునికా యుధామన్యుడు సేనతోడఁ

దఱిమి యేడమ్ము లడరింప మఱలి యాతఁడంటి మూఁడింట నతనినాఱింటసూతు.

క. నొంచె న్నొంచిన మదిఁ గో, పించుచుఁ బాంచాళ్యుఁ డొక్కవిశిఖమ్మున న
పృంచజను శిరముఁ ద్రుంచెం, గాంచినకర్ణునకు వగపు గదిరెడురీతిన్.

165

వ. అట్లు తమ్ముడు సచ్చటకుం గినిసి కర్ణుండు పాండవవాహినిపయిం బడి బడలుపడం
జేయుచుండ నకుంబుండు వానిం బ్రతిఘటించి పోరుచుండె నిది యిట్లుండ వృకోద
రుం డట్లు దుస్ససేనుం దునిమి తనివి వోఁ దదీయరక్తంబు సువ్యక్తంబుగఁ దోయి
లిచుకొని యెల్లవారు విన నిట్లనియె.

166

తే. ఓరి దుశ్శాసనా! యిదే పేరె నీదు, నెత్తు ద్రావెద మతియును నీవు మమ్ము
పను లనుచు నాడ నుందువే యను మను, నాడునందఱుపశువులే యునుమేము.

వ. అని మతియును.

168

నీ. విషము పెట్టుటయును విషసర్పముఁ బుచ్చి, కఱపించుటయుఁ బ్రశ్నఁ గట్టుటయును
విషధిఁ ద్రోయుటయును మిష వన్ని జతులేశ్వ, మునఁ బెట్టి కాలిచి పుచ్చుటయును
నికృతిమై జూదంబు నెఱపిరాజ్యముఁ గొంటఁ, యునునరణ్యములపాల్పొనరుచుటయుఁ
దిగిచి ద్రోవది సభఁ చెగనాడుటయు విరాటానివీట శ్రమఁ బెట్టుటయు మతియు

తే. నెన్న మా కైకీమి కెల్ల శకుని, కర్ణదుర్యోధనులు నీవు కారణంబు
ఖలులు దుష్టాత్ము లైసమీనలనమాకు, నెన్నఁచునుసౌఖ్యమనుమాటనున్నయయ్యె
వ. అని గర్హించి పలికి పరమానందకందఁ తాంతరంగుండై కన్నుదోయి జేవురింప దు
స్సనేను నెత్తుటం నొత్తిన మేనితో వాసుదేవాద్వనులపాలికిం జని కౌరవు లెల్లరు
నాకర్ణించుచుండఁ గందఁ బెత్తి యిట్లనియె.

170

శా. ఏదుశ్శాసన అమృత వ్రచ్చి రుధిరం శిష్యులరుం జూడ నా
స్వాదింతుఁ రణరంగమం దను ప్రతిష్ఠం గీర్చితిన్ నేఁ డింకన్
మాదుర్యోధనుపెందొడల్ విడిచి తన్మస్తంబం దన్నంగఁ గృ
త్యాదిం జేసిన బాసయు న్నెఱపి సత్యానందముం బొందెదన్.

171

క. అని పలికి వృత్తు నాని, దునిమినసుత్రము నట్లు దోర్బు మెనఁగన్
వినుచూలిచూలు సంతస, మున కైవడి సింహనాదమును బొనరించెన్.

172

వ. అట్లు దుశ్శాసనం ద్రంగ నేయుట కత్యంతరోషకషాయితాంతరంగులై ప్రతిఘ
టించి నీపుత్రులు నిషంగియుఁ గవచియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రహుండు
నలోలుపుండును సహుండును పండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుండును నను
పదుం డ్రొక్కపెట్టి గాడ్చువట్టి జుట్టి ముట్టి నానాయుధాయుధంబులం బ్రహరించు
టయు నతండు కాంకాలుం దన ముగి పక్షి వారిని మనవారెల్లఁ జూచు
చుండ మార్గణదశకంబున సంయమనీమార్గింబు వట్టి పోవం జేసినంత మనబలంగంబు
భయార్ధితంబై కాందశీకం బయ్యె గిట్టుండు సంతకాకారం పగుసమ్మారుతాత్మజు
మాటుకొనం జల కూర కారయుచుండ నింగితిష్ఠి పగుశిల్కుండు సోల్లుంతనం
బుగా వాని కిట్లనియె.

173

చ. వెగడుపడంగ నేటికిట వీరవరేణ్యుడ విట్లు పోలునే
తెగువమెయిన్ వృకోదరుండు త్రైల్వంగ వేసినదుస్సనేనుని

- దగఁ గని రాజులెల్లఁ బెడదారులు వట్టి రిఁ కెట్టునేయనున్
మగఁటిమి చాల కార్తుఁ డయి మానననాథుఁడు నాథిఁ గుండెఁకిన్. 174
- క. హతశేషులుతమ్ములు కృష్ణకృతవర్మానులును నృపతికిం బరిచరులై
మతిలేక మూఁగియుండిరి, కుతుకంబునఁ బాన్థు లయిరి కోల్త లెసంగన్. 175
- చ. నరునిఁ బురస్కరించుకొని నాల్గుకెలంకులఁ దామ యై మహా
ధ్వరగతిఁ బొండవేయు లతిదోర్బల మేర్పడ నిన్నె తాఁకఁ గా
ద్వరపడుచున్నవారు భుజదర్ప మెర్పఁగఁ బొరుపంబునం
బరఁగుచు తత్తథర్మమును బాటిగఁ గైకొని తాఁకు మన్నరున్. 176
- ఉ. పేరినబర్హు నీదుతలఁ బెట్టి సుయోధనుఁ డున్నవాఁ డెదం
గోరికి చేసి నీ కతనికోరిక దీర్చుట పాడి గావునన్
దేరి ధనంజయుం దఱిమి పొంపెట్టివై పొనరింపు మాఱ మొ
ప్పారెడునీకు నిందు విజయంబునఁ గీర్తి యొ లేక నాకమో. 177
- తే. మోహపశమునఁ జె య్యేద నాహసింప, కీపు నిల్లుంట తలపోసినవరాత్మ
భవుఁడు వృష సేనుఁ డల్లదె పగఱ నొడుచు, చున్నవాఁ డటుచూడుముకన్ను దెరిచి.
వ. అని ప్రబోధించిన రాధేయుండు క్రోధవిధేయుడై యుద్ధసన్నద్ధం డయ్యె నయ్యెడఁ
గృద్ధం డగువృష సేనుండును గదాదానమండితుడై భీమునిపై నురవడిచుంటయు
నకులుండు వాని నడ్డగించి దొడ్డనారసంబుల సిడంబు వడనేసి విల్లు విఱిగి కత్తళం
బుత్తఱించి మించుటయును. 179
- అగ్రసుండు వృష సేనుని వధించుట—
- సీ. వృష సేనుఁ డొండొక్కవి లైత్తి దుశ్శాసనాత్మకు సంప్రీతి యగుదెఱఁగున
దివ్యాస్త్రుతతుల మాద్రీనందను న్నొంచె, నొంచిన నాతఁ డొక్కించు కలిగి
ప్రత్యస్త్రముల వానిప్రతిభ యంతయు నడఁగారఁ జేయుటయు నక్కర్ణపుత్రఁ
డాజ్యాహుతుల నొప్పననల మట్లయి వెల్గి,వానివనాయుజాశ్వములఁ దునిమె
తే. విరథుఁ డై పొండుతనయుండు ధరకు డిగ్గి, వాలునుం బల్కయుం గొని వానియస్త్ర
శస్త్రముల రూపుమాపుచు నకలసైన్య,సమితిఁ జక్కాడఁ జిత్రప్రచార మెసంగ 180
- తే. అశ్వమేధీయశామిత్రమందు శమిత,పశుగణాబుఁ నెట్టులు పట్టి చంపు
నట్టు లెగిచి యోధద్విపాహస్రములను, బట్టి చంపెను మాద్రేయుఁ డట్టియెడల. 181
- మత్త. వానికోల్తల కోర్వఁ జాలనివాడయై వృష సేనుఁ డెం
తే నెఱిం గలవాలుఁ గోల లవెన్నియే నిగిడించుచు

బూని పోరుచునుండఁ బొందునిపుత్రుకుం డట భీముతో
డానికం గొని కత్తిమిత్తికి నప్పగించె బహువభిన్.

182

సీ. అట్లు విజృంభించి యగ్జనానుజఁ డామి, మార్గము గలుగోయి నట్టె సాచి
వ్రాలుశశాదంబు వలె నేనవై వ్రాలి, చతురంగబలములఁ జడుపుచుండ
నతనిపై వృష సేనుఁ డెడరించి నదియు నెన్నిది సదరంబులు మిసిమి మెఱసి
కురిసి తూపులజడి కొఱవవలె దోచి, చిత్తహారంబు నేయునతని

తే. వేయిధారల కేడము వెన నడంచి, భిక్ష మాఱింపట ఖండించి కనలుగుడిచి

మఱి స్తనాంతరమున నొక్కమాగ్ధమున్, స్రచ్చె నచ్చెగుడి స్రజల్ పిచ్చలంప 183
వ. నకులుండునుం గాష్ట్రకర్ణినారాచాభిప్రాయ సత్వరంబ సవ్యసాచి చూచుచుండ
గిరిశృంగంబునకు లంగం గొనుసంగంబుచందంబున భీమసేనునిరథంబు మీఁదికి
లంఘించి శరాసంబు గ్రహించి శరయోగంబు గావించుచుండ నంత సూత
పాత్రుం డేకరథస్థులైయన్నదమ్ముపై బొడవర్షంబు గుఱిపించుచుండ వృకోదరుం
డును దమ్మునికి బసటమై బొడవర్షంబు బ్రపుడు నరుం జేరి యిట్లనియె. 184

ఉ. చూడుము నీదుతమ్ము నని సూతకులౌశశనుండు వీఁ డనిక

వీడక నొంచుచుండెడిని వీనిని నీ వెదిరింప కుండుటల్

కూడునె నా నతం డెదుటకుం జనుచెంచిన మాద్రబిడ్డఁడున్

వేడుకఁ గాంచి నీ విపుడు వీనిని ద్రుంచుము వేగిరించుచున్.

185

వ. అని చెప్పిన నప్పార్థుం డౌ నని రథం బొవ్వసేనురథంబు డాయం దోలించుటయు
నాలో ద్రుపదుతపంచకంబును శైచ్యుండును గరిఘటలతోఁ బెక్కండు కుళింద
వీరులును దోడుపడుచుండఁ గృష్ణకృతివర్మావ్యక్తమనుయోధనులు శకునిపుత్రపౌ
త్రాదులును వారి కడ్డుపడి ఘోరియుద్ధంబు గావించి రయ్యవసరంబున. 186

పంచ. కుళిందరాజపుత్రులం దొకొండు గండుమీఱి తూ

పు లైదు రెండు పూని గౌతమున్ సహశ్వసూతునిన్

బలంబు పేర్పడంగ నేయ శాశువిక్రముం డతం

డెలర్చి కూల్చెఁ బెక్కుతూపు లేసి వాని హస్తినిక.

187

ఉత్సాహము. వానితమ్ముఁ డధికరోషభరవశాత్తుం డై వడిం

బూని పెక్కుతోమరముల ముట్ట నేసి యార్చినన్

దాని కిల్లి సాబలుండు తచ్చిరంబు త్రెస్సిపోఁ

గా నొనర్ప నంకు లూఁది గనిరి ముదము నీజనుల్.

188

తే. అప్పు డిరువాగునందా సత్వంతస్థాన, మగుచుఁ జతురంగబలముల కాల మయ్యె
నట శతానీకు డీట ద్రోణువాత్మభవుఁడు, కారణం బైరి బహుజనక్షయమునకును.

సీ. అంతఁ గుళిందానుజానంతియఁడు నీకు, మాయని లోహ్మక మార్గములు
నిగిడించుటయు సతం డొగి శాశిశిరిముల, వానియేనుం గిలఁ బడఁగ నేసె
నీనున సతఁ డొందునేనుఁగుం గొల్పిన, నది క్రాధునిరధంబు చిదియ జేసె
క్రాధుండు నల్లి తీవ్రశరంబునం దాని, వడిఁ జాఁకట్టుగాఁ బడఁగ నేసె

తే. బర్హతేశ్వరుఁ డాక్రాంతినిఁ గూల్చె, నిభగతుం డగువర్హతు వృకుండు దాఁకి
పదియురెండింట నోనేయఁ బర్హతుండు, సతనిఁ గరిఁ గొల్పి మట్టించి మృతునిఁజేసె.

క. దేవా పృథనూనుం డా, గ్రావేశ్వరు నేర్పుతోడ గంఢఁడగించెన్
దేవాపృథనూనుని సహ, దేవునినూనుండు చంపె దీనాస్త్రములన్. 191

క. మఱియొకకుళిందపుత్రుఁడు, నెతీ గలవాఁ డగుచు శకునిని దాఁకుటయున్
నటకె సతఁ డతనిశిరముం, దొఱఁగక వాఁ డెక్కుహస్తితో నిల నెఱఁగెన్. 192

చ. పవిత్రే నింద్రుఁడు కొండలం బలె గజవ్రాతంబులం గూల్చువా
ని వరామేయపరాక్రమక్రము శతానీకుం గువిండుఁ డొకం
డు వడిం బేర్చి యెదిర్చి వాఁడిగలయొందున్ రెండు వాలమ్ములన్
నవయం జేయ సతండు వానిశిరమున్ ఖండించె గాండంబులన్. 193

సీ. అప్పుడు వృషనేనుఁ డాగ్రహంబున శతానీకుని మూఁడింటఁ దాఁక నేసి
మూఁడింట సర్జును మూఁడింట భీముని, నేడింట నకులు నో నేసి మఱియుఁ
బది రెండుతూపులు చనుదేవసుతునిపై, బాటించి సింగంబుపగిది నార్చె
మనవారు కొంద తాతని మెచ్చుకొనిరి కొందఁ జితండు నరునిచేనొఱఁగు ననిరి

తే. అట్లు పరవీరఘాతమై యడరుగూత, పోత్రుఁ డొకించి నకులుండు బడలువడుట
వృష్టిపరుఁ డెంతయును బాణవిఘ్నం డగుట, నెలసి స్వయనేను నతిమెనమ్ములనిగుడు.

చ. తనఁబయి దాఁడి వచ్చుభుజదర్పసమచిహ్న నేర్పఱచిమి
చినగరువంబునం గదిసి చేయిలూపు జగం జెఱుగనా
తని శరసంతతిం బొదిగి తద్భుజమూలము నొప్పసేయున్
దనివి సనంగ నార్పుచును సవ్వచు నెవ్వగ దోఁడ పెండియున్. 195

చ. నవనవశాతభల్లముల నందననందఁడఁ డొల్లఁ బోవున
ట్లవిరళరీతి నేసి నిశితాశుకపంచకయుగ్మ మమ్మరు
త్రవరవరాత్మసంభవునిపై నిగిడించి కరంబు నొంచినన్
నవుమొగ మేర్పడ న్నరుండు నారసముల్ బడు లేయుచు న్నేసెన్. 196

వ. కుటిలభ్రాకటియై కటంబు లదరఁ గన్నుఁగవఁ గెంపుసాంపార నలుగడం బాటఁ
జూచి వృషసేనుం జంప నొచి దుర్యోధనాశ్వత్థామప్రభృతులు వినుచుండఁ గడ్డు
బిలిచి స్మితపూర్వంబుగా ని ట్లనియె. 197

శా. ఓరీ! సూతకులాధమా! వినుము నే నొండొక్కచో నుండ నీ
వారు న్నివును గూడి నాసుతునిఁ జావం జేసి దుష్కీర్తికిన్
వారు న్విరును దూఱఁ దా వయితి రీనాటక భవత్సూను నీ
వారు న్నివును జూచుచుండ జగము ల్వర్ణింప నేఁ జంపెదన్. 198

ఉ. ఓపితివేని కాచికొను ముగ్రశరాహతి వీనిఁ గూల్చి నే
నాఁయు నిన్నుఁ గూల్చెద మహారథు లిందఱు నాలకింపఁ గా
నీపలు కొప్పు నిప్పు డగుసేకలహంబున కీవకారణం
బై పోలుపొందుచుంటివి సృష్టాశ్రయజాతమహాభిమానినై. 199

మత్త. ఏను ని న్ననిఁ గూల నేయుట లెంచి నీవెనుఁ దన్నిపో
నేని దుర్జయ మీతయంబున కెల్ల హేతువ యయ్యె నో
వాని సస్యైరాస్త్రిమానుని బట్టి నెట్టన మామరు
త్సూరుఁ జేసి పెగుచిపుచ్చడిఁ జూచుచుండఁగ నిదజురన్. 200

ప. అని విజ్ఞాపించి. 201

స్తంభి. గాంధీవజ్రాఘోరము లుత్కిరము వెసలం గ్రమ్ముకోఁ నీ భాస్వ
చ్చుడొలు లక్ష్మణుడెప్పుల్ చదలఁ బొదలఁగా జల్పుచు గల్పకాలో
ద్దండోస్త్రముతో యనన్ సాధ్వన మొలుకుచు సూతప్రభూత్తభూతుక్
నిహారం గప్పి నిష్పల్ నిలిచినటులు వర్ణింపఁగా నేపు చూపెన్. 202

ఉత్సాహము. తూ. నేని యిట్లుమతియుఁ దూపు లైరు నైను దో
క్లింఁ గ్రాల నేని వాని లేవ నీక మర్మముల్
చాల నొచి నాల్గుకురుములన్ శిరాసనంబున
గేలుమగయు శిరముఁ ద్రుంచి క్రేణి నేసె నవ్వచున్. 203

తే. విజయబాణాభిహార మయి వృషకుమారుఁశిరము కరములు లేవిచిక్రగాత్ర
మవని బడె నట్ల మారుతాహతికి నై, శ్మిగముననుండి కూలినవృక్ష మట్లు. 204

వ. ఇట్లు పాండుపుత్రప్రతాపిహతుడై ఘట్టి బడిననిజపుష్పంబు జూచి శోకవ్యాకుల
చిత్తుండై కన్నీ రొలుకఁ దత్తఱిచుచు నత్తఱి నొత్తికొని వచ్చుకోపాటొంబున
చేలోద్వృత్తం బగుమహావర్ణనంబు నొలె గర్జింపఁ గట్టు మిష్టకరంధ్రంబున

చెచ్చుపెరిగి విష్వచ్చునభ్యర్థించునకు వచ్చుచుండ గని వాసుదేవుం డర్జునున
కి ట్లనియె. 205

—శ్రీ కృష్ణుం ఉద్ధరునకుఁ గగ్గం జూపి ప్రబోధించుట—

మ. అదె రాధేయుఁడు వచ్చుచుండ నోగ మద్రాసేశ్వరుం డశ్వసం
పద సంధించుచు నుండ గింక మునబ్బు బద్ధమార్గంబునం
బాదలం గేతనహస్తికట్ట మెరువెం బుంఖానుపుంఖంబుగాఁ
బ్రదరుంబుల్ నిగిపించుచు స్మృతవంబు గ్రూర్యంబు వాటింపుచున్. 206

చ. అరదము మేఘ మట్లు వివిధారవముల్ ఘనగర్జి లట్లుభౌ
స్వర మగుకేతనంబు మఘవద్ధను వట్లు శరాసనోక్తిప
చ్చరిములు వర్ష మట్లు నిజ సైన్యము చాతకబృందమట్లు నై
పరఁగఁగ సూతసూనుఁడు సుపర్వజనేశ్వరుఁ డట్లు తోచెడిన్. 207

తరువోడ. వినిపించు నచెదంచుభిభాన మఖిలభీషణేష్వాసమార్ద్రనిస్వనంబు
ఘనసింహనాదంబు కంజస్వరంబు కర్ణపుటోద్భేదకం బగు దాని
విని మన సైన్యంబు వితిగి సింహంబు విస్తృతారవమును వినినలే శ్లిట్లు
కనుకనిం బాటెమఁ గనుఁగొంటు పార్థ కనియు నీ విట్లుంట కార్యంబు గాదు. 208

ఉ. కావున నీవు సుస్థిరతఁ గైకొని యిష్టప సర్వయత్నముం
జేవ ఘట్టిం జేసికొని సింహపరాక్రముఁ డైనకర్ణునిం
జూవఁగ నేసి నీచునశౌర్యము ధైర్యము శిశ్రువీర్యమున్
భూవలయుం బఱుంగునట్లు పొంపరివోవఁగఁ జేయు మర్జునా. 209

తే. కర్ణుఁ డనఁగ సామాన్యుఁడు గాఁడు దేవ,దానవులతోడ లోకసంతతుల నెల్ల
నీటుగాఁ జేయఁ జాలిన నేర్పతి చుమి, నీవు గా కేఁ డతనిచెంత నిలువఁ గలఁడు. 210

మానిని. ఈవు సమర్థుఁడ మెంతలు నేయఁగ నేని యెఱుంగుదు నే నదియున్
భూవలయంబున భూతమహేశ్వరుఁ బోర నదిర్చినపోటరి పై
దేవతలెల్ల నుతిచి యొసంగినటవ్యశరంబులు తేజలింక
జేవ నెనంగుదు చెప్పఁగ నేటికి సిద్ధియు బుద్ధియుఁ జేకుఁకఁగన్. 211

ఉ. నీకు ననాధ్యము గ్గులుగ నేరవు కొండలు పిండి నేయఁగా
నికరమంద సాశనము నిల్చెను బెచ్చనఁ గర్ణు నోర్పుటల్
వాకొన నెంతవాటి యగు వాసవి! యూశవరప్రసాదముం
బొని పోరునఁ జయముఁ జెందుము నీ కగుఁ గాక శ్రేయముల్ 212

వ. అని గోవిందుండు మందహాససుగదరవదనారవిందుండై పలికిన నద్దము కతని కిట్లనియె. 213

అ. లోకగురుండ వీవు వాకొనినప్పుడే, జయము నాకు ధ్రువ మసంశయమ్ము
తేరు నోవనిమ్ము దేవ! కర్ణుని జంప, కీనరుండు మరలఁ జెంత మైన. 214

ఆ. ఇప్పుడు నాశరాళి నీల్గినకర్ణునో, వానితూపుగములుఁబడిననొ
చూడఁ గలుగు దీవు మూఁడులోకములు మా, కలనుఁ బొగడుచుండఁగొవు సతము.

—కర్ణాజ్ఞకుల ద్వంద్వయుద్ధకాలమున దేవతలప్రశ్నోత్తరములు.—

వ. అని పలికి తత్తదులఁ దత్తరంబున నడపింపు మని నేగిరించువిజయునకు విజయాశీ
ర్వచనంబు పలికి వాసుదేవుండు నిమేషాంతరంబున శతాంగం బాగరాజాభిముఖంబు
గావించుటయు నతండు పుత్రశోకసంజనితాశ్రుబిందుసందోహసంభరితంబు తైనక
న్నుండమ్ములఁ గరాంబుజమ్ముల నొత్తుగొనుచు మెత్తనిగానిచిత్తంబున హస్త
రోహణతాత్పర్యంబున హస్తాంతరంభపుని బోరికిఁ జేరి మాఱుకొనియె నప్పు డాదిత్య
తేజః లగునాదిత్యును నుత్తమచ్ఛత్రచామనాదిగాఁగఁగొనినమద్భితులును నానా
విధాముభసంభరితులును దివ్యరథసిమాంశులును దివ్యమంజులభానులును
దివ్యధ్వజలాంభులును సింహశృంగాగినాగమోచితులును వై నోవ్యుభయంబులభంగిని
మత్తమాతంగంబులఁజెఱంగునను నాభీలశాస్త్రాలంబులీనిను సింహరాజులందఱు
బునను గాలసర్పంబులమాడ్కిని బరస్పరజయాకాంక్షంజేసి యొక నొప్పి యుగాంత
చంద్రసూర్యులచాడ్చునను వృత్తవాసవులచక్కిని నెక్కిని పెనంగుచుండ నిరు
వాఁగుయోధులును నమలోనిపోగు మాని భేర్యాగితూర్యాగాంబులును సింహ
నాదశంఖనాదంబులును జయజయశబ్దంబులు బోరుకలుగఁ జేయించలవిధూననం
బులు నేయుచు నమ్మేటిమగలం బూరించి హర్షించుచుండి రపుడు సిద్ధచారణ
సందోహంబు విస్మయంబు నొందుచుండ నంతరిక్షంబున నెల్లిభూతంబులకు నక్క
ర్ణార్జునాంతరంబున మిథోభేదంబు లేఱుపడి వివాదాక్షేపంబు లుప్పతిల్లె దేవదాన
వగంధర్వశిశాచోరగరాక్షసాదు లుభయపక్షంబు లాశ్రయించి జయాపజయంబు
యగ్గడించి రందుఁ గర్ణపక్షంబున నంతరిక్షంబును నసురులును గుహ్యకులును క్షుద్ర
సర్పంబులును సంకరజాతులును భూతప్రేతవిశాచాదులును బశుపక్షిమృగాదులును
నక్షత్రపక్షంబున భూమియు మునులును సిద్ధచారణులును వై నతేయాద్యత్తమఖగం
బులును ధినులును నాఖ్యానపంచమంబు లగువేదంబులును వేదశీర్షంబులును వాసుకి
ప్రత్యుత్తరార్జునాంబులును వసువులు మరువులుసాధ్యులు మొదలగువారునునిగ్రదాగ్ని

సోమప్రముఖులును దేవర్షిబ్రహ్మర్షిరాజర్షులును గంధర్వాప్సరోగణంబులును బొంది యుండి తీర్థరుండును బరమేష్ఠియు నింద్రాదిబృందారకులును విమానానాథులై వారియుద్ధంబు జూడ వచ్చి యచ్చట వియత్తలంబున విశ్రమించి రప్పు డర్జునుండు జయించు నని యింద్రుండును గర్జుండు విజయంబు గాంచు నని సూర్యుండును బెద్దయుం బ్రాద్దు పెద్దవాడంబు పెట్టుకొనిన దాన దేవాసురులనుకు బత్సద్వయం బేఱుపడియె నప్పు డెల్లవాడును బరమేష్ఠిం జేర నరిగి కణ్ణాద్భునులలో విజయం బేరి కగుం జెప్పి మాసంశయంబు వీర్పు మనుచున్నంత వాసపుండు వచ్చి విరించీ! తొల్లి నీవు కృష్ణులకు విజయంబు వివరించితి వది యట్లుగా ననుగ్రహింపుమని ప్రార్థించినం బరమేశ్వరసహితుండగుసరస్వతీశ్వరుం డింద్రుం దింకించి దేవపక్ష మాశ్రయించిన విజయునకు విజయంబును దానపక్ష మాశ్రయించినకన్లునకుఁ బరాజయంబును సిద్ధంబు జగంబునఁ బరకార్యంబునకంటె నాత్మకార్యంబు విహితంబు గావున సత్య ధర్మపరాయణుండై యీశ్వరానుగ్రహంబు వడసి కృతాస్తుగ్రాడును దపోధనుండును మనస్వియు నై విష్ణుసారధ్యంబు గలవానికిఁ బరాజయంబుగలుగ నేర దింతియకాక పాండవులు వనవాసాయాసకర్చితులై యున్నవారు వారికి నైన సుఖంప నలయుఁ గావున వారికి జయం బాశాస్యంబు మఱియుఁ గృష్ణార్జునులు పురాణమను లైన నరనారాయణు లగుటంజేసి వారికి జయంబు కాక పరాజయం బెట్లగును గర్జుండు భీష్మద్రోణసహితుండై వసులోక మొండె మనుల్లోకమొండె ప్రాపించుం గాక యనిన సహస్రాక్షుండు సంతసించి సర్వభూతంబులకు నాహ్వానాననం బెఱింగించి యిది యిట్లగు ననుడు నెల్లవాడును సునాసీరవచనంబు విని విగతసంశయ్యలై పుష్పనర్జుంబు గురిసి తూర్వంబులు మొఱయించి వారియుద్ధం బరయుచుండి రంశ నిర వాఁగు నందును భేత్యాదితూర్వారవంబు లెసంగుచుండఁ గర్ణాద్భునులకు శక్ర శంబరులకుం జూలె భీరుజనసంత్రాసకరంబును ఘోరంబు నగుయుద్ధంబు సిద్ధించె నప్పుడు. 216

—కర్ణాద్భుతుల యుద్ధారంభ ప్రసంగము—

తే. శంఖభేరీమృదంగాదినకలతూర్వభూరిభాంకారశబ్దముల్ సాలె కడలి

రెండు నేనలయోధులగుండె లవియఁ, బ్రబలమై నిండుకొనె నభోభాగ మెల్ల. 217

చ. రథమురథమ్మున పొరసి రాసికొనంగఁ దదంతరమ్మునం

బ్రథ గలకర్ణపార్థులవిరాజితకేతనముల్ పరస్పర

ప్రథితరుచిప్రభావమున రాహువు కేతువు వోలె మండుచోఁ

బృథివి చఱింపఁ నార్చుచుఁ గపింద్రుండు పేర్చెను హస్తికక్ష్యవై.

- తే. గుట్టములు గుట్టములు దాకి కొనుచునొండొరువులు హేషలు ఘోషలు హాళికెక్క-
స్పర్థ నేయుచు నాక్రోశభరితము లగు, యుక్కు గ్రక్కుచుఁ బరవల్లుదొక్కుచుండె.
- ఆ. నయనసాయకముల నారాయణుడు మద్ర, నాథుమేనుగాఁడ నాటి గెలిచె
నతఁడు నతనిమేన శితదృష్టిశరములు, నిగుడఁ జేసి చేసి మగిడె నంత. 220
- క. కుంటీపుత్రుఁడు కడ్లుని, నెంతయుఁ జూచుటన చూచి హృదయాగ్ని కడుకా
వింతఁగఁ దోఁడెం జేయుచు, గొంతటిలోఁ జూచునతనికోర్తి లడంచెన్. 221
- వ. అయ్యవనరంబున సంగనాథుండు మద్ర నాథుఁ గాంచి నవ్వుచు ని ట్లనియె. 222
- ఆ. మద్రనాథ! నన్ను మార్కొని విష్వచ్చుఁ, డడఁచె నేని మీఁక నగు న దెట్లు
సెప్ప మేమి నేయు దప్పడు నీ వన, నతఁడు వాని నరసి యనియె నిట్లు. 223
- ఆ. కర్ణ! రణమునందుఁ గవ్వడి ని న్నోర్చి, నట్టులైన నేను బట్టి యొకఁడ
విక్రమించి కృష్ణవిజయుఁ నిద్రఱ, నుక్కడించిపుత్తు నిక్క మిట్లు. 224
- ఆ. కర్ణుఁ డడిగినట్లు కమలాయతాక్షుని, సవ్యసాచి యడుగఁ జాలు ననుచు
నలఁతి నవ్వి యతఁడు ఁలుకు నాతని సస్త్రి, తాస్యమందుఁ జాడ్కు లలర నిలిపి.
- ఆ. ఏటిమాట లివ్వి యినుఁడు ఁదభ్రష్టుఁ, డయిన నన్ని చల్ల నయిన నుదని
వట్టె నేని యంతఃపని యేల పుట్టెను, కర్ణుఁ డోర్పు మాట కలదె యెందు. 226
- వ. అని మఱియును. 227
- ఉ. అంత పొసంగె నేని వినుమాహవదోహం మేర్పడంగ నే
నంతకనన్నిభుండ నయి హస్తయుగంబునఁ గర్ణశత్రులం
గొంతులు వట్టి నుల్మియును గొంతటిలో నిం బెట్టిరాసి యున్
నంతన మంద నంతకుఁడు సంయమనీపురి కంపిపుచ్చెదన్. 228
- ఉ. నావుడు నర్జునుండు నయనంబుల నవ్వుచు నూర కంటి గా
కీవృషలాధముం డపు డొకించుక కొంచక గేలి గొట్టుచున్
ద్రోవది నన్నమాట లవి తోఁడఁగ వచ్చినఁ జిచ్చువోలె నై
నావపు వేచకుండునె జనార్దన! వీనిని జంప కుండినన్. 229
- ఉ. వీఁ డొకలెక్కవాఁ డటవె వీని సశల్యరథధ్వజంబుగా
నేఁ డగమున్ గజంబువలె నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చి న్రచ్చెదక
వేడుకఁ జూడు మీ విపుడ వీనినెలంతలు ముండమోపు లా
చాడుపుఁ గన్నఁ గాని మది శాంతి వహించునె మన్యువేగమున్. 230
- ఉ. చల్లనిమాట నీ విపుడ జానుఁగూలం బడవేసి కొంటక్కుం

శల్లినఁదర్పకాల మది చేకులు నీశుభవార్త నీవ మా
తల్లికి నీదుచెల్లెలికి ద్రౌపదికిన్ మనతేనికి నృనం
బుల్లసిలుంగఁ జెప్పఁ గల ప్రియతటపుచ్చసుధాసమోక్తులన్.

231

వ. అని యిట్లు కృష్ణార్జునులు ప్రసంగించుకొనుచుండ సంతరితుంబునయత్తురాక్షసగరుడ
గంధర్వకిన్నరకింపురుషాదులు విమానానూఢులై నిలిచి నృత్యగీతవాద్యంబులు నఱ
పుచుండ నిరువాఁగునం గలజను లెల్లరుం గాంచి హస్తోత్కర్షణంబునం దేలుచు శంఖ
ఘోషము భవాద్యులు బోరుగలిగించుచుండి రాసమయంబునఁ గృష్ణార్జునులు
తమతమసేనాసమూహంబులకుం బెనుగ్రబాపులై యుగవిగమసమయప్రద్యోత
మానప్రద్యోతనూగితి బోసహస్తస్థభాసమానులై మహాద్వీపాదంబుదిక్కులఁ
విక్కుటిల్లి నొండొగువు బ్రత్రుప్రత్యత్రుంబులఁ బ్రతిఫలించఁ జేయుచు శరఃపరంపర
రోదవీకుహరం బంధకారబాధురంబు గావించి చతురంగసైన్యంబుల నుగ్ధనూచంబు
గావించుచుండ గృహకృతఃకర్మశకునిదహ్యోధనులు కన్దనకుం దోడుసూపిదసంజయా
చ్యుతులపై శిరాసారంబు వరఁగించి నొంచినం గోపించి గోపాలమిశ్రుంచి వారిధను
ర్ధ్వజహయరథసారథుల మధియించి పండ్రెండుశితకాండంబులఁ గట్టి నొప్పించె
సప్తమ శకయవనులు కాంభోజవరులంగూఁ నూచ్యరరదంబులవారును ద్వీరదంబు
వారు బ్రతిఘటించిన వారినెల్ల నవ్వుచు నరుండు యురప్రహారంబులఁ దలులు నఱకె
నఱకినం గని వియచ్చుచు లచ్చెరుపాట మేలు మేలుని ప్రశంసించుచు దూర్యంబు
లెసంగఁ బుష్పవర్షంబు పొసంగించి రెల్లభూతంబులును బరమాశ్చర్యంబునంబొందె
గర్జదుర్యోధనునిద్దాను వ్యగ్రయు విస్మయంబునం బొంద కేకనిశ్చయులై యుండి
రాసమయంబున సశ్మతామ దుర్యోధనునికరంబు కరంబునం గీలించి సాంత్యస
పూర్వంబుగా నిట్లనిమి.

232

—అశ్వత్థామ యుద్ధము మానుమని దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట—

క. ఇక నైనఁ బ్రసన్నుఁ డవై, ప్రకటింపుము శాంతి నీకుఁ బొందుతొప్పా
అకపుత్రులతో వైరం, బకటా! తగు నెట్లు విడుపు మని నింద్యమ కా.

233

మ. సరమేష్ఠిప్రతిమానుఁ డత్రుగుతుడున్ బ్రహ్మాదిదివ్యాత్రుని
ద్వయఁ డాభీష్ముఁడు భీష్మువిక్రములు భూపాలాగ్రణుల్ పెక్కు హ
సురరాజ్ఞాదను వీరఁ దాఁకి పడి రీసూతాత్ముజుం డట్టియె
ల్లరకు నిమించినవాడె వీడు నిను గెల్వం జేయునే మాయురే.

234

క. మాకుయు సేను నవధ్యుల, మై మెలిఁగుదు మట్టు అయిన నాహవమందున్

- మామీంద నిశినమోపున, నీమడు గలు పానపడుట నేత్రయన నగునే. 235
- సీ. ఉపశమించు ధనంజయుడు నేను జెప్పిన, సభిలపించు వైరి మద్యత్రుండు
నతలభూతహితుం డహితశత్రుండును, నశముడి కపలు నాపశమువాడు
శాపున నుడుగుము నీ పీవిరోధము, సంధి నేయుము గ్రాశాశ్శి మోచి
కల సేగి జోందులు కదలిపోవుదు రింట్ల, కేక వైన నామాట లెంచివనుము
- ఆ. వినక పోయితేసి వెనుక పాతుండు, తాపతిపుడగుదు తలక నాకు
నధిపునందు గలుగునభిమానమున నిత, నట్టు చెప్పదుంటి ననుమతే. 236
- తే. అరయ నింద్రాదులకు సశక్యంబు లైన, మేటికార్యము లమృత మిహిమ మెఱసి
యెన్నియో చేసె నన్నియు నీజగంబు, లోబుండు నీ పుంబుండు దాని కింత యేల.
- మ. అతిలోకస్రతిభాస్ర భావనిధి యానయ్యజ్ఞును గల్వగో
గృతహస్తుడు జగత్త్రయంబునను లేఁ డెవ్వఁడు నే సిగ్గియు
దృఢభూరిక్రియఁ ద్రేనఁ దా నెపుడు నే బోధింఁ గదాడ డె
చితచిత్తంబున నాదరించి విని త్వత్సింధు బ్రవర్తించెనున్. 238
- ఉ. నీయెడ శాంతిఁ గోరినను నే నిపు డాతని సుప్రసన్నుఁ గాఁ
జేయుదు నిట్లు కన్గనకుఁ జెప్పు సపును జెప్పి వానితో
నీయని నాఁగు మట్లయిన నిడును నందును నిచ్చి యున్నవా
రాయుపు గగ్గి యుండెదరు హాయిగ నిన్ను భజించునట్టి లై. 239
- తే. సహజము ధనార్జితింబును సామసంచితము స్రతాపోపలము వై ధాత్రి మైత్రి
నలుడెఱంగుల నొప్పు బాంధవులు నీకు, సహజమై నొప్పులు సామసాధ్యు లిపుడు.
- తే. పాంధవులతోడి మైత్రిని బాదుకొలిపి, సామమునఁజేసి సంధి పాసంగఁ జేసి
కొందువేనియు జగములకుఁ హితంబు, గూర్చినట్టిఁడ వగుదు వోకులయేక. 241
- తే. అనిన దుర్యోధనుడు మనంబున నొకింత వింత నేయుచు నిట్టొర్పు డువాట
నతని కను నీపుచెప్పితి విట్లు నేను కిప్పెనను విచ్చు నావల్కు చిత్తగించి. 242
- మ. మనదుశ్శాసను నేసి కోల్పులివలెఁ ముంపల్లి పెల్లొచ్చుచు
గనుల న్నిప్పుక లుప్పత్తిఁ గనుచున్ గర్వాధుఁడై భిముఁ డా
శినమాట ల్వినియుంటి నీ పవి ననున్ డీలించి నొంచు న్మనం
బున శాంతిం గొనియుండు పెట్లదవెడిక బోధింప నిం కేటికి. 243
- తే. శాంతిఁ బొందుదు రెట్లు నానలిపినట్టి, యెగ్గు లన్నియు మదులలో నగ్గివోలె
నేర్చుచుండుంగఁ బాంధవు లెల్ల మఱచి, పగిను బాటింప రనుట యోపాటిమాట.

చ. ఉడుగుము కర్ణ కయ్యమన నుండుట నీ కగునయ్య కర్ణః గ
వ్యధి సెనకంగ నోడడు ప్రభంజనుఁ డుగ్రుడ యయ్య మేరువుం
గడిమిఁ గదల్చఁ జాలెడినె కా కిపు డెంతయు డస్సియుండె న
వ్యడముడితమ్ముఁ డీవృషుఁడు వాడనివాఁ డని వానిఁ గూల్చెఁడు. 245

వ. అని పలికి నీకొడు కాతని ననునయించుచు నిజపైనికూ నెల్లం జేయి వీచి పిలిచి నవ్య
సాచిం గొట్టుఁడు ముట్టుఁ డటుముఁడు తటుముఁ డని యెలుం గెత్తి చెప్పటయు
మనయోధులు సమరసముత్సాహసంజనితసంరంభారంభులై శంఖభేరిమృదంగానకప
టహాదివాదిత్రంబు లెసంగ సంగరంబునకుం గడంగి రంతఁ గణ్ణాగ్జనులును వాశితా
ర్థంబు సమస్వర్థం జేసి కైకొనుమత్త మాతంగంబులభంగి నొందారువు లుత్తంగ
పరాక్రమక్రమంబున బెచ్చుపెరిగినమచ్చరంబున. 246

—కర్ణార్జును లొండొరువై దివాన్త్రంబులు ప్రయోగించుకొనుట—

శా. కొండం గొండయు మబ్బు మబ్బును బలెం గ్రోధోల్లసన్నాస్తులై
యొంహొండ న్వడిఁ దాఁకి కాఁకఁ డలశ్చోద్దండపూర్వీభ్యనుల్
మెండై మ్రోయఁగ బ్రాణవృష్టి చెనల స్థించంగఁ గోడండపు
బాండిత్యంబున వృత్తి వాసపు లసన్ భాసిల్లి రీ నేర్పడక. 247

క. వెలిమాపులు వెలిగొడుగులు, వెలిఁగెడునరదములు వేడివెలుగులు నా నిం
పలరెడునమ్ములు గలవా,రలయ త్తొలితాకు భేకరం బయి తోఁచెక. 248

క. నేమిసమాఘట్టనమున, భూమియు జ్యాఘౌషమున సభోభాగంబు
భీమగతి నద్రచి మ్రోయం, దీమసమునఁ బోరుకొనిరి దివ్యలు మెచ్చక. 249

వ. అట్టియెడఁ బాంచాలయోధు లామాధవసారధినవిధంబునకుం జని యి ట్లనిరి. 250

మ. అటు మోహిల్లన! వల్లుభల్లముల నియ్యంగాధినాథుం గరం
బటగొడ్డంబు లొనర్చు పీనిశిరమున్ హా వుట్ట చి ట్టేచిపెం
పటుగం జల్చుచుఁ గోయు మాన్యపతిపేరాసల్ తుణార్థంబులోఁ
దొటగం జేయుము మాకు సంతసము తోడ్తోఁ గూర్పు మూర్ధ్వేర్పడక. 251

వ. అవ్విధంబున మనయోధులు నాధిరధిం దఱియ నరిగి. 252

చ. త్వరపడు మాలసింపకుము ధైర్యవినిర్జితమందరాద్రి నో
పురుషవరేణ్య! లె మృనికిఁ బూనుము నీశితసాయకమ్ములన్
నరుని జయింపు మిం పటి చనం గల రాపృథగన్నబిడ్డ లా
తురపడి కాటుకోనలకుఁ దోరపుఁగీరితి నీకు వచ్చెడుక. 253

- క. నిశితస రాజరాజ శ్రీ, లోచైకరమాసమ్మద్ధి లోఁ గొని రాజ్యం
బేకాతఃవారణసుగం, పైకొని పాలించుఁ గాక కాశ్యప యెల్లఁ. 254
- వ. అనంతరంబు. 255
- సీ. తొలిదొడ్డి నీరైద-తూపుఁ గిడ్లుండు, బిట్టసె నెడ్లునుపేరురమున
నతఁ డన్నికోలల నాతనికిఁడెంత, రము నాట నేసి కరమ్ము సగియె
నవల నొండురులు శి తొగ్రసాయకముల, వెన మేనులు ముసుంగు పెట్టికొనిరి
గొనయంబు సారించుచును నరుల సంత నా, రాచనాభికవ రాహుకర్ణి
- తే. ములు మొదలుగాఁగ వాలమ్ము లలుక నెత్తి, సత్వరమ్మున గుప్పె నాశరము తెల్ల
మొత్తమై సంజకడ నవా మ్ముఖముగుడు, సగముఁజనుఁడులుటనా చెప్పనతనిరథము.
- వ. రాధేయుండును వాని నన్నింటినిఁ బ్రతీకెరంబుల నుసంహరించ సంత నివారకవ
చాంతకుండు. 257
- శా. ఆగ్నేయాస్త్ర మమిశ్రసాదనము మంత్రాచరితశ్చక్రే ధను
ర్లగ్నంబుం బొసరించి సూరితనయుఁ లక్షించి యే సూ త్రా
మగ్నంబై యది మిట మిట తెగియ న్నాల్పాంశబింబులు ను
ద్వగ్నంబై చనఁ జేయుచు బగలు బుద్ధిగిల్లఁ బెల్లిచ్చుచున్. 258
- మ. కురుయోధా విదగ్ధదేహ మగుచున్ ఘోరాన్విసభావస ము
ధరమై పర్వగఁ గాండశీక మము పో చొత్తుచి సూ తాత్మజున్
బరితఃప్రాప్తగ నావరించుటయు నాబాహుబలాఘ్నీకు త
గ్రతిమన్ మాన్చెను వారుణాస్త్రమున లోకులుల్ ప్రశంసించగన్. 259
- మ. తనవహ్నియాస్త్రము వారుణాస్త్రమున వ్యర్థిఁ జేసెఁ గ్రుణాత్మజుడై
ప్రణతప్రాధినుఁ డాధనంబయ్యుండు పర్జియాస్త్రము న్నారె బో
సె నయం బేర్పవ నేస నేసెనె గడుు డీకట్లు గ్రమ్మ న్మహా
స్తైరయిత్తున్ ప్రతతుల్ నభిస్థలి సమస్తం బాక్రమించ న్మోగిన్. 260
- ఆ. కన్ను మిన్నుఁ చెలియఁ గా రాక భయపిమ్మి, గాఢతమన మెల్లకడల నింక
సంగవతియు చాని ననిలఁస్త్రమునఁజేసి, చెల్లఁగఁ జేసెఁ చెనలఁ చెలివి నేర. 261
- ఉ. అస్త్రతిమస్తభావ మగునైంద్రమహాస్త్రము గాంధీమబున్
సుస్త్రతిభం బ్రవర్తిలెడుచో ప్పరుడే సభిమంగ్రితంబు గా
క్షీప్ర మొనర్చి విప్రయులు చేప్పడి పోవఁగ నస్త్రస్థాస్థుఁ డి
ద్రప్రియసందనుండు భుజవర్చము పేర్చట నేసె నేసిసన్. 262

తరునోజ. అన్యహాసేయదివ్యాస్త్రంబు వహిమ, సంజలికాధచంద్రాదగీలము
భిన్నము వేనవేల్గొండీవకాకృష్ణ, కమ్మవలనఁ బట్టి కన్జనివిగ్ర
హమ్మును సూతపాయశ రాసనధ్వజాదుల విదళించి యంతి సరీస్య
ఁమ్ములు చిలమ నా బడునట్లు భూమి, బగిలించుకొని చొచ్చి బహువేగగతులు. 263

ఉ నెత్తుట నల్లనిల్లు నడ లంతయు రోపవివృత్తనేత్రుఁ డై
మెత్తఁ గాక సూతఁడఁ డమేయపరాక్రమ మేర్పడంగఁ దా
నల్లతీ భాగవాత్త్రుఁడు శిరాసనమం దమరించి యేయుడు
దుత్తుముఱియ్యె యైన్ మద యాపుగముల్ విత లయ్యె నయ్యెఁక. 264

అ. మఱియు భాగవాత్త్రుమహిమంబునం గన్గఁ, ఊరిసి సోమకన్తనరుల నెల్ల
వివిధబాఁపాతులఁ బీడించుటయు వారు, గూడి వాని నతిమి రీడఁ బోక. 265

వ. సూతసూనుండును. 266

సుగుంధి. వారి నెల్ల సూతపీతివారణాశితోడఁ బె
ల్లరిసింది నారినంబు లేసి నొంచి త్రొంచె న
వ్వాదు భీష్మ దేహు లై రినంబు మీఱ సిగపు
బాఁడి బడ్డయేన్గు లట్లు న్రాని రాఁబోర్వరేక. 267

వ. ఇట్లనక్రవిక్రమంబునఁ బంచాలవీరులఁ బెక్కంప్ర నుక్కడంచి రంగమన్యంబున
మన్యందనమార్తొండునిమాడ్కి ముఁగిఁడుచున్నమానసనం దగుసంగమహివల్ల
భుం దలకించి మనపా రిండును గృష్ణాష్టనులు బగిర కా సెల్పియించి వానివిజ
యం పొచి సంతసింపించు సింహనాదంబులు గావించి ర దైత్రుద్రాస్త్రము ప్రతిహతం
బగుటయుఁ బాంచా పీఠులు న్రాబుటయుఁ బ్రతీక్షించి వాయుపుస్త్రండు క్రోధసంరక్త
నేత్రుండై కరతలాస్పానంబు నేయుచు నట్టినుదిక్కు మొగం బై నిట్టూర్పు నిగిడిం
చుచు నిట్లనియె. 268

— భీమాన్మృతు లజ్జులం బురికొల్పటం.—

మత్త. పోలు నీ యిటు సేకా సేపును బంధరీకదృశుండునుం
బోలఁ జూచుచునుండ సూతునిపుత్రుఁ డీతఁడు పట్టి పాం
చాలయోధుల నేల పాలుగ నల్పై బెక్కుర నక్కటా!
శాలకేయులఁ గూల నేసినకర్మపూడ వలంతివే. 269

క. ఎక్కటికొనం దీకొని, ముక్కటిని గెచ్చినట్టిపోటరివి నినుక

- ముక్కడి యగువృషలుడు తా, నక్కట స్తుక్కించె నట్టె మై వైదిటా. 270
- క. నీయేసెడునస్త్రంబులు, వోయెడు నూతకయ యిట్లు పొనుపడి యట ము
న్నయెడల నిట్లు కనుగో, పొయది చోద్యంబు వోలె నెఱుగంగ నయ్యెన్. 271
- వ. అని మఱియును. 272
- చ. అలసభ ద్రౌపదిం దిగించినప్పుడు వీడు దురాత్ముడై కడుం
బుమున నోసి! నీకతులు పగడతిలోపము లగుచు నవ్వచు
బలికిన ప్రల్లదంబులును బాటిని జేసినయెగ్గులు న్నదించి
దలచి యొకింతయుగ దక వొనర్చక శ్రేష్ఠంగ నేయు మీఖలుకా. 273
- తే. ఏల యొప్పుకికించెద విది యుపేక్ష, కదను గాదు ఖాడవదాహమపుడు కలిగి
నట్టిధృతి నేడు గలవయి గిట్టు మితని. నెల్లవానికి సంతన మెక మెనంగ 274
- క. అది యట్లు కాదయ్యెని, దుదిమాటగఁ జెప్ప మేను దోర్బల మెనంగో
గద పూని వీనిశిరముం, ఆదుగుడలై పోవ నడఁతుఁ జిటుకుమనంగకా. 275
- వ. అనుచున్నంత మురాంతకుఁడుచు. 276
- సీ. ఇది యేమి సవ్యసాచీ! నీదనస్త్రము, అన్నియు నిపుడు ప్రత్యస్త్రమును
దూలపుచ్చెను కన్లు జేరి యామోహంబు, మఱచిన ట్లంకి ప్రమాద మేమొ
మాదితులై కౌరవుల్ మొనసి చూర్చుచునుండి, గిరిని మున్నొచ్చి గర్వ మెనక మెనంగఁ
బిలుసనివాంచాలు రతిమాఱిడియును, గలగుండువడియును గడలు సనిరి
- తే. యుగయుగంబునఁ బేర్చి దంబోధృవు లగు, దుష్టరాక్షసులం ద్రుంపఁ దోచునట్టి
చక్రరాజును నీ కిత్తు విక్రమించి, వృషలుఁ బరిమార్చు మిపుక తద్వీర్యమునను.
- మత్త. మాయబోయకు మాలు వన్నుచు మార్గణ ప్రతిమార్గణా
మేయశక్తిసమున్నతిం దామిఱి దారుణసంఖ్యముం
జేయఁ జాలి జగంబులందుఁ బ్రసిద్ధి గాంచినవాడ వీ
వీయెడం గొని తద్ధృతిం బడ నేయు మీవృషలాత్మజుకా. 278
- వ. అని యుత్తేజంబు గలిగించుచు బలికిన వృకోదరదామోదరులఁబలుకు లాకర్ణించి
కన్లు దలంచి సర్వంబునుం దిలకించి నిజాగమ ప్రయోజనం బొచి జనార్దనుం గాంచి
యి ట్లనియె. 279
- మ. భువనక్షేమముఁ గోరి క్రూరుఁ డగుచుం బొంగారునీసాతి నే
నెఱింగిం దునుమాడువాడె నుం బ్రహ్మోస్త్రంబు సంధించెడక
భువనేశుఁడు భర్తగును నేనటఁ బ్రేమ న్నా కనుక్కోకి చు
శృవముం గూర్చు డటంచు ధాతకు సమస్కారంబు లప్పించుచుకా. 280

వ. మంత్రపూతంబు గావించి ప్రయోగించుటయును.

281

—కర్తాక్షులు విజృంభించి యస్త్రములు ప్రయోగించుటయు—

క. తనదై నచ్చెడుదానిం, గని దవుదవులన తలఁకు గాననిచిత్తం

బన ననుపేణుఁడు శరచయ,మున ప్రేల్చిడిఁ బొడ నడంచి మఃదమున మించెన్.

క. సూరిసుతాస్త్రప్రాశితం, బై తీతినజిష్టునస్త్ర మారసి భీమాం

జాతశకోపాగ్నిజ్వాలామరమతి యగుచు నిట్లు లినుజున కనియెన్.

283

తే. ఈవు బ్రహ్మస్త్ర వేత్త నం చెల్లజనులు, చెప్పకొందుగు నీయస్త్ర మిక్కడ నగ

నన్య మస్త్రము యోధులు మనన నగదు, నగవు సిద్ధులు గోపాలు నగుల నగిలి.

తదవోజ. పరవేశ్యుఁ గలించి పరమాస్త్ర మెఁగు. ప్రస్ఫురితము చేసి పరగించె దాన

శరపరంకలు సంజనితంగులై దిశల్, సగ్వనర్వి-సహోచక్రంబు దివియుఁ

బరికింప రా నట్లు ప్రసరించి మునుఁగు, వడఁ కేసి చీకట్లు బహుళముల్ గాఁగ

నెరిపి కిర్లిరథంబు నిలువెల్లఁ గప్పె, నీరిప్రమగఁ గడు వ్యోమంబు నుట్టంగ.

285

సీ. అపుడు యుగాంతనవ్వాన్యర్థ-కరప్రకాశములు హంసరశ్వములు తోమ

రములు చక్రములు నాగాచక్రముల్ నేనవేల్, గానినంబుననూని మోడుకొనఁగ

నావిచ్ఛినించి రణాశిరంబునఁగ, తోదంబు నంకలు బుట్టు ముట్టి

నజికి శిరంబులు విడిచి కాల్చేములు, ప్రచ్ఛి నయంబులు పుట్టి యునుగు

తే. లక్ష్మీయబాంబులు నడచి వైరు,చురుమట గాంగి వైకర్తముడు కాం

స్మృతముననుండి కాండముల్ వేలకొండ,విచరి విజ కూస్త్రకృచ్ఛంబు విశీయజేసి.

తే. కృష్ణభీమాన్జనును మూఁడేసి వాడి, తూపులు గాఁడ నేసి సుకుస్మహస్వ

రమృగక మాణు మ్రోయ న్యోమ మృగెల్ల, భీమముగ నాచ్చె దేవల్లు విచ్ఛలింప.

తే. కర్ణబాణాభిహతుఁ నగుకట్టి నొమ్మ,సమృతవృత్తోనగుఁ డాడి యలుక మొలక

లెత్తఁబదియు నెన్నిదితూపులెత్తివృక్షలుచును నొగిలి-సూఁగొఁగెఁ గ్రుచ్చిమాణియునపుడు.

చ. ఒకప్రదరంబునం బడగ నూడఁగఁ జేసి చతుర్దిశాతసా

యకములు మద్రభూవిభునియంగముఁ దాఁకఁగ నేసి పెండ్లి యి

కొకటియు రెండు మార్గణము లొయ్యన నయ్యసరాస్వవాయునం

గకముల నొవ్వ రాఁ బాపి కైవడికిం బ్రజ లెల్ల మెచ్చఁగన్.

289

చ. పగ గొని త న్నిదిచ్చినసభాపతి నాముఁ డొకండు వాని నా

శృంగదశకంబు నం దునిమో జూచుచునుండఁ గాసుతుం డత్య

డగమునలె ధరగ ౧౩ మె న్నపు విభాహుండు వీరసూతుండున్

విగతనదుర్ధ్వజుండును వివీచితహుక్కుండు వీరశీర్షుఁడై.

290

తే. మెడియు గడ్డుపై మూఁప రౌఢు నాక్కు, వదియు నెన్నిఁద్రావులు బాహుబలము
మెఱయఁ బరంగించి వేదన నెఱయఁ జేసి, నన్దునుడు మిట దేవత లభినుతించ.

వ. మఱియు నతిం పంశలోనగ దనఁయు గవిసనసన్నాశ్వుడు సాయుధయోధులను నె
నమన్నాఱు రథులును వేపురు గుట్టపురావ్రతమును నెరిమిదివేలవదాతి వర్గంబు
లను న్వర్గంబునకుఁ బుచ్చి డెచ్చి గూత కేరువీశనమేకంబుగా సూతసూతి శతాం
గంబు శిరచ్యూతంబు గొవించి పగవులు గనుపుకొల్పింబులు చాగు వానిముచుఱు
నం బడఁ జూచి కాక్రొక్కిండును నాగరసిముఖపు పుచ్చికురుబులునిరవశేషం బగు
చున్న దానిని కట్టచు నూని చేయు మనిన సత్రాహేవ కుటుంబు ప్రచం
డికాండశంకంబు లపరించి పాం రాంబయోధులు మానవోజితదీధాంబులఁ జేసిన
వ్యసాదితోడఁ దీకొని వెనంగుచుండె నట్టిమెన యుగ్గిసిగం డప్తాగం బగువైద్య
శాస్త్రునిన నరిఘంబున నానవ్యుని బోలినవైద్యశ్రీహిమఁబు ముముత్రాదిచికి
త్సం చేసి విశంకులమును విగతగుణుండును ప్రణట్టబద్ధుండు నై నువర్ణకవచంబుదొ
డిగి కొని రథం బెక్కి రణరణంబునకు వచ్చి రాఁజుప్రవావినుక్తుం డయినచంద్రం
డు నోలె దర్శనం బిచ్చి నర్వభూతంబు కాండం బాపాడించి సరస్వరనఘాభిలా
షులై సింహతియఁక పోంచున్న కణ్ణాష్ట్రముం గాంచి పోగు మారి వారిని జూచుచు
న్నతూరనసుని నానుగ్రహించి క్రమ్ముతే నిజసిగిరంబునకు నిర్గమించె నంతఁ గన్గండు
గండుమిగిలి.

292

సీ. గాంక్షీవహస్త్రినికర్ణన మొనరించి కల్గి శితశుద్రకముని నొంచి

యలువది ప్రదగంబు లిద్యునుమొయఁ స్రుచ్చి, నకు నెన్నికమ్ము మరల నొంచి

యయుతధల్లంబు ననిం నోనేసి, వేవనే లమ్ములు వెన నిగిచ్చి

కృష్ణాగ్జునులూడఁ గీలించి వెండియు, సోమకాదుల నంపసోన ముంచి

తే. బహులచతురంగబలము బహునఱచె, నపుడు మనవా రిరులుకక్కి రనుచుఁ దలచి

విజయమును నిశ్చయించి లోవృఘుని మెచ్చి, చిందముల నూడినాదముల్ చేసి రౌమి.

ప్రగర. అంతం శౌంతేయుఁ డెంతే నలుకమెయి ధనుర్జాయనుషగంబు గా దు

ద్దాంతానంతో గ్రబాణ ప్రతతుం వృషలారంభముఁ మాన్చి పై పై

బంతం బాగుబృత్తిం బరివరిగఱుం బర్వి సర్వారిసేనఁ

ధ్యాంతస్తోమంబునందు ధగులువడి వడిఁ దల్లఱింగఁ జేసెన్,

294

తే. పక్షులు బాట వయ్య నప్పట్ల నంత, రిక్షమున వాని మెచ్చుచు నక్షయముగ
సురభివాతము వీచె నగ్జనున కెలమి, గలుగునట్లుగ భూతనంఘులు లెల్లి. 295
వ. అంతి. 296

మాలిని. విజితవిబుధలోక ద్వేషసంఘాతకుం డా
విజయుఁడు పదితూపుల్ వేసి మద్రేసుమీఁదన్
గజివిపడఁ జేసెం గడ్డునిన్ దావదశేషు
న్రజమున మఱియున్ నస్తస్ఫుటాజిహ్వాగానిన్. 297

వ. సూతిపుత్రుండు రక్షసిక్తగాత్రుండై రాద్రముహూర్తంబున శృశాసమధ్యంబునం గ్రీ
డించుకద్రునిమాద్ర రాద్రంబు వెంచుచుఁ గ్రీడిని మూఁడువాడిసూపులను వాసు
దేవు నేనుసర్వశరంబులం దూలించుటయు పది వారివర్మంబులం బెట్టుతాఁకి మిట్టి
పడినం గని తక్షపుత్రపక్షంబు లగువాని నవ్వాసవాత్మజుండు పదియు నైదు ప్రదరం
బుల మూఁడు మూఁడు శకలంబులు గావించి శుష్కస్థిభంజంబునం దరికొనుద
వానంబుదంగులునగ బ్రజ్వరిల్లుచు నాకర్ణపూర్ణముక్తంబు లగుదివ్యశరంబుల రాధే
యునిమర్మంబులు గాఁకఁ నీ తుషారనీహారావస్థం బుచివహారసంగులొలె నా
తనిరథంబు శరచ్ఛన్నంబు గావించి వానిచక్రరక్షకులను బార్శ్వరక్షకులను బృష్ఠరక్ష
కులనుం బిలుకుమార్చి మఱియు దుర్యోధనానుమతు లగురెండుపేరథంబులొవారి స
రథాశ్వసూతంబుగాఁ బ్రేతరాజక్షయంబున కర్థక్షణంబునం బుచ్చుటయు హతిశేషు
లు రాధేయరక్షణం బపేక్షింపక నిహతు లయినతమవారిం బ్రతీక్షింపక యథాయ
థలై విజయాస్తోత్రించునంబునకు వెఱచి పఱచి బాణపాతమాశ్రమారదేశంబున నిలిచి
చూచుచుండి రంతఁ గడ్డుండును. 298

నీ. ఉర్విస్థం బెల్లనుట్టూతలూఁగంగ, హర్షినినాదంబు పర్వఁ జేసి
గర్వవిస్ఫుర్జితగాత్రుండై జృంభించి, సర్వాశలున్ నిడునరణి దోప
ధూర్వహం బగుతనదోర్విర్యమునకు పుష్కర్వవర్యలు దివిఁ బ్రస్తుతింపఁ
బర్వాంచితము లగుబహుళశక్తులు, సర్వతోముఖముగా సాఁగ నడిపి
తే. యంతలో భాగ్యము గ్రహాత్తమగుచు, నడరునాధర్వణాస్త్రము నమ్మునందు
సంప్రక్షింతముగఁ జేసి నవ్యసాచి, సంధితోగ్రాస్త్రబల ముపసంహరించి. 299

చ. శునిశిలభల్లమాల్ విసకుచున్ సురరాజకుమారు మాటు కొం
చనిశరసాధ్యవిక్రమసమంచితశ హుబలప్రదీప్తుండై
కొనకొని సూతనగనుఁడు కో యని యార్చుచుఁ బేర్చి తద్రణం
బున నిజపాతీనిహిను నుగ్ర కటింబును చూచు తెంచగన్. 300

- శా. విష్వచ్చుండును జిచ్చటపట గడున్ పెగ్గొంద సంసృమచం
 త్రైవ్యం బోనిధనుః ప్రభావగరిమన్ పీపించి రూపించుచున్
 యవ్వో బాల మొనర్చె నమ్ముగముల్ చెల్వారి నల్లంకలుం
 గవ్వ న్నెవ్వగ నివ్వట్లునటు లై కన్పట్ట యోధాల్కిక్. 301
- వ. అమ్మ హోయధంబున. 302
- క. ఒకఁ డస్త్రము సంసించిన, నొకఁ డడ ఖండించి వున్న నొకఁ డేసినపై
 నొకఁ డేయు నొకని నొకఁ డిం, చుక నిఁగక వారు పోరఁ నొచ్చిరి పిల్ల. 303
- క. ఎటు చూచినఁ గల్గొర్జున, నటుశరజూబ కాని ఎరికింఁగ న
 చొట్టఁ దోఁప దొండు శరసం, సుటితులు వారిబరిణాలు కడునల్లముగ. 304
- మ. కృతహస్తైః పరమాస్త్రవిద్వదులు వా రీతి సత్కృతైః
 న్నతిఁ బోరాడుచు నొక్కమాటు నరుఁడున్ బై నొక్కమా లంఘన
 పతియ్యన్ హెచ్చిన వార లై మడికి దోఁపం దారతవ్యం బ్రతు
 గి తగం బోల్పఁగ లేనివా రయి దొరల్ కంపకు లై రయ్యిరి. 305
- ఆ. అంతరిక్షమందు నలరుభూతము లెల్ల, బహిః శర్ణి! బహిః పార్థి! యనునుఁ
 బాగడునుడులు ధరణి సగువారిచెప్పులకు, వినఁగ వచ్చు నపుడు విస్మయ ముగ. 306
- ఉ. భూతలమందు న ప్లేసఁగఁబూరిరణాలు రసాంతలంబున
 పై తిగునశ్వసేనుఁ డనువ్యాంకుమారికుఁ డాకించి మున్
 మాతను జూపె బాంధుఁడని మానసమందు విరోధ మున్ పై
 కాశి పచ్చి పోరుకొనునన్నరికన్లుం గాంచి క్రిన్ననన్. 307
- క. ఎగ నెచ్చకొనుట కియ్యది, తిగు తత్తి యని తలఁచి సూతిసయునివాడొ
 సగినొకనాగాస్త్రంబునఁ, దగులుకొనన్ బాణహుంకరుఁ డై మోయున్. 308

—కన్లుం డెచ్చుచుపై నాగాస్త్రం బెఱుట.—

- ప. ఇవిసంఘటఁ గల్గొన్నను లెక్కువతక్కువలు లేక యుక్కముగి వెలంగుచుఁ బర
 స్పరప్రహంబుల నొచ్చియు మచ్చరంబునఁ బెచ్చపెరిగి పోయిమిడునంత సూత
 సునాసీరులపంపున సురలు మలయమారుతాదిశిశిరోఽచారంబు లొనర్చి నేదదేర్చు
 చుండఁ గన్లుండు పాండవకాండాభిత్తుం డై పరితపించుచుం దద్యధార్థంబు తనచే
 నర్చింపఁబడుచున్న సర్పశరంబుం దలంచి దానిచే వాని జూప నొచి తూణిరంబు
 నుండి గ్రహించి నారి సారిచి నియతచిత్తంబున నభిమంత్రించి దాని నం దనుసం
 ధించి కన్లుండాకృష్టంబుగా హార్ది నలవరించి భీధతుశీర్షం బభిషించి స్రయో

గిరి సంచుచుండె నప్పుడు దుర్యోధను పుట్టను మంట లుట్టితేలె నెల్లెడల
నుల్కలు అతె జేటిలు ఈహాకారంబు గావించి రెల్లు సహస్రశీర్షుం డగునైరావ
తాన్వవాయుగా యోగబలంబున సం దుఃఖిష్టుం డగుట సహస్రాక్షుం దుపలక్షించి
నిజపుత్రుండు సహతుం డగునో యని త్రిస్తగాత్రుం డై యాత్రింబు వడుచుండఁ
బరమేష్ఠి వాని నుపలక్షించి నీకొడుకు నిహతుడు గాడు వానికి జయంబు నిశ్చయం
బని యూహించె నయ్యవసరంబున మద్రరాధుడు రాధేయుం గాంచి యిట్లనియె.

ఆ. లక్ష్మ్యశుద్ధ లేనిలఁ గగు సుధాన, మిది గళింబు దనుమునదగ లేదు
తలను దీయునంవిధానము తగునట్లు, వెదకి గుతీరి హుది విడుము కన్గ 310

క. నా సతఁడు కనులు మంటు, సేనగ ననుఁ గల్గుఁ డెపుడు నిరుమాణులు సం
ధానము సేయఁడు మాదృశు, లేనాటికిఁ గుటిలయుద్ధ మీకొందు రొకో. 311

వ. అని పలికి పలుకుకంత. 312

చ. పొలిసతి ఘాల్గిరా! యని సఖోభరితంబుగ నాచ్చి పల్కుచున్
జ్వాలనమందితాగ్నివలె నాల్కలఁ గ్రోయుచు నారసంబున
పొలిచినదాని సర్వగణపూజిత మై తగుదాని వానిపై
నొలయఁగ నేన నాతఁడు నమువృతుఁడై విజయాభిరామి మై. 313

ఆ. కన్తికాన్యకాన్యకాన్యకాన్యక, మైచనర్పబాణ మూసమున
వేణుంబు నోలె వెలుగుచు నభయుని, బురుగు నుండు గనిచు నయ్యతుడు.

చ. కని కనిసంత సత్వరతఁ గల్గి రిధులు పరవ్వమంబుపొం
దున దనుబొంతకుం డగిచి ప్రోక్కిను ప్రోక్కినఁ దద్రథింబు మే
దని కిసుమారగా నడఁగ డగ్గెను మ్రొగ్గెను వాహనంబు లొ
నని హరి ముచ్చియు గురిసి రర్చన గాఁగ నురిల్ సుమంబుకా. 315

ఆ మురినాటు డొసర్చిసరమమత్నంబున, నట్లు రిధము క్రొగినవృ డెత్తు
రాజ ముద సు. ర్వరాట్పుతులఁ దాఁక, లేక బామిసికంబుఁ దాఁకె నిసమ. 316

— నాగాస్త్రాబున నట్లుకరింబు ధామపైఁ బనుట. —

వ. అల్లు తాఁకుటంచేసి. 317

చ. నలువ పురింపరార్థము సనాతనతేజము మూలఁ జేసిన వే
ల్పులదొం కేయ నాతఁడు రిపునకరుంబులఁ ద్రంగఁ జేయునాఁ
డలక కిరిటి కిచ్చినమహామణిభూషితదవ్యభూషణం
బలఘ్నరప్రభావనలయంబు కిరీటము రన్నజాటమున్. 318

- చ. జ్వలనదివాక్రేందురుచిజాలసమంచిత ముత్తరోత్తరా
ఖలభువనప్రసిద్ధము ప్రకృష్టరారిభయంకరాకృతి
జ్వలితము గంధబంధురము వాసవనగదనశీర్షభూష మై
పాలిచెడురత్నరాజ మది భూమిపయి బడె నదృశ్యతంబుగన్.
- క. శరమధిత మగుచు మకుటము, కురుకుంజుని శిరమునుండి గొబ్బునఁ గూలెన్
జరమగిరినుండి కూలిన, హరిదశ్యుడు నాఁగ మంట లడరఁగ మింటన్. 320
- మ. చిగురుల్ పువ్వులు గల్గి చెప్ప నగుచున్ శృంగార్కభాగంబునం
దగువృక్షం బశనిప్రభిన్న మయి మాయన్ నీలశైలంబు నా
నగభిన్నందనుఁ డుత్తమాంగకలితం బాభూషణం బట్లు వో
వగఁ జెల్వేదియుఁ దెల్లయొల్లియ తలన్ వట్టిల్లఁ జుట్టె న్వడిన్. 321
- క. శ్వేతోష్ణీపంబున విఖ్యాతుం డై నరుఁడు పూర్ణిమాఞ్జోదయనం
ప్రీత మగుపూర్వశైలము, భాతిం జెలువారె నపుడు పరికింపంగన్. 322
- ప. అట్టియెడ నట్లు కిరీటికిరీటంబు నిర్దహించిననర్పశ్రేష్ఠంబు హుతాశనార్కప్రతిమం
బై ప్రజ్వరిల్లుచు నుగ్రరూపంబునఁ గర్ణనకుం బొడసూపి నీవు లక్ష్మ్యశుద్ధి నెఱుంగ
కేయుటంజేసి నా కర్ణునుశిరంబు హరింప వలను గాదయ్యె నిం కొక్కమాటు పరి
కించి ప్రయోగింపుము నే నింపుం డ్డవడినను నీపరిపంధి బరిమార్చి వత్తు ననిన
నతం డుగ్రరూపుండ వగునీవెవ్వరు నీన్మత్తాంతం బెట్టిది చెప్ప మనిన నప్పావతేఁ
డతని కి ట్లనియె 323
- క. నే నైరావతకులన, హృనితుండను నశ్వసేనమహితాఘ్నుడ ము
న్నీనరుఁడు ఖండపంబున, మానిని మాజననిఁ జంపె మా క గ్రోదవన్. 324
- ప. ఆవైరంబు మనంబునం బెట్టుకొని యిట్లు వచ్చినవాడ న న్నీయర్థంబునం దువయో
గించుకొ మ్మనిన నతం డతని కిట్లనియె. 325
- ఉ. సూర్వులు సవ్యసాచులను నొంచెమఁజట్టున నైన నొక్కమా
ర్పర్వగఁ జేయునస్త్రమును బర్వగఁ జేయఁడు వెండి కర్ణుఁ డీ
యర్వర నొడ్లప్రాపునకు నుల్లము చేసి జయంబు గోరఁ డీ
గర్వము మాను మే హతుండఁ గాచె భుజుగమశస్త్రపంగతిన్. 326
- తే. చాలు పదివేలు వచ్చె నీసఖ్యమునను, సుముఖితం గాంచి నీయిచ్చచొప్పు నట్టి
కట్టి కడకేని మఱియొక్కకడకుఁ గాని, చనుము పెక్కులు నలుకక నర్పించి.
- ప. అనిప్రత్యాఖ్యానంబు చేసినది చేయుపదిలేకరోపంబునంజేసి రోజులు నె

దాన తీర్చుకొన నెంచి ధనంజయవధం బెంచి శత్రురూపంబు ధరించి వచ్చుచు
న్నం గాంచి కృతవైరం బగునిమ్మహారగంబుఁ దెగ నేయుమనునచ్యుతున కవివ్వ
చ్చుం డి ట్లనియె. 328

—శ్రీకృష్ణం డర్జునునకు సర్వవృత్తాంతము చెప్పట—

ఉ. ఎక్కడిపామొకో యిది యి లేటికి వచ్చుచునుండెనో ననుం
దక్కక వైరముం గలిగి తాఁకెడుబుద్ధి యడేల చేసెనో
మిక్కిలిమాట లేల యిది మీఁదు లెఱుంగనివేదు రయ్యెఁ దా
నిక్కడి కేగుదెంచుట ఖగేశ్వరువక్త్రము సొచ్చుటే సుమీ. 329

వ. అనిన నప్పండరీకాక్షుండు. 330

ఉత్సాహము. ఖండవంబు నేర్చుచుండుకాలమందుఁ బొంద ని
య్యండజంబులల్లి వీని నడచిపెట్టె నట్టిచో
నుండె నొక్కఁ డనుచు దాని నుక్కడంచి నీవు నీ
కాండనమితి కెఱగ వీనిఁ గట్ట వట్టివట్టునన్. 331

వ. అక్కారణంబునంజేసి వీడు నీవయిం బగవట్టి గగనచ్యుతం బగునుల్కగతిఁ గ్రాలుచు
వచ్చుచున్నవాఁ డశ్వనేనుం డనువాఁడు వీనిం దెగటార్చు మనిన నప్పార్థుం డాఱు
నారసంబుల నప్పావతేనికాయంబు ఖండించి పుచ్చె నప్ప డప్పండరీకాక్షుం డరదంబు
డిగ్గి భుజంబులం బట్టి యెత్తి దాని నెప్పటి యొప్పుఁ జేసె రాధేయుండును. 332

సీ. ఓరచూపులఁ గోప మొలుక నర్జునుఁ జూచి, దశశిలాశితపృషత్కముం నొంచె
నరుండు వరాహకర్ణశరముల్ పండ్రెండు, తొడిగి కర్ణునిపయిఁ విడిచి మఱియు
నాశీవిషాపమం బగుదొడ్డశర మొండు, వీనుఁ దాఁకగ నీడ్చి విసరె నదియు
నసుపు దీసెడునట్టి దై వానివర్మము, ప్రచ్చి తాఁ దనివాఱఁ ద్రావె నెత్తు

తే. కర్ణుండును దండతాడితకాలసర్ప, విధమునం గ్రోధవిషమెల్ల వెడలఁ గ్రక్కి
హరినిఁ బండ్రెండుతూపుల నడచి పాండు, పుత్రు నేకోనశతశరంబుల నొగిల్చి. 333

చ. వడి గలయొక్కనారసము వానవనందనుదేహ ముచ్చి పో
నడపి కడంక నార్చియును నవ్వెను నవ్విస నోర్వ కర్ణునుం
డెడఁద నహంకరించుచు నొకింతటిలో వృషలాంగమర్మముల్
బెడిదపుఁబాటునఁ నవయ ప్రేసెఁ బరశ్వతసాయకంబులన్. 334

ఉ. ప్రేసియు సంతబోవక సువిశ్రుతముల్ నవతీషువుల్ వడిం
బోసి యరి న్నిగిడ్చె నవి పోయి తదంగము గాఁడఁ దాఁకినన్

వాసవశశ్రుభిన్నగిరి నా నతః డారయ నయ్యో నయ్యోడన్
భూనతిపాల వ్రాలె మణిపుంజిత కుండలముల్ కిరీటమున్.

335

మ. బలిమై నుండియు బెండు వోక కడిమిన్ భాస్కరనక్కర్ణునిన్
నరుఁ డొండొక్కచతుష్టయంబున వడిన్ మర్దించె నద్దాన న
వ్వరధానుష్కుండు వాతపిత్తకఫసువ్యక్తజ్వరుం డట్టు లా
తురతం బొందుచు నుండ పెండియును సంధుల్ నొంచె గాండంబులన్.

336

క. శరసంచ్చిన్నశరీరుండు, ధరణీధవసఖుఁడు రక్తధారలు వాఱన్
బరఁగెన్ గైరికధాతువు, లురలం దగునగమునాఁగ నూహింపఁగ నై.

337

తే. అపుడు వివ్వచ్చుఁ డెంతయునతిశయించి, బాహులేయుండుక్రొంచాద్రి ప్రక్కలించు
నట్లు బెట్టుగ ఘోరశరాళి వాని, బాహుమధ్యము భేదించె బాహుశక్తి.

338

చ. పిడికిలి వీడ సూతజుండు వీడి శరాసనమున్ శరంబులున్
వడిచెడి సొమ్మసిల్లి రథభాగమునం బడి యొం డెఱుంగన
ట్టిడ యయి యుండె నట్టియెడ తేవ నెసంగియు నద్వైతస్థుఁ డై
కడఁగి నరుండు వానిపయి కాండము లేయుట మానె మానినన్.

339

చ. మురహారుఁ డేటి చైద మిది ముందు లెఱుంగనివాఁడ వైతివో
పెరవరి యైనవాఁ డవని వీతబలుల్ వ్యసనస్రనక్తు లై
పరఁగెడుశత్రులం దెలిసి వారినిఁ జూచుచు మిన్నకుండునే
యరనిముసంబునంద తెగటార్చి యశంబును ధర్మ మొందెఁడున్.

340

మ. త్త. ఏకవీరుని వీని నేయక యిట్టు లొప్పరికించుచున్
వీఁకఁ గైకొనకుండుటల్ తగవే యితం డొకయింతలో
మైక మేగఁగ నేచి నీపయి మాఱువన్నెడుఁ గాన మే
లేకుట న్వడి నేసి చంపుము జిష్ణుఁ డానముచిం బలెన్.

341

ఉ. నావుడు సత్వరుం డయి ధనంజయుఁ డిత్వరవత్సదంతరో
పావళి నమ్మహారథు మహారథరథ్యరభాంగసారథి
ప్రావరణంబు గా నతిమి పర్వఁగ నేసినదానఁ గర్ణికా
రావృతభూరిభూధరము నట్లతఁ డారయ నయ్యో నయ్యోడన్.

342

ఉ. నెత్తురు మొత్తమై పఱవ నెమ్మొయి నమ్మొయి సొమ్మ దీట రా
జోత్తమమిత్రుఁ డత్తజీఁ గ్రమోచితరీతిఁ దలిర్చి పేర్చి వి
లైతి శరాంశుజాల మెలయించుచు నస్తముఖార్కబింబసం

పత్తికి నెత్తువచ్చి రిపుబాణపరంపర డుల్చి వెల్పునన్.

343

ఆ. ధైర్య మూని నరుని దశవిశిఖాబులఁ, ద్రు శ్లఙ్ఘించి కృష్ణుఁ దోడన యిరు

మూఁడు వేడివాడి ములుకుల నొప్పించి, మించె నలుక మేను గాంచె ననఁగ. 344

వ. అయ్యెడ నర్జునుం డుగ్రనిస్వనంబును సర్పవిషానలోపమంబును నయస్మయంబు నగు
రాద్రమహాస్త్రంబు సంఘాపం దలంచి యున్న కాలంబునఁ గాలుం డదృశ్యాకారుం
డై పొడసూపి.

345

— స్థనిరథనిక్రింబ భూమిం గుంపుట —

తే. ఆధిరధిరథచక్ర మియ్యవనిఁ గ్రుంగు, విప్రశాపమునంజేసి వీని కిపుడు

భార్గవప్రాప్త ముత్రము పట్టనడదు, కాల మానన్న మయ్యె నీసునభుజనకు. 346

వ. అని యెల్లరు వినం బలికె నంతలో ఘూర్జిల్లుచుఁ గర్ణవిశతాంగంబుడఁపలికల్లు
నేలం గ్రుంగెఁ గ్రుంగినంత భార్గవాస్త్రంబును బ్రస్ఫురితంబు గా దయ్యె నట్లగుట
కును నాగాస్త్రమ్ము వ మృగుటకు నమ్మహారథుం డుమ్మలించుచుఁ నన్నుం దాన
విగర్హించుకొని విషాదమ్మునఁ జేతులు విగుచ్చుచు.

347

క. ధర్మాత్ము లైనవారల, ధర్మము పాలించు నంపు ధర్మవిదుల్ నే

నిర్మలమతి సతతంబున్, ధర్మమున నిలుతు నిట్టివా కిట్లయ్యెన్. 348

కావున ధర్మము భక్తులం బాలించు ననుట కల్గి యుని ధర్మంబు జెందనాడుచుఁ

ధర్మబాణప్రహరపీడితుండును బ్రహ్మోత్తాశ్వహతండు నై పెద్దయు నొచ్చి శిథిల

కడయున్ నొయ్యన మగఁటిమిం దెచ్చుకొని.

349

క. భీమరేవు నయమున, దామోదరుకరతలంబు తద్దయు నొవ్వం

గా మెలఁగఁ జేసి వానవి,పై మూఁడును నాల్గు వాఁడీ సరము లనిచెన్. 350

క. ఇంద్రావరసుం డంతట, నింద్రాశనిసమము లైనయిద్ధానుగముల్

సాంద్రముగ నస్తదశక మ,తంద్రుండై వినరె సూతతనయునిమిఁడన్. 351

శా. శస్త్రాస్త్రజ్ఞుఁడు కర్ణుఁ డట్లగుచు నిశ్చించుల్యుండై వేర్చి బ్ర

హ్మాస్త్రం బమ్మునఁ గూర్చి యేయుటయు నింద్రాశ్మోద్భవుం డస్వ డై

ద్రాస్త్రంబు న్నిగిడించె నందునఁ గలంబాసార మేతేర న

య్యస్త్రంబున్ వసుషేణుఁ డింతటన పోకార్యె న్నిజాస్త్రాబునన్.

352

ఉత్సాహము. అపుడు వాసుదేవుఁ డిట్లు లనియె నీదునస్త్ర మీ

నృపనఖాస్త్రమున నడంగె నీ విఁకొక్కయస్త్రమున్

స్థుభరిశుద్ధముగ నొనర్చి సుశివఁడన్ నిగిడ్చు మీ

యిపుడు నాఁగ బ్రాహ్మ మస్త్ర మేసె నాతఁ డీనునన్.

353

సీ. అది మంట లెగయంగ నఱిమి కర్ణాస్త్రప్రశమనం బొనర్చె నానమయమందు
నరుఁడు తద్రథమువై నారాచవర్షంబు, కూసిఁ గర్ణుడు కుపితుఁ డగుచు
శితశరంబుల వానిశింఙిని దెగనేసి, తగ నమర్చెడునంత దానిఁ ద్రుంచి
మఱియును సవరింప నఱికి రెండవదాని, నట్లు మూఁడును నాలు గైదు నాఱు

తే. నేఁడు నెనిమిది తొమ్మి దీరేను బదునొ, కండునుం దొట్టి వరుస లెక్కగను నూటి
వఱకు సమకూర్చునారుల నఱికి వైచె, గాని యాకూర్పుచు టొలుంగడ యతండు.

ఉ. కైవడి నల్లెత్రాఘాను గట్టచునద్దుచు నేర్పు కూర్పునన్
దేవత లంతరిక్షమునఁ దేటి కనుగొని విస్మయంబునం
బోవుచు వేయినోళ్ల స్తవము ల్పచరించిరి కర్ణుచేతకున్
దేవకిపట్టి కట్టకొనె నివ్వెఱపాటును తిచ్చపాటునున్.

355

వ. ఇ ట్లస్త్రాంబులు ప్రశస్యస్త్రాంబుల నుపశమిల్లి జేయుచు నద్దును నతిక్రమించుకర్ణుం
గాంచి కాంచనాగబరధరుండు కర్ణాస్త్రపీడితుం డగుక్రీడితెన మొగంబై యి
ట్లనియె.

356

తే. కాలయాపనమున కిది కాదు కాని, చురక చూచుచు నుండక యుగశరము
తొడిగి విడువుము నా నెచ్చుచుండు గడంగి, చక్క నవరించి గాంపివభ్యాగుణాంబు.

—కర్ణుండు కుగినితనరథంబైతై నుంకించుట—

వ. వైశ్వానరసదృశం బగునొక్కచూడప్రత్యేషణంబున కౌద్రాస్త్రం బభిమంత్రించి
గాండీపంబున సంధించి ప్రయోగింప నున్న సమయంబున సంతకు మున్న కొండొక
క్రంగంబడినరాధేయురధచక్రంబు కూడ నునుంగం గ్రుంగి నొడ్డగడయైన దాని
నుండి క్రిందికి దిగి యతడు భుజాంబులం బట్టి చక్రం బెత్తం గడంగిన నది మీఁది
కింతయు నెగయ దయ్యో గాని నశైలవనకాననం బైననర్వనర్వంసహాచక్రంబు
చతురంగులప్రమాణాంబుగ మీఁది కెగసె నట్టియెడ సారంభసముద్రిక్తుం డగునవ్య
సాచిని జూచి రోపవిషాదంబులఁ గన్నీరు చాలువాఱఁ గర్ణుం డి ట్లనియె.

358

సీ. ఓధనుర్ధరవర! యోహాథ! నాబండి, కల్లండు ప్రైవంబు కారణమున
నుర్వి గ్రుంగెం దాని నుద్ధరించెద నిష్ఠ, డొకముహూర్తం బేయు టుడుగు మీపు
రథసంస్థితుండ వే బృధివీస్థితుండ ని, పృట్లనేధించు టొప్పనివిధంబు
కాపురుషులు సేయుకార్య మియ్యది నీకు, గాపురుషాచార మేపుగాదు

తే. దివ్య శస్త్రాస్త్రునేత్రపు నీరవహడ, పుత్రమక్షత్రియుండ వత్సార్థితుఁడవు

నీవు రణధర్మ విజ్ఞాఁడ౯ నెఱికి నైతి, ధర్మమును మీఱుటాప్స దెంత లవి యైన.

వ. మఱియును.

360

చ. విరిదలవాని నాయుధము వీడినవాని విసప్తపద్మని౯

శరణువాని బ్రాహ్మణుని శస్త్రవిహీనుని మ్రొక్కువానిని౯

విరథుని యాచకు నివముఖు వీరులు పోరుల నేయ నొల్ల రో

వరమతి! నీవు ధీరవరవర్ణితవీరుడ వౌటఁ జెప్పితి౯.

361

తే. ఇంతియే కాని నీకు నీ కృష్ణునకును, వెఱచి కా దని యెఱుంగు మీవిధము నాకుఁ
దల్లి గురుఁడును విప్రుండు ధరణి వీరి, వలన నైనది గాని మీ వలనఁ గాదు. 362

వ. అనుటయు జనార్దనుం డతని కిట్లనియె.

363

క. హా హా! కర్ణుండ! నేటికి, నీహృదయము ధర్మమందు నిలిచెనె దిష్టా

పోహ మిది నీచు లెడరుల, ద్రోహము విధిఁ బెట్టి దూఱుదురు తమ దనరు౯. 364

వ. ఆకర్ణింపుము.

365

సీ. విష మన్నమునఁ బెట్టి విషధరంబులఁ గఱ, పించి సోదరు నీట వేసినపుడు

జతుగృహంబునఁ బెట్టి జననితో నార్వృతఁ, గొంచ కగ్నిం గాలి పించినపుడు

దుర్మృతమున సిరుల్ దోచి రజన్వల, సభ కీడ్చి యవమతి నలిపినపుడు

పలువురు పోటరుల్ పట్టి బాలకు నొక్క, రునిఁ జేసి చాటునఁ దునిమినపుడు

తే. నీదుధర్మము నీతియు నీదుసత్య, మెందుఁ బోయెనొ నో రెండ నేటి కిట్లు

ధర్మపన్నంబు లొలికెడు ధార్మికునకుఁ, బోలి నిన్నే డెఱుంగఁడు చాలు కర్ణ. 366

క. నలుఁ డక్షువిజతుఁ డై కా, నలఁ బడియుం బిదప నరుల నలిపి విజయమున్

గలిగికొనినట్లు పాండవు, లలఁతులఁ గౌరవులఁ జంపి యందెదరు సిరుల్.

367

వ. అనిన సూతసూనుండు లజ్జావనతవదనుం డై నో రెత్త కత్తఱి గటంబు లదర నౌ

డు గఱచి తత్తఱంబున విల్లెత్తి భల్లంగా లడఁపించె నపుడు హృషీకేశుండు గుడా

కేశుం గాంచి నీ వింక నుపేక్షింప కీక్షణంబున వీని నేలం గూల నేయు మనుడు

నతండు నౌ గాత మని ప్రోతోమార్గంబులఁ గ్రోధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడ సూతసూ

తిదిక్కు మొగం బయ్యె నయ్యెడఁ గర్ణుండును.

368

సీ. బ్రహ్మశ్రుమున బాణ వర్షము వరఁగించి, బండిక లైతైదు పనికి గడఁగె

నరుఁడు బ్రహ్మశ్రుము నన దాని నుడిగించి, చిత్త జల్లుగఁ దూపు లెత్తి వైచి

పావకాశ్రము కర్ణపయిఁ బడ నేయుండు, నతండు వారుణమున నడఁచి దాని

జీర్ణూతమునఁ జేసి చిమ్మచీకట్లను, మొలిపించె దిక్కుల దళముగాఁగ

తే. మారుతాస్త్రమున న్మృగ్భూ మాయఁజేసి, విజయుఁ డలరారె దానికి విసివి వృషుఁడు
వానిఁ దునుమాడుతలఁపున వహ్ని వోలె, నెనఁగుశరమొక్క డరివో సె నీనుఁ జేసి.

చ. సహగిరిసాగరాద్రిగను సర్వవసుంధర సంచలించె దు
స్సహముగ శక్కరానిలము సారెకు వీచె దెసల్ రజశ్చయో
ద్వహముల యయ్యె హా! యని దివంబున వేఱులు తల్లిడిల్లి రా
స్పృహ చెడి పాండవుల్ బెగడి రి ట్లరి య మ్మరి వోసినంతటన్. 370

తే. కర్ణకరముక్త మైనయక్కాండ మపుడు, పుట్టలోఁ బడు పా మన నట్టె వచ్చి
వచ్చి నరభుజాతరమునఁ జొచ్చె నతఁడు, సోలఁ జలియించి విలు జాఱఁ గేలనూడి.

చ. అది సమయంబుగాఁ గొని మహారథుఁ డావృషలుండు చక్రమె
త్తెద నని పూని రిత్త వడె దిష్టము దుష్టమ యయ్యెఁ గావునం
బదపడి కొంతలోఁ దెలిసి పార్థుఁడు ప్రాంజలికాశుగంబు కైఁ
బూదలఁగఁ జేసి కొన్నపుడు పూరుషసింహుఁడు కృష్ణుఁ డి ట్లనున్. 372

తే. ఆలసితకు మయ్య వీఁ డరద మెక్క, కూడు నంతటిలో వీని గండడంచి
శిరము ఖండింపు మనుటయు, నరుఁడు వాని, వచనమునఁజేసి వడి త్సురప్రమును బట్టి.

సీ. స్వర్ణముక్తామణి వజ్రపృష్ఠంబు న, నుత్తమశిల్పసంయుక్తతలము
తపనీయకలితచిత్తము చిత్త భానుప్ర, భాభాసమానము భారవహము
హస్తీకత్కృచ్చిత మమలార్కవర్ణము, సర్వలోకఖ్యాతసారయుతము
స్వర్ణ పుంఖము భవత్తైన్యజయాస్పద, మఖిలాభి మాతిభయంకరమ్ము

తే. సూత కేతువు లక్షించి చూప తెన్న, నేయుటయు నేటులో నరి యిత్తిపి పడియె
నపుడు మన వారిదర్పముయశముక్రియము, స్వాంతములు గూర్చబడినట్టలయ్యెనధిప.

క. హాహాకారము సేయుచు, పూహము లగునిదుప్రసలు పోడిమి చెడి ము
దేహు లయి కర్ణజయనం, దేహమునన్ నిశ్చయంబు దెలిసిరి దానన్. 375

వ. అంతరయంబునం బేర్చి భీభత్సండు. 376

—అర్జునప్రియుక్తంబగుశరంబునఁ గన్గళిరంబుదెనుట—

మ. పురుహూతాయుధతుల్యవీర్యము జ్వల త్పూర్ణాశుజాలాంచితం
బరుణాగ్నిప్రతిమానరూపము యమవ్యాతాననోగ్రాంగ మీ
శ్వరనారాయణచక్రసన్నిభము షడ్వ్యాజం బరత్నిత్రయో
త్తర ముత్తేజిత ముత్తమాంజలిక మస్త్రం బెత్తి మంత్రించుడున్. 377

క. నచరాచరజగమంతయుఁ, బ్రచలించెన్ ఋషులు స్వస్తి వలికిరి రణమం

- దచలుఁ డయి కాలదండ, స్రుచురం బగునమ్ముదొడుగు పార్థుని గనుచున్. 378
- వ. అట్లభిమంత్రితం బగునంజలికంబు నప్పండవేయుండు గాండీవగుణంబునం దనుసం
ధించి ధనుష్పంకారంబు నేయుచు గాండీవంబు నుద్దేశించి. 379
- ఉ. ఏ నియమవ్రతంబు వహించి తపించినవాడ నేని నా
మానస మెప్పుడున్ గురుల మాన్యులఁ గొల్చెడునట్టిదేని సం
ధానము చేసినాడ మహితం బగుదివ్యశిరంబు దీన నా
ప్రాణవిరోధి వీనిఁ దెగటాటుతు గావుత దివ్యధన్వమా. 380
- తే. అనుచుఁ దెగనిండఁదిగిచిహుమ్మనుచు నార్చి, శత్రువధమెంచి విశిషెనస్త్రంబు మృత్యు
పెరఁగ నొప్పునధర్వాంగిరసము నుగ్ర, విగ్రహం బైనకృత్యను విడిచినట్లు. 381
- చ. అదియును భూనిభోంతరము సంతర మితయు లేక మంటలం
గదురఁగ జేసి మండుచు నఖండజవంబున సంబరంబు బి
ట్టదుముచు నార్చుచుం గదియ నై కనుచుండెడుసంతలోకలం
బాదివి ధనంజయారిగళముం దునుమాడె మహా గ్రభంగిగన్. 382
- తే. సురవిభుఁడు వజ్రమున వృత్తుశిరము నట్లు, కవ్వడి నిజాంజలికమునఁ గడ్లుశిరముఁ
దునిమె నపరాహ్ణమునఁగురుజనులుకుదు, చుండు దనవారు సంతస మొందుచుండ.
- మ. శరసంచ్చిన్నము రక్తసంభృతము భాస్వత్కుండలాలంకృతం
బురుదీప్తిస్ఫురితంబు కర్ణశిర మ ప్లువీస్థలిన్ న్రాలె న
చ్చరమాంక్రిమునుండి స్రస్త మగుచున్ సాంప్రాదుణాత్మకృతుల్
తెరలన్ జండగభ స్తిమండలము వాగ్ధిం గూలుచందంబునన్. 384
- ఉ. అట్టయు నాడి యాడి నిమిషార్థములో నిలునెల్ల నెత్తురుల్
బెట్టి స్రవిప నార్చుచు గుబ్బెల్లనఁ నూలె నిరారంబునన్
జట్టవలం బురందరుఁడు జగ్గరితంబులు గాఁగ వజ్రపు
బెట్టన నేయ గైరికసువిశ్రుతి మైనమహాద్రి యో యనన్. 385
- వ. అప్పుడు. 386
- క. ఇరువాఁగుయోధు లందఱుఁ, బరికించుచునుండ సంగపతిదేహమునన్
వరతేజ మొండు వెలువడి, పరిణతరవిలోనఁ జొచ్చెఁ బరమాద్భుత మై. 387
- ఉ. పాతితుఁ డైనకర్ణుఁ గని పాండవసైన్యము సంకు లూఁదుచో
శ్వేతహయండుఁ గృష్ణుడును జిందము లొత్తిరి సోమకాదులున్
చీతమనస్కులై మురజభేరులు మ్రోయఁగ సింహనాదముల్
కౌతక మానహిల్లఁగ నఖండగతి బానరించి రెంచఁగన్. 388

తే. సైనికులు తూర్వనాదముల్ సంసుటిల్లఁ, దెల్లముగఁ బుట్టములను విదిర్చికొనుచు
నప్పళించుచు భుజముల నంత నంత, నృత్యములు నేయుచు బొంగి రెంతయేని. 389

మ. వసుషేణాక్కుండు సాయకాశువులతోన న్వేల్లి భీభత్సకా
లసమావేశముకల్మి నస్తగతుఁడై లక్ష్మింపఁగా నైనయ
ప్లు సమీరాత్మజఁ డుల్లసిల్లి యెక లుప్పొంగంగ బాహువులిం
చి సమీచీవగతిన్ జగం బద్రువః జేసెన్ సింహనాదార్భటిక. 390

మ. అపరాష్టాంబు పరార్థమందు నరశస్త్రాస్త్రప్రభిన్నాంగుఁడై
నృపతిప్రాణముఁ బోనికట్లుండు వడన్ వీక్షించి సీసైనికుల్
త్రప యింతేనియును లేచిదుఃఖమున సంతస్తాత్ములై బాణవా
తపరీతాంగులు గానఁ బాటిరి వెఱు దర్కించి మార్కొ లెప్పడన్. 391

క. ధరణిసురశాపము తనృరణాలము లేద యేమొ మహిఁ గ్రుంగినక
ర్ణరథం బెప్పటి యొప్పె, దురగమునకు వహశక్తి తోడన కలిగెన్. 392

చ. రథికుండు కేతనంబు తెగి రాలుట మ్రోడయి యున్నతన్మహా
రథమున నున్నమద్రవతి రథ్యములన్ సవరించి మొదె మై
పుధివి నన్మక్రవాహమునఁ బెంపటి గ్రుంగినయంగనాధుని
బ్రధనపరాక్యులు డగుదుఁ బాటఁ గినుంగొని రాన్మె నశ్రువుల్. 393

మ. మనదుర్యోధనుఁ డశ్రుపూర్ణములు డై స్క్రాగన్నుఁ గొన్నట్టు లుం
డి నితాంతార్థిహతాత్ముఁడై సరునివాడికి ప్రేల్చి పెన్నెత్తుట
దను వాడం బసియున్నకట్లఁ గని వైద్యం బాస్యము దున్నతిం
గొనఁ గన్నీళ్లులు చాలువాట నొకవోఁ గూలె న్నిచూ ర్పేర్పడన్. 394

—కర్ణవధానంతరము శల్యుండు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట—

వ. అట్లున్నసమయంబున మద్రేశ్వరుండు రథంబు దోలుకొని వచ్చి కంట నీరు
గ్రుక్కుకొనుచు గద్గదకంఠం డై యిట్లనియె. 395

తే. కర్ణసూర్యుండు పొడవ గణమునందుఁ, దనస్త్రతావాతపము గాచి వైనమునను
గాలగతి నొందె దాని కిగ్గతిని నీవు, బేల వై జాలి నొందుట పోలు నొక్కొ. 396

ఉ. చూచితి నెన్నియో భయదసూచకముల్ సమరంబు లెరు నే
జూచి యెఱుంగ నగ్గునుండు సూతసుతుండు నొనర్చినట్టివి
యోచితకార్య మై పొగడ నొప్పె డునీసమరంబు సాటి రా
వోచెల! ప్రాణికోటికి మహోగ్ర మకాండము కల్ప మట్లగున్. 397

క. వ్యాతాననుఁ డై శమచు, డెత్తినగతి సూతసూతి యేడ్చెట మెఱయన్

- హత్తి పగఱ నేర్చె ననం, జత్తము గడుఁ దత్తఱుబు జెందెడు నిపుడుక. 398
- క. ఆతనివడికిఁ లోకులు, భీతిల్లిరి నాఁగ నేలఁ వృష్టివరనరుల్
భీతిల్లి రేమి చెప్పదు, నాతఁ యొకప్రళయకాలుఁ డన నయ్యె ననిక. 399
- క. ఇట్టిఁడు కర్ణుం డైనం, గట్టిఁడిదైవంబుచేత గలిగినదానం
గిట్టించె నతని నర్జునుఁ, డట్టె మఱుఁ జెప్ప నేల యని యది యస డే. 400
- కా. నీకార్యార్థము పూచి వచ్చి ధరణిం దీపించుభూపాలు రా
పాకారిప్రతి మానవైభవు లనిం బ్రాణంబు లాశింప కి
ట్లీకయ్యంబున నొద ట్టిఁగఁ బశిరో వీక్షింపు మీయంతకున్
లోకాతీతము దయ్యపుజెయిది యేలో నీకుఁ జింతింపఁగఁ. 401
- క. అని చెప్పిన విని దుర్యోధనుఁ డంతయు మనమునంపు దా సరిసియు న
జ్ఞనకుం బోలె విసంజ్ఞం,డును దీనుఁడు నార్తుఁ డై కడుగడు నూర్చుక. 402
- వ. అనిన విని ధృతధాన్యుండు సంజయునిదిక్కు మొగం బై కర్ణుండు వడినపదంపడిఁ
గురుపాండవు లెవ్వధంబునం బ్రవర్తిల్లిరి చెప్ప మనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 403
- సీ. కర్ణుండు దెగినంతఁ గౌరవుల్ దేవద,త్తారావమాలించి యడలు గుడిచి
కడలిమధ్యమ్మునఁ గల మవియం బేరు, లట్లు సింగముఁ గన్నహరిణము లట్లు
శృంగముల్ విఱగినవృషభంబు లట్లును, భగ్నదంష్ట్రము లైనపాము లట్లు
చెయ్యులు దక్కి వాసి బాసి విశ్రస్తు, లై జాఱఁ గవచంబు లాత్మఁడుచుఁ
- తే. బాధుఁడో భీముఁడో వచ్చి చదును రనుచు, వెఱఁగుపాటున నటు నిటు బెగడి కనుచు
నర్పనంకీర్ణవనమందు సాఁతుఁ బాసి, నట్టిపాంథులు నాఁ బాటి రని దొఱంగి. 404
- వ. లోకం బంయుఁ బార్థమయంబు గా నాలోకించుచు నట్లు భయోద్రేకంబునంజేసి
పఱచునిజసైనికులం గాంచి సుయోధనుండు సారథిం బిలిచి చూచితే మనమూఁక
పార్థునిం బ్రతిఘటింపం జాలక భయోద్దితం బై పొలుచున్నది నే నిప్పుడు కృష్ణార్జున
వ్యకోదరులం దొట్టిపాడవఁడుపాతం లగుశాస్త్రవులం దెగ నేసి మిత్రం బగుసూత
పుత్రుని ఋణంబు దీర్చెదం గాక రథంబు వోవని మృనిన నతం నట్లు చేయు
టయు సంతఁ బంచవింశతినవాస్త్రపాదాతవ్రాతంబును బెక్కువేలరథమాతంగతురం
గంబులును వానికిం బాసట యై పోవుటయు గని భీమసేనధృష్టద్యుమ్నులు చతు
రంగబలనమేతు లై చని వారిమార్కొనినంబోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ. 405
- కురుబలంబు భీమాన్జనుబాటి నిలువ లేక విఱిగి పఱచుట —
- చ. అరదము నెక్కి నేల నగునట్టిరఁ గిట్టుట పాడిగా డటం
చరదము డిగ్గి భీముఁడు గదాయుధముం గొని సాలువంబునాఁ

దిరుగుచు నొక్కవ్రేల్మిడి మథించి మథించి వథించి నొంచె న
య్యిరువదిమైదువేలజను లింతటిలో నశియించి రెంచగఁ.

406

సీ. గాండీవి గాండీవకార్యుకనిష్ఠ్యుఁ, కాండంబుల రథాలి గండడంచె
మాద్రేయసాత్యకుల్ మార్కొని శకునిరా, ప్రతుల నందఱఁ గూల్చి రతులశక్తి
ద్రౌపదేయులు చేకితానశిఖిండులు, చేతఁ జిక్కినవారిఁ జెండి రేచి
పార్వతుండును భీమపరిసరవర్తి యై, వానితో నేటునఁ బాలు గొనియె

తే. విడిగి మననేన వెన్నిచ్చి యింప జొచ్చె, నపు డెలుం గెత్తి నీపుత్రుఁ డగునె పఱవఁ
బఱచి మీ రెడ్డుఁ జావక బ్రదుకఁ గలరె, మరలుఁ డే గల నరిసేన మాటుకొందు.

ఉ. మిత్తికి డాగి యుండు మని మీరు దలంచుచు బోవఁ జొచ్చినఁ
మిత్తికి నెత్తు వచ్చి మిము మీదఁట భీముఁడు వోవ నిచ్చునే
మిత్తియశస్కరం బగును మీకు రణంబున మాటుకొందు నే
నిత్తఱి నల్పనత్వ లగుక్ష్మణ్యుఁ డ్రుచి జయంబు గాంచెదఁ.

408

వ. అని నీకొడు కెంత చెప్పినను గాధవిత్తులు గాన మహిషీతు లెల్లరును వాని
మాట పాటింపక పాటం జొచ్చి రస్వడు శల్యుడు దుర్యోధనుం జేర నరిగి యి
ట్లనియె.

409

సీ. పాఱఁ జూడుము రాజ! భంకనానని యెల్ల, వైతరణిం బోలె వఱలుచుండె
జశురంగబలగాత్ర శకలంబులును ఛత్ర, చామరద్వజశస్త్రశకలములును
వేలకు వే లయి పోలింప రానివై, కుస్సులై తిప్పలై కూడికొనియె
రక్తప్రవాహంబు వక్తమై ప్రవహించె, మృతక శేబర ఋల మీఁద నెక్కి

తే. స్వర్ణరత్న విరాజితచారుమకుట, కవచకుండలాదివిభూషణవరరజము
రేగి సాంధ్యగాగ్రమ రెక్కొనంగఁ, జేసె వీక్షింపు మయ్య యోషితితలేశ. 410

క. ఈరాద్రముహూర్తమునఁ, భూరిరజోరక్త పుంజభూషిత యగునీ
ధారణి ఘనరక్తాంబర, ధాగిణి యగుతమణి వోలె దుఁడంగ నయ్యెన్.

411

తే. కటకటా! కంటివే రాజ! కర్ణుఁ డిపుడు, గాండివచ్యుతశరసక్తగాత్రుఁ డగుచుఁ
గూలి నెత్తుటివఱ్ఱునఁ నేలుచుండి, యును దివాకరుగరిమఁ గన్గొనంగ నయ్యె.

412

వ. అని చెప్పి దివాకరుండు నస్తమింపఁ బొవుచున్నవాఁడు గావున నేటి కీకయ్యంబు
నాలించి సైన్యంబు మరలించి శిబిరంబులకుం జను టుచితంబునున్నంతఁ గృపకృప
వశ్యాశ్లేథామసౌబలసుశర్మస్త్రములును వచ్చి రారాజ నాశ్వాసించి శ్వేతాశ్వ
ధ్వజస్త్రజ్వలనంబుం బ్రతీక్షించుచుం జని రంత సంతరితుఁడవు లగునిర్బలునఁగృణ్ణుఁడను
లం బ్రశంసించుచు స్వర్గింబునకు నిర్గమించి రనంతరంబ.

413

—సూక్ష్మాప్రయత్నము.

- మ. ఖగవిధం బయి రక్తసిక్త మగుచుం గన్పట్టుకర్ణాంగ ము
మొగి రంగస్థలి ధూళి గ్రుంగి పడుటం బోలించి భక్తప్రియుం
డగుభానుం డరుణప్రభాభగితుఁ డై స్వాంశూన్నతిన్ ముట్టుటం
డగ నీరాడఁగ నో యనం జనె సముద్రప్రాంతముం జేరఁగన్. 414
- చ. అరదము గ్రుంగి శస్త్రములు నస్త్రములున్ స్ఫురియింప కార్దుఁ డై
తిరపడ కున్న కన్లు సముగిర్లపగాక్రిము సత్యవాక్షిధిక్
దురమునఁ జంపెఁ కార్దుఁ డని తోరపుఁగిన్క ఖగుండు గాంచె నా
నరుణిమ దోచె నాకసమునగుడు సమంతత మాక్రమించుచున్. 415
- తే. దాననిరతుఁడు ధర్మాత్ముఁ డైనవాఁడు, కొడుకు చచ్చినతోకంటె గుడిచి కుడిచి
దైవమాతి నీలై ననుచు వాపోవు ననఁగఁగొనరి యూర్పుచు ద్విజకోటి గూళ్లు నేరె.
- సీ. అపుడు జీవించినయ ట్లున్న కన్లునఁ, బరికించి భూతమల్ భయము నొందె
నమలభూషణభూషిత మగునాతనిమోము, పూర్ణచంద్రద్యుతిం పొలుపుమిగిలె
గనకభూషాంబరకలిత దేహుఁ డతండు, చివురు వెట్టినచెట్టుచెలుపు గాంచె
నరునిబాణాబ్దమునను జ్వలించుట మాని, నృగుఁ డాఱునగ్నినా నరయ నయ్యె
- తే. నర్థిక్షేపమూహ కల్పనవిజము, లే దొసంగుట కనుమాట లేనివాఁడు
తనదుసర్వస్వమును విప్రతతి కొనఁగిన, ఘనుఁడు తా నట్లు తెగి పడెఁ గాలవశత.
- తే. కర్ణుతల భారతం బని నిర్ణయించి, వేని నమ్మి నీతనయుఁడు వేర మిట్లు
పెట్టుకొనియెనొ నేడు నా నట్టిమేటి, పోకడం గాంచె మీయాశఁ బోకడంచి. 418
- వ. అట్లు కర్ణుండు వడినప్పుడు ప్రభాకరుం డస్తమించె నేలులు పాఱకుండె బుధగ్రహ
మృగ్మవర్ణంబు గలిగి తిర్యగ్వలనంబు నొందె బృహస్పతి రోహిణి బీడించె నభం
బు ప్రేలినట్లు తోచెఁ బరుషవాయుపులు వీచె భూమి కంపించె దిద్దాహంబు దీపిం
చె నర్ణవంబులు ఘూర్ణిలై నుల్కాపాతంబులు ప్రస్ఫీలంబు లయ్యె నిశాచరభూతం
బులు సంప్రహృష్టంబు లయ్యె నుటియు ననేకోత్పాతంబులు భూతంబునఁ బూడ్
కట్టె నంతరిక్షంబున దేవతలు హాహాకారంబు గావించి రక్తశ్రుతి నరనాగాయంబు లి
ద్దఱును భూమ్యాకాశంబులు మాఱుమ్రోయ దేవనత్తపాంచజన్యంబు లొత్తిరి నీ
సైనికు లెల్లరు నాస్వనంబు విని విశ్రాంతలై సుయోధనాదంబు బెట్టి చెట్టొకఁడు వట్టి
రట్లు తనబలంబు తీతవిగ్రహంబై కాందశీకం బగుట గాంచి నీసుతుండు శల్యాను
మతంబున సేనలం దివియందఁ బంపుటయు నవశిష్టనారాయణగోపాలపరివృతం డై
కృతవర్ధయు గాంధారసహస్రరీతుండై శకునియు నాగానీకపరివేష్టితు లై కృపా

శ్వత్థామలును సంశ్చకాపశిష్టసమన్వితుఁడై సుశర్మయు హతశేషు లయినదర్శ్యో
ధనాదికురుకుమారులును మ్రోడువడి యున్నరథంబు దోలుకొని శల్యుండును ద
క్కునుంగలసైనికులును భయభోక్తులు లినుమడింప వేషమానులును విచేతస్కులు
నయి కొండ అర్జునుం బ్రశంసించువారును గర్జ నగించువారును విధివిధానం బను
ల్లఘ్యం బనువారును ధనదారరాజ్యంబుల నిరాశం జెందువారును బాండవుల నిక
జయించు టరిది యనువారును నై యున్నవారి నెల్ల దుఃఖాక్రాంతచిత్తుం డగుదు
ర్యోధనుండుపశమిల్లగ జేయుచు విజినలకుం బుచ్చి తాను దనశిబిరంబునకుం జని
శోకసాగరమగును డై యుండె నంత నక్కడ.

419

ఉ. అంజలిశాస్త్రఘాతమున నాపసుషేణుఁడు గూలినంత వి
శ్వంజయు డైనకేశవుఁడు వాసవిఁ గొంగిటఁ జేర్చి గాఢము
తస్మింజనకోక్తుల మదికి సంతసము న్మోపించుచుం బ్రయ
వ్యంజకపూర్వకంబుగ యధార్థవిధంబునఁ బల్కె విప్లుగన్.

420

శా. వృత్రం దొల్లి మహేంద్రుఁ డాహవమున న్వేటాడిన ట్లీవు నే
డాత్రం బందక డింద కీవృషలవంశాచారునిం గూల్చి తా
వృత్రం జీల్చుట కర్ణఁ గూల్చుటయు నుర్విం దుల్యరూపంబుగా
స్తోత్రంబు ల్పచరింతు రెల్లపుడు నీశూరత్వ మగ్గించుచు.

421

ఆ. నీపరాక్రమంబు నీసారు నీలావు, తేటపడెదురీతి మేటి మైన

కర్ణవధము దెలిపి ఘనుఁడు ధర్మజనకు, నప్పు దీర్ఘకొనుట లొప్పు నీకు.

422

ఉ. గలు బవళ్లు కర్ణవధరీతియె చేతమునం దలంచుచుం

బోలనిపోకలం బడుచుఁ బొక్కుచునుండు నతండు నేఁడు నీ
యాలముఁ జూడ వచ్చియు శరార్ధితగాత్తుఁడు గాన నుండ లే
కేలిద మైన నేగెఁ దనయింటికి వెంటన నీవు గంటివే.

423

—కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుపాలికిం జని కర్ణమృతిం దెఱపుట—

వ. అనుడు నర్జునుం డట్ల యగుం గావుత మనుటయు నతండు రథంబు మరలించి ధృ
ష్టద్యుమ్న యుధామన్యులను భీమసేననకులసాత్యకులం బిలిచి మే మిదె ధర్మగాజు
నకు నంగరాజవధం బెఱింగింపఁ బోవుచున్నవారము మీరిందుఁ గలచందంబెల్లఁ
జూచుకొని లేచిరం డని చెప్పి యప్పుడ కదలి రాజనదనంబునకుఁ బార్థసహితు
డయి పోయి కాంచనశయనోత్తమంబున శయించినవానిం గాంచి వానిసాదారవి
దంబులకుఁ దానును దనమిత్రుండును నభివాదనంబు గావించుటయు నతండు వారి
హర్షోత్కర్షం బుపలక్షించి రాధేయుండుహతుండకాఁదలంచిహర్షాశ్రుపూర్ణలోచనం

డై లేచి వారిం బిగియారఁ గొఁగిలించుకొని మించినవేడ్క నాదరించె నం
తఁ గొంతేయావరజనహితుం డగుగోవిందుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డై
చేతులు దోయిలించుకొని యిట్లనియె. 424

మ. మనభాగ్యమున నిమ్మహారణమునఁ మాటొడ్డి గాండీవి క
ర్ణునిఁ గాలక్షయ మందఁ జీసె నిపు డాకూరోత్తమాంగంబు మే
దనివై వ్రాలెఁ దదీయరక్తమునఁ దృప్తిం గాంచె నీభూతలం
బని నేకీడును బొంద రీపు మఱి నీయాత్మీయులు ని్వంటివే. 425

మ. గరితం గృష్ణఁ బరాభవించి సభలోఁ గాఱుల్ ప్రసంగించి మీ
కరి యై యెగ్గులు నుట్టఁ జేసినఖిలుం డాసూతపుత్రుం డనిఁ
శరపూర్ణాంగకుఁ డై శయించె ధరణీచక్రంబుపై నేఁ డనం
తరకర్తవ్యము సూడు మీపు దొర వేరిద్యూమిభాగంబునఁ. 426

వ. అనినం బరమానందభరితాంతరంగుం డై కుంతీపుత్రుం డాదేవకీపుత్రుం గాంచి యి
ట్లనియె. 427

చ. ఇది యొకవింశలోని దన నేమిటి కోమహితాత్మ! మాకు నె
య్యదనునఁ గూర్చునేడుగడ వైనపుడే భవికంబు లన్నియుం
గదిరెడు నీపు సారథివి గా నెద నియ్యకొనంగఁ గాదె యి
క్కడనమునఁ జయంబు గొనఁ గల్గె ధనంజయుఁ డేల చెప్పగఁ. 428

ఆ. అనఁ! నీయనుగ్రహమునకు నీనిగ్రహమున కెందునేని యడ్డు గలుదె
యీపు నలించితేని యెంత లెంతలు నైన, సమకుటెడు నటంచుఁ జదువ నేల. 429

వ. అని వానికేని కేని గీలించి కృష్ణార్జునులం దిలకించి. 430

మ. అరయఁ మీగు పురాణమానివగు బుద్ధ్యత్తేజు లై యొప్పున
న్నరనారాయణు లించు నారదుఁడు ము న్వాక్రుచ్చే వ్యాసుండ మీ
వరగాధల్ వచియించెఁ బెక్కువరు లోవైకుంఠమూర్తి! భవ
త్సరమానుగ్రహమే ధనంజయజయప్రాప్తిప్రధానం బగుఁ. 431

ఆ. ఇట్టిసీపు గలుగ నెపుడు మాకు, జయంబు, యగును గాని కాద యవజయంబు
నీగుబుద్ధిమహిమఁ గాదె భీష్మద్రోణ,ముఖ్యు లెల్లఁ బడుట మురవిదారి. 432

వ. అని పలికి పాలికలనం బడినకర్ణుం గాంచ నెంచి తదనుమతంబు వడిపి కాలవాలంబు
లును శ్వేతాంగంబులు నగుతురగంబులం బూన్చినశతాంగం బెక్కి కృష్ణార్జునసహి
తుం డై కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ నిజవరివారంబు పరివేష్టంపం గదలి కయ్యం
పునేలకుం జని కేసరావృతం బుకడంబకుసుమంబు వోలె శరశతాంశితుండును

వీచ్ఛిన్నకవచుండును విభిన్నగాత్రుండు నగునాసూతపుత్రకశేబరంబు సారెకుం
జూచి సంజాతప్రత్యయుం డై తన్నవ్వడు వెండియుం బుట్టినవానిఁ గా మానసంబు
నం దలంచి వాసుదేవార్జునుల నెంతయుం బ్రశంసించి కృష్ణుం గాంచి. 433

సీ. ఓజనార్దన! యిట్లు రాజ వైతిని నేను, నాతమ్ములును నీడు బ్రాతివలన
సామ్రాజ్యసుఖ మందఁ జాలి కృతార్థుల, మైతిమి లోకంబు రీతి గలుగ
నతిమాని యగుసూతసుతునిమృతి నిన్వి, ధార్తరాష్ట్రుండు జీవితంబునందు
రాజ్యంబునందు నిరాశుఁ డై వోయెడు, నని నేఁ దలంచెద నంతరాత్మ
తే. నేను గనునిండఁ గూర్కును గానకయ త్ర, యోదశాబ్దము లెట్టెట్టులో కడపితి
నేడు సుఖనిద్ర చేసెద నీస్తసాద, గరిమయే దీని కంతకుఁ గారణంబు. 434

ప అని ప్రశంసించుచున్న సమయంబున భీమసేననకులసహదేవులును సాశ్వతిశృష్టద్యు
మ్నశిఖండి ప్రభృతులును వచ్చి సముచితాలాపంబుల నయ్యుధిష్ఠిరునకు హర్షోత్క
ర్షం బాపాదించి వాసుదేవార్జునుల గీర్తించి వారును దామును సంతోషాయత్న
చిత్తంబులు హత్తుకొన నేనాసమూహంబుతోఁ శిబిరంబులకుం జని రని సంజయుం
డాంబికేయుం గాంచి వెండియును. 435

క. నీవలన నిన్నిచేటులు, గావూసిన వయ్యె నీవ కారణ మైతో
భూవర ! వగచినవిప్పుడు, పోవునె శల మనుభవింపఁ బోలదె నీకుఁ 436

వ. అని కర్ణవధప్రకారం బంతయు సవిస్తరింబుగ నెఱింగించె నని వైశంపాయనుండు
వెండియును. 437

మ. అరుణాబ్జానిలవహ్నియాశ్శికము వైత్యారాతిరూపంబు భా
స్వరమోక్షస్రద మీమహాహవము విశ్వం బెన్నఁ గృష్ణాష్టమల్
పరఁగం జేసిరి భూతలంబునను మున్ బ్రఖ్యాతి కెక్కంగ బా
వరి! తద్భావన సర్వయజ్ఞశలముం బ్రపింపఁ బేయుం జమీ. 438

చ. ఇది వినినం బఠించిన నహీనయశంబు ధనంబు ధాన్యమున్
నదమలవైభవం బఖిలసౌఖ్యములుం జిరజీవితంబునుం
గదుర నిహంబునం బొదలఁ గల్గి యనంతరమందు ముక్తిసం
పదయును బొందు భక్తుఁ డగువాఁడు త్రిమూర్తు లనుగ్రహించుటక. 439

సర్కుటము. ద్విజుఁడు పఠించి దీని శ్రుతిదివ్యఫలంబును బా
హుజుఁడు పఠించి సత్యమును యుద్ధజయంబును నూ
రుజుఁడు పఠించి భూరితరరుక్మచయంబును బా
దజుఁడు పఠించి సౌఖ్యమును దక్కగొనున్ ధరణిన్. 440

క. అని కర్ణపర్వ మంతయు, జనమేజయమనుజునికి సాత్యవతేయో
క్తినిరూఢిఁ వైశంపాయనమానీంద్రుండు వినిచె నని చెప్పటయున్. 441

వ. నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు నెప్పు మని సూతు నడుగుటయును. 442
—ఆశ్వాసాంతము—

ఉ. తొల్లిట నే నొసర్చినద దోషమ మైనను దత్ఫలంబు సం
ధిల్లఁగ బుత్రశోక మనుతివ్రదవానలకీల పెట్టి నా
యుల్లముఁ గాల్చివైచితి వయో యిక నైనను బుండు మీనఁగాఁ
జల్లనిమందు వేసి వెతఁ సాల్పడఁ జేయనె సర్వరక్షకా. 443

క. శ్రమకోర్వఁ జూల భవబంధము వాపి భవత్పదాబ్జదర్శనమున నా
కమితానందసుఖ మొసంగుము నే నీపాదసేవకుడ నోదేవా. 444

మాలిని. నిరుపమగుణభూషా నిత్యసత్యస్త్రితోమా
వరకలితమనీషా వాసుదేవాదివేషా
సరసమధురభాషా శాసితాత్మీయదోషా
భరితజగదశేషా భవ్యతేజోవిశేషా. 445

—గద్యము—

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర, వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర,
సమారాధితవిబుధరాజ, శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందుఁ
గర్ణపర్వంబున సర్వంబును.
జగురాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ
సీసీసీసీసీ

మ. భృగురామాత్తమహాస్రశేస్రవిభవావిర్భూతబాహాబలుం
డగువైకర్తనుకారణంబునను బేరై యజ్ఞశుల్యంబు నై
జగతిం బొల్చినకర్ణపర్వమును శశ్వద్దద్యపద్యంబులన్
దగునాంధ్రంబునఁ గృష్ణమూర్తికవి సంధానించె నంచస్మత్కి.

శ్రీ కృష్ణభారతము

శల్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కేశికమునిసు

త్రామాన్వయమందు శంకరమతస్థుడ నై

ప్రామాణికుఁ డగునాకున్

నీమహిమం బెఱుఁగు తెఱఁగు నేర్పవె తండ్రి !

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు కన్ఱుండు వడినపదంపడి నల్పా
వశిష్టం బగుబలంబుం గూర్చుకొని సుయోధనుం డేమి చేసె మాపూర్వులచరిత్ర
మెంత విన్ననుం దృష్టి గలుగ దయ్యెం గావున నవిస్తంభుగ నెఱింగింపు మనిన
జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

2

నీ. జననాథ! రాధేయుఁ డనిమొనం బడినంత, మునిఁగి శోకార్ణవమున నృపుండు
హాకర్ణ! హాకర్ణ! యని మాటి మాటికి, వాపోవుచును బరివారశేష
మంటి రా విడిదల కరిగి సుహృత్సమా, శ్వాసితుం డయి కొంత శాంతి నొంది
భాగధేయము బలవత్తరం బని భవితవ్యముం దలపోసి ధైర్య మూఁది

తే. ప్రథననిశ్చయ మొనరించి బాహుశాలి, శల్యు సేనాపతిగఁ జేసి కల్యమందు
మిగిలి యుండినమూఁకతోఁ దగిలి యనికిఁ, జేరి పోరాడె నెంతయు ఘోరముగను.

ఉ. శల్యుఁడు శత్రురాష్ట్రదయశల్యుఁడు కల్యము గోలె రెండుజాత్
శల్యపరంపరన్ విమతసైన్యము సైన్యము నొందఁ జేసి సా
కల్యము పేర్పడం దనకుఁ గల్గిననల్లురు ద్రైశ్లఁ దాను వై
కల్యము దోప భూపశరఖండితుఁ డై పడె నేమి చెప్పదున్.

4

నీ. అంత దుర్యోధనుఁ డనిపని సాలించి, హతబంధు వగుట భయంబు గుడిచి
వడిఁ బాఱి కడ నొక్కమడుపునం బడి డాఁగె, డాఁగినఁ బాండవుల్ డాయ నరిగి
పరుసంబు లొలుకుచుఁ బరివరిఁ బిలువంగ, వెలివచ్చి వడముడివలకుఁ దిరిగి
తఱుఁగనిపగ వట్టి తవిలి పోరుచు వాని, గదఁ ద్రెల్లిపడె సంజ గదిరి నంతఁ

తే. గృపుడు కృతవిర్యగురుపుత్రుఁ డపుడు రేయి,య గుడఁ బాండవశిబిరఁబ లందుఁజొచ్చి
పాండుపాంచాలమత్స్యప్రభద్రకాది,నర్వసైనికులం జంపి రార్వనార్వ. 5

వ. అంత సమ్మఱునా డరుణోదయంబున సంజయుండు దుఃఖశోకసమన్వితును దీనా
సనుండు నై కురుక్షేత్రంబునం దుండి కరిపురంబున కరుదెంచి. 6

—సంజయుండు సవరభూమినుండి వచ్చి యుద్ధవృత్తాంతముచెప్పట —

చ. కనుఁగవ నశ్రుపూరములు గాలువ గట్టఁగ నూర్వబాహుఁ డై
కనుకనిఁ గాల్గి దొట్రవడ గద్గదకంఠము మీఱఁ జేరి హా
జననుతనామ! హా నృపతిసత్తమ! హా ధృతరాష్ట్రసందనా!
పానుఁజి పోయితే తనువు వోయిన నీవును గాలనిర్మితి. 7

తే. అకట నీ పోక మే మెల్ల నల్లతల్ల,డంపడఁగ నైతి మే మనుటకురు నోరు
రాకయున్నది శక్రపరాక్రములకుఁ, జాపు తప్పనిదయ్యె హా దైవబలము. 8

ఉ. అగ్గతి నార్తనాదముగ నప్పరవీధిని వచ్చుసంజయున్
దగ్గటి చూచి భూవిభుఁడు తానును దమ్ములు నెల్లభూభుజుల్
మ్రగ్గుట లాలకించి నగరప్రజ లెల్లరు నుల్లము తల్లడిల్ల గాఁ
దగ్గనిదుఃఖభారమున దద్దిటి యేడ్చిరి చెయ్యి దక్కఁగఁ. 9

వ. అట్లు పురం బంతయు సముద్రఘోషంబు వలె నార్తఘోషంబు నిందుకొనుచుండు
నంత సంజయుండు గీనవదనుండును వివశుండు నై నృపతిక్షయంబుఁ జేరం జని లో
పలికొలుపుకూటంబున గాంధారియుం గోడంపును సుహృదులును హితులును జ్ఞా
తులును విదురుండునుం బరివేష్టించఁ గర్ణనిధనంబునకుం దురపిల్లుచున్నధృతరాష్ట్రు
నిగని బాష్పగద్గదకంఠం డై తన్నెఱిగించి సమస్కరించి వెక్కిరింపుచు నిల్లనియ.

సీ. శల్యుండు హతుఁ డయ్యె శకునియుఁ డెగటారె, గీటడంగె నలూకుఁ డేటులోన
సకలసంశక్తకుల్ సమసిరి కాంభోజ,శకయవనమేచ్ఛసైన్య మాతఁ
బార్వతీయులతోడఁ బ్రాచ్యులు దాక్షిణ,త్యు లుదీచ్యులును బ్రతీచ్యులును దెగిరి
మఱియునుం గలరాజమండలియును రాజ,నందను లందఱు నుండి రాజి

తే. నకట భీముఁడు చెప్పినయట్లు వాని,పృథుగదాదండమునఁ దొడల్ విఱిగి నీడు
కొడుకు దుర్యోధనుఁడు నేలఁ గూలి పెలుచ,ఘూళిదూసరిలాంగుఁ డై త్రుంగె నధిప.

వ. మఱియు ధృష్టముండును శిఖండియు నుత్తమోజుండును యుధామన్యుండును ము
న్నగుద్రుపదపుత్రులునుపాంచా,ప్రభద్రకచేదిప్రముఖసైనికులునుం బాలిసిరి నీపాత్రు
లగుప్రతినిధ్యాదు లేవురును నివాతు లైరి రథవాస్తిపత్తితురంగచతురంగబలంబు ల
న్నియు గీటడంగె నుభయస్కంధావారంబులును బాడుపడ డయ్యెఁ గాలవశంబున

జగం బంతయు వనితావశేషం బయ్యె మనపదునొకండఁడౌహిణులలోఁ గృపకృతవ
రాశ్వత్థామలు మువ్వరును వారియేడఁడౌహిణులలో ధర్మరాజభీమాద్వననకులసహ
దేవవాసుదేవసాత్యకు లేడ్వరును నీసుతుం డైనయుయుత్సండును శేషించి యు
న్నవారు తక్కునం గలవా రందఱు దుర్యోధనునిమిత్తంబున మిత్తివాతం బడి
రని చెప్పటయు నాకూరవచనంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు గతనత్వం డై సత్వరం
బున నేలం బడి మూర్ఛిల్లె విరుగుచు శోకవ్యసనకర్మితుం డై పుషమి బడియె గాం
ధారి లోనుగాఁ గలకురుకులాంగన లవ్వాడిపలుకులు విని నేలం గూలి విచేష్టి
తలై చిత్రహాసంబుం దాల్చి రంతఁ గొంతవడి కతిక్రయత్నంబున నాంబికేయుండు
లభసంజ్ఞా డై లేచి నలుగడఁ జూచి నట్లు మొగంబు ద్రిప్పి పుత్రశోకనంతప్రచి
త్తుండు గావున విదురుం బిలిచి దీనస్వరంబున ని ట్లనియె.

12

తే. పుత్రహీనుఁడ నొక్కింతమాత్ర మేని, లేక యుండినదీనుఁడ నాకు నింక
నీవ గతి వైతి తమ్ముఁడా! నే నిఁ కెట్లు, తచ్చుకొనువాఁడ నగుదునో దేహయాత్ర.
వ. అని పలికి పయిపయిం గ్రహ్యవిషాదభరమ్మున వివశుండై మఱియు మహితలంబు
నం బడుటయు బంధుజనం బెల్ల శీతలజలసేచనంబునను శిశిరవ్యజనవీజనంబులను
నేద దేర్చిన నతండు పెద్దయుం బ్రద్దనకుఁ దెప్పితిల్లి పుత్రవ్యసనకర్మితుండు గావు
నఁ గుంభనిక్షిప్తపన్న గంబుచందంబున రోజుచు నూరికున్నం గని సంజయుండును
గాంధారీప్రభృతిస్త్రీజనంబును రోదనంబు గావించి నంతఁ గొంతవడికి నవ్విచిత్రపీ
ఠాత్మజుండు విదురుం బిలిచి.

14

—ధృతరాష్ట్రుండు శ్లోడలన్మతి విని గుఱించుట —

ఆ. మనము పశము గాదు మానిను లెల్లరు, నంతిపురి వసించు నట్టులు తమ
తమనివాసములకుఁ దరలంగఁ బుకు మీ, నని వచించ నతండు నట్లు చేసె. 15
క. తనయునిచావున కేడ్చెడు, జనవల్లభు నెదుటఁ గాంచి సంజయుండు కడున్
గనుఁగొనలఁ నశ్రు లొలుకన్, వినిపించగ నున్నఁ దేరె విదురుఁడు వానిన్. 16
వ. అంతఁ గొండొక సేపున కవిచ్చిత్రవీర్యాత్మజుండు చిత్తంబునఁ బుత్ర శోకానలంబు
దఱికొన మాటిమాటికిం ధూమంబు నోనివేడినిట్టూర్చు నిగుఱం జేతులు విదిగ్గు
కొనుచు సంజయు దిక్కు మొగం బై.

17

సుగంధి. ఎంకకష్ట మెంతకష్ట మేవు రాప్యథాసుతుల్
కొంత యైన నొవ్వు గల్గికోరు చావ రంచు నీ
పింతమాత్రఁ జెప్ప వింటి నెల్ల రాజపుత్రు ల
య్యంతకక్షయంబుఁ జేరి రయ్య! యేమి చెప్పగన్.

18

- క. కొడుకులు నూర్వరు దెగుటం, బెడిదంబుగ వినియు నిపుడు పెక్కుపటియై
చెడని దగు నాదుహృదయము, కడిమి వజ్రమున నయ్యె గదె సూతసుతా. 19
- ఉ. చీకయి నేను బుత్రకులఁ జెందియు రూపనిదర్శనంబు లోఁ
జేకొకలేక పోయినను జిన్నెలు వన్నె లెఱుంగ కుండినన్
వాకుల నాలకించుటలు వారలబాల్యవయోవిలాసముల్
నాకుఁ గడుంగడుం బ్రియ మొనర్చెడు నట్టివ యయ్యె నయ్యెయో. 20
- ఆ. అట్టికొడుకు లెల్ల నిట్టయి రని విన్న, యుల్ల మిపుడు తల్లడిల్లు చుండె
దలఁపు రాఁగ నెల్లఁ దహతహ వొడమెడు, నింక నాకు శాంతి యెట్లొ చెపుమ.
- వ. అని దుర్యోధనుం దలంచుకొని. 22
- సీ. నాతండ్రి! రావోయి నన్నుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి, మీయమ్మమిడికెడు మేరలేక
మాకు ది క్కెవ్వరు రాకుమారక! మే మి, కేగతిఁ బోవుదు మెఱుంగఁ జెపుమ
వృధివీపతుల నెల్ల విడి యొంటిఁ గున్యపాలు, నట్లు భూతలమునయందుఁ బడితె
చీకకుల మగుమాకు నీకంటె గతి లేదు, ముదునశ్లమము వీడి పోయి తెందు
- తే. మాపయిం గలప్రీతి సమ్మానము కృప, యెచ్చొటికిఁ బోయె లోఁ గొకింతేని లేని
నీకు నిప్పట్లు వచ్చెనే రాకుమార!, వేరు ననుఁ దండ్రి యని పిల్చువార లింక. 23
- ఉ. ప్రేముడి నాదుకంఠమును బిగ్గి కవుంగిటఁ జేర్చి చేర్చి తా
తా! మహినేత! నాపయి దయం గలవై పని గొమ్ము నీవు నా
స్వామివి నేను భృత్యుడను సాకు మటందువు తొల్లి యిప్పు డా
నీమ్మదులస్వభావమును నెయ్యము తియ్యము నెందుఁ బోయె నో. 24
- క. కురుభూము లెల్ల నేనే, పరిపాలించదను నాకు బాహుబలాఘ్యుల్
పరికింపఁ గలరు పెక్కురు, పరిపంథుల గెలుతు నంచుఁ బలుకుదు తండ్రి. 25
- వ. అయ్యో దుర్యోధనా! కయ్యంపుమాట గలిగినప్పు డెల్ల నీవు నాకు భీష్మద్రోణ
కృపాశ్వత్థామాదులును బాష్టికసోమదత్త భూరిశ్రవోభగదత్తాదులును దుశ్శా
ననాదు లగునాతమ్ములను సాకు బాసటమై యున్నవారు నేను బాండవులన్
జయించుట దుర్లభంబు లోనిది కా దని తఱిమి చెప్పుచు. 26
- మ. కృతవైరుల్ కృతహస్తు లెల్ల మనవారిం దొక్కఁ డొక్కండె పో
రిత మైనన్ సబలంబుగాఁ బగఱ వారిం గూల్చు నిట్టిందఱున్
జత యైనప్పుడు చెప్పనేమిటికిఁ దత్సామర్థ్య మోతండ్రి! స
న్నత చార్మిత్రుడు కర్ణుఁ డొక్కరుండె నన్నుం గెల్వఁ జేయుం జమి. 27

- మత్త. కత్తి వట్టనివాసుడేవుడు గల్గె వారికిఁ బోరి క
 త్యుత్త మోజుడ యైనవానిభయోద్ధతుల్ పొడనూపఁ బో
 వెత్తివోయి జయింతు నే నని యెన్నియో పరు లంటి వే
 జిత్తము దది నమ్మి పాదులచేటు లోనఁ దలంచితిన. 28
- క. హతవిధికతమున నంతయు, విత యయ్యె న్నాతలంపు వివరీతమ మై
 సుతశతకం బనిఁ ద్రెల్లెను, సుతుఁడా! కాలంబు గతికిఁ జోద్యము గలదే. 29
- ఉ. సింగము గాక భీష్టుఁ డొక చెప్పెడుపాటిప్రతాపవంతుఁడే
 సంగరరంగమం దయిన సంయమనీపతి కాలదండముం
 ద్రుంగఁగఁ జేసి వాని చెడఁ ద్రోలఁగఁ జాలఁ డఁట శిఖండిచే
 భంగము నొందె నాఁగ మృగవల్లభ! నక్క వధించుటే సుమీ. 30
- సీ. ప్రథితశస్త్రాస్త్రపారగుఁడు ధనుర్గురు, డలఁతి యే యతఁడు గీటడఁగె నట్టె
 మత్తమాతంగముల్ మనసోమదత్త బా, స్థాకభూరిశ్రవు లీల్చి రట్టె
 గజయుద్ధపుణు లుగ్రంశశ్యు లగుభగ, దత్తజయద్రుఘల్ తరలి రట్టె
 శస్త్రభృద్వర్యులు జలసంధమాగధో, గ్రాయుధశకునులు వోయి రట్టె
- తే. భూరికీర్తులు త్రైగర్త పారవ సుదంత పాండ్య శ్రుతాయు స్సుదక్షిణాచ్యు
 తాయు రావంత్యముఖులు వోకాటి రట్టె, యకట దైవంబుకన్న నన్యంబు గలదె. 31
- క. నారాయణగోపాలురు, నారాయణచక్రతుల్యనానాస్త్రవిదుల్
 భూరియశుల్ సంశస్త్రక, వీరులునుండెగిరె కాలవివరీతగతిన్. 32
- క. అలఘుపరాక్రము లగున, య్యలంబుసాలాయుధు లకటా శకయవనా
 దులు నీల్గిరె శల్యుండును, గలనం దెగిపడెనె కాలగతిపా లగుచున్. 33
- ఉ. నమ్మినబంటు కర్ణుఁ డని నాకుఁ గలం డతఁ డొక్కరుండె శౌ
 ర్యమ్మున నెల్లపాండవుల నాహవరంగమునం దెదిర్చి పా
 రమ్మును ముట్టఁ జేయును ధరారమ యంతయు నాకుఁ దక్కు నం
 చెమ్మెయిఁ జెప్పనుండు వది యంతయు నింతయి పోయె నయ్యెయో. 34
- క. పుత్రులు పౌత్రులు భ్రాతలు, మిత్రులునుం దెగిన మీఁద మిడుకుచు నీవుం
 ధాత్రిఁ బడి యెట్లుతలఁచితో, గాత్రోద్భవ! దైవఘటన గా కొం దగునే. 35
- వ. అని పలుదెఱంగులం బలవించి. 36
- మత్త. భాగధేయసమంచితం డగు భద్రము ల్వడయంగ నే
 భాగధేయము లేనివాడను బట్టు నెట్టులు భద్రముల్

స్వాగతం బిడ లేరు పుత్రులు శత్రుమధ్యమునందు నిం
కే గతి న్వసియింతు సంధుడ వృద్ధుడ గతబంధుడన్.

37

ఉ. తెక్కలు లేనికీపలె తీపులు మాపులు దుఃఖభాజి నై
పొక్కుచు నున్ననన్నుఁ గని పోటరి యైనవృకోదరుండు నీ
వెక్కడిసంగడిఁడ విట నేమిటి కుంటివి నీదుపుత్రులుం
జక్కఁబడంగ నై రనుచు సారెకు నాడుచుఁ జూడకుండుకే.

38

చ. కొడుకులు నూర్వఱుం దెగుటకుం గడుఁ గుందెమనన్ను దెప్పఱు
వడముడి నిచ్చఱాపుగను బల్కెడుపల్కుల నాలకించుచున్
జడమతినిై యిట న్నిలువఁ జాల ఊణార్థము నేని సంజయా
యడవుల కేగి యాకలము లానుచు జీవనయాశ్రఁ దీర్చెదన్.

39

వ. అని నితాంతశోకసంతాపసంతప్తచిత్తుం డై మాటిమాటికిని మూర్ఛిల్లియుఁ దెప్పి
ఱిల్లియుఁ బెద్దయుంప్రాద్దు పేరెలుంగున నేడ్చి యేడ్చి నిట్టూర్పు నిగిడించి నిగిడించి
గావ్లొడిదిక్కు మొగం బై మఱియు ని ట్లనియె.

40

ఉ. ఆమరణాంతదుఃఖమున కాఱడి నొందుచు నుందుఁ గాని సగ
గ్రామమునందు మామకులు కట్టడ చేసినయట్టిసైనిక
గ్రామణులం బృహుతులు గండడఁగించుచు నుండి రింతలో
నామెయి భీష్ముడున్ గురుఁడు నాన్యసమిత్రుఁడుఁ ద్రెల్లి రక్కటా.

41

చ. విదురుఁడు మున్న నా కెఱుగ విన్నె సుయోధనుకారణంబునన్
సదమద మై జగజ్జనము నాశన మానని కొంద ఆమ్మహా
హృదయుని మాట పాటిగ సహింపక పోయిరి మూఢచిత్తతన్
గదిరిన నేనును స్వినవికట్టిడి నైతి నిఁ కేమి చెప్పఁగన్.

42

ఆ. ఎంత చెప్పె నాతఁ డంతయు నయ్యె దైవోపహతుడ నైతి నొరుల ననఁగ
నేల నాదుననయమే యిట్లు శలియించె, నింత కన్నఁ జెప్ప నేమి కలదు.

43

వ. గావ్లొణీ! రాధేమవధానగతర మెవ్వం డనీకీనీముఖంబై కృష్ణార్జునుల నెదిరై వా
నికీ జక్రరతుకు లెవ్వరు పృథ్వరతుకు లెవ్వ రెవ్విధంబున నాయోధనంబు సెల్లె
శిఖ్యం డెట్లు ద్రెల్లె దుర్యోధనుండు ద్రుంగుటకుం గతం బెయ్యది ధృష్టద్యుమ్నశిఖం
డిప్రభృతులును ద్రౌపదీయులు నెట్లు తెగటాటిరి పాండవులును వాసుదేవసాత్యకు
కులు నెట్లు తెగకుండిరి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు జీవించి యుండుటె ట్లిది యం
తయు సవిస్తరంబుగ విన నెంచితిం గావునఁ దేటతెల్లంబుగం దెలియఁ జెప్ప మనిన
నతం డతని కి ట్లనియె.

44

సీ. సూతపుత్రుఁడు రణక్షోణీస్థలిం బడి, నంతఁ గాంతేయసింహారవంబు
శ్రవణకళోరమై చాఁగుదెంచిన నీదు, దడయు లన్నియును విత్రస్తములయి
సింగముం గన్నసారంగము లట్టులు, విఱిగి చెట్టొకఁడు గాఁ బటచుటయును
నీసుతుం డెవ్వరి నిలువరింపఁగ లేక, శల్యాచుమతమున సైన్యసమితిఁ

తే. దివిచి విడిదలకు బోయి వివశుఁ డగుచు, బరిజనులు తన్ను వేష్టింప బయలు నిలిచి
వగచుచుండినతఱిఁగృహస్వాంతుఁడయిన, కృపుఁడగుదుడెంచియూరార్చియిట్టులనియె.

—కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట—

క. ఏ నొకఁడు నీకుఁ జెప్పెద, దాని న్మది నాటునట్లు తగ విని తగు నఁ
మానన మైనం జేయఁగఁ, గా నట్టుల యైన మానఁ గాఁ దలఁపు మెదఁ. 46

ఉ. ఆలము కన్న శ్రేయ మగునట్టిది ధర్ము వాకానొకండు లే
దాలమునందుఁ దండ్రి కొడు కన్నయుఁ దమ్ముఁడు నాక చంపుటల్
చాలనికర్త మైనను బలాయనముఁ బొనరింప కుండుటల్
పోలును క్షత్రజీవి యగుపూరుషవ్యవసకుం దలంపఁగఁ. 47

మ. అది య టైనను జీవితార్థులకు దేహభ్రాంతి పోఁ జాల దే
దమందు న్మన మేరిపై భరము మోవం జేసి రాజ్యంబు గో
రుదు మాభీష్ములు ద్రోణకర్ణులును గాత్రుల్ భ్రతలుం గూలి రి
క్కదనంబు దొక నున్న రాజులును జాఁ గావించు టెం తొప్పనే. 48

తే. ఇపుడు బ్రదికి యుండిన మన మిందలమును, నరునిఁ జెనయంగ నేరము నా వచింప
పలయునే కృష్ణసహితుఁ డవ్వొన వాత్సల్యంబు సురలక్ష్మి కైన దురాసదాండు సూపె. 49

సీ. నిజసారం బగువానిర కేతూర్గ, త్తులఁ దూచి మనసేన చలన ము
దేవదత్తధ్వని దీప్తమై పటతెంచి, నంత మాగుండియ లవియుచుండె
కొఱవి ద్రిప్తినయట్లు వజ్రలుగాండినము, మెఱసి చూడ్కికి మిఱుమిట్లు గొలిపె
వెలిమాపు లాకాశవీధి నంటెమనాఁగఁ, బెరసి నీవారికి బీ తొనంగె

ఆ. గారుచిచ్చువోలె గవ్వడి గడుహెచ్చి, చొచ్చి మనబలంబు శుష్కకావ్య
నమితి నట్లు కాల్చు సైనికుల్ పులిఁ గన్న, జింక లనఁగఁ బటచి రంకిలి పడి. 50

క. నాలుగుశ్వేతాశ్వంబుల, నాలుగుదంతముల నొప్పు నాగము నాఁగఁ
గ్రాలుచు నరుఁ డన్మద్బల, నాభీకవనంబు గలఁచి నలిచెం గదవే. 51

ఆ. ఏమఁ బదియు దినములు లేగ నీనాటికి, ననిఁ బానర్పఁ దొడఁగి మనబలంబు

నాఁడునాట నరునినారాచముల గాలి, కెగిరిపోవ నయ్యె మొగులు వోలే.

52

ఉ. అక్కట యేమిచెప్పదు నృపాత్మజ! ద్రోణుఁడు శల్యుఁ డేను నీ
కెక్కినసూతనందనుఁడు సీపును నీయనుజన్ము లందఱుం
దక్కినయోధముఖ్యులును దగ్గనిపూన్ని-న యుంటి మట్టిచో
నక్కపి కేతనుండు దెగటార్పఁడె సైంధవు నీ వెఱుంగవే.

53

తే. క్రీడి నోర్వంగఁ జాలి యెవ్వఁడు లేడు, వానిశస్త్రాస్త్రములును దివ్యములు తలఁప
నాయకుఁడు లేనిమనసేన నష్టచంద్రఁ, మైనరాతిరి వలె నుండె నవనినాథ.

54

ఉ. అందఱు నున్న కాలమునయందె మహాన్నతతేజః డైన సం
క్రందనసూతి విక్రమ మొకానొకనాటికి నేని వక్రతం
బొందదు డింద దిప్తు మనపోటరు లెల్లరుఁ జెల్లిపోవుటం
గొందల మందు చుండుమనకొంచెపుమూఁక నతండు గాల్పఁడే.

55

ప. ఇదియునుం గాక.

56

ఉ. సాత్యకిభీమసేను లొకసామ్యము వారనిఁ జెప్ప నొప్పునే
సత్యపరాక్రమంబున నెసంగినమాత్రన గోత్రపంక్తులం
బ్రత్యయ మెప్పు నిప్పుడమి పాఁతరతోఁ బెకలించి వేయఁగా
నిత్యమహానముద్రముల నీ ల్లిగిరింపగఁ జేయఁ జాలరే.

57

చ. కొలువున నెల్లరు నివ్వఁగఁ గోయని యార్చుచు గాడ్పుపట్టి పే
రలుక వచించినట్టినుడు లన్నియు సత్యము లట్లు సన్నియుం
జలుపఁగ నుండఁ బొండవుల సంగటపాటున కీ రొనర్చునె
గ్గులు ఫలిమించువేళ నఘకూడెను నేటికిఁ జెప్ప నేటికిన్.

58

స్వాగతము. ఆత్మరక్ష దగు నన్నిటిలో నయ్యాత్మ లేక యవి యన్నియులే వీ
వాత్మఁ గాచుకొనునట్టిఁడ వై స,ర్వాత్మ దాని కగు మయ్య కుమారా.

59

చ. తనకు బలంబుచాలనివిధం బగుదెంచిన సంధి సేయుటల్
తను బలవంతుఁ డైనతటి దారసిలంగ రణంబు సేయుటల్
చను నని నీతిశాస్త్రము పాసంగఁగఁ జేసె గురుండు సీపు ని
య్యనువున సంధి చేసికొనునట్టిఁడ వౌ టుచితంబు చెప్పితిగా.

60

క. కాలోచిత మగురీతిగా, మే లందఁ గోరునట్టి మేదినిపతి ని
త్యాలసుఁడు నాఁగఁ బేర్పడి, శ్రీలు బెక బాసి చెమట సిద్ధము సూవే.

61

ట. కాన ధర్మరాజుకాళులఁ బసి రాజ్య, విభవ మాఁగి కొనుట వెలయుఁ గాని
వెడఁగ వగుచు నిట్లు పడి పరాధవ మొదఁ, పనికి దిగుట మేల యనఁగ నగునె. 62

తరువోజు. కరుణాళుఁ డాపృథాగ్రప్రోవృపుఁడు, కా దనం డెపుడు నీకన్నటితండ్రి
పరిసరంబునకు రాఁ బలికి న వచ్చు, బాటించి విను వానివలికిన వెల్లె
హరి నీకు రాజ్య మీ ననుమతి నేయు, నతనిమాటను భీముఁ డర్జునాదులును
నిరతంబు దాటరు నీతండ్రిమాట, నిలుచు నాహరియును నీ వట్లు నడుము. 63

తే. ఇట్లు నీక్షేమమును గోరి యిత గాఁగఁ, జెప్పితిని గాని కార్యణ్య మెప్పు డేసి
కొనియునోలమునాశించుకొనియుఁగాదు, వినుమువినకున్నఁ జేటగునని యెఱుఁగుము.

వ. అని శోకాయత్తచిత్తుడై వృద్ధుం డగుశారద్యతుండు వేడినిట్టూర్పు నిగిడించుచున్నం
గని దుర్యోధనుండు పెద్దయుంబ్రాద్ధు నిట్టూర్పు నిగిడించి ముహూర్తమాత్రంబు చిం
తించి యవ్వప్రవరునిమోముపై దృష్టి నిలిపి యిట్లనియె. 64

— ♦ దుర్యోధనుండు కృపాచార్యునకు, దనమనోనిశ్చయం బెఱింగించుట ♦ —

చ. హితుఁడు వచించినట్లు వచియించితి నాచెడిపోక కిష్టమున్
మతిఁ బాసరింపనట్టిఁడవు మాన్యుడ వోమ వొడల్ రణంబునన్
బ్రతిఘము వట్టి నాదగువిషయంబు నోర్చితి పేర్చి లోకన
న్నతులకు నైతి నీయుడ ననుం బ్రియతం గను నేమి చెప్పఁగన్. 65

తే. కారణము చూచి చెప్పితి కాని నీడు, హితవ వోరచనము నాదుమతికి నెక్క
దయ్యె నయ్యె ముమూర్షున కొషధంబు, పగిది నేమందఁ జెప్పెడఁ దగిలి వినుము.

సీ. మాయజూదము వన్ని మహిరాజ్యము హరించి, కాశీయంబడఁ జేసి కాననమూఁ
జదురున నేకవస్త్రపు రజస్వలఁ దెచ్చి, పరిఁగివిగములఁ బరిభవించి
పొందు పొసంగించుబుద్ధి వచ్చినశౌరి, వాకుల నొంచి నిగాకరించి
పలువు రొక్కటి యయి పట్టి సాధద్రుని, బాలకు నొంటరిఁ గూల నేసి

తే. చేసితిమి వారి కెన్నియో జెడుగు లేము, వార లన్నియు మఱచి కోపంబు విడిచి
పాక మీరీతిఁ దప్పినపట్టునందు, సాస కీకొందు రెట్టలో చాలనట్లు. 66

మ. తనమేనల్లునిఁ జూపినా రని పగన్ దామోదరుం యూనుఁ దా
మురు గావించినబాస జేసి కొన భీముం డెంచుఁ బాంచాలికిం
జనుకీ డెంచుఁ బొడవేములును ధృష్టద్యుమ్నముఖ్యుల్ మనం
బున నీ సెతురు గాని మాపయి దయం బొందితురే దేశికా. 67

తే. స్థాడింబున శయనించి సద్రవంబు, పట్టి పాంచాలపుక్రిక భర్తృకార్య

- సిద్ధిగా మద్వినాశనస్థిని గోరి, తపము గావించు నట సుధద్రయును దాను. 70
- క. స్థితిగతు లిట్లుండఁగఁ బాం, దుతనూజలు రాజ్య మెన్నఁడు న్నా కిడఁ గా
మతి నీయకొలు నేయుట, మతిమంతుడ వీవు తలఁతె మాన్యచరిత్రా. 71
- ఉ. వారల యియ్యకో లటులు వర్తిలుచుండఁగ నిమ్ము మున్ను నే
సూరుఁడు నా జ్వలించుచును సూరెలరాజుల కెల్ల మీఁదనై.
ధారణిరాజ్య మేలి కడుదర్పము పేర్పడ నుందు నిష్ప డే
దారిని బాండవేయులకు దాన్యము నేయఁ గలాఁడఁ జెప్పవే. 72
- ఆ. ఒరుల కిచ్చి కుడిచి యురుతరభోగము, లనుభవించి యిప్పు డరులఁ గొలిచి
కృపణునట్లు నేను గృపణజీవనమును, జేయ నొల్ల నిక సిద్ధ మిట్లు 73
- మ. హితముం గూర్చెనునీదువాక్యముల కే నింతేని గర్హింప నో
క్షీతిదేవాగ్రణి! సంధిమాటలను జర్పింపంగఁ గాలంబు గా
దతిలోకార్థము లయ్యె నయ్యవి యింకఁ వ్యర్థంబుగాఁ బుచ్చ కి
గ్గితిఁ గాలంబు రణప్రవర్తనమునం గామిత మిం తేటికిఁ. 74
- నీ. బహుళయజ్ఞంబులు సచరించితిని భూరి, దక్షిణల్ భూసురతికి నిడితి
ననుభవించితిఁ గోర్కు లన్నియు రాజుల, తలమానికంబ నై నిలిదియుంటి
భరియించితిని భృత్యవరుల దీనులఁ బ్రోచి, తిని బరరాష్ట్రముల్ తిగిచికొంటి
మనిఁది స్వరాష్ట్రమును ద్రవర్గమ్ము నే, వించి పితృణ మేగించుకొంటి
- తే. శత్రుధర్మము నెఱపితిఁ గ్రమ మెసంగ, రాజ్యసౌఖ్యము లెల్లఁ దిరములు గావు
యశ మదొక్కఁడుసాధనీయంబయగును, దలఁపనదియనింగాని కాదొక్కదానివలన.
- ఉ. శత్రియుఁ డైనవాఁడు తనకల్గినరాజ్యభరం బదాతయుం
బుత్రులమీఁదఁ బెట్టి వనభూముల కేగి యటం దహించుచున్
గాత్రము వీడుటో రణముఖులున నీలుటయో లభించినన్.
ధాత్రి మహాధ్వరంబుల నొనర్చినయట్లు పరంబు గాంచెడుకన్. 75
- మ. జర బాధింపఁగ రోగి యై తుదకు మంచంబే శరణ్యంబు గాఁ
బరితాపంబుగఁ గల్గె కుత్తుకకు రా బుధువ్రజం బేడ్వ దే
హారతి బాయఁగ లేక గేహమునయం దై ప్రాణముం బాయుటల్
పురుషుం డై తగువాని కొప్ప దని చెప్పక శత్రుధర్మార్థముల్. 76
- ఉ. కావున నేను యుద్ధమునఁ గాయము వాసి మఖప్రచారకుల్
పోవుమహోన్నతాధ్వమునఁ బోయి త్రివిప్రసమందు నప్పర

సేవల నందుచుఁ గురుల చెల్వినిఁ బొందుచు నుందు న న్నటఁ

దేవునిఁ బోలెఁ జూచి పితృదేవత లెల్లరు సంతసింపఁబో.

78

తే. కురుపితామహసైంధవుల్ గురుఁడు దుస్స, సేనుఁడును గర్జుఁడును లోనిశ్రేష్ఠు లెల్ల
నాకు గాఁ ద్రెల్లి యిట నుండి నాకమునకు, మంచిమార్గము గావించుకొంచుఁ జనిరి.

క. ఆమార్గమ్ము సుదుర్గమ, మై మించక యుండ నేను నశ్రమమున నం

గ్రామమున మేను విడి సు, త్రామపదం బండి ఋణము తద్దయుఁ దీర్తుఁ.

80

వ. ఇదియుం గాక.

81

ఉ. తాతలఁ దండ్రులఁ గురుల దగ్గఱచుట్టములఁ వయస్యులఁ

భ్రాతల బిడ్డలఁ రణమునం చెగునట్లుగఁ జేసి ప్రాణముల్

బ్రాంతిగఁ గొంచుఁ బొండిపులపంచకుఁ జేరిన బ్రయ్యుఁ దిట్టవే

భూతము లెల్ల నే బ్రసికి పొందఁ గలాఁడనె నింద లక్కటా.

82

తే. బంధుహినుడ నగునాకుఁ బొందురాజ, పుత్రకులకాట్లలం బడి పుడమి వేడి

కోలనుచిత మృనుచుఁ దోచె గురువశేష్య !, పోరి చచ్చి యశమ్మునఁ బోవ నుంటి.

—♦ దుర్యోధనుడు సరస్వతీతీరంబునకుం జని కార్కాలోచనంబు నేయుట ♦—

వ. అనిన విని రాజు లందఱు మేలు మే లని యమ్మహిపాలునివచనం బభినందించి పరా
జయశోకంబు పరిత్యజించి పరాక్రమించి ప్రథనంబు గావించ నిశ్చయించి నేన కుత్సా
హంబు గల్పించి దుర్యోధనానుమతంబున నారేయి శిబిరంబులం దున్న నేగి యగు
ననుతలంపునం జేసి యచ్చటికి రెండుయోజనంబుల దూరంబులోనన యున్న హిమ
వత్సస్థంబునకు బలంబులం గొని చని యట సరస్వతీజలంబుల స్నానపానాదు లొన
రించి కృతాహరులై యున్నంత శల్యకృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునులును గర్జపుత్రు
లగుచిత్రసేన సుషేణారిప్తసేన జయత్సేనులును గొంకొక విచారించి నీకొడుకుం
గాంచి మన కొక్క సేనానాయకుని నియమించుకొను టొప్పు ననిన నతండు సర్వ
యుద్ధవిభావజ్ఞుండును సర్వలక్షణలక్షితుండును వైసతేయవారజవబలసంపన్నుండును
వేదవేదాంగాదివిధవిద్యావిశారదుండును నయోనిజుండును భార్గవవరలబ్ధజన్తుండును
నగునశ్వత్థామచేంగటికిం జని యి ట్లనియె.

84

ఆ. అడుగుచుంటి నిన్ను నాచార్యనందన !, నీవ మాకు గతివి నేర్పుమీఱ

నేర్పఱించి చెప్పు మెప్పుని నేనాని, జేసికొనిన మనకు ఫాసి గబదొ,

85

న, అనిన నతం డతని కిట్లనియె,

86

- చ. కులబలవీర్యశౌర్యములకుం గుదురై పరమోన్నతార్థవో
జ్వలుఁ డను శత్రుశత్రుఁ డగుశత్రుని నేడు చమూవిభుత్వసం
కలితునిఁ జేయు టొప్పెసంగుఁ గాని మఱొక్కనిఁ జేయ నొప్ప దీ
వలఁతికలంబునన్ మన కవశ్యముగా విజయంబు చేకుఱున్. 87
- చ. సకలగుణాభిరాముఁ డగుశత్రుఁ డితం డలభాగినేయులన్
బ్రకటముగాఁ దొఱంగి నినుఁ బట్టి మెలంగు నిటం గృతజ్ఞుఁ డై
వికృతివిహీనుఁ డున్నతుఁడు వీని విశాఖుని వేల్పులుం బలెన్
సకలవరూఢినీతిగ సల్పితి మేని జయంబు నేకుఱున్. 88
- వ. అని చెప్పిన నప్పుడు మహారథు లందఱు జయజయశబ్దంబులు వలుకుచు శత్రులం బరి
వేష్టించి రప్పుడు దుర్యోధనుండు రథంబు దిగి రథస్థుం డై నశత్రునొద్దకుం జని ప్రాం
జలి యై యిట్లనియె. 89
- దుర్యోధనుడు శత్రునిం బ్రార్థించి సేనానాయకుం జేయుట •—
- తే. మిత్రవత్సల ! మిత్ర సమిత్రుఁ డెలియు, నట్టికాలము సంప్రాప్త మయ్యె నేడు
ద్రోణభీష్మసముండ వీరురమునందు, నీవు దశవాయివై మమ్ముఁ గావ వయ్య. 90
- చ. అనిమొన నీవు నిల్తు వటు లైనను బాండుచమూసమూహముల్
నినుఁ గని చెయ్యలం దొఱంగి నివ్వెఱపాటును టిచ్చపాటునుం
బాసరఁగ నుద్యమంబు విడి పోయెడు నేము భవద్వచోగతిం
గొని మెలఁగం గలార మని కోరిక లీరిక లెత్తఁ బల్కుచున్. 91
- తే. మాతులా ! బాహులేయుఁ డేమాడ్కిఁ దొల్లి, దేవసేనానియై పూర్వదేవసమితిఁ
జించి చెండాడె నామాడ్కి మించి నీవు, పాండవులఁ జించి చెండాడఁ బ్రార్థనంబు.
- క. నావుడు శత్రుల డిట్లను, నోవసుధానాథ ! నాదునురుతరథసమున్
నావరరాజ్యము ప్రాణము, నీవశ మీచెప్పినట్లు నేనొనరింతున్. 92
- చ. అని మఱియున్ వచించు వసుధాధిప నేను జమూవిభుండ నై
కొనకొని పార్థసోమకులఁ గోల్తలఁ నేసి జయింతు మొగ్గరం
బును బాసరించి నీబలము పొంపిరివోయి మెలంగఁ జేయుదున్
ఘను లగునచ్యుతార్జునుల నాభుజశక్తి నడంచిపుచ్చెదన్. 93
- వ. అని యనుమతించినంత మనసుయోధనుండు సువర్ణకలశంబుల జలంబులం దెప్పించి
సేనామధ్యంబున మద్రనాథుని భద్రాసనాసీనుం జేసి వివిధతూర్యంబులు పైనికసింహ
నాదంబులు జయజయశబ్దంబులును బోరుకలుగ సర్వసేనాధిపత్యంబునం దభిషిక్తుం

జేసినంత సంతసించుచు నందలిజనంబు లాశల్యు నుద్దేశించి జయాశీర్వాదంబులుం బొగడ్తలుం బొసంగం జేయుచు.

95

చ. జయజయ మద్ర రాజ! ఘనశౌర్యసమాచితమూర్తి వై ద్విష
చ్చయ మది నీదుబాహుబలసంపదక్రింద నడంగి పోవఁ గా
జయమును గొంచు మీ వని నెసంగినమాత్ర సురాసురాదులుఁ
భయకలితాత్ము లొదు రనఁ బాండవసేనలఁ జెప్ప నేటికిఁ.

96

వ. ఇట్లు సంస్తూయమానుం డగుశల్యుండు సంశయిల్లుచు నీసుతునిం గని మఱియు ని
ట్లనియె.

97

క. ఏ నిపుడు పాండుపాంచా, లానీకిని యెల్లఁ ద్రెల్లు నట్లీనరింతుఁ
లేనియెడ హతుఁడ నై న్వ, గ్రానందం బనుభవించు నవసీనాథా.

98

తరువోజ. ఇపుడు లోకులు నన్ను నీక్షింపై గాత, మోతయుగంఠోప మెసకం బెసంగ
వ్రువదపుత్రులు ప్రభద్రులు ద్రౌపదీసుతులు పాండుసుతులు యదువ్రువరులును
ద్యుపరిస్థితులును నాదుధనుర్బలంబు, దోర్బలంబును గాంచి ద్రోణభీష్మాదు
లుపమింపఁ గా వీని కోపరం చెన్న, నొనరింతు నెల్లి పో రోరాజరాజ.

99

శా. చాపచార్యునిశౌర్యభైర్యములు భీష్మగ్రీష్మభానుప్రభా
రూపప్రాభవ మంగరాజునిలనద్రాక్షేషుత్తైషీణ్యముఁ
రూపింపం గని యుంటి మొక్కఁడును నీరుద్రోహముఁ మద్రభా
త్రీపాలుం బ్రతిరారు నా నరుల దోర్వీర్యంబునం దోలెడఁ.

100

వ. అని పలికిన నీపుత్రుండును డక్కునుం గలధరణీకళత్రులును సంతోషాయత్తచిత్తం
బులు హతుకొనఁ గర్ణవ్యసనం బంత సంతరంగంబునం బరిగణింపక పాండవ పాంచాల
పైన్యంబు లెల్ల శల్యవశంబు లగు నని తలంచుచు స్వస్థచిత్తంబున నారేయి సుఖ
సుప్తిం గాంచి రట ధర్మజుండు శల్యాభిషేకసమయసంజనితతూర్యారావం బాలించి
చారులం బుచ్చి యంతయు నెఱింగి వాఙ్లేయుం బిలిచి నర్వత్తత్రసమక్షంబున ని
ట్లనియె.

101

— శల్యసేనానాయకత్వమును విని ధర్మరాజు కృష్ణునితోఁ బ్రసంగించుట —

మ. పడవా లయ్యెఁ గురుత్మామావిభుచమూప్రాగ్భారమం దెల్ల ని
ప్పుడు శల్యుం డని విన్నవాఁడ నెడఁడఁ బోలంగ నాలించి పే
ర్పడుకర్ణం బెది సేయవార మెది యొప్పుం బొప్పుడున్ జెప్పు మే
ర్పడ దామోదర! నీవు చెప్పినటు లొప్పుం జేయ నాచిత్తముఁ.

102

వ. అనిన జనార్దనుం డతని కిట్లనియె.

103

శా. ఆయాత్రాయని నే నెఱుంగుదును ధైర్యస్థైర్యమంభాద్రి తే

జోయుక్తుండు నదీసుతాదలకు హెచ్చుం డాద్యశుం డౌను గా
కేయింతేని కొఱులెగాఁ డతనితో నేవాఁడునుం బోరువాఁ

డీయర్విం బ్రభవింప డిట్లు లయకాలేధాగ్నితుల్యుఁ డనిన్.

104

సీ. భీమార్జునులు వానితో మాఱుకొనఁ జాల, రిక్కవల్ వానికి నెపుడు లొక్కు
సాత్వతునకు వానిచక్కి నిలఁగ రాదు, పార్వతునకు వానిభయము మెండు
తలఁప శిఖండికిఁ దత్సోదరులకు వా, నినిఁ జూచిన వడంకు లని జనించు
యోధాగ్రగణ్యు లీయోజ మందురు గాన, నన్యుఁ జెప్పంగ ననదు గాదె

తే. కాలకాలునికె త్తయి గ్రాలుమద్ర, భూమిపాలునిఁ జెనక నీభూతలమున
బల్లిదుం డెవ్వఁడును లేఁడు బాహుశక్తిఁ, బాండవాగ్రజ! నీ వొక్కరుండు నక్క.

క. ఒండొక్కఁడు వాని మార్కొన, నుండం డుండినను నాళు లోలిం గడచుకొ
దండు నశించెడు నెల్లియ, చండంగల వీవు మామచెలిమిని విడినన్.

105

తే. త్రైధర్మము పూని నీ వాత్రిదివము, నందు సింద్రఁడు శంబరు నట్లు శల్యుఁ
దునిమి విజయంబు చేకొని వనధికాంచి, నిజతపోవీర్యమునఁ గీర్తి నిలుపు మనఘ.

తే. కర్ణపాతాళము నుదీర్ణ మైన, ద్రోణభీష్మార్జునంబును దొలఁగ నీఁది
శల్యగోష్ఠపద మం దిట్లు సఁగివార, ముగ మునుంగక విక్రమింపుము మహీశ.

106

—♦ కరునైనవంబు యుద్ధసన్నద్ధంబై వెడలుట —♦

వ. అని పలికి ధర్మరాజు నామాత్రించి జనార్దనుఁడు నిజశిబిరంబునకు నిర్గమించె ధర్మ
జంపను దమ్ములం బాంచాలాదుల సంపిపుచ్చి తాను విశల్యకుంజరంబు వోలె
శయ్యుతలంబున సుఖనిద్రం గావించె నెల్లవారును గర్జవధంబునంజేసి హర్షోష్కర్షం
బునం దేలుచుఁ దమతమశిబిరంబుల నారేయి సుఖనిద్రం బొంది రంత నిటఁ బ్రభాత
సమయంబున దుర్యోధనుండు పడవాళ్లం బుచ్చి సైనికులకుం బరవసంబు గల్పించి
బాసిన నెల్లవారునుం దగినసవరణ లెసంగ శతాంగంబులను దురంగంబులను మాతం
గంబుల నధిష్ఠించి వివిధవాదిత్రంబులరవంబు నింగి ముట్టఁ జతురంగబలసమేతంబును
సర్వసన్నాహసన్నద్ధులు నై మహారథులు శల్యు సేనాపతిం జేసికొని వారివారిబలం
బుల విభజించుకొనియు నేకీభావంబు గావించుకొని యనుజనహితుం డైయున్న మనుజు
పతిం బరివేషించి కదనంబునేలకుఁ గడలి చని రపుడు కృపకృతవర్మశల్యాశ్వత్థామ
శకునులును దక్కునుంగల యోధులును నేటితో రాట్లంబునఁ బాండవులతో వోక్కొ

హోక్కందుగాఁ బెనంగ రాదు బెనంగువానికిం బెరవాఁడు తోడుపడుచుండ వలయు
 సొనులకుం దప్పినవాఁడు పంచమహాపాతకంబుల నుపపాతకంబులం బొందినవాఁడగు
 నని తమచేసినసంకేతం బొందులకుం జెప్పికొనుచు నడువ ముప్పితీగొనుశౌర్య
 బున శత్రుండు ముంగలియై నడిచి తనసైన్యంబున సర్వతోధద్రవ్యహాంబు వన్నించి
 దానిముఖంబున రథప్రవరం బధిష్ఠించి కార్ముకంబు విదుర్బుకొనుచు నభయం భాసం
 గుచుఁ గర్ణపుత్రమద్రకసహితుఁడై తానును దక్షిణపార్శ్వంబున శకయవనాసీకంబు
 లతోఁ గృపాచార్యుఁడును సవ్యోత్తరపార్శ్వంబునఁ ద్రిగర్తసైన్యంబుతోఁ గృత
 వర్మయుఁ బృథ్వీభాగంబునఁ గాంభోజగాంధారబలంబులతో నశ్వతామసౌదలులును
 మధ్యభాగంబున బహులచతురంగబలంబు లనుజన్ములు బరివేష్టించి దుర్యోధనుం
 డును నిలువ నబ్బలగఁబు చంద్రోదయసమయార్థవంబుచందంబునం ఘూర్జిలై నట్లు
 పాండవసైన్యంబులును మూఁడుతెఱుగుల మోహరంబులు వన్నుకొని వారలం దాఁకి
 రందు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు శల్యాసీకంబుపై నిగిడిరి ధర్మరాజు నిజసేనాసమే
 తుండై మద్రరాజుమాటుకొనియె నర్జునుండు హర్దిక్యుని సంశ్చక్తులందాఁకె భీమసే
 నుండు సోమకసహాయుండై శౌతముఁ గవిసె మాద్రేయులు సౌబలోలూకుఁడై వీరకం
 జాపిరి ద్రౌపదేయప్రభృతులును దక్కినవారిం దాఁకి వీరకం బోరి రని చెప్పిన నాంచి
 కేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

109

తే. చెప్పులు చిల్లులువోవంగఁ జెప్పి తీపు, కురుపితామహులతనంబు గురునిమ్మతియుఁ
 గర్జనధమును వింటి నక్కరణి నింకఁ, జెప్ప శత్రుదుర్యోధనుల్ చెసినచొప్ప.

110

క ఏవిధమున మద్రేశ్వరు, నావసుధాధవుఁడు గూల్చె నారారాజు
 బావని యెట్లు వధించెను, నావిధమతమును దెలుపుమా సూతుతా.

111

తే. అనుడు సంజయుఁ డిట్లను నఖిలలోక, సంక్షయం బగుసంగ్రామసరణి యెల్లఁ
 దేటతెల్లంబు గావించుఁ దెలియ వినుమి, యాశ బలవత్తరంబేరి కైవఁ గాని.

112

శా. గంగానందనుండుం గురుండు వృషుఁడుం గయ్యంబునం గట్టిచే
 భంగం బుదుట కన్నులారఁ గనియుం బ్రెల్మాలి శత్రుండు త
 న్నుం గెల్పించెడు నంచు నాస మిగులం దూఁగాడ శేషధ్వజ
 న్యంగంబుం గొని సంగరాంగణము డాయం బోయె తేఁ డయ్యుఁడ.

113

డి. తమ్ములుఁ దాను నీసుతుఁడు ధారణినాథులతోడ శత్రుని
 నమ్మడి నమ్మడి గురును నేర్పుచు గూర్పుచు బేర్పకంగని

క్రమ్ముగ రాజ్యలాభ మాగుఁ గా యని కర్ణుఁడు లేనియట్టిదుః
ఖ మ్మది వో దురాశమెఱుఁ గయ్యము నేయఁ గడంగె వింటివే.

114

క. కర్ణుఁడు వడినవదపడి, నర్ణవమధ్యముననావ యవిసినయై
జీర్ణింప నైనవారి కు, నీర్ణస్థవ మయ్యె మద్ర దేశేశుఁ డని.

115

తే. అనుడు ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను నాపగాత, నూజముఖులు వోవంగ నోజ చెడిన
మనబలమునందుఁ బాఁడవఘనబలమునఁ, గొలఁదులు వినంగఁడలఁచితిఁ దెలుపుమనఘ.

—* పరుపాండవుల పడునెనిమిదనాఁటియట్లప్రారంభము *

వ. అనిన సంజయుం డి ట్లనియె నాకర్ణింపు మ ట్లనికిం గడంగినమనవారికిఁ బదునొకండు
వేల శతాంగంబులును బదివేల యేడునూర్ల మాతంగంబులును రెండులక్షల తురంగం
బులును మూఁడుకోట్ల కాలుబంట్లను వారికి నాఱువేలరథంబులును నాఱువేలగజం
బులును బదివేలగుఱ్ఱంబులును నూఱువేలపదాతులును నప్పటికి శేషించి యుండె నిట్లు
భండనంబు నేయ బలంబులు రెండురు నొండొరులం గెలుచునుత్సాహంబున సూర్యో
దయసమయంబునందుఁ దలపడుటయుఁ దొల్లి దేవదానవులకుం బోలె ఘోరరూపం
బును భయానకంబు నగుమహాయుద్ధంబు సిద్ధించె దత్త్రకారంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

క. అరదం బరదము కరి కరి, హరి హరియుం బంటు బంటు సఱిమియు వెనుక
గరి హరిని హరియు నరదము, నరదము బంటుం బెనంగె సఱిముఱి గాఁగన్.

118

ఉ. కొండలఁ బిండినేయఁ గలకోపులు సూపుచు బృంహితంబులఁ
మొడగుగర్జితంబులను మిన్నను మన్నను నిండఁ జేయుచుఁ
భండనభూసియెల్ల మదవర్షము నించుచుఁ బెల్లురేగి వే
దండచయంబు కాలజలదక్రియఁ ద్రోచి పెనంగె నత్తజిన్.

119

సీ. నాగదంతాహతోన్నతరథంబులు రథి, రథ్యసారథులతో రిసకుఁ దొఱంగె
రథికుఁ లొక్కటఁ బాదరక్షులతో రావు, తులతో హయంబుల దునుగ నేసి
రాశ్వికుల ప్రాసయష్టాదుల నరగజ, న్యందసంబులఁ గూల్చి రిందు నందుఁ
గాలుమానుసులు పెక్కం డ్రొక్కరథికుని, మట్టుపెట్టిరి చుట్టుముట్టి పట్టి

తే. చలమునం బట్టి బిట్టెయు చలుకఁ జూపు, పాదచారిసమూహంబువయి భద్ర
దంతిసంతతిఁ గొల్చి సమంతముగను, బోటరులు మెట్టి మట్టాడి రోటు వోవ.

120

అ. పదుగు రొకని నొకఁడు పదుగురం బాదువుచు, నొడలు శ్రుతజఘరలొలుకుచుండ
మదగజాబు లట్లు మార్కొని జోచులు, చలము బలము మెరయ నలిపి రాజి.

121

స్తద్ధర. ధారాంచద్ధోరభూరిద్రవదభినుతగంధర్వవారాతిరింఖా
స్సారోద్యద్విస్ఫులింగస్థగగనభూస్థాన మాస్థావిజృంభ
ప్రారంభప్రజ్వలతస్సప్రణతసితమహాగ్రక్రియాఖిక్లభీమా
కారర బేకఘ్ని కీలాకలితము నయి సంగ్రామరంగం బెసంగెన్. 122

మ. నడగొడం దలపించునాగము కరస్యస్తాయుధం బై కడున్
వడి నేనం బడి మొత్తుచుండ రథికుల్ నల్మూలలుం జాట్టి పెం
జడిగా నంపగముల్ నిగిడ్చి పొడువం జా కేక కాలంబునన్
బాడిగా నల్లర మెట్టి పోవునదియై పొల్పొందు నాక్రందునన్. 123

క. గుడె గొని యొక్కం దుక్కున, మదనాగచయంబు నఱిమి మఱి మఱి దానిన్
నదమదము చేసి వైబడి, చిదురలు గావించె మునుము చికమక దీఱన్. 124

ఉ. నాగము నాగముం గదిసి నాలుగుదంతము లొక్కపెట్టునన్
జోగము గాఁగఁ గొట్టుకొనఁ జొబ్బిలుసబ్బలువిస్ఫులింగముల్
భూగగనాంత రాశమునఁ బుట్టి జ్వలించెడునుల్కలో యనన్
వేగిరపాటునం బడియె విన్నబడం బెరవారిచిత్తముల్. 125

తే. ఎదుట నరిశతాంగము గని యెత్తి కాళ్లు, నొగలఁ వైఁ బెట్ట నీవల నగుతురగము
లవల నగునవి యట్లు నేయంగ నపుడు, గండభేయండ్ల పక్షులకరణి నొప్పి. 126

చ. ఉభయబలంబులన్ హయము లున్నతచామరభూషితంబు లా
రథటికి స్థాయిగా లయఁ బరంగెడునట్లు ఖురాతిఘట్టనన్
శుభగతి శబ్దమేర్పడ వసుంధరఁ బాతెనువేళి హంసముల్
ఋభువులకొండనుండి ధర కిట్లు ధ్వనించుచువచ్చు నాఁ దగన్. 127

తే. వాఙ్మరశబ్దమున నేమివరిరవమున, ద్వంద్వదబ్ధంహితమునఁ బత్తివిక్రమరుతి
భేరిభంకారమున శంఖభూరినిస్వ, సమున భూతల మఱచునా నలుపు మీఱె. 128

సీ. కరికరోపము వైసకరములు తెగిపడి, పడి మిట్టిపడు నును రెవల నట్లు
రాలి శిరంబులు తాలువుల్ గదలంగ, మూటాడునేమేమొ నోటినుండి
మొండెమై నెత్తుట నిండియుఁ గరివాల, మూడించుచు బొలు నార్పు తెరంగ
నట్టయుం దలయు వే త్రొస నెటుంగక, బొణంబు సంధించి పాఱ విసరఁ

తే. దాశశలములు పడునట్లు తలలు వడియె, తెఱచియుండినకన్నులు దేలఁ బడఁగ
మోముదమ్ములతో నేల పోల్చినయ్యె, బ్రస్తుతాంభోజవనసరోవర మరంగ. 129

తే. సారమశిగణఖచితకేయూరభూష, శాంచితమహాభుష ఘ్ని య్యవని వ్రాని

- నలుగడన్ వేలకొలదిని ద్రధ్వజములు, వెలసియుండెనొకోయనఁదెలియనయ్యె. 130
- కా. మాతంగంగకముల్ తురంగతనువర్షంబుల్ రథాంగంబులున్
 స్ఫీతోగ్రాయుధఖండముల్ ప్రవిలసన్నిప్రింశముల్ భూషణ
 వ్రాతంబుల్ గొడుగుల్ సిడంబులును గుప్పల్ తిప్ప లయ్యె నృమా
 ఘాతోర్విస్తలమందు నాణుకడలం గ్రవ్యాదమోదుబుగన్. 131
- క. ప్రేతారణ్యమున శవ, స్ఫీతం బగుచోట రక్తసిక్తాంగకు లై
 ఖ్యాతి గలయోధు లొప్పడి, భూతలగతులై పలాశభూరుహము లనన్. 132
- మ. గజశైలంబు హయోపలంబును బతాకావల్లినీరంద్రమున్
 ధ్వజవృక్షంబు గదోదుపంబును ధనుర్భంగంబు భూమాలన
 ద్భజనక్రంబును ఛత్రహంసమును మేదోమాంసజంబాలై మై
 నృజయింపం బడి నెత్తువాక పటచక్ర జేవెట్టఁ గ్రవ్యాదముల్. 133
- తే. పరిఘబాహులు వీరులు భయవివర్ధ, నంబు పరలోకవహ మగునమ్మహాన
 దిని విహారంబు నల్పి వాహనము లనెడు, నోడలం జేసి తరియించి రుర్వి నాథ. 134
- వ. ఇట్లు చతురంగబలతయంబుగ నతిదారుణరణంబు ప్రవర్తించుచున్నంత భీమార్జునులు
 నలిరేగి నానావిధసాయకంబుల మనసైనన్యగు దైన్యంబు నొందించి పౌండ్రకదేవదత్తం
 బులొత్తి సింహనాదంబులు గావించుటయు నమ్మహారవంబు విని నెమ్మనమ్మున హర్షిం
 చుచు శృష్టద్యుమ్న శిఖండులును నకులనహదేవులును ధర్మరాజు బురస్తరించుకొని
 మద్రరాజు దౌపది తదీయబాంబులం బొదివి పోసక నిలు మని యదల్పుచు వెన్న
 దించి తఱుముటయు నోటజి మనవారు హాహాకారంబు నేయుచు బ్రాణత్రాణపరా
 యణులై ప్రాణబంధువులై నైసం జూడ కూడని బాడఁ జొచ్చినం గని శల్యుండు
 సారథి బిలిచి యిట్లనియె. 135
- కా. సూతా! వీరులు నితలో, నడుపు మవో ధర్మపుత్రుండు దా
 స్వేతచ్ఛత్ర విరాజమానుఁడగుచు న్వెల్లొందుచున్నాఁడు నీ
 ప్రీతిం జూపుచు నన్నుఁ బుచ్చు. మట కేరీతిం బ్రవర్తింతునో
 నీతోఁ జెప్పగ నే నీవ కనులన్ వీక్షింతు నానత్వమున్. 136
- క. నాయెడట నిలువఁ బాఢ్య, కీయెడ సామర్థ్య మింతయే లేమి నిజం
 బీయెల్ల నీకుఁ చెల్లెం, బై యుండెడు నెయిదు మటకు నతివేగమునన్. 137
- వ. అనిన నతం డట్లు ధర్మరాజునవిధంబునకుఁ దేరు వోవ నిచ్చుటయు నచ్చటి బలంబు
 రెచ్చి పయిపయి స్వచ్చిన శల్యుండును మహార్థవంబు వేలవోలె వారిబలంబుల నెల్లఁ

జలంబున నాఁగియు నడ్డమై నిలిచినం గని విటిగినమనపైనికులు మఱలి మరలం
గూడుకొని మోహరించినం బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ నకులుండును గర్జ
పుత్రుం డగుచిత్ర సేనుండును దలపడి కాలాంబుదంబులచందంబున నొండ్పరులపై
శరవర్షంబు గురియుచుం బోరుసమయంబునఁ జిత్ర సేనుండును. 138

—♦ నకులుండు కర్ణపుత్రు లగుచిత్రసేన సుషేణ సత్యసేనులం గూల్చుట —

మ. సితభల్లంబున మాద్రినందనునివిల్ చెండాడి మూఁడమ్ము లు
ధృతి ఫాలంబున నాటి ఘోటకములకా ధాత్రిసలిం బెట్టి సూ
తుతలం గోసి సిడంబు గూల్చుటయు నార్తు డయ్యు మాద్రే యుఁ డం
చితశృంగత్రయపర్వతంబుపగిదిం జెల్వొంది బల్వొందుచున్. 139

తే. ఖడ్గఘేటములను బూని కరయుగమున, విరఘుఁ డగుట నహార్యశిఖరమునుండి
ధరకు లంఘించుసింహంబు కరణి నపుడు, స్వందనమునుండి లంఘించి చనెడునంత.

మ. జడివానం బలెఁ చిత్ర సేనుఁడు కడుకా శాతాశుగవ్రాతముల్
వడిమై నేయుఁడు వాని నెల్ల బలకకా వమ్మై చనం జేయుచుం
గడిమికా వానిరథంబుపై కుఱికి ఖడ్గం బెత్తి తచ్చీర్షముకా
గడికండ ల్వెడలంగఁ గోసి డిగెఁ దత్కాయంబు గూలెం ధరకా. 141

ఆ. మేలు నకుల మేలు మే లనువచనముల్, సింహనాదములును జెలఁగె నపుడు
సూతపాత్రు లట్లు భ్రాత డైట్లుటఁ గని, శోకరోషరూషితాకృతు లయి. 142

న. సుషేణసత్యసేను లనువారు స్రావృట్ట యోధరంగం లట్లు శరాసారంబు నిగిడించుచు
నకులుం బోనీక పొదివిన నతండు నంతలో వేటొక్కతే రెక్కె కార్ముకాంతరంబు
గ్రహించి కాలాంతకయమోషముండై వారి మార్గొనునంత వారు వానిరథంబు
వితథంబు గావింప నెంచి వివిధప్రదరంబులు పరఁగించుచున్నం గని నవ్వుచు. 143

చ. నకులుఁడు నాల్గుబాణముల నాల్గుతురంగముల స్వధించి కొం
చక యొకవాఁడికోలఁ గొని చయ్యన నయ్యెడ సత్యసేనుచే
తికి నగువిల్లు ద్రుంచుటయుఁ దే రొకఁ డెక్కి యతండు గన్నులు
నొకమును గెంపు లీనఁ దనమున్న సుషేణుఁడుఁ గూడఁ గ్రుద్ధుఁ డై. 144

ఆ. అఱిమి తఱిమె నకులు నతఁ డనంభ్రాంతుఁ డై, రెండురెండు వాఁడికాండములను
గర్జసుతుల వారిఁ గడు నొన్వ నేయుఁడు, నలుకమై సుషేణు డందు నడరి. 145

శ. మాద్రీసూనునిధను వొక, క్షుద్రకమునఁ ద్రుంచి నవ్వెఁ గ్రోధము గ్రమ్మకా
కౌద్రరస మొలుక నకులుం, డద్రుసముం డగుచు నిలిచి హంకారమునన్. 146

ఉ. ఒండొక్కల్లు గైకొని మహోద్ధతితోడ సుషేణుఁ డూఁగఁ గాఁ
గాండము లేను వైచి చులుకం ధను నొంటఁ బగిల్చి సత్యసే
నుండు దలంక నత్తైమఁ ధనుస్సును దత్తైమఁ రైవడ స్వడిం
గొండొక చూపెఁ జూపుటయుఁ గోపము దాపము నేపు నూహఁగఁ. 147

సీ. సత్యసేనుఁడు భారసాధన మగునొండు, ధను వంది పొండపు మునుఁగ నేసె
సతఁ డీనున న్వాని నన్నింటిఁ దనుమాడి, రెండేసితూపుల రేపె వారి
వారిగ్గురు న్వాని సాఁధి వోనేసి, రంతలో సత్యసేనాహ్వయుండు
కృతహస్తఁ డై పాంశుసుతునిర ఛేషయ, నిష్వాసమును దెగ నేసె నపుడు
తే. కనలి నకులుండు రథమంద కాలు నిలిసి, నాలుగలు గ్రోయుసర్పంబునకును దీటు
వచ్చురథశక్తి బిట్టైత్తి వైచె దాన, గూడె వియుండు సత్యసేనుండు గూఠె. 148

ఉ. సోదరు నట్లు సేయుటకు శోకము పైకొన వీరఁ శేసి శౌ
ర్యోదయసన్నివిష్టుఁ డయి యుగ్రతఁ జూపుచు నాసుషేణుఁ డా
భూదయితానుజం బొదివి మూఁడును నాలుగు నైదు తూపులన్
సాదియు వారువంబులు ధ్వజంబును గూలఁగ నేసె నార్చుచుఁ. 149

క. విరథు డగుతండ్రిఁ గనుఁగొని, సరయమ్మన భీమసుతుఁడు స్యందన సహితుం
డరుదేర నెక్కి నకులుండు, విరివిర సుతసోమురథము విరుదుమగం డై. 150

శా. కోడండంబు మఱొందు గైకొని కడుం గోపంబు దీహింఁ గా
నాదాయం గొని యేయ నాతఁడు మహోగ్రాకాగుఁ డై వానిపై
నైడమ్ముల్ సుతసోమువత్తును న దివ్యాస్త్రంబు లీరైదు నీ
రైదుం బాఱఁగ నేసి యూసునను బెల్లొర్చెం గడుగ బేర్చుచుఁ. 151

తరళము. అలుక నానకులుండు కన్నుల నగ్నిమంటలు గ్రాయఁచోఁ
జలుకఁ గోటులు మేలు లమ్ములు చుట్టప్రక్కలు నిండఁ గా
మెలపుచుఁ నిశితార్థచంద్రము మీఁపె మీఁటినఁ దచ్చిరం
బిలఁ బడె నిమిషార్థమందు మహీశతుల్ వెఱు గండఁగఁ. 152

మ. వడి స్రోతస్వినిచెంత వృక్షము బలెన్ వ్యాలోలతం గాంచి కాం
చెడువారల్ వెఱుగండఁ గర్ణసుతుఁ డాజిత్యోగిపై వ్రాలినన్
దడముల్ వాఱఁగఁ జొచ్చె టిచ్చసడి మద్రత్యైవిభుం డంతటం
గడిమిం గైకొని నిల్వరించె బలముం గావించె సింహధ్వనిఁ. 153

క. తెరలినమూఁకలు మరలం, దిరిగి నమి ద్దండవృత్తిఁ దెగి మద్రపతిం
బ్ధురీవేషించి భయం బఱి, దురమునకుం దిగియె నరులతోఁ భేదఁగొనుచున్, 154

వ. అట్టియెడ.

155

మ. శినివీరుండును భీముఁడుం గవలున్ సాహధ్యమల్ పంకజ

ధ్వసులు హర్షినినాదముల్ సెలఁగ దివ్యపూహసంపన్నులై

మును నాధర్మజుని గ్రహించుకొని సంపూర్ణప్రభాపంబున

మనసైన్యంబులఁ దాఁకి వీఁకమెయి భీమస్త్రియం బోరుచున్.

156

వ. కపిధ్వజుండు సంశస్త్రకులం గెలిచి ధృష్టద్యుమ్నప్రభృతులం గూడి వారికిం దోడు
పడుటయు నప్పు డిగువాఁగునందును దొల్లి దేవదానవయుద్ధంబుం బలె భయ
వర్ధనం బగుదారుణయుద్ధంబు యమరాష్ట్రవివర్ధనం బై సిద్ధించె నాయుద్ధంబునఁ బాం
డవబూర్దిగంబు లగుమనబంబులు కలంగి తొలంగి ఆచ్యుడుచు హెచ్చుడిగి వర్షా
కాలస్రవాహంబులు వ్యాకులంబులై కార్చిచ్చు ముట్టినమృగకులంబు చందం
బునం బోడిమి దప్పి రొంపిం బ్రంగిన మొదవులసిండుచాచ్చున వికలం బై యున్నం గని
శల్యుండు వాని నుద్ధరించువాఁడై చేయంగలసైనికులం గూర్చుకొని పేర్చినపరాక్ర
మంబున హర్షిగుణవ్యణనంబు గావించుచు మార్తుఁడ మార్కొని మార్గణాసారంబు
వరఁగించుచున్నంత.

157

— శల్యుండు పాండవసేనపై విజృంభించుట —

మ. ధర గుఱించె సవర్వతంబుగను శబ్దం బిచ్చుచున్ హెచ్చి భా

స్కరబింబంబును దాఁకి రాలె గొఱువుల్ కావ్యోగ్విజుల్ సామ్యుతోఁ

గురుసేనాగ్రమునందఁ దోచి మిగులఁ గ్రూరంబుగాఁ జూచి రం

బరమెల్లం గలుషప్రకారమునఁ జూపట్టె ఊషార్థంబునన్.

158

వ. మఱియు మనసేనాంతంబున మహిషగులు మృగంబులుఁ బక్షులు నపసవ్యంబుగం
దగుగుటయుఁ గైదువులు మంచుటయుఁ గాకోలూకములు కేతనాగ్రంబుల వ్రాలు
టయును లోనగునుత్పాతంబులు దోచెఁ దోచినం దలఁకక శల్యుండు శరాసారంబు
వరఁగించుచుఁ బాండవవీరులం దూపడి ధర్మరాజభీమసేనుఁపై శరవర్షంబు నిగిడించి
మాద్రేయ ద్రౌపదేయ శ్రేణేయ ధృష్టద్యుమ్నశిఖింబుపైఁ బదేసి బాణంబులు
ప్రయోగించినంత వారి దలకడచి సోమకులు బంబుఁతో వేలకొలంది వచ్చి
మద్రఁతం జుట్టుముట్టుటయు నతండును.

159

మ. ఊయకాలాంతకునట్టిఁడై పిడుగులం జాలించువాలమ్ములన్

భయదస్త్రియఁ దోప నేయుటయుఁ దత్సాతంబునం బత్తులన్

హయముల్ హత్తులుఁ దేరులుం దెగుట భగ్న కారమై పార్థసే
న యిం దోగియు వీగియుం బఱచె నానారీతులం గూరియున్.

160

తే. వెగడువడి యథాయథ లయి వెనుక కొదిగి, పొడవొగ్రజమటువున నుండ నతఁడు
దొరలఁబురికొల్పుకొనిశల్వఁదొడరుటయునునాతఁడతనిఁబొదివెఘోరాస్త్రసమితి.

క. చతురంగబలానిత్యుఁడై, యతిరయమున వచ్చి పడెడునమ్మద్రుపతిఁ
సితశరముల వారిం చెం, బతి మత్తద్విషమువడిని బరగోలబలెన్.

162

సీ. అలిగిశల్వఁడు ఘోర మాశీవిహాపమ, మగుతూపు విడఁ బొడవొగ్రజపయి
నది వానికంకట మఱవఱలుగఁ జేసి, వచ్చి వేన్ బడమిలోఁ జొచ్చె నంత
సంతకోపముఁ డగుననిలాత్మజుఁడు శల్వ, నేడుతూపుల మేను గాఁడ నేనె
నాలోన సహదేవుఁ డయిదును నకులుఁ డీ, రైదుఁ గ్రుచ్చిరి శల్వ సంగకముల

తే ద్రావదేయులు పెక్కు లార్తాయనిపయి, నేయఁ గనినచ్చి కృతవర్మ కృపుఁడు ద్రాణి
శకునియు నులూకుఁడును నీకొడుకులు మద్ర, భూతికిఁ దోడుసూపిరద్భుతముదోష.

గరువోజ. కృతపుంఖుఁడై మించి కృతవర్మ మూఁడు, కిల్లికోలల భీముఁ గెరలి నోనేసె
నతిబలు డగుకృపుఁ డంపఱఁ ద్రుపదు, నాశ్మజు నతిమె ఘోరాజి నాసుబా
సుతుఁడును ద్రావదీసుతుల మార్కొనియె, సునిశితాస్త్రములసోనలఁ ద్రాణి
ప్రతిభమై గవలకుం బ్రత్యర్థి యయ్యె, బ్రభువు ధనంజయుపయి కేగి కవిసె.

164

వ. ఇట్లు ద్వద్వంబులై పోరునెడ హార్దిక్యుడు.

165

చ. వడముడి ఋతువర్ణముల వార్వములం దెగ నేయుఁడు రయం
బడర నతండు దండధరుడై ధరకుం డిగి పో రొనరచ్చె నె
క్కుడువడి మద్రరా జెదురుకో సహదేవుహయాళిఁ గూల్చె నా
త డు కడిమిఁ నరాజిఁ గొని తత్పుతునిం దెగ నేసె నీసునఁ.

166

సీ. కృపపార్షతులపోరు విపులమై వెలయువో, సౌబలుండు పదేసిసాయకముల
ద్రావదేయుల నేసె నేపున గురునూతి, మఱియు భీమతురంగమములఁ ద్రుంచె
నతఁ డేచి గడఁ గొని కృతవర్మరథరథ్య, ములఁ ద్రుంప నాతండు తొలఁగి చనియె
మగ్రే శ్వరుండు సోమకపాండవులఁ బోరి, పుచ్చు చమ్ముల ధర్మపుత్రు నతిమె

— శల్యభీమసేనుల గదాయుధము —

తే. నతిమీనం గ్రుద్ధుడై భీముఁ డవుడు గఱచి, కాశరాత్రికి నెనవచ్చుగదను బూని
శల్యనాల్గుహయంబులఁ జదియ మోదె, గంధమాదనమున గుహ్యకగణఘబులె.

ఉ. మద్రవిభుండు వహ్నినలె మండెడుతోమర మెత్తి యెండ్లాకం
డద్రుపమానధీరు డగు నమ్మరుదాత్మజు పేరురమ్మునఁ

కౌద్రమునం బడ నివ్వసరె రావముతో నది వచ్చి హెచ్చి ని
ర్నిద్రయంబునఁ మఱుపు నిల్వనఁ జింపగ భీముఁ డుగ్రుడై.

168

- ఆ. దానిఁ బూని మద్రమానవేద్రునిసాది, వక్షమందుఁ బడఁగ వైచుటయును
దాన గుండె లవియ దఱిఁణఘఁడు గూలె, ముక్కుదోయి నెత్తు గ్రక్కుకొనుచు.
- ఏ. శీల్యుండు నట్టికృతప్రతికృతకార్యంబున కదృభతంబు నొంది ధీరస్వాంతుండు గావున
గదాదండంబు భుజదండమూడితంబు గావించుకొని ధరణికిం డిగ్గి కొండవోలె నచ
లుండై నిల్చి ప్రళయానిలునిఁగిదిఁ బ్రజ్వరిల్లి పాశహస్తు డగునంతకునితెఱంగున
భయంకరుండై వజ్రపాణి యగువాసపునివడుపునం బ్రతాపించుచు వృకోదరుని
మార్కొనుటయు నతండు నతని కభిముఖు డయ్యె నప్పుడు శంఖభేరిమృదంగాది
నిస్వనంబులును సింహనాదంబులును శూరజనప్రమోదసంపాదకంబు లయ్యె నయ్యెడ
నిరువాఁగుయోధులును గదాయోధననిపుణు లగువారిపోరు చూచి మేలు మే లని
మెచ్చుచు గదాయుద్ధంబున భీమసేనుం దాఁక మద్రేశ్వరుండును బలరాముండునుం
గాక తక్కినవారు చాల రనియు మద్రరాజుగదావేగంబు పైరింప వృకోదరుండు
గాక లేడనియుఁ బ్రశంసించు చుండి రనంతరంబ.

170

తే. వార లిరువురు నుడివోనిబీర మెనఁగఁ, జలము బలమును దళ మును వెలయ మండ
లప్రచారము లొనరించి సుప్రసిద్ధ, వృషభములరీతిఁ గవిసి గర్జిల్లి రపుడు.

171

సీ. ఆవల్లితులు గదాహస్తులు మద్రరా, జవృకోదరులు పోరు నలుపుచుండ
మండలావర్తకమార్గంబుల గదాది, హరణంబుల స్ఫులింగభర మెసంగె
భీమసేనునిగద భీమ మై విద్యుత్ప్ర, భాభాసమాన మై పరఁగఁ జొచ్చె
మద్రేశ్వరునిగుడె మండు చలాతచ, క్రక్రమంబున భయప్రథిత మయ్యె

తే. నల్లకాళ్ళొకళ్ల జయించునానఁ జేసి, వారు బెట్టిదముగ న్రేయుఘోరగదలు
భూరినిధాన్వనమునఁ దాఁకి పుష్కరమునఁ, గురిసె నంగారవర్ష మచ్చెరుపు గాఁగ.

ఉ. కొమ్ములఁ గ్రమ్ములాడుకొనుకుంజరయుగ్మము పోల్కి వార లు
గ్రమ్ముగఁ బోరి పోరి ఘనఘాతములఁ నిలువెల్ల నెత్తుటఁ
గ్రమ్ముకొనం బొనంగి ననకారునఁ బూచినకింశుకావనీ
జమ్ములు నా నెనంగుచుఁ బ్రళంసకు నెక్కిరి యక్కజంబుగఁ.

173

చ. కుడి యెడమల్ ప్రహరములకుం గుటి నేయుచు వార లిద్దఱుఁ
విడువక పోరుకొం చెడరు వేచి గదావినిపాతనిస్వనం

బెడ మొకయింత లేక నభ మెల్లెడ నిండగ మొడుక్కో గడుం

గడువడి ధాత్రి దద్దటిలఁ గా నని నేచిరి తూచినట్లు గాఁ.

174

ఆ. వెనుక వెనుక కొదిగి యెనిమిదిపదముల, కొలఁది యొక్కపెట్టఁ గూడి నిగిడి

గుదెల బెట్టడంచుకొని మండల ప్రచా, రములఁ జూపి రిర్వూ రమితశక్తి.

175

— గదాయుద్ధమున మూర్ఖిని శిల్యుని గృహుడు చొలంగం గొనిపోవుట —

చ. అచల చలించునప్పుడు మహాగిరు లొక్కఁడు నొక్కఁ డూఁగి తాఁ

కుచు వడిఁ గొట్టుకొన్నగతి ఘోరగదాభిహతుల్ సెలంగఁ బో

రుచుఁ గడు నాగ్రహంబున మరుత్సుతమద్రమహిషీతుల్ భయ

ప్రచురము గాఁగఁ గొట్టుకొని వ్రాలిరి నేలకు నిద్ర ఆద్రరిన్.

176

తే. ఇట్లు లొంపోరువులు గదఁ బట్టు దాకి, పడినవారలఁ జూచి యుభయబలములఁ

గలుగువారు హాహాకారములు పొనర్చి, రార్తినాదంబు రోదసి నంటుకొనఁగ.

177

తే. అంతలో వచ్చి గౌతముఁ డలసి పడిన, శల్యు నెక్కించుకొని తనస్యోదనమున

ననికిఁ చొలఁగించె బలవంతు డగుట భీముఁ, డరసిమేషమునక మూర్ఖ యరుగ లేచి.

వ. ఉద్ధండగదాదండమండితకరుం డై మద్రపతిఁ దిలకించి పోకుపోకు మని పిలుచునంత

దుర్యోధనపురస్సగు లగునీపైనికు లెల్లరు మొల్లం బై వివిధవాచిత్రంబులు బోరు

కలుగఁ బొండవబంబులపైఁ బడి కడిమిఁ జూపుచున్నం గని నెత్తెనికులు చేకితాన

పురస్సరులై భీమనేనుం దలకడచి సింహనాదంబులు నేయుచు దుర్యోధనపురోగము

లగువారి మాటుకొని పోరుటయును.

179

శా. స్రాసం బెత్తి సుయోధనుండు భుజవర్చం బేర్పడక శాస్త్రపుల్

త్రాసం బుడ నెదిర్చి వేర్చినబాప్రాణిఁ బ్రదీపించి య

త్యాసన్నుం డగుచేకితానుహృదయంబుం బడన్ వైసి నీ

తాసుం డై రుధిరంబు గ్రక్కుకొనువాఁడై కూలెనుర్విస్థగిన్.

180

వ. అట్లు చేకితానుండు గూలిసం గని కోపాటోపనీపితులై పాండవీరు లొక్కుమ్మడి

మార్కొని మనబలంబుపై మార్గణాసారంబు గురియుచున్నంత మద్రరాజపుర

స్కృతు లగుకృష్ణకృత వర్మసాబలులు ధర్మరాజుం దలపడిరి దుర్యోధనుండు ధృష్ట

ద్యుమ్ను నెదిరించె ద్రోణపుత్రపురస్కృతు లగుమూఁడువేలరథంబులవాట కార

వేళ్ళరచోదితులై సవ్యసాచిపయిం గవిసి రంత.

181

చ. తఱుగక వారికిం బరమదారుణ మైనరణంబు సెల్లె న

త్తటి ధరణీపరాగము తలంబుగ రేఁగి కడిది చీకటుల్

పటవఁగ నామధేయములఁ బట్టి పెనంగిరి జోదు లంతలో
నెఱసిన నెత్తు మొత్త ము నింజినధూ? నడంచె సంతటన్.

182

ఉ. భీరుభయంకరం బగుచుఁ బేర్చికి నెక్కినతన్రణంబుచఁ
భీరుత యింతయుం గొనక బీరము తోరము గాఁగఁ బోరి రా
వీరులు స్వర్గలోకపదవిం గొనువారును బోలె నాలమున్
దీరుచుఁ డేయుఁ డేడ్డఱ మది గొనుఁ డంచు నెలుంగు లేర్పింపన్.

183

సీ. శల్యుఁ డప్పు డబాతశత్రుని మార్కొని, నిశితసాయకములు నిగుడఁ జేసె
నీనునం బొండవుఁ డీక్షించి పదునాల్గు, నారసంబుల వాని నవయ సేసె
బహుకంకపత్రముల్ పరఁగించి మద్రేశుఁ, డొక్కతూపున రాజు నుక్కడంచె
నందుల కెంతయు నలిగి ధర్మసుతుండు, శతశరంబుల మద్రపతి నొగిల్చి

తే. వానికిం జక్రరక్షకు లైనచంద్ర, నేను డెబ్బదింటను ద్రుమసేను నర్వ
దింటఁ దెగటార్చి తత్సూతు వెంటఁ దొమ్మి, దింట నోనేసె మెచ్చంగ మింట సురలు,
వ. దానికిం గోపించి మద్రనాథుడు.

185

—శల్యుండు ధర్మరాజు నొగిలించుట—

మత్త. పంచవింశతిచేదయోధులఁ బట్టి కూల్చియు సాత్యకిం
బుచవింశతిసాయకంబులఁ బావని న్నరున ప్తిత్
నొంచి మాద్రికొమారులన్ శతనూత్నమార్గణపంక్తులం
గొంచ కేసె యడల్చి పుచ్చెను గో యటఁ చెలుఁ గిన్నచున్.

186

తే. ఇల్లు కోలుసునంగు మద్రేష్వరుఁ గిని, కోపఘోర్ణి పనేత్రి డై గొంతికొడుకు
కడఁక నాశీవిఘ్నం మకాండసమితి, పలుక శల్యుని కైక్కెమున్ విజిచె నధిప

187

చ. ధ్వజ మటు పొడవార్గజనిభల్లమునం చెగి నేల కైల్లుమన్
ధ్వజసవిభండు క్రుద్ధుఁ డు నాల్కితూపులవాని శాస్త్రసి
ప్రజ తలఁకన్ నిగిడ్చి కినివర్యసి భీముని మాద్రెపుత్తున్
నిజజన మెన్న నొక్కొకరని న్వడి నొంచి ప దేహితులున్.

188

తే. డిశలు ప్రదిశలు నిండంగ దివ్యశరము, లొలుకుచును బొండవార్గజనురమునాదుఁ
గొంచ కెన్నే శరములు గీలించుటయు న, తండు హతవిక్రముం డు తత్తతల్లె.

189

వ. అయ్యవసరంబున.

190

ఉ. శౌర్య మవాగ్య మై పరఁగ సాత్యకి భీముండు మాద్రెనందనుల్
భూర్యచలంబులో యనఁగ ముట్టి డి ప్పెట్టుచు బెట్టు నొంచినన్

- ధైర్యహిమాద్రి మద్రపతి తద్రసికోత్తములం దెరల్చె నా
శ్చర్యము నొంది దేవతలు చాఁగు బురే యని సన్నుతిఁగఁగన్. 191
- సీ. అపుడు శల్యస్త్రాముఁ డైకశల్యుని భీముఁ, డొక్కవాలమ్మున స్త్రుక్క జేసి
మఱియు నేకమ్ములు పఱవె శైనేయుడు, నూఱమ్ము లతనిపైఁ బాఱ నేసె
నకులుఁ డైదమ్ముల నవయఁ జేసెన్ సహ, దేవుఁ డేసింట మద్దించి మఱియు
నేనమ్ము లవరించె నొ సని జను లెల్ల, మద్రేశ్వరుండును మట్టుమీఱి
తే. సాత్యకిం బంచవింశతీసాయకముల, భీమనేను ద్రిసప్తవిశిఖములను
నకులు సప్తాశుగమ్ముల నవయఁ జేసి, కోపఘూర్ణితనేత్రుఁ డై యేపుమీఱి 192
- క. సహదేవుని ల్లోకభ, ల్లిహతిం దురుమాడి శౌర్యలక్ష్మీనృతవి
గ్రహుఁడై ముయ్యేడింటన్, దహతహ వొడమంగఁ జేసెఁ దనమేనల్లుఁ. 193
- వ. సహదేవుండు నొండువిల్లి సజ్యులు గావించుకొని కొంచ కమ్మాతులుని మార్గణ
పంచకమ్మున నొంచి సూతు నొండుచు మూఁడు వాఁడికోలలం దూల నేసి కోలు
మసంగె నంత వృకోదరుండు డెబ్బదియు వాసుదేవసోదరుండు తొమ్మిదియు ధర్మ
రా జఱుపదియు శరంబు లామద్రపతి గాత్రంబునం గీలించుటయు నతండును. 194
- ఉ. గైరికధాతుపూత మగుగ్రావము వోలె సస్మక్రద్ధిగ్గుఁ డై
వారల నైదు నై దయినవాఁడిశరంబుల గాఁడ నేయుచున్
గ్రూరశరం బొకండు గొని గొట్టినఁ గూలఁగ నేసె ధర్మరా
జోరుశరాసనంబు తనయున్నతికిం బ్రజ యెల్ల నెన్నఁగన్. 195
- మ. యమరాణ్ణందనుఁ డన్యకాయుకకరుం డై శల్యభూనాథుదే
హమునం దూఱఁగ నేసి భూరితరశల్యంబుల్ శతాంగంబు ర
ధ్యులున్ సారథియున్ ధ్వజులు శరబృందవ్యాప్తి పుట్టంగ ద
ట్టముగాఁ గప్పించు దృష్టికి దెలియకుండుం జేసెఁ బెల్లెనునన్. 196
- ఆ. మునిఁగి యుండి ధర్మపుత్రునిశరముల, నింతమాత్రలోన నెనక మెఱఁగి
మద్రభూవిభూడు మార్గణదశకంబు, ధర్మరాజుమేనఁ దవుల నేనె. 197
- ఉ. వాఁడిమెఱుంగుటమ్ము లటు వాఱఁగ నేసిన నీసుపెంపునం
గూడినసత్యకాశ్మిజుడు కోటలు మేటలు మేటితూపు లా
ప్రోడఁయ నిగుడ్చుటయుఁ బొంపిరినోయి యతండు వాని వి
ల్వేడుకకుం బలె నివ్విడిచె విన్నను వొప్ప యుర్రసంగతిన్. 198
- ఆ. అంతఁ బోక మారుతాత్మజముఁబ్బయి, మూఁడు మూఁడు వాఁడిపోడిమి గల
కాండములను నొంపఁ గనలి సాత్యకి మద్ర, రాజమీఁదఁ దోమరంబు వైచ. 199

—భీమనేనాదు లొక్కపెట్టె శల్యనిపయిం బడి బోయట—

సీ. భీమనేనుం డొక్క భీమనారాచము, నకులుండు తా నొక్కప్రకటశక్తి
సహదేవుఁ డొకశక్తి సంఘముగుగద, ధర్మరా జొకమహాద్ధతశతఘ్ని
శల్యనిపై నేయఁ జాలినం గృతహస్తుఁ, డగునతం డెంతయు నాగ్రహమునఁ
దోమరం భూకకోలఁ దూలించి నారాచ, మును రెండుగాఁ జెండి కనలుశక్తి

ఆ. నత్తమిల్లఁ జేసి యగ్గద నడఁచి శ, తఘ్నిఁ దూపుదోయిఁ దఱు నేసి
వార లేపు రొల్లఁ బో రణమొనరించి, సింహనాద మపుడు చేసె నెగిచి. 200

మత్త. దానికి మది పైఁప కాహరితమ్ముఁ పొండ్లొకవిల్లు చేఁ
బూని శల్యని రెండుతూపుల మూఁడుతూపుల సారధిఁ
మేను లుచ్చించనంగ నేసిన మించి మద్రవిభుండు క్రో
ధానుగుం డయి నేయి వేల్చిననగ్ని నా వెలుఁగొందుచుకా. 201

ఉ. తోత్రములకా గజంబులను ద్రుళ్ల డగించినరీతి వారలం
బత్రిచయంబునకా నవయశక్తి నొనర్చిన వార లందఱున్
ధాత్రి నృపాగ్రభాగమునఁ దాళుకొనంగ నశక్తు లైరి నీ
పుత్రకుఁ డెంచె మద్రఁజిహ్వాడిమికిం దెగి రగచు శాస్త్రపుల్. 202

వ. అప్పు డప్పవమానపుష్కరాడు ప్రాణంబులకుం దెగించి మద్రాసైతపయిం గవియుటయు
నకులసహదేవసాత్యకులును వానికి బాసటమై బాణపరాంఠం బరఁగించిన నతండు
కొండ్లొక సరకుగొనక వారల నందఱు మార్కొని పెనంగుచుండె నంతఁ బాండ
వాగ్రజుం డొక్కఁడురప్రమన మద్రరాజచక్రరక్షకు నుక్కడించిన నుడివోనిబీరంబు
తోరంబుగా నమృహారథుండు సటాసముత్పాటనామద్వి తహర్యకుంబు చందంబునం
బొందుపడి పాండవసైన్యంబు దైన్యంబు నొందించుచుండం గని కొంతేయూగ్రజుండు
గదాగ్రజు వచనం బెట్లు సత్యంబగునో యితండు నాబలంబుల నెల్ల నొల్లఁబోఁ
జేయుచున్నవాఁ డని మనంబునం దలపోయుచున్నంత నెంతయు సమంతంబుగ
మూఁగినమూఁకల నెల్ల ముసుంగు పెట్టి మద్రేశ్వరుండు నిజమార్గణాసారంబున నిగి
నీరంద్రంబు గావించి సింహనాదంబు గావించుటయు ధర్మరాజపురోగము లగుభీమ
నేనప్రముఖు లందఱు నతనిఁ గడవ నేరకున్నంత నంతరాళంబునం గలదేవదానపు
లాశల్యపరాక్రమం బగ్గించుచుండి రంత నక్కడ నవ్యసాచి త్రిగ రైస్యపరివృత్తుం
డైనయశ్వత్థామం దవిలి. 203

ఉ. మూఁడు శిలీముఖంబులచు గుండఁ నుట్టఁగ నీశ్చి ద్రాణిమై
గాఁవఁగ నేసి తజ్జముఁ గాంక్షముగఁబున పోవుచోడఁ జే

వాడి యెసంగ నేసి శరవర్షమునన్ మఱియు న్మునుంగఁగా
నోడక రోయును దెఱలకుండియు భండనముం బొనర్చుచున్.

204

మత్త. ద్రోణపుత్రరోగవ త్ రణదర్శకుల్ భవనీయు ॥

స్థాణు నోర్చినబల్లిదుం డగునవ్యసాచిరధంబుపై
బాణవర్షము నొల్కుచుం గడువాడిపోడిమిఁ జూడఁ ద

ద్బాణపంక్తుఁ గప్పఁగాఁ బడెఁ దద్రథం బపు డెంతయున్.

205

క. సావయవంబుగ శరమయమై మోయుచు బాకశాసనాత్మజు రథము

ల్కావృతదివ్యవిమానము, తేవగ బంబుసొందె వెఱ గడిదిగఁ దోడన్

206

వ. అంత నయ్యర్జునుడు

207

ఉ. సన్నతపశ్చదుర్విషహసాయకపంక్తులు కామీశువృ

ప్తి నిరసించుచుదమునఁ జిక్కనయై భవనీయపైవ్యమగ

దు న్నెఱయంగ నేసి కడు నూల్కొని కోల్కొని సావ్యసాని సం

పన్నముగా నొనర్చె రణభాగమునం గొప్పాణికోటికిన్.

208

ఆ. పార్థపావకంబు బహుబాణాసన, ప్రచునావించునఁ బ్రజ్వరిల్లి

యురుతరాస్త్రకీల లొలయ నీసైన్యోగ, నమ్మిన్ దహించె ముమ్మరించి.

209

వ. అయ్యవనరంబున నర్జుననామాంకితంబు లగునాశుగంబులం జేసి మనబలంబున నేనుం

గులు పీనుంగులై శతాంగంబులు వికలాంగంబులై వారువమ్ములు వమ్మై కాలుమాని

సులు నుసియై పోవం బొడి యెసఘాతీరంబులును బఱియై లైసవతాకములును గడి

కండ లైసకైదుపులును నఱవఱ లైసమైమఱుపులును దుము లైసకేయూరకుండలాది

విభూషణంబులును దుత్తుము లైసచామరంబులును దెగినకాలునేతులును దునిసిన

శిరంబులును గుప్పలై తిప్పలై యుప్పరం బంటుచొప్పన నొప్ప నప్ప డప్పడమి యం

తయు మాంసశోణితకర్దమగ బై ప్రళయకాలగుద్రాక్రీడనంబు వోలె భీరులకుం

ద్రాసజనకంబును శూరులకు హర్ష వర్ధనంబు నై యొప్పె నప్పట్టున నప్పగుహూతా

త్మజండు ద్విషాహస్తరథికవరులం బరిమార్చి ప్రళయంబునఁ జరాచరజగంబుల

నేర్చువిధూమపావకుండు వోలె వెలుంగుచు నిరుపమానతేజోవిరాజితుండై యుండ

నాచార్యనందనుండు వాని దాకి వీకమెయిఁ బ్రవృట్టయోధరంబు వోలె శరా

సారంబు వరఁగించుచు విజృంభించి.

210

శా. పండ్రెం డమ్ములు ఘాల్గునాంగకముపై బాఱించి కారించి వి

ల్కాండ్రైన్నం బదితూపులన్ హరియొడల్ గాడం బ్రయోగించినం

వ. అమృతాన్నాసమయమ్మున దుర్యోధనుండు భృష్టద్యుమ్ను నెదిరించి శరసహ
స్రంబు నిగిఁగించుచు. 221

ఉ. ఈరస మెచ్చు బార్హతున కేడ్డఱఁ జూపుచు నైదువాడివా
నారసమల్ శరీరమున నాటఁగ నేసియు నంత వింత లై
తీరినఁడెబ్బదమ్ములు విదిర్చినఁ బేర్చి యతండు సత్తతి
స్ఫారశీలీముఖింబులను సాల్వఱచెన్ భవదగ్రనందనున్. 222

క. పీడితు నన్నం గని పైఁ, డోడులు గుమిగూడి పార్హతునిపైఁ గడిమిన్
వాడిశరంబులు గురిసినఁ, బ్రోడ యతం డాఁగి వారిఁ బో రొనరించెన్. 223

సీ. దారుణంబుగఁ బ్రభద్రకులతోఁ బోరెడు, కృపకృతవర్మల నపుడు తాఁకి
ఘనుఁడు శిఖండి మార్గణగణంబులు గుప్పి, కడుఘోరసమరంబు గ్రాలఁ జేసె
నంత శల్యుండు సాత్యకితోడఁ బాండుపు, త్రుల నర్మి బిట్టేసి త్రుళ్లడంచె
నన్న నొచ్చుటకు నత్యాగ్రహంబున నేచి, నకులుండు మామపై నవనములు

౪ క్రూరశరము లేసి కొంచ కీరైసమ్ము, లతనిబాహుమధ్యమందఁ గ్రచ్చి
హెచ్చి నవ్వుటయును నొచ్చి శల్యుం డఁగి, గాఁడ నేసె మూఁడుకాండములను. 224

వ. అంత ధర్మరాజభీమసేనసహ దేవసాత్యకు లొక్కుమ్మడి నమ్మద్రరాజు పయిం గవియు
టయు నతండు బెండువోక. 225

శే. మూఁడుతూపుల ధర్మజు మూఁడురెండు, కాండముల భీము నూఱుప్రచండమార్గ
ణముల సాత్యకి మూఁడుశరముల మార్చి, పిన్నకొడుకును నోనేసె నన్న సురలు.

చ. నకులుండు పెండి గండడరినం గని కన్గవ నిష్ప లొల్కు న
ల్కుకుఁ దగ శల్యుం డాతనికలంబయుతంబగుకార్యకంఠు గ
త్తికి నెనయెనతూపునను ద్రెస్సి పడం బానరింప నాతఁ డొం
డొకధను వెత్తి వానిరథ మొయ్యన ముంచె బతత్రిపంక్తులన్. 226

చ. పదిపదితూపులం దొడిగి పార్థివుఁడున్ సహ దేవసాత్యకుల్
చదియఁగ మోది రాన్మపతి షష్టిశరంబుల భీమసేనుఁడున్
గదనపరాజ్ముఖు డగును గావుత మంచు డలంచి వానిపైఁ
గదియఁగ నేసె నేసినను గన్నుల నీసు జవింప నాతఁడున్. 228

సీ. నవన ప్రతిశరాభి నవయించి సాత్యకి, సశరచాపము ముప్పిచక్కి విఱచి
నాల్గుగుఱ్ఱంబుల నీల్గించి విరథు నా, తని నూఱుతూపులఁ దగిలి నొంది
వేర్వేఱఁ బాండవవీరులన్ నలుపురఁ, బదిపదిశరములఁ బడులుపఱచి
విక్రమించిన శినిషీరుఁలు వేఱొక్కరథ మెక్కి వడి మద్రరాజుఁ డాఁగి

తే. పదనుఁగోలలు పది వానిపయి నిగిడ్చి, నిలుము నిలు ముంచు నదలించిపలుకుటయు న
తండు గాఢవిధ్ధం డయి చండకాండ, సమితి వర్షించె నై నేయున్యందనమున. 229

క. పాండవు లద నని మాధవు, నండం గొని మద్రరాజు నడచెడునిచ్చు
గాండములు గురిసి రప్పడు, భండన మతితుముల మగుచుఁ బ్రస్తుతి కెక్కెన్. 230

తే. ఆమిపేపుపు లయినసింహమ్ము లట్లు, వార లాచ్చుచుఁ బోరి ఘోరముగను
బాణమయ మయ్యె నట్లు నభంబు భూమి, ఘనము వాతీనయట్లు చీకట్లు గ్రమ్మె.

ఉ. ఏవరతోడ శల్యుఁ డటు లేడైఱఁ జూపుచుఁ బోరుచుండుటల్
దేవత లంతరిక్షమునఁ దేరి కనుంగొని మెచ్చి రయ్యెడం
దేవమెయిన్ భవద్బలము చేరఁగ వచ్చి యెదిర్చె బార్థసై
న్యావళి పీడితఁ బగుచు నట్టిటు లయ్యె నొకింతమాత్రలోక. 232

తే. భీమసేనుఁడు వారింప బిరుదుమగలు, నిలక ఁటవంగఁ జొచ్చిరి కలను విడిచి
కృష్ణపాథులు చూచుచుఁ గ్రేవనుండఁ, బెదరి ప్రాణము లరచేతఁ బెట్టుకొనుచు 233

వ. అంతఁ గొంతవడికిఁ గొంతేయు లామూఁక నేకముఖులు గావించి కయ్యంబున
కియ్యకొన్ని రప్ప డప్పురుహూతపుత్రుండు కృష్ణకృతవర్మలం దాఁకె సహదేవుండు
సౌబలు నెదిరించె నకుటు డొండ్రిక్కనిపైఁ గవియుఁ బ్రక్క నున్నశల్యునిదిక్కు
మొగంబు వెట్టె ద్రౌపదేయులు పెక్కండ్రు నరేంద్రుల నఱిమిరి శిఖిడి గండుమిగిలి
ద్రోణపుత్రునిపై నురవడించె భీమసేనుడు గదాపాణియై రాజు నెదిర్చె యుధిష్ఠి
రుండు మద్రరాజు మార్కొనియె నిట్లు మొనసి బలంబులు రెండును దండికెక్కి
భండనంబు పరమోద్దండంబు గావించె నప్పడు. 234

—శీల్యపర్వనందనుల ద్వంద్వయుద్ధము—

ఉ. మద్రమహీమహేశ్వరుఁడు మానవనాథునితోఁ బెరంగుచున్
రాద్రము మూర్త మయ్యె ననఁ గ్రాలి శశాంకుని రాహు వట్లు ని
ర్నిద్రబలంబునం జెనక నేచ్చి యెటు గనుఁగొన్నఁ దాన యై
యద్రితెఱంగునం గలఁచె నాశుగనూనుముఖారిసైన్యమున్. 235

తే. పలదు నిలుఁ డని వారించి పలుకుచున్న, ధర్మజనిపల్కు క్రేడించి తద్బలమ్ము
విఱిగి ఁటవంగఁ జొచ్చె నవ్వేళ మేలు, మే లనుచు మెచ్చి రమ్మద్ర మేదినీశు. 236

వ. ఇట్లు విజృంభించినమద్రమహీమండలేశ్వరునిం గని యుధిష్ఠిరుం డత్యంతామర్ష వశుం
డై పౌరుషంబు పెంపునఁ దనకు జయంబ కాని మరణంబ కాని యగుఁ గావుత మని
నిశ్చయించుకొని తమ్ములం గృష్ణసాత్యకులుం దక్కినరాజులొకంబునుం దనపాలికిం
బిలిచి యిట్లనియె. 237

కా. భీష్మద్రోణులు కర్ణముఖ్యులును బృహ్మనాథు లన్య ల్భవ
 ద్భీష్మప్రజ్ఞకుఁ బాలుగానయి రణోద్వౌ దైల్లి రీశల్యుఁ డా
 గ్రీష్మాదిత్యునిరీతి మండెడిని శక్తిజేసి నాపాల న
 ర్భిష్మంతుం డగుసీన్యపాలుఁ డితని జెండాడెద న్నేఁ డనికా.

238

తే. శల్యుఁ జంపుదు నొండె నేఁ జత్తు నొండె, నేఁడు రణరంగమునయందు నిక్కువ మిది
 చెప్పచుంటిని మీ రెల్లఁ జిత్తగించి, చెప్పినట్టులు కర్ణంబు నేయుఁ డిపుడు.

239

వ. నకులనహ దేవులు నాకుఁ జక్రరక్షకులుగను వై నేయధ్యస్తద్యములు దక్షిణోత్తర
 పక్షరక్షకులుగను ధనంజయుండు స్యస్తరక్షకుండుగను భీమసేనుండు పురోభాగరక్ష
 కుండుగను నడువవలయు నారధంబున సర్వోకరణంబులును సమ్మద్ధంబులు గావల
 యుననిన నట్లు కావించి పాంచాల సోమక మత్స్య చేదిప్రభృతివీరవరేణ్యులమ్మహా
 రాజప్రతిజ్ఞం దెలిసి హర్షోత్కర్షంబున శుఖభేదముఖవాదత్రింబులు మొఱియించి
 సింహనాదంబులు గావించి రంత సంతకాత్మజుండు కరిఘంటాదినినాదంబు భూనభోం
 తరం బెల్లఁ బూరటిల్లి బహులసేనానమేతుం డై శల్యునిఁ యి గవియుదెంచుటయు
 నమరశ్లాఘి యగునతం డతనిపయి గివిసి శరనర్పణు వర్షించె యున్దిష్టిరుండును
 ధనుర్ద్ర హణాబు గావించి ద్రోణోపదిష్టము లగువివిధప్రకారంబులం జూపుచుఁ బ్రతి
 ఘటించి వివరంబు లేకుండ బాణాసారాబు గురియుచు బోయకొనియె సయ్యనసరం
 బున ధృష్టద్యుమ్న సాత్యకులును మార్దేయులును చౌద్రంబున సౌబాన్ధ్రభృతివీరా
 గ్రే సరుల సఱిసి దురంబు గావించిరి వృకోదరుండు రోదనీకుహరంబు నిండ మొడుగ
 నార్చుచు బేర్చి దుర్యోధనుం దాఁకి వీరకం జూపుటయు సతండును.

240

ఉ. ఆనతపర్వ మైనఁరమాశుగ మొక్కఁడు పూని పూనికక
 మానధనుండు మారుతకుమారునిహేమఁరిచ్చతాంశుకం
 బైనపతాక ధాత్రిఁ బడున స్థానరించి శిశుక్షురప్రసం
 ధానమునం దెగ్గ సలిపెఁ దాండవ మాడెడువిల్లురెండుగ్గ.

241

మ. ప్రథితోజం డగుఘాల్లునాగ్రజుండు కోపప్రస్ఫురన్నేత్రుఁ డై
 రథశక్తి గొని నీకుమారునురమున్ వ్రయ్యంగ నేయ స్వశీఘ్ర
 రథమందుం బడి సొమ్మసిల్లె నతఁ డారాటించునాలోన సా
 రథశీర్షం బొకకుప్పెకోల నటకె రాకొట్టుచుం బెట్టుగ్గ.

242

క. హతసూతం బగునరదం, బతిరయమున నీడ్చుకొంచు హయములు జన్య
 ఘోరికి దవ్వగఁ బాతెక, దతమై హాహరవాబు దగె నీసేవన్.

243

లే. అపుడు శృఙ్గమును గృతవర్మ కృపియించును, స్మృతినంతరక్షణముఁ గోరి సపరివారముగఁ బయింబయి గవిన నమోచసి నరుఁడు, గాండివంబున నెల్లర గండదంచె. 244

చ. అపుడు యుధిష్ఠిరుండు రథసాతిశయంబున మద్రరాజుపై నపరిమితాంబకంబు లనయంబు నిగుచ్చుచు నేచి మన్యువే గపరిచితాంతరంగుఁ డయి కన్నులు నిష్ఠులు గ్రక్క గాబె డై కృప విడి కూల్చె బెక్కుర గిరింద్రములఁ శతకోటి పాటిగన్. 245

క. మృదుపూర్వంబుగఁ గైకొని, కదనము భీమోత్తరంబుగాఁ జేయుచు బల్లిదుఁడై యమనందనుఁ డం, బుడములఁ బెనుగాలి వోలె మూఁకం దోలె. 246

క. లయకాలరుద్రుఁడుం బలె, హయహస్తిశతాంగభటుమహాసైన్యంబుఁ భయదగతిఁ గూల్చి పాండు, ప్రియసుతుఁ డాయోధనోర్వి రిత్త గఁ జేసెన్. 247

క. తనమును మది బయలైనం, గని కన్నులఁ గ్రోధరసము గ్రక్కుచు శల్యుం డను వెఱిగి ధర్మనందను, తనువున నతిగతిగ బాణతతుల నాటెన్. 248

చ. అలుకఁ బృథాసుతుం డపు డహర్పతిచాడున నుగ్రమూర్తియై నిలునిలు మద్రభూమిధన! వే ననిఁ గోరితి నంచు సారెకుం బలుకుచుఁ దీవ్రబాణముల బాణతరంబుగ నేయ నాశఁడుఁ దళముగ బాణచర్మము నుదగ్రతఁ బర్వఁగఁ జేసె నీసునిన్. 249

ఉ. మామయు నల్లుఁ డిప్పిది మార్గణకోటుల మామకొంచు సం గ్రామ మొనర్చుచు బ్రసృతరక్తసముచ్చమసిక్తగాత్రులై యామనికారున నిష్ఠియునట్లుగఁ బూచినకింశుకంబులో నా మహితారుణద్యుతిఁ గనం దగి రబ్బరపాటు ప్రబ్బఁగన్. 250

తరళము. జనులు తుల్యసరాక్రమంబున జన్యముం బొనరించున మృదుజనాథులఁ గాంచి యెట్లుచు మానసంబున నిశ్చయం బొనరుడం దగ రైరి రాజ్యము నొందు బాధుఁడు శల్యుని దునిమి శల్యుఁ డొనంగుతేనికిఁ దున్ని పాథు నటు చటన్. 251

—ధగ్ధరాజబాణంబుల శల్యుండు మార్చినుం చటన్—

సీ. అపు డంతయును సవ్య మై కనుపట్టగ, జముపట్టి పెనకుచం జలుపుచుండ శరశతంబు నిగిడ్చి శల్యుండు ధర్మజ, కార్ముకము త్సురప్రకమునఁ దునిమె నతఁడు వేటొకవింటి నంది మున్నూటమ్ము, లపరిచి కత్తివాయమ్ము వెట్టి విఱిదిమద్రేశ్వరుని ల్లోంటఁ డెక్కిముం, చెగ నేసి నాల్గింటఁ దేరికరుల

తే. బడలుపడఁ జేసి రెండింటఁ బార్షిసార, ధులను జక్కాడి మొక్కవో నలుపుటయును

భయ మెఱిగి ద్రోణి చనుదెంచి రయమెసంగ, శల్యురథముననిడికొని చనియెదొలఁగి,
క. మనబలఁగ మెల్లఁ గోల్పులిఁ, గని పఱచెడులేళ్లగుంపు కరఁగిం బఱచెం
గనుచుండునంత శల్యుఁడు, చనుదెంచె రథంబు నెక్కి సరభస మెసంగఁ. 253

ఉ. చాప మలాతచక్రగతిఁ జంక్రమణం బొసరింపఁ జేయుచుం

జూపఱు మెచ్చ మద్రపతి జోరున వెల్లిగ నంపసోనలఁ

భూపతివై నిగిడ్చి చెఱిమూఁడిటితో సహదేవభీములఁ

గోపము దీఱ నేసి పదికోలల సాత్యకి నొంచి నవ్వుచుఁ.

254

క. తక్కినవారల నెల్లన్, మొక్కలముగ బాణపంక్తి పొదలించి వడిం

దక్కక నొగిలించెం బే, రుక్కున శల్యుండు గరుల నుల్కలఁ బోలెఁ.

255

వ. మఱియుఁ గుంజరంబులతోడఁ గుంజరారోహకులను హయంబులతోడ హయా
రోహకులను రథంబులతోడ రథికులను బెక్కువేల నొక్కుమ్మడి నుక్కడంచి కర
వాలాద్యాయుధంబులతోడ బాహువులం ద్రుంచి ధ్వజంబులతోడఁ గేతువులం ద్రెంచి
జోడులకఁజేబరంబులం జేసి రణాంగణంబు సమిత్తుశచయంబున యజ్ఞవేదిం బఠె
నలంకరించె ని ట్లంతకాకారంబునఁ గోలుతల నేయుచుం గోలుమనంగి బలంగంబుల
నెల్లఁ గసిమనంగించుచున్నం గని భీమసేన శైనేయ మార్ద్రేయ సహితుఁ డగుధర్మ
సుతుండు పాండుపాంచాలసోమకాసీకపరివృతుండై మద్రపతి న్మార్కొని మార్గణ
గణంబు వరఁగించుచు నురంబు గాఁడ నేసి బరవసంబు నేయుచున్నంత నీతనయుండు
వానికోలుతల కోహటించి శల్యునకుం దోడు సూపఁ బెక్కురథంబులవారిం బుచ్చు
టయుఁ దత్సహాయుం డగుమద్రమహీమండలాఖండలుండు గండుమిగిలి. 256

మ.త. ఏడుతూపుల ధర్మనందను నేయఁ బాయనికిన్క నా

జేఁడు తొమ్మిదినారసంబుల టిచ్చవోఁ దనమామకుఁ

వేఁడిఁ జూపె శతండు నాతఁడు వీగ కీరస మెచ్చ నీ

డాడి రామిపలోలుపంబులు వ్యాఘ్రరాజము లట్లుగఁ.

257

వ. ఇ ట్లెక్కువతక్కువలు లేక మహేంద్రవజ్రశనితుల్యనిస్వనంబు లగుజ్యోతలనిస్వ
నంబుల దిశావలయం బెల్లఁ బగిలించుచుం గోపాటోపంబునం బోరుచున్నంత మద్ర
భూకాంతం డు ద్రేకించి. 258

ఉ. అగ్నితైఱంగునన్ వెలుగునాశుగ మెక్కడు దీసి రోసముం
దగ్గుపడంగ నీక వడి ధర్మతనూజునిపేరురమ్మునన్
బిగ్గర నాడె నాడినను వీరశిఖామణి నొవ్వ కాతఁ డి
ల్లగులు గాఁగ మద్రవిభు నేసె నిశాతశిలీముఖంబునన్.

259

—శల్యండు ధర్మజుని విరఘం జేయుట—

సీ. సొమ్మ వో నింతలో నమ్మహీవిభుఁ డేచి, కందోయి నెత్తురు గ్రక్కుచుండ
శరశతంబున నతిత్వరితుఁ డై పాథునిఁ, బ్రహరించె నతఁడును బ్రదరనవక
మేసి తొ మ్మాడఁగఁ జేసి శల్యునికత్త, శ మ్మాఱువాలమ్ములం బగిల్చె
దాని కల్లియు నవ్వి ధనువు సారింతుచు, మద్రేశ్వరుఁడు రెండుమార్గములఁ

తే. బొండవునివిల్లు త్రొంప నాతండు కొండొ, కండు కార్ముకముం గొని గండుమిగిలి
నముచి నింద్రుఁడు బలె జెక్కునారసములు, రౌద్రమున నేసి నొప్పించె మద్రవిభుని.

చ. అతఁడును భీమధర్మజులయంగములం దగుబొందశంబులం

జతుకఁగఁ జేసి తొమ్మిదిటఁ జేవడిఁ జూపుచుఁ దద్బుజంబులన్
శితశరముల్ నిగిడ్చి కురుశేఖరు కార్ముక మొంటఁ ద్రుంచె న
ష్టతనినియంతఁ జంపె నృపుఁ డాఱుశరంబులు వాఱఁ జేయుచున్.

261

క. తానే రథచోదకుఁ డై పూని యనిం జేయుధర్మపుత్రునితేజీల్

ప్రాణములు వాయు నేసెన్, మానవనాథుండు నిశితమార్గణపంక్తిన్.

262

ఉ. ఒత్తోర వట్టు లన్న కగు టొప్పనిచిత్తముతోడ భీముఁడు

వ్వెత్తుగఁ దీర్చి పుత్తు నని యెల్ల నటంచుఁ దలంచు చుగ్గుఁడై
మెత్తన గాక మద్రపతిమే శరయుగ్ము నాటి మేటివిల్
తుత్తుమురై పడం జలిపి తూ పొకఁ డేసి నియంతఁ ద్రోసియున్.

263

చ. తురగముల న్వధించి వడితోఁ గడుఁ దూపుల మద్రరాజుమేన్

బరియలు వాఱఁ జేసి గరువంబున వర్ముపు సింఁచె నంత న
ద్వారపయి మాద్రిపుత్రులును దూపులవాన నిగిడ్చి రేపునన్
హరియనుజండు పిట్టపను గట్టిశరంబునఁ గొట్టె నాతనిన్.

264

తే. విరఘుండును వీతవర్ముఁడై వెగడుపడక, కడఁక వాలును బలకయు వడిగఁ బూని

మద్రభూజుని రథ మీఁగి మాద్రి పెద్ద, కొడుకునరదంబు కాడిని బెడియ నఱకి.

265

తే. అంతకాకారుఁడై శమనాత్మభవుని, మీఁది కుఱుకంగ ద్రౌపదేయాదులును శి

ఖండిపార్లతసాత్యకుల్ కనిసి రతని, పంపుకీ ధర్మజునకుఁ దోడుపాటు సూపి,

266

వ. అంతలోన భీమనేనుండు.

267

ఉ. కేడెము తొమ్మిదమ్ముల నికృతము చేయుచుఁ జేత నట్టువం
బాడెడువాలు ముష్టికడ నట్టిట్టులై తెగఁ జేసి శల్యుమేఁ
గాడగ నేయఁ దజ్జనము కొతుక మావహిలంగఁ బొంగుచున్
వేడుక సంకు లూఁది యొదవించిరి మించఁగ సింహనాదముల్.

268

క. రుధిరోక్షి తాంగ మగుచున్, మధియింపం బడిననీకుమారునిబల మా
మృథ మీఁగి యధాయథ లై, నృథకై పతివంగఁ జొచ్చె నానమయమునన్.

269

ఉ. మద్రవిభుం డమర్ష మది మానస మేర్చిక బేర్చి పెల్చునన్
మాదికి మీఱురౌద్రమున మండుచుఁ బాండవు తేరిమిఁదికిఁ
రుద్రుఁడు కల్పమందు బలె రూక్షతఁ జూపుచుఁ బింగదృష్టి తా
క్షుద్ర మృగంబుపై కడరు చొప్పన రొప్పె రయంబు చొప్పడన్.

270

—ధర్మరాజు శక్తిం బ్రయోగించి శల్యుం జంపుట—

వ. ధర్మజుండును నిహతాశ్వసూతం బయినరథంబునంద యుండి కోధతామ్రాక్షుం డై
పరమనరంభంబున నముజ్జ్వలజ్వలనుచందంబునం దనమిఁదికి వచ్చునమ్మద్ర దేశాధి
నాథుం గాంచి కాంచనాంబరధరునివచనంబులం దలంచి తనమనంబున నిజభాగం
బయి నిలిచియున్నయిన్నరనాథునివధం బవశ్యక ర్తవ్యం బని నిశ్చయించి సువర్ణ
మాణిక్యదండనుషక్తం బయినశక్తిం గ్రహించి కోపఘూర్ణమానమానసుండై నిష్ప
లాలుకం గన్న విప్పి తెప్పనం జూచె నప్పడు.

271

తే. చూచినంతన శల్యుండు సొంపు దక్కి, భస్మసాత్కృతుఁ డగు నని భయము నాకుఁ
బుట్టె నే కాని యది యేమి బూమె యొక్కొక్కఁగి పోఁ డయ్యెనదివజ్ర కాయమేమొ.

వ. అంత సంతకాత్మజుండును.

273

సీ. రుచిరోగ్రదండము ప్రచురమణిప్రవే, కోజ్వలితమ్ము మృత్యూపమమ్ము
బ్రహ్మదండప్రభాభాసమానము మహోల్కాసదృక్ష మృమోఘాసమాన
బలనంప్రదీప్తము జ్వలనార్కసంకాశ, ముగ్రరూపమ్ము పాశోద్భితమ్ము
విస్ఫులింగసహ స్రవిస్తృతప్రభము ప, తాకామణిఘంటికాకలితము

తే. త్వష్టనిర్మిత మిశహస్తప్రశస్త, భూషణము శత్రుసంహారభీషణమ్ము
గంధపుష్పార్చితము శక్తిఁ గడఁకఁ బట్టి, మంత్రపూతముఁ గావించి మహితశక్తి.

య. నిజసీనాయత బాహుదండము వడిన్ దీపించుచో శాత్రవ
ధ్వజసీచక్రము తల్లడిల్లునటు నృత్యం బాడుచుం బాండవా

గ్రజః డామద్రధరాధినాథుపయి నుగ్రంశశ్యుడై ప్రేసె భూ
భుజః లార్తధ్వను లాచరించుచును బెంపుం దక్కి వీక్షింపఁగఁ.

275

ఉ. ఆజ్యము వేల్వఁ బ్రజ్వరిలునగ్ని తెఱంగున ముడుచుక జగ
త్సూర్యమహోగ్రశక్తి యద పోయి కడుక వడి మద్రనాథుపైఁ
బ్రాజ్యరవం బెనంగఁ బడి బాహుయుగాంతరముం బగిల్చి స్వా
రాజ్య మొసంగ బాస యిడి రంహగతిం జనె భూమిలోనికిన్.

276

తే. శక్తితాఁకున శల్కుండు సంధిబంధములు దెగక తొమ్ము దీర్ఘమై పోవ నెత్తు
ముక్కులను నోటఁ గన్నులఁ గ్రక్కుకొనుచు, బోరగిలఁ బడె కొండనా భూతలమున.

తే. చాచి చేదోయి శల్కుండు సాగిలఁ బడి, పెద్దకాలము ప్రేమించివేర్కి గన్న
పుడమిపడఁతిని సర్వాంగములను విభుడు, గొగిలించి శయించెనాఁ గాన వచ్చె. 278

తే. ధర్మయుద్ధమునకా ధర్మతనయుచేత, నట్లు హతుఁ డైనశల్కుండు ప్రాణములను
విడిచి హోమాంతమున యజ్ఞవేదియందు, శాంతుఁ డగునగ్ని హోత్రునిసరణిఁ దనరె.

—శల్యానుజండు ధర్మరాజుం దాకి హతుఁడగుట—

ప. ఇట్లు మద్రరాజుం బరిమద్దించి ధర్మరా జింద్రధనుఃప్రభం బగు ధనూరాజంబు
రాజ్యం గొని గరుత్మంతుండు పన్నగంబులం బోలె మనమూఁకలం జీఁకాకుపటచు
చున్నం గని శల్యానుజండు కోపాటోపాతిశయగలనఁ బాండవాగ్రజపయిం గవిసి
శరవర్షంబు పరఁగించుటయు నతండును.

280

మ. అలుకం గార్మకముక విదిర్బుచు మహోగ్రకారుడై పట్టరం
బులు శల్యానుజుపై నిగిడ్చియు త్సురంబుల్ రెండు చే బూని వా
ని లసత్కార్మక మొంట నొంట సిడముక ఛేదించి వేటొంటఁ గుం
డలగండసలమండితంబు శిరముక ఖండించె మొండెంబుగన్.

281

కా. ఆమృదేశ్వరునగ్రసోదరుడు పుణ్యం బెల్లఁ జెల్లంగఁ బై
వైమార్గంబుననుండి క్రిందఁ బడు తేవక రక్తసిక్తాంగుడై
భూమిం జేరె రథంబునుండి బలగంబుల్ సూచి హాహారనం
బామై జేయుచు విచ్చి పాతె రిపులోకానందమున్ గూర్చుచు.

282

ఉ. వారల వెన్నడించి యదువర్యసహోదరు డుగ్రమార్గణా
సారము పర్వఁ జేయుచు వెనం దటుమం గృతనర్మక డడ్డి మేల్
నారసముల్ నిగిడ్చె జతనం బొనరించుచు వృష్టి వీరు ల

వ్యారలపోరు ఘోర మయి ప్రస్తుతి కెక్కగ నయ్యె నయ్యెడక.

283

శా. హార్దిక్యుం డపు డేచి నత్యకసుతు హా వుట్ట బిట్టెయుచున్
నిర్దాక్షిణ్యము గా దశాంబకముల నే్వధించి రథ్యంబులక
మద్దించె దిగతూపులక మఱియు విల్ మాయిం చె నొక్కమ్మునక
దుర్దాంతప్రతిభా ప్రభావనిధి యై దోర్దర్పముం జూపుచుక.

284

తే. అపుడు సాత్యకి యొడువి ల్లంది హృదిక, నందనుని వత్తుమునఁ బది నారసములు
నాటి మేటిశరంబుల న్వావిరథము, రథ్యముల ద్రెంచి పాష్టిసారథులఁ ద్రుంచె. 285

మ. విరథుం డై వివశత్వ మొంద నగునవ్యష్టిప్రవీరుం గృపుం
డరదంబం దిడికొంచుఁ గొంచ కని దవ్వై పోయె నవ్వీడునుక
ధరణిం గ్రమ్మినదుమ్మున న్మునిగి విత్రాసంబున న్మార్మొగం
బరుడే చిక్కిబలంబు సూపె నపు డేయం డాయఁ బోఁ కయ్యనిక.

286

వ. అంత నారజం బంతయు నొక్కింతలో రక్తప్రవాహంబునంజేసి యడంగుటయు
సీనందనుండు తనబలం బంతయుం గాందిశీకం బగుటయు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం
బయినపరబలంబు ప్రబలి యుంటయుం గాంచి తా నొక్కరుండ పాండవులగండడంప
నుద్యమించి యుండె నంతహార్దిక్యుం డన్యరథం బెక్కి గౌతమనహితుండై పెచ్చుపె
ఱిగిన మచ్చరంబున ధర్మరాజుం దాఁకుడెంచి ప్రదర్శకరంబులం బ్రయోగించిన
నతండును.

287

క. హృదికాత్యజ రథ్యంబులఁ బ్రదరంబులు నాలు గేసి వధియించి కృపుం
బదను గలపట్చరంబుల, సదమదమొనరించి మించె నమరక్రీడక.

288

క. విరథుం డగుహార్దిక్యుని, గురుపుత్రుం డనికి వెలిగఁ గొనిపోయెఁ గృపుం
డురవడి మార్మొని ధర్మజు, శరపట్కము పటవఁ జేసి నమర మొనర్యెన్.

289

తే. సునిశితాప్తశీలీసుఖస్యాతములుగ, సలిపి తనహయంబుల నొంప నలిగి ధర్మ
సుతుండు లయకాలరుద్రునిసాంపు దోఁప, గౌతమునితోడ డీకొని కల నొనర్యె.

290

వ. అట్లు విజృంభించిన పాండవాగ్రజుం గాంచి పాంచాలసోమకప్రభద్రకబలంబులం గల
యోధు లాయోధనంబు సాలించి శంఖంబులు పూరించి సింహనాదంబులు గావించిరి
దేవతలు వృత్రాసురవధానంతరమున దేవేంద్రునిం బోలె మద్రవధానంతర మాధర్మ
రాజుం బ్రశంసించి రని చెప్పిన విని నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలి వృత్రాంతంబు సెప్ప
వని సూతు నధుగుటయును,

291

ఆ శ్వా సా ం త ము.

ఉ, పుట్టినదెల్ల గిట్టు నొకపూటక కాక మఱొక్కపూటకే
నిట్టియెడం దిరం బనుచు నెంచుచు నీయెడ లీప్రపంచమా
దుట్టినఁ గట్టి యూయెలల నూఁగెద మంచుఁ దలంతు వెఱ్ఱు లీ
చెట్టతలంపు నామడికిఁ జేరఁగ నీకుము లోకరక్షకా.

292

క. భారతము వ్రాయుపనికై, ధారణి జన్మించినాడఁ దత్కార్యంబున్
బారంబు ముట్టఁ జేయుచుఁ గారుణ్యముతోడ నన్నుఁ గావుము దేవా.
గద్యము.

293

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
ప్రణీతం బయినశ్రీకృష్ణభారతంబునందు
శ్రీలక్ష్మపర్వంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ కృష్ణభారతము

శల్యపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము.

మంత్రమాతృకాదిమ
హామంత్రోపాసనాత్త మగుధీశక్తిక్
సీమీదఁ గృతు లొనర్చితి
నామీదం గరుణఁ జేయ న్యాయము దేవా.

1

—శల్యునిబంధువులు లోనగువారు ధర్మరాజుం జొట్టుచుట్టట—

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు మద్రరాజు నిధనంబు నొందుటయు వానిపదానుగు లేమనూర్లరధంబులవారు బలుంబునుండి పలాయనంబు నొందుటయుఁ బాండవులు గొడుమీటి శంఖభేరిఁజవానకంబులు మొఱయించు టయుం గని పైఁపక దుర్యోధనుం డహార్యనిభం బగుమదేభంబు నారోహించి ఛత్ర చామరాదిరాజోపచారంబులు విరాజిల్ల నెల్లవారలం బోవల దిది తూత్రధర్మంబు గా దని యెలుఁ గెత్తి పిలుచుచు బలుంబుల నేకమొత్తంబు చేసికొని బరవనంబు నేయుచు ధనుశ్శబ్దంబున నభ్రంబు నిండించుచు నజాతశత్రునిపయిం గవియుటయు నర్జునుండు శల్యప్రభృతులు నిహతు లగుటకు సంఠసించుచు గాండీవంబు నారి సారించుచు రథధాన్వనంబున దిక్కులు పిక్కటిల్ల నల్లనల్లం దలఁడినం గని వృకోదర నకుల సహదేవ సాత్యకులును ద్రౌపదేయధృష్టద్యుమ్నశిఖండులును బాండవ పాంచాలసైన్యంబులతో ధర్మరాజురతౌపరత్వంబునం బయికొని మహామకరప్రక రంబులు మకరాలయంబునం బోలె గలంచి మహావాతంబులు పాదఁసంఘాతంబు నుం బోలె నెగురం గొట్టిన నీసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది యున్నంత మద్రవీరులు పురోవాతవిధూననంబున గంగాప్రవాహంబుకరణిం బొంగి యుధిష్ఠిరుం డెక్కడ వానితమ్ము లెక్కడ యని యుక్కుమిగిలి పలుకుచుం గవిసినంగని ధృష్టద్యుమ్నశై నేయద్రౌపదేయసాత్యకుల వారలం దాఁకి తేరుల భంజించియుఁ గేతనంబులం జించియు పాహనంబుల రాల్చియుఁ వైదువులం దుల్చియుఁ బెల్చి భీభత్సంబు గావించి సంతఁ గురువల్లభుండు బోధించుచున్ననుగణింపక పోవుచున్నవారిం గని గాంధారవల్లభుం డల్లన నీకుమారుం దరియ వచ్చి యిట్లనియె.

2

- ఉ. రాజబిడోజ! మధుల నగాతులు రాల్పుచునుండు జూచుచుగా
దోజుచు నూరకుంటి తగునో సమయా బాసరింప లేదో నే
డాజ నొకండు వోరుకొన నందఱు దోడ్పడ నో నటచు నీ
వే జతనంబు సేయ విది యేటివిధం బన నాతఁ డి ట్లనున్. 3
- తే. వలదు వల దని వాదించి పలుకుచున్న, నన్నుఁ గా దని మద్రకుల్ తెన్ను వట్టి
రట్టి వారికిఁ దోడ్పడ నగునె యనుచు, నూరకుంటి ననన్ వెండియును నతండు. 4
- చ. అని మొన భర్తృశాసనము నొదలఁ బూన రటచు జోదులం
గనలుచు నుంట రాజునకుఁ గా దిటు లొప్పరికింప నొప్పునే
జనవర! మద్ర కావలికి సాయ మొనర్తము లెమ్ము తజ్జయం
బును మనదే గదే యనుచు బోధనముం బాసరింప నాతఁడున్. 5
- చ. అగు నిది లెస్సమాట యని యాశక్కునిగా మది మెచ్చి సర్వపై
న్యగణఃకీర్తనం దగుచు నట్టవ మాడుచు సింహనాదముఁ
దగ నొనరించి పాండవులదాసుపయిం బడె నప్ప డెంతయే
మగఁటిమిఁ జూపుఁ డే.య. డను మాటలు మాటికి నయ్యె నయ్యెడన్. 6
- సీ అంత మధ్యమగ్నము మది పాండవసైనికులు పోరుకొనిరి చేతులను గలిపి
తుముల మై యుద్ధంబు తోఁచె నొక్కింతలోఁ, దెగిన తేరులుచు దొఱఁగినకరులు
మడిసినగుట్టము లిడిసినసిడములు, పడినకాల్వరు దెగి పడినతలలు
మొండెంబులును దుండె తుండెంబు లయినకాల్, సేతులు ప్రోవైన హేతిగములు
- తే. గలిగి కయ్యపునేని యువ్వలనఁ బీర్చు, బెటయై కాన నయ్యె నవ్వెంటఁ బడిన
మద్రకులు పుణ్యము క్షయింప మహినిఁ బడెడు, సిద్ధజను లట్లు పడి రేమి చెప్ప నధిప.
- వ. ఇవ్విధంబున వితథప్రయత్నం లైనమన వారిం జూచి పాండవసైనికులు సింహనాదం
బులును శంఖనాదంబులును జ్యోతలనాదంబులును గ్రాలఁ గోలుతల సేయుటయు
నోహటించి దుర్యోధనబలం బెల్లఁ జెల్లఁచెదరయ్యె నయ్యెడ. 8
- సీ. మున్నీటిమధ్యమున న్నావ యవిసిపో, నట్టిట్లు లయిన బేహారు లట్లు
సింహార్దితంబు లై చేవ యింతయు లేక, మినువంకఁ జూచెడుమృగము లట్లు
గుమ్మలాడుచునుండఁ గొమ్ములు విఱుగుడు, బమ్మితిల్లిన మహాక్షమ్ము లట్లు
విఠగా దంతంబు లింత లై పోవఁ, దబ్బిబ్బు లాడెడుదంతంబు లట్లు
- తే. నీబలంబులు సీదుతుల్ సీదుహితులు, సైన్యపతి మద్రపతి యట్లు జమునిఁ గొల్పె.
బోవ ది క్కింతయును లేక చేవ దక్కి, భయముగదిరినమరులతో బడలువడి, 9

- ఆ. కురుపితామహుండు గురుడును గర్హండు, పడినయప్పుడైన భయముకన్న
నధికభయముగలుగ నన్మజ్జనం బాశ, విడిది మద్రవిభుడు పడినయంత. 10
- వ. అప్పుడు మనబలంబులందలి జనంబులు. 11
- క. కొందఱు గజముల నెక్కియుం, గొందఱు తురగముల నెక్కి కొందఱు రథముల్
కొందఱు గాల్పడ వడిగా, నందఱుఁ బటవంగఁ జొచ్చి రాసమయమునఁ. 12
- తే. బాణపాతంబునంజేసి ప్రాణభయము, గదుర గా ద్విషహస్తముల్ కిరులు మరలి
కరము గీవెట్టుచును బాటఁ గలను విడిచి, మావటీఁడుల గణియింపఁ బోవ కపుడు.
- వ. ఇట్లు పరాజితులై పాటునీవారిం జూచి పాంచాలపాండవజనంబులు శంఖంబులు
పురించి సింహనాదంబులు గావించి సంతసించుచు వారిలో వారు. 14
- ఉ. నేడు గదా యుధిష్ఠిరుఁ డనిద్యచరిత్రుఁడు శత్రుసంతతిన్
బోడిమి దూలపుచ్చి ధరఁ బొందెడువాఁ డగు నింక రాజరా
జోడి సిరుల్ సెవంగఁ దెగ నుండెడు నాధృతరాష్ట్ర డిప్టముల్
వీడఁగ వించు దుఃఖమున విహ్వలుడై పడు గిల్చిచుంబునన్. 15
- వ. మఱియు నాధృతరాష్ట్రండు. 16
- సీ విదురవాక్యంబులు వినక నేనే పాపముకు గడంగినఖలుడ ననుచుఁ
దెలియక కొంతయు లలుఁతులు భీష్మకుంకు నోడుదు రని తలఁచితి ననుచు
సంధికై వచ్చినశౌరమాహాత్మ్యము, తెలియనివాడ నై తెగితి ననుచు
నర్జునాస్త్రము లింతలా భుజబు మిశ్ర, మా కటకట వెట్టి నైతి ననుచుఁ
- తే. బిలువనుం బేస లేకుండఁ బిలుకు మాల్చె, సుతశతముభీముఁడెంతటిశూరుఁడనుచు.
గాసర కేఱ్ఱెడు శోకంబు కొలుసఁగఁ, దనదుగతికె బళ్ళాత్తాపతపుఁ డగుచు.
- వ. మఱియు దేవతలకు నజేయుం డగుసీమద్రరాజు జుపుట ధర్మరాజునకుం జెల్లెఁ
గాని యొండ్రకుం జెల్లునే? దుశ్శాసనపథంబున భీమసేనుండు చేసినచేత లాతి
వాని కలవియే నారాయణగోపాలురతోడం గూడ సంశస్థకులం బరిమార్చుట కాల
కేయనివాతకవచాంతకుం డగునర్జునునకుం దగుఁ గాని యేవారికిం దగు నిట్టిసౌబలు
బరిమార్చి నకులసహదేవులును బ్రశంసకు నెక్కుదురు. మఱియు శ్రేణీయద్రాపదే
యధృష్టద్యమ్నశిఖిండు లఖింపపరాక్రమంబునం బ్రసర్తించి రింతకును దేవదేవు
డగువాసుదేవుం డెల్లవేళు నేడుగడ మై యుండఁ బాండవులకు విజయం బేల కా
కుండెడిని. భీష్మద్రోణకర్ణశూరముఖ్యులం దొట్టి జెట్టిమగలం గిట్టించు టేనుధరమ్ము
కావున ధర్మనిరతుం డైనధర్మజున కెట్టికీడును గాఁ బోవ దని తమలోఁ దారు నం

భాషించుకొనుచుఁ బ్రభగ్గుఁ బైననీసైవ్యంబు పెన్నుఁ దన్ని నడచితి. ధనంజయు
డును రథానీకంబు నఱిమి తఱిమె. నకులసహదేవసాత్యకులు శకుని దాఁకి రయ్య
వనరంబున దుర్యోధనుడు భీమసేనభయార్ధితులై పాటుచున్న నిజయోధులం గాంచి
సారథిం బిలిచి యిట్లనియె.

18

ఉ. చాప మలాతచక్రగఠిఁ జంక్రమణం బొనరింప నర్జునుం
డేపున నన్నుఁ గా దనుచు నెల్లచమూఁతుల న్వలార్చు నీ
వోపి శతాంగముం బిటిది కొయ్యనఁ బోవఁగ నిమ్ము పాథునిక
నాఁటుబాణపంక్తులఁ బ్రణఘ్నునిఁ గా నొనరింతు వింతగన్.

19

క. అదె పాంసుపటల మెగయు, బొదివి యటం బొమ్ము మనము పోయిన మూఁకల్
ఁదింపడి మరల మార్కొచు, గదనంబున కనిన నల్లు గావించుటయున్.

20

ప. ఇట్లు చని దుర్యోధనుడు ధైర్యశౌర్యంబులు చూపుచున్నంత రథాశ్వగజహీను
లగునిరువదియొక్కనేలపదాతు లొక్కమొగి మొనకట్టి నీపట్టికి బాసటమై
రంత బతాంతకుండును ధృష్టద్యముండును వారి మాటకొనినం బోరు ఘోరగ
బయ్యె నయ్యెడ.

21

వ. మనయోధుల్ యశముం దలంచుకొని భీమస్రక్రియన్ భీమసే
నునినానావిధమార్గణంబుల నడి నొప్పించుచుం గప్పి పే
ర్చిని బెంపొందుచు మాఁబుకో బలియుఁ డామేల్చేయి మైనాశమో
యన నింతేని చలింప కాగ్రహము వేత్రాంతంబుం గ్రక్కుచున్.

22

చ. అరదము డిగ్గి డిగ్గున మహాగద గైకొని దండపాటి నాఁ
బరఁగుచు విక్రమించి తనపైఁ బడవచ్చినయిర్వదొందునే
గుర మడియింప వారు ధరకుం గయిసేతకు నై మధున్ధతిం
బారఁగుకర్ణికారములపాలిక నొప్పిరి కుప్పతిప్పలై.

23

— • సుయోధనుడు విడిచివదిజబలంబుం గూర్చుకొని శత్రువుల నెదిరించుట —

ప. ఇట్లు నానా దేశాగ్రుం బైన యేకవింశతినహస్రయోధులు విడిచివది గొని పేయ్యు
జపురోగము లగుపాండవవీరులు పెక్కుం ద్రుక్కుమిగిలి దుర్యోధనునిపై నడచుటయు
నయ్యెకవీరుండు పౌరుషాతిరేకంబునఁ బౌరావారంబుం జెలియలికట్టవోలె వారి
నెల్ల నాఁగి మహాద్యుతక్రమంబునం బోరుచ్చుం బల్లచుమనఘాతిం జేయి వీచి పిలిచి
దుగ్గినియె.

24

ఉ. మిత్తికి డాగికొండ మని మీతలఁ మైనది యేమొ పాటి మీ
రిత్తఱి బర్వతంబులకు నేగిన నెచ్చటి కేగిన న్నిమిత్త
మొత్తెడు పెంట నంటి యది పోలనికార్యము మళ్ళుఁ డిందఱు
హత్తికొనంగ శాస్త్రవబలాని జయింపఁగ సాధ్యమయ్యెడిగ. 25

క. అలసిరి కృష్ణార్జును లా, బల మల్పం బయ్యె మనము బాహుబలముం
గలిగికొని కలిసి పోరిన, సులభము గా విజయ మండఁ జొప్పడు నాజిగ. 26

తే. విఱిగి పఱచినమిముఁ జూచి వెన్నఁ దన్ని, చంప కుండరు పాండవుల్ సంగరమునఁ
జాపు శ్రేయము త్త్రియజాతి కింత, కన్న శ్రేయము వే టొండు గాన రాదు. 27

ఉ. త్త్రియుఁ డైనవాఁ డితరసంగతిఁ జచ్చుటకంటె సంగర
క్షేత్రమునందుఁ జచ్చు టది శ్రేష్ఠతరం బగుధర్మ మందునన్
సత్రము లాచరించినద్విజన్ములు పొందెడునూర్ధ్వలోకమల్
త్త్రియజాతికిం గలుగు సర్వసుఖంబులు నొందఁ గల్గెడున్. 28

తే. కాన మీరు కులాగత మైనధర్మమును ద్యజింపక మగఁటిమిఁ బూని మరలు
కొండుజయ మొండఁజావొండఁగొనఁ దలంఁచియాల మొనరింపుఁడిపుడుభూపాలురార.

వ. అని పలికినపలుకు లాలకించి పరాజ్ఞులు లైనరాజు లెల్లరును మరలి మొగ్గరంబు
దీర్చి పాండవవ్రాహ్మణులం బ్రతిఘటించి రపుడు పాండవమధ్యముండు గాండీవంబు
ప్రొంగిచుకొనుచుఁ బయిం గవయ నకులసహదేవులును సాత్యకియు సాబలుం
దాకి భీకరయుద్ధంబు గావించి రాసమయంబున స్లేచ్చగణాధిపుం డగుసాళ్యుండు
రోషసంరభసముద్రిక్తుఁడై పర్వతోపమంబు నైరావణక్షత్రియం బగునత్యుత్తమమత్త
మాతంగంబుపై నధిష్ఠించి పూర్వశిఖరిశిఖరాధిష్ఠితం డయినబాలభాస్కరుం గ్రేణి
నేయుచుఁ బొండవాసీకంబుపయిం గవియ గజరాజంబు గొల్చుకొనుచు వచ్చి మ
హేంద్రవజ్రోపమంబు లగుమహాహోపంబుల నేపు సూపుచు నెందుఁ జూచినం దానయై
నహస్తప్రకారంబులం బ్రవర్తిల్లె నంత శత్రుసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది వానిశస్త్రా
స్త్రంబులకును మత్తేభసమ్మర్దంబునకును దాళఁ జాలక విఱిగి పఱవం జొచ్చె నీబ
లంబున శంఖారవంబులు హెచ్చె నచ్చట ధృష్టద్యుమ్నం దుత్కృష్టశౌర్యద్యు
మ్నుండై మహామర్షంబున నద్దంతీంద్రంబు నెదిరించి. 30

—• ధృష్టద్యుమ్నునిచే సాళ్యుండు ఁగట. •—

మ. జ్వలనజ్వాలము లట్లు మండునిశిత ప్రక్షేపడనంబు ల్వడిం

గలఁడై మూఁడును నేడు కూభశలముం గాఁడంగ బిట్టెయ న

క్కలభం బెంతయు నొచ్చి హె చ్చుడిగి ఘీంకారంబు దీనారవ
స్థలితం బై పొడమక బరాజ్ముఖము గల్గిం బాతె. బో రీఁగుచుకా.

31

తే. సాశ్వండును దానిఁ దోత్రాంకుశప్రహారములను వేధించి మరలించి కొలిచె ద్రుపద
పుత్రునరదంబుపైఁ బడి పొడ వడంప, నదియుఁ బటతెంచె నతనిపై నతిరయమున,

మ. సరగ న్వచ్చెడుసామజంబుఁ గని ధృష్టద్యుమ్నుఁ డుద్యద్యయ
త్వరితాత్ముం డయి దాఁటె ధాత్రికి గదాదండంబుఁ గైకొంచు న
ద్విరజేంద్రంబు నవీతిసూతముగ నత్తే రెత్తి హస్తంబునకా
ధరతో ప్రేసిన ప్రేటుతో నదియుఁ జూర్చిం బయ్యె దూర్జంబుగకా.

33

నీ. అట్లు చేసినకరి సరసి భీమశిఖండి, సాత్యకు లరుదెంచి సరభసమున
శరవరంపర లేసి సామజవేగంబు, నాఁగిన నాఁగ కయ్యది మదించి
మంథాద్రి యనఁ జమూమధ్యంబునఁ బరిభ్రమించె నానంచున మించి సాశ్వం
డర్కుఁ డంశువులు నా నాశుగజాలంబు, పరఁగించి పాటించె బలఁగ మపుడు

తే. దండపాణి యనకా గదాదండమునను, బార్హతుఁడు భుజాబలము పేర్పడఁగ నడరి
కుంభికుంభస్థలంబుపైఁ గొట్టఁడు నది, నెత్తు గ్రక్కుచు నార్పుచు నేలఁ గూలె. 34

ఉ. కూలెడువేళ నీకొడుకు కుయ్యిడ నెయ్యెడ నార్తనాద మా
భీలముగా సెలంగ శినివీరుఁడు ధీరుఁడు సాశ్వశీర్షముకా
వాలికతూపునం దునిమె వాఁడు గజేంద్రముతోడ భూమికికా
వ్రాలె బవిప్రభిన్న మగువర్జితశృంగముభంగి పర్వగన్.

35

వ. ఇట్లు సాశ్వండుఁ దెగినంత మహావాతంబున మహీరుహంబు లట్లు నీబలం బెల్ల
నల్లకల్లోలం బగుచుండఁ గృతవర్మండు గండుమిగిలి దండు నిలువరించి సింహనాద
పురస్సరంబుగా నరిసెన్యంబు నఱిమి తఱిమె నయ్యవసరంబున సత్యకాత్మజుండు
సంరంభించి సాయకసప్తకంబున సత్యకీర్తి యనువాని సమవర్తిపురంబునకుం బుచ్చి
కృతవర్మపయి నడరి శరాసారంబు వరఁగించుటయు నతంచును జండకాండంబులు
తండ్రోపతండంబులుగ నింగియు నేలయు నిండ నేయుచు నని నేయుచుండ నయ్యరు
పురకు నారాచవత్సదంతభల్లప్రదరాదులం జేసి ఘోరయుద్ధంబు సిద్ధం బయ్యె నంత
గొంతవడికి హృదికాత్మజుండు.

36

—• సాత్యకీ కృతవర్మను మార్చికుం జేయుట. —•

ఉ. నాలుగువాలుతూపులను నాల్గుహయంబులఁ జావ నేసినం
గోలుమసంగుకోపమునకుం గుదరై సిని సూపినసింగ మట్లు పాం

చాలబలాన్వితం డయినసత్యకసూనుడు వానిమేనివైఁ

గీలుకొనంగ నేసె నసికీలిత బాణచతుష్టయద్వయిన్.

37

తే. అంతః గృతవర్మ మూఁడుశితాశుగముల, సత్యకాత్మజు నొప్పించి చాప మొక్క
తూపునం ద్రుంచుటయు నతం డేపుమీటి, చాప మొండొక్క డంది సజ్యంబు చేసి.

తే. ఁదశరంబుల నొకఁరిఁ బట్టి హృదిక, సుతునిధనువు ధ్వజంబును సూతు నశ్వ
ములను ద్రుంచుటయును శ్రోధమున నతండు, వానివై నేసె శూలముం బూని కడఁక.

ఉ. మందుచు వచ్చుశూలమును మార్గమునన్ శతధా సహస్రధా

ఖంఠము లై పడన్ నలిపి కందోవఁ గెంపు జనింప భల్ల మొ

క్కిండు నిగిచ్చి సాత్వతుఁ డొహో యని మెచ్చఁగ వృష్టివీరునిఁ

గుండెలమీఁద మోదెఁ గురుకుంజరు లందఱు డిందు వందఁగన్.

40

ఆ. దాన రథమునుండి ధరణీపైఁ బడియున్న, వాని నరసి కృపుఁడు వడిగ వచ్చి

తనరథంబునందుఁ గొని నిర్గమించె నెల్లరు గనుంగొనంగ దురముఁ దొలఁగి.

41

వ. ఇట్లు కృతవర్మండు విరథుండై పోవుటయు మనబలు బెల్ల నల్లితల్లిడం పడి పలాయ

మానం బయ్యె నయ్యెడ దుర్యోధనుం డొక్కరుం డుక్కుమిగిలి పాండుపాంచాల

సోమకస్యంజయకేకయానీకంబులం దాఁకి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయప్రభృతి

మహారథుల నెల్ల నిలువరించి యజ్ఞమధ్యంబున మంత్రపూతం బైనమహాగ్ని

మాడ్కి నిరుపమానతేజోవిబ్రజితుం డై చూపట్టె నట్టియెక రథాంతరం బధిష్ఠించి

వచ్చి కృతవర్మ తోడుసూపె నంత.

42

—♦ దుర్యోధనుండు పాండవయోధులతో ఘోరయుద్ధంబు చేయుట ♦—

మ. మనదుర్యోధనుఁ డట్లు మార్కొని మదిన్ మాత్సర్య మెచ్చ న్మహా

ధనువుం గైకొని శింజనీధ్వని దిగంతవ్యాప్తి గా మ్రోయ ను

గ్రనిశితాశుగసంతతుల్ ఁటపుచుం గాంతేయసైన్యా? నె

ల్ల నివే షాంశరమగద ముంచె నృపు లొల్లం బోయి భీతిల్లఁగన్.

43

ఉ. లే దపు డాన్యపాలనసుల్లి శతరాహతిపాలు గాని వై

కేదనఁ బొందనట్టిదయి విడ్వడి పోయినప్రాణి యొక్కఁ డ

నాదవసావసానమునయం దరిసైన్యమునన్ రథాశ్వనా

గాదులు నూఁచమై ఁడియె నాహవగహ్వరి యెల్లఁ గప్పచున్.

44

ఆ. క్రిష్ణహస్తః డగుచు క్షీణితలం బుతయు, విశిఖమయము గాఁగఁ బెనఁగుమనసు

ఘోరధనునకుఁ బాలి ఘోరుఁ డొక్కం డిరువఁగ్గునంధు భేద నాఁగనొప్పె.

45

చ. పరుల కజయ్యుడై నృపుఁ డవక్రపరాక్రమ మేర్పడంగ సరి
గరి మొనరించుచుం బ్రబలి కాండశతంబునఁ బాండవాగ్రహణ
సరశరసస్తతిం బవననందను సాయకసస్తకంబునఁ
హరునముతోడఁ బోరుకొనునాసహదేవునిఁ జెడి వెడియున్.

46

తే. నలువదియు నాల్గు తూపుల నకులు వేడు, శరములం బార్వతుని నేడు సాయకముల
ద్రాపదేయుల మూఁట సాత్యతుని నొంచి, భల్లమున నొంట సహదేవు విల్లు వితీచె.

సీ. ధను వొందు గొని మాద్రితనయుడు రారాజు, నెదిరించి యదికోల లేసె నలుక
నకులుండు తొమ్మిది నారసంబులు సుయో, ధనునిపై నిగిసింది తడయ కాదై
వాల మొక్కఁడు నీచి వైచె సాత్యకి పాడు, పాత్రు లేసిరి త్రిసస్తతిశరములు
చౌవంచములుకులు సంధిం నె ధర్మజుం, డెనుబదితూపుల నేసె భీముఁ

తే. డిందలును నిట్లు మార్కొని క్రందుకయ్య, మొనరుచుచునున్న నిచుకయును జలింప
కవనిఁతి లాఘవమును సౌమ్యవము మెఱయ, మేలు చేయుగఁ బెనఁగె మేల్మేలనంగ.

క. తెఱఱిన మనపైనికు ల, తైఱఱిని గవియంగ వచ్చి తెగువ రణంబుం
బఱిసిరి ప్రావృద్ధినములఁ, దఱ చగువార్ధిస్వనంబుఁ దగి స్వన మయ్యెన్.

49

ఉ. అప్పుడు ద్రోణనందనుఁ డహంకృతి మీఱఁగ భీముఁ దాఁకి పే
కొప్పఁగఁ బెక్కుబాణముల నుక్కడఁగం బరఁగింప లొంగ కా
చొప్పన బాణముల్ వఱిపి శూరతఁ జూపె వృకోదరుండు నేఁ
జెప్ప గఁ జాల గుండె లవిసెం జుమి వారల వింటిమ్రోతలన్.

50

మత్త. నీమఱింది యుధిష్ఠిరుం గొని నిర్దయం బ్రహరించి సు
గ్రామముల బొనరించుచున్ వడి వ్రాల్చి వానిహయంబులన్
భూమి దద్దిట నార్చె పేర్చిన పోమిడిన్ సహదేవుఁ డా
భూమిపుం దనతేరిపైఁ గొని పోయె నాఁకి దవ్వుగన్.

51

తే. ఒండుతే రెక్కి ధర్మజుం డొయ్య వచ్చి, సౌబలునిఁ దొమ్మిదియు నైదు సాయకముల
నొంచి సింహనాదంబు గావించె నపుడు, ఘోరమై చూడఁ గా నొప్పె వారిపోరు.

క. శక్కునికొమారుఁ డుబ్బాకుఁడు, నకులుండును విక్రమంబునం దాఁకి శర
ప్రకరముల ముంది కొంచుం, బ్రకటగతిం బోరి రమరవయ్యలు మెచ్చన్.

53

సీ. కృతవర్మయును సాత్యకియును బెనంగిరి, బలివాసపులయల్లు బరవసమున
దుర్యోధనుఁడు విలు ద్రుంచి ధృష్టద్యుమ్ను, నిశితశరంబులు నిగుడఁ జేసె
నతఁ డొందుకోదండ మంది కడఁగిన నక్కజ మయ్యె నాపోగు కరులకు బలె

- ద్రాపదేయులు గృహఁ దాకి బాలిశు నింది, యములట్లు కలఁచి కయ్యముఁ బానీర్చి
 తే. రప్త డిరుపాఁగునం గలయట్టిబిరుదు, మగలు ద్వంద్వములై తమ కగుతెఱఁగున
 సంకులంబుగ నమరంబు నలిపి రది మ, హాద్భుతంబును నాథీల మయ్యె నధిప. 54
- మ. అసిధారాహతి నుద్గతం బగురజం బశ్వాదినంఘటన
 ప్రసరద్ధూళి రథాంగసంచలననిర్వద్రేబుప్ర బత్తిహ
 దనముద్భూతపరాగముం గలిసి వాతప్రోత్థితం బై వడిన్
 దెనలగ గప్పచు నుప్పరంబుఁ జని దీప్తి న్మాపె మాపో యనన్. 55
- ఆ. వెదురుటడవి గాలునదనున నగునట్టు, లులిపు గా శిరఁబు లిలఁ బడంగఁ
 బాడమునెత్త రజముపొడ వడంగించినఁ, గన్నఁగవకుఁ దెలివి గాన నయ్యె. 56
- ఆ. అరుల కోహటించి మరలినదొరలను, గూర్చుకొనుచు నీదుకొడుకు కడఁక
 ననిఁ బానర్చుచుండు నయ్యవనరమునఁ, బాండవాగ్రజుండు గండుమిగిలి. 57
- క. మూఁడమ్మల శారద్యతు, గాఁడం గా నేసి నాల్గుకాండంబులఁ జె
 డాడఁ గృతవర్మహయము, వేమకకుం బోలె నొక్కప్రేల్మిడి లోనన్. 58
- క. విరధుని హార్దిక్యునిఁ దన, యరదముపైఁ బెట్టుకొనుచు నతిరయమున నా
 గురుసుతుఁడు దొలఁచెఁ గృపుఁ డ, ద్విర సేసెన్ రెండుతోమ్ముడుల బాణములన్.
- చ. కనుఁగొని కంట మంట లెసఁగన్ భవదగ్రసుతుండు ధర్మనం
 దనుపయి నేడునూ ర్లగురథంబులవారినిఁ గొల్ప వా రన
 ల్పనిశితసాయకంబులను బైకొని తేకువఁ జాట్టుముట్టి నె
 ట్టన నృపతిన్ ముసుంగిడి రెడన్ జడదంబులు భాస్కరుం బలెన్. 60
- ఆ. అట్లు వారిశరసహస్రంబులం గప్ప, వడినధర్మసుతునిమెడ రెఱింగి
 వడి శిఖండిముఖ్యు లడరి రథాళితో, నరుగుదెంచి కవిసి రాక్షణమున. 61
- క. యమరాష్ట్రవివర్ధనమై, యమితం బగునమర మయ్యె నయ్యెడ వారల్
 సమయించి రొక్కపెట్టిన, యమరులు మెచ్చంగ నారథావళి నెల్లన్. 62
- ఉ. ఆతటి నెన్నఁడు నివసనియట్టిసుదారుణయుద్ధ మొప్పుచో
 భూతలమందు వ్యోమమునఁ బుట్టెను బెట్టిద మైనవై మహా
 త్పాపము లెన్నియేనియును దాని కొకింతయుఁ గొంక నట్టిరై
 బీతటి పోరి రాదొరలు బీరము గూరగ స్వర్గకాములై. 63
- వ. అయ్యవనరంబున సౌబలుండు మనసైనికులం బిలిచి మీ రెల్లరు నగ్రభాగంబున
 నుండి పాండవబలంబున నఱుముం డేను బశ్చాద్భాగము దఱిమెద ననిన నాఁ

గౌత మని మనమద్ర యోధులు కిలకిలారవంబు లెసంగ సంగ్రామాబునకుం గడంగి
శత్రుశరపీడితు లై మరలఁ బరాజ్యుఖింబు వెట్టినంత నింతలోఁ గొంత బరవసంబుఁ
బాసంగించుచు గాంధారధారణీశ్వరుండు వెండియుం జీ పీచి పిలుచుచు నిట్లనియె

—శసని పాండవ సైన్యముతో మహాయుద్ధము చేయుట.—

ఉ. పాతెన రేల ధర్మమును బాయఁగఁ జెట్టి విరాట్టులార ! మీ
రాజుడి వోక క్రమ్యులుఁ డహంకృతి మీఱఁగ శత్రుసైన్యమున్
మాటుకొనుండు నే నివల మార్కొని పేర్చెద నంచు మీది నూ
ర్నూఱులగుట్టముల్ గలుగ నూఱీచిన ట్లొనరించె వైరులన్.

65

వ. అట్లు భగ్నం బైననిజబలంబుం గని యుధిష్ఠిరుండు సహదేవుం బిలిచి యి ట్లనియె.

తే. మీఁడ సుబలాత్మజుఁడు నేన వెన్నుఁదన్ని, నుఱుచుచున్నాఁడు చూతె నీవఱియుఁజీ విడి
ద్రావఁడేయులతోఁ బోయి దాయ యైన, వాని నెదిరించి గెలుము చేవాఁడి మెఱయ.

వ. నే నిదె నీవెంట నేనుకూఱుయేమగుటను నైదువేలతురగుంబులను మూఁడువేల
కాలుబాట్లనుం బుచ్చుచుంటి ననిన నతం డవ్విధంబునం జని సౌబలానీకంబుపయి
గవిసి బాణవర్షంబు గురియించుచుండె నతనిరాహుత్తులును మొత్తంబు లై శత్రుసైన్యం
బులపయిం బడి కడిమిం జూపుటయు నప్ప డిరువాఁగుబలంబులకును గదాప్రాసతో
మరకుంతాద్యాయుధంబులంజేసి మహాయుద్ధంబు సిద్ధం బయ్యె నయ్యెడ.

66

సీ. శూరబాహువిస్మయ ఘోరశక్తులు నేల, జ్యోతిర్గణము గూలు భాతి నొప్పె
విమలయస్త్రిప్రాసవిరతి వియత్తల, మున శలభంబులపోల్కి నాడె
గరవాలశూలాదికమహాద్యుతులు నింగి, విద్యుల్లతలు వోలె వెలుంగ నయ్యె
సంతతాశుగపాతసంజాతశబ్దముల్, పిడుగులు పడునట్లు భీతిఁ గొలిపె

తే. దలలు నట్టలు నాసార మొలయుపగిది, నయ్యె రక్తప్రవాహ మయ్యవనిఁ బాతె
రావుతుల కందుఁ దలమున్నలై వెలువడ, వలను గాకుండె నమ్మహాశలహమందు.

సీ. ఏటాడి రావుతు లేకమై పడి మల్లు, లట్లు పెనంగి రిట్టట్లు వడుచుఁ
దుండముల్ చుట్టి వేదండంబు లొండొండ, నడగొండ లట్లాడె నట్టువంబు
నరులు ముష్టాముష్టి నడపి కేశాకేశి, గాఁ గట్టుకొని పోరి రిగకుండఁ
గరి కరియును గాఁక కరితోడ హయమును, హయముతోఁ గరియునై యనిఁ బాసరై

తే. ని ట్లొకముహూర్తమాత్ర మొత్తేని ఘోర, హావమై యొప్పె సంగ్రామ మేపు మీఱి
ఛిన్నభుజశీర్షములఁజేసి షీతితలంబు, కీర్ణమై నెత్తువాఁకనాఁ గీర్తి కెక్కె.

70

వ. ఆనంకులనమరంబున సౌబలుం డోహటించి హతశేషం బగుపట్నహస్తాశ్వికదళంబు
తో మొనఁ దిరుగుటయుఁ బాండవబలంబు రుధిరసముక్షితంబును శ్రాంతంబు నయ్యు
జీవితాశం ద్యజించి కయ్యంబునకుఁ గట్టాయితం బై రథంబు రథంబును గుట్టంబు
గుట్టంబును ద్వీరదంబు ద్వీరదంబునం బోరుకొనునట్లు కట్టడిం జేసికొని సుబలాత్మ
జనిబలంబు వెండియు రాకుండ దని ప్రతిక్షించుచుడునంత ద్రౌపదీపుత్రులు నిజ
గజానీకంబుతో ధృష్టద్యుమ్నుండును దరియ నేగిరి సహదేవుండును రజోమేఘంబున
మిన్ను మన్నుం గానఁ బడకున్నయప్పుడు తా నేకాకిమై యుధిష్ఠిరునిఁగిరినరంబు
నకుం జనియె నట్టిసమయంబున సౌబలుండు వెండియుం గడంగి పార్శ్వంబునుండి
పార్వతవాహినిఁపయిం గవియుటయు నుభయసైనికులు మాంసలోలుఁంబు లగుశ్యేనం
బులచందంబున నహమహమికం బొంపిరివోయి కోపంబు రూపంబుఁ గొన్నకైవడిం
బొదలి యన్నలు దమ్ములు దంపులు గొడుకు లని చూడక వేడుకకుం బోలెఁ గో
లుమనంగి నానావిధాన్త్రుశస్త్రంబులం బోరునప్పు డుప్పరంబునుండి తాళఫలంబులు
వడునట్లు పడినశిరంబులయు శరీరంబులయు శబ్దంబులును బక్కెరలనుండి పట్టి పడ
నెట్టినం బుట్టినశబ్దంబులును నికృతపాదంబులై నేలం గూలువారువంబులశబ్దంబులు
ను శక్త్యాద్యాయుధంబు లొండుంటిం దాఁకి విజిగినశబ్దంబులును నరతురగాస్థికపా
లంబులు పగులునెడం బొడమినశబ్దంబులును నొక్కటియై పిక్కటిల్లి దిక్కు లవియం
జేయుటయు నీసైనికులు నీరువట్టిన వారువంబు లలయుటంజేసియు రుధిరగంధం బుద
గ్రుంబై నహింఁపఁ దలంబు గాకుండుటయు నెండవేడిమి పోడిమిం దూలించుటంజేసి
యుఁ గాయమ్ములందలిగాయమ్ములమంట లెగయుటంజేసియు విచేతనులు గాన నెది
రిం ద మ్రోసుంగ కెదురుపడినవారిం బొరిపుచ్చుచుం జచ్చియుం జావనిమచ్చున నై
కాకకంకగృధ్రస్యగాలవృకాదిమోదావహం బగునయ్యాహవంబునఁ దెగినపెరవాని
తల కేశంబులంబట్టి యాడునట్టలును నెత్తుట నత్తమిల్లినకరవాలంబులఁ గరంబుల
నెత్తి పడుచుకబంధంబులును రెండు రెండుచేతుల నొండుకరిం గట్టుకొని బిట్టుకూలు
మొండెంబులును నిండుకొన జెండువడి పెనంగలాడుచుండ నల్పావశిష్టతురంగసైన్యం
బుతో సౌబలుండు కాండీశీకుం డయ్యును బ్రవిదారణాంతంబుగోరి కెన్నుదన్నిన
పాండవచతురంగబలంబులఁ జూంబున నెదిర్చి తదీయశరపాతంబునఁ బరిక్షిణబలుం
డై మివిల్లినసన్నతసాదలు దన్నటి రాఁ దప్పించుకొని పోయి నీకుహారునిబలంగం
బునఁ జొచ్చి యచ్చటిరాజుం గాంచి యిట్లనియె.

—కను దుశ్శోగమునికడకు వచ్చి తనపరాక్రమం బభివర్ణించుకొనుట.—

క. కురురా జెందున్నాఁ జే, నరయంగా వలయుఁ జెప్పఁ డనుటయు వా రా
పరమార్థుఁ డయినశకునిం, బరికించి వచించి రిట్లు ప్రత్యయ మెసంగెన్. 72

ఉ. అల్లతఁజే సుయోధనమహారథుఁ డారథబృందమధ్యమం
దుల్లసదారవం బులుము నోజ నెసంగుచు నున్నచోట శో
భిల్లుచునున్నవాఁడు శశిబింబసమప్రథ మైనవాని పే
రెల్లి వెలుంగుచుండె నట కేగినఁ జూతువు గాత మాతనికన్. 73

వ. అనిన నతం డతిరయంబున రథానీకపరివృతుం డై యున్ననీకొడుకుపాలికిం జని త
న్నుఁ గృతకృత్యునిఁ గా నెన్నుకొనుచు నీవారి నందఱ నానందంబునం దేల్పువాఁ
డై యి ట్లనియె. 74

క. వడి నే గుఱ్ఱపుడడముల, మడియించితి నీవు రథికమండిలి నెల్లెన్
మడియింపు మాజిఁ బ్రాణము, లడఁచినఁ బాండవుల గెల్పు టరిది సరేంద్రా! 75

క. అరదములు దెగినపడపడి, ద్వీరదంబులు గాలుబుట్లు దెగినవ యనుచున్
గురువిభుఁడు సంతసించుచు, నరదంబులతోడ నరిగె నార్చు లెసంగెన్. 76

వ. ఇ ట్లురవడించి శరాసారంబు నిగిడించుచు సమీపించుసుయోధన సేనాసందోహమం
జూచి సవ్యసాచి సముత్సాహదోహలి మై దేవకీనందనుం బిలిచి యి ట్లనియె. 77

చ. అరిబం మేగుడెంచెడి మహాహవముం బొనరించునిచ్చమై
మురహర! తేరి నదైసకుఁ బోవఁగ నిమ్మా శితాశుగమ్ముల
గరమరు దంది నీవు ననుఁ గొంగిటఁ జేరెడునట్లు పేర్చి యి
ష్టరనిముసంబునం దొరల నందఱఁ జిందఱ నేసి పుచ్చెడన్. 78

వ. అని మఱియును. 79

—కృష్ణాగ్రుతులు దుశ్శోగమునిచేతకు సంభాషించుట.—

క. పదునెనిమిదిదివసంబులు, కదనం బెడఁజెగక చెల్లెఁ గారవనైశ్యం
బుదధిసలె మొదలఁ బటవగుఁ, గద గోష్ఠదమట్టు లిపుడు గానఁగ నయ్యెన్. 80

సీ. కలఁచె దైవం బిట్లు కాదేని సురనదీ,నూతి నేలం గూలఁ జూచి మైవ
మే ల్గాఁగ సంధికి మేకోడుఁ జీకురా,జాతనిసుతుఁడు నయ్యనఘుమాట
పాటింపఁ డయ్యె దుర్భావుండు గావున, నొం డేమి యెఱుఁగనిమొండి యగుమఁ
గలఁడు ద్రోణు డది కత మనుకొందు మే, నలేడు ద్రెల్లినమీఁద నైనఁ గాని
తే. శాంతి యుత్తయఁ గలిగినజాడఁ గనఁడు, కయ్య మొనరింపఁ గా నిట్లు కాలు ద్రవ్య

- నిన్న రాధము నెట్లంచుకొన్నయేని, బుద్ధిహీనుడు హీనుఁ డా బుద్ధి వాఁడము. 81
- డి. అమ్మయిఁ గావ సింధువిభుఁ డాటడివోపుటఁ గంటఁ జూచియున్
నమ్మినబంటు సూతకులనందనుఁ డట్లయిపోవఁ జూచియున్
దమ్ముడు దుస్సనేను నెడఁదం గలనెత్తురు ద్రావఁ జూచియున్
నెమ్మది నమ్మతించెడి ననిం బొనరింపఁగ నెంతవితయో. 82
- క. కర్ణనకు దీటు వచ్చువికన్లుండు నలాయుధుండుఁ గాంభోజుండున్
వర్ణితభుజుఁ డగుసామ్యుడు, ఘూర్ణిల్లుచు నాజఁ బడుటకుం దలఁకఁ దయో. 83
- మ. పరిచర్యం బొనరించి దారినడుమ న్వంచించిలో నెంచియున్
వరముం గాంచి స్వఃక్షమందు నని సల్ప నిల్పుకొన్నట్టిబం
ధురబాహుబలుఁ డైనమద్రమహినాథుం డిట్లు పెన్నిద్రకై
ధరఁకిం దెల్లుట జెల్ల మైన నితఁ డంధప్రక్రియం దోఁగెడిన్. 84
- వ. మఱియు భూరిశ్రవ సోమదత్త భగదత్త బాహ్లి కావంతిక శ్రుతాయ శ్రుతాయధ
పారివ జలసంధాదులును దక్కినరాజలోకంబునం జక్కఁడడిపోయినను మొక్క
లీఁడ వీడు లోభమోహంబులఁ బెనంగులాడుచున్నవాఁడు రాజవంశంబునం బా
డమినవాఁ డిట్టివెరంబు పాటించునే హితాహితంబు లెఱింగినప్రాజ్ఞుండు బలశౌర్య
గుణంబులఁ దనకు నెదిరికిం గలతారతమ్యంబు విచారింప కూరక పోరికిం దిగునే
వీడు మూఢుండ కానివో సర్వలోకాభిగమ్యుండ వైననీవు సర్వక్షేమంబు గోరి
సంధిగావింపం జని చేసినహితోపదేశంబు విననివీటిడి వీని నేమనంగలదు తల్లిదండ్రు
లును విదురుండును భీష్మద్రోణాదులుం జెప్పినచో పెఱుంగక ప్రత్యాఖ్యానంబు చేసిన
యిష్టశుప్తాయని హాధ్యలోగంబునకు మందు గలదే వీడు కులాంతకుం డై
పుట్టె ననుట విస్వప్నం బయ్యె నన్ని పాట్లం బడుచున్నవీటిడి వీడు మాటలంజేసి
మాకు మారాజ్యం బిచ్చునే యనుచున్నంత మురారతకుం డిట్లనియె. 85
- చ. ఖలుఁడు సుయోధనుండు తనకంతమునం దుసురాసుచుండ నెం
తలు పలు వచ్చెనేని వసుధాతలభాగ మొసంగఁ డాజి గా
కెలర దొకం డటంచు వచియించె దగ నిద్దురుండు నాటియ
ప్పలుకులు నేటికిం దెలియ వచ్చెను సత్యము లంచు నర్జునా. 86
- ఆ. అతఁడు సెప్పినట్ల యయ్యె నీతనివ్యవసాయ మెల్ల మఱియు జాతుడగ్నయ్యఁ
డనిననుడు కప్ప డవమతిఁ జూపిన, దాన నాశ మిట్లు గాన నయ్యె. 87
- వ. అనిన నర్జునుడు మెడియు. 88

- ఉ. డిక్కిపుఁ డైనవీడు జని నొందిననాడ మహాత్ము లెందఱో
తక్కక చెప్పి రీతనికతమ్మున నిమ్మహి త్త్రయక్షయం
బొక్కటఁ గల్గు నంచు నదియు న్నిజ మయ్యెఁ దలంప నయ్యయో
మిక్కిలికష్ట మే మనుచు మీఁద వచించెద నయ్య మాధవా. 88
- క. శిబీరము శూన్యం బైనకా, సుబలసుతుం దోడుకొనుచు శూరంమన్యుం
డబలుఁ డగుధార్తరాష్ట్రుఁడు, కబళింపం జూచు మనలఁ గల నొడ్డి కటా. 89
- చ. విదురునివాక్యముఁ మఱియు వీనిదురాక్యతముం దలంపఁగాఁ
గదనము వీనితో ముగియుఁ గాని మఱొక్కటఁ గాదు గాన నీ
వదలిచి వాఱు న్నడపు మాతనిచెంతకుఁ దేరు తద్బలం
బదవద కై పడంగఁ దెగటాటిచి యన్నకు మేలు గూర్చెదన్. 90
- వ. అనిన నొక గాత మని ప్రగ్రహహస్తుం డగుచక్రహస్తుండు వానిచెప్పినచొప్పున
రథంబు వోవ నిచ్చి నిస్త్రింశశర ఘోరంబును శక్తికంటకసంకులంబును గదాపరిఘపథం
బును రథనాగమహాద్రుమంబును హయపత్తిలతాకీర్ణంబును నగునుయోధనసైన్యా
టవిం దఱిసి యెందుఁ జూచినం దనవెల్లమాపులశతాంగంబ చూపట్టునట్టు బెట్టుగ
విహరణంబు గావించుటయును. 91
- నీ. గాంధీవికోదండఘనశింజనీధ్వని, భూనభోంతర మెల్లఁ బూరటిల్లఁ
వాసవాశని కీడు వచ్చుకాండంబులు, ధారాధరము వారిధార లట్లు
కురియుచుం గవిసిన నరనాగరథహయ,పత్తినంతతి గప్పవడియె నపుడు
పార్థనామాంకిత బాణమయం బయ్యె, సంగరాంగణ మెల్ల నింగి నేల
- తే. దిక్కులు విదిక్కులును జూడఁ దెలియ నయ్యె, వేనవేలుగఁ దెగి పడె నేన లెల్ల
పెల్లువగఁ బాతెఁ గీలాల మెల్లకడల, నేచె నార్తనాద మ దెంతయేని. 92
- క. శరచాపధరుం డగుని,త్వరుఁ డాపాల్గులుఁడు బాలభానునిపగిదిం
బరఁగి గురునేనఁ గాల్చెం, గర మరుదుగఁ గతు మగ్నికరణి నరేంద్రా ! 93
- తే. రుక్మపుంఖము లగువానిరోపము లొక్కఁడొక్కఁడు గా వచ్చి నరగజాతికము నెల్లఁ
గప్పఁగూలిచె నిట్లు నీకొడుకుబలము, నరుఁడు మంద్రించె నింద్రుఁ డసురుల నట్లు.
- వ. ఇట్లవక్రపరాక్రమంబున శక్రనందనుం డానందంగునం గ్రందుకయ్యెం బానర్పు
నప్పు డాతనిమునుమున న్నిలఁ జాలక నీసైనికులు దుర్యోధనుండు సూచుచుండ
బెడువడి హతరిభాశ్వకేతుహేతిసూతంబుగాఁ బితృపుత్రభాతృమిత్రాదులం బరిత్య
జించి పశుచువారును బాటుట త్రొక్కుటగా వనునభిమానంబునం బట్టి పెనంగి గిట్టి

నిట్టూర్పు నిగిడించు వారును మూర్ఖిల్లినవారి నపసరిల్లం జేయుచు సాంపరాయికం
బునకుంగానివారును దప్పిగొని నీ ల్లాని తెప్పిటిల్లి దుర్యోధనునిపంపునం దెంపుచేసి
తెగువారును దొంగియుం దమతమవిత్వపుత్రాదుల శిబిరంబులకుం బుచ్చి కట్టాయి
తంబై వచ్చి వివ్వచ్చు నెదిర్చియు వానికోల్తల కోహటించి క్రేడించువారును నై
కొందలు కొందఱుగ నందఱు నమందగతి ధృష్టద్యమును నటిమిన నతండును శిఖం
డియు శతానీకుండును నెల్లవారి నెదిరించి రప్పడు దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యమును
నెదర్కొని.

95

శా. నారాచంబులు వత్సగంతములు బాణంబుల్ ప్రయోగించి దో
స్సారం బేర్పడ వానితేరిహరులం జక్కాడి గాడంగ బా
హూరస్థానములందు శాతశరముల్ యోజించి యేయంగ నా
వీరోత్తంసుండు సిఘ్న సూపిన మహావేదండు మట్టొప్పచున్.

96

—ధృష్టద్యముండు సుయోధనుని విఘ్నం జేయును.—

మ. అలుకంజేసి భవత్కుమారరధరధ్యక్రేణి నాల్గిమ్ముం
జులకం దున్ని తదీయసారధిశిరస్సున్ మేనికిం గానియ
ట్టులు గావించి యలంచినన్ సృపతిపట్టం దప్పి యష్టేగె సా
బలసైన్యం బగుచోటు నేరుకొన బాబా నెక్కి యొక్కింతలోన్.

97

ఆ. తేరిదడము లట్లు తీకిన పదపడి, మూడువేలయేన్గు లోడ కపుడు
పంచపాండవులను బ్రహరిచుట్టుండు వార, లైరి ఘనవృత్తగ్రహంబు లనంగ.

98

ఉ. అప్పుడు సవ్యసాచి గొనయంబు రయంబున మ్రోయ గాండివం
బప్పతిపాశ మట్లుగ మహాశుగంతతిఁ బర్వఁ జేయుచుం
గుప్పలు తిప్పలై పడంగఁ గూల్చె గజావలి భీమసేనుడున్
గుప్పన తేరు డిగ్గి గద గొంచుఁ జరించె లయాంతకుండు నాన్.

99

నీ. వానిఁ గన్గొని నీచమూనిచయం బెల్లి, నాశ్రమునన్ శక్యస్మాత్రము విడ
గుదె తాఁకులన్ భిన్నకుంభములై నెత్తు, వాఱ వారణములు వాఱఁ గొన్ని
కొమ్ములు విడిగియు టొమ్ములు వగిలియుఁ, దొండముల్ దునిసియుఁ దోరెఁ గొన్ని
పిడుగుపాటునఁ గొండ వడినట్లు పడి నేల, నార్తస్వరంబున నడలెఁ గొన్ని

తే. యట్లు పడుచున్నతటిఁ బాండవాగ్రజుండు, నకులనహదేవులును భయప్రకటితమతిఁ
బఱచుమన సైనికులపయి ఒహుశరాళి, పఱపి రప్పార్పతునితోడుపాటు గలుగ.

100

ప. ఇట్లు మనమూఁక చీకాకుపడుచున్న సమయంబునఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మయరథా
నీకంబున దుర్యోధనుం గాన కతండు హతుండు కా వలయు నని తలంచి వగచుచు

నట నున్న పోటరులం గాంచి సుయోధనుం డెరి దున్నవాఁ డని యడిగిన హనును.

మ. విరథుం డై సుబలాత్మజశ్శజినికి స్విత్రస్థుఁ డై పోయె నా
నరనాథుం డని కొందఱుం బగఱు బాణప్రాతఘాతంబులం
బరిమర్దించుచు నున్నవా రిపుడు జీవం బుండినం జూత మ

ద్వీరతో నే మని కొందఱుం బలికి రాత్తుల్ గానఁ దొట్టిల్లుచున్.

102

శా. ఆతం డుండిన నేమి చేయఁ గలవాఁ డాభీల మాలం బరి

ప్రాతం బేర్చి వెలార్చుఁ బ్రాణములు నిల్వం జాల మీ రింతలో
మాతో నుండి దురం బాసర్చుఁ డనుచు న్మాతాటగాఁ గొందఱుం

నీతిం దక్కి వచింప నాముగురు దొర్విర్యుంబునం బర్వచున్.

103

వ. ఇంచుక పోరి రాజదర్శనలాలసులై వారిం బాసి సౌబలాసేకంబునకుం బోయి రంతఁ
బాన్దతపురస్కృతు లగుపాండుపుత్రులు ప్రకృష్టచిత్తులై నీబంబుపై నురవడించిన
వివర్ణముఖభూయిష్ఠు లయి నీవారు జీవితాశం బరిత్యజించుకొని బెండువడి యుండి
రప్ప జేను బరిశీలాయుధు లై పగఱకుం జిక్కియున్నవారిం గాంచి బిక్కమొగం
బు నైడికొని విన్నబోయి చావునకుం దలంకన మున్ను శారద్యతుం డున్నవోట
సంగద్వయసేనానమేతులై నలుపుగు పోటుమానుసులమాటున నిలిచి పాంచాయ
బలంబుతోడం పెనంకువకుం దిగినంత నంతకాకాయం డగునర్జునుశరంబులు కరం
బు పీడింపఁ బెంపు దఱిగి సాంపరాయికంబునకుం దొంగి ధృష్టద్యుమునకు మ
లంగి పోవుచున్నంతఁ జతుశ్శరధరివృతుండు సార్వతేయుండు పఱతెంచి వచ్చి
నన్నెదుర్చుటయు నేను జేయునది లేక దుష్కృతి నరకంబును బోలెఁ దదనకంబు
నం బోచ్చి చిచ్చిఱిపిడుగున కెత్తువచ్చునయ్యచ్యుతానుజనితో నుహూర్తమాత్రం
బు మహాహవంబు గావించి తపీయశరప్రహారంబుల మూర్ఛితుండవై పడిన నన్నతం
డు జీవగ్రాహంబుగం గ్రహించి పట్టకొనియె నట్టియెవ భీమసేనుం డట్లు వేదంశతం
డంబుల నుగ్గిసూచంబు గావించుచున్నంత హతశేషు లగునీసుతులు దుర్మర్షణ
శ్రుతాంత జైత్ర భూరిబల రవి జయతేన సుజాత దుర్వీర హరిహ దుర్విమోచన
దుద్రష్టధర్మ శ్రుతర్థ లనువారు నిశితవిశిఖంబులం గురియుచు నలుగడం జుట్టుముట్టి
గాడ్చుపట్టివయిం గవిసిన నబ్బలుమగం డుచ్చి గొల్చున నరదం బెక్కి మొక్కవోని
పరాక్రమంబున నిశాతసాయకంబులు నిగిడించుచు.

104

—దుర్విషహాశ్రభృతిపరుపమరులు భీమునిచే జచ్చుట —

సీ. కనలి యొక్కతురప్రమునను దుర్మర్షణఁ, శిరము డొల్లిపడంగఁ జేసి భల్ల
మున శ్రుతాంతుని నంతకునిఁ గొల్వఁ గాఁ బుచ్చి, శితశరంబున జయతేనఁ గూల్చి

తనమీఁద నూఱమ్ముల నిగిచ్చినశ్రుతర్వు, నొక్కనారసమున నుక్కవంటి
 మూఁడుతూపుల జైత్రపుత్రకునిన్ రవి, బృథ్విపము బడ విట్టు మోచి
 తే. భల్లమున దుర్విలోచను ద్రైశ్య నేసి, రెండురెండు శిలీముఖకాండములను
 దుష్ప్రధర్న సుజాతులఁ దునిమివైచి, శాతసాయకమున దుష్విషహూనిఁ జంపె. 105

మ. తనసోదర్వుల నట్లుచంపుటకు. జిత్తంబుదు రేకెత్తవ
 చ్చినక్రోధంబున బోధ మాటఁ బగయుం జేరక శ్రుతర్వుండు భీ
 మునివై బాటి సురూపచాపగుణముఁ మ్రోగించి దీవ్యద్ధుతా
 శనతుల్యాశుగసంతతిం గురిసి పెల్చుం బేర్చి మెల్లార్చుచున్. 106

క. విలు దునిమి తునిమినంతన, బలుతూపులు రెండుఁడులు పావనిమేనక
 జలుకుటయు నతఁడు నొంజొక, విలు గైకొని యేసె నతని విక్రమ మెనఁగక. 107

ఉ. వారలపోరు పేఱుకొనె వానవజ్రంబుల కట్లు ఘోరమై
 వారిశరాసము క్తశరవారము సూరునితేజు నాఁగ నై
 ధారణఁ గప్పె నప్పుడు క్రుధం గొని నీతనయుండు భీముబా
 హూరము లూడ నేసె నిశితోగ్రహృత్కము లెన్నియేనియున్. 108

ఆ. దాని కలిగి భీమసేనుఁడు పర్వాధి, నా గ మొఱసి నీతనయునిసార
 ధినిఁ దురంగములను దునిమి యింతన లోమ, వాహిసాయకమున్ వాని నొంచె. 109

క. విరథుఁడు శ్రుతర్వుఁ డంతం, గరవాలము భేట ముది కడఁగెడువో న
 మ్మరుదాత్మభవుఁడు తచ్చిర, మరుదారగ నొకక్షురప్రహతిఁ దెగ నేసెన్. 110

క. తల దెగి శ్రుతర్వుఁ డుర్వీతల మద్రువ రథంబునుండి తలార్చును దా
 నిలఁ బడియెఁ బడినఁ దావకు, లలికిరి విభ్రమవిమోహితాత్మకు లగుచున్. 111

వ. ఇట్లు శ్రుతర్వుండు పడినపదంపడి హతశేషబలార్థనంబునుండి వెలువడి వచ్చి భవ
 పైనికు లోలం బాసగొనక భీమసేనుం జుట్టిముట్టి బిట్టేయుటయు నాజగజ్జేటి నహ
 స్తాక్షుండు రాక్షసులం బోలె వారిం బట్టి పీడించుచు నేనూఱుమహారథంబులను నే
 డునూఱు కుంజరంబులను నెనమన్నూఱు ఘోటకంబులను పదివేలఁబ్బలను మిత్తి
 కప్పనంబు వెట్టి తన్నుఁ గృతాంధునిగను నశలజన్మనిగను దలంచుకొనుచుఁ దనవం
 కం దేరిపాటం జూడ లేకున్నపదానుగుల నెల్లఁ బరిమర్దించికరతాలశబ్దమాత్రంబున
 దంతావళలంబులం బాటఁ ద్రోలుచున్నంత నీసైన్యంబు హతభూయిష్ఠయోధంబును
 నల్పావశిష్టంబునై దైన్యంబు నొందె నయ్యవసరంబున హతశేషం బయినగుట్టుపుడ
 డంబునడుమ దుర్ధర్షద్వితీయుండై యున్నదుర్యోధనుం గాంచి శ్రీకృష్ణుండు జిష్ణుని
 దిక్కుమొగంబై యిట్లనియె. 112

—: కృష్ణం చరిత్రంబు తెలుగు జిహ్వనకు జిహ్వలు :—

- నీ. పగ తీంతకొలుతగాఁ దెగిరి దాయాదులు, పరివారతులు శినివరుఁ డితండు
సంజయుని బట్టె శత్రుత్వోఁ బోరి, పోగి పరిశ్రాంతు లైరి కవలు
కృపుఁడును గురునూతి కృతవర్మమును తేని, విడి యెడమై వేటుకడకుఁ జనిరి
పాంచాల్యుఁ డదిగొ ప్రభద్రకసహితుఁడై, యరిసేనఁ జెడి మే లుది యుండె
తే. నల్ల దె సుయోధనుఁడు పూహ మల్లు కొనుచు, హరిసమూహమునందు శ్వేతాతపత్ర
మొనయ మనవంకఁ జూచుచు నున్న వాఁడు, వానిఁడ కే బసి జయ మంద నొను విజయం.
- చ. గజఘట లెల్ల జచ్చుటలు కవ్వడి వీ వలుమంగ వచ్చుటల్
నిజము గ్రహించి దాయలయసీనిఁ జావఁగ నున్న సైనికుల్
గజబిజఁ బాటిపోకమును గౌరవనాథుని గం డడంచి నీ
విజయము చాటగా పలయుఁ బిల్వఁగ సంపుము గెల్వఁ బార్వతుక. 115
- డి. బాలిశుఁ డాసుయోధనుఁడు బాహుబలం బజీ వాఁడి వత్తయై
పోలక యుండె దప్పకొని పోవఁగఁ జాలఁడు మిమ్ముఁ గూల్చి మీ
పాలు హరింపఁగా దుఁచువాఁ డిపు డి ట్లుగఁ జావనెంచి తా
నాలము నేయ నుండెడి యధార్థము నాపుడు నన్దుచు డనుక. 116
- నీ. ధృతరాష్ట్రుఁడు లెల్ల హతు లైరి భీముచేఁ, గొటవడునిద్రఱుం గూలువార
సురనదీసుతుఁడును గురుఁడు కన్ఱుడు శృంగైఁధవముఖులు సమసి రాజిఁ
గృవకృతవర్మలు గృహిసూతియు సుశర్మయు నులూకశకును లాతనిహయంబు
లేనూఱులేరులు నిన్నూఱుకరులు నూ, రాల్లిబంటులు మూఁడువేలు మిగిలి
- తే. యుండె గురుబల మిచ్చి కున్నవారు, గాలగతికిని దప్పిపోఁ జాల రిట్లు
బలము హత మైన రారాజు బయిసిమాలి, తనర నున్నాఁడు చూడు మాతని తెఱంగు.
- మ. హతశత్రుం డగుఁ బౌండవగ్రజుఁడు నేఁ డాదుర్వృద్దుల్ సంగర
క్షీతికిం బాయకయుండి రే నొకరుఁడుకొ జీవింప బో రంచు నీ
మతి సూహింపు మమర్చ్యులైనఁ గడిమిన్ మార్కొంచు నే నందఱక
శితశత్రుంబునఁ దీర్చిపుచ్చెద సుహృచ్చేణుల్ ప్రశంసింపఁగక. 118
- తే. ఇపుడ గాంధారవతిఁ గూల నేసి యీన,మరమునం దైన రాజుజాగర మ దెల్లఁ
బుచ్చివైచెద దుర్ద్యోతమున నతంచు,దిగిచికొన్న ధనంబులు దెత్తు మరల. 119
- తే. నాగపురకాంతలెల్ల నీనాట సుతులు, బతులునుం బాండవులచేత హతు లయి రని
యెఱిగికొందురు నేటితో నెల్లఁనులు, ముగియు నిష్కప రారాజు దెగు నిజులు

- క. జ్యోతిలనిర్మలమునన్, మాతంగంబులు దురంగమంబులు దేరుల్
పాతరలాడం జాలునె, పాతము నొంచెడిని రథము పటపుముకృష్ణా. 121
- వ. అనిన నష్టంధరీకాక్షుం డక్షీణజవంగున దుర్యోధనబలాభిముఖంబుగా నిజరథంబు
వోవ నిచ్చుటయు భీమసేనుండును సహదేవుండును సింహనాదంబులు నేయుచు
సుయోధనుం జంప నుత్సహించువాని ననుసరించినం గాంచి కొంచక సౌభాగ్యభృ
తులు వారి మువ్వర నెదిరించి రందు సీసుతుం డగుసుదర్శనుండు భీమసేనుని సుశ
ర్మశకునులు శ్వేతవాహనుని హయవృష్టగతుం డగుసుయోధనుండు సహదేవుని
నతిమి దురమ్ము గావించి రాసమయమ్మున నీయగ్రనందనుండు గండుమీటి. 122
- ఉ. ప్రాసము వట్టి త్రిప్పి యద్రువన్ సహదేవునిమాడవట్టుపై
సీసునఁ జేసి యేయుటయు నింతటిలోన నతండు సొమ్మ రాఁ
గాసిలి తేరిమిఁడ నొరగం బడి రక్తపరిష్కృతాంగుడై
కూసము నూడ్చు త్రాచుబలె గ్రుద్ధత రోజుచు లభనంజ్ఞుడై. 123
- క. వేడిపిడుగులకు నీడగు, వాడిశిలీముఖము లతనివత్తుముచందున్
గాడంగ నాడి నొంచెన్, వేడుకకుం బోలెఁ బగలు వెక్కనఁడంగన్. 124
- ఉ. కవ్వడి నెవ్వడిం గొని త్రిగర్తలపై నెదిరించి గాండ్డివం
బివ్వల నవ్వలం దిరుగ నేడ్డెఱ సూపుచు హాపకోటులన్
రవ్వచు గుఱ్ఱపుండడము రూపఁ జేసి రణస్రియం బెడన్
నివ్వటిల్ శతాంగతతి నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చె నచ్చొటన్. 125
- : అర్జునుండు త్రిగర్తులతో సశర్మం దెగటాడుట. :—
- క. ఉక్కునఁ బేర్చి త్రిగర్తులు, మిక్కిలికసి జిహ్మరథముమీఁద శరంబుల్
క్రిక్కిఱియు నట్లు గురియుచు, నెక్కటిఁ బోరుటయు విజయుఁ డేడ్డెఱ మెఱయన్.
- సీ. ౬ కొన్నసింగమ ట్లడరి పిల్చుచు సత్యశక్తుని యరదంబుకాడి గూల్చి
యొకక్షుర్రమున మస్తక మిల డొల్లించి, మూఁడమ్ముల సుశర్మ నాడ నేసి
త్రిగర్తపీడలఁ దతిమి క్రోధరసంబు, గ్రక్కుచు నూతొంటఁ బ్రసోపతి
నొంచి రథ్యంబులఁ ద్రుంచి శరం బొడు, సంధించి బిట్టు పక్షమున నేసె
- తే. నందన నతండు గుండియ లివిసి మాంస, పేలి పెలి వచ్చుటంజేసి ప్రేత మగుచుఁ
గుండ మనవారు పాండవుల్ కుతుక మంద, నేలపైఁ గూలెఁ బెనుగొండ గూలినట్లు.
- వ. ఇట్లు సుశర్మం దెగటాడ్చి పేర్చినవిక్రమంబునం బెల్లార్చుచు నేడ్చు రెనమండ్రు ము
ప్పదుండ్రు నగువానిపుత్రుల ముత్తీవానం బెట్టి పదానుగుల నెల్లఁ ద్రెళ్ల నేసి పర

మోక్షానంబునం బ్రవర్తిల్లుచున్నంత భీమసేనుండును హస్తోత్కర్షణంబున నవ్యుచు
 నుదర్శనునిశీర్షం బొక్కకుప్పెకోలం ద్రైవ్యవేసి తదీయఁదానుగులు పరివేష్టింప నింద్రా
 శనిసమస్వర్ణంబు లగునిశాతసాయకంబుల వారి నందఱు మ్రందించినం గినిసి సేనాధ్య
 యు లక్ష్మీణపరాక్రమంబునం గవిసి శరవర్షంబు గురిసినంత నుభయబలంబులకు
 నొక్కింత సమ్మర్దనమరం బయ్యె నయ్యెడ సౌబలుండు సహదేవుం దాఁకి శరాసా
 రం బడఠించుచుండ నులూకుడు భీమసేనుం దలపడి పది ప్రదరంబులం బ్రహ
 రించి సహదేవునిపైఁ దొంబదివాలంబులు వాఱించె నప్పు డప్పాండవేయు లిగువు
 దును ధారాధరం బంబుధారలం జోలె శరాసారంబు తోరంబు గావించి చీకట్లు
 వుట్టించిన నీబలం బంతయుఁ దత్సాయకపరిచ్ఛన్నంబై యున్నంత సమ్మోహరంబున
 దుత్తుము లైనకత్తళంబులును గడికండ లైనఖడ్గప్రాసకుంతాదులును ముక్కలైన
 పెక్కియంబులును జిరిగినశరీరావయవంబులును దెగినకాలుసేతులును జితికినశీర్షం
 బులునుం గలిగి నేలం గూలినకాలుబంట్లును నిఱువీలిగినగుఱ్ఱంబులఁబ్రాణుంబు
 నుండి గుండె లవియం బడి యెగిరిపడి మడియురాహుత్తులును గల్గెంబులం గఱచు
 కొని కఠారుల ఖండితంబు లైనకాళ్లునుం గంతంబులును గలిగి కూలి మొత్తంబు
 లైనకత్తలానులును జిత్తజల్లుగ నెల్లెడలం బడి పెల్లువ మైననల్లయుం గలిగి సంగ్రా
 మరంగంబు గ్రవ్యాదగణభూయిన్మం బై భయావహా బైనంత మనయనీకిని య
 ల్పావశిష్టం బై కానంబడియె నయ్యవసరంబున గాంధారవల్లభుడు. 128

శా. మాద్రేయానుజ నత్తలంబున శిరోమధ్యంబున న్మోక్షదండ
 నిద్రం బొందినయట్లు మూర్ఛమునుగన్ వీక్షించి భీముం డటఁ
 రుద్దుండో యన రాద్రమూర్తి యగుచుఁ కూపింప నై భూపతుల్
 తుద్రత్వంబున నోహటిల్లి కనుఁగో స్రుక్కించి రాజ్యాశ్రయం. 129

క. ఒక్కగుండ సర్వపైన్యము, మిక్కుట మగుతూపుగముల మేదించి చెనల్
 పిక్కటిల సింహనాదం, ఒక్కజముగఁ జేసె నెల్ల రది విని పాఱు. 130

వ. అట్లు వెఱచి పఱచువారిం జేఱుచుఁ బేరెలుం గెత్తి దుర్యోధనుండు. 131

చ. మరలుండు వెన్న సూపకుండు మార్కొని పోరుండు పాఱ నేటికి
 దురమునఁ జత్తు లేనియును దోరపుగోర్తి యుహంబునం దగుం
 బరమున సర్వసౌఖ్యము లపారములై చనువెంచు నావుడు
 దిరిగి చమూనమూహ మది దీకొనఁ బార్థచమూనమూహము. 132

త. పాథుడు వీరి నెదిరించి పోరం జొచ్చి రంభలో సహదేవుఁడు దెప్పితిగ్గి ముప్పతి

గొన్న బీరంబున గాంధారనాథుం దాకి.

139

లే. దశశరంబుల నాతనిఁ దరల నేసి, మూఁట మావుల నొప్పించి మేటివిల్లు
విడిచి నవ్వుచు నతఁ డొండువిల్లు పూని, స్వ మొనరించి శర మేయునమయమందు.

క. అనిలజఁడు నకులుఁ డఱిమిన, ననిలజ నేసిట న కులు నర్వదిట నోఁ
దినయస్స డులూకుఁడు వడిఁ, దనతండ్రికిఁ దోడునూపి దర్ప మెలర్పన్. 135

క. పావని నేడమ్ముల నహ, దేవుని నేడ్వదుల నొప్పు దేర నడఁచినం
బావని గినుకం జేయుచు, జేవమొయి దొమ్మిదింటఁ జెరివియు వానిన్. 136

—; సహదేవుం డులూకుం జంపుట. ;—

చ. అటువదిన్కాల్గుతూపుల రయంబున సొబలుఁ దూల నేసి యే
డైఱఁ గొని మూఁడు మూఁ డయినతీర్తశరంబులఁ బార్వ్యపర్తులం
దెఱఁగఱఁ జేసె వారలు మదిం గడు నల్లి రవిఁఘనాఘనం
బఱిమినయట్లు ముట్టి నకులూనుజ ముంచిరి శస్త్రధారలన్. 137

మ. సహదేవుం డపు డండుతుండర వెనం జల్లార్చి పెల్లార్చి దు
స్సహూఁడై వీఁక నలూకునిం దఱిసి తీడ్కం నైనభల్లం బొకం
డహినాఁ రోఁజుచు నేసి తచ్చిరము వాయం జేయ నె ల్లోల్కుచున్
మహికి వ్రాలె నతండు పాండవుఁ కాంక్షంబు సంధించుచున్. 138

మ. తనపుత్రుం డయి ధాత్రికిఁ బలిగ సంతాపంబునం దోఁగుచుం
గనులం దస్రలు జాలువాటుకొన నగ్గాంధారభూనాథుఁ డా
ర్తి నిడూచ్చుల్ నిగిసిగించుచు నివ్వదురసూక్తిక్ జ్ఞప్తికిం దెచ్చుకొం
చు నిమేషాంశరమందఁ గుదె నెడదన్ శోకంబు పాకంబుగన్. 139

క. అడ లుడిగి కితవుఁ డగతం, గడిమిన్ సహదేవుఁ దాకి కాంక్షత్రయమూన్
వడిఁ దిగిచి యేసె నాతఁడు, గడికండలు చేసి దానిఁ గడువడి నడుమన్. 140

ఉ. విల్విటువంగ నేయుటయు వీతశరాసనుఁ డాతఁ డార్దుఁ డై
వా ల్వెఱపించుచు నివ్వసరి వైచె వెనన్ సహదేవుపై నతం
డలున్ నవ్వి దానిఁ దుమ్మలై వడఁ జేసె నహంకరించుచున్
బల్విడి సొబలుండు గద వట్టి శరంబులు బిట్టు త్రిష్వచున్. 141

క. వినరిన నదియును వ మ్మయి, వెన నోయెం బాంశవాస్త్రవినిహత మగుచుం
గసిమనఁగి కాళరాత్రికి, బన వచ్చెడుశక్తి నెత్తి పైచెం బెలుచున్. 142

ఉ. మండుచు వచ్చుదాని నడుమన్ సహదేవుఁడు నొండు రెండు గా

ఖండము లై యడన్ నరక గా నది నాకమునుండి కాంతులకా
నిండి విశేర్యమాణ మయి నేలపయిం బిడు గట్టె నడ్డయ
ట్లొండొకశబ్దముం గలిగి యుద్ధభువిం బడె భీతిదంబుగకా.

143

తే. అట్లు వినిహత మగుశక్తి నరసి సేక, బుగ మంతయు విముఖమై భయము గదుర
విచ్చె శకునియు ననుచురుల్ వెగడు గుడిచి, హుళి తొచ్చిరి యగ తెల్ల నటచుచుండ.

వ. ఇట్లు యరాజ్యఖంబు వెట్టి కదలుచున్న సౌబల్య భృతులం గని కనలుచు సహదేవుండు
శరాసారంబు గురియించుచు వెన్నుఁదన్ని కొన్నియడుగులు చని ముట్టడించి
నాఁడు తనపాలికిం బెట్టినజాదరిం దుద ముట్టింప కుండరా దని తలంచి.

145

ఉ. పోవఁగ నీక ఏకమెయిం బోరుచు నూలులు వేలు కోలలం

జేవమెయిం నిగుచ్చుచును శింజనిప్రాంత దిగంతగామి యై
పోవఁగఁ జేయుచుకా ద్వీరదముం గొని తోత్రముల స్మరించున
ట్లొవిమతాగ్రగణ్య సుబలాత్మజ నోవ్వఁగ నే నే నీసునకా.

146

వ. ఏసి వాఁడు చేసినచేతలెల్ల స్మరింపఁ జేయువాఁడై యిట్లనియె.

147

—: సహదేవుండు శకునిం గూలనేయుట. :—

ఉ. పాతెడ వేల సుస్థిరతఁ బట్టి పెనంగుము పూరుపుండ వై
మీఱితి రాజధర్మ మిది మేరయ జూదమునాఁడు నవ్వుచున్
దూఱుచు నుచ్చి బూబ్బ లిడి స్తుతి తత్ఫల మెల్లఁ బొందు దే
గీఱిచిపుత్తు నిన్నిపుడు త్రెళ్ళఁగ నేయుచు భల్లంహతిన్.

148

తననోజ. తొలి మమ్ము నవ్వినదురితాత్ము లెల్లఁ, ద్రంగిరి రణమండు దుర్యోధనుండు

కులనాశకుండును స్త్రాపండు వాని, కూర్చుమామవు నీవు క్రూరతరుండవు

వెలియంగ మివిలి తిత్తెఱఁగున నిట్లు, తీవ్రతురస్రము గీసి నే నీదు

తల తాళఫలము క్రిందకు రాల్చునట్లు, తఱిగి రాల్చెన నింత తఱిగ నిలుమి.

149

వ. అని నోనాడి సహదేవుండు క్రుద్ధుడై సౌబలు నడ్డించి.

150

తే. యదిశరంబుల నాతనిఁ బడలుపఱచి, నాలుగమ్ముల వాజలం గూల నేసి

మూఁ ఘటావుల నొగి చాపముం గొడుగును, సిడమునుం గూల్చిపెల్లా ర్చెసింగమట్లు.

ఆ. అంతఁ బోక సాయకాసారముం బర్వఁ, జేసి నకులుతమ్ముఁ డీనున సుబ

లాత్మజునిశరీరమందలినంధుల, గ్రంథు లెఱు నట్లు గా నొనర్చె.

152

ఉ. నొచ్చియు నగ్గి ముక శకుని నూల్కొని మాద్రికుమారుఁ జేరఁగా

వచ్చి కరిద్వయంబునను ద్రావముఁ ద్రవ్వెను వైన నాతఁడుం

గ్రచ్చతి మూఁడుభల్లములఁ బ్రాసముఁ జేతులు నొక్కమాటుగా
కెచ్చనినెత్తుటం దడిసి పృథ్విఁ బడం దెగ నేసి యార్పుచున్.

153

క. శాలి మగునొక్కభల్లము, చేతం గొని తిగిచి యేయఁ జెచ్చెట నది యా
ద్యూతప్రియశీర్షము చెగి, భూతలమునఁ ద్రెళ్ళి బూచె బ్రంగం జేసెన్.

154

వరుమొండెం బది రక్తసిక్త మగుచున్ వైముఖ్యముం గూర్పుచున్
ధరణిఁ గూలె భయంబు గూరినమదిన్ ధైర్యంబు వోకారఁ బా
టిరి నీసైనికు లెల్ల నల్లడల కిట్టింకుల్ ప్రదర్శించుచున్.

155

మత్త. అంకకాఁ డగుసాబలుం డటు లస్తమించుట కెంతయే
నంకిలిక విడనాడి నంతన మంది పొంది ప్రియంబునన్
నంకు లొత్తిరి పాండుపుత్రులు చక్రపాణియు సైనికుల్
పొంకమేర్పడఁ బ్రస్తుతించిరి పొందుచున్ సహదేవునిన్.

156

—* హృదప్రవేశపర్వము *—

వ. అయ్యవసరంబున.

157

మ. అరు లిట్లున్నతిఁ గొంటకున్ నిజధరాధ్యక్షుండునుం బుత్రుఁడుం
వరశస్తాహతిఁ గూలిపోవుటకు సైంహ లేక గాంధారచ
క్రరమారతుకు లాత్మరక్షణ మెదం గాంక్షింప కప్పొడవా
వరజుం దాఁకఁగ వచ్చిన న్విజయుఁడున్ వాతాత్మజుండున్ వడిన్.

158

మ. వరశస్తాస్త్రములం దదీయబలము న్వమ్మై చనం జేసి త

చ్చిరమున్ బాహువులున్ ధరాతలమునం జిందాడఁ గావించి సు
స్థిరు లైనం గని పేరెలుంగు వొదలం జేవీచి దుర్యోధనుం
డరులం జంపక పోవు హిప్ప దని నైజానీకినిం బిల్చుడున్.

159

క. హతశేషు లయినసైనికు, లతని నృన్నించి మరలి యరిబల మఱుమున్
గర మలిగి నరుఁడు వారల, శిరముల్ తుణమాత్రలోనఁ జెండాడె నృపా.

160

వ. అప్పు డొక్కరుండై దుర్యోధనుండు.

161

క. యదుమూఁ డత్యైహిణు ల, కృదనమునం దట్లు వోవఁ గని నిజబల ము
ప్రదమునఁ గానం జాలక, పాదవెడునరిదళము విడిచి పోవం దలఁచెన్.

162

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునిదిక్కు మొగం బై.

163

క. మామకనైన్యం బంతయు, నామెయి దెగినపుడు పొండవానీకిని యెరి
తై మనలుచుండ నాకొడు, కేమెయి వర్తించె జెప్ప మేర్పడ నాకుఁ. 164

వ. అని యడిగిన సంజయుడు విను మప్పొండవబలంబున రెండువేలరథంబులు నైదు
వేలగుఱ్ఱంబులు నేడువందలయేనుగులుఁబదివేలకాలిమానిసులుచు మివిలి యుండిరి
నీదండుం గొని ధృష్టద్యముండు రణాంగణంబున మెఱయుచుండె నని పెండియు.

—: దుర్యోధనుండు కాందిశుండై పలాయకుం డగుట. :—

చ. వినుము నరేంద్ర నీకొడుకు వేనిని దోడ్పడువాని నొక్కనిం
గనుఁగొనఁ జాలకేపునను గ్రాలెడుశత్రులఁ జూడ నోఁప క
య్యనిమొన నిల్వ నోడి హత మైనతురుగము వీడి బీతునం
దనమది దన్దజ్జిల్లఁగ గదం గొని పోయె నొకండు బెడమై. 166

నీ. అక్కట యేకాదశాక్షౌహిణీసేన, కధ్యత్సుఁ జైనరాజాధిరాజు
కొల్పడ నొక్కండ కదలి ప్రాజ్ఞుఖముగా, నొక్కింతద వ్వేగి యొక్కచక్కి-
సేద దీఱఁగ నిల్చి సేనాక్షయంబున, కెద దురపిల్లుచు విదురుఁ డపుడు
ఁలికినపలుకులు దూఁపునకుం దెచ్చుకొని పోరు వైశనంబునకు నయ్యె

తే. నతఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు విన నైతి నజ్ఞుఁడ నని, తనదుచేతకు నెంతయుఁ దనకుఁ దాన
తెగడుకొనుచును గడుచింత వెగడుపడుచు, జెంత మడు పున్న దానిలోఁ జేరఁదలఁచె.

వ. ఇట ధృష్టద్యము పురోగము లగుపొండవసైనికులును హతశేషు లైననీసైనికులు
బాదివి పోనీక పెనంగుచున్నంత శ్వేతవాహనుండు గాండీవంబున వారి నందఱ
మ్రందించి కృష్ణసారథికం జైననిజరథంబునఁ గపికేతనంబు గ్రాల లీలావిహారంబు
గావించె నిట్లు నిహతం బై చిన్నద్రుమం బైనమహావనంబు వోలె నైననీసైన్యంబునఁ
గ్నిపకృతవర్మాశ్వ తౌమలు మువ్వరును దక్క నొక్కరుండును గాన రాఁ
డయ్యె నయ్యెడ ధృష్టద్యముండు కట్టవడి యున్ననన్నుం జూచి తలయూచి
సాత్యకిదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె. 168

క. ఈతని నేటికిఁ బట్టితి, వీతఁడు జీవించి చేయునె గ్గేమి యగుఁ
జాతము విను మనఁ గాదని, ఘాతుకుఁ డయి శినివరుండు క్రౌర్యం జెనఁగన్. 169

వ. ఖడ్గంబు పెఱికి ప్రేయ నున్నంత సాత్యవతేయుండు సన్నిధిం జేసి వీనిం జంపవలదు
విడుపు మనిన వల్లె యని వాసుదేవానుజం డమ్మునితల్లజనిపాదారవిందంబులకుం
బ్రణమిల్లి నాదుబంధంబు పెడలించి బ్రదికి తెదేని బామ్మనిన సమ్మతిం గొని నేను
బాందళంబు లేక నిరాయుధుండనై నెత్తుట నత్తమిల్లినమేనితో సాయాహ్నంబున

నగరంబునకు రా నెంచి సుయోధనుండు పోయినదారి వట్టి క్రోశమాత్రదూరంబు
పోయి యచ్చట. 170

—: దుర్యోధనుండు దైవపాయనప్రాదంబున దాగియుండుట :—

చ. అలుగులు గ్రుచ్చట న్నిగుల నారట మొందుచు నిందు నందు జూ
పులు భయసూచకంబు లయి పొందంగఁ బుచ్చుచు వెచ్చ చూర్పు చున్
బాలసి గదాద్వితీయుఁ డయి పొందుకొనం దలపోత తెచ్చినా
వెలసిననీకుమారుకునిగ్రహముం గనుఁగొంటి నొంటిమై. 171

తే. అతఁడు న న్నశ్రుపూర్ణాక్షుఁ డగుచుఁ దేరి, చూడ నోడియు నోరగాఁ జూచి కొంత
వడికి దీనుడ నగునాడువదన మరసి, వగలఁ బొగలెనువిధమునఁ దగియె నధిప. 172

సీ. ఏకాకిమై యిట్లు శోకించునద్దొరఁ, బలుకరింపఁగ లేక పలవి నేను
నెనఁగించుకొని యెలుం గెట్టకేలకు నవి, రళముగా నించుక పలికి పిదప
ననుఁ బట్టుటయు వ్యాసముని విశిషిమట, యును జూపు దప్పటయును దెలిపితిఁ
దెలిపినంత నతండు తెలివి ఎఁద యుకింత, చింఱించి తమ్ములన్ నేన నడిగె

తే. నేను బ్రత్యక్షదర్శిని గాన నెల్లి, వారును క్రెన్చి రాకృతవర్మ కృపుఁడు
గురుసుతుండును బ్రతికి పోయిరి మహీశ!, శైబుఁడే యిట్లువ్యాసుఁడు కలను మొదల.

వ. అనిన నతండు పెద్దయుు ప్రగ్ధు పెట్టబట్టూర్పు నిగిసిగిచి నన్నఁ జూచి నామేను
నిమురుచు సంజనూ! యిపుడు వాడుపుత్రులు సహాయసహన్ను లై యెసంగుచు
న్నవారు నాకు నీకన్న ముత్యముక్కరుండు లేడు గావున నీవుమాతండ్రి పాలికింబోయి.

ఉ. నీకొడు కాసుయోధనుఁ డన్ గా సహజన్ములఁ బుత్రమిత్తులన్
బోకడఁ బెట్టుకొంచుఁ దనభూతలరాజ్యము పొందుపుత్రకుల్
చేకొనిపోవ నుండు టది నెల్లిదు గావున నిట్లు నెప్పి తా
నాకడ నొక్కపెన్నుడుపునందు నహంగె నటంచు జెప్పమా. 175

వ. అని చెప్పి యట నున్నవైష్ణవపాయనప్రాదంబునం ప్రవేశించి తన మాయావిద్యాప్ర
భావంబున జలంబులు త న్నంటకుండు స్థంభసంబు గావించుకొని యుండె నయ్యవన
రంబున శరక్షతాంగు లై డస్సి యున్నకృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు మువ్వవ్రను
మూఁడురథంబు లెక్కి పోవుచు నట నన్నుం గని గుఱ్ఱింబులం దలుముకొనుచు
నాచెంతకుం జనుదెంచి. 176

క. జీవించి యుంటె సరిజయ, భూవల్లభుఁ డేడి బ్రదికి పోయెనే చెపుమా
నావుడు నాతనికుశలము, వా విశించిననుచుఁ దెలియ బలుకుచు నంతన్. 177

వ. ఈహ్రదంబునం జొచ్చియుండె నని వాక్రుచ్చితి నంత నశ్వత్థామ మడుగుచిక్కు
మొగంబు చేసి విహదంబునం బరిదేవనంబు నేయుచు నిట్లనియె. 178

ఉ. అక్కట మ మ్మొలుంగ కిటు లాటడివోపు సుయోధనుండు మే
మిక్కరణిక్ మెలంగుట లొకింత తలంపున కయ్యె నేని తా
నొక్కటఁ బోర శాత్రులు నేయ సమస్థుడు గాక పోవునే
మిక్కిలి కష్ట మే మనుచు మేలు దలంపఁగ వచ్చు సంజయా. 179

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రద్ధుఁ డరిదేవనంబు నేయుచు బండ్లపూలు పరిసరవద్ద లగుచుండి
రని యెఱింగి నన్ను శారద్యశునిస్యందనంబుపై నిడుకొని వారు నేనానివేశంబునకుం
బఱతెంచి రక్కడ. 180

సీ. అరుణాస్తమయనమయంబున శిబిరరక్షకులు సైన్యం బెల్ల సమసి పోవ
వినుచు నెలుం గెత్తి విడకేడ్చుటయు వృద్ధ, లైనయోషిద్రక్షు లడలు గుడిచి
రవ్వార్త దెలిసి రాజాంతఃపురస్త్రీలు, శిరము లురంబులు కరము మోది
కొని గోళ్య మేక జీటుకొని కేశపాశము,లను బీకుకొని త్రొంచుకొని విభూష
తే. లస్త్రు లురలంగ లాలులు నగుగుదేర, నార్తనాదము లెంతయు నతిశయిల్లఁ
గురుల ట్లేడ్చుచుండఁ గురుజనంబు, వారిఁ దోడ్కొని నగరికి వచ్చె సధిప. 181

తే. ఎండకన్నును వానక న్నెఱుంగకుండ, నగళులం దుండి యేరికి న్నానఁ బడక
సాకుమార్యాంచితలు కుంసశులు వారు, పరులకంటఁ బడం గడుబడలు వడిగి. 182

మత్త. ద్వారపాలురు వేత్రహస్తులు తద్భయంబునఁ ద్రస్తులై
వారియాస్తరణాదులం గొని వాహనాదుల నెక్కి య
మ్మారుతాత్మజసాధ్వసంబున మానసంబు వడంకఁ గా
నూనుఁ జేరిరి సత్వరంబుగ నూర్చుచు గడు నూర్చుచున్. 183

వ. అయ్యవసరంబున యుయుక్తుడు శోకసంతోషచిత్తుఁడై ప్రాప్తకాలముం దలపోయు
చుఁ దనమనంబున. 184

మ. హితవాక్యంబు దలంప కాలమున కై యేకాదశాక్షాహిణీ
పతి దుర్యోధనఁడున్ సహోదగులును బాటందఁ గానై రనిక్
హను లాభీష్టుఁడు ద్రోణుఁడున్ ముఖియు సైన్యప్రాతమున్ సర్వమున్
క్షితి నే నొక్కవ నూటి భగ్యగరిమ జెప్పొగ ని కేటికి. 185

చ. వారిగులు వోలె దద్దఱిలు చట్టింబు జూచుచు భీతచిత్తులై
గురుకులకాంత లందఱును గుయ్యిడుచున్ శిబిరంబు వీడి సో

దురమునఁ గాని వృద్ధు లదె తోడ్కొని పోవుచునుండి రే యుధి

ప్థిరునకుఁ జెప్పి మెటఁ జనఁ జేరుట లొప్ప నటంచు నెంచెడన్ . 186

వ. అని యష్టక వైవ్యశ్యాపుత్రు డప్పామపుత్రుపాలికిం జని తనయభిప్రాసు బెఱిం
గించిన నజాతశత్రుండు ప్రీతిచిత్తుడై సితలంచినది లెస్సకార్యులు పోయి ర మృని
వాని నక్కుచం జేర్చి వీడ్కొల్పుటయు నతండు రథాకూఢుడై రయంబున
రథ్యంబులం దలుముకొని రాజదారలుం గొనిపోవునృద్ధకంచుకులం జేరి వారితో
నమ్మునిమాపున సశ్రులోచనుడై పురస్రవేశంబు గావించి రాజమందిరంబునుండి
కంట నీరుపెట్టుకొనుచు వచ్చుచున్న వినురు గాంచి ప్రణతుడై నిలువంబడి యు
న్నంత నతంఁడతనిం గాంచి యిట్లనియె. 187

క. కురుకులనాశక మగునీ,దురమునఁ బడ కీపు బ్రదికి తోఁచితి వకటా
నరఁజతి లే కిట కీవా,క్కరుడవు గా నేల చెవుమ కలరూ పెల్లెన్. 188

మ. అనిన్ నీసుతుఁ డిట్లనున్ విను మహాత్మా! పుత్రమిత్రాభితో
నని గాంధారవిభుడు ద్రైశ్యఁ గని సాహాయ్యంబు గావింప నొ
క్కని నెంచు గన లేక వ్యాకులమతి గౌరవ్యుఁ డెంతేధయు
బునఁ దా నెక్కినవాడి వోగిలు నడన్ బోయె న్వశిం దూర్పుగన్. 189

తే. భూవిభుడు స్కంధావారమును దొరంగి, పోయినంతట సాస్వతంబునను రాజ
వనితలం దోడుకొని వృద్ధజరులు వచ్చు, మహా వచ్చితి వారిఁ గాపుండు నిచ్చ 190

తరళము. అని యుయుత్సుఁడు చెల్లిన స్మృతమందు సంతన మంది యి

ట్లను నతండు తగం బాసర్చితి ప్రాప్తకామునందు మా

నినులఁ గాచితి లెస్స చేసితి నీవు ఘోరరంబునన్

దునుగ కిట్లగుచెంచుటల్ శుభవోహుంబ తలంపఁ గన్. 191

క. దైవోపహతుం డగునీ,భూపరునకు నూతకోలవును బుత్త్రుడవున్
నీ వైతి పితఁడు నీతో, జీవించెడువాఁడ యయ్యె క్షితిఁబయి నికన్. 192

వ. అని పలికి మఱియును. 193

తే. ఇందు నేఁ డీవు విశ్రాంతి నొంది రేపకడన ధర్మజుపాలికి వెడలు మనుచు
సాశ్రులోచనుడై రోదరాన్యత మగు,నగరునకుఁ గోమె నిట్టూర్పు నిగిడికొనఁ గ.

వ. యుయుత్సుఁడును నిజమందిరంబునకుం జని కుసుకుక్షుమారునకుఁ జొలిట్లుచున్న
వాడు గావునఁ దమవారి ప్రశంసకుం బ్రహర్షిం గాకారాత్రి బుచ్చె ననిన ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయుం బలిచి. 195

—, కృష్ణ తనస్యశ్వత్థావలు దుర్యోధనం గని సంభాషించుట. ;—

సీ. సర్వసైన్యంబులు సమసినపడవడి, శిష్టులు ముగురు నాక్రేష్టసుతుఁడు
నేమి చేసిరి శేష మెట్లు ప్రసరించె, నెఱిగింపు మన సరం డిట్టు లనియె
న న్ననీసుతు సరయఁ జాలక పాగు, సేనలు చనె నిజశిబిరము లకు
మనమువ్వు రమ్మునిమాపురయందు న, వ్విడివల నుండుగ నెడఁద సేయ

తే. కవుడు ద్వైపాయనప్రదమందు సుప్తుఁ, డయినరారాజు కడ కేగి వానికిఁ దమ
రాక యెఱిగించి లే లేమ్ము రాజచంద్ర, మముఁ గుని పోరఁ బిలుము ధర్మజుని ననికి.

చ. గెలిచినరాజ్యభోగము లకించనత స్వికనాడి పొందుటో

కలన హతుండ వైనఁ గుతుకంబున స్వర్గసుఖము నొందుటో

కలుగును గాని యిట్లు లిటఁ గాఱియ నొందుట కానిమాట త

ద్బలమును డస్సి యున్నది హతం బగు నిష్ఠకు నీదుకైవడిక.

197

వ. అనిన దుర్యోధనుండు.

198

శా. నాపుణ్యంబునఁ జాక యున్నమిముఁ గానం గిలిగి స్వీరులా

రా! పాటించి వినుడు నానుడులు సంగ్రామంబునం డచ్చి నా

మీఁపట్ల మన మింత విశ్రమముగా నిట్లుండుటల్ పోలెడిం

గోపస్ఫూర్తి నని దొడంగుటకు సంకోచించి భాషించెతిన్.

199

క. స్తుతమతియుం బ్రభుభక్తియు, నతులితముగ మీకు నగుట కచ్చెరు వగునే

కృతహస్తూర! సహజస్థితియే యిది కాని కాలచింతయు నాయుక్.

200

క. కావున నీరే యొకఁ డీ, క్రేవలఁ దగి విశ్రమించి రేపాడి భవ

ద్భావముమెయి వతికంచుచు, నాహం నని కైకై నూలు నూలున్పొక్.

201

మ. నావుడు గురునందనుం డను నానుడి నివని లే మ్మనిక

నీవు భద్రము లొంద నుంటివి నేను సోమకముఘ్నులం

జావ నేనెద నేటిరే యటు సల్పకుండఁగ మౌనశం

బే విడం దలపోయ నిశ్చయ మీల్ల బె న యెన ర్చెనక.

202

సీ. అని వారిలో వార లనుకొనుచుండఁగ, బండ్లపులకు మాంస భారము లిడు

వేటకాటులు కొంద టాటవికులు పల, బంపుమోపులమోతఁ బెంకర మగు

దప్పి జనింప నాద్వైపాయనప్రదంబునకు నీరానెడుబుద్ధి వచ్చి

వారిరహస్యసంభాషణంబు లవెల్ల, విని ధర్మసుతునాజ్ఞ మనుజుభుని

తే. నరయు వారలు గావున నం దతండు, దాఁగి యుంటయు నని కిచ్చ దలఁపమియును

ముగరనిర్బంధమును ధృవంబుగ నెఱిగి, బసధనం బిత్తు రెఱిగింపఁ బొండవు లని.

ఉ. బోయలు నిశ్చయించుకొని పొంగుచు నంజుడిమోపు లిన్నియున్

మోయఁగఁ బూని వేగులను బుచ్చియు నెట్లు సుయోధనుస్థితిం

దీయఁగ లేక చింత కయి తీరినపొండవు లున్నచోటికిం

బోయి వృకోదరాంతికముఁ బొందిరి కావలివారిఁ గ్రోయుచున్.

204

వ. వృకోదరుండును వారి నాదరించి వారివలన సర్వస్వత్యాంతంబును విని వారికిన్

బసధనం బొసంగి పొంగినసంతసంబున ధర్మరాజునొద్దకుం జని యది యంతయు

నెఱిగించి.

205

చ. తెలియఁగ వచ్చె లుబ్ధకులు దెల్పుటఁజేసి సుయోధనుండు తా

సలిలములందు డాఁగికొనె స్తంభనవిద్య నెసంగఁ జేయుచున్

బలుకులచొప్పు నిట్టి దని పల్కఁ బ్రహృష్టమనస్కుఁ డమ్మహీ

తలపతి తమ్ము లంగఱకు దాననవైరికిఁ దక్కువారికిన్.

206

వ. అది అంతయు దెలియఁ జెప్పి యప్పు డప్పురుజోత్తమునిం బరస్కరించుకొని

ప్రస్థానంబు ప్రకటించుటయు భీమాద్భుతనకుఁసహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నశిఖిండు

లును యథామన్యుత్తమోజసులును ద్రౌపదేయులును సాత్యకిప్రభృతులును

బెక్కండ్ర పాంచాలవీరులును బహులమాతంగతురంగశతాంగపదాతిబలంబులునుం

బరివేష్టించి నడువ నైనికులకిలారవంబులును శంఖభేరిమృదంగానకపణవకాహళా

దిరవంబులును సింహనాదంబులును బోరుకలుగఁ బదరేణుజాలంబు మిన్ను ముట్టఁ

బదఘటనంబున నిలాతలంబు గ్రక్కదల దుర్యోధనాన్వేషణతత్పరుం డై యుధిష్ఠి

రుండు చని చని యొక్కచో మాఱటసముద్రంబు నా నొప్పుద్వైపాయనప్రాదంబు

నకుం జనుదెంచుటయుఁ గాలనీరదనిస్వనోపమం బగుసేనానిస్వసం బాలించి కృప

కృతవర్మాశ్వత్థామలు జలాంతగ్రతుం డైనసుయోధనుం బిలిచి.

207

మ. ధృతరాష్ట్రాత్మజ! పాండుపుత్రు లదె సంహృష్టాత్ము లై పైన్యసం

తతితో వచ్చుచునున్నవా రిచట నుండన్ రాదు మా కిట్లు నీ

మతమే నింత తొలంగి పోవుదుము నా మన్నించి మన్నీడు నం

తతసం స్తంభన మాచరించుకొని క్రింద న్నిల్చె నీరంబులన్.

208

తే. రాజనామంత్రణము చేసి రధికవరులు, దఱుము కొనుచు రథంబుల దవ్వు వోయి

కానలో నొక్క మఱ్ఱివృక్షంబు క్రింద, విశ్రమించిరి తేజీల వీడఁ జేసి.

209

వ. అప్పుడు వారు శూన్యరథం దమలోన.

210

- ఉ. భండన మెట్లు కాఁ గలదొ పార్థివుఁ డెట్టులు కాఁ గలం డొకో
పాండవు లెట్లు కౌరవునిఁ బట్టుకొనం గొ వారొ పైన మె
ట్లుండె నొకో యటంచుఁ గడు సూక్ష్మహుఁ బేర్చినచింత వారలం
దుండినయంత నమ్మడుననొవ్దకు వచ్చెను భాగ్యవైభవముల్. 211
- జ. అయ్యవసరంబునఁ బొండవార్తజూపఁ గదా గ్రజుఁ గాంచి యిట్లనియె. 212
- శా. దైవీమాయనుజేసి కౌరవకులార్యక్షాంకు డస్సంభవ
ప్రవీణ్యంబున నిందు డాఁగె నితరుల్ భంజింపఁగా లేరు దు
ర్భావుం డీనికృతిజ్ఞుఁ డెట్టినికృతి బాటించిన స్వీనికిఁ
దేవాధీశుఁడు తోడు సూపిన సనుక్ గ్రేణించి పోవచ్చునే. 213
- క. ఒక్కింతలోన నీఖిలుఁ, డెక్కటికయ్యమునయందు నీల్గినవాఁడై
దక్కినపుసామిచేతికిఁ, దక్కినవానిగ జగంబు తప్పక చూచున్. 214
- వ. అనిన జనార్దనుం డిట్లనియె. 215
- క. మాయావిమైనవానికా, మాయం గెలువంగ నొప్పు మహితలమున నీ
మాయాత్ము నీవు మాయుం, జేయుచు నోడించి జయము చేకొన వలయున్. 216
- వ. అని మఱియును. 217
- ఉ. మాయకు మాయ మం దనుచు మాన్యులు వల్కుచు నుండ్రు గావున
న్మాయలమాటి మాయమెయి మార్కొని మాన్తురు మ్రందఁ జేయుచుం
ద్రాయమరేశ్వరుండు మును నాలమునం దలవృత్తముఖ్యులకా
మాయ లనేకము ల్గొలిపి మద్దన నేయుట లాలకింపమే. 218
- నీ. శ్రీమహావిష్ణు వాశ్రితపక్షపాతియై, బలిని బంధించె నుపాయమునన
హరి హిరణ్యాక్షుని నడచి తదగ్రజు, వధియించి పుచ్చె నుపాయమునన
రామచంద్రుఁడు తొల్లి రావణుఁ బరిమార్చె, బ్రథనంబునందు నుపాయమునన
కార్తికేయుఁడు లోకకంఠకుం దారకుఁ, బట్టి మర్దించె నుపాయమునన
- తే. మఱియు నిర్విలవాతాపిమాంసభుజులు, విప్రచిత్తియుఁ ద్రిశిరుండు వీరు లైన
సుందుఁడుపసుందుఁడును డొట్టియెందతేని, ప్రాణములు వాసిరి క్రియాభ్యుపాయమునన.
- తే. ధర్మనందన నీ విష్ణు తగునుపాయ, మెద్దియే పన్ని మాయావి నిద్దురాత్ము
ధార్తరాష్ట్రునిఁ దెగటార్పఁ దలఁపు మనుచు, వెరవుబోధించెఁగృష్ణుఁడు వెరవరియయి.
- వ. ఇట్లు బోధించినంతఁ గౌంతేయార్తజుండు జలాంతర్గతుం డైనసుయోధనుని సంబో
ధించుచు నిట్లనియె. 221

—: ధర్మరాజు మదుగనఁ దాఁగియన్న గర్వోధనుఁడఁ చూలనాడుట :—

ఉ. శ్రుతియజాతితో స్వసులసంభవులం దుదముట్టఁ జేసియున్
ధాత్రి యుగాంతసంతతి గఁ దాఁగిలిమూఁతల నాడుచు దనూ
యాత్రను దీర్చఁ జొప్పుడు ప్రయత్నము నేసి మడుగునీటిలో
గాత్రము దాచుకొంటె యిది కా దనరే జను లోసుయోధనా. 222

మత్త. లెమ్ము లెమ్మిక నైన నెమ్మది లేవడిం దిగఁ ద్రావి బీ
రమ్ము సూపుచు బోర నుండుము రాజధర్మము పూని నీ
కమ్మెయిం గలమానదర్పము లవ్వి యెక్కడి కేగె ని
న్నిమ్మహీప్రజ పోటుబంటుగ నెంచు సంతయు నమ్మయే. 223

తే. శ్రుతియుండవు కురుకులసంభవుడవు, కులము జన్మముఁ దలపోసి కొనుచు నైన
వెటపు విడువుము పో రిగి వెడలు టరయ, నార్యజుప్తము స్వర్గదాయకము గాదు.

ఉ. తాతలు తండ్రులు సుతులు దాయలుఁ దమ్ములు మామలున్ సమా
ఘాతమునందఁ జచ్చుటలు గన్నులఁ జూచియు ఘాతుకుండవై
బీతున మేని నోమకొన భీమునిబాఱికిఁ దప్పి వచ్చి తే
నీకలపోత నీచ మని నే నన నేటికిఁ దేటతెల్లమే. 225

శా. శూరంమన్యుడ వీవు గాని యరయన్ శూరులవా కావు నే
శూరాగ్రేసరుడన్ ఘనుండ సనుచున్ తోడ్చిసలిం జెప్పకొం
దారా శూరులు పాఱిపోవుదురె ప్రశ్నరిసితిం జూచి యే
ధీరత్వంబు దలంచి యి ట్లరిగి తేదీ చూపు మీపట్టునన్. 226

క. తమ్ములు దడములు వోవన్, సమ్మతి పడి యెట్లు బ్రదుకఁ జాలితి విది ధ
ర్మమ్మని తలఁచితె చాల్చా, లై మ్మనికిం దిగుము నీకు లివ లేదొక్కో. 227

మ. శకునిం గడ్డుని నాశ్రయించి తమరే సర్వంబు సాధించువా
రిక నే మర్హ్యుడఁ గా నటంచు నిను నీవే కానఁ గా లేక మో
హకుతారంబునఁ గొట్టుకొంటి వెదపై నామోహ మేమయ్యె దా
నికిఁ దార్కాణమె యిప్పలాయన మిసీ నీచెద్దు కే మందుఁ బో. 228

నీ. నీపారుషంబును నీపరాక్రమమును, గంగపా లేసితే కారవేంద్ర
నీదుమానంబును నీదుగర్వంబును, మంటలోఁ గలిపితే మానవేంద్ర
నీకృతాశ్రయమును నీభజాబలమును, గాలికిఁ బోయెనే కాశ్యపేంద్ర
నీధైర్యగరిమంబు నీగభీరత్వంబు, బూదె పాలయ్యెనే పూరుషేంద్ర

తే. నీదుపేర్లెల్ల నింగిపూసెటిగఁ జేసి, నీభులం డాగితే చాలుచాలు నింక
రాజధర్మము దలఁచితే నోజ గలిగి, రమ్ము మాతోడఁ బోరుము రాజరాజ. 229

ఉ. పూజ్యత గల్గి ర మృనికీఁ బూనుము మమ్ము నెదిర్చి యోర్చి సా
ప్రాజ్యము నొందు మందులకు మాలితివేనియుఁ జచ్చి స్వర్గభూ
రాజ్యసుఖంబు లొందు మిది రాజుధర్మముగా నొనర్చె ముఖ
ప్రాజ్యపరార్థుఁ డానలువ రాజవ యే నటు సేయ నెంచుమా. 230

—: దుర్యోధనుండు నీటనుండి ధర్మరాజున కుత్తరం బిచ్చుట. :—

వ. అని పలికినపలుకు లాకర్ణించి యవకర్ణించుచు జలూతర్గతుం డగునీతనయ్యుండు ధర్మ
తనయుండు విన నిట్లనియె. 231

ఉ. ప్రాణభయంబు గల్గు టది ప్రాణికి నైజమ యట్టు లైన నేఁ
ప్రాణభయంబునం దొలఁగి నట్టిఁడ గాను రథంబు నాయుధ
త్రాణము లేనివాఁడ నయి రక్షకు లెవ్వరు లేక యుంటి నై
త్రాణ ఁడంగ డయ్యుట ప్రాదాబునఁ జేరితి విశ్రమింఁగన్. 232

ఆ. ఇంతలోన మీరు నిట విశ్రమింపుడు, నేద దేతీ వచ్చి నాదుశక్తి
కొలఁది మీఱి పోరుకొందు మి మ్మందఱ, నన యుధిష్ఠిరుండు ననియె నిట్లు. 233

క. నినుఁ దడవుచు మే మితటి, దనుకన్ విశ్రాంతి గాంచి తగి యుంటిమి నీ
వును దేటుకొంటి విక మమ్మని గెల్వము రమ్ము తడయ నది యేమిటికిఁ. 234

క. మము గెలిచి మహారాజ్యసుఖము నొందెను కాద యేని కయ్యమునం ద
స్త్రుముఖంబునఁ దెగి పరమో, త్తమవీరస్వర్గ మొందెదవు నిక్కముగన్. 235

వ. అనిన దుర్యోధనుండు. 234

చ. ఎవరికీ గాఁగ రాజ్యము వహింఁ దలఁచితి నట్టి నాదుబాం
ధవులును దమ్ములున్ రణమునం దెగి రిప్పడు శూన్యరత్నమై
నృవరవిహీన మైనధరణి నిద్రితవం బలె బాందనోల్ల ని
క్కువముగ మిమ్ము నోగ్గుటకుఁ గోరుదు మీదగుత్తు శృడంచుచున్. 237

సీ. అదియుఁ గార్యము గాద యని బుద్ధి యగుదెంచు, ప్రోణభీష్మాదులు శ్రుంగు దాన
రిత్రరాజ్యం బెల్ల నిత్తటి సీనెత్తి, పయిఁ బెట్టుకొనుము నాపట్టు వదలె
దాతల భ్రాతలం దండ్రులఁ బుత్రులన్, మిత్రుల గోల్పడి మిగిలి నేను
దగుదు నంచును బ్రదుకఁగఁ జాల నైశ్వర్య, ముది మీ రెంతయు నలరుచుండ

ఆ. రాజ్యకాంక్ష యెల్లఁ బూజ్య మయ్యెను నేడ, తోలు దాల్చి నే వనాళి కేగి

- కడుతపం బాసర్చి కైవల్య మందెద, జీవితాశ నాకుఁ జెల్లెఁ జూపె. 238
- చ. అరదములుఁ గజంబులు హయంబులు కాల్వరు నిష్టబాంధవుల్
దొరలును యోధులుం దెగియు దుర్గము వోయియు సర్వశూన్యమై
బరిబయలైనయిప్పుడమిభార మదంతయు నీవ పూను మో
నరవర ! నీకుఁ దమ్ముల కనామయ మయ్యెడు లెమ్ము పొమ్మికన్. 239
- వ. అని పలికెడువానిపలుకు లాకట్టించి యుధిష్ఠిరుండు వెండియు. 240
- శా. ఆర్తాలాపము లిట్లు నీశ్వగమిలో నల్లాడుచుఁ దైన్యవి
స్ఫూర్తిన్ బల్కిననీదుపల్కు లివి యింపుం గూర్చ వత్తిత్తిరి
గర్తధ్వనము వోలెఁ జాలు నిక నీగం జాలుదే నీ విలా
భత్వత్వంబున ధర్మవృత్తి గొన నే భావింప నోతమ్ముఁడా. 241
- క. రాజులకుఁ బరిగ్రహమే, రాజధర్మంబు గా దరయ నీ విషుటల్
యోజన జెడి నేఁ గొనుటల్, రాజ్ఞనిపూట నిన్ను రాల్పియ కొందున్. 242
- సీ. ఈశ్వరుండవు గాని యీ పెట్టు లీపృథ్వి, యీఁ దలంచితో నాకు నిచ్చువాఁడ
వేని నాఁడు శమంబు నెంచి శ్రీకృష్ణుఁడు, యాచింప నినుమంత యైనఁ గాని
యీనంటివే యిప్పు డిత్తు నం టిది యేమి, చిత్తవిభ్రమ మొకో చెప్పు మయ్య
పగతెత్తి రా నెట్టిపార్థివుండే నే, నీ నుగడునే మూఁడుఁ డీవు తలఁప
- తే. సూదిమొన మోపునంతటివోటు నైన, నదల ననునీవు మీఁదికి వచ్చుకతన
నిట్లనుచునుంటి వెట్టైన నిపుడు బ్రదికిపోవఁ జాలవు రా రమ్ము పోరుకొనఁగ. 243
- క. నీవును నేనును ధరపై. జీవంబులతోడ నుట చేకుతె నేనిఁ
మావిజయమందు సంశయ, మావిష్కృత మగును జూపె యఖిలప్రజకున్. 244
- క. నీజీవిత మంతయు నా,చే జిక్కిన దిపుడు నిన్ను జీవించెడున
ఘ్నే జేయనెంతుఁ గానీ, రాజాధమ ! నిను తుమింప రా దరి వగుటన్. 245
- తరువోజ. జతుగృహంబునఁ గాల్చి సర్వసంతతులఁ జూ గజపించి విషంబు వెట్టించి
గతి దప్ప నీళ్లులం గట్టి త్రోయించి కపటపుజూదంబు గల్పించి సిరులు
ఊతియు హరించి వంచించి నో నాడి చెల్లి బట్టి సభ కేడ్పిచెట్టులు చేసి
సతము గాఢించినశత్రుండ నగుట సంతసించురు నీదు చావన్న జనులు. 246
- ఇందువదన. తప్పదెలులైననినుఁదాఁకునునుగానన్, దెప్పననురమ్మకినిఁ దేలుకొనియొచున్
నిస్సగలవీర్యమున వీరవిజయోక్తుల్, చొప్పడ వచించె యమసూతి దగునీతిన్. 247

—గదాయుధపర్వము —

వ. అని ధర్మనందనుం డుల్లసం బాడె నని పలికిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుని
దిక్కు మోమై యిట్లనియె. 248

చ. కొడుకు నిసర్గమన్యువునఁ గూతినవాఁ డతఁ డిట్లు బెట్టిదం
బడర వచించుచుండ నెటు లయ్యెనో మున్నెపు డిట్టితర్జనల్
గడుకొన నాలకించి యెఱుంగుడు నృపత్యమతిఁ జనైకమా
న్యఁడు ఘనుడై ప్రవర్తిలుచు నుండెడువాఁడు శుభప్రసంగతిఁ. 249

సీ. తలఁపనేఁ డాతపత్రచ్ఛాయ నర్కుండు, ఛాయనుం బలె నెఱ్ఱఁ బాయకుండు
ప్లేచ్ఛాటవికు లాదిమేదినీశ్వరు లెల్ల, జీవించురో వేనిచెల్మివలన
నకలావనీనాథసంస్తూయమానమై, వెలయుచునుండునో వేనిపేర్ని
నాయకమణి వోలె నేయెడ నెవ్వండు, తమ్ముకుఱ్ఱులలోనఁ దనరువాఁడో

తే. యట్టిరాజాధిరాజు నాయాశ్మజుండు, న్వజనబంధువిహీనుడై చరలు వితిగి
పడ్డచోట నరుల్ ముట్టి పలుక నట్లు, లెట్టి ప్రత్యుత్తరం బిచ్చె నెఱుంగఁ జెప్పుచు.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 250

—దుర్యోధనుండు గవతో హృదయునుండి వెదగి యమ్ము —

చ. అనుజులతోడఁ గూడి శమరాత్మజుఁ డగ్గతి నిష్ఠురోక్తులం
బనివడి బల్కుచుండ జలమధ్యగతుం గయి నీసుతుం డవె
ల్లను విని వాని కుత్తరములు బచరింపఁగ వెచ్చ నూర్పుచు
దనకరముల్ విదిర్చుచు హ్రంబుననుండి హృదంతరముం. 251

వ. యుద్ధాంబునం గృతసిశ్చయుండై యునిష్ఠిరుం గూర్చి యిట్లనియె. 252

ఉ. మీరు నమిశ్రబంధుల రమేయపదాదిరథేభసైంధవ
స్ఫారబలప్రచారుల రపారశరాయుధసాధనోత్కరో
ధారసమంచితోజుల రుదాటల రే నొకరుండ నాయుధా
ధారము లేనివాఁడ విరథత్వము నొందినవాఁడఁ గావునన్. 253

క. మీ రందఱు నొక్కుమ్మడి, బోరికి రా నేల నిలిచి పో రొనరింపం
గోరుదునె యొక్కఁ డొకఁడుగఁ, బోరినఁ జూపుదును నామపోటరి తనమున్. 254

ఁ. పలువు రొకని నఱుమఁ బాడియుఁ గా దేను, గత్తళంబు లేక కడు నలసియు
సాలసి యుంటిఁ గానఁ బలికితి నిటు గాక, మీకు వెఱచినట్టివాకు లగునె. 255

- ఉ. ఏల వచింప జిష్ణుఁడును గృష్ణుఁడు నీవు వృకోదరుండు పాం
చాలురు మాద్రిబిడ్డలును సాత్యకియుం గలనీడు సైనికుల్
పోలఁగఁ గూడి వచ్చినను బోకడఁ బెట్టెద నొక్కరుండ నై
యాలములోన జంకు గులమందున లేదు నిజంబు చెప్పెదన్. 257
- తే. నజ్జనులకీర్తి ధర్మము జాడ నడచుఁ, గావునం ధర్మమునఁ గీర్తి గడన నేయఁ
దలఁచి పల్కితి నిట్లు లోధర్మతనయ, చూడు మిపు డెట్లైనర్తునో కూడి మిమ్ము.
- చ. ఋతువుల వత్సరంబు వలె నెల్లర మి మ్మిపు డాక్రమించి దీ
ధితుల దివాకరుం డుడుల తేజ హరించినయట్లు మీబలు
ప్రతతుల నెల్ల ప్రేల్చిడిన పాయఁగఁ జేయుదుఁ జక్క నిల్పు మే
క్షితోపయి నుండి శత్రుమును జేకొన కుండినవాడ నయ్యునున్. 259
- వ. నన్నిట్లు నిష్ఠురవాక్యంబుల నలయించిననిన్నును నీవారి నందఱును నే నిష్పడ
రూపడంచి నాకై కడనంబునం చెగినభీష్మ ద్రోణ కర్ణ శల్య బాహ్యక సోమదత్త భగ
దత్త జయద్రథ శకుని భూరిశ్రవః ప్రభృతులఋణంబు గడముట్టం దీర్చెదం జూచు
చుండు మని పలికి యూరకున్నంతఁ గౌంతేయౌగ్రజుండును. 260
- ఉ. ఆడితి త్తత్రధర్మ మటు లంచు సుయోధన ! నీదుబుద్ధి యు
ద్ధేడిత మయ్యె శూరత వహించి యొకండవ యెల్లవారిఁ బో
రాడుదు నంటి ర మ్మొకని నాఁగి పెనంగుము లాఁతు లందఱున్
నేడుకఁ జూచుచుండెద రనిం గొను మిచ్చెద శత్రు మిచ్చగన్. 261
- వ. మఱియు నొక్కమాట చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 262
- క. ఘోలో నెవరే నొక్కని, నాలంబునఁ గూల్చి నట్టిఁ డైతివ యేనిన్
నేలఁ గొని యేలు మాతఁడు, కూలిచిన్ న్వర్గ మందుకొనుము న రేంద్రా. 263
- వ. అనుటయు సుయోధనుండు. 264
- సీ. ఒకఁడ నాతోఁ బోర నుత్సహించినయేని, శూరునితో నాకుఁ బో రొనఁగుము
నీకు నమ్మతమేని నేను గుడెం గొందు, నట్లన్యుఁడుఁ బదాతియై పెనంగ
నగు విచిత్రములు రథాయోధనము లెన్ని, యో చెల్లె నీగదాయుధ మెన్న
నత్యద్భుతం బగునస్త్రపర్యాయము, యుద్ధపర్యాయము నొప్పమీఱు
- తే. నేడు నాగడతో నిన్ను నీమసోదరులను బాంచాలన్మంజురూదులను సైని
కులను దెగటార్తు దేవేంద్రుఁ డలిగి వచ్చె, నేని చలియింప నితయు మానవేంద్ర.
- ఉ. ధావుమ నే నొకండ కడనమ్మునకుం గడఁ బూని వచ్చెదం

జేవ నెదిచ్చి పోరుకొనఁ జిత్తము నేయుము పూరుషుండ వై
నీవలనం ద్రినేత్రుఁ డని నిల్చిన నీబ్రతు కింక నుత్తడై
పోవు నటంచు ధర్మజుఁ డపూర్వవిధంబునఁ బల్కెఁ బల్కినన్.

266

సీ. వ్రాడజలాంతర్గతుఁ డగు నీసుతుఁడు విని, బిలమహానాగమువలెను రోజి
కశలఁ దాటించినఁ గనలెడు నుత్తమ,తురగంబుతెఱఁగునఁ గెరలు గుడిచి
జాతరూపవరిష్కృతాతిభారసహంబు, నగుగదాదండము నంసపీఠి
నమరించుకొని స్తంభసము వాయ మడు వెల్లి, వడిఁ గలంచుచు నీరు వెడలి వచ్చి

తే. పట్టవవలింటిసూర్యునిపగిది వెలుఁగుచున్నపుడు వాని సచ్చట నున్నవారు
శృంగమునఁ బొల్చుభూధ్రముభంగి శూల,పాణి యగునంతకాంతకుపగిదిఁగనిరి. 267

వ. అట్లు కాంచి పాంచాలురును బాండవులును హర్షోత్కర్షబునంజేసి చేతు లప్పళిం
చుటయు నప్పరుషాగ్రగణ్యుం డది యపహసం బని తలంచి కోపారుణితాక్షుండ
గుటిలి భ్రాకుటియును దప్పదశనుండు నై యెల్లవారిం గలయఁ బరికించి యిట్లని

— ధర్మజ దుర్యోధనుల సంభాషణము —

మ. అపహసంబులకున్ ఫలం బిపుడ మీ రస్మద్గదాఘాతపా
తపరిత్యక్తశరీరులై జమునిచెంతం జేరి కైకొందు రం
చవు డె త్రేర్పడ గోవృషంబుగతి నుగ్రారావ మేపారి నా
ర్చి పరాక్రాంతి నెసంగె నంగమున నీ ర్నై త్రేంతయుం బొత్తుగన్.

తే. రక్తధాతుఃపరితపర్వతముభాతి, రుధిరపరిషిక్తగాత్రుఁడై ప్రథితశక్తి
నంసపీఠి గదాదండ మమర నాచ్చు,నతని నంతకుఁ డని యెంచి రచటివారు.

వ. అట్టియెడ బిట్టార్చుచు ధార్తరాష్ట్రాగ్రజుండు పాండవాగ్రజుం దిలకించి యిట్లని

చ. ఒకఁ డొకఁడే ననుం జెనక నొయ్యన రండు రణం బొనర్చఁగా
నొకరునితోడఁ బెక్కురకు నొప్పదు పో రిది ధర్మ మే నవ
ర్మకుండను శ్రాంతుండన్ జలభరప్లుతుండన్ శతవిగ్రహుండ ధా
ర్మికుండవు నీ వెఱుంగుదు వరిందమ యుక్త మయుక్తము న్మదిన్.

చ. అనుడు నజాతశత్రుఁ డను నయ్యరె నీదగుధర్మచింత కే
మన నభిమన్యు నొక్కని మహారథు లండఱు జుట్టుముట్టి చం
పినయపు డెందుఁ బోయె నిరపేక్షము క్రూరము శత్రుధర్మ మం
చనఁ దగుఁ గాక యున్న నటు లయ్యెడునే నినుబోటు లుండఁగన్.

27

తే. అఖిలధర్మజులును శూరు లైనమీరు, పదుగు రొక్కని హింసింపఁ బాడి గాదు

న్యాయమునఁజేసి సంగ్రామ మాచరింతు, ననుచు సమయముచేసి యట్లగున చేయ.

తే. సకలజనులును సంకటసమయమందుఁ, దడవుచుందురు ధర్మశాస్త్రం బదెల్లఁ
బదమునం దుండునప్పు డెప్పటికిఁ గాని, చావ మని పరంబును గానఁ బోవ రకట.

ఉ. మాటకు నిట్లు చెప్పితిని మాదృశు లెప్పుడు ధర్మసంగతిఁ
దాటరు కత్తళం బిదగొఁ దాల్చుము నల్పులు కేశపాంశముం

బోటన కేది యిచ్చ మని పొందు మొసంగెద సాధనంబు నీ

వేటికి సంశయింతు నని కెత్తుము మొత్తుము శత్రుసంతతిఁ.

275

క. ఏవురము వేము పాండు, త్మౌనరపుత్రులము గలము మాయం దొక్కఁ

నీవలసినట్టివానిని, జేవమెయిన్ గెలిచికొనుము క్షీణితల మెల్లఁ.

276

శే. బ్రదు కొకం డది తక్క నీబవరమందుఁ, గోరుకొను మెద్దియే నిత్తుఁ గొనరకనుడుఁ

గవచమును శిరస్త్రాణముఁ గైకొని గద, ద్రిప్పుచును వాని కిట్లని చెప్పఁ దొడఁగె.

యోయుధిష్ఠిర ! నేను మీయన్నదమ్ములలో నేరితోఁ బోర నానొ చెపుమ

నాహదేవుఁడో సవ్యసాచియో భీముఁడో, నకులుఁడో నీహ న్న దాఁకువారు

నాగదాదండమునన్ మిమ్ము నిర్జించి, మించినవగ యడఁగించుకొందు

నేన ప్కొంగ రాదు గాని నా, కుద్ది యెవ్వఁడు గదాయుధమందు

యమున మీరు పోరిన నపజయంబు, నందెదరు నాదుమాట సత్యంబొ కాదొ

నయ్యెడు నిష్టు నన్ గలన నోర్చు, వేటి గదఁ గొని రా నొప్పు నేటికొదుగ.

కౌర్వధుర్యం డగుదుర్యోధనుండు మాటిమాటికిం గర్జించి పలుకుచుండ వాసు

ండు కుర్మపై యతండు వినకుండ ధర్మరాజుం విలిచి యిట్లనియె.

279

—శ్రీకృష్ణుండు ధర్మజానితోఁ బ్రసంగించుట—

మీరు బురే ! నరేశ్వర ! ప్రశంసకు నెక్కుఁగఁ బల్కినట్టిఁడై

కాలములోన మ మ్మొకని నాఁగితి వేని సమస్త భూతలం

లొంగ నిత్తునంటి విది యేటివివేక మొ నిన్నుఁ గాని గై

కాలనికట్టఁ గాని కవవారల నేనియుఁ గాని పిల్చెడిన్.

280

పిలిచిన నేమి యయ్యెడిని వీరిడి వైతివి యేటిసాహసం

బాలికితి నీకృపారన మయో గుదెపోరుల మీరు వాని కే

కాలఁదికి రా రయఃపురుషుఁ గూడియితండు త్రయోదశాబ్దముల్

కలన వృకోదరుం గెలువఁ గా గద నేగ్గరి యయ్యె వింటివే.

281

చ. వృకోదరుండు తక్కఁ దక్కువీరుఁ డొక్కఁ డెవ్వం డిం

తకుఁ గదారణంబునందు ధార్తరాష్ట్ర నోర్పుశ
క్తి కల్గి యుంట వింటి మోటు కేవలంబు శక్తిమై
వృకోదరుం డెసంగు నేర్చి పేర్చి యీతఁ డొప్పెడుక.

282

క. నేరుపు బల మనురెంటు, నేరుపె తలమీఱుఁ గన నేర్పరి యగునీ

వీరుని మారుతి మార్కొని, పోరంగా నోపఁ డనెడిబుద్ధియుఁ బొడముక.

283

తరువోజు. తొలి నీకు సుబలపుత్రునకు జూదంబు, దొడరినట్టలు వీనితో విషమార్గ

మలయింపఁ దెచ్చితి వయ్య! దాయాది, నలరించుమార్గము నట్టె చేబట్టి

తిల నీదుప్రజలకు నెప్పటికన్త, మెలయింపఁ చేసితి వేమందు నిన్నుఁ

గలన నెల్లర గెల్చి కలఁ డొక్కఁ డతని, కతనఁ గోల్పోవుట గలిగె రాజ్యంబు. 284

మ. గద దుర్యోధనుతోడఁ బోరుకొన లోకంబందు లేఁ డెవ్వడుం

ద్రిదశుండే సమరుండు నే నతనికిం డీలు న్నిజం బీవునుం

ద్రిదశేషాత్మజముఖ్యులుం దగరు వీనిం దాఁక వాతాత్మజుం

డెద సందేహము నొందఁ జేసెడిని నీ కీసాహసం బొప్ప నే.

285

క. నీయీవరదానం బ, న్యాయం బిద్దానఁ బొందునందనులు మహిన్

శ్రీ యుడిగి ధైర్యవృత్తికి, నైయడవుల నిడుమ గుడువ నగు విధివ్రాతన్.

286

వ. అనిన భీమసేనుండు విష్వక్సేనుం గని యి ట్లనియె.

287

చ. వలదు విషాద మే నిపుడ వైరము సంతయుఁ బుచ్చి వైచెదక

జలమున ధార్తరాష్ట్ర ననిఁ జుంపెద నింపెద సంతసంబు మీ

కిల విజయంబు ధర్మజున కింతటిలోనన చూడ నయ్యెడిన్

దెలియ గుణాధికం బగుమనీయగదం బురుడించునే గదల్.

288

తే. అచ్యుతా! నే గదాయుద్ధమందు మందు, ధార్తరాష్ట్రాగ్రజుం దాకఁ దూతు మీరు

వేడుకం జూచుచుండుఁడు మూఁడుజగము, లెత్తి వచ్చిన సురలతో నిపుడ కూల్తు.

—శ్రీకృష్ణుండు భీమసేనుని దుర్యోధనునితో గదాయుద్ధంబునకుఁ బుచ్చుట—

క. అలఁతి యగునీసుయోధనుఁ, బలుకంగా నేల యనుడు వసుదేవసుతుం

డలరి బకారి నృచ్చుచుఁ, బలికె న్నీ పస్పళించి బరవస మెసఁగక.

290

మ. బకవిధ్వంసక! నే నెఱుంగుదును నీప్రాగల్భ్య మెల్లక భవ

త్కకుబంతావృతబాహుసార యశముం గైకొంచుఁ గాదే లయాం

తకసూనుఁడు హతాభియాతి యగచుం డలొత్తి ధాత్రి నృహా

త్సుకతక రాజ్యచుహవిభూతిఁ బడయం జూపట్టి యుగఁడెఁ బామి.

291

మ. తలఁపం జాలదె లోక మీరణమునక దర్పంబునం ధార్తరా
 ప్తుల నెల్లం గడతేర్చి పేర్చినబలస్తోమంబుతోడం గళం
 గుల గాంధారుల మాగధాదులను గగ్గోల్కుట గిట్టించి నీ
 బలుపుం జూపితి వెల్లవారలకు నీబాహుబలం బల్పమే.

292

శా. సాంద్రావక్రపరాక్రమక్రముడ వోసామీరి! వేమాలు భూ
 మీంద్రు లేని మెచ్చుమచ్చునను నీ వీధార్తరాష్ట్రగ్రజున్
 దంద్రం జెందక న్నండఁ జేసి ప్రతినం దర్శించి మీయన్న కు
 ర్వింద్రత్వం బిడు మయ్యుపేంద్రుడు సుఁదేవేంద్రం బలెం గొల్పుచున్.

293

క. కృతి గాన సుయోధనునికొ, జతనించి ప్రతిజ్ఞ నెంచి నక్కులు విఱుగఁ
 మృతి నొందఁ జేయు మాతఁడు, ప్రతి యగుచు న్నేడు చెడినవాఁ డగు నీకున్.

క. అని పురికొల్పిన సాత్యకి,యును వాని న్మోచె న్నంజయులుఁ బాండవులున్
 గొనియాడి రంత మాయతి,యును నగ్రజుఁ గాంచి పలికె నుత్సుకుఁ డగుచున్. 295

సీ. అనఘ! నే నీసుయోధనునితో నని నేయ, నుత్సహించుచునుంటి నుల్లమందఁ
 బురుషాధముఁడు వీడు దురమున నను నోర్వ, నోపఁడు నాలోన నున్నకోప
 మంతయు ఖాండవమం దర్జునుం డగ్నిని బోలె వీనిపై నిగుడఁ జేసి
 నాగదాదండమునం బిండిపెట్టి నీ, హృదయశల్యము పుచ్చి ముద మొనర్చు

తే. మత్సమర్పిత మగుకీర్తిమాలఁ దాల్చి, యెడఁద సుఖయింపుమీ ఖలుం డిపుడ వీడుఁ
 బ్రాణములతోడ సిరియు రాజ్యంబుఁ జీకు, రాజు వగలొందు శకునికర్మంబు దలఁచి.

వ. అని పలికి గదాదండమండితకరుండై లేచి సుత్రాముండు వృత్తం బోలె నీపుత్రుఁ
 బోరికి జీరుటయు నతం డయ్యాహ్వనంబున కలుకం జేసి మత్తమాతంగంబు
 మాడ్కి మార్కొనం దలంచె నంత శృంగవంతం బగుకైలాసశైలంబుబోలె నేకాకి
 యయ్య భయసంభ్రమంబు లెఱుంగక వీకంజూప నున్నసుయోధనునిం జూచి
 పాండుసూనులు సంతసించుచుండ భీమసేనుండు వానిదిక్కుమొగం బై పేరెలుం
 గున నిట్లయె.

297

క. నీవును నీతండ్రియు మా,పై వేరము చేసి చేయుపాపము లెల్లఁ

భావించుకొనుము దుర్మతి, యీవేళకు నైన మదికి నేర్పడు నేమో.

298

తే. జతుగృహంబునఁ గాల్పించి సాధ్య యైన, ద్రోవతినిఁ బట్టి సభ కీడ్చి దొనఁగుగూర్చి
 శకునికైతపమున జూద మకట పన్ని, మాకుఁ జేసినకీడులు మఱవ నగునె.

299

తాళము. నిరపరాధుల మైనమా కలు నీ వ'నర్చినయెగ్గి లీ

వరుస నన్నియుఁ బేరి చేరఁగ వచ్చెడిఁ ఫలరూప మై
కురుకులాధమ! నీకతంబునఁ గూలె నమ్ముల సెజ్జపైఁ
గురుపితామహునంత వాఁడును ఘోరజన్యముఖమ్మునఁ.

300

తే. మఱియు ద్రోణుడు కర్ణుండు మద్రవిభుఁడు, వైరమున కాదికర్త సౌబలుఁడు నీదు
భ్రాతలును బుత్రపౌత్రులుఁ బ్రాతికామి, రాజులును సైనికులు ద్రెళ్ళి రాజిలోన. 301

ఉ. నీ వొకరుండ వింతకును నిల్చితి వోరి కులఘ్న! నిన్ను నీ
భూవలయాభికాంక్షయును భూరితరం బగునీదుదర్పమునఁ
బోవఁగఁ జేసి మాయెడలఁ బ్రోగులు వెట్టినదుష్కృతంబుతో
నీవపు వగ్ని కౌనటులు నే నిదె చేసెద నాగదాహతిఁ.

302

చ. అనవుడు నీకుమారుఁ డను నొర ప్రశంసకు వత్తు విల్లు నీ
ఘతనను నీవ మెచ్చుకొనఁ గల్గితి దీనఁ బ్రయోజనంబు లే
దనిమొన నిల్చి పోరుకొను మప్పటి కేఁ గనుగొందు నీదుశ
క్తిని గిరిశృంగ మట్టిగదఁ గేల వహించిననన్నుఁ జూడవో.

303

చ. గదఁ గొని పోరుచున్న ననుఁ గన్గొనఁ జాలి పురందరుండునే
విదితుఁడు గాఁడు నీ వనఁగ వేడవు వెంబరవిత్త! రిత్త శా
రదఘనమో యన న్మౌఱయ రాకుము వీరకయ కల్గెనేని రా
కదన మొనర్పు మెంతమొనగాడవొ కందురు గాత మిందఱుఁ.

304

తే. అనుచు బీరము లాడునాతనికి నుబ్బు, వొడమఁ బొగడిరి తలశబ్దముల మదేభ
మును బలెన్ హర్షమునఁదేల్పుచునుగడంకఁ, బొండవులునుబొంచాలురుబలిసికవిసి.

తే. అపుడు పొండవులకు విజయమ్ము దెలుపు, నట్లు గజబృంహితిమ్ములు నశ్వహేషి
తమ్ములుం దలశబ్దముఁ తవిలి పర్యై, శస్త్రసందీపనమ్మును జదలు ముట్టె. 306

—బలరాముఁడు భీమదుర్యోధనులగదాయుధంబుఁ జూడవచ్చుట—

వ. అట్లొం జూతం బలుకుకొని గదాయుధవిశారదు లగువా రిద్దఱుం దలపడ నున్న
యప్పు డెల్లరు నెడగలుగం గూరుచుండి చూచుచుండి రయ్యవసరంబున నది యం
తయుం దెలిసి బలరాముండు భీమసేనదుర్యోధనులు తనశిష్యులు గావున వారియు
ద్ధంబుచూడ వేడుకం జేసి యచ్చోటికి వచ్చుటయుం జూచివాసుదేవసహితు లగునం
దఱుం బ్రత్యుత్థానాభివందనాదు లొనరించి పూజించి రంతఁ గౌతేయాగ్రజుండు
కృష్ణాగ్రజుం బరిరంభణంబున నాదరించి స్వాగతంబు వలికె వాసుదేవార్జును లభి
వందనంబు గావించిరి మాద్రేయులుం ద్రాపదేయులును దండప్రణామంబు లొనరిం

చిరి సాత్యకియుం బ్రణమిలై గదాపాణు లగుభీమసేనదుర్యోధనులుఁ గే లొగిచి
రప్పు డప్పరుఘోత్తముం డెల్లవారి నాదరించి ధర్మరాజుం గ్రుచ్చి కౌగిలించుకొని
వాసుదేవార్జునుం నాల్పిగనంబు చేసి తక్కినవారి సాదరావలోకనంబుల మన్నించి
యెల్లవారికుశలం బడిగి వారిమధ్యంబున నక్షత్రగణపరివృతం డగుమృగలాంఛనుని
చందంబునం బొందుపడి విశ్రమించి పాండవసహితం డగుకృష్ణుం గాంచి నేను దీర్ఘ
యాత్రాచణశీలుండనై పోయి నేటి కిరువదియాఱునాఱు లయ్యె నేడు శిష్యులగదా
యుద్ధవృత్తాంతంబు విని చూడ వచ్చితి ననిన యుధిష్ఠిరుఁడు దేవా! నీశిష్యులగదా
యుద్ధం బెంతయు వింతగోలుపుం గాని చూడు మనియె నని సంజయుఁడు ధృతరా
ష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పటయును.

307

ఆశ్వాసాంతము.

మ ఇది విహితంబు కృత్య మన హీ యను వారును వేదశాస్త్రముల్
పొదలవు పొల్లమాట లనఁ బోయెడువారును జూచుచుండఁ గాఁ
జమరుల మోనగించి కొనఁ జాలినవారును దల్లి పిల్ల నా
కొదవిన కాంతలం దడవ నుండినవారును గల్గి రక్కటా.

308

క. మనుగడ కష్టం బయ్యెన్, మనుజేంద్రులు స్వార్థపరులు మత్సరయుక్తుల్
కనుఁగాన రిట్టిపట్టున, నను నీకడఁ జేర్చుకొనుము ననువున నీశా.

309

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్రి

సమారాధితవిభుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ

ప్రణీతంబయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునన్ శ్యా

పర్యంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః
శ్రీ కృష్ణ భారత ము.

శల్యపర్వము-తృతీయాశ్వాసము.

గలవారని విద్యా

యోగము గలవారు వారియుడుగర లందం

గాఁ గోర్కి సేత హీనము

గాఁ గని నిన్నుక భజింతుఁ గరుణావాధీ.

1

వ. అక్కభక్తుడు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు చెప్పిన విని జనమేజయుండు
వైశంపాయనుం గాంచి యిట్లనియె.

2

మ. కలహాద్యోగమునందు రాసుండు బలంగంబుల్ సమావేశ మై
మెలఁగం జొచ్చిననాఁడు తా నిరుగడ న్నిత్రత్వబంధుత్వముల్
కల వౌట రణమందు నేపెడకు మ్రొగ్గం జిత్తముం జేయ క
గ్గలికం గృష్ణునితోడఁ జెప్పి చనె నాఁగ న్వింటి మాలాగునన్.

3

తే. అతనియాత్రాక్రమంబు ప్రత్యాగమనవి, ధమ్ము భీమదుర్యోధనుల్ తవిలి గడలఁ
బోరినప్రకారమును నానుపూర్వికముగ, నెఱుంగఁ జెప్పము నా సతం డిట్లు లనియె.

సీ. పాండునందను లుపప్లావ్యంబునం దుండి, వనజోదరుని సంధి కనుచుటయును
బాత్తు పొసంగమిఁ బురుషోత్తముండు వచ్చి, సర్వ మెఱిగించి సమరయాత్ర
ప్రకటించుటయు మున్ను పలికితిఁ దెలియంగ, బలములఁ గూర్చునప్పట్లునందు
బలభద్రుఁ డనుజన్ముఁ బరికించి ధార్తరాష్ట్రులకును సాయంబు సలుపు టొప్పు

తే. ననిన దానికి సమ్మతించనిముఠారి, కలిగి బలుఁ డేగె దీర్ఘయాత్రలు పొనర్ప
భోజుండు సుయోధనునిఁ జేరఁ బోయెఁ గృష్ణ, సాత్యకులుపాండవేయులసరసఁజనిరి.

వ. అట్లు రాహిణేయుండు పుష్యయోగంబున ద్వారకానగరంబున సర్వసంభారంబులు
సర్వోపకరణంబులును సమకూర్చుకొని సువర్ణ రజత రత్న కుంజర ధేను రథోష్ఠ్ర
వాహన వస్త్ర సముదాయంబుతో వెన్నంటి రా భృత్యుల నియోగించి శ్రౌతా
గ్నులం దేర యాజకులకుం జెప్పి ఋత్విజులును ద్విజోత్తములును సుహృద్వంశులు
నుం బరివేష్టించఁ బయనం బయి పథిశ్రాంతులకు బాలురకును వృద్ధులకును వాహ

నంబు లొనంగి నపరివారుం డై తరలి పోవుచు సరస్వతీతీర్థంబుల నందు నందు బ్రహ్మోత్తములకు గోభూపిరణ్యాదిదానంబు లొనంగి యెల్లవారల నిష్టాన్న పానీయంబులం దనువుచు సర్వలోకసుఖాశపాంబుగఁ దీర్థయాత్రం గావించుచుఁ గ్రమక్రమప్రయాణంబులఁ గురుక్షేత్రంబునకుం జనుదెంచె ననిన జనమేజయుండు సారస్వతీతీర్థంబు లెవ్వి యెవ్వి యె ట్లెట్లు నేపించె వివరించి చెప్ప మనిన వైశంపాయనుం డాకర్ణింపు మాసంకర్షణుండు ఋనుమున్న సరస్వతీసముద్రసంగమస్థానం బైనప్రభాసతీర్థంబున కరిగి యందుఁ గృతావగాహనుం డై యనేకదానంబు లాచరించె నాకర్ణింపుము.

6

—జరాముని తీర్థయాత్రాప్రకారాభివర్ణనము—

తే. తొల్లి చంద్రుండు తయరోగదూషితుఁ డయి, యాప్రభాసమునం దీర్థమాడియఱుపుఁ దెవు లరుగఁ దొంటియట్టుట తేజరిల్లి, జగము భాస్లిఁ జేసె విశాపుఁ డగుచు. 7

చ. అన జనమేజయుం డను మహాత్మ! హిమాంశుని కట్లు యత్న రాః

బని యెది మజ్జనం బొనరుపం గత మెయ్యది యెట్లు మజ్జనం బొనరించె దత్ప్రభావమున నున్నతరోగము నెట్లు వాసె నే విన మది చేసితిం దెలుపవే యన నాతని కాతఁ డిట్లనున్.

8

ఉ. దక్షుండు తొల్లి చంద్రున కువాతర నిచ్చి పొనరైఁ బెంజీర్తిఁ బుక్షనమాఖ్య నొప్పెసఁగు నిర్వది యేడ్వరఁ గన్నకన్నెల్లఁ లక్షణలక్ష్మీతాంగులయి నల్వగువారల నొంది యిందుఁ డు దక్షయ మైనప్రీతి గలఁ డై యిడె రోహిణియుండు డెందమున్.

9

మత్త. తక్కునిర్వదియార్వ రగ్గతిఁ దమ్ముఁ జూడక యున్నయ

చ్చుక్కరాయని కల్గి కల్గినశోకపాకముపెంపునం

బొక్కుచుం జని తండ్రి కంతయుఁ బూస గ్రుచ్చినమచ్చునన్ నొక్కి చెప్పి వదించి రిట్లని నుచ్చిభుల్ గడుఁ హెచ్చఁగన్.

10

క. పతి యెల్లనిజీవన మని, సతికిన్ నిష్కలము గానఁ జంద్రుని విడి మే

మతినిష్ఠ నిరశనవ్రీత, మతుకం దపియింతు మింద యై నీకరుణన్.

11

తే. అని నివేదింప నాదక్షుఁ డాగ్రహమునఁ, బిలిచి జాబిల్లి నీ వెల్లవెలఁదులందు

సమత వర్తింపు మట్లుగా నలుపవేని ,నిను స్పృశింప వచ్చు నధర్మ మనుచుఁజెప్పి.

వ. కొమరితలం గని శశాంకుుడు నాశాసనంబునంజేసి మి మ్మందఱ నొక్కచంద్రునగా

జామమీరితనితోడం బొం డని యుపి పుచ్చుటయు నయ్యబుండు మామ సెప్పి

నట్లు నేయ కెప్పటియ ట్లున్న వారు మరలఁ దండ్రీపాలికిం జనుదెంచి రోహిణీ
ప్రియుండు నీమాట నిరాకరించె మే మింక నందుఁ బో నెల్ల మనిన నతండు మఱి
యు జామాతం బిలిచి నీవు నీనెలంతల నెల్ల నొక్కరూప శాఁ జూడకున్న శపించి
పుత్తునని పుత్రికల వానితో నంపిపుచ్చె నతండు నెప్పటియట్లు రోహిణీనక్తచిత్తుం
డై యుండె నశ్విన్యాదు లందల కలిగి మగిడి జనకునికడకుం జని విన్నవించుటయు
నతండును.

13

శా. ప్రాంచక్ర్రోధధరంబున న్విధునిపై నారాజయశ్శం బ్రయో
గించె న్నాఁడునుతం దదామయమునన్ ఖీణించి తచ్చాంతికై
కిం చాతం దధి కేష్టులం జలిపియుం గించిత్సాం బేనియుం
గాంచం జాలక నాఁడునాటఁ గృశుడై కన్పట్టె నప్పట్టునన్.

14

క. అఱుదెవులున నబ్బుం డత్రైఱుగునఁ దఱుగుటయు నోషధీశతి యెల్లం
దఱిగె న్నీరసమై తినఁదొఱయక ప్రజయును త్తయించె దోరము గాఁగఁ.

15

తరువోజ అంతవేలుపుల్లె నబ్బునికడకు నరుదెంచి నీరూప మలఁతి యై పోవు
నంతకంత కి దేమి యన నాతఁ డిట్లు లనియె దక్షునిశాప మది నాకృశత్వ
మంతకుఁ గారణం బయ్యె నా నెల్ల రాప్రజాపతిచెంత కరికి మహాత్మ!
శాంతించి శశి కైవశాపంబు వాపు నన్నగించె నతండు స్వబ్ధిశిష్టుండు.

16

చ. అతఁడు త్తయింప నోషధు ల వన్ని త్తయించుఁ బ్రజాత్యయంబు నౌ
క్షీతిఁ బ్రజ లేనిమాయునికికిఁ ఫల మెయ్యది లోక మెద్ది నీ
మతి నిది యంతయుం దెలిసి మాదెనఁ గూర్చి పొసంగ యామినీ
పతిఁ గరుణింపవే యనుచుఁ బ్రార్థనముం బచరించి రెంతయఁ.

17

వ. ఇట్లు ప్రార్థించినఁ బ్రజాపతియును.

18

ఉ. నావచనం బమోఘు మది నాకును మీకును గ్రమ్మఱింపఁ గాఁ
బోవ దుపాయ మొం డొకఁడు పోహణ చేసి వచింతు నింక నీ
రేణులుఁ గెల్లపన్నుల వరించి నమప్రియతం జరింపఁ గా
భావ మొసంగినంతపిదపం బొసరించెడుచొప్పు చెప్పెదఁ.

19

సీ. అమరుఁ బశ్చిమసముద్రమున సరస్వతీనది సంగమించినపదమునందు
సదమలతీర్థరాజము ప్రభాసము నాఁగ, నందు జలంబాడి చందురుండు
దేవదేవుని మహాదేవు నారాధించి, మరల నెప్పటియట్లు మనలఁ గలఁడు
ప్రతిమాసమును బూర్వపక్షమునన్ వృద్ధి, నపరపక్షమున త్తయంబు నొందు

- తే. ననిన దేవల్లు చంద్రున కది వచించి, యతనితోడ సరస్వతి కనుగమించి
రిందుఁ డత్తీర్థరాజమునం దమాన, నాడి శీలాంశుఁ డైలోక మరలఁ జేసె. 20
- వ. శేజేలును జాబిల్లిం తోడ్కొని వచ్చి దక్షునకు నివేదించుటయు నతండు సంతసిం
చుచు నెల్లవారి నామంత్రణంబు చేసి యల్లునిఁ బిలిచి యిట్లనియె. 21
- తే. వత్స నీ వెట్లు విప్రులవలనఁ గాని, వారి జాతులవలనఁ గానీరవంత
యేని యవమతిఁ దలఁపకు మింక నునికి, కరిగి నాశాసనంబున నలరవయ్యు. 22
- వ. అనిన నతం డమ్మహాత్ము నామంత్రణంబు చేసి నిజనివాసంబునకు నిర్గమించె నోష
ధులు నెప్పటియ స్థాపై నట్లత్తీర్థంబు ప్రభాసంబు గలిగించుటంజేసి ప్రభాసంబు
నా భాసిల్లె నప్పటినుండి చందురుం డెప్పుడు నమావాస్యలయం దాప్రభాసంబున
నాడి భాసమానుం డగుచుండు నిది ప్రభాసతీర్థప్రభావం బనంతరం బాహోహిణీనం
దనుం డం దుండి చమసోద్యేదంబున కరిగి యత్తీర్థంబునఁ గృతస్నానంఁడై విశిష్ట
దానంబు లొనరించి యొక్కరే యక్కడ నివసించి యంతం గదలి యుదపానతీర్థం
బునకు స్వస్వయనపూర్వకంబుగం జని స్నానదానాదికం బాచరించె నాకర్ణింపుము.
- తే. అచటి వేలయు నోషధు లధికమన్మణ,ము లయి యుండుట నప్తమై పోవు నాన
రస్వతిని గాంత్రి సిద్ధు లాప్రాంత మెల్లఁ, దెలియ నత్యంతఫలద మై వెలయుచుండు.
- క. త్రితుఁ డనుబ్రాహ్మణుఁ డొకఁ డా, క్షీతి నూతం ద్రోయఁ బడియు సెప్పియించి రుషా
మతి వంచకు లగునన్నల, నతిభక్తిఁ సోమపాన మాం దొనరించెన్. 25
- వ. అనిన జననవేజయుం డాతీర్థం బుదపానంబెట్లయ్యెఁ ద్రిశుం డేటి కన్నలచే నూతం
ద్రోయఁ బడియె నతనిసోమపానప్రకారం బెట్టిది చెప్ప మనిన వైశంపాయనుండు. 26
- తే. గౌతముఁ డనునొక్కమునికేకతఁడుద్వితుఁడు, త్రితుఁడునామువ్వురొప్పిరిసుతులువారు
బ్రహ్మవేద లును దక్షస్వివర్య లార్యులును బ్రజావంతులును దొంటిదినములండు.
- ఉ. వారి లొనర్చుపూజలకు వారితపోనియమవ్రతాదిన
తూర్విధానసంగతికి గౌతముఁ డెంతయు సంతసించుచున్
దురము కాల మేగ మని నుగ్గు మేను దొంటిగి స్వర్గముం
జేరుడు వాని యాజ్య లయి చెన్నలరారెడురాజు లందఱున్. 28
- ఆ. అతనియందుఁ బోలె నతనిసుతులయంద,భక్తి చేసి రండుఁ బ్రస్తుతింప
నయ్యెఁ ద్రిశుండు తపమునందు నధ్యయనంబునందు యాజకత్వమందుఁ బ్రబలి. 29
- చ. యతులును రాజు లాత్రితుని నొదలఁ గొంచు భజించు చుండి శే
కతుండు ద్వితుండు నంత నొకకాలమునందు మఘం బానర్ప గా

మతిఁ దలపోపి తద్ధనసమార్జకులై త్రితుతోడఁ బోయి భూ
పతులను వేడి యాజకత పర్వఁగఁ దెచ్చిరి గోసమూహమున్.

30

వ. ఇట్లు యాజ్య లయినరాజులకడఁ దమయాజకత్వంబునఁ బశుప్రతిగ్రహణంబుచేసి.

సీ. పెద్దమొత్తం బయి పెఱిగినయప్పసి, మందముందఱఁ ద్రితుం బొందుపఱచి
యేకతద్వితులు వె న్నేలి తూరుపుదిక్కుగాఁ దోలుకొనివచ్చుకాలమందుఁ
ద్రితుఁ డధ్వరములందుఁ గృతి యెన్నఁడే నిట్టి, గోవుల నార్జించుకొనఁ గలండు
వీడు లేకుండినవేళ నిన్నింటిని, మన మొందఁ జాలనిమాట నిజము

తే. గాన వీనిని వంచించి గోనివహము,మనము గొనిపోద మని తమ మదిఁ దలంచి
వారు వోవుచు నుండ నాదారి నెదురు, పడియె వృక మొందుమొండగుభయముదోష.

తే. త్రితుఁడు వృకదర్శనమున భీతిల్లి తొలఁగి, పోవుచు సరస్వతీతీరభూమిఁ దృణల
తావృతం బగునొకకూపమందుఁ గూలి, దశదిశలు మ్రోయ నార్తనాదం బొనర్చె.

మ. అతిఘోరమ్ము నగాధమున్ భయద మానానూతిలోఁ గూలి దీ
నత ఘోషించెడు తమ్మునిం దెలిసి యన్న ల్యానితె న్నారయన్
మతి గావింపక పాసి పోయిరి వెన న్మన్నించి సాలావృక
ప్రతిఁన్నోన్నతభీతి లోభమును గప్పం గోతతిం దర్శుచున్.

34

వ. త్రితుండును దృణలతావృతంబును బాంసుసహితంబును నిర్జలంబు సగునయ్యుదపా
నంబునం బడి నరకంబునం బడిన దుష్కృతునింబోలెఁ దన్నుం దలంచుకొనుచు
సోమపానంబు నేయక తా నచ్చో జావలెవచ్చె నని వెచ్చనూర్చుచు.

35

సీ. ఒకచోట వ్రేలుచునున్నతీవను గాంచి, దానిని సోమలతగఁ దలంచి
కల్పించి తాల శర్కరలుగాఁ దలఁచునంతన జలాగ్నుల నందుఁ దనరఁ జేసి
జల మాజ్యముగ నల్పి సవనసంకల్పము, గావించి తా హోత గా నెనంగి
మది ఋగ్యజుస్సామమంత్రముల్ చింతించి, బర్హిర్ముఖుల కాజ్య భాగము లిడి

తే. నలిపి సోమాభిషవము తుములనినాద, మాచరించుటయును దాని నాలకించి
త్రిదివమునయందు గీష్పతి దేవసమితి, నెల్ల నాహ్వన మొనరించి యిట్టు లనియె.

చ. త్రితుఁ డనువాఁడు నేడు జగతిం బొనరించుచునుండ జన్న మా
క్రతువున కెల్లలేల్పులును గ్రన్ననఁ బోవుట లొప్పుఁ గాని చో
నతఁ డలుకన్ సృజింపఁ గలఁ డన్యుల వేల్పుల నాఁగ నెల్లరున్
క్షీతిపయి కేగి కాంచిరి యజించెడు దీక్షితు నూతిలోపల్క.

37

వ. కాంచి వాని నాహ్వనించి.

38

తే. అమరులము మేము యజ్ఞభాగార్థ మరుగు, దెంచినారము నావుడుఁ దెలిసి త్రితుఁడు
తనదుకూపస్థితిం జెప్పి తగ నొసంగె, వారికి నృంత్రయుతహతిర్భాగములను. 39

వ. ఇంద్రాదిబృందారకబృందంబు వరమానందంబు నం బొంది మునీంద్రా వరంబు లర్థింపు
మనిన నతండు న స్నీకూపంబునుండి వెలువరించుటయు నిందలిజలంబు లాచమించు
వారికి సోమపులగతి లభించు నట్లు ననుగ్రహింపుఁ డనుచున్నంత సరస్వతీనది
తరంగంబులతో నయ్యుదపానంబునుండి యుప్పొంగి త్రితుని దెచ్చి భూభాగంబునం
బైట్టె నట్టియెడ నమృతాంధసులు వానికోరినవరంబు ననుగ్రహించి యథాగతకృత
గమను లయి రనంతరంబ త్రితుండునుం గృతకృత్యుండై నిజనివాసంబునకుం జని
పశులోభంబునం ద న్నట్లు చేసిననిజభ్రాతలం గని మీరు మీకృత్యంబునం జేసి
సాలావృకంబు లగుదు రనియు మీకు గోలాంగూలర్షి వానరులు జన్మింతు రనియు
నమర్షంబున శాపం బొసంగె నానత్యవచనంబున వారాక్షణంబున నదృశ్యాకారులై
రిది యుదపానతీర్థమహాత్వం బాతీర్థంబున హులాయుధుండు స్నానసంధ్యాద్యను
ష్ఠానంబులు ననేకదానంబు లొనరించి యటనుండి విసశనంబునకుం జనియె. 40

క. అందు సరస్వతి శూద్రులయం దాభీరుకులయందు నలిగి ప్రణట్టెం
బొందుట విసశన మనుపే, రందెం దీర్ఘంబు సార్థకాభిఖ్యమెయి. 41

వ. రోహిణీనందనుం డందు జలోపస్వర్చనంబుచేసి సుభూమికంబునకుంజనియె నదియును.

తే. అస్సరోగణములకు విహారభూమి, యై సుభూమికాభిఖ్యఁ బెంపలరె నటకు
దేవగంధర్వు లరుదెంచి దివ్యపుష్పములను గ్రీడింతు ప్రతిమాన మెలమి గలిగి. 43

వ. బలరాముం డాతీర్థంబున దేవగంధర్వాదుల దివ్యవాదిత్రనిస్వనం బాకర్ణించియు
వారి క్రీసీదలం గనియు విస్మితుండై స్నానదానాదులంజేసి విశ్వావసుప్రముఖగంధర్వత
పాస్థానంబును నృత్యగీతవాద్యహనోహరంబు నగుగంధర్వతీర్థంబునకుం జని యందు
నజావికగజోచ్చిసువర్ణాన్నదానంబు లొసంగి గర్లప్రసాదంబునకుం జనియె. 44

శా. ఆతీర్థంబున గర్గుఁ డ౯మని ఘనుండై కాలయోగంబులు
జ్యోతిర్భాగములున్ శుభాశుభము లుగ్రోత్పాతజాతంబులు
జేతోవీధి నెఱింగి యుండె మును లాసిద్ధర్షి నేవించి లో
కాతీత ప్రతిభావిశాలమతు లై హర్షోంది రురీష్ఠిసర్వ. 45

వ. తాలాకుం డత్తలంబునం గలమునితల్లజుల నారాధించి వారి నుచ్చావచంబు లగు
భోజ్యంబులం దనిపి జనధనం బొసంగి శంఖతీర్థంబునకుం గదలి పోయి యట శ్వేత
పర్వతసంకాశం బగుమహాశంఖంబును దత్తటంబున నొక్కమహావృక్షంబునుం గాంచి
హర్షించె. 46

- క. మనుజులకు గోచరింపక, యనిశము యత్సులును రాక్షసాదులు సిద్ధుల్
తన కొండ్లు శత్రులంబులఁ, దినుచు న్నియమవ్రతంబు దిద్దుదు రచటఁ. 47
- వ. అత్తిర్థంబునఁ గృష్ణాగ్రజుఁడు ద్విజులం బూజించి నిర్వర్తితాహ్నికుఁడై గోధేనుదా
నంబులును దామ్రాయనభండవస్త్రాదిదానంబులు నొనరించి ద్వైతవనంబునకుం బో
యి యచ్చట నిత్యకృత్యంబులు నిర్వర్తించి నానావేషధరు లగుమునులం జూచి
పూజించి సరస్వతీదక్షిణతటంబున నున్న నాగవర్త్యత్తిర్థంబునకుం జనియెనాకర్ణింపుము.
- ఉ. పన్నగరాజు వాసుకి నివాసము నేయుచునుండు నచ్చటం
బన్నగముల్ సహస్రములు భక్తి భజింపఁగ నందు నెందునుఁ
బన్నగభీతి లేదు పదునాలుగువేలఋషీంద్రు లుం ద్రటన్
బన్నగరాజ్యమందు మును వాసుకి నిల్పిరి వేల్పు లుల్పల్క. 49
- వ. రోహిణీనందనుం డుండు వివిధదానంబు లొనరించి ప్రాజ్ఞుఖంబు వట్టి పోవుచు
నందందుఁ గలశతసహస్రసంఖ్యాకంబు లగుత్తిర్థంబుల ఋషిప్రోక్తప్రకారంబున
నుపవాసాదినియమవ్రతంబులం దీర్చి నానావిధదానంబు లొనర్చి నైమిషేయఋ
షిదర్శనార్థియై చని చని యొక్కచోఁ బ్రాజ్ఞుఖనివృత్త యైనసరస్వతిం గాంచి విన
తుం డయ్యె ననినజనమేజయుం డ ట్లేమికారణంబున సరస్వతి నివృత్త యయ్యె బల
భద్రుం డేమిటికి విస్మితుం డయ్యె నెఱింగింపు మనిన వైశంపాయనుం డి ట్లనియె.
- నీ. కృతయుగంబున మున్ను క్రతువు ద్వాదశశవార్షిక మొనర్చి గాసత్రకాలమందు
నిలఁ గలఋషు లెల్ల నేతెంచి నివసించి, రచ్చట సత్రసమాప్తి యైన
వెనుక నైనను వీడి వెడలఁ జాలకు తీర్థ, కారణంబున నొండుకడకు దాన
జనబహుత్వమునఁ దక్కినమునను స్యమంత్ర, పంచకముదనుకఁ బరఁగుచున్న
- తే. పరసరస్వతిత్తిర్థముల్ పురము లట్టు, లయ్యె నయ్యవి సతము స్వాధ్యాయపఠన
పాఠసుస్వరనిస్వానభారముఖరి, తమ్ములై యొప్పె నేత్రపర్వమ్ము లగుచు. 51
- వ. అందు వాలఖిల్బులు నశ్మకుట్టులు దంఱోలూఖిలులు స్థండిలశాయలు నగుమహా
మును లనేకు లనేకసత్రంబు లొచరించుచుఁ గ్రిక్కిరిసి యుండి రందునంజేసి
నిర్మలోదకంబు లభింపమి నెఱింగి వా రంపఱునుం జిలించి యజ్ఞోపవీతంబుల
వేల్చి నిర్మలార్థం బిష్టులం గానించి రంత సరస్వతి వారియెడం బ్రసాదించి ప్రాజ్ఞు
ఖంబుగం బ్రతినివృత్తయై నైమిషీయకుంజంబులు నిండం బ్రవహించి మరలఁ
బ్రతీచీముఖంబై చనియె నానక్రగమనంబునకు విస్మయంబు నొంది స్రులంబాంత
కుం డత్తిర్థంబున ననగాహనంబును భాండాదివివిధదానంబులు నొనరించి నానాద్విజ

గణాన్వితంబును బదరేంగుడకాశ్వత్థబిల్వామ్రాతకపారిజాతాదివివిధతరువృతంబును
గడభీవనభూయిష్ఠంబును వాలఖిల్యాదిమహామునీంద్రసాంద్రంబును నిరంతరస్వా
ధ్యాయఘోషసంఘుష్టంబును మృగయాధశతాకులంబు నగునప్తసారస్వతతీర్థంబు
నకుం జనియె నదియునుం దొల్లి సరస్వతి పుష్కరంబుల నధ్వరంబు పొనర్చుచుం
దలంచిన నట సుప్రభ యనియు నైమిశంబున ఋషులనత్రంబున స్మరించునంతఁ
గామాక్షి యనియు గయాక్షేత్రంబున గయుండు సేయునవనంబున నాహూతయై
విశాల యనియు నుత్తరకోసలాభాగంబున నుద్దాలకునధ్వరంబున ధ్యానించుటం జేసి
మనోరమ యనియుఁ గురుక్షేత్రంబునఁ గురునిమఖంబున వసిష్ఠనాహ్వనంబునం
బోయి యోఘవతి యనియు గంగాద్వారంబున దక్షప్రజాపతియాగంబున సురేణు
పనియు మఱియుం బరమేష్ఠి చేసినహిమాలయంబునందలినవనంబున విమలోద
యనియు నేడు తేజంగులం బ్రవహించి పోయి ప్రఖ్యాతిం గాంచి మరల నచ్చో
నేకీభవించుటంజేసి నప్తసారస్వతసమాఖ్యం గాంచె నతీర్థంబున.

52

తే. అనిలదేవునకు సుకన్య యనెమసాధ్యి, యందు మంకణకుం డనుననఘమూర్తి.

పుత్రుడై పుట్టి లోకైకపూజ్యుఁ డగుచు, దపమునంజేసి సిద్ధుడై తనరె మున్ను.

వ. జగత్ప్రియవిస్మృతం బయినయమ్మహామునిపవిత్ర చరిత్రంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

—మంకణమహాముని మాహాత్మ్యభివర్ణనము—

సీ. పరమతపస్వియై పరఁగునామంకణ, కోర్వీసురుం డొకానొకడినమున

నది కేగి యవగాహన మొనర్చుచునొకింత, చెంతఁ దడుపుగట్ట కంతలోన

నీరాడునొకసుందరీరత్నమును జూచి, కలఁగుడు నింద్రియస్థలన మయ్యె

నది వృథ వోకుండ నాతఁడు తనకమం, డగువునఁ గొని చనె నిలయమునకు

తే. నప్తభాగములై కలశంబునందు, వెలుఁగుచుండినవీర్యంబువలన నేడ్చు

రు మును లుదయించి నప్తమరుద్గణమ్ములకు జనకులై వెలసిరి కాలక్రమమున. 53

వ. కలశీపుత్రులగువా రేష్వురును వాయువేగుఁడు వాయుబలుఁడు వాయుహుఁడు
వాయుమండలుఁడు వాయుజ్వాలుఁడు వాయురేణుఁడు వాయుచక్రుఁడు ననువారు
వారిజనకుండ మంకణుడు.

56

చ. ముచు పొకనాఁడు మంకణునియుంబెయి శాతకుశాగ్రసంగతిం

గొన విడి గంటివోయి యటఁ గూరరసంబు స్రవించె దానినిం

గనుఁగొని యమ్మహర్షి తనకౌతుకమున్ వెల్లిబుచ్చి యిచ్చపె

వునఁ బొనరించె నృత్య మది పోలఁ గనుంగొని భూతజాతముల్.

57

ఆ. తన్మహత్వమాహితమ్ములై తామను, నృత్య మాచరించె నెఱిగి సురలు
మునులుఁ దమ్మిచూచి మునుకొని హరుపాలి, కరిగి విన్నవించి రట్టియొడగు. 58

వ. హరుం డానఁడోభంబుడుపనెంచి బ్రాహ్మణరూపంబున మంకణునిచెంత కరుడెంచి
యిట్లనియె. 59

శా. ఓధర్మజ్ఞఁడ ! బ్రాహ్మణోత్తముఁడ ! నే నూహింప లేకుంటి నా
యాధర్మంబుల నుండి సత్తమునన్ హర్షించునీ వేటికో
బోధాధిక్యము గల్గినట్లు ముదముం బోషించి నర్తింతు హ
ర్షాధేయం బెది చెప్పవే యన సతం డమ్మేటితో నిట్లచున్. 60

ఉ. నాకరమందు గంట నట నల్ల స్రవిచక సంశయంబు గా
శాకరసంబు గాఁజెడి బ్రశంసకు నెక్కఁగఁ జూడకుంటివో
నా కిది హర్ష హేతు వయి నాట్యము సేయుచునుంటి నావుఁడన్
లోకగురుండు నవ్వె యనులోపగతి న్వచియించె వానికే. 61

క. దీనికి విస్మయ మొందం, బో నే లిది మేటివాఁగఁ బోలెనె నన్ను
గానవె యని తనబొటచే, లొంగించిన ప్రేలిగోట నగు మును గీతె. 62

ఉ. గీతిన దానఁ దెల్ల నయి కీరితి కెక్కిచభస్మ మోకయే
గాఁజగఁ జొచ్చె నచ్చెరువు గన్గొని మంకణకుండు సిగ్గునా
బాఱిన చిత్తవృత్తిమెఱుఁ బాతరలాకుట మాని లోన న
ప్పొలుచి దేవదేవునిగఁ బ్రస్తుతి సేయుచు మ్రొక్కి యిట్లచున్. 63

నీ. ఈ వెన్న దేవాదిదేవుడ నగుమహాదేవుడవే కాని కా మోగుడవు
సచరాచరము లగుసకలలోకములకు, దేవదానవులకు నీవ గతివ
యీవిశ్వమంతయు నీవలనం బుట్టి, బ్రలియంబున న్నిన్నె పట్టి మరల
దేవశృకైన నిం దెలియ శక్యము గాదు, నా వేల నాగోటివానిఁ దడవ

తే. లోకభ నము లెల్ల నీలోనఁ దోచు, నిన్నుపాసింతు బ్రహ్మదు లెన్నఁ దేసి
కర్తవును గారయితవు నీ వార్తిదక్కి, సురలు మోదింతు నీకృపాభరము గలియి. 64

వ. అని యనేకవిధంబులం బ్రస్తుతించి ప్రసన్నుం డయినవానిపదంబులఁ జాఁగిలిఁడి
వినఁచుండై. 65

ఆ. నాదుచాపలంబు నాస్మత్కూదికమున, నయిచి నాదూతము తరము లేక
యందునట్లు సేయు మోదేవ మన్నింపు, మనుడుఁ బ్రీతచిత్తుఁ డయి హరుండు. 66

తే. మత్ప్రసాదమున న్నీదుమఘితతము, వేమధుంకులు వర్ధిల్లి నెలయుఁబుఁబు

కేను నీతోడ నిచ్చట నే నహితు, భుక్తియుక్తుల నొనఁగుదు బుగవశేః. 67

తే. సప్తసారస్వతమున నేజనుఁడు నచ్చు, భక్తి నర్చించుకో వాఁడు పరమసౌఖ్య
మంది పరమందు సారస్వతాఖ్యలొక, మందభివసించు నని శివ్రం దానతిచ్చె. 68

ప. ఇది మంకణకునివృత్తాంతం బమ్మహాత్మునినివాసం బైనసప్తసారస్వత తీర్థంబున
రేవతిరమణుండు నియమపరుండై యొక్కరే యుపవసించి ద్విజాతులకు వివి
ధార్థంబు లొసంగి మఱునాఁ డరుణోదయంబున లేచి కపాలమోచనం బను
నౌశనసతీర్థంబునకుం జనియె నట శుక్రుండు తొల్లి నిర్వక్రప్రభావంబునఁ దపంబు
గావించుటంజేసి యౌశనసం బనియును మహోదరుం డనుమహాముని తన
పిక్కిం గ్రుచ్చుకొనినరక్కసికపాలంబు వాయఁ గలుగుటంజేసి కపాలమోచనం బని
యును దీర్థంబు సార్థకం బయ్యె ననిన జనమేజయుం డక్కపాలవృత్తాంతంబు సెప్ప
మనిన వైశంపాయనుండు. 69

నీ మునుదండకారణ్యమున రాఘవుఁడు రాక్షసుల సంహరించెడునమయమందుఁ

గత్తివాయమ్మునఁ గాయమ్ము వాసిన, యొకరక్కసునిశిరం బురుజవమునఁ
దెగిపడి వనములోఁ దిరుగుమహోదరు, పిక్కలో నెమ్మంటఁ జిక్కుకొనియె
దద్యాధ కోర్వ కాతండు వాచియుఁ జీము, గట్టికం పెత్తినకాలు గదిపి

తే. మెట్టఁ జాలక మెట్టుదు మేదినిఁ గల, యెల్లనదులును దీర్థము లేగి చూచి
యెందునుం బుష్క విడమికి నెడరు గుడిచి, సయములు సెప్పనౌశనసమున కరిగి.

ఉ. నీశులఁ గాలు వెట్టుటయు నెంజిలి యంతయు వింతగాఁ జనం

గాలను దూరియున్నతల గన్గొనుచుండఁగ నూడి నీశులం

గూలి యదృశ్య మయ్యె మునికుంజరుఁ డంతయు మానికోటికిం

బోల వచింప వా రటకుఁ బోయి భజించిరి తీర్థరాజమున్. 71

ప. నాటంగోలె నౌశనసంబునకుఁ గపాలమోచనం బనునామంబు నంకితం బయ్యె నం
దచ్యుతాగ్రజం డనేకదానంబు లొనర్చి పృథూడికంబునకుం బోయె నందు రుచం
గుం డనువృద్ధబ్రాహ్మణుండు తనపుత్రులకుం జెప్పి మరణకాలంబున కటఁ జేర్పబడి
దేహత్యాగంబు సేసి సింధు డయ్యె మఱియు నాష్టేషేణు డనుద్విజోత్తముం డతీర్థం
బునం దాదియుగంబునఁ బెద్దకాలంబు గురుకులవాసంబు చేసియు వేదంబులు
సమాప్తి నొందింపం జాలమి విసివి నిర్వేదంబు నొంది యందు ఘోరతపంబు గా
వించి తత్ప్రభావంబున దేవభృదర్శనంబు గలిగించుకొని సంపూర్ణవిద్వాంసుండును
దక్షసింధుండునై యందలిజలంబున నవగాహనం బొనర్చినవాఁడు నేడు మొదలు

పాజిమేధఫలంబు నొందునట్లును సర్వభయం బుదు లేకుండునట్లును నటఁ గావించిన
సత్కర్మం బల్పకాలంబునన ఫలించునట్లును మూఁడువరంబులు వడసి త్రిదివంబునకుం
జనియె నల్పకాలసిద్ధిదం బగునచ్చోట సింధుద్వీపుడును దేవాపియు విశ్వామిత్రుండు
నుబ్రహ్మ్యంబు నొంది రనిన జనమేజయుండు విశ్వామిత్రుండు విప్రత్వంబు నొందిన
విధంబు చెప్పి మనిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

72

—విశ్వామిత్రుని చరిత్రము—

సీ. శ్రుతియతిలకుండు గాధియన్ భూపతి, గనియె విశ్వామిత్రుఁ డనెడుతనయు
నాతఁడు సంపూర్ణయావనుం డగునంతఁ, దనయునిఁ బట్టభద్రునిగఁ జేసి
తాఁ దపోవని కేగఁ దలఁచినఁ బ్రజలెల్ల, మూఁగి పోవల దని మ్రొక్కి కొనఁగ
గాధియుఁ బ్రజలార! కలమీధయం బెల్లఁ, బుచ్చి వైచెడి నాదుపుత్రుఁ డనుచు
తే. సతినిసామ్రాజ్యమున నిచ్చి యరిగె నంతఁ, గౌశికుండు చక్రవర్తియై య్శ్మతలమున
రాక్షసుబాధ కల దని ప్రజలు దెలుప, నధిక సైన్యముతో దండయాత్ర వెడలి.

ఆ. పెద్దదవ్వు వోయి పిదప వసిష్ఠాశ్రమంబు పొంత దళము మసల నిలిపెఁ
దజ్జరాళి యందుఁ దగి వనభంగము, నలుపఁ గాంచి మౌని యలుకఁ జేసి.

74

వ. తనహోమధేనువుం బిలిచి ఘోరదర్శను లగుశబరులం బుట్టింపు మనిన నది యట్ల
కావించుటయు నంత వా రాక్షసంబ విశ్వామిత్రుడైనికులం బొడివి పొరిపుచ్చిరచ్చెడు
గోకింగి విశ్వామిత్రుండు.

75

క. నీ నీ శ్రుతియబల మిది, తీసి నశించెడిని బ్రహ్మతేజోబల మే
వాసిం గాంచి నశింపక, భాసిల్లెడి నధిక మగుచు బలముల కెల్లన్.

76

వ. అని చింతించి వృధూదకంబున నియమోపవాసవ్రతంబుల శరీరంబు కృశింపఁ జే
యుచు జలాహారుండును బణ్ణాహారుండును వాయ్వాహారుండును స్థండిలశాయియు
నై దివౌకసులు నేయునంతరాయంబుల కింతయును జింతింపక నిరాతంకం బగుపర
మప్రయత్నంబున బహులతెఱంబు గావించి బ్రహ్మసన్నిధానంబు గల్పించుకొని
బ్రహ్మ్యంబు సాధించి సుఘోషముం డై కృతకాముం డయ్యె నయ్యెడఁ గామసా
లుండు స్నానదానాదిసత్క్రియాకలాపంబు లాచరించి బకదాల్బ్యునాశ్రమంబునకుం
జనియె దానివృత్తాంతంబు నెప్పెద నవధరింపుము.

77

క. బకుఁ డనుదాల్బ్యుం డచ్చోట, నకలంకమతిం దపించి యధికుం డగుటన్
బకదాల్బ్యతీర్థ మయ్యెన్, సకలఫలప్రదము మౌని సన్నత మగుచున్.

78

తే. మున్ను వైదిగీయమనుల్ సమున్నతగతి, విశ్వజిద్యాగ మొనరించి పిదపఁ బదియు

రెండు నేండ్లగుసత్రం బాకం డొనర్ప, గడగి పాంచాలనాథునికడకుఁ బోయి. 79

వ. దక్షిణార్థం బేకవిశతివత్సరంబులయూచించునంత నీకున్న నాబకదాల్బుష్టము నాయొద్దనున్న కోడలం గొని పొండు నేను మరల నేరాజునే నడిగి చెచ్చుకొందు నని వారి కాకోడల నిచ్చి తాను ధృతరాష్ట్రం డనునొకానొకరాజుపాలికిం బోయి యూచించిన నతం డభయ చచ్చియున్న గోవృషంబులం దెప్పించి వీనిం గొనిపా మృనిన బకుండు నానికిం గినిసి సరస్వతీతీరంబునకుం బని పాఠకుం బ్రజ్వలించం జేసి ధృతరాష్ట్రంబున బంతరించ జేయ నెంచి మృతకళేబరంబులనుండి మాంసంబు గ్రహించి వేల్పుటయు నయ్యాభిచారికంబునంజేసి గొడ్డంట నటకనవనంబు వోలె ధృతరాష్ట్రంబునంబు గి ట్టిణింప దొడంగె నది యెఱింగి యతండు బకునిచంతకుం బని నెం జేసి నానా బ'నరంబు' యపరాధంబు డిమించి రక్షింపు మని ప్రార్థించి నతండు కరుణించి తదాపన్మోక్షార్థంబు హోమంబు గావించి రాష్ట్రాగ్రవంబు శాంతి న జేసి ధృతరాష్ట్రాగ్రవంబు బశునమూహంబుం బడసి నైమిశంబునకుం జనుచు సత్తీర్థంబున దొల్లి బృహస్పతి వైశ్యదానవవినాశనంబు నెంచి మాంసంబు వేల్చి ముష్టిం గావించె నందున నుర లసురుల నెల్ల నిర్జించి రండు ముకుందాగ్రజం డగ్రజన్ములకు నానావిధదానంబు లొనరించి యాయాతతీర్థంబునకుం బోయె. 80

ఉ నాహుషుఁ డియ్యయాతి యలనాడు తపించుచునుండువేళ నుత్సాహముతో నరస్వతి రసావలయాధిపు మెచ్చి యచ్చటన్ దేహులఁ బ్రోవఁ బా ల్పెనుఁగు నేయుయుఁ గూరలు వంటకంబులుం దోహన మాచరించునటు దొప్పలు దోర లొనంగు చుండెడిన్. 81

ఆ. ఆయయాతి దాన నభిలషితార్థము, లెల్ల నెల్లవారి కిడుచు నచట నధ్వరములు సలిపి యఖిలసన్నతుఁ డయి, యూర్ధ్వలోకములను నొందఁ గలిగె. 82

వ. అంక ధర్మకేతుం డగుతాళకేతుండు నానావిధదానంబు లొనరించి వసిష్ఠావాహంబును తీర్థంబునకు నిర్గమించె నమూర్ధంబున స్థానం డధ్వరంబు లొనర్చినదాన స్థానాతిర్థంబు కీర్తితం బయ్యె నందుఁ గుమారస్వామి దేవసేనానాయకత్వంబున కభిషిక్తుఁ డయ్యె నయ్యంతికంబున వసిష్ఠాశ్రమంబును దానికిఁ బూర్వపార్శ్వంబున విశ్వమిత్రాశ్రమంబును గలవు వసిష్ఠవిశ్వమిత్రు లయ్యాశ్రమంబులఁ దపశ్శత్రుత్వంబు ప్రవర్తిల్లఁ బుస్తరస్పర్థానమన్వితంబై యుండి రహృదాకనాడు విశ్వమిత్రుఁడు నసిష్ఠునితపఃస్రావంబునకు సహింపనిచిత్తంబున వాని వధింప నెంచి. 83

ఈ. క్రోధసంరక్తలోచనుఁ డై ధర్మి, నిలిచి ధ్యానించ నెడఁద వాణీమహాస్ర

వంతి నెంతయుఁ బరితంబు వంతుకెక్క, నదియుఁ గోఁనుఁ డని వాని మది నెఱింగి.

ఉ. వ్యాకులతావధూతమతి మై హతభర్తృక మైనకాంతనా
శోకము పాక మై కడుపు చుమ్మలు చుట్టి భయంబు వుట్టఁగా
నాకుశికాత్మజాంతికము నంది కరంబులు మోడ్చి కర్జనున్
వాకొను మేమి నేయ నగు నావుడు నమ్మునినాథుఁ డిట్లన్. 85

శా. ఆమైత్రావరుణిఁ వధించుటకు లో నర్థించిం గాన నీ
వేమో చెప్పితి నాక నాకడకు నాపృథ్వీసుపర్య న్వడిన్
నేమంబుం గొని తెమ్ము నావుడు మరున్నిర్ధూతవల్లగఁజిన్
మైమానేది వడంక డిల్లఁడి యున్నం గాంచి గాధేయుఁడున్. 86

క. అవిచారమ్ముగఁ గొని తెమ్ము వసిష్ఠునిఁ బొమ్ము నాఁగఁ బోయెద నని ద్వీ
పవతీవతంస మమ్ముని, సవిధమ్మున కేగి సాధ్వసం బెడఁ బ దల్. 87

క. విశ్వామిత్రోక్తం బగు, విశ్వామిత్రోక్తి యెల్ల వినిచి యుభయమా
నీశ్వరశాఙ్గభయమ్మున, నిశ్వాసము నిగుడఁ జేయునిమ్మగతోడన్. 88

న. మునిశ్రేష్ఠుం డగువసిష్ఠుండు. 89

చ. పగవకు మీవు నన్నతనిపాలికిఁ గైకొని పొమ్ము కానివోఁ
దగ దన కాతఁ డాగ్రహ మెదం బొదలంగ శపించు నిన్ను నీ
కగువిభవంబు గాచుకొను మమ్మరొ! నెమ్మది నమ్మతింపు మె
ట్లగుటకు వ్రాసి యుండె విధి యట్లగు వీనికిఁ జింత యేటికిన్. 90

క. అనుడు సరస్వతి నెమ్మన, మునఁ దనపై మోసియున్నమునిదయ కౌశే
దనియుచు నతనికి హితముం, బొనరింపఁగ నెంచి కార్యమన్ దలపోసెన్. 91

వ. అంతలో నవ్వసిష్ఠుండు శసతటంబునందుండి తపించుచుండఁ దరుణం బని తలంచి
సరస్వతి నిజవేగంబునం గూలాహరణంబు చేసి గట్టుతో నతనిం దనఁబయిం బెట్టు
కొని పోవుచుండ నమ్మునీశ్వరుండును. 92

సీ. తల్లి! సరస్వతి తగఁ బితామహ సరస్సునఁ బుట్టి జగ మెల్లఁ జుట్టి తీవు
గగనంబునందుండి మొగుల కప్పుల నిచ్చి, జనులఁ బోషించెడుజనని వీవు
సకలదిక్కుల నుండుజలము లన్నియు నీవు, స్వాహాఽస్వాహాసరస్వతులు నీవు
బుద్ధియుం దుష్టియు బుద్ధియు సిద్ధియు, బుద్ధియుం ద్యుతియుఁ గీర్తియును నీవు
తే. నాల్గుతెఱఁగుల భూతసంతతులయందు, నధివసింతువు నీవు నీయనుఁగుఁజూపు
వలన నల్లి జగము నీవలన నగుచు, నెనకమెనఁగెను నిట్టి నీ కిదె జోహారు. 93

తే. అని వినుతిండుచుండగ మహానది యంతటిలోన నమ్మహా

మునిఁ గుళికాత్మజాశ్రమముపొంతకుఁ దోడ్కొని వచ్చి చెప్పినం
గనుఁగొని గాఢిసందినుఁడు కన్నుల నిప్పుడు రాల నమ్మనిం
దునుమాఁగ నాయుధంబునకుఁ దుంపెనలాడుచు నుండె నంతలోన్.

94

వ. సరస్వతీస్రవతియుఁ దా నాబ్రహ్మహత్యం జేయించినపాతకంబున కయ్యెద నను
భయంబున నసిష్ఠుని విశ్వామిత్రునిబారికిఁ గాకుండ దొలంగం గొనిపోయి ప్రాజ్ఞు
ఖంబుగం బాత దాని కలిగి విశ్వామిత్రుఁడు తన్నట్లు కన్నుల బ్రేమినసరస్వతి శోణిత
వాహినియై రాక్షస సేవ్య యగు నని శపించె నాశాపంబునంజేసి యుక్కసంవత్సరం
బాస్రొతస్వని నేత్రువారి నక్కారణంబున నత్తిర్థంబు వసిష్ఠావహం బన నొప్పె
నప్పు డొక్కనాఁడు దేవస్థులు కొందఱు తిర్థయాత్రలు సేవించుచు నందు వచ్చి
రక్తమయం బై రహిస్సేవ్య మునసరస్వతిం జూచి నీ వేమి యిట్లు లుంటి వని
యడిగి తిద్వధు బంధయుఁ డెట న మేము సీశాపమోక్షంబు గావించు నని చెప్పి
తపోనియమోహనవ్రతంబుల నీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబున నన్నది యెప్పు
టియట్లు ప్రసన్నునలొ ము ప్రకృతిం బొందఁ గావించి రప్పు డందన్న రాక్షసులు
క్షుధార్ద్రులై మునులం గొంచి ప్రార్థించుచు మే మాఁకట మటమటలాడుచుంటిమి
ధర్మశూన్యంబునంజేసి మా కిట్టియిక్కట్టు సంభవించె నిదిమాయాచ్ఛానురూపంబు
గాదు పురాకృతిం బట్లనుభవనీయం బయ్యె మిప్రసాదంబున మాదుష్కృతం
బెల్లె బడఁబాయు నని యున్నవారము పాపవర్ధనంబున నిట్లు బ్రహ్మరాక్షసుల
మైతిమి యోషితృంబునను యోనిదోషంబునను బ్రహ్మద్వేషంబునను ఋత్వి
గాచార్యగురువృద్ధజరావమంబునను రాక్షసత్వంబు సిద్ధించు నని పెద్దలు పలుకు
చుందు రిట్టిమాకు నిష్కృతి ననుగ్రహించి తరింపఁ జేయ మీర తగుదు రని
వేడుచున్నంత నెంతయుం గరుణాతరంగితాంతరంగులై దేవర్షులు క్షుతకలితం
బును గీటావనంబును నుచ్చిష్టాన్వితంబును గేశాన్వితంబును రుధిరోహతంబును
బర్యపితంబును నవధూతంబును నగునన్నము రాక్షసాహారం బట్టిదుష్టాన్నంబు
భుజించుట దోషకారణంబు గావున విద్వాంసుం డగువాఁ డిది యెఱింగి దానిం బరి
త్యజించు నది యని నియమించియు నారాక్షసులకు మోక్షంబు ప్రసాదింప నెంచి
సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది వారిమతం బెఱింగినది కావున నిమ్మహాకార్యం
బున కరుణానది యోషి యుండు నని నిగూఢంబుగ దానిం దనలోనికిఁ దెచ్చుకొని
యిచ్చిసానంబు బ్రహ్మహత్యం పాపంబు నని చెప్పె నప్పు డారాక్షసు లందుఁ

గ్రుంకి విగతపాపు లై త్రిదివంబునకుం జవి రయ్యర్థం బమగోచ్చుఁ డాకర్ణించి వచ్చి
తత్తర్థంబునఁ గృతస్నానం డై తనబ్రహ్మహత్యఁ బోసి కను జనమేజయుం
డింద్రున కట్టిపాతకం బేటికి వాటిల్లె నెల్ల ముక్తు డయ్యె జెప్ప మనిన వైశం
పాయనుండు. 95

ఆ. నముచి మున్న దేవనాథునిభయమున, సూర్యరశ్మిగారుఁ బొచ్చి యున్న
నతని జాడఁ దెలిసి శతమన్యు డచొప్పటి; కరిగి కపటమైత్రి నాచరించి. 96

తే. ఆర్ద్రమున శుక్రమున రేముయంగుఁ బగటి, యందు నినుఁజూపననిన నుయంబుచేసి
చంచె నాతని నుర్వున సంజవేళ, నందానం జుట్లకొనె బ్రహ్మహత్య వృఘుని. 97

ఉ. ఘనకృత్త శీర్ష మది పెల్లజపుల్ నిగుడంగ బ్రహ్మహ
త్యానుపదాకృతిం దవు నంటి పురందరు వెన్నడించినన్
దానిపిముక్తికి న్వర వతండు జగత్త్రయమందు నెంచునుం
గానక తల్లఱిల్లుచును గంజభవుం గని చెప్పెఁ జెప్పినన్. 98

క. కరుణించి దేవదేవుం, డరుణానంగమజలంబు లాడి యజింక
దురితంబు వీఁగ గల దనఁ, బుగుహూతుం డట్లు చేసి పూతుం డయ్యెన్. 99

క. నముచిశిరిం బరుణానంగమతీర్థము దాఁకినంతఁ గ్రవ్యాదర్శ
స్ఫురణంబు విడిచి నిగ్గర, నరలోకము లంది పొందె బరమసుఖాబుల్. 100

వ. బలరాముం డాతిర్థంబున జలంబాడి సృధగ్నిధదానంబు లొనరించి సోమతీర్థంబున
కరిగె నందు సోముం డత్రిమునిహోతృత్వంబున రాజసూయంబు నిర్వర్తించె నయ్య
ధ్వరాంతంబున దేవదానవుల కైనమహాసంగ్రామంబునఁ గార్తికేయుం డత్తర్థంబునఁ
బ్లతవృక్షంబు సమీపంబున దేవసేనాధిపతిత్వంబున కభిషిక్తుం డై తారకాసురుం
బరిమార్చెఁ దద్వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పెద నాలకింపు మని మఱియును. 101

—కుమారస్వామి ప్రభావాభివర్ణనము—

సీ. గిరిజామహేశ్వరుల్ క్షీడించు చోటికి, నెఱుంగక పావకుం డేగినంక
సిగ్గుపెంపున గౌరి దిగ్గనం దొలఁగుడు, హరునితేజము స్కన్న మయ్యె నపుడు
శంకరుం డద్దాని సంగ్రహించి కృపీట, యోనినోటం బోసె నోపు మనుచు
నర్వభక్షకుఁ డయ్య జాతవేదాఁడు దాని, నఱిగించుకొనలేమి కఱగొఱపడి

తే. యఱుఁ దెవులు పుట్ట నలునకు నెఱుంగఁ జేసి, వానియనుమతి గంగలో దాని విడిచె
నదియు భరియింపఁ జాలనిదై హిమాలయమున విడనాడె శరనంచయమ్ముమీఁద

ఉ. అందుఁ గొమారుఁ డభ్యుదయ ముది నిజాంగకదీప్తి దిక్కులం

దుం దెలివొందుచందమునఁ దుప్పలుదూలుచు నొప్పుచుండె న
క్కుందువఁ జూచి కృత్తికలు కన్నకుమారుఁ డటంచు నార్వరుఁ
ముందట కేగుదెంచి తమముచ్చట లచ్చుపడంగఁ బల్కుచున్.

103

క. పాలిండ్లు చేపఁ డాసిన, బాలుం డాభావ మెఱిగి వారలచన్నం
బాలెల్లఁ గ్రోలె నొంకగు, కాలంబునఁ దనదునార్మొగమ్ములతోడన్.

104

క. కృత్తికలు తత్ప్రభావము, చిత్తము దవులంగ వెఱఁగుఁ జెందుచు నుండు
బుత్తడి యై తత్ప్రాంతన, గోత్రమ మలగారె దారకోత్తేజితమై.

105

ప. అవ్వధంబున నభివృద్ధి గాంచినకుమారుం డాగ్నేయుండు గాంగేయుండు కార్తికే
యుండు శరజన్మండు నా నొప్పి శుక్లపక్షుడు పాకరూపిచందంబునఁ బొందుఁడి సునర్ల
శరంతంబంబునఁ బాలుపౌరుచున్న సమయంబు సమాగతులై దేవమునులు స్తోత్ర
పాఠంబులును గంధర్వులు దివ్యగానంబును నప్పరోజనంబు నానావిధవాదిత్రనృత్యం
బులును గావించిరి గంగయుం ధాత్రియు ధాత్రిహంబులు దాల్చి వచ్చి నేవించిరి
బృహస్పతి జాతకర్మాదినస్త్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించె జతుర్ముర్తి యగు వేదం
బును జతుష్పాదం బగుధనుర్వేదంబును ససంగ హం బగుశత్రుసంగ్రామంబును సాం
గంబులై మూర్తిభవించి వచ్చి నేవించె సరస్వతీదేవి యేలించి వాని నాశ్రయించె
హైమవతీసమేతుండు మహాదేవుండు వ్యాఘ్రసింహార్థ గజోష్ఠాదినానావిధవదనులు
వికృతాకారులు నద్భుతదర్శనులును భూతసంఘంబులతో నచ్చటికి విచ్చేసె మఱియు
సప్తమాతృగణంబులును సిద్ధులు సాధులు విశ్వదేవులు మరుత్తులు వసువులు
రుద్రు లాదిత్యులు పితృదేవతలు భుజంగులు భేచరులు బ్రహ్మదేవుండు విష్ణుండు
జిహ్వుండు వీతిహోత్తుండు నారదస్రముఖులు దేవగంధర్వసత్తములు దేవర్షులు బ్రహ్మ
ర్షులు సర్వాచధంబులు సకలసరిత్రము ద్రవర్వతంబులు లోనగువారు కార్తికేయ
దర్శనలాలనులై కైలాసవతి ననుసరించి వచ్చిన నచ్చో టతిసాద్రం బయ్యె నయ్యెడ
షడాసనుండు బాలుండు మహాయోగబలంబుతోడై తన్ను జూప నచ్చినవారి
కాభిముఖ్యంబు నేయ నెంచుటయును.

106

మ. కని ముత్యంజయుఁడ౯ మృడానియును గంగాదేవియున్ వహ్నియున్
నునచుం దెంచుచునుండి రీకొడుకు మున్ మన్నింప నెవ్వనినం
కను జేరం జనుదెంచు వేని నెఱఁగుం గన్గొందు మం చంతలో
నను న న్నొచు వినిశ్చయించుకొని రానందంబునం దోఁగుచున్.

107

శా. అయ్యర్థం శెడ రాఁగ యోగపుష్పాచ్యుపార మేషురుటన్

సయ్యాటంబుగ నాల్గుమూర్తు లగుచున్ సాక్షాత్కృతుండై గుహుం
జొయ్య న్నల్గుర కేక కాలచూనయం దుల్లంబు రంజించె న
స్థయ్యారే యని యదృశ్యుడైనవా రైరందఱున్ సందడిన్.

106

వ. అట్లు ప్రతికృతం బయిన కుమారునిమూర్తిచతుష్టయాబు గంగాపార్వతీ పరమేశ్వ
రాగ్నలం డాయం జనినస్వ డనుక్రమాబుగ నైగమేయ విశాఖ స్కంద శాఖ
నామంబులఁ బ్రసిద్ధంబయ్యె నయ్యెడ వారు నల్గురును బరమేశ్రి బ్రస్తుతించి మ
త్ప్రియార్థం బియ్యర్భకునకు నేదే నభీస్థితాధిపత్యం బాసంగు మనుటయును.

109

చ. అతఁడు ముహూర్తమాత్ర మనమందు విచారము చేసి విప్రప
త్రితయము మేలు గోరుచుఁ దదీయసమర్థత కొప్పి యేమహా
న్నతపద మా నటంచు నిపుణత్వము పెంపున దేవసేనకుం
బతిగ నొనర్చి దిక్పతులఁ బల్కెఁ దదర్థము సార్థకమ్ముగన్.

110

తే. కార్తికేయునిఁ బిలిచి యోఘనభుజుండ, దేవసేనాని వైతివి నీవు వీర

లోకపాలముఖ్యామరుల్ నీకు వీరి, జేకొనం జెల్లు భువనముల్ చెలఁగుపొంట.

111

వ. అని యెల్లవారు వినం బలికినంతఁ గొంతసేపటి కాదేవేంద్రాది దేవతాసమూహంబు
లెల్ల హరిహరపరమేశ్రిపురస్సరంబుగాఁ గుమారుం గొని వానికి సైన్యాధిపత్యోత్స
వం బనుసంధింప శమంతంఁచకపరిసరంబునందలి సరస్వతీతీరంబునకుం జని సర్వాధి
పేక సంభారంబులును సంతరించి హిమవద్దత్తరత్న సింహాసనంబున మంగళవిధిమం
త్రపురస్సరంబుగా మహాసేను నాసీనుం గావించినంత బృహస్పతి పుణ్యాహవాచ
నాగ్ని కార్యాదిక్రియాకలాపంబు లొనరించుచుండ బ్రహ్మనిష్ఠుమహేశ్వరులును
సూర్యచంద్రేంద్రులును బవమానపావకులును ధాతృవిధాతృలునుద్వాదశాదిత్యులు
నేకాదశరుద్రులు నప్సనసువులు విశ్వేదేవులు నశ్వినూు మరుగులును బిశగులును
సిద్ధులును సాధ్యులును గంధర్వులు నక్షరసలుచు యశులును గుహులును విద్యాధ
రులును రాక్షసులును బన్నగులును గిన్నరులును గొప్పుచులు దేవర్షులు బ్రహ్మ
ర్షులు వైఖానసులు వామిఖింజులు భృగ్వంగిరః ప్రభృతీలు చుతులును బుల్యక్షపుం
హస్తముఖ ప్రజాపతులును గర్వపాత్రినస్త్రిప్రముఖమహమ్మును మరీచి ప్రచేతో
మనుదత్తప్రభృతులును నక్షత్రగ్రహతారకాది జ్యోతిర్గణాలును మూర్తిమంతం
బు లైనసరివ్యరంబులును సముద్రంబులును సనాతనంబు లైనశేదాలులును నానా
పుణ్యతీర్థంబులును భూమ్యంతరిక్షంబులును ననన్యత్యైషధులును (శ్రీ) హ్రీ స్వాహా
సరస్వ త్యది త్యుమా శచీ సినీవా ల్యనుమతీ కుహూ రాకా ధిషణాదులును నైరా

నశోఽప్యైశ్వరస్సులును సగవత్సరాయనస్తుమానసః తాహో రాత్రము హంంతకలాకాన్త
 లును హిమవద్వింధ్యమేరుముఖ్యమహీధరంబులును వాసుకైవరావతాది సర్పరాజం
 బులును గరుడానూరులును యవమృత్యుముఖులును నానావిధదేవగణంబులును సా
 నుచరులై వచ్చి సర్వమంగళంబులు సెలంగ నాభిషేచనికభాండంబులం గొని సర
 న్వతీసలిలంబుల నసురభీకరుం డగునానేనాని నభిషేకించి రయ్యాభిషేకోత్సవం బల్లి
 నాడు వరుణునకుం గావించిన జలేశ్వరాభిషేకోత్సవంబుకంటె వేయిమడుంగు లధి
 కంబై కాన నయ్యె నయ్యెడ నయ్యగ్ని భవునకుఁ బద్మభవుండు బలవంతులును వాత
 వేగులును గామవీర్యధరులు నగు నందినేన లోహితాక్ష ఘంటాకర్ణ కుముద
 మాలి నాము లగు నలుగురు పార్వతులును భగ్గండు దేవదానవసమరం
 బునఁ జతుర్దశప్రియుత సంఖ్యాకు లగు దైత్యులం బట్టి యొక్కపరి నుక్కడంగిం
 చిన కామవీర్యబలాన్వితుండు మాయాశతధరుండు కామనామ పార్వదుని నింద్రాది
 బృందారకులు జయజయశబ్దాబు గావించుచు దేవశత్రుక్షయకరియు విష్ణురూపిణియు
 నగు దేవ సేనను గంధర్వయక్ష రాక్షసులు విజయాశీర్వాదంబులును యముండు కాలోప
 ము లగునున్నాదప్రమాధు లనుననుచరులను సూర్యుండు సుభ్రాజ భాస్కరు
 లను నిజానుయాయును సోముండు కైలాసశృంగసంకాశు లగుమణిసుమనులను
 హుతాశనుండు జ్యోతిర్ద్వాలాజిహ్వులను నంశుండు పరిఘ పట భీమ దహతి ద
 హనులను వాసవుం డుశ్కోశవంచకులను విష్ణు దేవుండు చక్రవిక్ర
 మకసంక్రములను నాసత్యులు సర్వవిశారదు లగునందనవర్ధనులను ధాత కుండకుసు
 మకుముదడంగిరాడంబరులను త్వష్ట మేఘచక్ర లగుచక్రానుచక్రమును మిత్రుడు
 సువ్రతసత్యసంధును విధాత సువ్రతశుభకర్ములను బూషుండు మహామాయావు
 లగుపాణీతపాణికులను వాయు దేవుండు మహాపక్ష్మ లగుబలాతిబలులను వరుణుం
 డు తిమివక్త్రు లగుయమాతియములను హిమవంతుండు సువర్చోతివర్చసులను మే
 రువు కాంచన మేఘమాలి లనుస్థిరాతి స్థిరులను వింధ్యము పాషాణయోధులగు
 నుచ్చుంగాతిశృంగులను సముద్రుండు సంగ్రహవిగ్రహులును భార్యతి యున్నాదపు
 ష్పదంతశంకుకర్ణులు వాసుకి జయమహాజయు లనుపన్నగోత్తములను వసురుద్రా
 దిత్యపితృసిద్ధసాధ్యసాగరసరిద్ధిరులు దివ్యప్రహరణోపేతులును నానావేషభూషితులు
 నగుశంఖుకర్ణనికుంభపద్మకుముదాదులను నొసంగిరి మతియు దేవదానవు
 లొసంగిన స్కందసైనిక ప్రధానులు శంకుకర్ణ నికుంభపద్మకుముమును ననంత
 కృష్ణోఽకృష్ణులును వ్యాఘ్రశ్రవుండు ప్రతిస్కంధుండు కాంచనాక్షుండు జలం

ధముడు నత్తుడు సంతర్జనుడు కునదీశుడు తమోన్నతకుడు నేకాత్ముడు
 ద్వాదశాత్ముడు ద్వాదశభజుడు నేకజతుడు సహస్రబాహుడు వికటుడు
 క్షీకంఠనుడు పుణ్యనాముడు సునామిడు సుచక్రుడు ప్రియదర్శనుడు
 షరిశ్రుతుడు కోకనదుడు గజోదరుడు గజశిరుడు స్కంధాత్ముడు శతలోచ
 నుడు బాహుజిహ్వుడు కరాలాత్ముడు శిలికేశుడు జటి షరిశ్రుతుడు కోక
 నదుడు కృష్ణకేశుడు జటోదరుడు చతుర్దంష్ట్రుడు నుష్ప్రజిహ్వుడు మేఘ
 నాదుడు వృధుశ్రీవుడు విద్యతాత్ముడు ధనుర్వక్త్రుడు బారరుడు మారు
 తాశనుడు నుడరాత్ముడు రథాత్ముడు వజ్రనాభుడు వసుప్రడుడు సముద్ర
 వేగుడు శైలకంఠి వృషుడు మేఘస్రవాహుడు నందుడు నుపనందుడు
 ధూమ్రశ్వేతుడు కలిందుడు సిద్ధార్థుడు వరదుడు ప్రియకుడునందుడు గోనందు
 డు నానందుడు ప్రమాధుడు స్వస్తికుడు భువివకుడు షేమబాహుడు సుబాహు
 డు సిద్ధవాక్రుడు గోవ్రజుడు కనకాపీడుడు గాయనుడు హాసలుడు బాణుడు
 ఖడ్గుడు వైతాళి గతితాళి కథకుడు వాతికుడు హంసజుడు పంకద్విధాంగుడు
 సముద్రోన్మాదనుడు రణోత్కటుడు స్రహాసుడు శ్వేతసిద్ధుడు నందకుడు కా
 లకంఠుడు ప్రభాసుడు కుంభాండకుడు కాలకాత్ముడు శితుడు భూతమధనుడు
 యజ్ఞవాహుడు స్రవాహుడు దేవయాజి సోమపుడు మజ్జలుడు క్రధుడు క్రా
 ధుడు తుహనుడు తుహారుడు చిత్రదేవుడు మృధురుడు సుప్రసాదుడు కిరీటి వత్స
 లుడు మధువర్ణుడు కలశోదరుడు ధర్మదుడు మన్మథకరుడు సూచీవక్త్రుడు శ్వేత
 కరుడు సువక్త్రుడు చారువక్త్రుడు పాండురుడు దంఢబాహుడు బాహుడు
 రజుడు కోకిలకుడు నజుడు కనకాత్ముడు బేలానాముడు సంచారికుడు
 గృధ్రోత్తరుడు జంబుకుడు లోహజవక్త్రుడు జపనుడు కుంభవక్త్రుడు కుంభ
 కుడు స్వర్ణగ్రీవుడు కృష్ణేజుడు హంసవక్త్రుడు చంద్రభుడు పాణికూర్ప
 కుడు శంబూకుడు పంచవక్త్రుడు శిక్షకుడు చాపవక్త్రుడు జంబూకుడు శాక
 వక్త్రుడు కుంజలుడు యోగయుక్తుడు కూర్మకుక్కుటవక్త్రులు శశోలూఖముఖ
 లు ఖరోష్ఠ్ఠివదనులు మాణ్డార దంశవక్త్రులు దీర్ఘవక్త్రులు నకులోలూకకాకకంకవ
 క్త్రులు నాఖుబ్రభుకవక్త్రులు మయూరవదనులు మత్స్యమేషాననులు సజావిమహిషా
 ననులు ఋతశార్దూలవక్త్రులు ద్వీపిసింహాననులు గజాననులు గరుడాస్యులు వృకకా
 కకంకముఖులు గోఖరోష్ఠ్ఠముఖులు వృషదంశముఖులు కోకిలాభముఖులు శ్వేతతిక్తిరి
 కాననులు శృంగలాసముఖులు విరిచోంబరధారులు వ్యాళివక్త్రులు శూలముఖులు

చండవక్త్రులు గోనాసావదనులు స్థూలోదరులు కృశాంగులు స్థూలాంగులు
 కృశోదరులు ప్రాస్వగ్రీవులు మహాకర్ణులు నానావ్యాలవిభూషణులు గజేంద్ర
 చర్మవసనాలు కృష్ణాజినాంబరములు స్కంధములు నుదరములు పృష్ఠ
 ముఖులు హనుముఖులు జంఘాముఖులు పార్శ్వముఖులు నానాదేశముఖులు
 కీటకతంగనదృశులు నానావ్యాలముఖులు బహుబాహుశిరోదరులు నానా
 వృక్షభుజులు కటిశీర్షులు భుజంగభోగవదనులు నానాగుల్మనివాసులు క్షీర
 సంవృతగాత్రులు నానాకనకవాసనులు నానావేషధరులు నానామాల్యాను
 లేపచులు నానావస్త్రధరులు చర్మవాసనులు సుగ్రీవులు సువర్చసులు కిరీటులు
 పంచశిఖులు కాంచనమూర్ధులు త్రిశిఖులు ద్విశిఖులు సప్తశిఖులు శిఖిండు
 లు ముండులు జటిలులు చిత్రమాలాధరులు రోమాననులు విగ్రహైకరసులు న
 జేయులు కృష్ణులు నిర్మాంసవక్త్రులు స్థూలపృష్ఠులు తనూదరులు ప్రాస్వపృష్ఠులు
 స్రాంబోదరమేహనులు మహాభుజులు ప్రాస్వభుజులు ప్రాస్వగాత్రులు వామనులు
 కుజ్జులు ప్రాస్వజంఘులు హస్తీకర్ణశిరోధరులు హస్తినాసులు కూర్మనాసులు వృక
 నాసులు దీర్ఘోచ్ఛాస్థులు దీర్ఘజంఘులు కరాళులు సద్ధోముఖులు మహాదంష్ఠ్రులు
 ప్రాస్వదంష్ఠ్రులు చతుర్దంష్ఠ్రులు వారణాశ్రమభులు సువిధక్తశరీరులు పింగాళులు
 శంకుకర్ణులు రక్తనాసులు స్థూలోష్ఠులు హరిమూర్ధులు నానాపాదోష్ఠదంష్ఠ్రులు
 నానాహస్తశిరోధరులు నానాచర్మచ్ఛన్నులు దేవభిషాగులు దీర్ఘగ్రీవులు దీర్ఘ
 సఖులు దీర్ఘపాదశిరోభుజులు పింగాళులు సీంకంతులు లంబకర్ణులు నృకోదరనిభులు
 నంజనసన్నిభులు శ్వేతాక్షులు లోహితగ్రీవులు పింగాళులు కల్మాషులు చిత్రవర్ణు
 లు చామర పీడకనిభులు నానావర్ణులు మయూరస్రభులు పాశాంశతకరులు వ్యాది
 తాస్యులు ఖరాననులు కృష్ణాక్షులు నీలకంతులు కరిఘుబాహులు శతశ్శీచక్రహ
 స్తులు ముసలిపాణులు ససిమద్గరహస్తులు శోమరపాణులు మహాబలులు మహావేగులు
 నగువారలక్ష్మమారు స్కొచించేసిన యయ్యభిషేకోత్సవంబు గాంచి హర్షించి ఘం
 టాజాలపిసద్ధాంగులై యీడుచుం బాడుచుం గార్తికేయు సేవింపిరి దివ్యాంతరిక్షపార్థి
 వభూతింబు లయుతింబులై స్రయుతింబులు నగ్నదంబులు న్యర్థదంబు లవిశాఖుం బ
 వేష్టించి సేవింపిరి లోకత్రయవ్యాపినులగు స్రభావతి విశాలాక్షి పాలిత గోస్తని శ్రీ
 మతి విహంగి బహుపుత్రిక యపోజాత గోపాలి బృహదంబాలిక జయావతి మాల
 తిక ధృవ రిక్తి భయంకరి వసుదామ సువిదామ విశోక నందిని యేకచూడమహాచూడ
 చక్రనేమి యుత్తేజని జయత్యేన కమలాక్షి శోభన శతంజయ శైవకోధన శలభికరి మా

ధవిశుభవక్త్రీ తీర్థశేని గీతప్రియ రుద్రకామ యమితాశనమేఘస్వనభోగవతి సుభ్రు
వు కనకావతి యలాతాక్షీ వీర్యవతి విద్యుజ్జిహ్వా షడ్మావతి సునక్షత్ర కందర బహు
యోజన శతోలూఖలమేఖల శతఘంట శతానంద భద్రకాలి సుమంగళ సుప్రసాద
యేడిమేడి సమేడి వేతాశజనని కుక్కుటిక శంఖలిక కుంఠారిక మహావేగ కేశయంత్ర
మందోదరి ముండి మేషవాహిని పృథువక్త్ర మణికుట్టిక లంబపయోధర వేణువీణా
ధర శశోలూకముఖ శింశుమారముఖ విభిషణ త్సురకర్ణి చతుష్కర్ణి గోకర్ణి మహి
మానస ఖరకర్ణి మహాకర్ణి శంఖకుంభశ్రీవ లోనగువృక్షగృహశ్శశానవాసిను లగు
నానానూత్యకలును గార్తికేయానుయాయినై నేవించి రట్టియెడ. 112

సీ. ముక్కంటి ఘంటయు తెక్కియంబు నొసంగె, నమరేశ్వరుండు శక్త్యస్త్ర మిచ్చె
హరి బలవర్ధని యగుమాల నిర్పించె, నగజ మాయనివస్త్రయుగ మొసంగె
గంగ సుధోద్భవకలశంబు కృపచేసె, సమరగురుండు దండము నొసంగె
గరుడి మయూరముఁ గరుణించె నరుణుండు, సురుచిరం బగుతామ్రచూడము నిడె

తే. పరణదేవుఁ డున్నతనాగవరము, నొసంగె, నలువ విజయంబు కృష్ణాజిహ్వు నొసంగె
మునులు దివ్యోదయాశీర్వచనము లిడిరి, బాహులేయున కానందభరితు లగుచు.

శా. నేనానాయకుఁ డై పితాఖుఁ డధికశ్రీదోష వైశ్వానరుం

డో నాఁగ న్వలుగొందుచున్ దివిజనందోహంబు నేవించె బ్ర
హ్మనందంబునఁ గొందుచున్ దనుజసంహారాభిమఖ్యంబునం
గాన న్వచ్చిన నవ్వియచ్చరవరుల్ కౌతూహలోపేతులై.

114

వ. బాహులేయుం బరివేష్టించి భేరి శంఖ మరజ షటహ ఝర్జరి క్రకచ గోవిమాణి
కాడంబర డిండిమ గోముఖ స్రముఖతూర్యంబులు మొఱయించుచుఁ బ్రస్తుతించి
రఘురోన్మత్యంబును దేవగంధర్వగానంబు ననూనం బయ్యె నయ్యెడ హర్షోత్కర్షం
బు పాంపిరివోవ మహాసేనుండు మీకుం బగఱ యై బల్లిదు లైనదైత్యదానవుల
నెల్లరం ద్రొల్ల నేసి మిమ్ము రక్షింతు నని వారికి వరం బొసంగి వ్యవసాయ జయ
ధర్మ సిద్ధి లక్ష్మీధృతి స్మృతులు పురోభాగంబున నడచుచుండ మహాసేనాసమన్వి
తుం డై త్రిదశారులపై దండయాత్ర వెడలుటయు నవ్వీరాగ్రేసరుం గాంచి దైత్య
దానవనంఘంబులు వెఱచఱచి దశదశలకుం బఱవం జొచ్చె నట్టియెడ. 115

తే. గుహుండు తన సైన్యమును జుట్టకొనఁగఁ బుచ్చి

తాను దేజోబలాన్వితం డైనఱి గొని

మఱియు మఱియును శక్త్యస్త్ర మఱిమి తఱిమి

వేయటయు దాన నుల్కలు వెడలి నిండె.

116

క. పాతెడుదానపదళములు, నీ అయి పోవుటలు గాంచి నేత్రయుగము నం

గాటంగ విస్ఫులింగము, లాఱనికోపమునఁ దారకాసురుఁ డుల్లె.

117

శా. శక్త్యుద్దేశముతో ననీకమునకున్ సన్నధుఁడై వాహినీ

సక్త్యుత్సాహమున న్విశాఖు నెద రెన్ సంవర్తికాలాకృతిన్

శక్త్యస్త్రంబును బూని వైవ సతఁ డాశక్త్యస్త్రతేజంబునన్

శక్త్యస్త్రంబులు పుట్టెఁ గోట్లకొలఁదిన్ జాజ్వల్యమానంబు లై.

118

నీ. తారకుఁడు దశాయుతవరూఢినీయుతుం, డై మాఱుకొని తెగటాటి పోయె

మహిషాఖ్యుఁ డస్తవదృదశావృతుం డయి, సమదాయమున నట్టై సమసి పోయె

దశశతాయుతసైన్యశతినమన్వితుఁడు ద్వి, పాదఁడు రణభూమి బడలుపడియెఁ

బదనిఖర్వములతోఁ బ్రఖ్యాతి గొన్నప్రాదోదరుండు నశించె నొక్కపెట్టె

తే. యిట్లు శక్తాస్త్రకీల హేళితతులఁ, గొందఱును గొంద తార్పులఁ గొందఱు ధ్వజ

హతులఁ గొందఱు ఘటారవాధికశ్రుతులను హతు లై సర్వదైత్యులునుదృటివ.

మత్త. పాణసంకటకారు లాసురవైరు లట్లు రణావనిం

బ్రాణము ల్వీడి కూలినం గని పార్షదల్ ముద మందుచున్

రాణ లొప్పఁగఁ గుప్పిగఁతులు గ్రోలఁ బాడుచు భక్తసం

త్రాణఁ లునిఁ దారకారిఁ బ్రస్తుతించిరి భక్తిమై.

120

వ. ఇట్లనేకనాకలోక ద్వేషు లుక్కు దక్కి పోవఁ బోవఁ గాంచి బలిపుత్రుం డగుబా

ణాసురుండు వెఱచఱచి పటచిహ్వతో త్తమం బగుకొంచంబునం దాఁగి దేవసం

ఘంబులం బాధించుచుండె నంత సవ్యేత్తాంతం బెఱిగి.

121

మత్త. క్రొంచనాదనినాదితంబును ధ్వురహాన్నతశృంగముం

క్రొంచహర్వతముం గనం జని కార్తికేయుఁ డజయ్యుఁ డై

యించుకంతటిలోన గుబ్బలియెల్ల దూఱులు వోవఁ గా

వించి పొల్చిన బాణముఖ్యుల వేల్చి పుచ్చె నొకింతలోన్.

122

వ. అట్లు విజయంబు గాంచి కుమారస్వామి దేవతాస్తోత్రవచనంబు లాలించుచు దేవ

దుందుభిధ్వానంబు లవధరించుచు బుష్పవర్షంబుల మునుంగుచు వెలుంగుచుండె

నయ్యవసరంబునం గొంద అస్కందుని శతానందనందనుం డగుననత్కుమారు

ననుజుం డనియుఁ గొందఱు మహేశ్వరపుత్రుం డనియుఁ గొందఱు పార్వతీనం

దనుం డనియుఁ గొందఱు వైశ్వసరసు నుం డనియుఁ గొందఱు గంగాసుతుం

డనియుఁ దలంచి నేవించుచుండి రిట్లు వ్యవస్థితుం డైనయ యోగీశ్వరేశ్వరుఁ డాశీ
తులకు నానావిధైశ్వర్యంబు లొసంగుచుండఁ దేజోమయుం డగునది డమరమైనవ్యా
ధివత్సవదాభిషిక్తుం డగుటాశేసి యతీర్థంబు దేవతాప్రసాదంబున భుక్తిముక్తిప్ర
దం బయ్యె వరుణాభిషేకంబునం జేసి త్రైజనంబు నాఁ బే రొందినయ తీర్థంబునందు
యదునందనుండు స్నానదానాదికం బొనరించి యొక్కఁడే యధిపతియై నిది కుమా
రాభిషేకప్రకారం బనిన జనమేజయుండు వరుణాభిషేకప్రకారంబునం జెప్పు మని
యడిగిన వైశంపాయనుండు వెండియును.

123

- సీ. పూర్వకల్పమునందు మొదటికృతంబున, వేలుపుమూ కలు నేష్కఁ జేసి
వరుణునిఁ బూజించి వజ్రీమమ్ముం బలె, నీవు సరిత్పతివై వఱలుచు
నీనశంబున నుండునీరధిలో కాపు, రం బుండి వృద్ధిక్షయంబు లొంది
చంద్రునితోఁ గూడ సౌరుమీలుచు నీవు, పడచుటిది క్కేల ప్రభువ వగుము
తే. నావుడుఁ బ్రచేతనుఁడు నల్లె నా నువర్చు, లతనిఁ దోడ్కొని విధిదృష్ట మైనవిధిని
వరుణదేవున కతీర్థవరమునందుఁ, దనర నభిషేక మొనరించి చనిరి దివికి 124
వ. హలాయుధుం డతీర్థంబునఁ గృతస్నానదానుండై యగ్నితీర్థంబునకుం జనియె నం
దు నప్తుం డైనయగ్నిభట్టారకుండు శమీగర్భంబునం బుట్టె నావృత్తాంతంబు
పైద వినుము.

125

- మ. భృగువంశంబున సర్వభతుఁ డగుచుం భీతిల్లి వైశ్వానరుం
డగుఁ బొమ్మంచుఁ బ్రాణప్తుఁ డయ్యె జగము దత్యంతహాహాకృతుల
దగులం దానికిఁ దల్లడిల్లి సుర లీధాతీతలం బాతయున్
మొగి నస్తేషణ మాచరించుచును బోఁ బోఁ గాంచి రచ్చోటునన్. 126
తరువోజ. జమ్మిగర్భమునందుఁ జని డాగి యున్న జ్వలనుని గుర్తించి శాంతవాక్యముల
సమ్మతి గలిగించి సంస్తుతు లెనఁగ సర్వభతుఁడ వయ్యె సకలపావనత
నమ్మొయిఁ గొందు లె మ్మివల ర మ్మన్న నెరగలి వెలి వచ్చి యెల్లరలోడ
నమ్మహితాఁగ నాడి పూతాత్ముఁ డయ్యె నందునఁ దీర్థ మాగ్నేయ మయ్యె. 127
వ. అందు మున్ను ప్రాణంబున్నుం డఘమర్షణస్నానంబును వివిధదానంబులు నిర్వర్తించి
కాబేరతీర్థంబునకు నిష్క్రమించె నతీర్థంబునం దొల్లి యత్యేశ్వరుండు పరమతపంబు
గావించి ధనేశ్వరత్వంబును భూతేశ్వరసఖ్యంబును లోకపాలత్వంబును గామగమనం
బగుపుష్పకంబును నలకూబకం డనుకుమాగుం బొంది మనుగ్ధనాభిషిక్తుం డయ్యె
నతీర్థంబున బయిండు నిత్యకృత్యంబులునిర్వర్తించి శ్వేతానులేపనం బనుబదరపాచన

తీర్థంబునకుం బోయెఁ దద్వృత్తాంతంబు సెప్పెద నవధరింపుము.

128

సీ. మున్ను భరద్వాజముని ఘృతాంచి జూచి, నంత రేతస్కున్న మగుడు దానిఁ
గరమునం బట్టి యక్కడ నున్నయొకపర్ణ, పుటమునం బెట్టె నాపుటముచుడి
బుట్టెఁ గన్యామణి ముని యామెకు శ్రుతావతి యను పేరం కించి దినము లరుగ
బుడుత నాశ్రమమున విడి యొంటిఁ దా హిమ, వంతమునఁ దపించుచింత నరిగె

తే. నదియు సురవతిఁ బతిని గా నందఁ గోరి, యరమనిష్ఠాగరిష్ఠ మై భవ్యతపము
నూలునంవత్సరంబులు దీటు దాఁక, నెఱపె దుశ్చర మని మునుల్ వెఱఁగుపడఁగ.

చ. లటులు తిపించుచున్నతఱి నాయమచెంతఁ బురందరుండు ప్ర
స్ఫుటముగ నవ్వసితమునిపుంగవురూపము దాల్చి పొల్చినం
దటుకున నామె లేచి యుచితంబుగ నర్చ యొనర్చి నే నొన
ర్చుట కగుకార్య మెద్ది మదిఁ జొచ్చిన వచ్చితిరో వచింపుఁడీ.

130

క. త్రిదశేంద్రుఁ బెండ్లియాడఁగ, మది నెంచుచు నున్నదాన మహనీయగుణా
న్నద ! దానిఁ దక్క నొండొక, హృదయార్థ మెఱుంగఁ జెప్ప మే నొనరింతున్.

వ. అనిన నమ్మామావశిష్ఠుడు నవ్వుచు నామె నూరార్చి యిట్లనియె.

132

ఉ. ఉగ్రతపంబు నేయుటకు నుంటి వి జేటికొ గీన నీమనో

వ్యగ్రత దీక్ష వాంఛిత మవశ్యము నొందెడు నిక్క ముర్వియం
దగ్రియ మై చనం జలుపునట్టి తపంబున కేమసాధ్యమా
నగ్రిమురాల వీవు నియమాధ్యతశస్విమలండుఁ దన్విరో.

133

ఆ. దానిమాట కేమి గాని తలోదరి, తిండి కైదురేఁగుఁ బండు లేరి

తెచ్చినాడ వీని నిచ్చమై పక్షంబు, చేసి పెట్టు మానుచుఁ జేతి కిచ్చి.

134

వ. తా నంతలో నింద్రతీర్థంబునకుం బోయి జపపరాయణు డయ్యె నయ్యన్నమి
న్నయు నంతలో నగ్ని రగుల్కొలిపి పండు వండ మొదలువెట్టి కట్టియ లన్ని
యుఁ జెల్ల దినాంతం బగునంతకును బండ్లురియమి కెంతయు వంత నొంది యింధ
నంబులు లేక తనపాదంబులు రెండు నాప్రాయ్యుఁ బెట్టి జాతవేదం బ్రజ్వలిల్లం
జేయుచుఁ బ్రదగ్ధపాదమై వైమనస్యంబు గానకున్నంత వానపూడు వచ్చిదానిభక్తికి
మెచ్చి దర్శనం బిచ్చి మచ్చెకంటి! భవదీయనియమవ్రతంబునకుఁ బ్రీతుండ నైతి నీ
యభీష్టంబు నెరవేర్చెద నీ వీదేహంబు త్యజించి త్రివివమ్మునకు రమ్యాతీర్థంబు బదర
పాచనం బనువేర్చెద్రలోకక్షిత్రుతంబై పరమపావనం బగునిఁనుఁ దొల్లి సప్తర్షు లరుంధ
తిం దిగనాడి హిమవంతంబునకుం జని తపించుచున్నంత నరుంధతియు నిటఁ దపించె

నంతః బండ్రైండు వర్షంబులనావృష్టిదోషం బానన్నంబయ్యెనప్పు డిందుశేఖరు
డు బ్రహ్మణరూపంబున నరుంధతికడం బాడసూపి భిక్ష యొసంగు మనుటయు నా
యమ్మ యన్నంబు లేదు కొన్ని బడరంబుల నిచ్చెద భక్షింపు మనిన నతండు వీని వంశి
పెట్టు మనిన సమ్మహాభాగ వాని సమిధాగ్నిం బెట్టి మనోహరంబులగుదివ్యకథ లాక
ర్ణించుచుఁ బండ్రైండేడు లాహారంబు వర్జించి రేఁగుఁబండ్లు వండుచు నక్కాం బూ
క్కదినంబు వోలెఁ బోఁ దోలె నంత ననావృష్టి వోయిన పదంపడి నష్టర్షులు ఫలంబు
లం గొని హిమవంతంబునుండి వచ్చునంతలో నిట నరుంధతికిఁ బరవేశ్వరుగను
నిజరూపంబునం బ్రత్యక్షం బై నీకు మెచ్చితి నీ వెప్పటియట్లు మహర్షుల నుపన్వీ
పుమని వారి కయ్యరుంధతిచరిత్రం బెల్ల తెల్లంబు గావించి హిమవంతంబున మీచేసి
నశపంబు నాకు సమ్మతంబు గా దియ్యమ చేసినతపంబు తపం బని చెప్పుచు నప్పటి
వ్రతదెన మోము పెట్టి వరం బర్థింపు మని తదిష్టక్రమంబున నితీర్థంబున నాడి త్రిరా
త్రోపవానవ్రతం బానరించినవాఁడు ద్వాదశవార్షికోపవానఫలం బనుభవించు
నని యనుగ్రహించి వారి నామస్త్రణంబు చేసి నిజనివాసంబునకు నిర్గమించె నష్ట
ర్షులు నామెతఁ ప్రభావంబున కబ్బురంపడిరి శ్రుతావతీ! నీ వరుంధతి బోలినదా
నవు భవదర్థం బే నొక్కవరం బానంగెద నితీర్థంబునం దాడి యొక్కరే యాహా
రంబు వర్జించినవాని కుత్తమలోకంబు ప్రాప్తించుతే మని పురందరుండు వరంబు ప్ర
సాదించి స్వర్గంబునకు నిర్గమించె శ్రుతావతియును దేహంబు త్యజించి శశక్రతువు
ననుసరించె బలభద్రుం డం దొక్కదినం బుండి దాని నంటి తొల్లి యింద్రుండు శత
క్రతుసమాప్తి గావించినకతనఁ దన్నామంబున నైనయింద్రతీర్థంబు సేవించి రామ
తీర్థంబునకుం జనియె నదియును.

135

మ. జగతీనాథుల నెల్లరం దునిమి సంశాంతస్వభావంబునఁ

భృగురాముం డట వాజమేధశతముం బెంచెక్కఁ గాఁ జేసి యి

జ్జగతీమండల మెల్లఁ గళ్యపునకున్ నదృక్తి నర్పించె ముఁ

దగ నారామునిపేర నొప్పెనఁగి తీర్థం బర్థిసంతానమై.

136

వ. బలరాముం డాభృగురామతీర్థంబున నానావిధదానంబు లొనరించి యమునాతీర్థంబు
నకుం బోయె నందు వరుణుండు చేసినరాజసూయానంతరంబున దేవదానవులకు
ఘోరసంగ్రామం బయ్యె నయ్యాదవోత్తముం డయ్యెడ నవగాహనాదికంబు గా
వించి యాదిత్యతీర్థంబునకుం జనియె నం దాదిత్యుం డాదికాలంబున యటించి
జ్యోతిఃపతిత్వంబును మహా ప్రభావంబునుం బడసె మఱియు నప్పరిసరంబున యుక్త

రక్షోగంధర్వాదులును మరుత్తులు విశ్వదేవులు మొదలుగువారు నింద్రుండును
దైవాపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును లోనగువారు ఇలువురు యోగసిద్ధిం
గాంచిరి శ్రీమహావిష్ణు వండు నవగాహనం బాచరించి మధుకైటభులం బరిమార్చె
మఱియు నస్త్రీర్థంబున.

137

- సీ. అసితుండు దేవలుం డనుముని తొల్లిట, గార్వాస్థ్యధర్మమం దహ్నవృత్తి
సులగుచు సత్యవ్రతులలో మొదటిలెక్క, కయి బ్రహ్మనిష్ఠుడై యలరుచుండె
నపుడు జైగీషవృత్త డనుముని చనుదెంచి, వాఙ్మయమంబున వజ్రులుచుండె
నసితుండు వాని నాహారకాలమునంద, కాంచి నదృక్కిఁ బూజించుచుండె
- తే. నట్లు పెక్కేడు లేగినయంత నొక్కనాడు దేవలుఁ డమ్మునినాధువశాన
మునకు నబ్బర మొందుచు మొయిలుదారి, సరిగె స్నానార్థ మంబుధి కంతలోన.
- ష. జైగీషవృత్తం డమ్మహోదధిం గృతస్నానుండై యుండం గాంచి వానిరాక కంతరం
గంబున నదృఘతంబు నొందుచుఁ దానును స్నానసంధ్యాదు లొనరించి నిజాశ్రమం
బునకు నిర్గమించి తనకన్న మున్న పోయి సమీపంబున నాసీనుం డయి యున్న
జైగీషవృత్తండు లోచనగోచరుం డగుటయు దేవలుండు పరమాదృఘతభరితుండై
యిమ్మహాత్మునియోగ ప్రభావం బత్యంతస్తోత్రపాత్ర మీతనిఁ బరీక్షింతుఁ గాక
యని మంత్రపారగుం డగునసితుం డంతరితంబున కెగసి యట సిద్ధసేవ్యుండై యున్న
జైగీషవృత్తం దిలకించి మఱింత పరమాదృఘతంబు నొంది యందుండి పితృలోకంబునకు
ను యామ్యలోకంబునకును సోమలోకంబునకు నగ్నిహోత్రలోకంబునకును దపో
ధనలోకంబునకును మిత్రవరుణలోకంబునకు నాదిత్యలోకంబునకును రుద్రలోకం
బునకును వసులోకంబునకును బృహస్పతిలోకంబునకును గోలోకంబునకును బ్రహ్మ
సత్రిలోకంబునకును బతివ్రతాలోకంబునకును ననుక్రమంబునం బోయి యం దం
దుఁ దనకన్న మున్నర్చితుండై యుండుజైగీషవృత్త జూచి చూచుచుండ నట
నదృశ్యుం డగువానిజాడం దెలియఁ గోరి యందలిసిద్ధులం జేరఁ జని ప్రణమిల్లి
యిట్లనియె.

139

- శా. జైగీషవృత్తనిదివ్యయోగమహిమం జర్చింప సాధ్యంబు గా
దేఁ గన్గొంటిని లోకజాలములయం దీతండు నాకన్న ముఁ
యోగక్షేమము లంది పోవుట లిటా జూపట్టియుం బాడ రా
కేగెం గారణము న్వచింపుఁ డన వారిట్లాడి రాప్రోడకుఁ.

140

- క. భవ్యమతీ ! విను జైగీషవృత్తండు శాశ్వతము బ్రహ్మజగమున కరిగె

దివ్య మృది సీకుఁ గం, తవ్యము గా దెఱిగి కొంటు తద్వృత్తంబున్.

141

ఉ. ఆనుడు లాలకించి పరమాద్భుత మందుచు దేవలుండు వై

వై నరుగంగ నోడి మును వచ్చినదారిన ధారణీముఖుం

డై సభసంగమంబువలె సయ్యయిలోకము లెల్ల నానుపూ

ర్వానుగతంబుగం దిగుచు నాశ్రమభూమికి వచ్చి యచ్చోటన్.

142

న. ఎప్పటియ ట్లున్నజైగీషవృన్ది జూచి వానిప్రభావంబున కబ్బురంఁడి వినయవినమి
తోత్తమాంగుండై యుపసర్పించుచు మోక్షధర్మం బుపదేశింపు మని ప్రార్థించిన
సతండు కార్యాకార్యస్వరూపంబును సన్యాసయోగలక్షణంబు నెఱింగించుటయు
ససితండు సన్యాసంబునం గృతబుద్ధియై యున్నం గని భూతజాతంబును చిత్తవర్గం
బును హవ్యకవ్యవిభాగంబునకై దుఃఖించుచు మా కెవ్వరు గతి యని విన్నవించిన
సతండు వారికెల్ల యథాయోగ్యంబుగ సంవిభాగంబు గల్పించి గార్హస్థ్యధర్మంబు
పరిత్యజింపి మోక్షధర్మంబు స్వీకరించి చరితార్థం డయ్యె నట నక్కాలంబున బృ
హస్పతిశ్రముఖు లచ్చోటికి వచ్చి జైగీషవృన్దిఁ బ్రశంసించుచు గాలవుం డనుమునీ
శ్వరుం డీజైగీషవృన్దు తపస్వి గాకున్న ససితుని మోహింఁ జేయుచున్నవాఁ డని
వాదించుచుండ వేల్పు లతనిఁ గా దని నిషేధించి తత్ప్రభావం బగ్గించుచు స్వగ్రం
బునకు నిర్గమించి రది జైగీషవ్యాసితస్థానం బును పరమోత్తమం బైనతీర్థం బందు
హలాయధుండు నిత్యకర్మచిరతుండై సోమతీర్థంబునకుం జనియె.

143

తే. అచటఁ జంద్రుడు రాజసూయం యనరై, నందె తారకాసురయుద్ధమయ్యె దొల్లి
హలి యటన్ స్నానసంధ్యాదు లాచరించి, తరిలె సారస్వతమునితీర్థమున కవల.

సీ. మున్ను దధీచుఁ డక్షముని బ్రహ్మచారి యై, విడనాడి యింద్రియవిషయములను
బరమనిష్ఠఁ డపించువానికి సురపతి, వెఱచి విఘ్నములను బె కొనర్చి
వితథప్రియత్నుఁ డై వెనఁ దత్ప్రలోభనార్థ మలంబున యనంగ నమరునప్ప
రోంగనఁ బుచ్చుడు యది యమ్ముని సరస్వతిని దేవతర్పణమును బొనర్చు

తే. నపుడు చెంగట దివ్యరూపాతిశయమౌ, మెఱయఁ గఁ జరించుచుండె నత్తఱి దధీచుఁ
డరసినంతన వీర్యము తొరఁగి నీటఁ, బడియె దాని సరస్వతి వడి గ్రహించి.

145

ఉ. గర్భమునన్ ధరించి చిరకాలము మోయుచుఁ బుణ్యలగ్నమం

దర్శకుఁ గాంచి వానిఁ గొని యమ్మునిచెంతకు వచ్చి చూపుచున్

నిర్భరతేజ! యీసుతుఁడు నీదగుతేజము లో ధరించుటన్

గర్భిణి వైననావలనఁ గల్గె గ్రహింపుము నీదుపుత్రునిన్.

146

వ. అని ముందఱుం జెట్టిన నమ్మునిసత్తముండు సంప్రీత చిత్తుండై తత్తరంబున వానిం
గొని యక్కునం జేర్చి చెక్కిలి ముద్దాడి మూర్ధంబు మూరుకొని లాలించుచు
సరస్వతిం గాంచి నీజలతర్పణంబునఁ బితృదేవతలు విశ్వేదేవతలు గంధర్వులు లోన
గువా రత్యంతతృప్తిం గాంతు రని వరం బొసంగి నీవు తొల్లి బ్రహ్మసరస్సునం
దాద్భవిల్లి ప్రవహించుచున్నదానవు నిన్ను మహామునీంద్రులు ప్రశంసించుదు నాకుఁ
బరమప్రియం బాచరించిన దానవు నీవు సరిద్వారంబు లన్నింటికన్న మిన్న యైన
దాన విక్కుమారుండు నీకుఁ బుట్టినవాఁడు గావున సారస్వతుండు నాఁ జెప్ప
నొప్పి గొప్పవాఁ డగుం గావుత మని మరల వాని నామె కర్పించి యంపిపుచ్చె
నంతఁ గొంతకాలంబునకు.

147

ఆ. దేవతలకుఁ బూర్వదేవతలకు బలవద్విరోధ మేరుపడియె నపుడు
పాకశాసనుండు ప్రహరణాన్వేషియై, విసువఁ దిరిగె మూఁడువిప్లవములు.

148

చ. తిరిగియు నెందునక రిపుతతిం దునుమాడఁగఁ జాలునాయుధో
త్కరముల నొంద నోడి విబుధప్రకరంబులఁ బిల్చి శత్రుసం
హరణ మొనర్చ నాయుధము లారయ రావు దధీమఁ డన్మనీ
శ్వగుఁ డగు వానియెమ్ము లవి సర్వసమర్థము లాజి గెల్వఁగఁ.

149

క. సురలార! మీర లమ్ముని, శరణముఁ జని వేడుఁ డతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు మీ
కరిమరి నెప్పుడు నా సుర,వరు లాతనిపాలి కరిగి ప్రార్థించుటయు.

150

వ. భృగువుత్రుండును దేజోవంతుండును బరోపకారపరాయణుండు నగు నమ్మునిప్రవరుం
డువాని కొండాడక ప్రాణత్యాగంబు గావించుకొని పరంధామంబు నొందె బృందారకు
లును మునిబృందారకునిశరీరాస్థు లెల్ల సంగ్రహించుకొని పోయినఁ బురుషూ
తుండు గళేరుకంబున వ్రజాయుధంబును నితరాస్థుల నానావిధాయుధంబులును
నిర్మించుకొని శత్రుసంహారంబు గావించె నంతఁ గొంతకాలంబునకు.

151

క. పదిరెండువత్సకంబులు, వదల కనావృష్టిదోషవశమున నై భూ
పద మెల్ల వేడిమంగల, మిది యనువిధమునను వేగె నెంతయు పెట్టె.

152

తే. అయ్యనావృష్టియందు మహర్షు లెల్ల, వృత్తి లేక యుధార్తులై వివిధభూము
లందఁ బోవుటఁ గని దధీచాతృజుండు, తానునుం గమనప్రయత్నం బొనర్చె.

153

వ. అయ్యవసరంబున సరస్వతి సారస్వతునకుం బొడసూపి.

154

ఉ. పోవల దీవు న న్విడచి పుత్రక నా కిట వృత్తి లే దనం
బోవుదు వేమొ బేడినల భోజనముం బొనరించుచుండు మే

నావటిలం బాసరైద నహర్నిశముం దినఁ జాలినన్ని నా
నావసుధాసుపర్వసుతుఁ డానతి మీఱక నిల్చె సెచ్చటన్.

155

ఆ. అంద యుండి లభ్య మాహాగముగఁ గొని, తనియ దేవతాదితర్పణంబు
నలిపి కొనుచుఁ బ్రాణములును వేదంబులుఁ జిక్కఁ బట్టి యుండ నొక్క-మొగిని.

ఉ. ఏడులు వో యథాస్ర కృతి నెల్లజగంబు సువృష్టి గల్గుటం
బోడిమి నంది యున్నతఱి బొట్టకు లేక తపించునాడు పో
నాడిన వౌట వేదములయం దిసుమంతయు నేని సంస్కృతిం
గూడమికిం గడు స్వగలఁ గూఱినచిత్తముఁగోడ బాడబుల్.

157

క. సారస్వతుఁ డనువిప్రకు, మారుం డొక్కరుఁడు శ్రుతుల మన్నించు సమా
చారిము విని యటకుం జని, కోరిరి నిగమములు తమకుఁ గోరిక యనుచున్.

158

తే. అతఁడు శిష్యత్వమును బొందుఁ డనుఁడు వారు, నీవు బాలుఁడ నే మెట్లనీకుశిష్య
తావిధి వెలార్తు మనుడు నత్తాపసాత్మ, సంభవుం డను మఱియు నానందములకు

159

ఉ. ధర్మవిరోధముం గలుగుదారి మెలంగుటకే నొడంబడన్
ధర్మము దప్పి చెప్పటలు దాని గ్రహించుటలున్ గణంప దు
ష్కర్మము నాచరించినప్రకారమునన్ దురితప్రదంబు లై
నిర్మలతం దొలంగియును నిత్యవిరోధము లెంచు వాఁకిన్.

160

తే. ఏండ్లు సెల్లుట వెండ్రుక లెంతయేని, నరయుటయు విత్త మధికంబు పరఁగుటయును
జుట్ట మగుటయు వృద్ధత్వసూచకములు, గా వనూచారుఁ డే వృద్ధు గా నెఱుఁగుఁడు.

వ. అనిన నావచ్చినయఱువదివేపురు భూదేవు లాసారస్వతుండు బాలుండయ్యును వాని
కంతేవాసులై దర్శముఘటం దెచ్చి సుఖాసనంబు గల్పించి వానితోడ వేదాధ్య
యనంబు గావించి ధర్మంబు ప్రతిష్ఠించి రిది సారస్వతతీర్థవృత్తాంతం బందు రాహి
ణేయుండు కృతకృత్యుండై వృద్ధకన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నందు.

162

సీ. కుగిగర్గుఁ డనుమునికుంజరుండు మహాత, యస్వియై తనతఃప్రతిభవలన
మనమునం దలఁచినంతన యొక్కకన్నియఁ, బుట్టించి పెంచుచుఁ ముదము గాంచి
యించుకలో మేఁ ద్యజించి స్వర్గమనకుఁ, దగ నిర్గమించె నత్తలిరుఁబోడి
తన కనురూపవరునిఁ గాన కుద్వాహ, మును మాని తప మూని భూరిన్మృ

తే. వ్రతము లుపవాసములు దేవశిత్పసమర్చ, లాచరించుచు నిర్జన మగునరణ్య
మందు నివసించి సుకృశాంగి యగుచుఁ బెద్ద, కాల మేగించె వృద్ధయై కదల లేక.

ఉత్సాహము. అడుగు దీసి యడుగు వెట్టినంత కేని నేర క

ప్పడఁతి యొడలు వాసి పరమపదము వాసి నొందఁ గా
నెడఁ దలంచునంత సురమునొందఁ జేగుదెంచి నీ
కడరఁ బోదు పుణ్యలోక మతివ! కన్య వగుటచేఁ.

164

వ. అని యాదేశించి చనుటయు నవ్వృద్ధాంగనఁ దనతపంబునం దర్థం బుంకువగా
నొసంగుదు నని చెప్పి యొప్పించి గాలవపుత్తుం డగుప్రాక్ష్మింగవంతుం డనువాని
వరించె నతం డేకరాత్రసహవాసంబు సమయంబు చేసి యుంకువం గ్రహించి విధి
దృష్టవిధానంబున వృద్ధాపాణిగ్రహణం బొనర్చి యుద్వాహంబు గావించుకొనియె
నారాత్రి.

165

చ. తనదుతపఃప్రభావమునఁ దన్వి మనోహరరూపసంపదం

బొనరి వినూత్నయావనసముజ్జ్వలమూర్తియు సౌకుమార్యసం
జనితవిలాసయుగ విధృతచారువిభూషణవస్త్రదామ యై

మనసిజరాజ్యలక్ష్మి యనుమాడ్కి గనుంగొన నయ్యె నయ్యెడఁ.

166

క. గాలవియు నవ్వలాసినిఁ, బోలం గనిప్రీతుఁ డగుదుఁ బువ్వంబోడిః
లాలించి కేలిఁ దేలెం, గాలం బొక్కింతలోన కడచనియె నృపా.

167

వ. మఱునాఁ డరణోదయంబున నవ్వరవర్ణిని వానిం గాంచి యి ట్లనియె.

168

క. ఒకరేయి నీదుపాలఁ, సుకముండగ నమయ మీవ చొనిపితి వయ్యెఁ
సుకుమారమూర్తి నే నిఁక, సుకృతగతిం బోవుదాన శుభ మగు నీకుఁ.

169

వ. అని బయలు వెడలి యీతీర్థంబున దేవర్షిపితృతర్పణంబు చేసి యొక్కరే యు
న్నవాఁ డఱువదినాలుగు వత్సరంబులు బ్రహ్మచర్యవ్రతం బాచరించినఫలం బందం
గలఁడని వరం బనుగ్రహించి దేహంబు త్యజించి తిద్రివంబునకుం జనియెఁ
బ్రాక్ష్మింగవంతుండును గాంతకై సంతాపించుచుఁ దత్తపోర్థమహిమంబునంజేసి
తానును మేను వాసి దాని ననుసరించె నిది వృద్ధకన్యాచరిత్రంబు సంకర్షణం
డతీర్థంబున స్నానదానాదు లొనరించి సంగ్రామంబున శల్యుండు పాండవులచేతం
ద్రైశ్యట విని నమీషంబున నున్నశమంతపంచకంబునకుం జని యందలిమునులఁ
గురుక్షేత్రప్రభావం బడిగిన వా రీసమంతపంచకంబు ప్రజాపతియైతరవేది యని
యు నిందు నింద్రాదిబృందారకు లుత్తమనత్రంబులు గావించి రనియు మున్ను
కురుం డనురాజు బహువర్షంబులు దీనిం దున్నినకారణంబునఁ గురుక్షేత్ర మయ్యె
ననియుం జెప్పిన నప్పరుషవరేణ్యుండు తద్వృత్తాంతంబు చెప్పఁ డనిన నప్పరమమును
లి ట్లనిరి.

170

—కురుక్షేత్రవృత్తాంతము—

- సీ. కురురాజ నాగేలు గొని దున్నుచుండంగ, నింద్రుండు వచ్చి యిట్లేటి కనియె
ననిన నాతం డిందుఁ దను వీఁగినట్టిరు, సుకృతలోకంబులు చూడలాడ
నొనరింతు నని చెప్ప విని నవ్వి యవ్వాస, పుం డేగె దివికిఁ గురుండు లోన
నిర్వేద మొదక నేల దున్నుచునుండె, మఱియు మఱియు వచ్చి మరుదధీశుఁ
- తే. డడిగి పరిహాస మొనరించి యరుగుచుండె, నృపతి విముఖుఁడు గాకట్లు నిష్కఁ జేసి
కర్షణ మొనర్చుచుండె నక్కాలమందుఁ, దెలిపె దచ్చిక్కిరితము వేల్పులకు వజ్ర. 171
- క. వా రనిరి దేవ ! యాభూ, దారుని వాంఛితము దీర్చఁ దలఁపుచు కాదే
ధారణి మానవులెల్ల శరీరం బటఁ బాసి వత్తు రే కద దివికిఁ. 172
- క. కృతువులు వేల్వమి మనకుం, గ్రతుభుజుల కుపాధు లుడుగుఁ గావున నింకఁ
మఱి వచ్చినట్లు నేయుము, శతమన్యు ! నా సతండు సదయహృదయుడై. 173
- వ. ఆరాజర్షి చెంగటికిం జని యిట్లనియె. 174
- ఉ. భేదము మాను మోయి నృపకేసరి నీసరివారు లేరు నీ
వాదిన రేద్రచంద్రులకు నొదలఁ దాల్చుగ నైనవాడ వే
మూదల నేయుచుంటి నిటఁ బోరులఁ గీతినవా రుపాసముల్
కాదన కాచరించి మృతిఁ గాంచినవారును గాంతు సద్గతిన్. 175
- వ. అని వాని నొప్పించి యప్పాకశాసనుండు సపరివారుండై నాకలోకంబునకుం జని
యె బ్రహ్మాదులు నవ్వరం బనుమోదించిరి. 176
- సీ. బలభద్ర ! వినుము భూతలమందు నీకుఁ, డేత్రమ్ము కంటె వాసిం జెలంగు
డేత్ర మొక్కఁడు లేడు చెప్పితి మిచ్చటఁ, దశముండి మే న్వాసి తరలువాఁడు
బ్రహ్మక్షయం బంది పరఁగు నిందలిదాన, మక్షయం బగును సహస్రగుణిత
మగుచు నిందు చసించునందఱు యమలోక, మెప్పుడే జూడక యొప్పుచుందు
- తే. రిచట యాగము లొనరించి యేగి దివికి, నేలఁ గలయంతకాలము లీల నుండు
దూళిమైఁ దూలె నేనిందు దోషి యైన, నమరుడగు నని మున్నింద్రుఁడనతిచ్చె.
- వ. ఇందు సురసత్తములు బ్రాహ్మణోత్తములు నృగుర్రములు లగుసరదేవముఖులును
నానావిధాధ్వరంబు లొనరించి సుగతిం గాంచిరి తరంతుకారంతుకములకును రామ
ప్రహదంబులకును భచక్రంబునకును సంతరం బైనయిక్కురుడేత్రంబు నృమంతపంచ
కంబు నాఁబడు నని విని మనంబున హర్షించుచు సంకర్షణుండు స్నానదానాదు
లొనరించి సంచరించుచు నట నొక్కచో మధూకామ్రప్లక్ష్యగ్రోధబిల్వ పకసాగ్ధ

నవనోపేతం బగునొక్కపుణ్యాశ్రమంబుఁ గాంచి యిది యెవ్వరి దని తనవెన్నుఁ
దన్ని యున్నచుసీంద్రుఁ నడిగి పూర్వకాలంబునఁ బురుషోత్తమం దుత్తమతపంబు
గావించి ననాతనంబు లగునవనంబు లాచరించుట జేసి పుణ్యాప్రదం బైనయిందు
శాండిల్యముసీంద్రునికూతురు కొమారబ్రహ్మచారిణి యై యోగమహిమంబునఁ
దనస్సిద్ధి గాంచి త్రిదివంబునకు జనియె నని యెఱింగి తా నందు సంధ్యాకార్యం
బులం దీర్చి నాతిదూరంబున నున్నస్థితప్రవణం బను పర్వతంబున నధిరోహించి
కారవనవనీరంబునకు జని జలం బాడి దేవర్షి పితృతర్పణం బాచరించి యొక్కరే
యొక్కడ నివసించి యీర్ష్యచాంద్రదికేంద్రాగ్నుల కానందజనకం బైనమిత్రావరుణా
శ్రమంబునకు జోయి విశ్రమించి పుణ్యకథాశ్రవణంబు నేయుచుండె నాన
మయంబున.

175

తరువోజ. ఘనజటామండలకలిశీర్షుడు కామాయచీరాదికల్పితాంగుడు
కనకదండధరుండు కమనీయరత్నఘటితకమండలుకరకమలుండు
ఘనుఁ డుత్తరుండు నృత్తగానశిక్షితుండు కలహాశనుండు తన కచ్చపి మీటు
కొనుచు శుతుల కింపు గూడంగఁ బాడుకొనుచు నవ్వోటునకు న్వచ్చె నిచ్చ. 179
చ. యదువరుఁ డమృతామునిని సల్లనఁ దా నెరురేగి తెచ్చి య
ప్పదమున నిల్చి యర్హ్యమును బాద్యము నిచ్చి సపర్యల న్ముదం
బెడఁ బాదలంగఁ జేసి యొకయిరుక కాలము విశ్రమించున
ప్పదప వనించె నల్లకురువీరులపో రది యెల్లఁ దెల్లఁగఁ.

180

క. విననలతుఁ జెప్పనే యన, మునిచంద్రుండు బలునిదిక్కు మొగ ము సర్వ
బు నివృత్తం జనుచుం బెడవిని విఱుచుచు సంగ్రహించి వినిచె న్మరల్క. 181
వ బలదేవా! విను మక్కురుపాండవయుద్ధంబునఁ గౌరవబలంబునఁ గృపకృతవర్మాశ్వ
త్థామలు మువ్వరు తక్కఁ దక్కినభీష్మకౌరవర్ణశల్యాదు లెల్లం ద్రొళ్ళిరి మర్యో
ధనుండు దుఃఖతుండై ద్వైపాయనప్రాదంబునఁ డాగి యుండఁ బాండవు లట వచ్చి
వాగాయుధంబుల నొప్పించిన నవ్వరుషుడు గదాపాణియై ప్రాదంబు వెలువడి వచ్చి
భీమసేనునితో నిప్పుడు పోర నుండె నని చెప్పి.

182

ఉ. వారికిఁ బోరు ఘోర ము వర్ధిల నున్నది నీకు శిష్యు ల
వీరులపోరు సూడ మది వెట్టినవాడన యేని సత్వరం
బారణభూమి కేగుము ముదాపవా మయ్యెడు నేడు నాపురు
నారధవాక్యము నివి జనార్ధనుగ్రజఁ దగ్రజయ్యులక.

183

వ. సముచితప్రకారంబున నామంత్రణంబు చేసి యనుచులు నెల్ల ద్వాగావతి కంపిపు
చ్చి శిలోచ్చయంబు డిగ్గి సరస్వతిం దిలకించి. 184

రగడ. దురితము లన్నియుఁ ద్రోచు సరస్వతి పరమసుఖం బువర్చు సరస్వతి
గురుతరదుఃఖము గూల్చు సరస్వతి నిరతము పుణ్యము నిల్చు సరస్వతి
సురలు వసించెడు చోటు సరస్వతి వరమునిల్లజవంద్య సరస్వతి
స్థిరగుణకల్పిత తీర్థ సరస్వతి సురుచితవాగ్విధిహతి సరస్వతి. 185

చ. నకలసరస్వతీసుకృతసారసమంచిత సర్వలక్షణ
ప్రకటితదివ్యతీర్థపరిభర్చితభక్తజకోగ్రహష్కృత
ప్రకర సరస్వతిం గవినవారి కవారిగ నూర్ధ్వభూములక
సుఖము లభించు నెన్నటికి ప్రక్కని తక్కని ప్రక్రమంబునన్. 186

క. అని మాటి మాటి కన్నది, గనుచక బలరాముఁ డెక్కి కనకరథంబుక
మును చే జెప్పినచోస్సన, జనురెంచె హదంబుకడకు సమరదిదృశ్యన్. 187

వ. అట్లు బలదేవుడు శిష్యుల యుద్ధంబు సూడ వచ్చె నని చెప్పిన విని భృతర్వాహుడు
సంజయు దిక్కు మొగం బై. 188

క. నన్నిహితుం డగుగాముని, గన్నంగన గాంచి నామకన్నకొమారుం
డన్నాలిభీము మార్కొని, యెన్నెఱి యుద్ధం బొనరె నెఱిగింప గదే. 189

చ. అనవుడు సంజయుం డనియె నాబలరామునిరాక జూచి నీ
తనయుఁడు సంతసించుచు నుదారగతిం గదనం బొనర్చ నె
మ్మనమున నెంచుచుండె న్నవమానితుఁ డబ్బలి యప్పు ధర్మపు
త్రుని గని పూరలోకపరితోషకరంబుగఁ బల్కె నాక్యమున్. 190

—బలరామపసింతులై యెల్లగు నుడుగు విడిచి పోలికలనికి బోవుట—

తే. పరమపావన ముత్తమసదము పుష్పదము కురుక్షేత్ర మటఁ బోరి తనువు విమచ
జనుల కుత్తమగతు లవశ్యముగ వచ్చు, గాన నటఁ బోయి పోరుట కార్య మచఘ.

మ. అనినం ధర్మజుఁ డట్ల కాక యనుచున్ న్యాహారముం జేయ నీ
తనయుం డంసమునం దమర్చుకొని ప్రోద్దామప్రబాంచగ్గదం
జనియె నంగరకేళిఁ దేలుటకు నిచ్చుం జేసి మత్తద్విపం
బనుమాడ్కి న్నడయాడుచుక జడల మే లంచున్ సుర లైచ్చుగక. 192

త. రామకృష్ణులు పాండవుల రాణునయును, భూరివాదిశ్రముని ధాత్రి పూగట్ల
సింహనాదము లొండొండఁ జేసి కొనుచు, భార్గరాష్ట్రుని నెన్నటి తరలి ఛని.

వ. ఇ యెల్లరుఁ బ్రతీచీము ఖలై చని యల్లంతదవ్వల సరస్వతీదక్షిణతీరంబునందలికురు
క్షేత్రంబు నంటియున్నయెఱ్ఱుణ మృనప్రదేశమున విశ్రమించి యున్నంత. 194

తే. కనకవర్మ శిరస్త్రాణ కలితదేహు, యన్నతగదాయుధోచ్చలదుగ్రభుజులు
భీమసేనదుర్యోధనుల్ భీమబలులు, మేరుమందరములు నాఁగ మెఱసి రపుడు. 195

మ. మదమాతంగము లట్లు వా రిరువురు మట్టాడుచుం బెట్టుగఁ
గదలం ద్రిప్పుచు నిప్పకల్ గురియుచుం గందోయి నొంపొక్కని
దుద ముట్టించెడు నాఁగఁ జూచుకొనుచుం దూఁగాడుచుం గిన్నమై
బెదవుల్ నాకుచు నూర్చుచుం బిలుచుచుం బెల్లార్చి రొక్కుమ్మడిన్. 196

వ. మఱియు నయ్యన్నదమ్ములు సుదోషసుదులచందంబునను వానిసుగ్రీవులపోలికను
వృత్రవాసవులవాసిని రామరావణులలేవను మధుకైటభులక్రమంబునను గయ్యం
బునకుఁ గట్టాయితంబై వృషభంబులవలె అంకె లిడుచు భుజంగంబు లట్లు క్రోధవి
షంబు గ్రక్కుచు నేనుంగులతెఱంగున ఘోరంబులను సింగంబులభంగి బాబ్బరించు
చు నార్చుచుం బేర్చుచు గదాదండంబులం ద్రిప్పి యాడించుచుఁ గాలసూక్యులగతిఁ
బ్రళయాగ్నులలీలఁ గల్పంతకాలమృత్యువులమచ్చున నచ్చొటం గన్నట్టి రట్టియెడఁ
గౌరవాగ్రజండు పాండవాగ్రజం బిలిచి రామకృష్ణులును దక్కుచుం గలరాజుల
కంబును విస గంభీరస్వనంబున ని ట్లనియె. 197

క. ఇక్కరణి నాకు భీమున, కెక్కడిపో రెనఁగు మీర లిందలు నిచటం
జక్కనయి కూరుచుండియ, మక్కువ నీక్షీంతు గాక మాభుజబలమున్. 198

వ. అనిన నాఁ గాత మని యెల్లరు నల్లంత దవ్వలం దాసీను లైరి వారిమధ్యంబుననీ
లాంబరుండు తారకాసహస్రమధ్యంబున మృగాంకుండనుం బోలె విరాజిల్లుచుండె
నప్పుడు భీమదుర్యోధను లాంపారుఁ గొండొకవడిఁ బరిహసించుకొని రనిన ధృత
రాష్ట్రుండు దుఃఖిసమన్వితుండై సంజయునివంక మోము ద్రిప్పి. 199

తే. అకట సంజయ ! యెమందు నవనిజనుల, యత్న మంతయు వ్యర్థమై యరుగుఁ గాదె
షదియు నొకఁ డైనమూఁకలు బలసి కొలువ, నకలనృపతులుతనవంపు నలుప నొప్పి.

చ. సుకలుండై సకలాభిమేఖలకు నీశుం డై ప్రజాపాలనో
త్సుకుండై ప్రస్తుతి గన్నవాకొడు కనాధు డట్లు నేఁ డిట్లు తా
నొకయండై గద చేతఁ బూని యని కుద్యోగించుచుం గాల్నడ
న్వికలస్వాంతత నేగు నా వినుటకంటెన్ దుఃఖ మొు మునునే. 201

వ. ఇది యంతయు నామరదృష్టం బని పలికి యూరకున్నంత సౌజముడు పెండియు.

- క. ఆకర్ణింపుము నీకొడు, కాకరణిక్ సమరభూమి కరిగి మహాల్లా
సాకలితమూర్తి యగుచుం, జేకొని గద యనికి భీమసేనుం బిలిచెన్. 203
- వ. అ ట్లాబోతురీతి నార్చుచుం బిలుచుచున్న సమయంబున. 204
- మ. సహనిర్భూతము నైనవారములు పెచ్చన్ శర్మరావర్షమున్
బహులధ్వాంతసమన్వితాశ మయి పర్వ స్వీచె సాహార్య మై
మహి గంపించె మహాల్క్మ లెల్లెడల భీమప్రక్రియన్ రాలె వి
గ్రహశూన్యంబుగ ఘోరనాద మొదలెం గ్రివ్యాదనాదార్భటిక్. 205
- క. అపపర్వ మైనరాహువు, నుపరిస్థితి గదిసి పట్టె సూర్యు వజ్రుల
త్యపరిమితంబుగ నజుచె, స్వీకరీతము గాఁగఁ దోచె వివిధాశుభముల్. 206
- వ. అయ్యవసరంబున భీమసేనుండు యుద్ధిష్ఠిరుం గాంచి యి ట్లనియె. 207
—భీమసేనుండు దుర్యోధనుని గర్హించి పలుకుట—
- శా. మందాత్మ్యం డగునీసుయోధనుండు నన్ మార్కో సమన్ధండు గాఁ
డెందుం జూచినవీఁ డలంతి యనియే యెంతు స్మహీకాంత ! నా
స్వాంతం బందు నిగూఢమై మెఱయు బాధామర్షము స్వీనిపైఁ
బొందన్ ఖండవమందు నగ్నినిబలెం బొంగారగాఁ బోయుదున్. 208
- ఉ. ఇష్టం నాగదాహతుల నీదురితాత్ముని మేను భిన్నమై
తెప్పనఁ దేలిపోఁ దునిమి దేవరహ్మదగ్గ మైనశత్రుముం
దప్పక పుచ్చివైచి యజుతం దగిలించెదఁ గీర్తిమాలికల్
చెప్పితి విశ్వసింపు మింక లేదు సుయోధనుఁ డిజ్జగంబునన్. 209
- నీ. విషమును బెట్టించి విషధరంబులఁ గఱపించి మున్నీటఁ వ్రోయించి నొంచి
జతుగృహంబునఁ గొల్చి సతిపుట్టముల నొల్చి, కొలువునఁ బరిహాసముల నొనర్చి
వనవాస మజ్ఞాతవాసంబు గావింపఁ, బంచి యెంతేని కాటించి మించి
దుష్టుఁడై యున్నయీదుర్యోధనునికారణమృత నైనదుఃఖమ్ము లెల్ల
తే. నంత మొందింపఁ గంటి నీయధముమనికి, ముగియు నీనాటితో వీని పొడ వడంచి
యేఋణవిమక్తుఁ డయ్యెద నింక వీఁడు, జనని జనకుని సతిఁ జూడఁ జనఁడునిజము.
- క. సిరియును రాజ్యము నును రొకపరి విడిచి ధర్మిఁ గూలి పడినకుమారుం
గురువతి విని తనచేసిన,దురితము స్మరియించు గాక దుఃఖాప్తుండై. 211
- వ. అని పలికి పవమాననందనుండు దుర్యోధనుదిక్కు మొగం బై. 212
- ఉ. నీవును నీదుతంక్రియు ననింద్యచరిత్రులు పాండుపుత్రకుల్

జీవన మీఁగి పోవుటకుఁ జేసినచేత లవెల్లఁ దెల్లఁగా
భావన చేసికోఁ దెలియ వచ్చుచు నుండెనె దుశ్చరిత్ర! నా
దైవముచేతఁ గంటి నినుఁ దత్ఫల మెల్ల భుజింతు విత్తటిక.

218

క. నీకతనఁ గూలె భీష్ముడు, నీకతనన్ ద్రోణముఖులు నీయనుజన్ముల్
నీ కగువా రందఱునుం, బోకాడిరి నీకు నిలువఁ బోలునె చెపుమా.

214

తే. ఈపు నాబాటి కగ్గమై తిపుడ నిన్ను, మాటుకొని మగ్గదాహతి మహినిఁ గూల్తు
నెందుఁ బోయెద వికర మ్మిదిగొ కాల,దండ మనునంతి భార్గరాష్ట్రుండు గనలి.

క. పలుఁదెఱఁగుల కత్తనములు, పలుకంఘా నేల నోట పచ్చినయట్ల
తులుఁ! మెయిలాపు గలిగినఁ, గలనం జూపంగ రాదె కల నే నెదరక.

216

ఉ. వాఁడును వీడుబోలె నినువంటినరాధముఁ డాడుమాటలం
బోడిమి వీటిఁబుచ్చి వెఱఁ బోడు సుయోధనుఁ డెంత వచ్చెనే
నోడఁడు నేడు నిదగునమున్నతి యంతము నొందున ట్లని
గ్రీడ యొనర్చు నోర్పు నినుగ్రుండును మీఁదను గా కెమర్చుమా.

217

క. నితోడ గదాయుధుల, చేతికు నే నభిలషింతుఁ తరకాలము గా
నీతటి నావ్మాద్యత గుగు,ప్రీతిక ఫలియింపఁ జేసె విధిబు మహాహ.

218

స్తగ్ధర వాచాల్లు బోలి నీ వీవరున వచనముల్ మ్రోగఁగాఁ బోవ కింక
నిచత్వం బిట్టి చెయిన్ నెగడెడు గుడెతో నీకు మాటాడ్డి పోరక
నాచిత్తం బిచ్చగించున్ నడచెఁ గడునమల్ నాటి కీనాడు పుణ్య
ప్రాచుర్యప్రాప్తి కయ్యెం బలుకుల కనురూపంబుగాఁ జేయు మాజిన్.

219

మ. అని నిర్భీకుఁడు నీకుమారుఁడు వడిక వ్యాహరముం జేయుచో
విని మే ల్యే అని సోమకాడిన్మపతుల్ వేధంగుల న్మెచ్చుచుక
ఘనహర్షధ్వనులం బొనర్చి రపు డాకారవ్యుఁ డుప్పొంగుచున్
గొని చేతం గద పోరి తాయితపడెం గోపంబు దీపింపగక.

220

క. గుడెదాల్పు నాఁగ భీముఁడు, గద చేతం ద్రిష్టకొనుచుఁ గట్టయితమై
కదిసి తలపడియె వారికిఁ, గదనము సమకూరె నపుడుఁ గడుభీకర మై.

221

వ. అయ్యవనరంబున సామజబృంహితంబులును హయహేషితంబులును దివ్యాయుధ
ప్రదీపనంబును బొండవజయంబు సూచించె నట్లు తలపడిన భీముం గాంచి నీసూనుం
డార్చుచు నెదిర్చి పేర్పుటయు నంత.

222

—భీమనేనదుర్యోధనః గదాయుధము—

తే. ఘనగదాదండమండితకరులు వారు, శృంగవంతము లైనగోవృషము లట్లు
దాకి పోరాడి రప్పోరు దారుణ మయి, పొలిచె బ్రహ్మాదశక్తులపోరు బోలి. 223

మ. వార లొక భృకభృ మెయి బాధగదాహతి నొవ్వ నేయుచు
బోరెడువేళ నిర్వరును బూచినమోడుగ లట్లు రక్షసి
క్తారుణగాత్రులై నభమునం దగువారల కబ్బరంబు రా
నారయ నైరి బీర మటు లాకృతిఁ దాలించి పొల్చునో యనన్. 224

ఆ. పెనఁగి పెనఁగి యిచ్చురును బశ్రాంతులై, సేద జేసి కొంతసేపు నిలిచి
మఱియు వాసితార్థ మఱిమినమత్రేభయగ్మ మట్టు లఱిమి రొక్కమొగిన. 225

క. అంతర మరయుచు నొం. పోరు, అంతర మింతయునులేనియ ట్లని సేయన్
స్వాంతమున భూతకోటికి, వింతయు నందియము నయ్యె విజయము పట్లన్. 226

ఉ. కొండలు రెం డొకం డొకటఁ గూలినయట్టులు తగ్గదాద్యయం
సాంక్షికదానిపైఁ బడ మహోగ్రరవం బుదయించి యెల్లడన్
నిండికొనన్ నభంబుపయి నీరచముల్ కనరాక యుండియున్
మెండుగఁ బిట్టపిట్ట లొగి మేదినిపైఁ బడునట్టు బెట్టుగన్. 227

తే. ప్రహరి దిరుగుచుఁ బేరెముల్ వాఱుకొనుచు, మండలంబులు గట్టుచు మఱియు వివిధ
మార్గముల మెట్టుచున్ వారు మచ్చరించి, రెఱచికై పోకుప్పిల తెఱఁగు దోఁప.

ప. ఇట్లు భీమనేనదుర్యోధను లాగత ప్రత్యాగత ముఁగలాదరిభ్రమణంబుల గదాన్త్ర
హారంబులం జేసికొనుచుం దప్పించుకొనుచు నావంతేనికొంత లేనిచందంబునం
బొందుపడి క్రందుకయ్యంబు నేయుచుం డాసియుఁ బాసియు రోసియు నేసియుఁ
బొడిచియు విడిచియుఁ జుట్టియు ముట్టియు నెదిరించియు బెదరించియు నాగ్రహించి
యు నిగ్రహించియుఁ దొలంగియు మలంగియు నార్చియుఁ బేర్చియు నొక ల్ల కళ్ళ
నొప్పించుకొనుచు నొకండు వలపలించిన నిం కొకండు దాపలించుచు దాపలించిన
వలపలించుచుఁ బొంచి వంచించుచుఁ గత్తళంబులు సింపుచు సుత్రామవృత్తులతెఱం
గునం బెనంగుచున్నంత దుర్యోధనుండు. 229

చ. పడముఁడిపార్శ్వదేశమున బాధహతి న్నొగిలింప నాతఁ డె
క్కుడుజవనంబునం బొదలి కోపులు సూపుచుఁ జూచి తెన్న నీ
కొడుకుగదాగ్రభాగమునకుం దగులన్ గద ద్రిప్పి ప్రేసినన్
మిడుఁగురులున్ మహాధ్వనియు విన్నును మన్నును నిం. మెండుగన్. 230

తే. కనలి దుర్యోధనుడు తనగదను బట్టి, గిరిగిరం ద్రిష్టచుం బెట్టు కెరలువోడిచే
జండమారుత మగ్గదాదండవిభ్రమమునఁ బొడకట్టె బాధులమది చలింప. 231

సీ. కొమ్ములం గోరాడుకుంజరంబుఁ రీతి, వా రట్లు గుడెలతోఁ బోరునంతఁ
గొంతేయు నల్కమై గౌరవ్యుఁ డతిమిన, నాతఁ డాతని గద నట్టె కొట్టె
నవని గంపింపఁగా నది పడుటయు పెండి, గొని క్రోధరసము గ్రక్కుచు నతండు
దాఁలించుచు వాయుతనయునిశిరముపై, నేయుటయు నతఁ డొకింతయేని

తే. కదల కుగ్రుండు నా నొప్పి గద నడంచె, వానిఁదప్పించుకొనిసుయోధనుడు గాడ్పు
పట్టిచే గద నేలపైఁ బడఁగఁ గొట్టి, భీమనేనునివక్షము బిట్టు మోఁడె. 232

తే. మేటిపాటున నొక్కింత మేను పుటచి, నిగిడి కర్తవ్య మెఱుంగక నిలిచియున్న
గాలిపట్టినిఁ గాంచి పాంచాలపాండు, సైనికులు తల్లడిల్లి రాక్షసులునందు. 233

తరళము. సిడులు సూపినసింధురం బనుచెల్వనం గడు నల్లి పె
ల్లడరి కాననమందు సింహము హస్తినం బలె డాసి నీ
కొడుకు పార్శ్వమునందు బెట్టుగఁ గొట్టుడుం గడు సోలుచుం
బుడమి మోకరిలంబడెం గని పొంగి యార్చిరి పాండవుల్. 234

ఉ. ఆయులి వాలకించి భవదాత్మభవుం డపు డుగ్రమూర్తియై
పాయనికిన్కఁ బన్నగము భాతిఁ గడుం గడు రోజుచుం గనుం
దోయి మిడుంగుటల్ పడఁ గనుంగొనుచుం గద నెత్తి నెత్తిపై
వ్రేయఁ దలంచియన్ విసరి వ్రేసె వృకోదరుశంఖదేశమున్. 235

చ. మదగజ మట్లు నె త్రుచుల మానధనుండు వృకోదరుండు పెన్
గదఁ గొని విక్రమించి సరగన్ భవదాత్మజమోఁడ నేయుడున్
వదనదలాడి జేడు మెయి వాఁడి చెడ న్నమితావనీజ మ
ట్లదరుచు వ్రాలె నేల కతిహర్షమునం జని రెల్లపాండవుల్. 236

ఆ. కొంతవడికిఁ దెలిసి కురురాజు రోజుచు, మడుగు వెడలి వచ్చుమదగజంబు
కరణి లేచి వచ్చి కడుకోధమునఁ జేసి, భీమనేను డాసి బి ట్టడంచె. 237

వ. దానం జేసి యతండు విహ్వలాంగుడై గహ్వరీతలంబునం బడుటయు సింహనాదం
బు నేయుచు సుయోధనుండు గండుమిగిలి గదాదండంబున వానివర్మంబు వగిలించి
మించినం గని దేవభ్యో హాహాకారంబు నేయుచు నంతరిక్షంబుననుండి పుష్పవర్షంబు
గురిసి రట్లు భీమనేనుండు ద్రెళ్ళుటకుఁ బాండవులు భీతిల్లుచుండి రంతఁ గొంత నేవ
టిల్ హింకింబాంతకుండు సామ్య దేరి నెమ్మొగంబు దుడుచుకొనుచు ధైర్యంబు

దెచ్చకొని పెచ్చుపెట్టిగినశౌర్యంబున నలుగడం గలయఁ బరికించి దుర్యోధనుం
దలపడియె నప్పు డప్పకశాసనాత్మజుండు వసుదేవాత్మజుం దిలకించి వీరిలో నెవ్వఁ
డధికుండు చెప్పమనిన నప్పుండరీ కాక్షుండు.

238

— శ్రీకృష్ణం డజ్ఞునితో భీమదుర్యోధనులతాగతమ్యము చెప్పుట —

సీ. ఉపదేశ మిర్వుర కొకరూపయై నను, భీముండు బలమునం బెద్ద యగును
గౌరవ్యుఁ డధికుండు కాశలంబున మేని, బలముకన్నను బుద్ధిబలము పెద్ద
మనవృకోదరుండు ధర్మమున వీని జయింప, నోపండు పెకదారి నోపు నోర్వ
వినుము మాయం గాదె వేల్పులు దైత్యుల, నిర్జించి రమరాధినేత తొల్లి

తే. వృత్రుని విరోచనునిఁ ద్రెళ్ళ నేసె మాయ, ననిలజంకును మాయామయమగువిక్ర
మమ్ము పూసంగవలయుజూదమ్మునాఁడు, తొడలుతునిగింతుననుచుఁబూనఁడెప్రోత్తిజ్ఞ.

చ. ప్రతిసకుఁ బోల వీని నిటఁ బట్టి వధించుట లొప్పు నిప్పు డీ
క్షీతిపతి మాయకాఁ డగుటఁ జెల్లును మాయఁ బానర్ప నట్లు కా
కితఁడు నయంబునన్ గెలుతు నే నని యెంచుచునున్నఁ బాండురా
ట్టుతులకు దైన్యముం దొడరుచొ ప్పరుదెంచు నిజంబు చెప్పితిఁ.

240

తే. తెలివి మాలినమియన్న పలుకుబడిని, మనకు భయ మావహిలై నిమ్మాడ్కిమతియు
భీష్మముఖ్యులఁ గూల్చినపిదప జయము, యశమునుం బొంద నుండ నిట్లయ్యె నకట.

ఉ. ఒక్కని గెల్చి రాజ్యరమ నొందుము నీ వని పందె మాడె దా
నక్కట ధర్మరా జతనియజ్ఞత కే మనువార మాజులం
దక్కిడికాఁడు ప్రాణములు దాల్చుఁ దలంపండు ధార్తరాష్ట్రుఁ డీ
చక్కినిఁ దెంపు చేసికొని సంగరముం బొనరించు నెంచఁగఁ.

242

మత్త. ఇట్టివాని శతక్రతుం డగు నేని పోర నెదుర్వఁగా
దిట్ట గాఁ డని తొల్లి శుక్రుండు తేటతెల్లఁగఁ దెల్పె ని
స్పట్టనం జెడి పాటి పోయిన వాని ధ్వంధ్వరణంబు చే
పట్టు మంచును బిల్వవచ్చునె బైసిమాలినజేనికిఁ.

243

వ. ఈదుర్యోధనుండు పదుమూఁడేడులు పరిశ్రమంబు చేసి గదాయుధంబు తెఱిం గె
టింగి కుశలియై యున్నవాఁ డిపు డూర్ధ్వతిర్యగ్గతులం జరించుచుమాయోపాయంబున
మరున్నందను మ్రందింప నున్నవాఁ డితండు నాచెప్పినట్లు చేయకున్నఁ దాను ని
హణుం డగుటయు మీ కీధార్తరాష్ట్రండు రా జగుటయుం దప్ప దని చెప్పిన విని
ధనంజయుండు వేగిరంపడి వృకోదరుండు చూచుచుండ నిజోరుతలంబు కరతలంబున

నప్పశించుటయు భీముం గది నంబుగాఁ గొని గదాపాణిమై దక్షిణోత్తరమండ
లంబులగోమూత్రకచిత్రకమంబుల శత్రుమోహనంబు గావించుచుం బరిభ్రమించె
నీపుత్రుండును లాఘవంబు మెఱయఁ జిత్రత్వంబు నెఱయ భీమసేనజిహ్వాసంజేసి
గదామార్గములం బ్రదర్శించుచుండె నిట్లు వా రిర్వరును సంతకద్వయంబు మాడ్కి
సముద్దండగదాదండంబులు ద్విష్టచు నామిషలోలుపంబు లగుగరుత్మంతులట్లు చిత్ర
మండల ప్రచారంబుల నొంజొరులం బ్రహరించుకొనుచు సంవర్తనమయజంబునావా
తసంక్షోభితమహాసాగరంబుల చందంబున ఘూర్ణిల్లుచుఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు పోరి యి
ద్దఱుం డెస్సి ముహూర్తమాత్రం బూఱడిల్లి మరల మార్కొని యితరేతరగదా
ఘాతంబుల గాత్రంబులు చెక్కుకొని సంకస్థితమహిషంబులరీతి రక్తసిక్తాంగులు
జగత్కృత నర్వాంగులునై పుష్పి తాళోకంబులవీకం బాలుపొంది రప్పడు సుయో
ధనుండు.

244

శా. క్రేగంటం గని కీర్తినన్న పగతుం గ్రేడించినన్ మోస మం
చీగం పోయినయట్లు వోయి రభసం బేరాళ మై తోడఁ బై
రాఁగం గాంచి వృకోదరుండు గద పర్వం జేసె నయ్యంతలో
వేగ నీచుతుఁ డోసరిల్లె గద పృథ్విక వ్రాలె వృథంబ యై.

245

చ. అది తఱిగా గ్రహించి భవదాత్మజః డావమానసూనునిఁ
గుచె గొని మొత్తై మొత్తిన వృకోదరుఁ డత్తఱి మూర్ఖ ముగ్ధి యుఁ
గదలనివానిఁ బీడితునిఁ గాఁ దొపోయఁగ లేక నీసుతుం
డదవదైకై తొలంగి చనె నత్తఱి మొత్తఁగఁ బోక మెడియున్
—గుర్జోజనుండు భీమగదాభిహారమునఁ గొడలు విడిగి పడుట.—

246

వ. అంతలో నాశ్వాసితుండై పృథుదశ్వాత్మజుండు.

247

చ. వడివడి రాజరాజపయిఁ బాటి ప్రహరము నేయ నుండఁ గా
నడరి యలెండు వాని నెటు లెవను మోసము చేసి మోడఁ గా
నెడఁ దలపోసిపై కెగయ నెంచినఁ గాంచి బకాంతకుండు పెం
బొడుగుగ నార్చి పేర్చి పయిపోటున మీటుచు నేసె నాతనిఁ.

248

ఉ. భీమగదాభిఘాతమునఁ బెందొడదోయి కడిందిభగ్న మై
భూమిపయిం బడెన్ భయదభూతివిరావముతో సుయోధనుం
డామెయిఁ గూలిపడ్డ వడకాడె ధరిత్రి నగోత్రవృత్త మై
వ్యోమమునుండి యొల్కలు మహోత్కటమై పడె నొదిక్కునన్,

249

తే. వాయువులు ఏచె వడిఁ బాంసువర్షరక్తవర్షములను బర్జన్యుఁడు వఱలఁ జేసెఁ
జదల యతురక్షఃపిశాచములయులిపు, వృథివి మృగపక్షీరుతమును బెల్లెనంగె. 250

శా. అంతర్భూమిగతంబులుఁ బహులబాహుదండదీప్తంబు ల
త్యంతస్థూలపదోదరంబులును ఘోరాకారము ల్గల్గి కా
ష్ఠాంతవ్యాప్తిగ నై కబంధములు నృత్యం బాడుచుం జూడ నై
కొంతల్ గానిభయప్రకంపములు నైకోఁ జేసె మర్త్యాళికిన్. 251

వ. ఇట్లనేకమహోత్పాతంబులు పుట్టినం గని పాండవపాంచాలపైనికు లావేగంబు నొం
ది రంతరిక్షచరులు సయ్యద్భుతసమరస్ర కారంబు చెప్పుకొనుచు యధాగతంబుగం
జని రట్లు బూరువు గూలినట్లు నేలం గూలియున్న దుర్యోధనుం గాంచి పాంచాలపాం
డవులు సంతపించి రంతఁ గిమ్మారాంతకుండు సుయోధను డాయం జని. 252

—భీముఁడు దుర్యోధనుని దిరప్పరించుట —

ఉ. దోవది నేకవస్త్ర సము షోఙ్గొని వచ్చి సభాస్థలంబునన్
గో వని గేలి చేసి కముకోక ముము బ్రహ్మసిచి తాళలం
భీవరున్ లభించె నని యెచ్చి వడిగడ కాలఁ దన్నె నా
త్యోనరు నుత్తమాంగముచు గా ననుచుం దలపోయె కింతయున్. 253

వ. తన్ని యంతనిలువక కోపాటోపంబున. 254

క. ఆడుచుఁ బసు లని మము నో, నాదితి వపు డుల్లసంబు లాడుచు నిపు డే
మాడుచుఁ బశువా యని ని, న్నాడెద మానవు డీటు న స్తోమూర్ఖా. 255

క. కా దిది కపటద్యూతము, కా ననలము ముట్టఁ జేసి కార్పించుటయున్
గాదు విషాన్నము నికృతియుఁ, గాదు భుజాబంజముంబు గాని దురాత్మా. 256

వ. అని పలికి వైరాంతంబు గాంచఁ గలిగితి ననుసంతోమాబునఁ జిన్ననవ్వు నవ్వుచు
ధర్మరాజార్జునసకులసహదేవకృష్ణసాత్యకిపాంచాప్రముఖులం గాంచి యిట్లనియె.

ఆ. చెఱఁగు మాయ నొంటిచీట గట్టిన సాధ్వీ, సభకుఁ దెచ్చి గతవసన గఁ జేసి
నట్టికూరు లెల్ల హతులైరి పాంచాలి,తపమువలనఁ జూడుఁ డిపుడు మీరు. 258

తే. పండతిలకు మముఁ బోల్చి సారె తెగడి, నట్టి ధృతరాష్ట్రజుల మేము సానుబంధ
ముగ వధించితి మీఁక మాకుఁ బుణ్యమైనఁ, బాపమైన సహించెద మోపి యుండి. 259

వ. అని కోపాటోపాతికయంబున వెండియు గదాదండంబున ధరణీతలపతితుం డైనను
యోధనుని కంఠం బదిమి పట్టి నట్టునం బాడుచు శిరంబు వామపాదంబున మరలఁ
దన్నిట ధర్మవరాయణు లగుసోమకాదులు ద్రావికి హస్తింపకున్నంత ధర్మనందనుండు
మరున్నందనుం గాంచి యిట్లనియె,

320

సీ. శుభకర్మముననో యశుభకర్మముననో ప్రతినకుఁ బోలం బగఁ దీర్చి పుచ్చి
ఋణవిముక్తుఁడ నైతి విఁక నూరకుండుము, హతుఁడు జ్ఞాతియు రాజు నైన వీనిఁ
గాలఁ దాఁచుట పాడి గాదు ధర్మాతిగ, మైనకృత్యము దగునయ్య నీకుఁ
గౌరవనాథుఁ డే కాదశాక్షోహి. శీఘ్ర హతపరివారుఁ డితని కిపుడు

తే. వగవనగుఁ గాని దూరంగ నగునె మనకు, భ్రాత యుత్సన్నపిండుఁడు నీతని యెడఁ
జేయు నపచార మన్యాయమై యెసంగు, ధార్మికుం డనునీపేరు తగునె పోవ. 261
వ. అని చెప్పి యొప్పించి సాశ్రుకంఠుండును దీనుండు నై దుర్యోధనుం జేర నరిగి
యి ట్లనియె. 262

—ధర్మరాజు దుర్యోధను మాటార్చుట.—

సీ. వత్స! దుర్యోధన ! వగవకు మయ్య నీచి త్తంబునం గ్రోధ ముత్తరింపు
మనుభవించు జనుండు తనపూర్వకృతకర్మమున కనుగుణఫలంబులను విధిగ
నిన్ను మేమును మమ్ము నీవును జంప నౌ, టాత్మాపరాధనం ప్రాశ్నమ సుమి
మదలోభములు బాల్యమత్సరంబులు నీకు, నింశలు వ్యసనముల్ సంతరించె
తే. భ్రాతల స్మిత్రులం బుత్ర పౌత్రుల నిటు, చంపుకొంటివి తుడ కీపు చచ్చి తకట
నీదు నపరాధమున మాకు నిఖిలబంధు, వర్గమును ద్రెళ్ళ నేయంగ నలసి వచ్చె. 263

క. చైవంబు గడన నీడఁగ, నేవారికిఁ దరము గామి నేని నిజ మింకన్
నీ వాత్మశోచనంబునఁ, బోవకు నీమృతి నుతింపఁ బోలుం జుమ్మి. 264

శా. శోచింపం దగువార మే మయితి మీచుట్టాలఁ గోల్పోయి శు
క్లాచుర్యంబునఁ గుదుతత్పతులు నొవ్వం బల్కుఁ గా వించు నీ
నీచం బై నరకోపమం బగుధర్మ జీవించి దుఃఖంతు మీ
వా చేసేత సుపర్వ లందుకొన సౌఖ్యం బుదు దా స్వర్గతి. 265

వ. అని పలికి దుఃఖాయత్తచిత్తుం డై నిట్టూర్పు నిగిఁగించుచుండె ననిన విని ధృతరా
ష్ట్రుండు సంజయుడెన మొగంబు వెట్టి యి ట్లనియె. 266

మ. బలభద్రుండు ధరాతలంబున గదాభ్యామర్దమం దాఘ్యం డం
దలిధర్మంబు లెఱుంగుఁ దెల్లముగ వాతప్రాద్యవుం డట్లు ధ
ర్మలఘుప్రక్రియ రాజరాజు వధియింపం గాంచి తా నేమి యేఁ
బుంకం జాలెనొ మిన్నకుండెనొ వచింపం బూను మోసంజయా. 267

ఉ. నావుడు సూతపుత్రుఁ డను నాలివృకోదరుఁ డట్లు కౌరవ
క్షౌవరు సుత్తమాంగమును సవ్యసదంబునఁ దాఁచినంతఁ గ్రో

భావీలమూర్తి యై బలవదగ్ర నరుండు హలాయుధుండు దు
ర్భావముతోడ లేచి గరుపాటఁగ నార్చుచు నూర్ధ్వబాహుఁ డై. 268
— బలరాముండు భీముని జంప నుంకింప శ్రీకృష్ణుండు శాంతింపఁజేయుట. —

శా. చీచీ ! భీముఁడ ! నాభిక్రిందనడువఁ జేవాఁడికిం జెల్లునే
నీచేతల్ దగు నాఁ దలంచితివె శాసీ యంచుఁ గ న్నెత్తి యీ
నీచుం డిట్టులు ధర్మముం దొలఁచి నిర్నిద్రాభిమానంబునం
దాఁచెం జూచితిరే నృపాలు రని క్రోధజ్వాలలం దేలుచున్. 269

ఉ. లాంగల మట్టె చేకొని ప్రలంబవిపక్షుఁడు తన్నెఱం బ యు
త్తుంగమనశ్శిలానిచయ ధూర్వహరౌఽవ్యసంగంబు చాడ్చునన్
బొంగుచు భీమసేనుఁ దుద ముట్టగఁ జేయఁగ లంగ వేయుడుం
జెంగున వచ్చి యచ్యుతుఁడు చేతుల నాతనిఁ బట్ట గట్టిగన్. 270

క. వినయాన్వితుఁ డై కృష్ణుఁడు, తనచేతులు రెండు గ్రుచ్చి తద్దయు జతనం
బున నాగఁ బట్టె బలభద్రుని దంతిం దంతి వోలె దోర్బలశక్తిన్. 271

తే. శ్వేతసీలాంగు లగుదుడఁపిరవరులు, సంజస్తౌ ద్దగుతఱి నాకసమున యందు
వెలయుచున్నట్టిచంద్రసూర్యులవిధమునఁ, జూడఁగా నొప్పి రప్పడు చూడఱకును.

వ. ఇట్లాంగంబట్టి దేవకిపట్టి రోహిణిపట్టికింగోపాటోపోశమనంబు నేయుచునిట్లనియె. 273

సీ. వినవయ్య తనవృద్ధియును మిత్రవృద్ధియు, మిత్రమిత్రునివృద్ధి శత్రుహాని
శత్రుమిత్రునిహాని శత్రుమిత్రునిమిత్ర, హానియు సభివృద్ధి యా ర్విధములు
దీనికి విపరీత హాసేని తనకు గ్లాని యగుఁ గావున శాంతి నెరఁ నొప్పి
మనకు సహజమిత్రులును మేనయత్తపుత్రులు పరవంచితుల్ వెలియఁ బెట్టు

ఆ లిట్టి వీరివృద్ధియే మనవృద్ధికి, గారణంబు గదవె కామపాల
సంతసిల్లి వలయు సమయంబునం దిట్లు, నీకు నలుక దగునె నెమ్మనమున. 274

మ. ప్రతినం దీర్చుట పాడి తుత్రి యునకున్ రాణ్యధ్యమం దీమరు
త్సుతుఁ డల్లపు సుయోధనోరుయుగమున్ ద్రుంతున్ గద న్మోదియన్
ప్రతినం బట్టినవాఁడు గాన నిటు లొప్పుం జేత దోషంబు గా
మతి నూహింపను మాను మీ వలుక రామా ! నామనఃప్రీతిగన్. 275

ఆ. మఱియు వినుము మున్ను మైత్రేయుఁ డనుముని, భీముగదకు నితఁడు తొడలు విఱిగి
కూలు నని శిపించె నేల వ మృగు నది, నీని కింత కినుక మాను మన్న. 276

ఫ. అనిన నీరపాణి చక్రపాణి కిట్లనియె. 277

మ. తగు నీచెప్పినదెల్ల నిక్క మయినన్ ధర్మార్థకామంబులన్

మొగి నొండొంట న బాధకంబుగను బెంపుం బూన నో గాని ధ

ర్మగతుల్ తప్పక సర్థకామములఁ గోరం జెల్లునే సర్వ మి

ప్పగిదిం బోవఁగ ధర్మపక్షమునం బెట్టింపె భీమం డటః .

278

చ. అనవుడు శౌర యి ట్లనియె నార్య ! జగత్త్రయమందు ధర్మవ

త్తనునిగ రోషసూన్యనిగఁ దత్త్వవిదూర్విచియ్యింతు నిన్ను నీ

మనమునఁ గోసంగతిని మాని సుశాంతి నహించి పాండవే

యునిప్రతినిం దలంచి కలియుం దలసూఁగ నుంట లెంచుమా.

279

వ. అనిన విని హలాయుధుండు ధర్మచ్ఛలంబునకు సగ్రప్రీతమనస్కుండు గాక వీరక విడిచి

యి ట్లనియె.

280

శా. ధర్మంబుం దిగనాడి గాద్దుకొడు కేతద్దస్తమాగ్ధస్థితిన్

ధర్మాత్ముం డగఘాతరాష్ట్రుని గదాదండంబునం సూల్చి దు

ష్కర్మంబుం బాసరించె గావున జగజ్జలంబునన్ దుర్యశో

వర్మంబుం దొడి జిహ్వాయోధి యన నై వర్తించెడుం గావుతన్.

281

ఁంచచామరము. సుయోధనుండు ధర్మయుద్ధ శుద్ధయజ్ఞక్షిప్తీతుం

డ యై విశతసహ్నియం దట నిజాంగహోమమున్

నయంబునం బాసర్చి కీర్తి నా నెనంగునీట నా

డి యుండఁ గాన స్వర్గ మందెడిన్ నిరంతరంబుగన్.

282

వ. అని లలిక రథం బధిష్ఠించి ద్వారకాపురంబునకుం బోయె నంతఁ బంచాలపాండవ

యాదవవీరులెల్ల విన్నఁబోయినవదనంబులతో నప్రసన్నహృదయులై యున్నంగని

శోకోకహతసంకల్పుండును దీనుండు సభోముఖుండును జింతానరుండు నైన

పాండవాగ్రజుం డాయ వచ్చి గదాగ్రజుం డి ట్లనియె.

283

—శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజుతో సుచితవాక్యము లాడట—

చ. మఱుగుచునుంటి వేమిటికి మారుతసూతి సుయోధనోరువుల్

దటి గొని యేసి వానితలఁ దన్నె నధర్మ మటంచు నెంతె నీ

తేటఁ గిటులుండె నా నతఁడు దేవ ! వృకోదరునిట్టిచేతకుం

జాటచుటఁ జూడి నామనము చుమ్మలు చుట్టుచు నుండుఁ జూచితే.

284

మ. ధృరాష్ట్రాశ్రిజు లెల్లఁ గ్రూరులగుచుం దీపించి వంచించి మ

మృతఁ గష్టమృలపాలు నేసి రనుచున్ స్వాంతంబునం దెంచుచుం

బ్రతినిం జేసినదానికిం దగ నకార్యం బిట్లు గావించె నీ
ప్రతిఘాత్తుం డిది నాకుఁ గ్రీతి కగునే పాపంబు శంకింపనే.

285

క. కుగకులనాశన మగుతట్ర, బరికింపక యిట్లు నేయువని గా దని యు

ప్పరికించినాడఁ బంపపు, లరయఁగ నడి కైరి కామ మర్థించి కటా.

286

వ. అనిన వాసు దేవుడు వెండియు.

287

ఆ సతినిఁ గొప్ప వట్టి సభ కీర్తి తెచ్చిన, చెనటిపట్ల భుజునేనుఁ డిట్లు

తగవు మాలె ననుట తగదు కృచ్ఛ్రబుల, ధర్మ మిట్ల యొప్పు ధర్మతనయ. 288

వ. అని భీమసేనప్రియంబుగాఁ బలికి ధర్మరా బిత్తంబునం గలయుత్తలపాటు దీటునం

బుచ్చిన సతం డొఁ గాత మని తమ్మునిచేతకు సమ్మతిం జేసె నాసమయమ్మున

సమీరకుమారుండు మోడ్పుఁగేలు ఫలంబునం గీలించి నిజాగ్రిజపాలికిం జని హ

ర్షోత్ఫుల్లనయనుం డై యిట్లనియె.

289

తరళము. నిహతకంటక మైనరాజ్యము నీయధీనమ యయ్యి నేఁ

డహితుఁడు న్నికృతిప్రియుం డగునాసుయోధనుఁ డిట్లె నై

మహి శయించెను దుశ్యనేనుఁడు మాయలాఁ డగుసాబలుం

డహ మహ మృనుకర్ణుఁడుం డెగి రల్లనాఁడె వరేశ్వరా.

290

క. సకలమహీతలరాజ్యము, సుకరంబుగ నీకుఁ జక్కె శుభవైభవముల్

ప్రకటించి కులోచితగతి, సుకలుఁడవై యేలుకొనుము సూన్యతమూర్తి.

291

క. పగ దీర్చితి రారాజం, దెగ నేసితి కృష్ణమతము దెన నుండి మహి

దగ గెల్చితి మాతృణము, మగఁటిమిఁ దీర్చితివి భాగ్యమహిమమువలనన్.

292

వ. అని యభినందించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగంబుచేసి. 293

తే. సూత! దుర్యోధనునిపాటు సూచి పాండవులును బంచాలురును నేమి సలిపి రెల్లు

సంతసించిరి వినియెడ సంశయింప, కంతయును జెప్ప మన సతం డనియె నిట్లు. 294

వ. అట్లు భీమసేనగదాభిఘాతంబునం దొడలు విఱిగిపడినదుర్యోధనుం గాంచి శ్రీకృష్ణు

సహితు లగుపాండవపైనికు లెల్లరును బ్రహ్మహతమనస్కులై యుత్తరీయంబు లెగిడిం

చుచు సింహనాదంబులును శంఖనాదంబులు జేయుచు దండుభులు మొఱయి

చుచు విండుల విఠేపించుచుఁ గొఠేయకంబులు ద్రిప్పచు నవ్వవారు నాడువారు

బాడువారునై వడముడిం జేర నరిగి.

295

సీ. హరిహరియుం డావృత్తనట్లు శాత్రుఁ గూల్చి, కడుదుష్కరంబగు కార్య మిపుడు

సలేపతి వివిధమండలగతులఁ జరించు, నృపతి నెదుర్చుట నీకుఁ దక్కు

నొండొక్కనికీ గాదు దండిమగడ వీవు, తన్నఁ గల్గితి కాలుఁ దచ్చిరంబు
సింగ మెనుమునెత్తు భంగి ద్రావితీ దున్న, నేనునురమునెత్తు జీల్చి పుచ్చి
తే. ధర్మపుత్రునకుం గీడు దలఁచినట్టి, వారితలలపైఁ గా లిష్టవాఁడ వైతి
ప్రథనమున నీయఃశము జగత్ప్రభత యయ్యె, జెప్పినన్న మఱొక్కనిఁ జెప్పవలయు.
తే. వేలుపులు వృత్త వధ యైనవెనుక వాస, పునిబలె న్నిన్ను మే మిట్లు కని భజింతు
మిదిగొ చూడుము రాజరా జ్జ్యో నపుడు, మొలక లెత్తినపులకలు నిలిచియుండె.

వ. అని శ్రుతంబున చున్నంత మురాంతకుండు గుర్యోధనుం జూపుచు నెల్లవారి కిట్లనియె.

నీ. చచ్చినవానినిఁ జంపఁ బడియె వెండి, పరుషవాగ్రస్తుమల్ పటవఁ జేసి
వీడు భీష్మాదులు వివరించి చెప్పిన, విన నొల్లఁడై పాండవేయులకును
దండ్రపా లీయ కింతలు దెచ్చుకొని చచ్చె, గాఢభూతుఁడు వీనిఁ గాదు బదరఁ
బు త్రిమిత్రమాత్యమఖ్యుఁడొ నశి, యించి పోయినవాని కింతయేల

తే. వీనిపై నింక శత్రుత్వవిధము విడిచి, మనము వచ్చినపని దీతె మనల కిచటఁ
దేరు లెక్కుఁడు పోదము సూరుఁ డపర, వాఁనిఁ గ్రంకకమున్న భూపాలురార. 299

— సేలఁ నూనదుశ్యోధనుఁడు కృష్ణు నాత్మేపించుట. —

వ. అని పలికినపుండరీ కాక్షుఁడధిక్షేపచనంబు లాకర్ణించి సుయోధనుం డవకర్ణించుచు
నమర్షవశంబునఁజేసి యట్లు నిట్టఁడుచు నెట్టికేల కించుక లేచి పిఱుఁడు లాన్చి హస్త
ద్యయంబున ధరణీతలం బదమి పట్టి యర్థోన్నతశరీరుండై కూరుచుండి తోఁక
దెగిన త్రాచుపగిదిం బాడ నొప్పి రోఁడి నిట్టొప్పు నిగిడించుచు గటంబు బదరఁ
గుటిలభూకుటియై క్రూరవీక్షణంబున సభోక్షజుం బాటచుటం జూచుచు బ్రాణాంత
కరం బైనఘోరవేదనం బాటించ కుగ్రవచనంబుల నిట్లనియె. 300

ఉ. నీ వొకయింతయుం చెలియ నేరవు పేరును గౌరవంబు నీ
గ్గేవయు లేక ప్రేలెద విహీ యన వచ్చెడు నీదుచేత మే
మీవలఁ బోరుచుండ నను నిట్లు వధింపన నన్న నేయ నీ
కావరుఁ గట్టి బుచ్చి తొకకంటను గంటిని గంపదానజా.

301

క. ఋజుయధ మొనరెచ్చెడుభూ, భుజులం బెక్కురను బోరుప్రొద్దుల లోనక
వృజినము దలఁపక పాడిం, ద్యుతియించి వధింపఁ జేసి తడి ధర్మ వాకో.

302

నీ. మును శిఖండిని బెట్టుకొని ధనంజయునిచే, గూలిపించితి భీష్ముఁ గుటిలవృత్తిఁ
గొడు కీలై ననునెవం బరించి గ్రోవెను, నాను గోయించితి తిప్పి నాఁక
పెరకాని మోర్కొని పెంఁగుభూగ్రవ, చెయిఁ గున్గించితి బిఱుఁ గొల్చి

తే రిలం గ్రుంక నెత్తెడువేశం గర్జుని, జంపించితివి పాపశంక విడిచి

తే. యిన్నియును మేర తప్పట లిట్లు కాక, కర్ణుని న్నన్న భీష్ముని గాఢ్మకగురు

ఋజురణంబున జంపంగ నేరితరము, మమ్ము జంపించితి ట్లధర్మమున నీవు. 303

వ. అనినం గోపాలదేవుం డాతనివదనం బాలోకించి దుర్యోధనా! దుష్టచిత్తుండ వైననీ
వును నీపుత్రపౌత్రమిత్రభ్రాతృప్రభుతులును ద్రెళ్ళిరి నీదుష్కృతంబునంజేసి భీష్మ
ద్రోణులు సీశీలానువర్తనం డగువైకర్తనుండునుం దెగిరి నేను వచ్చి ప్రార్థించినను
సాబలనిశ్చయంబునంజేసి లోభావిష్టుండవై పాండవులపా లియ్య వయితివి భీమనేను
నకు విషంబు పెట్టించితివి జతుగృహంబున జచ్చు పెట్టి కాల్పించితివి సభకు రజ
స్వలం దెచ్చి పలువిధంబుల బరిభవించితివి నికృతిద్యూతంబు గల్గించి వారిసిరులు
హరించి వనంబులకుం బుచ్చితివి సైంధవుం బంపి తృణబిందునాశ్రమంబున బాంచా
లిం భంగపెట్టించితి వేకాకి యగునభిమన్యుకుమారు నధర్మంబునం జుట్టుముట్టి పదు
గురం బెట్టి గిట్టిచితివి మఱియు న నేకాకార్యంబు లాచరించినకష్టుండ వీవు నీదోషంబు
లెల్ల లాఁతులనయిం బెట్టటకు నీకు సిగ్గు పుట్టకుండ నీచేసినదోషంబులంజేసి నీ
కిట్టి బెట్టిదా బగునిక్కట్టు ఘట్టినది నీవు శుక్రబృహస్పత్యుపదేశంబు లెఱిగినవాండ
వును బెద్దల నేమిచినవాండవును గావు హితవాక్యంబు లాదరింపవు లోభావిష్టుండవు
నీ లోభంబ నిన్నింతకుం దెచ్చె నీచేతంకుం గగ ఘం బరుగవిపు మని నిర
సించి పలికిన దుర్యోధనుండు వెండియును. 304

చ. అది యిది యంచు నేటి కిపు డాడ జనార్దన! యెల్లవేడముల్

చదివిత నిచ్చితిన్ జగతి సర్వమునేలితిశత్రుమూర్ధమం

దొడవంగఁ జేసితిం బదము నొందితి భోగము లెల్ల నింక ను

త్పదమున కేగెడన్ సకలబంధుజనంబులఁ గూడి వేడుకన్.

305

క. హతనంకల్పులరై మీ, రతగులు బలె నగుచు నధమ మగునిజ్జగతిన్

బ్రతుకుండు పశ్చాత్తాపప్రతిహతచిత్తమున దుఃఖభారము దోషన్.

306

మ. అని భాషించెడునట్టిచో దవిజపుష్పాసార మేతెంచె జ

ల్లనివాతంబులు వీచె నస్సరన లాలాపించి కీర్తించి రా

యనకీర్తిన్ సురదుందుభుల్ మొఱసె నర్వాశ ల్వలుంగొందె మే

లని వాక్రుచ్చిరి సిద్ధు లద్భుతరుచుల్ వ్యాపించె నాకంబునన్.

307

వ. అయ్యద్భుతంబులం దిలకించి పాండవు లదియంతయు దుర్యోధనుని బూశించుటగా
నిశ్చయించి లజ్జించుచు భీష్మద్రోణకర్ణభూరిశ్రవు లధర్మనిహతు లై రని నితాంత

చింత్రాంతస్వాంతంబుల నంతయు దుఃఖించి రప్ప డప్పండరీకాక్షుండువారివగ
పెట్టిగి మేఘగంభీరనిన్వనంబున నెల్లరు విన నిట్లనియె. 308

ఉ. ఈతఁడు భీష్మముఖ్యులు నహీనవిభావిభవాభిరాము లీ
భూతలమందు వీరి సరిపోల జయింపఁగఁ బాలువారు లే
రీతెఱఁగే నెఱింగి రచియించితి మాయ లుపాయముల్ భన
త్ప్రీతిగ దాన గెల్పు పఱతెంచె నటంచు నెఱుంగుఁ డిందఱున్. 309

చ. ఒనరు నుపాయ మే నలుపకుంటినయే నటు ధర్మయుద్ధముం
బొనరిచి మీరు వారిలను బోర వధింపఁగఁ జాల రంచు నే
ననఁ బని యున్నె దిక్పతు , కైన నసాధ్యులు నాఁగ నివ్వినం
బున విజయంబు రాజ్యమును బొందుట లేనిద యెఱుఁగొకండుగన్. 310

క. వారికిఁ బోలినవాఁ డిక్కురు, నీరుండును ధండధరుఁడువీనికి నెద్దునై
పోరి జయింపఁగ నేరఁడు, మీ రిట శంకించుకొనఁగ మేఱయె చెపుడా. 311

తే. పగతుఱు గెల్పు టది నీలిఁగ ముపాయ, మునను దొల్లింటి పెద్దలీ పుంఠ వట్టి
యున్నవా రట్లు మీరును జన్మచాను, వగఁ బొగలంగఁ గలచె మీవర్తనమున్. 312

వ. మనము కృతకృత్యుల మునితి మసాయాహ్లాదంబును జనుదొంచఁ జతురంగజయంబుల
తోడంబోయి విడిదల విశ్రమించు హాస్య నని చెప్పిన నొప్పుదలంజేరి సంతసించుచు
బాంచాలవాండ్రులు తమతమశంఖంబు లొత్తినం బురుషోత్తముండునిజపాంచజన్యంబు
పూరించె ననంతరంబ వారందఱుం గలసి యచ్చొట్టు విడి కొంతదూరంబు వో నంత
ద్రాపదేయధృష్టద్యుమ్నశిఖండిస్త్రభృతులు పాండవశిబిరంబులఁ దమతమపొందు
పట్లకుం జనిన వెనుకఁ గృష్ణసాత్యకియుముత్సనమేతు లగుపాండవు లేవురును గౌరవశిబి
రంబులకుం జనుదొచి నాటకజనప్రదర్శనాంతంబున జనశూన్యం బయినరంగస్థలంబు
వలెను హాసోత్సవం బైనపురంబుచందంబునను హతనాగం బైనప్రాదంబుతెఱుగునను
హతేశ్వరం బై చెన్ను దఱిగి వృద్ధామాత్యాభిప్రీతంబునుస్త్రీజనభూయిష్ఠంబునగుదు
ర్యోధన శిబిరంబు దరియ నచ్చి యచ్చటః గామాయమలినాంబరు లగుకురురాజపుర
స్సరులు కృతాంజలిపుట్టులై పొడసూపిన వారి నాదరించి రథావతరణంబుగావించు
చున్న సమయంబున హృషీకేశుండు గుడాకేశు గాంచి యిట్లనియె 313

తే. నీవు తూఁగిరములు గుడివముఁగొని, దిగుము మునుమున్ను రథమేనుదిగుదు పెనుగ
శ్రేయ మిది నీకు నావును శ్వేతహయఁడు, వానిచెప్పినచోష్టన దా నొనర్చె. 314

క. గాంధీవి ధినిపదఁపడి, గొంఱొకవశి కచ్చుతుండు ఘోటకరశ్శుల్

గుండుగిల విడిచి కుంభిని,కిం డిగ నుతికా రయంబు క్రే భృబృంగక. 315

— పాండవులు శిబిరంబుల కరిగినచెనుక యద్భుతరథంబు కాలుట —

క. కేతనకపి యంతర్నిత, మై తటలౌ దక్షిణంబ యస్త్రంబులతో
హేతులతో వీతులతో, ఘాతం బగురథము దగ్ధ మయ్యె మహాగ్నిక. 316

వ. అట్లు భస్మీభూతం బయిన శ్వేతవాహనరథంబుం గాంచి పాండవులు పరమాదృశ
తంబు నొందుచుండ గాండీవధరుడు పుండరీకాక్షుని దిలకించి మోక్షునిగేలు ఘా
లంబునం గీలించి యేటికో శృర్పించి వినయవినమితోత్తమాంగుం డై యిట్లనియె.

క. దేవా ! నాదివ్యరథం, బీవిధమున దగ్ధ మయ్యె నిది కనునబ్రం
బే వినఁ దగి యూటినయే, నావిధ మెఱిగింపు మనుచు నతఁ డి ట్లనియె. 318

క. చాపగురుకర్ణదివ్యాస్త్రాపాదితపహ్నివలన నపుడే కాలేకా
నాపట్టి యుంట నీతే, రీఁగిదిన్ రూపు మాయ దిప్పటికనుకక. 319

వ. నీవు కృతకృత్యుడ వైతివి గావున నాపట్టు విడిచితి దానంజేసి యిట్లు దగ్ధం బయ్యె
నని మందహాససుందరవదనారవిందుడై గోవిందుండు ధర్మనందనుం గొఱిలించుకొని.

నీ. నీభాగ్యవశమున నీశాస్త్రపు లహగి, రీపు నీతమ్ములు నెమ్మ నూడి
రే నుపస్థావ్యము నీక్షింప నచ్చిన, స్థి విచ్చ మధురక మిచ్చి నాకు
వివ్వచ్చునిం జూపి వీఁడు నీచెలికాఁడు, నీభ్రాత యని రక్షణీయుఁ డనుచు
నప్పన పెట్టి తే నట్ల యగుంగాత, మని యియ్యకొంటి నయ్యగ్జనుండు
తే. రక్షితుండు వీఁడె విజయి యై రాణ లెనఁగు, రాజచంద్రును ! యింక నొనర్చగవలసిన
పనులు నడపింపు మనిన నాఘనభుజుండు, హర్షరోమాంచకంచుకుఁ డగుచు ననియె

మ. గురుకర్ణప్రవిముక్తముల్ త్రిభువనక్రూరక్రియారంభముల్
పరమేష్ఠ్యస్త్రము లీవు గా కొకరుఁ డోర్వం జాలునే నిర్దలే
శ్వరుఁ డైనం జెడు నీప్రసాదమున నానంశప్రకవాతముక
దురమండుం దురుమాగ నోపె నరుఁ డెందు బొందఁ బో కొటమిక. 322

తే. పలికె ద్వైపాయనుఁ డుపస్థావ్యుండు, నేవలనఁ బాలువునో ధర్మ మావలనను
నిలుచుఁ గృష్ణుండు కృష్ణుండు నిలుచువలన, జయము సిద్ధించు ననుచు నోజగదధీశ.

వ. నీప్రాపు గాంచినమాకు దుష్కరం బెయ్యది యని ప్రశంసించి రథరథ్యవౌచనం బా
చరించి దుగోధనశిబిరంబులం బ్రవేశించి కోశాగారంబునం గలకనకరజతగత్న మా
క్రికకంబళాజనాదులును దానీదానజనాదిరాజ్యోపకరణంబులును స్వవశంబు చేసి
కొని యున్నంత వాసుదేవుండు మన మీరేయి మంగళార్థము శిబిరబహిష్కృత కేశ

మున శయనిత మని సాత్యకితోడం బాంధవులు చొడ్కొని యోధువతీనదీపరిసరం
బునకుం జని విశ్రమించె నప్పు డజాతశత్రుండు రుక్మిణీకళశ్రుం గాంచి నీ విప్పుడు నా
గపురంబునకుం బోయి ర మృని ప్రార్థించిన నతండు దారుకానీతంబును శైబ్యసుగ్రీ
వమేఘపుష్పబలాహకవాహనమోహ్యంబు నగునిజరథం బధిష్ఠించి చనియె ననిన
జనమేజయుండు వైశంపాయనుం గని మునీంద్రా ! యుధిష్ఠిరుం డయ్యవసరంబున
వాసుదేవు నేమిటికిం బుచ్చె నెఱింగింపు మనిన నతం డతని కిట్లనియె. 324

—శ్రీకృష్ణుండు గాంధారి నూటదీప హస్తీపురి కరుగుట—

తరువోజ. అనయంబునం గౌరవగ్రజుఁ డట్లు హతుఁ డౌటకుం జిత్తమును గాంధారి
కనలి శపించెడుఁ గా నోపు నాపె కలితతపశ్శక్తి గలిగి ముజ్జగము
ననలసాత్కృతము చేయం జాలుదాన నగుఁ దమకుం జెడు గనుచుఁ జింతించి
మనమునం గడుబీతు మనలుకును దదమర్షప్రశమనంబు మఱి జేసి యపుడు. 325

మ. వసుదేవాత్మజుఁ జేరఁ బిల్చి యను దేవా ! నీప్రసాదంబున
న్వసుధారాజ్యము నిస్సపత్నముగఁ బొందం గల్గె దేవాసురో
గ్రసమాఘాతమునందు దేవతల వేడ్కం గాచి న ట్లీయని
బ్ర సమీక్షించుచు మమ్ము గాచితివి చెప్పు గాదు ప్రత్యక్షమే. 326

క. నరునకు సారధ్యము నీ,వరమే గాకున్న మాకుఁ బ్రీత్యర్థిజయం
బరు దగు ముంజేకడియము, నరయంగా నద్ద మేటి కవసర మనఘా. 327

తే. అస్త్రశస్త్రప్రహారము లలఁతిజనుల, పరుషవచనములున్ నీవు పడఁగ నైతి
మానినిత్తమునన్ శ్రమ మైన సఫల, మయ్యెను బ్రయత్న మని మది కార్తి కాదు.

మ. అది యెల్ల నివృత్తంబు గానియటు చేయం జూడు మోక్షశ్రు ! నా
హృదయం బాధ్యతరాష్ట్రదేవియెడ నెంతే భీతి శంకించెడి
దుడ కాసాధ్విగుడగ్ని కాహుతులమై త్రుంగాటి పో నాదు మో
కడ పుత్రాదులచాపు విన్న నలుకల్ గాకుండునే యామెకున్. 329

వ. పుత్రవ్యసనకర్మిత యగునగ్గాంధారిం దేర్చుట మన కిప్పుడు కర్తవ్యంబై యున్న
యది దానికి నీవు దక్క సమర్థుం డెవ్వండునుం గాదు కావున నీ వీక్షణంబ పాం
డవహితార్థివై హస్తీపురంబునకుం బోయి కాలోచితంబులును గారణసమన్వితంబు
లు నగువచనంబుల నద్దేవిక్రోధానలంబు చల్లార్చ నర్థించుచుంటి విాతలో నన్మత్ప్రి
తామహుం డగు ద్వైపాయనుం డట సన్నిధిం జేసి యుండు నని తలంచెద ననిన
సాత్యత్రశేఘండు పాండవజ్యేష్ఠుని వాక్యంబు లాదరించి దారుకుం బిలువఁ బంచి

రథంబు నజ్జతంబు గావింపు మని నియోగించి సన్నద్ధం బగుదానిపై నధిష్ఠించి య
తిత్వరితగతిం గరిపురంబునకుం జని మొగసాల రథంబు డిగ్గి తనరాక ధృతరాష్ట్రున
కెఱిగించి పుచ్చి నగరసొచ్చి యచ్చటఁ దనకన్న మున్న వచ్చియున్నవ్యాసభ
ట్టారకునిం గని వానిపాదారవిందంబుల కభివందనం బాచరించి వెనుక గాంధారి
ధృతరాష్ట్రులకు నమస్కరించి వారిచెంతం గూరుచుండి విచిత్రవీర్యాత్మజునికరంబు
కరంబునం గీలించి కొండాకవడిఁ బ్రాకృతుండుబలఁ బలవించి కలశోదకంబునఁ గ
న్నులు గడిగికొని యాచమించి సముచితసంభాషణంబుల నమ్మహీనాథుని సంబో
ధించుచు ని ట్లనియె.

330

ఉ. భూతభవిష్యముల్ గతులు పోల నెఱుంగుదు కాలవృత్తముల్
నీతెలియంగ రానియవి లేవు దలంప జగత్త్రయంబునన్
భూతము లెల్ల గిట్టుచును బుట్టుచు నుండుఁ బ్రవాహరూపమై
పాతరలాడు నిగ్గతికీ బండితుఁ డెప్పుడు చొప్పు దప్పునే.

331

క. ఈవు గతాగతగతులకు, నేవేళం గాని చిత్త మెఱియఁగ దుఃఖ
వ్యావర్తనమునఁ గా వని, భావించెడఁ దెలిసినట్టివాఁడవు గానన్.

332

సీ. ప్రకృతినిం బట్టినే భాషించునది విన్ను, పాండవుల్ నీమదిఁ బట్టి యెపుడు
గురుకులక్షయమునకున్ సమ్మతింపక, ద్యూతచ్ఛల్పవినిర్జితు లయి నాఁడు
నమయంబు నలిపి యశక్తు లో యన వన, వాసము నజ్ఞాతవాసము నొగి
నడపి సంధిగోరి ననుఁ బుచ్చి రే నిటఁ వచ్చి యెల్లరు విన ముచ్చటించి

తే. తుదకు నై దూళ్ళ ని మ్మని తొడరి తొడరి, నిన్ను యాచించితిని గాలనియతి నీవు
దానికిని నియ్యకొన వైతి నీనిమిత్తమునన సర్వక్షయం బయ్యె మనుజునాథ.

333

వ. కాలోపహతచిత్తుండ వగునిపు సోమదత్త బాహ్లికభీష్మద్రోణవిదురాదులు శమార్థము
ప్రార్థించుచు నెంత చెప్పినను వినక మూఢునితెఱంగునఁ బ్రవర్తించితి విది కాల
యోగంబు గాని యొంకొక్కటి గాదు దేనికిని వైవమే పరాయణం బని యె
ఱుంగు మని మఱియును.

334

శా. దోషం బేదియు లేనిపాండవులపై దొర్లింపఁగా నెంచ రా

దీపద్దోషము లేదు వారికడ ని న్నెల్లప్పు ధర్మార్థసం

తోషస్నేహము లేర్పడం దలఁచుచున్ భూషింతు రం చిట్లు నే

భాషింతున్ మది నాత్మదోష మనుచున్ భావించుకో నొప్పెడిన్.

335

అ. ఇట్టివారినిఁ ద నీ నింతయేని య,సూయ నేయ వాడు సుతఫలమ్ము

వంశపిండములును వారియందే మీకు, నిలిచి యుండె ననుచుఁ దలఁప నొప్పు.

క. ఈవును గాంధారియు మును, గావించినకర్మఫలముగా యిది యనుచున్
భావించి పాండుపుత్రుఁ, పై వైరము నేయ కోమఁ బ్రార్థింతు మిమున్. 337

వ. ధర్మపుత్రునకు మీయొడ స్వభావంబున నైనభక్తిన్న హమ్ము లపారమ్ము లని నీ పె
ఱుంగుదువు శత్రుసంహారంబు గావించి కదనంబున విజయంబు గాంచియు నిన్ను
ను గాంధారిం దలంచుకొని సంతప్తచిత్తంబున దివారాత్రంబులు శాంతియు సుఖమ్ము
నెఱుంగక సంతప్తచిత్తుల రగుమిమ్ముం జూడ సిగ్గుపడుచున్నవాఁ డిది యంతయు
నెఱింగి కరుణాయత్తచిత్తంబున నాతని నాదరించి కాచి రక్షింపు మని నే నిదె నీకు
నమస్కరించి ప్రార్థించుచున్నవాడ నని గాంధారిం గాంచి యిట్లనియె. 338

నీ. నినుఁ బోలుసాధ్వీ యీనిఖలజగంబునఁ, జూడట్ట దానాఁడు భూతినధఁ
గొడు కని చూడక కూడిన రాజులు, వినుచుండ ధర్మార్థవిహితగతుల
నుభయపక్షములకు నొప్పెడువిధమునఁ, జెప్పితి నీమాట చెవి నిడండు
మీవాఁ డనికీ నెత్తి డీవింపు మన్న నీ, వెందు ధర్మమొ జయ మంద యుండు

తే. నంటి వామాట సఫలం బ యయ్యె ననుచు, నెంచి శోకంబు దుగుమనీయడఁదలఁప
కెపుడుఁ బాండుపుత్రులకుఁ జే టీవలిగిన, ముజ్జగంబులు భస్మమై పోవు నిజము. 339

తే. అనుడు గాంధారి నీ వన్నయట్లు నిజము, తాపకోక్తుల నా మనస్తాపభర మ
దెల్లఁ జల్లాటఁ జేకు వృద్ధీయపుత్రకునకు గతి నీవు బాండ్లవులును దలంప. 340

వ. అని యికి చేలచెఱంగున మోము గప్పుకొని కన్నీరు మున్నీరై పాట నేడ్చినం గని
వాసుదేవుండు హేతుభూతంబు లగువాక్యజాతంబుల నామె నూటడించి తేర్చునం
తలో నశ్వత్థామ దురుద్యోగంబు తలంపువచ్చినం దటాలున లేచి పారాశర్యుని
పాదంబుల కభివాదనం బాచరించి ధృతరాష్ట్రుఁ దిలకించి కుంభసంభవాత్మజుండు
పాండవుల నీరేయిఁ జంపుదు నని ప్రతిన వట్టినవాఁడు నే నిట మనల నొప్పుదు
పోయి వచ్చెద నంపి పుచ్చు మనిన గాంధారిధృతరాష్ట్రు లిట్లయిన నతిశీఘ్రం
బరిగి పాండవులం గాపాడుము పునర్దర్శనం బయ్యెడుఁ గాక పోయి రమ్మని వీడుకొ
ల్పిన నతండు వారి నామంత్రించి కృతకృత్యుండై యతిత్వరితగమనంబునఁ బాండ
వేయులకడకుం జని తద్వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి వారి ననుసరించె గృష్ణుడై
పాయనుండును గృష్ణుండు చనినవెనుక ధృతరాష్ట్రు నాశ్వాసించి యంతర్హితుం
డయ్యె నంత ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుం బిలిచి యిట్లనియె. 341

ఆ. తొడలు విఱిగి పుడమిఁ బడిననాతనయుండు, గాలికొడుకు తలను గలఁ దన్న

వ్యసనకలితుఁ డయ్యె నంటి వనంతర, మేమి చేసె నాతఁ డెఱుంగఁ జెపుము. 342

—దుశ్యోధనుండు సంజయుం గని విలపించుట—

తరువోజ. అనిన సంజయుఁ డను నట్లు వా రెల్ల నరిగినపిదప నే నటఁ జేరుకొంటి

విను మట్లు కూలినపృథివీధవుండు వికృతాకృతిం బొల్చి విఱియఁ గెంధూళి

దనమోము గప్పినఁ దలవెండుకలను, దలఁగించి ననుఁ గాంచి దశదిశలను

గని యత్నమునఁ ద్రాఁచు కరణి రోఁజుచును, గనులసీర్నించుచుఁగడుదీనుఁ డయ్యె.

వ. అయ్యెడ.

344

ఉ. మత్తగజంబు మాడ్కి పలుమాఱులు చేతుల నేలఁ దట్టుచుం

జిత్తడి నంటి మోముపయిఁ జిక్కులు వడ్డనెఱుల్ విదిర్చుచున్

గుత్తము గాఁగ దంతములు గొర్కుచుఁ బాండుసుతాగ్రజన్మునిం

జిత్తము వచ్చిన ట్లనుచుఁ జేరి ననున్ దిలకించి యి ట్లనున్.

345

వ. సంజయూ! భీష్మ ద్రోణ కర్ణాశ్వత్థామ కృప కృతవర్మ శకుని శల శల్య స్రభ్య

తులు బాసట గలిగియు నేకాదశాక్షౌహిణీచమూసమేళుండ నయ్యు నే నిట్టియవ

స్థం బొంద వలసినవాడ నైతిం గట్టా కాలం బెట్టివారికి దురతిక్రమం బని మ

ఱియును.

346

మ. మనలోఁ జావక యున్నవార లెవరే మట్టాడుచున్నార యే

ననిలోఁ గూల్చె వృకోదరుండు సమయం బాలింప కీలీల న

న్ననియున్ శాంతనవాంగభూమివిభుచాపాచార్యభూరిశ్రేవుల్

దునిగింపం బడి రద్ది మోస మనుచుం దోపంబ్రబోధింపుమా.

347

మ. అయశోదాయకమూల్ సృశంసములు కర్మారంభమల్ నేసియున్

నయ మింతేనియు లేక పాండుసుతు లన్యాయంబు శంకింప కెం

తయు సంతోషము నొందుచుండు రెద విద్వాంసుల్ సుధర్మచ్యుతిన్

జయముం గాంచినవారి నించుకయు మెచ్చం జూతురే సూతజ.

348

ఆ. జగతి భీమనేనుచందంబున నధర్మవిజయమునకు నెట్టి కుజనుఁ డైనఁ

పొంగిపొటలు నొక్కొ భువి తొడల్ దెగివడ్డ, నన్ను శీర్షమందుఁ దన్నెఁ వాడు.

క. భూతల మేరెడుతేఁ డను, భ్రాతను సిరు లంది పొంది పరఁగినవాడన్

నాతలఁ దన్నుట పాపము, హేతువుగా కసము గూర్చునే భీమనకున్.

350

వ. ఉండనిమ్ము సంజయూ! నాల్లిదండ్రు లఖిలధర్మజ్ఞులు దుఃఖార్తులు వారి కిట్లు నావ

నననంబు గా విన్నవింపుము.

351

ఉ. జన్మము లాచరించితి విశాలధరాతల మేలితిఁ జగ
తన్నుతవైభవంబున నెసంగితి భృత్యుల నెల్లఁ బ్రోచితిన్
న న్నెదిరించు కించుల నణంచితి మిత్రుల నాదరించితిన్
వన్నెకు నెక్కుదానము లొనర్చితిఁ బేర్చితిఁ బేర్చి పెంపునఁ. 352

ఉ. చుట్టల గారవించితిని సూరెలవారల నాజ్ఞ నిల్పితిఁ
బెట్టితి విప్ర కోటికిఁ బవిత్ర కులంబున జన్మ మందితిన్
నెట్టన సర్వసంపదల నిల్పితిఁ బాలున నాత్రివర్గముం
బట్టితి వాహనాదికశుభస్థితు లొందతిఁ గీర్తి నందతిఁ. 353

చ. చదివితి వేదశాస్త్రములు సర్వధనంబులు సంగ్రహించితిఁ
విదితయశస్కులఁ సుశులఁ బెక్కురఁ గంటి ననూనమాన మిం
పొదవఁ దలిర్చితిం బ్రభుని నొందతి నాధియు వ్యాధి నైన్యముం
గదరనియున్నతిం బ్రదుకఁ గంటి జయంబులు గొంటి నాజ్ఞాఁ. 354

క. ఇహసౌఖ్యము లన్నియు నే, నహరహముగ ననుభవించినట్టిఁడ నైతిఁ
మహిఁ గలరాజులలో నే, మహనీయుఁడు గాని నానమానుం డగునే. 355

ఉ. ఇట్టిప్రభావముం గొనినయే సరిచేతికిఁ జిక్కి నైన్యముం
బట్టఁగఁ బ్రేవ్యధర్మమును పొందుచు నొండుల నాశ్రయింపఁ బో
కెట్టియెడఁ న్నధర్మమున నేడైఱఁ జూపుచుఁ బోరి పోరి సా
మ్రాట్టులకే నలభ్యము లమానుషలోకములఁ జయించితిఁ. 356

మ. అని మాటొడ్డి జయింపలేక పగ జన్మాయంబునఁ యుద్ధధ
ర్మనిరూఢస్థితి దవ్వు వోవ నిదుర నిమగ్నంచువాని స్వధిం
చినరీతి నిష్ఠ మిచ్చి చంపినగతిఁ జచ్చుం బ్రయోగించి కా
ల్చినచందంబున నన్నుఁ గూల్చిరి ధరాశ్రీఁ గోరి కూరాత్ములై. 357

వ. అని చెప్పి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలతో ననేకవిధాధర్మంబులం బ్రవర్తించి నమ
యంబు దప్పినపాపాత్ము లగుపాండుపుత్రుల విశ్వసింప రా దని చెప్పి మనుచున్నప్పు
డచ్చటికి వచ్చినవారైహరులం జూచి యిట్లనియె. 358

సీ. ధర్మశూన్యం బనఁ దవినమృథంబున, భీమనేనునిగద బిట్టు కూలి
యే నిట్లు గురుకర్ణవృష సేనశిల్పిలు, దుశ్శాసనాదులు తోడఁబుట్లు
జలసంధముఖ్యరాజవరేణ్యులఁ లక్ష్మణాదసుతుల్ లోగ నైనవారు
పన్నులోకములకుఁ జనియెడ వెన్నంటి, సాతను దప్పినపాంధుచందమునను

తే. మగఁడు నన్నలు చచ్చినమాట వినుచు, బలవి దుస్సల యెట్లు కాఁగలదియొ కట
విధవ లగునాండ్రఁ గని దుఃఖవివశు లయిన, శత్రుదగ్గఱలగతి యెట్లు చల్లునో కద.
వ. మఱియుఁ బరివ్రాటగుచార్యాకుండు నావృత్తాంతం బెఱింగె నేని నాకు నిశ్చయంబు
గ నపచితిం గూర్చక మానండు తిలోకవిశ్రుతం బై పుణ్యక్షేత్రం బైనయాశమంత
పంచకంబున నిధనంబు నొంది నేను శాశ్వతలోకంబులం బొందఁ గల నని వాక్రుచ్చి
నఁ గన్నీరు మున్నీరై పాట వా రందఱు నుమ్మలించుచు నమ్మహిషతి కొండాడ నేర
క వాని సమక్షమున నుండ నోడి సెలవుగొని యలదెసలం బట్టి పోయి రందుఁ గొంద
ఱు కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలం గని గదాయుద్ధంబును బౌధినపశనంబు నెఱింగించి
చని రంత వారు మువ్వరు నవ్వచనంబునంజేసి మిన్ను విఱిగి మోఁదఁ బడినవారిచం
దంబునం గుంది న్యందనంబు లెక్కి సత్వఃగమనంబున సంగరాంగణంబునకుం జను
దెంచి వాయువేగప్రభగ్నం బైనమహాసాలంబుచాక్షునను వ్యాధపాతితం బగువన
గజంబుతెఱంగునను గాలపర్యయంబునం గూలినసూర్యమండలంబుమచ్చునను భీమ
సేనగదాభిఘాతపాతితుం డై పుడమిం బడి తుషారావృతంబైనపూర్ణచంద్రమండ
లంబు చందంబునఁ జెన్ను దఱిగి ధూళిధూసరితగాత్రుండును రక్తసిక్తాంగుండును
గ్రవ్యాదగణావృతుండును భ్రకుటీకృతవక్త్రాంతుండును గ్రోధోద్వృత్తలోచనుండును
నై యున్నసుయోధనుం జూచి మోహఁరవశులై రథంబులు డిగ్గి డగ్గఱకుం బఱ
చెంచి వానిసమీపంబున నేలం గూలఁబడి రప్ప డాచార్యపుత్రుండు బొప్పూరిత
లోచనుండై నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తికం బెట్టి యి ట్లనియె.

360

—కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుశ్యోధనునికడకు వచ్చి విచారించుట—

ఉ. అక్కట రాజశేఖరుండ వై ధరణీతల మెల్ల యేలి పె
పెక్కినవాడ విప్ప డిటు లీధరణిం బడి ధూళి గ్రుంగియుం
టొక్కఁడవై నృపాలకజనోచితచామరముఖ్యవస్తువుల
చక్కెరబోండ్లు భృత్యులను సైనికముఖ్యులఁ బాయ నైతివే.

361

శా. ఏడి కన్లుఁడు దుస్ససేనుఁడును బృధ్వీశు ల్మహామాత్యులుం
జూడం దోఁడరు లోకయాత్ర తెఱఁగుల్ శోధింపఁగా లేము ము
న్నీడం బోవక దివ్యవైభవమునకా హెచ్చిల్లురారాజ ఏ
వీడం దైవగతి నివద్యకునై హీనుండ వై పోయితే.

362

తే. ఈవు మూర్ఖాభిషిక్తుల కెల్ల మొదటి, వాడ వయ్యను నేఁ డి ట్లవస్త గుడువ
నైతి నే మందుఁ గాలపర్యయముకంటె, లక్ష్మీ చంచల యనుమాట లత్యయయ్యె.

క. అని దుఃఖించుచుఁ గనుఁగొనల్ బాష్పములు చాలు కొనఁ బల్కుటయున్
విని నీసుతుండు కన్నీళ్ళను గరములఁ దుడుచుకొనుచు లలి ని ట్లనియెన్. 364

ఉ. కాలవిపర్యయంబునను గల్లువినాశన మెల్లవానికీ
లీల నొకండు నే నిలువ లే డది నా కిపు డావహిలై భూ
పాలుఁడ నైననే నెటులు భూ తల మేలితినో రణంబు లే
లీలఁ బొనర్చి శాస్త్రపులలిబ్బులు గొంటినో మీ రెఱుంగరే. 365

చ. దళములు లేక యుండిన నుదారతఁ బోరితి నుత్పహించుచున్
ఫలమునఁ బాపచిత్తు లగుశత్రులు నన్ను వధించి రిట్లు నా
పొలియుట కీరు నెవ్వగలఁ బొందగఁ బోకుఁడు భాగధేయపుం
బలమునఁ జూడఁ గంటి మిము భావుకముం గయికొంటి నియ్యెడన్. 366

తే. వేదమున ప్రమాణ మగునేని వేదవేద్యులార! సాధింతు నే నక్షయంబు లైన
లోకముల నెల్ల శ్రీకృష్ణు లోకమాన్యు, నెఱిగియుం బోరి చచ్చితి నేను గాన. 367

తే. ఉత్తమపదంబు నొంచునా కి త్తటి వగ,నంగ నొప్పుదు మీరు మీవాసికొలఁది
పోరితిరి గాని జయము చేకూర దయ్యె, జిహ్వా మగుమేటిదైవంబు చెయిదికతన. 368

వ. అని ఓలికి గదాభిఘాతబాధావిహ్వలుండు గావున బాష్పవ్యాకులలోచనండై
యూరకుండై నప్పుడు ముప్పిటిగొన్న క్రోధంబునఁ గల్పంత కాలానల్పజ్వాలామాలా
కులజాత వేదనిచాడున నెలింగి హస్తనిష్ఠిడనంబు నేయుచుఁ జే యప్పించి గురు
నందనుండు రాజేంద్రు ఓక్కుమొంగంబై బాష్పవిహ్వలవచనంబుల ని ట్లనియె 369

ఉ. తుద్రులు తుద్రకర్మమునఁ గోసిరి నాపితృపాదశీర్ష మా
రాద్రముహూర్తమం దయిన రాజమహేంద్ర ! వచింతు సత్య మీ
మాద్రి మనోవ్యభల్ గలుగుమాటయు నేని యెఱుంగ నక్కటా
భద్రము గోరువా రిటులు భావి దలంపక నిన్నుఁ గూల్తురే. 370

శా. ఇష్టావూర్తులు దానధర్మములు పుణ్యేష్టిప్రచారంబులుం
దుష్టిం దోడుగఁ జెప్పుచుంటి విను మీదుఃఖంబు చల్లాట నా
దుష్టస్వాంతుల స్పంజయప్రభృతులం ద్రూగింతు నేఁ డెట్టులున్
గవ్వం బోర్చి జనార్దనుండు గనుఁగోఁగం జేయు మాజ్ఞాదృతిన్. 371

వ. అనిపలికిన మనఃప్రీతిజనకంబు లగువానివచనంబు లాకర్ణించి కౌరవేశ్వరుండు కృపా
చార్యుం బిలిచి నీవు నాకుం గూర్చువాఁడ వై జలపూర్ణకలశంబు దెచ్చి సైన్యాధిప
త్యంబున నాచార్యపత్యంబునభిషేకింపుము రాజనియోగంబునంజేసి బ్రాహ్మణుండు

క్షత్రధర్మప్రవర్తకుడై ప్రధనంబు ప్రవర్తింప జేయ నస్తుం డని ధర్మజ్ఞులు సెప్పను
రని చెప్పిన నాశారద్యతుండు నీనుతుండు చెప్పినచోష్వనం గావించె నట్లభిషిక్తు డైన
బ్రాహ్మణసత్తముండునృపోత్తముంగ్రచ్చి కౌగిలించుకొని దిక్కులు పిక్కటిల్లి సింహ
నాదంబు నేయుచు సతనిచే ననిపించుకొని కృపకృతవర్మసమేతుం డై కృతగమనం
డయ్యె దుర్యోధనుండుధూనిధూసరితాగుండును శోణితపరిపుతుండు వైసర్వభూతభ
యావహం బగునారాత్రి యంతయుం గంతగతప్రాణుండై పడినచోటం బడియూడె
నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుని కెఱిగించె నని. 372

క. జనమేజయజననాథున, కనుపమమేధానిధాన మగువైశంపా
యనమాని శల్యపర్యంబునఁ గలకథ యల్ల నానుపూర్వము తెలిపెన్. 373
ఆ శ్వా సాం త ము.

శా. రారా డైనను రాజతాచలమునన్ రంజిల్లువాఁ డైన వి
ద్యారాజీవభవుండు తానయిన నత్యంతప్రభాభ్రాజితుం
డై రెక్కొన్నను గాలనిర్మితిని ద్రోయం జూడఁడై త్రుంగు నీ
దారిం గాంచియుఁ గన్నుగానరు జనుల్ దౌష్ట్యంబునం గట్టులై. 374
మాలిని. సకల ఖలవిదారీ ! సర్వలోకోఽకారీ !
ప్రకటితగుణహారీ ! పండితేంద్రానుసారీ !
నికృతిరహితసూరీ ! నిత్యసత్త్వసూరీ !
సుకవిహృదయధారీ ! శుద్ధవిద్యావిహారీ ! 375

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధురాతనోభయకవిమిత్ర మేకటయశ్వాగ్రీపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
శల్యపర్యంబున సర్వంబును
తృతీయాశ్వాసము.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

మ. తనలో నా ల్లుపపర్యముల్ గలిగి గంధప్రాయమై భారతం
బనువృక్షంబున సుప్రసిద్ధ ము శ్వాప్రాభవప్రాప్తిమైఁ
బ్రణుతిం గాంచినశల్యపర్య మిది గీర్వాణానుసారంబుగా
నొనరించె గవిరాజకృష్ణుఁడు మహోద్యోగంబు సంధిల్లఁగఁ.

బాలాత్రిపురసుందరైవ్య సమః

శ్రీకృష్ణభారతము

సౌప్తికపర్వము-ప్రథమాశ్వాసము.

వేదవ్యాసముని

ఢ్యావగతార్థప్రసూక్తి భావించి నినున్

నేపించుదీనుని న్నను

సీవలనం జేర్చుకొనుము నిఖిలాండవలీ.

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనికాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు దుర్యోధనుని వీడ్కొని వారు మువ్వరు నానాయంసమయంబున దక్షిణాభిముఖులై కదలి పాండవశిబిరంబుల నమీపంబునకుం జని శత్రుశత్రుక్షతవిగ్రహులు గానఁ బాండవులం దలంచుకొని నిట్టూర్పు నిగిడించుచు విజయు లగుటంజేసి చేయువిద్యేషులపేరెలుంగు లాలించి ముట్ట వత్తు రనుభయంబునం దొలంగి ప్రాజ్ఞుఖంబుగ నొక్కముహూర్తమాత్రంబు పఱచి తారును వారువంబులు నలసి దప్పి దగిలియుంట నడువ నోపక రాజవ ధామర్ష కర్షితహృదయులై పరితపించి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు.

2

ఉ. నమ్మఁగఁ బోలకుండెడిని నాగవరాయుతనత్త్వంజై సుశౌర్యమ్మునఁ దోఁగునాసుతుని నాపవమానసుతుండు గూల్చె నా నమ్మకచెల్ల భూతతతి కాతఁ డవధ్యుండు వజ్రవిగ్రహుం డిమ్మొయి రిత్తవోయె నన నేరి కలంఘ్యము దిష్ట మక్కటా.

3

చ. సుతశత మిట్లు కూలె ననుచు న్విని నాహృదయం బి దెట్టిదో చితుకదు వేయి న్రక్క లయి చేప్పడిపోవదు తాత నయ్యెనో కత మెఱుంగంగ రాదు నలకంతయు నంతయు నింత గాఁగ నీ ఊతిపయి నేవిధంబున వసించెదరో కద వృద్ధదండతుల్.

4

తే. రాజునై రాజతండ్రినై రాజులతల,మానికము నయి మెలంగిన కేళు బ్రేష్య భావమునఁ బాండవులచెంత బ్రదుకఁ జాలఁగల నె సంజయ! నా కింకఁ గలదెదిక్కు.

చ. విదురునిమాటల నివసక వీటిడి నాకొడు కింత తెచ్చె నే
 'బ్రదుకఁగఁ జాల నూర్వరను బట్టి వధించినగాచ్చుపట్టిప్ర
 ల్లదముల నాలకించుచు నలంతిబలెం బగ తిడ్డుకూటికిన్
 మది పొనరించుచున్ బిఱుసుమాటలపోలులఁ గుల్లిపోవుచున్. 6

వ. కానిమ్ము గావల్లణీ ! కా నున్నది కాక మాన ద ట్లధర్మంబున దుర్యోధనుండు
 హతుం డగుటకుఁ గృపకృతవర్ణాశ్వత్థామ లేమిచేసి రెఱింగింపు మనిన నతం డి
 ట్లనియె నట్లు కొంతదూరంబు వోయి వాగు మువ్వుగు నానాద్రుమలతావృతంబును
 నానామృగగణసేవితంబును నానాషక్షిసమాకులంబును నానాపుష్పేశశోభితంబును
 నానాతోయసమాకీర్ణంబును నగునవ్వనంబున నలుగడం బరికించుచు శాఖా
 సహస్రసంఘన్నం బగునొక్కమట్టివృక్షంబు వీక్షించి దానికింద రథంబులు ఁగి
 రథ్యంబుల వీడిపించి వార్చి సుధ్యోపాసనంబు గావించుచుండి రంత. 7

కృపకృతవర్ణాశ్వత్థామ లారాత్రి యొకమట్టికడ విశేషించుట.

సీ. అరుణాంశుమండలం బస్తంగతం బయ్యె, సాంధ్యరాగం బెల్ల జగము గప్పె
 శర్వరీముఖము ప్రశస్తమై చూపట్టె, గ్రహతారకాదలు బ్రబలఁ జొచ్చె
 నంబరం బెల్లఁ జిత్రాంబరం బన నొప్పె, శీతకల్లు తలసూపి చిక్క నయ్యె
 నిజలసత్వంబులు నిద్రావశము లయ్యె, రాత్రించరములనిహ్లాద మెసఁగె
 తే. నట్టిరాత్రిముఖమ్మన నమ్మహార, ధులు ముగురు దుఃఖకర్మితాత్ములు శ్రమాన్వి
 తులును గావున నమ్మట్టికెలనఁ గూరు,చుండి చింతించుచుండి రయ్యుద్ధవిధము. 8

చ. అలయిక నైసనిద్దరకు నామెత వెట్టుచుఁ గన్నుదోయి తె
 ప్పులు బలు వెక్కి మూత లయి పాటునకుం గడకట్టకున్న మే
 నులు మఱవంగనై కృపుడునుం గృతవగ్మయు నత్తమిల్లి ర
 త్తలమనఁ గార్యభారవరతం గలదుఃఖము శాంతి నొందఁగన్. 9

క. మెత్తని పాన్పుల పరపు, శ్శోత్తఁగఁ బాదమాలు నిద్రనొందెడు సుకుమా
 రోత్తములు వా ర్మోరపుతా, లొత్తఁగ మిడినేల నిద్ర నొంది రనదల్లె. 10

వ. ద్రోణపుత్రుండు క్రోధదండవ్యామానమానసుండై మహానాగంబువలె రోజుఁచు నిదు
 రింపక కూరుచుండి నానాసత్వపేషేవితంబును ఘోరదర్శనంబు నైన కాననంబు నలు
 వంకలఁ గలయఁ బరికించి వలవిటపివిటపంబులఁ గాకనహస్రంబులు తమతమకులూ
 యంబుల సుఖనిద్ర చేయుచుండఁ జూచుచుండె నంతఁ గొంతవడికి. 11

మ. కొఱవిం ద్రిప్పినరీతి గూడ్త నగుచుం గ్రి డ్లగ్నినిర్ణంబులై

మెఱయం బీంకళ దేహకాంతులు గడు న్నిన్నెల్లఁ గెంజాయలన్
నెఱయం జేయుచు ఘోరఘోణనఖముల్ నిర్నిద్రశస్త్రా కృతి
న్వఱల న్వచ్చె నులూక మొక్కఁడు వడిం దాఁర్చుండు నా తొప్పచున్.

12

అశ్వత్థామ యలూకంబు వచ్చి కాకులం జంపుట నాలోకిందుట.

ఉ. చప్పుడు నేయకుండ వటశాఖనయిం గడు నేర్పు పేర్పడన్
గుప్పన వ్రాలి లీన మయి కొమ్మలసందునఁ గొంతనేపు తా
నప్పు డడంగి వాయనము లన్నియు నిద్దర నుం టెఱింగి పెం
పుప్పతిలంగఁ బొంగుచు నమున్నతిఁ గైకొని ఘూక మాఁకటన్.

13

మ. శిరముల్ ద్రుంచియుఁ గొన్నిటిం జరణముల్ చెండాడి కొన్నింటి బే
రురముల్ చీలిచి కొన్నిటిన్ గఱులప ట్టూడించి కొన్నింటి న
చ్చరణాస్త్రాలు లయాంతకాకృతి విలాసం బేర్పడం జంపె న
త్తరుశాఖాగ్రములందుఁ బొందువడి నిద్రంబోవు కాకంబులన్.

14

తే. నిమనమున నెల్లఁ కుల నెమకి నెమకి, యిట్లు నధియించి ఘూక మావృక్షమండ
లాంతరం బెల్లఁ దచ్చరీరాంగములను, గప్ప కౌతూహలంబున నొప్పచుండె.

15

చ. పగతుఱఁ బట్టి త్రుంచి గరువంబున మెట్టెడుజోడు పోలికన్
దగినపతంగముం గనియు దానిపానర్చినచేత లెంచియుం
దగునుపజేశ మయ్యె నిది నా కని డెందమునం దలంచుచున్
మగఁటిమిఁ బూనెఁ గుంభజకుమారుఁడు కార్యవినిశ్చయంబునన్.

16

క. బలవంతులును గృతోత్సాహులు జయశీలురును శత్రుయోధులు వారిం
బాలియింప బ్రతిన వట్టితి, ఛలమునఁ గాకెట్లు కార్యసాధన మెనఁగున్.

17

మ. ఋజుమార్గంబున వారితోఁ బెనఁగ నే నేగం దలంపెట్టినన్
నిజ మగ్నిన్ శలభంబు ద్రెళ్ళుకగిది స్థివంబులం బాయనౌ
నజతుల్ వార లుపాయ మె యిచటఁ జేయం జెల్లు నియ్యర్థమున్
వృజనం బం చనఁ బోఁడు ధర్మవిదుఁ డేవీరుండు నిధారణిన్.

18

తే. తనకు విజయంబు సిద్ధించుదారి యెట్టి, మైనఁ గైకొని జనుఁడు కార్యం బొనర్ప
నొప్ప నప్పొండవులు విజయోచితములు, ననుచితము లెన్నియేఁజేసిరనితెలియమె.

సీ. అలసింపుడు వీఁగినపుడు విఱిగిన, యప్పుడు పఱచినయప్పు డనికె
గాకున్న యప్పుడుఁ గాఠీయపడునట్లు, దళవాయి నట్టెండై తఱలినపుడు
నడురేయిఁ గుమ్మనపుడును బెక్కులఱంగి, లయినట్లు చేఁ జక్క నయినయట్లు

వీ క్రమించి వివక్షచక్రముం దునుమాడ, నొప్పెడు నని శాస్త్ర మొప్పు జెప్ప
 తే. క్షత్రధర్మజ్ఞలీరీతి చనున యంధ్రు, గాని కా దని పలుకరు గాన నేను
 నిద్రితుల శాస్త్రపుల నెల్ల నేటిరేయి, జంపెద నటంచు నతఁడు సశ్చయ మొనర్చె.
 వ. ఇ ట్లతికౌర్యంబునఁ గ్రూరనిశ్చయంబు గావించి నిద్రితు లై యున్నకృతవర్మ
 ల మేల్కొలుపుటయు వారు తమనిద్రించుటకు సిగ్గుపడుచు నూరకున్నంత నతం
 డొక్కముహూర్తమాత్రంబు చింతించి కంట నీరు వెట్టుకొనుచు గిగ్గవకంఠంబున
 వారి కి ట్లనియె.

21

నీ. ఏకాదశాక్షాహిణీశుండు నేకవీరుండు నుద్గండబలుండు నైన
 కౌరవేశ్వరు యుద్రోకర్ముడై భీమనేనుడు నృశంసంబుగఁ దొడలు విడిచి
 పొలియించుటయ కాక, మూర్ధాభిషిక్తుఁ డాఘనునిశీర్షము కడకాలఁ దన్నెఁ
 బడి నేల వేదనాభరిముననే కాక, పరిభవంబున నిష్ఠ బడలు నృపతి
 తే. సంతసించుచుఁ బాంచాలు రెంతయేని, నవ్వు చార్చుచు నాడుచుఁగెప్పు మనుచు
 నంకు లొత్తుచు మొత్తుచు సతము భేదాబులివు దెనలెల్ల నిండించుచుండి రకట.
 వ. అదిగో దూరుపున నశ్వహేషితమ్ములునుగజబృంహితమ్ములును శూరులసింహనాద
 మ్ములును రథనేమినిస్వనమ్ములును విన వచ్చుచున్న వాకర్ణింపుడు.

23

శా. ఈయుద్ధంబున ధార్తరాష్ట్రబలమం దిద్ధాస్త్రవిద్వద్వరుల్
 వ్యాయామార్జితమత్రవారణశత్రుప్రాణుల్ మహాయోధు లా
 దాయాదాస్త్రహతాంగు లైరి విహీతప్రాప్తకాలమ్మునం
 గాయమ్ము ల్విడ కుంటి మీముగురముగ గన్గోగ శేషంబుగఁ.

24

ఆ. ఇట్లు లున్నయప్పు డెబ్బంగి కార్యంబు, నేయ నగునో మనకు శ్రేయ మెదియు
 తెలుపుఁ డయ్య మోహకలితంబు గాక మీ బుద్ధబలము కృతీ బొంది యున్న.
 వ. అనినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందనుం దిలకించి నిచెప్పినది వింటిని నీవు
 నాచెప్పినది విను మని యి ట్లనియె.

26

—కృపాచార్యుం డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట—

ఉ. దైవము పౌరుషంబు ననుద్వంద్వమునం బ్రతిబద్ధ లీజనుల్
 కేవలపౌరుషంబునను కేవలదైవమునం గ్రియాఫలం
 బీవసుధం బానంగదు ప్రవృత్తినివృత్తులు రెండు రెండిటన్
 గావలె గాని యొండిటను గానితెఱంగు నిజంబు సెప్పితె.

27

ఉ. వానలు గల్గిన గగము పండదు దున్నిన మంచిత్రేతము

వానలు లేకయుండినను బండదు లెన్నగ దున్ని బీజముల్
మానుగఁ జల్లినంతటఁ బాలంబున వానలు గల్గె నేని దై
వానుగర్థిఁ ఫలించు సరయం బురుహస్థముసిద్ధి యిట్టిదే.

28

ఉ. దైవబలం బెఱింగి కొని దానిచెసం బురుహస్థయత్నముం
జేవమెయిం బూనగ్నినను కీకుర నయ్యెడుఁ గార్యసిద్ధి యా
దైవబలంబు దప్పి పెడదారిని బోయెడునట్లు పౌరుషం
బేవగ నైనఁ గొల్పుటకు నెంచఁగఁ బోవెడు ప్రాజ్ఞఁ డెప్పుడున్.

29

ఆ. పురుషకార మెట్లు పొనఁగు దైవము కల్మి, బ్రాజ్ఞఁ డిట్లు తెలిసి పరఁగఁ జేయుఁ
గార్య మఫలగతికిఁ గా దెఱుంగనివాని, చేత విఫల మగుచుఁ జెడు నిజంబు.

30

తే. శ్రమమొనర్చకయొక్కఁడుఘమునబడయ, మఱియొకండుతయే శ్రమంపడియుఫలమొ
కింత యేనియుఁ బడయఁ డీయిద్ద తెన్న, దుర్దశులు నాఁగ నొప్పుచుందురు ధరిత్రి.

సీ. లాలసుం డయి దక్షుఁ డిలీలనే సుఖముగ జీవనము చేసి పొనరుచుండు
నతఁడు ప్రాయుకముగా నఖిఃపితార్థియై, కానఁగఁ బడుచుండు త్మోలమున
నారంభముల దక్షుఁ డగువాఁడు ఫల మందఁకుండు నేనియు దూఱు నొంద కుండు
నారంభమునఁ గానియతఁడు దైవమున ఘము నొందియును నిందలకు నెల వగుఁ
తే గార్యగతు లిట్లు యుడ నిక్కరణిఁ గానఁయొందుతెఱఁగున వర్తిం నుండు నతఁడు
పొందెడు ననర్థముల నని బుద్ధిమంతుఁ, లెఱిగి నీతిపథంబున నేగుచుండు.

32

తే. దైవపౌరుషము లహీనతం బొనఁగఁ, జేయుకార్యము విఫలమై చెడును వేలు
పులకు మొక్కుచు నారంభముల నొనర్చు, నట్టిదక్షుఁడు విఫలత్వ మందఁ డెప్పుడు.

తే. ధరణి వృద్ధోపసేవయుఁ దన్మతాను, వర్తనంబును సిద్ధికి వర్తము లగుఁ
గావునం బుద్ధిమంతుఁ డగ్గతి మెలంగి, సాధ్యసాధనపరుఁ డయి పౌరు మీఱు.

శా. రాగక్రోధభయాన్వితుండు నరుఁ డారంభంబులంజేసి దు
ర్యోగప్రాప్తి ననీశ్వరుండు ననమర్థం దై పరీభావమున్
రాఁగఁ సంపద లన్నియుం జెడఁగ శీఘ్రం బెల్లకష్టంబులున్
మూఁగఁ దుఃఖపరంపరాకలితుఁడై పోకారు నిక్కంబుగఁ.

35

వ. ఆకర్ణింపుము.

36

మ. మనదుర్యోధనుఁ డర్థలుఁడును గామ కోధమోహాన్వితుం
డును మూఁగు చవిచింతితుండును ఖలుఁడుం గావునన్ బుద్ధిమ
త్పనితోక్తుల్ విఁ నొల్ల కల్పు నుడల్ పాటించి పాపాత్ముడై

ఘనులం బొండపుల్ దృఢించి ప్రతిపక్షత్వంబు గాంచె గదా.

37

క. మున్నెఱుంగఁడు దుష్కీలుం, దున్నది తనశక్తి యెట్టిదో యని యుపు నా
పన్నుండై హితవాక్యములు నేనె విని నైతి ననుచు లావు తపించున్.

38

ఆ. అట్టిపాపపూరుషాఘమున్ మనమనుసరించి వానియనుమతిమొయి
నున్నకతన దారణోన్నత మనయంబు,దాసరించె మనకుఁ దలను దన్ని.

39

ఉ. ఆవ్యసనోపతాపితుఁడ నై విమనస్కుఁడ నొట నే నిటన్

భవ్య మెఱిగికోఁ గలుగుప్రజ్ఞ లభింపనివాఁడ నైతి నా

త్యవ్యవసాయమోహితుఁడు తద్విధమెల్ల సుహృజ్జనోక్తి సం

భాష్యముగా నొనర్చుకొని ప్రస్తుతి కెక్కుట లొప్ప నెప్పుడున్.

40

తే. కావునన్ మన మిప్పుడు కరినగరముఁ, జేరి ధృతరాష్ట్రునకును గాంధారికి మతి
మంతుఁ డగువిదురునకు నియ్యంతయు నెఱిఁగించి నడుతము వారు బోధించినట్లు.

క. జగతిం గార్యారంభము, తగ దని నామతము గాదు తగ నెఱిఁగి పొన

ర్పఁగ నగుఁ గాకుండిన దైవగతిం గొనఁ గలుగ దనుచు వగ పుడుగ నగున్.42

వ. అని కృపాచార్యుండు ధర్మార్థసహితముగఁ దెలిపిన విని ధనురాచార్యత్వజుండు

ప్రజ్వలితాగ్ని తెఱంగునఁ దఱుగనిశోకంబు త న్నెఱియుప నుత్తలంపఱుచిత్తంబునఁ

గృహకృతవర్మలదిక్కు మొగంబై యిట్లనియె.

43

—అశ్వశామ కృపకృతవర్మలతోఁ దనశిష్యులం జెఱింగింపలు—

చ. త్రిపురుషుండునుం దనకుఁ బాటిలుబుద్ధియె బుద్ధి యంచు లో

నితరుల బుద్ధులం దెగడ నెంచును బుద్ధిమదగ్రగణ్యుఁడన్

క్షితిపయి నే ననుం దెలియ నేరఁ డొకింతయుఁ జెంతఁ జేరి సం

స్తుతు లొనరించువారిఁ దనతో సరి చెప్పును జెప్పఁ డన్యుల్.

44

తే. చిత్తములు చిత్రగతులను జెలఁగుచుండు, దాన వైకల్యముచు బొందుఁ గాన బుద్ధు

లునుదదనుకూలముగఁ బుట్టిపొనరుచుండు, గుతలమునయందు మానవకోటులకును.

చ. కృతి యగువైద్యుఁ డామయమురీతి నెఱింగి తదీయశాంతి కం

చితగతి భేషజం బరసి చేయువిధంబునఁ గార్యయోగసం

గతి కగునట్లు బుద్ధి చొరఁగం బొనరింతురు బుద్ధిమంతు లి

ప్రతఁ గొనఁ బో కహంయు విఁకఁ జాలును బొమ్మని దూరు దానినిన్.

45

చ. మనుజుఁడు బాల్యమందు నొకమాడ్కిని యకావనమంగు మాఱుతీ

విని మఱివార్థకంబునను నేతొకరీతిని నై జ మైనబు

ద్విని గలవాడ యయ్య జగతిన్ వ్యసనాదుల బుద్ధి ప్రకృతం
బును గొనునట్టిడై తనదుబుద్ధికి బోల మొంగుచుండెడిన్.

47

క. కృతకృత్యము గామి దనఁచుతే తన కింపు గానిమాడ్కిం దోపం
గతి దప్పి మెలఁగు నన్నరు, డిత మెఱుంగం బాల కుండు నెపుడున్ జగతిన్.

48

సీ. ప్రజ్ఞానుగతిబుద్ధి బడిసి కార్యమ్ము న,మీక్షించు టుద్యోగలక్షణంబు
తమబుద్ధియే మాహాత్మర మని యెల్లరు, మారణాదికకర్మమార్గు లగుదు
రే నిష్ఠ శోక రాహిత్యముఁ గోరుచు, దెలుపుదు నాబుద్ధితెఱఁ గదెల్ల
స్మజియించి ప్రజల నయ్యజుడు వారికి నను, గుణముగాఁ గర్మముల్ కూర్చి పెట్టె
తే. బ్రహ్మణులకు నేదముక్షత్రవరున కోజ,మర్యులకు దాత్యమునుశూద్రవర్యులకుఁ ద్రి
వర్ణహితము ధర్మం బని పలికె నట్లు, కాక యున్నవా రధములు కాక యుండ్రె.

49

మ. ప్రణవం బైనమహీసురాన్వయమునం బ్రఖ్యాతి కెక్కంగ నే
జననం బందియు మందభాగ్యవశతన్ తుత్రోక్తధర్మంబు గై
కొని దివ్యాస్త్రములన్ గ్రహించి సమరక్షోణిం బ్రవర్తించి కా
దని దానిం దెగనాడి వెండియును బ్రహ్మ్యం బొందఁగా నెంతునే.

50

చ. అని మొననేను శస్త్రములు నస్త్రములుం గొని యుండ నొంజొకం
డనయమునన్ మదీయపితృహంతకుడై యును రూని యుండె వా
నిని గనుఁగొంచు నెట్లు ధరణి న్మన నోపుదు నింక తుత్రధ
ర్మనిరతి నొప్పి తండ్రియును రాజును బొందినచొప్ప పొందెదన్.

51

మ. జయహర్షంబున నేడు శాస్త్రపులు విశ్వస్తాత్ములై శస్త్రసం
చయముం బెట్టి తనుత్రముల్ విడి రణశ్రాంతాంగులై యేమటి
ల్లి యటన్ నిద్దుర వోపుచుంగు శిబిరాళిం బొంది నే నందుఁ జే
రి యొడల్ గానక పీఠు లట్లయినవారిం బట్టి బిట్టెసెదన్.

52

మ. శతమన్యుం డమరారులన్ బలెను ధృష్టద్యుమ్న ముఖ్యునిసం
తతులం దాఁకి హరుండు మున్ను పనులం దల్లించిన క్లెల్లర్
శతకోటిం బురుడించునాదునసికిన్ సంధించి మ్రందించి నా
పితృవాదాదిఋణంబు దీర్చి యమరాత్మ్యినిం బ్రవర్తించెదన్.

53

చ. అడిదముచేతఁ బూని పౌశయాంతకునట్టులు బిట్ట రేఁగి పే
ర్పడినపరాక్రమంబున నరాతులకుత్తుక లుత్తఱించి బ
ల్వొడ నయి భూతనంతతు లవుం బలికె యని ప్రస్తుతింప న

- ద్విదీదలఁ బీడ్గు పెంటలను కెల్లువమై వన వాఱఁ జేయుదున్. 54
- వ. అనిన విని కృపాచార్యుఁ డాచార్యునందనున కి ట్లనియె. 55
- కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసత్తులఁ జంప రా దని చెప్పట—
- చ. ప్రతికృతి సేయ నెంచి తది భాగ్యమ నిన్ను మరల్పు శక్తుఁడే
శతమఘః డట్టివాఁ డయిన సాధితశాత్రవలోక ! మాకు నీ
మత మిది సమృత మ్మిపుడు మార్గోపఁ జాలము గాని రేపు నీ
ప్రతిఘకుఁ బోలఁ దోడుపడి వత్తుము చొత్తుము విక్రమింతుమున్. 56
- క. మైమఱుపు విడిచి నీ వీరే మాకడ విశ్రమించి రేపాడి రిపు
స్తోమమ్ముఁ దునుమ నేగుము, మేమును దో డరుగుదే నమిశ్రధ్వంసీ. 57
- ఆ. నిద్ర లేక నీవు నెఱి దప్పియుంటివి, మేము నటులె కంటిమీఁది కెక్కి
బరువు దోఁఁ గూర్కు పరవశ మొనరించి, మలఁపుఁ గొనుచుచుండె మనల నిశ్రుఘ. 58
- క. ఈకృతవర్మయు నేనును, నీకుం బరివార మగుచు నిలువఁగ నీవున్
లోకాతీతపరాక్రమ, పాకంబున నదుము టరుదె పాంచాలకులన్. 59
- మ. కృతవర్మం డఖిలాశ్రువిద్వరుఁడు నీ వీమాతులుం డెట్టిఁడో
మతి నూహింతువు వీర లిర్వరును నీమైమర్వు లై యుండ నిక
గృతహస్తు బ్రగ్యహీతశస్త్రు నెదురన్ గిగ్గాడినూ డెంతపా
టి తలంపన్ శతమన్యుఁడు దలఁకెసిక డీల్పాటువన్ డిందెసిక. 60
- తే. కావున న్మన మీరేయిఁ గడపి యిచట, వేగినంతన కడఁగి యవ్వీళ్ళ కేగి
పేరువాడి పాంచలాదివైరినమితిఁజూపి వత్తము కాకున్నఁ జత్త మందు. 61
- వ. ఈరెండునుఁ గాక మఱియొక్కందు గా నేర దని హితంబు లాడుచున్న శారద్యతు
న కశ్వత్థామ క్రోధనంర క్తలోచనుండై యి ట్లనియె. 62
- క. ఆతురున కర్థచింతా, న్నీతునకు నమన్వతునకు విశ్రుతకామో
పేతునకు నిద్ర వట్టమి, భూతలమున నెఱుంగకున్న పురుషుఁడు గలఁడే. 63
- క. ఇం దొకఁ డొక్కడే నిద్రం దొలఁపన్ శక్తి గలిగి తనరెండు నాకుం
బొందుపడె నీచతుష్టయ, మంగున నిపు డెట్లు నిద్ర యగునో చెప్పుమా. 64
- ఉ. ఆయులోన నాజనకుఁ డ ట్లయిపోక దంపుచచ్చివ
రేయి బవభృగున్ మది పొరింబారిఁ గాల్చినయల్లు క్రాఁగెడిక
ప్రీతెను మర్మముల్ తనువు వీడుపడుం దలపోయఁ బాపపా
ద్యేలత గల్గువాని కిం దీనికి విందినదుఁఖ ముండునే. 65

క. చాపగురుఁ జంపితి మని; పాపులు పాంచాలసుతులు పలికడిపలుకుల్
రూపించి వినుచు ననుఁబోల్; వ్యాపకుఁడు నిమేషమాత్ర బ్రదుకం గలఁడే. 66

తే. బ్రాహ్మణోత్తము నాతండ్రి బట్టి కుతికఁ, గోసి నట్టిధృష్టమ్యము బాసటయగు
నెల్లరం బట్టి వధియింతు నిట్లు నేయ, కేను బ్రదుకంగఁ జాలుమనే ధరిత్రి. 67

వ. ఇదియునుం గాక. 68

ఉ. కూరునిచే దొడల్ విఱిగి కూలినయేలికకుయ్యి విన్నచో
నేరికిఁ గాని చిత్తము దహింపదొ కందొవ నీరు నింపదో
భూరమణుం డతండు మముబోటులు మేటిమగల్ సజీవులై
ధారణి నుండ నిట్లగుట తల్ప సుఖంబున నిద్ర వట్టునే. 69

మ. నరనారాయణరక్షితం బయిన నేనావారము స్మృట్టి కోఁ
దరమే యిద్రున కైన మర్త్యుల కింకం దర్కింపఁగా నేల యే
కరణింగాని జయింపఁగాఁ దలఁచి కిన్కం బూనియున్నట్టి నా
కరవాయిం గొలుపంగ నీ కగునె శౌర్యవ్యంజనం బిట్టిదే. 70

తే. వార్తికులు మిత్రపరిభవ మార్తిఁ దెలుపు, నప్పటియుచుండి నాచిత్త ముజడిపడుఁ
గాన సౌప్తికమున వారి గండడంచి, విశ్రమించి నిద్రించెద వినుము మామ. 71

వ. అని కృతనిశ్చయుం డయినభాగి నేయునకుఁ గృపాచార్యుండు మోడియును. 72

—కృపాచార్యుం డశ్వత్థామకు హితోపదేశము నేయుట—

చ. హిత మెఱుంగం దలంపు గలఁడేనియు మేధ యొకింత లేనియీ
క్షీతిజనుఁ డింద్రియంబులను జిక్కఁగఁ బట్టఁగ లేమి ధర్మసం
గతి దెలియంగ లేఁ డటులు కన్గొన మేధ గలాడ యయ్యు నీ
క్షీతి వినయంబు లేనతఁడు చేకొనఁ జాలఁడు ధర్మమార్గమున్. 73

నీ. చిరకాలము జమాడు నేవించియుచు బుధ,వరుల సూపరనంబు గరిటె వోలెఁ
దగ్గఁగఁపింపఁగ లేడు ధర్మము ప్రాజ్ఞు డు,పాసించి పండితపరిచయమున
నింతలోఁ బడయు జిహ్మిక సూపరనమును, బలె ధగ్మగతి యెల్ల వసుధయును
నియతేంద్రియుం డయి నెఱిమిఱి శుశ్రూషు, వైనమేధావి సర్వాగమములఁ

తే. దెలిసిగ్రాహ్యార్థముల నెఱ్ఱుతోలఁగఁద్రోయఁ,డనయుఁడవమానియును రాత్ముఁడైనవాఁడు
తనకుఁ గళ్యాణ మగుదిష్టమును ద్యజించి, పాపకర్మము లొనరింపఁ బాలుపడుచు.

ఆ. నాధవంతుఁ డైననరుని సుహృద్భయన్, పాతకములనుండి పాము గరపు
ముద్ర దానిలక్ష్మీ నొందు వాఁడొ నరు, ననఁచు లక్ష్మీ నొందనట్టివాఁడు. 74

చ. బహువిధవాక్యసంగతులఁ బ్రజ్ఞ గలట్టిరు దద్దనేర్తు రా
సుహృదలు చెప్పినట్లు విని సూన్యత మెంచుచు దుష్టకార్యముల్
విహితము లంచు నెంచక భువిం దమప్రాజ్ఞత సెల్ల సత్పథ
ప్రహితులు గాఁగ మాఱుదురు వారికి విద్యుతి గల్గి దెప్పుడుక. 76

వ. లోకప్రవృత్తి యిట్టియది కావున. 77

శా. నిశ్చించల్యము గల్గి నాపలుకలన్ నీచిత్తము న్నీన యీ
దుశ్చార్మితమునుండి మళ్ళికొనురీతు ల్వాందఁగాఁ జేసి ప్రా
యశ్చిత్తంబు దలంతువేఁ గొనదు కళ్యాణంబు లిట్లైనచోఁ
బశ్చాత్తాపము నొందఁ బోవు వెనుకక బాహుబలభ్రాజితా. 78

సీ. వినుము నిద్రితులను విగతాయుధులను వీ, తరభాశ్వలను భీతిఁ దరలువారి
విరిసినతలవారి శరణన్న వారిని, జంపరా దని ధర్మశాస్త్ర మెసగుఁ
బాంచాలు రిపుడు విశ్వస్తులై కవచాయు, ధమ్ములు విడిచి నిద్రావశమున
నొడ లెఱుంగక చచ్చి పడియున్నవారు నా, నుండు నిట్టియవస్థ నున్నవారిఁ

తే. బట్టి వధియించుదుర్మతి పారరహిత, మై యగాధమై ఘోరము నైననరిక
నీరధిం గూలి మునుఁగుట నిక్కువంబు, నిఖిలధర్మార్థవిడుఁడవు నీ వెఱుంగవె. 79

వ. వత్సా! శస్త్రాస్త్రవిడులలోన శ్రేష్ఠుఁడవని వేరు వడసితి వింతకు మున్నెన్నఁడు
నే నింతపాపమును జేసి యెఱుంగవు ధర్మజ్ఞప్రవరుఁడ విట్టి నీ వసంభావితరూపం
బైన దుష్కార్యం బాచరించితివ యేని మడుంగు మసి నంటిన ట్లగు సూర్యసం
కాశుండ వగునీవు సూర్యోదయం బగునంత సర్వభూతప్రకాశమానంబుగఁ బరా
క్రమించి శాస్త్రపుల నుక్కడంపు మనిన మామ కల్లుం డిట్లనియె. 80

—అశ్వత్థామ కృపునిమాటలు నిరాకరించి కాశ్యోన్ముఖుం డగుట—

తే. నిజము నీచెప్పినది యెల్ల నే నొకింత, విన్నపము నేయవలసిన విధము కలదు
వినుము మీయెల్లరసమక్షమునన ధర్మసేతువునుమున్న ప్రేంచి రా చెనఁటులెకద.

సీ. సన్యస్తశస్త్రీ నాజనకునిఁ బాంచాల, కులపాంసనుఁడు గోసె గురువు నాఁక
రథచక్ర మీలఁ గ్రుంగి రమణ చెడిన నెత్తు, నపుడు కర్ణునిఁ గూల్చె సర్వనుండు
విముఖుఁడై శస్త్రీము విడిచినభీష్ము శిఖిండి మున్నిడుకొని చెండె నరఁడు
వలదు త పునుచుండఁ బ్రాయోపవిష్టు భూ, రిశ్రవు సాత్యకి ద్రెన్వనేసె

తే. ధర్మ మెన్నక భీముఁడు తనగదాభి, ఘాతమున సుయోధనుఁ గూల్చెనాతఁడిపుడు
తోడలు తెగిభూతలంబునఁబడి మహార్థి, గుండునివి నాదుషర్మముల్ గోయకున్నె.

- క. ఇన్నివిధంబుల ధర్మము, భిన్నము గావించి నట్టిపిశునుల వారికా
మన్నింతు విట్టి నన్నుకా, మన్నింపవు దూరఁ జొచ్చినాడవు తగునే. 83
- కా. తండ్రిం జంపినవారి నెల్లరను నేధర్మంబునం జూడ కే
వాండ్రిం గన్గొనకుండ సౌప్తికమున న్వాల్వెట్టి ఖడింతు నా
కేంద్రంబుం గనుపింతుఁ బుర్వ నయి యుద్వింబట్టినం బట్టుదకా
జీత్రం బైన నహింతుఁ బూనిక నికం జెల్లింప కుండం జూమి. 84
- ల. ఊరకుండ నిమ స మోప నే నింకిట, నిద్రవోవుచుండ నేర నిట్లు
వేగిరించునన్ను వేడు నాఁగఁగ లేడు, మూఁడుజగములందుఁ బూరఁపుడయి. 85
- వ. అని పలికి సత్వరంబుగం దనతేరు పూన్పించి గురుపుత్రుండు ప్రాజ్ఞుఖుం డయి నడు
పం జొచ్చుటయుఁ గృప కృతవర్మ లతనిం బిలిచి యిట్లనిరి. 86
- కా. ఏకార్థంబున నిట్లు పచ్చితిమి నీ వేలయ్య మ మ్మొక్కపై
కాకుండ నివ్విదీపోవుచుంటి కట దుఃఖం బైన నేమైన నా
నేకీభూతులమై గమిత మనుడుకా హెచ్చిల్లి ద్రోణాత్మజం
డాకారంబును గొన్నక్రోధ మన డాయ న్వోచు తా నిట్లనున్. 87
- మ. శతసాహస్ర సత్త్వ యోధుల ననిం జక్కాడి న్యస్తాస్త్రిఁడై
జతనుం జేయనినాగురూత్తముని ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేరితి నీ
క్షీతిపైఁ గూల్చెనా నేను నాఖిలమతిం జేకొంచు నారీతి నీ
క్షీతిపైఁ గూల్చెద గొడ్డునుం బలె మహాసిం గోసి తత్కంఠముకా. 88
- తే. పుణ్యలోకఁబలం బొందఁ బోనిచావు, వాసికిం జెల్లు సన్నద్ధవర్మ లాత్త
కాగ్మకాధ్యాయుధుల రయి కదలి రండు, సత్తురేనయు రథికులై పడిగనిపుడు. 89
- వ. అని రథంబు దోలుకొని పొండవశిబిరాళమ ఖండితై చనియె గృపకృతవర్మలును
వాని ననుసరించినంత నమ్మువ్వరును మూఁ డిగ్గులతెఱుఁగున వెలుంగుచు నిద్రిత
జంబులై శిబిర ప్రదేశంబునకుం జసి రింతి గురనుతుం డాశారద్వతభోజుల నామం
త్రిణంబు చేసి ద్వారంబు సొచ్చుటయు నచ్చట.

— ఆశ్వత్థావకు శివు డు భూరూపంబునం దోచుట —

- సీ. జ్వాలమాలాకులాస్యంబు చంద్రార్కస, దృక్షప్ర కాశము రూక్షదేహ
పూర్ణిమైయాస్ర చర్మాంతరీయమ్మను, గృష్ణాజినోత్తరీ యేడితంబు
దంష్ట్రాకరాశవక్త్రము నాగయజ్ఞోప, వీతాంగదము లోకభీతిదమ్ము
నానాస్రహారణోద్యతానూనభజభూషి, తమ్ము నేత్రసహస్ర ద్యౌతమ్ము

- తే. పర్వతోన్నత ముగ్రరూప ప్రభంబు, హేమహర్షణ మత్యంతయాక్షణంబు
భూత మొక్కఁడు నగ్గురుపుత్రు నెదుటఁ, గానఁగా నచ్చె లోకభీకరము గాఁగ. 91
- శా. ఆభూతోన్నతరూపవేషము లశక్యంబుల్ వచింపంగ నె
తే భీమం బగుదానిఁ గాంచినను ధాత్రీధంబులుం బ్రేమ నె
నాభూతశ్రవణాక్షిపక్షముల నుగ్రాచ్చు ల్విజృంభించె నం
దాభీలంబుగ శంఖచక్రధరులయి రయ్యింతలో జేస వేల్. 92
- వ. యిట్లఖలలోకభయంకరం బగునమ్మహాభూతంబు లోచనగోచరం బగుటయు నమ్మ
హీసురనందనుండు. 93
- చ. వెఱ పొకయింతయే హృదయవిభిఁ దగుల్కొన నీక వీర మై
బిఱబిఱ శత్రువర్ష మొకపెట్టునఁ బెట్టుగ దానిపైఁ బడన్
దొఱఁగినఁ ద్రావె భూత మది దొడ్డశరంబుల నెల్లఁ బెద్దనో
ద్దెఱచి యుదన్వదంబునమితిం బడబాసల మట్లు వ్రేల్చిడిఁ. 94
- చ. తనశరజాల మాలలి వితావితయై చనఁ జూచి ద్రోణనం
దనుఁడు రయంబునన్ శుఁచివిధంబున వెల్లెడుశక్తిఁ బూని హు
మ్మని నిగిడించె మంట లెగయం జని భూతము నంటినం
తన యది త్రెస్సెఁ గల్పదిననాథునిఁ దాకి మహోల్కలైవడిఁ. 95
- మ. గురుపుత్రం డలుకన్ బిలాంతరగతకూరాహించందంబునం
గరవాలం బొటనుండి తీసి పయివం గా నద్ది భూతాంగగ
హ్వరమండఁ నకులంబు రీతిఁ బడివ మృయ్యై స్మహాశ్చిర్యమిం
బరఁగం జేయుచు నింతలోనఁ గడుకోపం పెర్పడం ప్రకటియ్యుఁ. 96
- క. తోమరివితతిం జక్ర, స్తోమంబును విసరివైవఁ దోడ్తో నడియ్యుఁ
గోమఱి పోయిన నశ్వ, త్థామ కడుం గినిసి శౌర్యధైర్యము లెనఁగన్. 97
- క. పురుహూతధ్వజనిభమై, వరదీప్తి న్వలుఁగుగదను వడి గొని వైవఁ
బరఁగించునంత భూతం, బరుదారఁగ దాని మ్రుంగె నావనునోటన్. 98
- ఉ. కైదుపు లట్లు వ మృగుట గన్గొని యెద్దియుఁ జేయఁ జాలమిఁ
మోఁడులు చూచువాఁ డగుచు మిక్కుట మైనజన ర్దనాకృతుల్
రోదసి నిండియుండుట గురుప్రభవుండు భయాంతరంగుఁడై
వేదన కయ్యై మాతులుఁడు విన్నినవాక్యము సంస్కరించుచున్. 99
- ఆ. సుహృదు లైనవార లహిత మైనను ఒభ్య, మెఱుంగఁ జేయునప్పు డెఱిగి యెఱిగి

- తద్గతి స్మృలంగఁ దలపోయకుండునన్నరుండు పరితపించు నన్నుఁ జోలి. 100
- తే. శాస్త్రదృష్టము లగుధర్మసంగతుల న, తిక్రమించి యెవఁడు హింసఁ దివిరి చేయు
నతఁడు ధర్మ్యపథచ్యుతుం డై కుఁపము, నందఁ బ్రతిహతిఁ బొరసెడు నది నిజంబు.
- తే. గోవు విప్రుని నృపతిని గురుని సఖుని, జడుని దల్లినిఁ దండ్రునిఁ బడఁతి భీతు
నంధు నున్మత్తునిఁ బ్రమత్తు నల్పజీవి, నిద్రతునిఁ జంపరా దని నీతికలదు. 102
- ఉ. మున్ను గురూపదిష్ట మయి పొల్చినధర్మ మతిక్రమించి నేఁ
దన్నని గానిమార్గమునఁ దీతినవాఁ డనయై మహావిప
త్తిన్నుఁడ నైతి నిట్టియెడఁ గేవలపౌరుష మేమి యయ్యెడుక
నన్నుతమై జగంబున నెసంగెడు దైవమ యెన్నిభంగులన్. 103
- క. నాదుర్విధానసంగతి, నీదుర్దశ సౌఖ్యటిల్లె నిది యొకభూతం
బాదైవదండ మట్లగు, నేదారియుఁ దోఁడకుండ నిష్పడు నాకున్. 104
- చ. కలుషిత మైననామన మొకానొకధర్మము కానిదానికై
మొలఁగెను దత్ఫలం బగుచు మీఁదఁ బడెన్ భయ మిట్లు దైవమే
కలను దొలంగఁ జేయునది గా నిపు డయ్యె హితంబు గాదు నా
తలఁపున నియ్యెడన్ గిరిసుతాప్రియునే శరణంబు వేడెదన్. 105
- చ. అతఁడు త్రిలోకరక్షకుఁ డనామయుఁ డక్షయుఁ డీశ్వరుం డుమా
పతి గిరిశండు రుద్రుండు కర్షహరుండు హరీంద్ర వంద్యుఁ డం
చితవిభవాభిరాముఁ డగుచిన్మయమూర్తి దయా ర్ద్రచిత్తుఁడై
ప్రతిభయ మైననాయెడరుఁ బాయగఁ జేసి శుభంబు గూర్చెడుక. 106
- అశ్వత్థామ భూతంజనకు భయ మంది శివుని శరణుఁ జొచ్చుట—
- చ. అని కృతనిశ్చయుం డగుచు నగ్గురుపుత్తుండు తేరు డిగ్గి న
మృనమున విశ్వరూపుని రమారమణీరమణేష్టమానసుక
మనసిజసంహరున్ హరు నమందగతిన్ స్మరియించి దేహ మ
ప్పన మొనరించువాఁ డగుచుఁ బ్రస్తుతులం బచరించె నెంచఁగన్. 107
- ఆ. న న్ననుగ్రహించి నాకు శరణమయి, యిపుడు దొడరినట్టియీవిపత్స
ముద్రముం దరించి పోఁ జేయ హరుఁ డని, ద్రోణిషేఖ యజింఁక దలఁచె నంత. 108
- క. హరుఁ డాతఁస్వనసాయం, బరుదారంగ నెఱిగి చేయు నది యెల్లమదిం
బరఁగఁ దలంచినమాత్రన్, వరకాంచనవేడి దోచె వారలయెడుటన్. 109
- ప. అమృహావేదియఁడు బాతవేదనుండు బౌలామాలాకులుండై నేలయు నిగియు

దిక్కులు విదిక్కులును నిండి వెలుగుచుండ నంచు దీప్తాశ్వనయనులు ననేకపాదశి
రోభుజులును రత్నచిత్రంగదధరులును ద్విపశైలప్రతీకాశులును శ్వవరాహోష్ఠి
రూపులును హయగోమాయుగోముఖులును ఋక్షమాద్భారవదనులును వ్యాఘ్రక్షీ
పిముఖులును దార్వాఘాటముఖులును మహామకరతిమివక్త్రులును సహస్రాక్షులును
బ్రదీప్తనేత్రజిహ్వలును జ్వాలాకర్ణులును జ్వాలాకేశులును జ్వలద్రోమచతుర్భుజ
ులును శంఖమాలాఽరికర్ణులును శంఖధ్వనిసమస్వనులును జటాధరులును బంచశిఖ
ులును ముండులును గృశోదరులును జతుర్దంష్ట్రులును జతుర్జిహ్వలును గుంచితమూ
ర్ధభుజులును శతశ్శీవజ్రహస్తులును భుశుతీపాశహస్తులును ధ్వజఽతాకఘంటాపర
శ్వధులును సర్పొచ్చితకీరీటులును సర్పాంగదధరులును జిత్రాభరణధారులును లో
నగువారు వేసవేలు పార్షదు లావిర్భవించి యాడుచుం బాడుచు వివిధవాదిత్రము
లు మొఱుయించుచు నెగురుచు దుముకుచు నుఱుకుచు నార్చుచు బాబ్బలి దును
శూలపట్టసపాణులు నానావిరాగవసనులు శత్రుభీకరులునై దర్శనమాత్రమున నెల్లర
నొల్లఁబోఁ జేయఁ జాలినపరాక్రమంబున నశ్వత్థామ సరికట్టి తన్మాహాత్యుజ్జ్వాసు
వులును సాప్తికదీక్షితులునై దర్శనమాత్రఁ ద్రైలోక్యంబునకు భయంబుపుట్టించు
బెట్టిదంపుచెయ్యులం జూపట్టుటయు నమృహారథోత్తముండు.

110

—శ్వత్థామకు శివుఁడు పశిక్యత మై ఖడ్గం బొసంగుట—

మ. తనకుం జట్టును ముట్టి బిట్టఱచుచుం ద్రైలోక్యము న్ముట్టనో
పినయ ట్లుండినవారి నారసి మర్దిక బీ తింతయుం గాన కా
ధనురాచార్యవరాత్మజన్ముండు రథస్థం బైనకోదండముం
గొని మార్వీనినదం బానర్చుచు లనద్దోధాంగుశిత్రాణుఁడై.

111

చ. శితశరముల్ పవిత్రములు చేతిధనుర్వరముల్ సమిత్తులు
న్నత మగువేదికాగ్నిసవనప్రధితాగ్ని యటంచు నెంచి న
న్నతమతి సామ్యమంత్రమున నోచి శరీరము వేల్చువాడ యై
శిరిగభుని దలంచి కలశీసుతిసూతి నయంబుపెంపునన్.

112

తే. వేల్చు నియ్యలంబున విశ్వనాథ, యాంగిరసవంశసంభవ మైనయీశ
రీరమును నీవు బలిగాఁ బరిగ్రహింపు, మాఁదబ్ధి మునింగి నే నయితి నిట్లు.

113

క. భూతములు నీదులోనన్, భూతంబులలోన నీవు పాలుపొందుదు వో

భూతేశ ! హవిర్యూతుఁడ, నైతి న్ననుఁ గొనుము పగఱ నడఁగించుమతిన్.

114

క. అనుచు నిజాత్మత్యాగం, బొనరించి గురుప్రభూతుఁ డూర్ధ్వభుజం డై

కనదనలనమృద్ధం బగుఁఘనవేదికమీఁది కుటికఁ గడ్డుధైర్యమునన్.

115

వ. ఇట్లుటికి జ్వాలాజాలమధ్యంబున నధిష్ఠించి నిశ్చేష్టుడై కూరుచుండి కొండొక కను
గండకుండినంతఁ గొంతలో నంతకాంతకుం డావిర్భవించి నవ్వుచు నతని కిట్లనియె.

సీ. వత్స! ప్రోణాత్మజ! వర మొసంగెడ నత్యశౌచార్జవత్యాగజపతపముఁ

తొంటి మత్యాదుల సతతంబు నీవు న, న్నారాధనము చేసినట్టివాఁడ

వాక్యఘోషును నన్ను ననిశ మారాధించు, నతనికన్న న్నాకు ఋతితలమున

నిష్ఠతముఁడు లేమియే నిక్కువము దానఁ, గలనఁ బాంచాలురఁ గాచినాఁడఁ

తే. గృష్ణనన్మాన మోతయుఁ గృతమ యయ్యెఁ, జెల్లెఁ బాంచాలురకుఁ గాల మెల్ల నింక
నీవు నెఱవేర్చుకొనలెమ్ము నీడుకోగ్గి, యని మహాఖడ్గ మొక్కఁ డాతని కొసంగి.

వ. మహాదేవుం డంతర్హితుడై తనతేజం బతనిదేహంబునం జూనుపుటయు నతం డత్యం
తతేజోవంతుడై వెలుంగుచు భూతాపహృతాస్త్రశస్త్రంబులు న్యందనంబునం గాం
చి యానందించుచు గృహణపాణియై పాండవశిబిరంబులోనికిం గండుమిగిలి పోవుచు
న్నం గని భూతగణం బతనివెన్నంటి పోయి నలుగడ నాక్రమించె ననిన ధృతరా
ష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొంగులై.

118

చ. అపు డట్లు దీప్తిమంతుఁ డగునగ్గునందనుఁ డట్లు వోవ నా
కృపకృతవర్మ లిర్దురు నొకించుక ధైర్యము గల్గి యుండి రో
కృపఁబులయట్లు పాపవిచికిత్స యెఱుంగక సాధ్వసంబునఁ
వ్యవగతచిత్తులై మరలి నట్టిర యెవో యెఱుంగఁ జెప్పమా.

119

క. కావలివా ర్వారింపం, గా వారలు మగుడ కరిగి కౌంతేయులపై
న్యాలియెల్లఁ దెగ నని, గావించిరో లేక తెగిరో కౌంతేయులచేఁ.

120

వ. తత్ప్రకారంబు నవిస్తరంబుగ నెఱింగింపు మనిన సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునిదెస
మొంగులై గుడుపుత్రుం డట్లు శిబిరంబు సొచ్చి పోవుచుం గృతప్రయత్నులై తనతో
డం గూడ రా నున్న కృపకృతవర్మలం గాంచి సంతసించుచు.

112

—అత్యథామ కృపకృతవర్మలతో శిబిరంబులం బ్రవేశింపట—

ఉ. చాలినవారు మీరలు రసం గల క్రియకోటి నెల్ల ను
న్మూలముగా నొనర్చుటకుఁ బూరుషసింహములార యిట్లు ని
ద్రాసు లైసకొండఱ పరాసనముం బాసరించి పుచ్చఁ గాఁ
జాల రటంచు నే రనఁగఁ జాలుమ రీధరణీతలంబునన్.

122

తే. వలదు లోనికి రా మీరు ద్వారదేశ, మండయుండుండు శిబిరంబులందు నే నొ

కరుడ చని యెల్లరం గూల్తుఁ గాలు నట్లు, చెదరి పాతెను వారలఁ జెడుఁ డీరు. 123
 వ. ఇట్లు నా నిశ్చయం బనిచెప్పి వారి నొప్పించి యప్పురుజుత్తముం డద్వారంబున భ
 యంబు దక్కి యొక్కరుండ లోనికిం జొచ్చి తద్వృత్తాంతం బంతయు నంతకుము
 న్న నవిస్తరంబుగ నెఱింగియున్నవాడ కావున నల్లనల్ల ధృష్టద్యుమ్నుని శిబిరం
 బునకుం జని. 124

—ఆశ్వత్థామ ధృష్టద్యుమ్నం జంపుట.—

క. పగలింటి నంగరంబునఁబగఱకు వె న్నీక వెనఁగి బహుశ్రాంతుల్
 మొగిఁ బర్వ నొడ లెఱంగక, జగతిం బడి పరిజనంబు పరిపరిఁ గూర్చెన్. 125
 వ. అ ట్లున్న ధృష్టద్యుమ్నుని కేతనంబున నల్లనం బ్రవేశించి యు దొక్కవోట. 126
 చ. పగడఁపుఁగోళ్లు హఠాందఘకుఁజెల్లు దట్టపుమేలుకట్లు మేల్
 తగటు నిగారంపుచెర తలాడలు పట్టుమెఱుంగుకున్నం
 నగునునుపాన్పునుం గలిగి న్నగ్గపందిరిఁజైమంచమం
 దగురుసుధూపముల్ దెనల కంటఁగ నిద్రింతుఁ డైనపార్శ్వపు. 127
 తే. ఊటటం జెంది తొమ్మిదై నునిచి కేలు, గుఱ్ఱు పెచ్చుచు నుఖ మొచుకొనుచు మేను
 మఱచి నిద్రించు ద్రుఢదకుమారు వానిఁ, జూచి గురుహతి కడగాఁ దాచి లేపె.
 మత్త. కాలితాకున మేలుకాంచి మొగమ్ము నుల్ముచు లేచి పాం
 చాలరాజతనూజుఁ డాగుగుసంభవుగ దనచెంగటన్
 బోలఁ గిన్నోని విక్రమింపఁగఁ బోవునంత రయంబునం
 గేలుఁదోయి నతండు పార్వతు కేశకు ల్గొని క్రుక్కుడై. 129
 చ. బలమున గ్రిందికిం దిగిచి పాదతలంబున నేలఁ బెట్టి వి
 ట్టలజడి పుట్టఁ గొట్టి యొడ లంతయు వింతగఁ నింపి పిండిగా
 నులిమియు ముప్పిఘాతముం నొంచియుఁ గించునియట్లు పట్టి పెం
 బాలయును నల్లయుం దొఱఁగి పోఁ బొడిచె న్వడిఁ గాలునేతులన్. 130
 తే. నిద్రచే వివశుం డయి నెఱి దొఱంగి, చేయునది లేక భయమున జెయ్య దక్కి
 యున్న పాంచాల్యుకంతమా దురమునందుఁ, ద్రొక్కి గ్రద్దియురుద్దియున్రోణుతూడు.
 వ. ఇ ట్లనేకప్రకారంబులఁ బశువుం బట్టి నట్లు చిత్రవధంబు నేయుచున్నంతఁ గొంత
 వడి కలుంగు వెడలింతుకొనం జూఁ కూఱకుండి యెట్టకేలకు నెట్టులో నోరుపెకలిం
 చుకొని ధృష్టద్యుమ్నుం డశ్వత్థామ క్షౌంఘ వచ్చునట్లు వికృతస్వరంబున ని
 ట్లనియె. 132

- శా. ఆచార్యాత్మజ! యిట్లు చంపు టుదితంబౌ శస్త్రముం దాల్చి నం
కోచం బింతయు లేక శీఘ్రగతి నాకుం జాపు రాఁ జేయు మే
నీచేతన సుకృతంపులోకములు నిర్నిద్రప్రభావమ్మునన్
బ్రాచీనోత్తమమార్గగాములు బలెం బ్రాపింతు నొక్కొత్తలోన్. 133
- వ. అనిన వానియవ్యక్తవచనంబుల కాగ్రహించుచు నశ్వత్థామ. 134
- ఆ. కలుగ వూర్ధ్వలోకములు గురుఘాతికి, నీవు ఖలుఁడ విట్టినికు శస్త్ర
మరణ మొప్పు దనుచు మాతంగమును సింగమట్లు ద్రుపదపుత్రు నాశ్రమించి. 135
- క. అతిమానుషవిక్రముఁడై, ఊతిసురుఁ డాద్రుపదసుతుని శితశస్త్రమున్
మృతినొందఁ జేయ నొల్లక, ప్రతిమర్మముఁ బొడిచి తన్ని వడి వధియించెన్. 136
- ఆ. అట్లు తన్ని చంపునప్పు డాధ్వని కంటి, పురమువారు మఱియుఁ బరిజనులును
మేలుకొంచి కాంచి మిడికి రూరక పెను, భూతమో యటంచు భీతి వొడమ. 137
- ఆ. సప్తతంత్రశువుఁ జంపినవిధమున, ద్రుపదసుతునిఁ జంపి ద్రోణసుతుఁడు
వెడలి చప్పరంబు వడివడి రథమెక్కి, యరిగె నొండుకడకు నార్పు లెనఁగ. 138
- ఉ. క్రూరత నట్లు పాండవులకు న్మౌనకాఁ డగువానిఁ జంపి దు
ర్వారబలుండు ద్రాణి శిబిరంబును వీడినయంతఁ గాంతలున్
ద్వారజనుల్ మహారవము పర్వఁగ నేడ్చిరి తేనిపోకకున్
జేరువ నున్నతేడ్లు విని చేరి యి దే మని పల్కెఁకల్కుచున్. 139
- శా. ద్రాణిం జూచినరాజపత్నులు భయభ్రాంతిన్ బ్రవర్తించుచున్
బ్రాణంబు లెగినట్టిరై బెగడి దైన్యం బేర్పడం బూర్వగీ
ర్యాఁబుండో మనుజుండో మే మెఱుంగ మీరాజేంద్రునిం జంపి యీ
క్షోణిం బోవుచునున్నవాఁ డదై రథఘంఠై రయం బేర్పడన్. 140
- అశ్వత్థామ కరికురగాదులతో యథాపన్యూత్తమాజనులం జంపుట.—
- క. ఎయిదుండు పొదివి పోరుం, డయనమునకు నడ్డుదగులుఁ డనవుడు వారల్
రయమున ద్రాణిం దలనడు,టయు నాతం డెల్లరం గడంక నెదిర్యెన్. 141
- వ. శూరాగ్రేసరుం డగునతం డ ట్లెదిర్చి పేర్చి శస్త్రప్రహారంబుల నేర్పుచుం
గాంతటిలోన. 142
- శా. కాద్రాస్త్రం బరివోసి యేసి భుజవీర్యంబుం బ్రదర్శించుచున్
ధుద్రుం డాప్రళయంబునం బలెఁ దగెన్ యాపింపనై యప్పు డ
క్షుద్రస్రాభవ మేర్పడం గవిసి కొంచున్ వారి నెల్లప్పుడున్

నీద్రం బోయనియట్లు చేసె నది నిర్నిద్ర ప్రభావంబునన్.

143

వ. అట్లప్పుదానుగుల నెల్లం బరిమార్చి యుత్తమాజసునివిడిదకుం జని శయనతలంబున
సుఖసుపుం డై యున్నవాని నరసి ధృష్టద్యుమ్నునిం జంపి న ట్లురంబునను గంతం
బునను గాలు వెట్టి మెట్టి పట్టిపడం గొట్టి చంపుటయునయ్యలికిడిం జేసి చెంతఁ జప్ప
రంబునశయనించి నిద్రించి యున్నయథామన్యుండు లేచి రాక్షసుండు వచ్చి తనయ
న్నంబారివుచ్చె నని నిశ్చయించి.

144

నీ. గద యెత్తి గురుపుత్రు హృదయంబుపైఁ బడ, బిట్టేయుటయు నారఁ డట్టె యెగిచి
తప్పించుకొని వాని నప్పడ వడిఁ బట్టి, ధరణీపైఁ బెట్టి పాదముల మెట్టి
భ్రాతలం జంపినఁగిదిని బశుమార, ఇప్రకారంబున నలిపి చంపి
యటఁ జని యచ్చొటచ్చొట నిద్రవోయెడు, వీరశేఖరుల మహారథులను

తే. దెలిసి నవయున శమిత పసులనుబోలె, నిశితనిస్త్రింశమునఁ జెండి నిఖిలమార్గ
ములను దిరుగుచు నెల్లరఁ బిలుకుమార్చి, మరలి మధ్యమ మైనగుల్మమునకేగి. 145

మ. అవలం జేరఁగఁ బెట్టి కైదువులు నిద్రాధీనులై యున్నభూ
ధవులం బట్టి వధించి పట్టెమున నేతన్మాత్రఁ దత్తత్ప్రదే
శవనద్యోధుల సాధులన్ మదగజాశ్వవ్రాతముం గూల్చి పె
ల్చు విహారం బానరించె మించి లయకాలప్రాప్తకాలుం డనన్.

146

క. త్రిప్పచు నిస్త్రింశమునం, దెప్పన నటకుచును గంత దేశము లాతం
డవ్నచు నర్వాంగంబులఁ, గప్పిన రక్తమున భయదగతి గన్పట్టెన్.

147

అశ్వశాప వ్రోపదీపుత్రులం జంపుట.

వ. ఇట్లు రక్తసిక్తాఖిలాంగుం డగుటంజేసి పరమభీషణమానుషాకారంబు దాచ్చి
యున్నభారద్వాజుం జూచియు నతండు గజఘటాదులం దెగ నేయునెడం బుట్టిన
దారుణారవంబు వినియు విహ్వలించి శిబిరంబులం గలవా రెల్లరునొండొరులం జూ
చుకొనుచు నతండు రాక్షసుండు కాని నరుండు కా డని తలంచుచుఁ బెంపారుసా
ధ్వసంబునం జలించుచుఁ గన్నులు మూసికొని వానిబాటెం బడి మడియుచుండిరిట్లు
సోమకుల నెల్లఁ ద్రోళ్ళ నేయుచున్నంత మేలుకాంచి ద్రౌపదేయులును శిఖిండిప్ర
భృతులును బ్రభద్రకులును ధృష్టద్యుమ్నాదులవధంబు విని క్రోధతామ్రాక్షులై
తక్షణంబ ధనురాదిసాధనంబులు గ్రహించి ధనురాచార్యనందనుంజట్టుముట్టి తెట్టలు
గట్టు నట్లు శరపరంపరలం గొట్టి బిట్టార్పుటయు నాజగజెట్టి కట్టల్కా సింహనాదం
బు గావించి రథావరోహణంబు చేసి వాలునుం బలుకయుం గొని ద్రౌపదీపుత్రుల
నవిధంబునకుం బఱుతెంచి.

148

శ్రీ కృష్ణ భారతము.

- సీ. కుక్షి దేశంఁమునందుఁ గ్రూరఖడ్గంబునఁ, బ్రతివింధ్యుఁ డెగ నేసి మృతునిఁ జేసెఁ
జేసిన సుతసోముఁ డీసునఁ బ్రానంబు, పటవియు నసెఁ బూని యతిమె ద్రాణి
ద్రాణియు నయ్యసిపాణిఁ దునుఁగఁ జేసి, పట్టెఁబునం బార్వభాగ మేసె
నేసిన సంఘన్నహృదయుఁడై భీమనే, నసుతుండు హతుఁ డయి వసుధ వ్రాలె
- తే. వ్రాలినకా శతాసికుండు రథము చక్ర, మెత్తి గురుసూతి తొమ్మున మొత్తుటయు న
తఁడు గనలి వాని బిట్టేసి పుడమిఁ ద్రోచి, తలయు నట్టయు వేలుగాఁ దఱగి వైచె.
- మ. శ్రుతకర్ణుం డను డీరసంబున వడికా ద్రోణాయనిం దాఁకి త
న్నుతిభేదాన్వితసవ్యబాహువు గుడెన్ నొప్పించినం గోఁఁఘూ
ర్ణితనేత్రుం డయి వాని మో మతఁ డసిం ద్రెక్కోలుగాఁ జెక్కి వై
కృతునిఁ జేసి ఫరిత్రిపైఁ బడ నొసర్చెం బేర్చి మెల్లార్చుచున్. 150
- ఉ. అయ్యులి వాంకించి విజయాత్మజుఁ డాశ్రుతకీర్తి లేచి లోఁ
స్రయ్యనికన్క తన్కఁ గడుఁ గ్రూరశరంబుల ద్రాణి నేయుఁడన్
జయ్యన వానిని బలుక జర్జరితంబులుగా నొనర్చి తా
నయ్యసి వానిమస్త మిల నాడెడుదానిగఁ జేసె నీసుచన్. 151
- వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుల నేవురం బంచత్వంబునొందించినంత శిఖండి ప్రభద్రకనమేతుండై
యశ్వత్థామం బాదివి నానాప్రహరణంబులం బ్రహరించి. 152
- అశ్వత్థామ శిఖండిప్రభృతిపాంచాలరంబాదివి చంఘట.
- తే. భుకుటితలమున నొకశిలీముఖము గ్రుచ్చి, హెచ్చి యార్చిననాగ్రహంబెనక మెనఁగ
ద్రోణందనుఁ డాతని దొడ్డమేను, రెండుతుండెంబులై పడ గండరించె. 153
- ఉ. శాంతసవాంతకుం దునిమి చాపగురుప్రభవుం డొకింతయే
శాంతి వహింప కిట్టు నటు చక్రమణం బొనరించుచు న్భయ
స్వాతులు గాన నల్గడలు వాఱుప్రభద్రకులన్ విరాటపై
న్యాతరవర్తులన్ ద్రుపదునన్వయబాతులఁ ద్రుంచె నెల్లరన్. 154
- వ. ఇవ్విధంబునఁ బాండుపాంచాలప్రభద్రకనైస్యంబులం గలవారి నెల్ల నసి మార్గవిశా
రదుం డేటి యేటి చంపుచుండె నట్టియెడ హతశేషు లగువా రంతకుమున్న ప్రభ
నాగంధ ౫ మొదలు ప్రతిదినంబును సిద్రానమయంబున రక్తాస్యయు రక్తనయన
య రక్తమాల్యానులేపయు రక్తాంబరధరయు నీలవర్ణయుఁ బాశవాస్తయు నగు
నొక్కకుటుంబిని కాశరాత్రి తెఱంగున ఘోరాశారయై పాదుచు నాడుచు నిరా
యుఘ్న : ద్రితలు నగు యోధులను వహిశ్చకుంజరాదులఁ బ శెంబులం బట్టి

కొట్టి కట్టి గురునందనునిచెంతకుం గొనిపోవునట్లు నతండు వారి నెల్ల జంపునట్లు ను స్వప్నంబు గొంచుచున్నవారు గావున నతైఱుం గంతయు సంతరంగంబుల స్మరించుకొనుచు నియ్యది స్వప్నఫలం బని నిశ్చయించుకొనుచు శిబిరంబునం గలవారలెల్ల దైవోపహతులు గావున నుడివోనిబీరంబునంజేసి యశ్వత్థామ నెదిరించుటయు నయ్యుద్ధదుర్మదుండు కొందఱిపాదంబులు దునిమియుఁ గొందఱికరంబులు నఱికియుఁ గొందఱిజఘనంబులు ద్రుఁచియు గొందఱిఁజొక్కలు ముక్కలు చేసియుఁ గొందఱి పక్కలు ప్రక్కలించియుఁ గొందఱిశిరంబులు దఱిగియు నిల్లు గజాశ్వాసులతో నందఱు జిందువందు సేయుచున్నంత నిది యేమి యితఁ డెవ్వఁ డియ్యది యేమి శబ్దం బేటి కిట్లు సేయుచున్నవాఁ డితండు కాలాంతకయముండో యని యాక్రోశించువారును శస్త్రాస్త్రంబులు దాల్చకయ నిద్రావరవశత్వంబున యుద్ధనన్నద్ధులగు వారును భయంబు మెపునఁ గర్తవ్యం బెఱుగక నప్తసంజ్ఞలై కరంబుల నూయవులం బట్టికొని వెల్లెబోవుచు బమ్మఱించువారును దూరదూరంబున నుండియు మీఁది కెగిరి పడ నుంకించువారును నొడ లెఱుంగక యసంబద్ధముగ నేమేని పలుకువారును గేశపాశంబులు వీడ వసనంబు లెఱుంగ కస్త్రాణులు జార నోడి పాఱువారును మోహవశంబునం జేసి తమ్ముఁ దా మెఱుంగక బ్రమయువారును వికృతంబుగ నార్చువారును నై యోధులను బంధనంబులు త్రొంచుకొని మూత్రపురీషంబులు విడుచుచుఁ బెల్లఱచుచు నిట్లునట్లునట్లువం బాడుకరితురంగాదులను బొదివి పోనీక వీరక మెయి యనుముచు భూతప్రేతపిశాచగణంబులకుఁ గరంబు తృప్తి గావించుచుండ నట్టియెడఁ వెఱచి పఱచుప్రాణికోటులఁ బాదఘట్టచంబునఁ బుట్టినపరాగంబు భూమ్యాకాశంబు లాక్రమించి చీకటుల నినుమడింపఁ జేయుటయు శిబిరంబులం గల జనంబులు పితృభ్రాతృపుత్రాదుల నెఱుంగక తమ్ముం దామ కాలద్రబోధితులై కూల్చుకొనుచుండఁ గొందఱు హాతాత పుత్రా యని గోత్రనామాంబు లుచ్చరించుకొనుచు హాహాకారంబు చేయుచు ద్వారంబులఁ గుల్మంబులం బాసి యుట్టునట్లుం బాఱుచుండ గురుపుత్రుండు వారి నారసి వారిని పోరి ప్రాణంబులు దీయుచుండ నిల్లు భీకరప్రకారంబునఁగోలుమనంగినవానిబాఱి బడకెట్టలో తప్పించుకొని జీవితాశం బడి శిబిరద్వారంబు చేరినవారిం గృపకృతవర్మ లడ్డగించి ముక్తకేశలు గృతాంజలులై శరణంబు వేడినను ద్రోణపుత్రప్రియం బభిలషించి పోనీక పొదిగి వధించుచుండి రిట్లు మువ్వరును మూడగ్గు లట్లు వినాశనంబు నొందించినంత నెందుఁ జూచినను కబంధంబులును గునిగినశిరంబులును దెగినకరంబులును విడిగిన కాళ్లును

ముక్కలైనచోక్కలును బాడి యైనతోడలును గజగ్రాత్రఖండంబులును దురంగంగ
శకలంబులును విశీర్ణాయుధంబులును గలుగ నప్పండవశిబిరంబు ఘోతదర్శనం
బయ్యె నయ్యెడ. 155

సీ. హతశేషు లగువార లార్తస్వరంబున, నేడ్చుచు నిది ఘోరమిట్లు తగునె
పార్థులు నన్నిధిం బరంగనియప్ప డీ, క్రూరు డిట్టులు చేయఁగూడఁ గాని
కృష్ణనహాయుఁ డాజిష్టుఁ డుండినచోట, యక్షరక్షోగణ మైన నగునె
పరమధార్మికుఁ డైనపార్థుండు సుపుని, న్యస్తశస్త్రుఁ బ్రమత్తు నర్థిజనుని

ఆ. ముక్తకేశుఁ గేలుమోడ్చిన వానిని, బాటుఁ బోతుఁ జంపఁ బాలువడునె
యనుచుఁ బలుకుచుండు నాక్షణమున నెల్ల, వారిఁబట్టి తునిమె బాడబుండు. 156

ఆ. నెత్తు వట్టువాటి నెగసిన పెందూళి, నడచె నట్లు గురునికొడుకు రెండు
జాలలోన శిబిరపాళియంతయుఁ బీన్లు, పెంటఁ గా నొనర్చె బృథివిసురుండు. 157

వ. ఆనమయంబున. 158

శా. భూతప్రేతపిశాచసంఘములు సంపూర్ణానుమోదంబునఁ
బ్రీతిం జేసి నపుత్రమిత్రకముగా విచ్చేసి యచ్చోటికిఁ
మాతంగాదుల నెత్తురాని వసతో మాంసంబు భక్షించి ప్ర
ఖ్యాతాఖ్యుం డగుద్రోణునందనుని కార్యం బెంచె నొ నం చెడఁ. 159

మత్త. శైలదంతులు దీర్ఘశంఖులు శింకుకర్ణులు పింగళుల్
నీలకంఠులు భీషణాస్యులు నిత్యశైరవనివ్వనుల్
జాలపాదులు పంచవాదులు సర్వజిహ్వలు రాక్షసుల్
గ్రోలి రాశిదిరాంతరంబునఁ గ్రొత్త నెత్తురు మొత్తముల్. 160

క. ఇది యా నిది మే లిదివర, మిది రుచ్యం బనివచించు చెంతయుఁ బ్రీతిం
గదిరినమదుల న్నంజుడు, కొడుగక తిని నల్ల ద్రావికొని రట సోకుల్. 161

వ. ఇట్లు క్రవ్యాదగుణంబులు మేదోమాంసమజ్జాశివసార క్రాదులం దృష్టిఁ జెంది
మత్తిల్లి పరమహర్షంబున నృత్యంబు నేయుచుండ సంతసించుచు నాచార్యునంద
నుండు గల్పాంతంబున లోకంబు లెల్లం గాల్చి చల్లారిన ధనంజయుని చందంబున
శిబిరంబు నిరవశేషంబు గావించి శమియించి రక్తసిక్తం బయినతనకృపాణంబు
నెత్తుటం జొత్తిల్లిన తనకరంబుతో నేకీభూతం బయిన చందంబునం బొందుపడ
నిద్రఁజేసి ప్రవేశమందుం బోలె నిధనంబునం జేసి నీశ్వబం బైనపాండవశిబిరంబు
భూతసమయంబున నిర్గమించి ద్వారదేశంబున నున్న భోజగౌతములం గలిసికొని

హర్షించుచుఁ బాంచాలనృంజయాదుల నెల్లం బాలిపుచ్చుట లో నగు తన విక్రమ క్రమం బంతయుం దెలియఁ జెప్పినవారు హర్షించుచు వానికిం బ్రియంబుగా భుజాస్ఫాలనసింహనాదంబులు గావించి రని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుం గాంచి పెండియు.

సీ. అకట నిద్రితు లై సమాసోమకాదుల, కారాత్రి దారుణ మమ్యె నట్లు
మహితవిక్రమమున మనవారి నెల్లరఁ, దెగటార్చి నట్టియాధీరవరులు
నేమఱిపాటున నిట్టులుండినదానఁ, దెగటారిపోనైరి యగ్రవలన
నేమందు లోకమం దెవ్వారికిని గాల, పర్యాయమును దాట వలనుగాదు

తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁడనుసంజయూతొలుతన, గురుసుతుఁడునామపుత్రువకుఁజ మంబు
కోరి ఇట్లేటికిం జేయ కూరకుండె, నిపుడు చేయఁ గతం బెద్ది యెఱుంగఁ జెపుమ.

మ. అనినఁ సంజయుఁ డిట్లను న్గురుసుతుం డప్పార్థభీతిం బాన

ర్పన సంకల్పము నేయఁ డెప్ప డచటఁవారున్ హృషీకేశుఁడు

శినివహ్యుండును లేనికాల మనుచు స్వీకించి తా నిష్ఠాన

రైచు గర్జం బిటు తత్సమక్షమున నాజిష్ఠుండు నే జాలునే.

164

—ఆశ్వత్థామ కృపకృతవర్మలం గూడి దుర్యోధనుని కడకు వచ్చుట.—

వ. ఆకర్ణింపు మిట్లు నిద్రితు లయినవారిం జూపి వచ్చిన గురునందనుం గృపకృతవర్మ
లానందంబునంగ్రచ్చి గాఁగిలించుకొని మెచ్చుకొనుచున్నంత నతండు సంతసించుచు
ద్రౌపదేయాదులును బాంచాలసోమకాదులునుం దెగిరి మనము కృతకృత్యుల మైతి
మి మనపుణ్యంబున దుర్యోధనుండు సజీవుండై యుండె నేని వాని కిత్తెఱంగెఱింగిం
సవలయుం దడయక పోవుదము లెం డనిన వారు నిది లెస్సమాటయట్లుచేయుద
మని రథంబు లధిష్ఠించి యచ్చోట గదలి దుర్యోధనుండు పడియున్న చోటునకుం
జని యచ్చట.

165

సీ. భగ్ననక్తుం డయి పడి భూతలంబున, నొంటూర్చునంజాక యున్నవాని
నోట ముక్కులనెత్తె మాటికిం గ్రక్కుచు, వేదనాభరమున వేగువాని
భక్షణానక్తి శ్వాపదముఖసత్వముల్, మూఁగిన నెట్టకే నాఁగువాని
రుధిరపంకంబున విధివశంబున బ్రంగి, విగతచేష్టుం డయి వగచువాని

తే. నందడించెడునార్తిమై సంతతంబు, మూల్గుచుండెడు వాని వాపోవువానిఁ

గౌరవేశ్వరుఁ గాంచి రాభూతిభుజులు, మువ్వరుం దవ్వ దవ్వలఁ బోవుచుండి.

వ. ఇట్లు కాంచీరయంబున రథావగోహణంబు గావించి పచ్చి వానిం బరివారించి వేడి
మధ్యంబునఁ ద్రేతాగ్నులు నాఁ గూరుచుండి నిట్టూర్చు నిగిడించి దుఃఖించుచు

నన్నరనాథముఖనిస్సరం బైన దుధిరంబు హస్తతలంబులం దుడుచుచున్నంతఁగొంత
వడికిఁ గృపాచార్యుండు. 167

మ. అకటా దైవము చేయలేనిది లే దావంతయుం గాని యే
రిక దాని గడవంగ నీడఁ గలవా రేకాదశాక్షాహిణీ
ప్రకటప్రాభవుఁ డీనుయోధనుఁ డనిం బ్రాణంబులం బాయనై
నకలాఁగంబులు రక్తసిక్తములు గా త్కృమండలిం గూలునే. 168

ఉ. కాంచిత రయ్య కాంచనవికన్వరవర్ణుఁడు వీని చెంగుట్
గాంచనభూషితం బగుచుఁ గ్రాలెపనిగ్గద స్వప్రయాణమం
దెంచఁగ వెంటనఁటి చన నిచ్చ పొనర్చి చితాగ్నిఁగాయ మ
ర్పించఁగ నున్న భ ర్యసరివిం గనుఁజ్ఞుడు నిట్టిపట్టునఁ. 169

సీ. మూర్ధాభిషిక్తుల మొదటిలెక్కకు వచ్చుప్రభువు ధూళిం బ్రుగి పడునె యిట్లు
ఁగతుఁటం బరిమార్చుమగఁటిమి గలతేఁడు, ఁగవారిచే నిల్లు బడలువడునె
భూపాలవృతుఁ డయి మ్రొక్కు లందుఁభుండు, క్రవ్యాదవృతుఁడయికానఁబడునె
ద్విజనేవితుం డయి విత్త మిచ్చెడువొర, యస్రపనేవితుం డగునె నేఁడు

ఆ. కష్ట మింతకంటెఁ గలదె వేటొక్కఁడు, దైవసంఘటనము దాట వశమె
యెంతవారి కైన నిక్కొరవేంద్రసి, మాట దడవ నేల మనకు నిపుడు. 170

వ. అని పలవించుచున్నంత నశ్వత్థామ దుర్యోధనుం జూచి. 171

— అశ్వశామ దుర్యోధనునితో సంభాషించుట —

మ. అయయో నిన్ను ధనుర్ధరప్రవరులం దాద్యుండు సంకర్షణ
ప్రియశిష్యుండు ధనేశ్వరోపముఁడు దోర్నిర్యంబునం దోఁగు నం
చు యథార్థస్తుతు లాచరింతు బుధు లీక్షోణీస్థలంబందు నీ
యయమే మ్రోఁగెడు నిట్టి నీ వరులకుం బ్రాణంబు లర్పించితే. 172

క. బలవంతుఁడ వగునీయెడ, నలభీముఁడు వివర మరసినట్టిఁడ యగుచుఁ
బూలియించె ననఁగఁ గాలమ, బలవత్తిర మనుచుఁ దెలియ వలసినదయ్యెన్. 173

సీ. ధర్మజ్ఞుఁ డగుని న్నధర్మయుగం జంపె, బాపుడై తలఁ దన్ని పవనసుతుఁడు
దగ దని ధర్మనందనుఁడు కృష్ణాష్టాశ్రుతో, వానింప లైరి పాపమని యెఱిగి
వారు నిందాపాత్రు లైరి వంచనఁజేసి, చంపినభీముని జగమ తిట్టు
నిట్టివో రారాజు నేము చంపితి మని, వా రెల్లు చెప్పకో నేరుతు రొకా

తే. రాముఁ డెప్పు గదాయుధభూమి నాదుఁఁజూచు సుయోధనున కేఁడు చాలఁడనుచుఁ

శెప్ప నీవు కురుక్షేత్రనీనుచుందుఁ గలనఁ దెగి తుత్తమఁ బైఁగతికి నైతి. 174
 శా. నీకై శోకము నొందఁగా వలదు గానీ నీదుమాతాపితల్
 చీఁకుల్ వృద్ధులు పుత్రశోకకలితుల్ భీషించుచు న్వార లీ
 లోకంబుం దెటు జీవయాత్రఁ గడువఁ లో నెంతురో యంచు నే
 నేకాలంబును జింత నేయుదు మదిన్ హీనాతిహీనంబుగన్. 175

—అశ్వశామ దుశ్యోధనుం గని పలవించుట—

తే. ధన్యుడవు నీవు ధర్మయుద్ధంబుచేసి, తెగితి కృష్ణాష్టనులు నిన్నుఁ ద్రైచుపట్ల
 నూరకుండుట నిందార్హు లైరి వారు, సిగ్గు లే క్లు జీవింప్రొ షీతితలమున. 176
 మ. మతిఁ గాంక్షించినవెల్లఁ దీర్చి ప్రజలకా మన్నించి రక్షించు భూ
 పతితోఁ బోవఁగ లేక లేకుల గుచుం బ్రాణంబు లాశించునీ
 కృతవర్మఁ గృపుని న్ననుం దెగడుదుం గీ డెంచి చీ యంచు నీ
 షీతి మామువ్వరికంటె లే రధము లోగీర్వాణరాడ్విక్రమా. 177

తరువోజ. నాకు మాతండ్రి కేనామాతులునకు, నవరత్నఖచితముల్ నవ్యభూషలును
 రాకేందుధవళహర్మ్యంబులుం ధనము, రాసు లొనంగి గౌరవబుద్ధిఁ గొలుతు
 ఏకరణింబొల్పునేమెప్పు బంధు,బృందంబుతోఁ బొంది యెల్లభోగములు
 కైకొని యజ్ఞముల్ గావించి పేర్కొ, గాంచితి మెప్పుడుకా ఘనతతో నొప్పి. 178

తే. ఇట్టిమే మిట్లు నినుఁ బాసి యెల్లు బ్రదుకు,వారమో కాని నీ వెల్ల పార్థివుని
 మున్న కొనిపోవుచుంటి మేమును భవత్సహాయులము గామి కార్తుల మైతి మనఘ.

చ. నిను బెడఁబాసి మే మవని నిల్చిన దుఃఖము కాక సౌఖ్య మె
 స్తనరెడు శాంతి గల్గుటకు నుండెడుమాగ్గము లెవ్వి నీ వొన
 ర్చిననుకృతంబులం దలఁచి రేలుఁ బవల్లును గుందు వుట్టఁగా
 మనియును జచ్చివట్టిరమ మానవనాథ పచింప నేటికి. 180

ఆ. ఈవు స్వర్గమునకు నేగి నామాలుగాఁ, బూజ చేసి గురుని మ్రొక్కి నీదు
 కొడుకుకుఁజ్ఞ పిసిగి గొంత ధృష్టద్యుమ్నుఁ, బిలుకుచూర్చె ననుచుఁ దెలుపుమాఁ.
 వ. పదంఁడి బాహ్నిక సోమదత్త భూరిశ్రవ సైనిధవాదిమహారథుఁ యథాక్షేప్తంబుగ
 నాపేర నాలింగనము చేసికొని యనామయం బడుగు మవి చెప్పి వానిమొగింబునై
 దృష్టి నిగిఁగించి యశ్వశామ వెడియు ని స్తనియె, 182

తరళము. బ్రదికియుంటివి గాన నీచెవిసండు వట్లు వగింతు ప
 ర్మిది సమాహితచిత్తుడై విను మేము మువ్వర మిద్దెనా

బ్రదికి యుంటిమి పాండవేయులు వాసుదేవశిష్యురల్
బ్రదికియుండిరి యేమ్య రద్దైన వాహినీద్వితయంబునన్.

182

సీ మఱియు నాకర్ణింపు మనుజేంద్ర సాప్తిక, నమయంబున నేను సాహసమున
నరిశిబిరంబుల కరిగి ధృష్టద్యుమ్ను, మునుమున్న పశువునుం బోలె జంపి
తద్రాతృపుత్రులఁ దడనంతరము కూల్చి, ద్రాపదేయుల వెన్క రూపుమాపి
పదపడి వడి మత్స్యపాంచాలపైనిక, నరుల నందఱఁ బట్టి వరున గోసి

తే. చావఁ గా నున్న గజవాజినంఘములను, పట్టి గిట్టిచి విడిదల పట్టునందుఁ
బ్రాణి యొక్కటి లేకుండునగిది వారి, చేతకుం బ్రతిచేసి వచ్చితి నరేంద్ర. 184

మ. హరియుక్ సాత్యకి పాండుపుత్రకులు నారూచోటులం దెందున్
బరికింపం బడ రెండుఁ బోయిరొ ననుం బ్రత్యక్షమృత్యుపమున్
గురుకార్యాచరణైకదత్తు విని గగ్గో లైసతద్దేశమున్
బరివర్జించి యెఱుంగి బోయిరొ భయభ్రాంతాత్ములై డాఁగఁగన్. 185

—దుశ్యోధనుడు గురుపుత్రునిచేతను సంతసించుచు మృతుం డగుట—

వ. అనిన దుర్యోధనుం డాత్మప్రియంబు లగునవ్వచనంబుల కానందించి లేనికక్కి దెచ్చు
కొని మెల్లన ని ట్లనియె. 186

ఆ. కురుపితామహుండు గురుండును గడ్డుండు, చేరి మీరు ముగురు చేసినంత
కార్య మెన్నఁడేని గాని చేయనిమాట, నిక్కువం బటంచు నేఁ దలంతు. 187

ఆ. తుద్రుఁ డైనద్రుపదసూనుఁ డాపడవాలు, తా శిఖండితోడ ధరణిఁ ద్రెళ్ళె
ననుట నేను జిత్తమం దెంతు నింద్రుని, కెత్తు వత్తు ననుచు నిట్టియెడల. 188

వ. మీకు శివం బయ్యెడుఁ బోయిరండు పునస్సంగమంబు స్వర్గంబున నయ్యెడుం గావుత
మని పలికి మఱిపలుక కూరకుండి కొండొక సేపులోనఁ బ్రాణంబులు విడిచి స్వర్గం
బునకు నిర్గమించె నంగ వారు మువ్వరు మువ్వగున నవ్వసుమతీపతి మేదినిం బడి
యున్న మేనుఁ గాఁగిలించుకొని మరలి మరలి జూచుచుం గదలి కనకరథంబు
లెక్కి కరినగరమార్గంబు వట్టి బెట్టు దుఃఖించుచు నహర్ముఖంబునం జని రివ్వీసం
బున నీదుర్మంత్రంబునంజేసి కురుపాండవకుయం బయ్యె గృష్ణద్వైపాయనుండు నా
కనుగ్రహించినదివ్యదృష్టి నీకొడుకుతోడం బోయినట్టిదయ్యె నని సంజయుండు ధృత
రాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన విని నైమిశారణ్యవాసు లటమిదివృత్తాంతం బెట్లు
ప్రవర్తించె నని సూతు నడుగుటయును, 189

అ శ్వా సాం త ము.

ఉ. భారతధర్మమార్గము లబద్ధము లార్యనిషిద్ధమల్ దురా
చారము లంచు దూఱుచు నిశాచరభావముఁబూని దుర్జనుల్
వారక సంఘరింతు రిల వారల కేగతి గల్గఁ జేయుదో
ధారణి నుద్ధరింపఁ గదె తద్భవబాధ లడంచి మాధవా.

190

క. సకలచరాచరకర్తవ్య, సకలేశుఁడ వైన నీకళక్యముగలదే
యింక నేమిచెప్ప లోకంబకలంకస్థితిఁ దలిర్చునటు నేయఁ గదే.

191

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
సమానాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
సాప్తకపర్వంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ

బాలాత్రి పురసుందర్యై నమః

శ్రీకృష్ణభారతము

సాప్తికపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము

—:0:—

యాయజ్ఞాకకులమం

వై యుంశీయుఁ బూర్వనిర్మితాచారములం

బాయనివాడన యై మదిఁ

జేయుగా నీసేవ నన్ను జేకొను మీశా.

1

౯. అక్కఱకుండు శౌన కాడమహామునుల కిట్లనియె నట్లారాత్రి వేఁగుటయునంతి నక్కడ
ధృష్టద్యున్న సారథి ధర్మరాజుపాలికిం బరతెంచి నరిచేవనంబు నేయుచు నిట్లనియె. 2

— ఐ పీ క ప ర్య మ. —

సీ. అకట యేమందు నోనక లేశ కృష్ణకృతవర్మలతో ద్రాణి వచ్చి రేణు
మనవీడు సొచ్చి స్రవత్తులై నిద్రించు, మనవారి నందఱు దునిమి వైచె
ద్రోవడనందను లేవుగుం దెగిరి ధ్మస్తద్యున్నఁ డీలై తజ్జనులతో ని
ఖండియుఁ దెగటారె గజవాజిగణముతో, మత్స్యపాంచాలురు మడిసిపోయి

తే చెల్లి శివీరంబు శూన్య మయ్యెం దలంక, గండ్ర గొడ్డంగి నటకెమ కాననంబు
నగన బలె నీద పైనికులందు నటకునట్టియెడ ఘోరినాదంబు పుట్టె నధిప. 3

క. కృత్తిఃర్మ నేమనించుచు, గతి గానక నే నొకండ కాల్పడ నెట్లో
బ్రతికి యిటు వచ్చినాడను, మతిమాలిన వాడ నగుచు మనుజాధీశా. 4

మ. అని వాక్రుచ్చెడునక్కతోరవచనం బాలించి హాసంచుఁ బా
యానిశోకంబునఁ బాకముం జెడిసచిత్తాంభోజుఁ పై ధర్మజం
డనుతాపంబున సోలి వ్రాలె ధర కత్యంతత్వరణ వ్రాలు నా
తనిఁ జేట్టిరి సాత్వతుండు ననుజుల్ తాత్పర్యవర్ణధర్మిణి. 5

వ. కొండొకవడికి లభజేతస్కుండై విహ్వలించుచు నెలుంగు రాల్పడ ధర్మరా జిట్లని
ఖిలించె. 6

—ధర్మరాజు పుత్రులు లోనగునా రిశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట—

సీ. తెలియ రా దెట్టివారలకేనియుం గార్యగతుల నెల్లఁకు బరాజితు లగుదురు
గల్చి యోడుడు రోడి గెల్తు రథ మనర్థముగ ననర్థం బర్థముగను దోచు
జయ మజయాకార మయి పరాజయము జయ మయి పోవుచు నుగడు నననియందు
మేము వైరులఁ బుత్రమిత్రబంధపనమ, స్వితము జయించియు జితుల మైతి

ఆ. మీజయము దలఁపఁ బరాజయమే కాని, జయము కాదు కలన జయము కాంచి
యముని దుఃఖి మంద నై నది గావునఁ, బరులచే జయింపఁబడితి నేను. 7

క. ధనకాంతమై సుహృద్వధ, మొనరించి జయంబు గాంచు టూహింపఁగ ని
ట్లొనరినదానం బాపంబునకంఠై మిపు లొకండు పోలునె తలఁపన్. 8

మహా. శరనారాచాతిదంష్ట్రాజ్వలిత మసిరసజ్జమ్ము చాపోన్నతాస్య
బురుమార్ద్రశబ్దనాదం బుడితఁగమ్మగవ్యూహసంహారచంచ
చ్ఛరణం బత్యుగ్రకోపాస్పదము భయదమై చాఁగురాధేయసింహే
శ్వరముం గైకోని తుత్రవ్రజ మకట కటా వ్రాలెనే నిద్రోహన్. 9

చ. కనకమహారథప్రాదము కాండతరంగము శక్తిమీనమున్
ఘనతరకాయుక్తభ్రమము గంధగజద్వజనక్ర మశ్వర
త్సనిచయ మున్నతోన్నతగుణకృణనారప మైనద్రోణజీ
వననిధి నీది భూధవులు వ్యర్థము గా హతు లైరె నిద్రోహన్. 10

ఉ. కేతకధూమకేతువు ప్రకీర్ణశరాఽర్చి యమర్షవాతమః
జ్యోతలసేమిఘోషము విశాలతనుత్రవరాస్త్రహామ మ
త్యోతత సైన్యకూడహనాతినమ్మధము భీష్మవహ్నివి
ఖ్యాతరణాటవిం దొలఁగఁ గల్గినయోధులు త్రెళ్ళిచే కటా. 11

ఆ. ధరఁ బ్రమత్తుఁ డైనసరుని విద్యాతపశ్శ్రీలు వొందఁ బోవు జిష్ణుఁ డప్ర
మత్తు డగుటఁ గాదె మొత్తి శాత్రవకోటి, స్వర్గ మేలుచున్నవాడ చూడె. 12

మత్త. ఇన్నినాటలు కయ్యమం దొకయింత నేగికిఁ గాని వా
రిన్నిశీధిని నిట్లు గూలుట లెన్న సాగర మెల్ల సం
పన్ను లైనవణిక్కుమారులు పాయఁ దాటి యొకింతలో
నున్నకయ్య చునింగినట్టుల యుండఁ గాదె తలంపఁగన్. 13

ప. అని మఱియును. 14

ఉ. అక్కట కన్నతండ్రి మను పారదీవోయినదాన నెంతయుం

బొక్కెడుయాజ్ఞ సేని నిజపుత్రులు భారలు వోక విన్ననై
మిక్కిలిశోక భారమున మీఁడును గ్రిందు నెఱుంగ కా ర్తిమై
నెక్కరణి మెలంగెడినో యేమయి పోయెడినో తలంపఁగఁ.

15

వ. అని మిక్కిలి పొక్కుచు నకులుం బిలిచి యి ట్లనియె.

16

చ. దురహిల మందభాగ్య యగుద్రోవది నేడు కృశానురూపశో
కరసము పెల్లున నకుల ! క్రన్నన నీ నట కేగి యత్తలొ
దరి సహమాత్మపక్షజనతన్ గొని రమ్మ రయమ్మ పెంపునం
బారలెడువాయవంబులను బూన్చినస్యందన మెక్కి చక్కటిన్.

17

వ. అని చెప్పిన సతం డతండు చెప్పినచోప్పున రథం బెక్కి యుపస్థావ్యంబునకుం జనియె
ధర్మనందనుండును భాతృజనపరివృతుండై పరిదేవనంబు నేయుచు భూతగణాను
కీర్ణంబు నుగ్రరూపంబు నగునిదశిబిరంబునకుం జని పీనుంగుపెట యైనయచ్చోటఁ
బలుదెఱంగులం బరియలై నెత్తుట నత్తిమిల్లి నేలం బడియున్న పుత్రమిత్ర బాంధవా
దిగాత్రంబులు సూచి యేచినశోకంబున నశ్రుపూర్ణలోచనంబుండై కరం బాక్రందనంబు
నేయుచు మూర్ఛిల్లి ధరణిం ద్రెళ్ళినం గని కృష్ణాదు లతని నూటార్చి తేర్చి లేవనెత్తి
రత్తఱి నకులుండు ద్రోవదిం దోడుకొని వచ్చుటయు నామె యుపస్థావ్యంబున నవ్వీప్రి
యంబు విన్నది మొదలుకొని కన్నీరు మున్నీరై పాఱ నేడ్చుచు నచ్చటికి వచ్చి తేరు
డిగ్గి సమీరసమీరితం బయినకదళివలెం గంపించుచుఁ దమోగ్రస్తచంద్రబింబంబు
చందంబునఁ జెన్ను దఱిగిన మొగంబుతో ధర్మరాజుం జేర నరిగి కరం బాక్రోశించు
చు భూమిపయి బడియె భీమ సేనుం డమృనిని నిజబాహువులం గ్రుచ్చి లేవ నెత్తి
యాశ్వాసించుటయు నయ్యవ మ కన్నీరు కరతలంబున నెత్తుకొనుచు భ్రాతృసహితుం
డై యున్న ధర్మజనిదిక్కు మొగం బై పొక్కుచు ని ట్లనియె.

18

ధర్మరాజు ద్రోవని మాడించుట—

చ. కడుపునఁ గన్నబిడ్డలను గాలున కప్పనచేసి రాజ్యముం
బడసితి తుత్ర ధర్మమున భాగ్య మ దెంతని చెప్పవచ్చు నీ
కడిమియు నీదుసౌఖ్యమునె గాని యొకప్పు నుభద్రుఁడవ్వి నే
నెడఁదఁ దలంపఁ గా నెఱుంగ పెంతటిధన్యుఁడ వీవు చూడఁగఁ.

19

౬. కన్నకొడుకు లెల్లఁ గడతేరి రొకనినే,దలఁప నెఱుంగ విపుడు ఖలుఁడు ద్రాణి
నిదురవోపువారినిం జంపె నన నాడు,కాయ మెఱియు నగ్నిఁ గాల్చినట్లు.

20

క. పుట్టక విప్రు డయ్యుం బట్టెము చేఁ బట్టి ధర్మసద్ధతి విడిచెం

- గట్టిడి క్రూరకిరాతునియట్టిండై నిద్రఁ జంపె నందఱ నకటా. 21
- శతవత్సరము. భూరితరదుఃఖజలపూరమున ముని వెతఁ బూముడ నే నిపు డని
గూరుఁ డగుద్రోణసుతుఁ గూల్చి తనచేత కనుకూల మగునట్టిఫలమున్
సైరముగఁ గైకొననికొంతయినకాలమునకున్ సయిఁగ గానియెడలన్
మీ రెఱుంగ నిట్టియెడ మే నివ్విడిచి ప్రాయమున మీఁదిగలికిం జనియెడన్. 22
- వ. అని పలికి పాంచాలరాజతనయ పాండవార్జునగ్రభాగంబునం గూలఁబడుటయు
నారాజున్ ప్రియమహిమి దిలకించి యనునయించుచు ని ట్లనియె. 23
- ఉ. నీకు నెఱుంగరాని దవనీస్థలి నింతయు నుండఁ బోవునే
వాకొన నేల ధర్మగతివర్తనము నిన్ను నీదుసోదరుల్
నీకొడుకుల్ స్వధర్మమున నిల్చి రణా బాసరించి స్వర్గముం
గైకొని రట్టివారికయి కాంతరొ చింత యొనర్ప నొప్పనే. 24
- ఉ. చెల్లు నటంద మాద్విజుఁడు చేసినచేతకు మాఱునేత నా
కెల్ల విధంబులం బ్రియమయే నది సాధ్యము నాఁగ నొప్పనే
త్రెళ్ళగ నేసి తా నిపుడు ద్రిమ్మటియై చనుదూర దేశముం
దెల్ల మెఱుంగ రాని దనిఁ ద్రొక్కొనఁ జూచుట యెట్లు చెప్పమా. 25
- వ. అనినఁ బాంచాలి పాండవార్జున కి ట్లనియె. 26
- క. దూరగతుఁ డైనపాపాచారునిపతనంబు చూడ సాఁగక యున్నన్
బోర వధియించి వానిశిరోరత్నముఁ దెచ్చి చూప రూపనఁ జెల్లున్. 27
- ఆ. సహజ మైనదాని సంగ్రహించి భవచ్ఛిరంబునందు భూషణంబుగా న
లంకరించి లోనిసంకటం బిదివోన, బ్రదుకఁ దలఁచియుంటి పార్థివేంద్ర. 28
- ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభరింప భీమనేను నియోగింపుట—
- వ. అని చెప్పి యప్పుడ భీమనేనుం దరియ నరిగి. 29
- ఉ. రాత్రిఁ దనుత్రముల్ విడిచి రక్షకవర్గముఁ దారు నిద్రమై
గాత్ర మెఱుంగకున్నతఱిఁ గ్రౌర్యమునం దురితం బాసరెన్ నా
ధాత్రిపతిప్రియుం డతనిదర్ప మడంప ననుగ్రహింపవే
క్షత్రియధర్మముం దలఁచి శరబరుని మృదు వానపుడు నాన్. 30
- క. ఆపదలు నిస్తరింపఁగ, నేపురుషుఁడు నిన్నుఁ బోలఁ డిల విక్రమమున్
రూపింప నిన్నుఁ జూపియ, చూపం దగు నేరి నైన శూరవరేణ్య. 31
- నీ. జతుగృహాపలమహా సాగరమగ్నుల, కేపురుషేంద్రుఁడు ద్వీప మయ్యె

బ్రహ్మయంబువలె వైనబకహిసింబాదుల, నేర్పి లోకం బేలె నేఘునుండు
చేచకార్దిత నయి నీచత్వమాన వైన, నాగతి కయ్యె నేనాగబలుండు
నను నభ కీడ్చిననాలిదుశ్శాసను, జంపి నన్నేలె నేసారభుజుండు.

32

తే. మఱియు నెన్నేనిబన్నముల్ మాన్ప నేమ, హామహుం డట్టిసి విట్టిచో మదీయ
తాప మాటంగ ద్రోణపుత్రకుని నేడు, పట్టి గిట్టించి సుఖ వయి పరగు మఘ.
వ. అని పాంచాలి పరిపరివిధంబులఁ బరిదేవనంబు నేయుచుం జెప్పినయప్పలుకు లాలించి
కోపఘూర్ణితనయనుండై భీమసేనుండు కాంచనరథం బొందు పూన్ప బూచి నకులుని
సారభ్యంబున నియమించి ధనుగ్భాగ పాణియై దానిపై నధిరోహించి నజ్యం బైన
కార్యకంబు మ్రొయించుచు నశ్వేతాను రథమార్గంబు పట్టి యతిత్వరితగతిం
దేరు మరలించుచుం బోయె నట్లు భీమసేనుండు వోయినంత గదాగ్రజంబు పాండ
వాగ్రజం గాంచి యిట్లనియె.

34

అనినము. కొడుకులను జూపె నతిఘోరగతి నంచున్

గడుకొనినశోకమున గాడ్పుతనయుం డొ
క్కండ చనియె ద్రోణసుతుఁ గయ్యమునయందున్
గెడపెద నటంచుఁ గడుకిన్క జత గాఁగన్.

35

శా. నీకుం గూర్చెనుభీమసేనుఁడు కడున్ గృచ్చుబునం బొందెడిన్
వాకొందు నివను మాగురూర్ధ్వపునిక్రేవన్ బ్రహ్మశీర్షంబునా
లోకైకస్తుత ముత్రరాజ మెనఁగన్ లో నెన్న నయ్యుత్ర మీ
లోకం బెల్ల నిమేషమాత్రమునఁ గాల్పుం బెల్ల బల్పేతలన్.

36

— శ్రీకృష్ణుండు యశ్వశృంగపుత్రాంతము చెప్పుట—

నీ. ఆననురాచార్యుఁ డర్జునునకుఁ బ్రీతి, పూర్వకముగ నిచ్చె మున్నుదాని
నిచ్చినం దెలిసి నహింస కశ్వతామ, యేకాంతమునఁ దండ్రియెడకుఁ జేరి
కన్నబిడ్డ బెట్టి కవ్వడికిన్ బ్రహ్మశిర ముత్ర మిచ్చితి చెల్లునె యిది
యని చాపలమున వేడినఁ దగడ్రి వాత్సర్యమునఁ బుత్రునకు నస్త్రమును నొసంగి

తే. యెట్టిరూపదలఁ బైన నిమ్మహాస్త్రమును బ్రయోగింపవలదు భూజనులమీఁద
నేమ రా దని శాసించి యీ వొకప్పు, జైన సన్మార్గనిరతుండ వగుము వత్స.

37

వ. అనిన జనకునివచనం బప్రీతులగుగం దొంచి దురాత్ము డగు నతండు సర్వకళ్యాణ
విముఖుడై నగపుష్పెల్లన మహిమండలంబెల్లె ద్రిమ్మొను మీరు ననచానంబు
నేయుచున్న సమయంబున ద్వారకాపురంబునకు వచ్చి యొక్కఁగా జేకాంతంబున
ననుద్రుతీరంబున విహరించుచు నాతో నవ్వచు నిట్లనియె.

38

మ. భరతాచార్యుఁడు మధురము తపముం బాటించి పెక్కేండ్లు న
న్నరుదారంగ నగస్త్యమానికరుణా బ్రాహ్మణ గాఁ జేసె నై
శ్వరముఁ బ్రహ్మశిరోభిధాన మది నాస్వాధీన మే నిష్ఠు నీ
కొరిము గైకొని నీదుచక్రమును నా కొప్పుర నర్పింపుమా.

39

తరలము. అనిన నేను బ్రియాబు నొందినయట్లు పల్కుచు నల్లు లోఁ
గొని ద్విజోత్తమ దేవదానవకోటు లన్నియుఁ గూడినఁ
నను నెదుర్పఁగ లేవు వీర్యమునఁ శతౌశము నేని యె
వ్వనికి లేదు నీ కెఱుంగఁగ బల్కుముఁటి నెఱుగుమా.

40

క. ఇదె కార్ముక మిదె చక్రం, బిదె గద యిదె శక్తి నీకు నిన్నిటిలో నె
య్యది యెత్త సాధ్య మయ్యెను, నది యిచ్చెదఁ బుచ్చుకొనఁ గదయ్యా యనుచున్.
వ. నీబ్రహ్మశిరోఽమాత్రాబు నాకు వలదు వలకును నాయూముఁకములన్నియుఁ
బ్రదర్శించుటయు నతండు నాతోడి పరిస్పర్థజేసి వజ్రనాథం బగునహస్రాంబు గోరు
కొనిన నే నిదె కొమ్మని యెదుట బెట్టితి నతండును.

42

తరువోజ. తనవామకరమునఁ దఱలుపఁ బోయి, తరము గాకున్నంత దక్షిణహస్త
మునఁ బట్టి యెత్తంగఁ బోయియు నట్లు, పానఁగక కరయుగ్మమును బూన్చి లావు
పొనరించి కదలుపం పానఁగక విన్న, బోయి డస్సినచాదమున నొప్పి కార్య
మునకుఁ గడంగక మొగిఁ జూచువాని, మొగము గన్గొని పల్క మొనసితి నిట్లు.

43

వ. గురుపుత్రా! దేవమనుష్యాదులలోఁ బరమప్రమాణము నొంది ద్వంద్వయుద్ధంబున
దేవదేవుని మెప్పించి పాశుపతాస్త్రాబు వడసి ప్రసిద్ధి గాంచి నాకుఁ బరమప్రియుం
డై ప్రాణమే నిచ్చుటకు దగినమిత్రుడైన గాండీవధన్వుడు గాని నానహధర్మచారిణి
యైన రుక్మిణియుండు ననత్కుమారునంశంబునం బుట్టిన ప్రద్యుమ్నండు గాని బల
రామ గద సాంబాదులు గాని ద్వారకావాసు లగువృష్ణ్యంధకమహారథులు గాని
మతిమెవ్వరేయుం గాని నీవలె నన్నీచక్రరాజ మిమ్మని యగ్నివారు లేరు నేనీ
చక్రగాజుబు హిమవత్పాదమునఁ బుడ్రొడేండ్లు ఘోరం బగు బ్రహ్మచర్యంబునఁ ద
పమాచరించి సాధించితి నీవెఱుంగ కడిగితివి కానీ దీనంజేసి వేనితోడం బోర నొందితివి
చెప్ప మనిన నతం డిట్లుమె.

44

మ. ఎరు: బూటించి యరుశ్చ గాంచి వెరుగ న్నితోడనే పోరి భూ
జన మెన్నంగ జయము నొందుచుతిమైః జక్రం బపేక్షించితిన్
ఘన తేజోఽరిభయంకరం బయినచక్రం బుండుటంజేసియే

నిను గెల్వం గలవాడు ముజ్జగముల న్లేడంచు నే నెంచెదన్.

45

వ. అనిన నేను భరతాచార్యపుత్రుం డనుగౌరవంబున నప్పుడు కొంతధనంబును గొన్నిరత్నంబులును గొన్నిరథ్యంబులు నిచ్చి యంపిపుచ్చితఁ జపలుండును గ్రూరుండు నగునాదురాత్ముండు బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రశాస్త్రు బెఱింగినవాడు కావున వానిబాఱినుండి మనభీచుసేనుండు రక్షణీయుం డని చెప్పి యప్పురుషోత్తముండు నిజస్యందనంబున సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పబలాహకంబులం బూన్చి విశ్వకర్మనిర్మితంబయినగరుడధ్వజం బెత్తి దారుకుండు దెచ్చిన దాశార్హుండు సాత్యకిసహదేవుల నటనిలువ నియమించి తాను నొక లెక్కి యుగ్వంబులపగ్గంబులును మునికోలయు గొనిన నర్జునుండును యుధిష్ఠిరుండును వానిపిఱుంద నధిష్ఠించి రపుడు రథస్థు లగు వారుమువ్వరు నింద్రాశ్వినులచందంబునం బొందుపడి భీచుసేనుండు చనినమార్గంబు వట్టి రయంబునం జని యొక్కింతదూరంబునం గూడ ముట్టి వారించినను ద్విషదర్థ సముద్యతుం డగునతండు వారిమాట గైకొన కంత మున్న గురునందచుండు కరిన గరమార్గంబు విడిచి గంగాతీరంబున వేదవ్యాసమునీంద్రునినన్నిధికిం జని యున్నవాఁడని విని యున్నవాఁడు కావున దనవారు సూచుచుండ నతిరయంబున గుఱ్ఱింబుల నదలించుకొనుచు నచ్చోటికిం జని సలిల్పప్రాంతంబున ఋషిగణపరివృతుండై కూరుచున్న పారాశర్యునిచెత రజోమలినుం డగునశ్వత్థామం గాంచి శరాంచితం బైనశరానంబు చేతఁ బట్టుకొని నిలు నిలు మని యదలించుచు బైకుఱికి నంత నతండును.

46

—అశ్వత్థామార్జునులు బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రములు ప్రయోగించుకొనుట.—

మహా. తనపైకి న్వచ్చువానిం ధనువురు శరముల్ దాల్చి పెల్లార్చువానిన్
ఘనరోషాకీర్ణరక్తోగ్రనయనయుగళుం గాంచి భీమున్ రథస్థున్
వెనుకం గృష్ణార్జునాదుల్ వెనుకొనుటయు హృద్విధికి నీతి కొల్పున్
దనుపెల్లం గంప మొదం దలఁచె విడువ నస్త్రుంబు నత్కుత్తమాబున్

47

గీ. ఒకయిషికముఁ జేకొని యుచితరీతి, నండు బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రరాజ

మెనఁగున ట్లభిమంత్రించి యేసె నెల్ల, జగ మసాడవ మగు నని సరభసమున.

48

మత్త. అయ్యిషీకమునందుఁ గల్పమునందుఁ బోలె మహానలం

బ యొడం జనియించి లోకము లన్నియు దృటిలోపల్

బ్రయ్య నేర్చెనునట్లు మందుదుఁ బొంగి రాఁ గని మాధవుం

శయ్యుపద్రవ మెల్ల జిఘ్రుక కారఁ జూపుచు ని ట్లనున్.

49

- శా. హా హా హా శరతేంచ నల్లదిగొ చాపాచార్యసంపాదితం
బై హర్షోదెడునత్తరాజ మిపు డొండ్రుంబునం దీనియు
త్సాహంబుం గడతేర్ప గా దదియె యేతత్కాలమం దేసి నీ
దేహజ్ఞాతుల నిన్నుఁ గాచుకొను మోదేవాధినాథాత్మజా. 50
- ఉ. ఆవచనంబుల నిన్ని రయంబునఁ దే ర్దిగి ఫాల్గుణుండు గాం
డివము సంతరించుచుఁ గడిందిమగంటిమిఁ బూని లోన స
ద్భావముతోడ ద్రాణికిని భ్రాతలకుం దనకున్ శివం బగుం
గావుత మంచ మ్రొక్కెఁ గడఁకం గురుపీఠికి దేవకోటికిఁ. 51
- చ. గుఱుతసయాస్త్రశాంతి మదిఁ గోరుచు బ్రహ్మశిరంబు మంత్రభా
స్వరముగఁ జేసి యేసె నది సర్వవియత్తల మాక్రమించి దు
ర్భరతరకీలముల్ సెదరఁ గ్రాలుచు నగ్గరుపుత్రునస్త్రముం
దొరసి యెదిర్చె లోకమునఁ దోఁప మహాప్రళయప్రసంగతుల్. 52
- వ. అంత నయ్యస్త్రద్వితయసంఘర్షణాబున. 35
- మహా. ధర గంపించెం బయోధుల్ తఱిలి కలఁగె భూధృంబు లఱ్ఱుఁత లూఁగె
సురమార్గంబందు మంటల్ సొరిదిగఁ గవిసెన్ సూర్యతేజంబు మాసెన్
గురుసెం బాషాణధారల్ కొఱపులు పడియెం గూలె నిర్హితపంక్తుల్
గురుశబ్దం బుప్పతిల్లెం గుతలమునఁ బ్రజాకోటికి న్భీతి యయ్యెన్. 54
- వ. ఇట్లు సర్వభూతభయంకరం బైయున్నయవసరంబున నారదుండు కృష్ణద్వైపాయనుని
చెంగటం బొడసూపె నంత లోకహితార్థంబు గావించుతలంపున నయ్యిరువురు ము
నీంద్రులు నయ్యస్త్రద్వయంబుమధ్యంబున నిల్చి భారద్వాజసంజయులం గాంచి యి
ట్లనిరి. 55
- క. నానాశస్త్రాస్త్రజ్ఞులు, మానితగుణు లైతొంటిమానవనాథుల్
మానవులమీఁద నియ్యస్త్రానలము నివ్వించి శే సమంచిత మగునే. 56
- వ. అనవుడు నర్జునుం డమ్మునులం గాంచి సమస్కరించి యి ట్లనియె. 57
- పంచ. ప్రయత్న మస్త్ర మస్త్ర మేసి పాయఁ జేయ నెంచి యి
ట్లయ్యుక్తకార్య మేను జేసి నట్టివాఁడ నైతి నో
నయప్రవక్తలార యిట్లు నామహాస్త్రశాంతికై
ప్రయత్న మాచరింతు నేని వానియస్త్ర మేర్పడిన్. 58
- వ. మాకు లోకంబులకును గీడు వాటిల్లకుండు నట్లు మీరలు హితంబు దలంపుడు

మీరు దేవసంకాశులరు మీతలంపునంజేసి నాయస్త్రం బుడిగింతునని సవ్యసాచి
తనయస్త్రం బశ్రమంబున నుపసంహరించె నా కర్ణింపుము. 59

—వ్యాసుం డశ్వత్థామ నుపశమింపం జేసి శిరోరత్నం విప్పించుట —

సీ. అనిఁ బ్రయుక్తం బగునాబ్రహ్మశిర ముఁసంహరించుటకు నిర్జరులు నోప

రర్జునుం డాచరితాధికబ్రహ్మచర్యవ్రతుం డగుట మరల్పఁ జాలె

బ్రహ్మచర్యము లేనివాఁడు మగిడ్చిన, నది వానిఁ బ్రజతోడ నవనిఁ గూల్చు

బ్రహ్మతేజఃప్రభవము గాన దాని కామహితప్రభావము విహిత మయ్యె

తే. నట్లు నరుఁడు నిజాస్త్రసంహారము నొనరింపఁ గనుగొని ద్రాణి వారింప నెంచి

శక్తియుక్తుండు గాక లో శాంతి దక్కి, దీనుఁడై వ్యాసునకు నిట్లు తెలియ ననియె

ఉ. గాడుపుఁట్టి ధర్మవిముఖత్వమునన్ ధృతరాష్ట్రపుత్రునిన్

వీడక చంపి యంత నను వెన్నడి వచ్చి వధింప నున్నచోఁ

గూడినప్రాణభీతి నిది కూడును గూడదు నాఁక మంత్రిముం

దోడుగఁ జేసికొంచు నిటు తోడఁగఁ జేసితి నిమృహాస్త్రమున్. 61

తే. విను మహాండవ మగుఁ గాత మనుచు దీనినిఁగడఁ జేసితి పెండియుమగుడఁ జేయఁ

దలఁప నిది మృత్యు వగుఁబాండవులకు నెల్లి, రోసమునఁ జేసి పాఁముఁ జేసినాఁడ.

మహా. అనిసన్ వైవాయునుం డిట్లను గురువరపుత్రా నరుం డిమృహాస్త్రం

బును దాఁ గైకొంచు నున్నం బాసఁగింకినుకం బూని నీమీఁద నేయ

స్థాన మెట్లైం జేయఁ డయ్యె నృతకువ గొని యిమ్మాడ్కి నీకేయునస్త్రం

బును వారింపంగ నస్త్రంబును విడియుఁ గృపం బూని వారింపఁ గంటే. 63

వ. గురుఁడేవంబునంజేసి బ్రహ్మస్థానిదులు నేర్చి క్షత్రియధర్మంబునం దుండి చలింప

కున్నయీ సవ్యసాచికిని వానియన్నదమ్ములకు నీ వేల కీడు రోయుదువు మఱి

యును బ్రహ్మశిరోస్త్రం బస్త్రంబునఁ బ్రతిహతం బగుచట్టిద యేనియారాష్ట్రం

బున ద్వాదశవక్షతోమంబు ననావృష్టియు నగు నని చెప్పవంటి మట్లు

గ కున్న నితండు తనయస్త్రంబున నీయస్త్రంబు శాంతింపం జేసి తన్నుం దనవా

రినిం గాపాడు కొనఁ గలం డట్లు కాకుండ నీవు నిన్నును బాండవులను రాష్ట్రాబు

నుం గాపాడ నెంచి నీయస్త్రం బుఁసహరించుకొనుము కోపం బుడుగుము పాండ

వులు నిశామయు లయ్యెదరు గాక రాజర్షి యైనధర్మజుం డధర్మంబున జయంబు

గొన నొల్లమి పెల్లంబు నీశీర్షంబున నున్నమణిం దీసి పాండవుల కిమ్ము వారు దానిం

బుచ్చుకొని నీప్రాణములు నీ కిచ్చెద రనిన శ్వత్థామ యిట్లనయె. 64

క. కురుపాండవులకుఁ గలిగిన, చిరత్నరత్నములకంటె శ్రేష్ఠతరంబై
ఁరఁగెనునాదుశిరోగత, సురుచిరరత్నంబు దానిశోభయు ననదే. 65

శా. దానిం దాల్చిన నుండఁబో వెపుడు నిద్రావ్యాధితృష్ణభలుఁ
నానాశస్త్రవిహారబాధ లమరేంద్ర వ్యాలరక్షిఁగఁ
స్థానాత్యున్నతబాధలున్ మునివశంసా యిట్టిసద్రత్నముఁ
నే నీఁ జాల నటైన నీవచనము న్నెగ్గించెదం గావునఁ. 66

క. రతనం బాసఁగెదఁ గానీ, స్రతిపాదిత మైననాదుపరమాస్త్ర మమో
ఘత నోష్యఁ త్రిపుఁ జాలను, గతి దానికీఁ బాంశవేయగర్భాబులగుఁ 67

క. కావున నాపరమాస్త్రము, నీవచనంబునను మరల నీయక పాంశు
త్కౌనరసుతగర్భములం, భో విదుతున్ దాన శాంతిఁ బొందెద నఁఘా. 68

తే. అనుడు సాత్కవతేయుఁ డోయనఘ చేయు, మట్లు కొండొకబుద్ధి చేయకుముశాంతిఁ
బొందు మన ద్రాణి తనయస్త్రమును వెలార్చె, పాండవేయగర్భంబులఁబడెనునట్లు.

ప. అట్టియెడ వ్యాప్తికేశుండు హర్షించుచు నశ్వత్థామ దక్కు మొగంబై యిట్లనియె.

— శ్రీకృష్ణం డుత్తరాగర్భంగా రక్షితు నని పృథిజ్ఞఁపే గరుపుత్రుని కపింబులు —

సీ. వినుము ద్రోణాయని! విరటుని కూతురు, విజయునికోడలు వీరఁత్ని
యపు డుపస్థావ్యమునం దుండ న్నతియగు, బ్రాహ్మణుం డొక్కఁడు నచ్చి యిచ్చఁ
జెలి! కారవులు పరిక్షిణు లైనపుడు నీ, గర్భమునకుఁ బరిక్షయము గలుగు
ననియె నమ్మాట నశ్వ మగుఁ బరిక్షిణుఁ, డన వంశకర్త నందనుఁ డెసంగు

తే. నని పలుకుచున్న గోవిందు నరసి ద్రాణి, ఁరమపఁరర్థుడై నీవు పలికినట్లు
కాదు నావచనము రిత్త వోదు నీవు, కాచినం గాని యస్త్ర మక్కఱువు గాల్పు.

ప. అనినఁ బాండవీకాత్ముండు వెండియు. 72

సీ. నీయమోఘాస్త్రము నెలఁత గర్భము సొచ్చి, చంపెన్ పెండియుఁ బావ కుండుఁ
బుత్రుండు దీర్ఘాయువుం బొందు బాలజీ, వితఘాతుకుని నిన్ను విజ్ఞులై
గావురుషుం డంద్రు కావున నప్పావ, యల మీపు పొందంగఁ గలవు వినుము
గతి లేకనిర్జనక్షితి ననహాయుడై, వ్యాధి బాధితుడవై బోధము చెడఁ

తే. బూయశోణితదుర్గంధములకు దాన, కం బగుచు మూఁడునే లేండ్లు త్రిమృతంగ
లాడ వెలయుఁ గష్టంబు కూడుకొనఁగ, చెలిసి నీదుష్కృతికి నీవ నిట్టుకొనుచు.

ప. అని మఱియును. 73

చ. మృతుఁ డయి మత్తపోమహిమ వేకొనఁ గల్గిఁ ద న పెండియఁ

బ్రతికిన శ్వేతవాహనునిపాత్రుని నీవు వినం గనం బరి
క్షీతుఁ డనఁ దేరి గౌతమునిచెంత శరంబునఁ దీరి కౌరవ
క్షీతి కధిసేతయై ప్రభుత స్సైగ నర్పియిండు లేలడిఁ.

57

వ. అని పల్కినంత సాత్యవతేయుండు నశ్వత్థామం జూచి.

మత్త. మ మృనాదరణమ్ము నేయుచు మాటపాటి పొసర్పఁ బో

కిమ్మెయిన్ దురితంబు చేసితి వెన్నవిప్రుడ వయ్యు వృ

త్త మ్మెఱుంగక సంచరించినదాన నీ కగుఁ గాక న

త్యమ్ము గా నిపు డీరమాధవుఁ డాడినట్టివిధంబుగన్.

77

వ. అని శపించిన నశ్వత్థామ మునీంద్రా! నేను సీతాదేవి మరుష్యలోకంబున నుండువాఁ
డ నీవు నీవునుజేత్తముండును సత్యవచను లగుదురు గాక యని చూడఁమణి దీసి
వాండవుల కొసంగి విమనస్కుండై యెల్లగుఁ జూచుచుండఁ దపోవంబునకుం జని
యెఁ బాండవులను నారదవ్యాసులనామం ప్రణంబు చేసి గురుపుత్రశిరోరత్నముం
బుచ్చుకొని శ్రీకృష్ణ పురస్సగులై యతిత్వరితగమనంబున శిబిరంబునకుం జను దెంచి
రథావతరింబు చేసి దుఃఖశోకనమన్వితయై ప్రాయోపవేశముం జేయ నున్న పా
చాలిపాలికిం జని పరివేష్టించి యున్నయప్పుడు ధర్మరాజునాజ్ఞం గొని భీమసేనుం
డమ్మణి నమ్మానినికి నొసంగుచు ని ట్లనియె.

78

—భీమఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నమును ద్రావడి కిచ్చుట.—

క. ఇది నీదుపుత్రహంతకు, సదమలరత్నంబు వానిఁ జక్కఁడచి భవ

న్ముదముం గూర్పఁగఁ దెచ్చితి, మెద శోకము తృత్యధర్మ మొచి విడువ్రమా.

79

చ. కరిపురికిఁ శమార్థ మని కంసవిరోధిని బంపునాఁడు నీ

వరమర లేక శౌరికడ నాడితి మాటలు రాజు సంధికిఁ

దొరకొనె నేని నాకిం బతుల్ సుతు లన్నలు నేను లేనియ

ట్లరసెద నంచు తృత్యమున నయ్యవి యెల్లఁ దలంప నొప్పదే.

80

తే. దుష్టదుర్యోధనుని గూల్చి డస్సనేను, పచ్చి నెత్తురు ద్రావి వైరంబు దీర్చి

తిమి జయించియు గురుపుత్రుఁ దెచ్చి నేసి, విడిచి నారమ విప్రుడ౯విధముఁ దలఁచి.

వ. అని యనేకవిధంబుల నూహడం బలికి గురుపుత్రశిరోరత్నం బామెచేతి కిచ్చినం బుచ్చు

కొని పొచ్చాలి.

82

చ. పగ మొదలంబుఁ దీర్చుకొనఁ బల్కిన సల్కులై కాక వేఱుగా

పగు గుతునందన్తుండు మన కందరికుం గురు పుండ నిమ్ము చూ

డగ మది యా నరేంద్రుఁ డిది డక్కఁగొనఁ దలఁ దాల్చి యున్ననం
చగవుగ దానిధర్మజుని హస్తతలంబునఁ బెట్టెఁ బెట్టినఁ.

38

తే. ధర్మజుండు గుహచ్ఛిష్టతత్పరతను, ద్రౌపదీ గౌరవంబున దానిశిరము
నందుఁ గొని యు ద్విదబ్జబింబాభిరామ, మైవయువయాచలమురీతి నలరె నపుడు
వ. అట్టియెడ నయ్యజాతశత్రుండు సాప్తికంబున రధికత్రయంబుచే నఖిలసైన్యంబు హతం
బగుటకు మిగుల వగలం బొగలుచు దాశార్హుం జూచి యిట్లనియె.

85

చ. అకట కటా దురాత్మఁ డగునగ్గురునందనుఁ డొక్కరుండ మా
మకు లగుయోధులఁ సుతుల మార్కొని కూల్చుటె కాక యె
తకును సమర్థుడై గురుని దర్శ మడంచినపార్శ్వుఁ గ్రసిం
చికొనెనునంత శక్తి గొనఁ జేసినకృత్య మదేమి చెప్పమా.

86

వ. అనిన భగవంతుం డగు వాసుదేవు డిట్లనియె.

87

—శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకు శిష్యభావముం జెప్పట —

చ. గురుతనయుండు శంకరునిఁ గొల్చి తదీయమహా ప్రభావను
సిరగరిమఁ భవజ్జనులఁ జేకొని గెల్చె నొకండ లోకమం
శరయఁగ నమ్మహామహు మహాకృపకాకరుడైనవాఁడు ని
ర్జగుఁ డగునిర్జరేశ్వరునిఁ జంపఁగఁ జాలెడునట్టి వాఁడగుఁ.

88

ఉ. అమ్మహానీయమూర్తి విభవాదిక మంతయు నే నెఱుంగుదుఁ
ముమ్మొనవాలు దాల్చుగుచు మూఁడుజగంబుల వేలుచుండున
త్యమ్మున నెల్లభూతముల కాదియునంత మతండ్ వాని కా
ర్యమ్మునఁ జేష్టితంబగు సమస్త జగంబును సర్వకాలముఁ.

89

సీ. తొలుత నాభూతనాథుండు భూతములు సృజి యిం నొచిన బ్రహ్మ యేగుచెంది
భూతసృష్టి యొనర్చు బూనవే యన హరుం, డట్లవుం గావుత మనుచుఁ బలికి
భూతదోష మెఱింగి పోయిజలంబుల, మునిగి తనం బేండ్లు పూండ్లు చేసె
శూలి రాకకుఁ బెద్దకాలము వేచి వి, రించి సృష్టినిఁ బూనరింప నొకనిఁ

తే. దలంచినంతన కలిగించి పిలిచి వాని, కర్ణ మెఱిఁగింప నతఁడు నాకంటఁబెద్ద
లేకయుండిన సృజియింతుఁ గాక యనుచు, నబ్జసంభవుఁ డాతని కనియె నిట్లు.

90

క. నీకుఁ బూర్వజుఁ డగు హరుఁ, డేకాలమునాఁడొ నీటియిక్కనడంగెన్
నీకంటఁ బెద్ద యెవ్వఁడు, లేకుండెం గానఁ జేయ లెమ్మా సృష్టిఁ.

91

ఫ. అంత నప్పరమేష్ఠి నియోగంబున నప్పురుషుండు దత్తాదుల నేడుగురు ప్రజాపతులం

బుట్టించుటయు వాడు చతుర్విధం బగుభూతగ్రామంబు సర్వంబును సృష్టించి రాభూతంబులు పుట్టినమాత్ర మున్నచానల కోర్వం జాలక దక్షప్రజాపతి భక్షింపం బాటుటయు నాతండు పితామహునిచాలికిం జని దేవా! నేను పుట్టించినభూతంబు లన్నము లేక నన్నె భక్షింప నున్నవి గావున వీని కాహారమ్ము గల్పింపు మని ప్రార్థించుటయు పితామహుని డోషధులను వృక్షలతాగుల్మంబులను స్థావరజంగమంబులగుదుర్బలభూతంబులు బలిష్ఠభూతంబులకు నన్నంబుగాఁ గల్పించిన నీభవనంబు భూతసందోహసాంద్రంబై యొప్పిన సప్తరమేష్ఠి సంతృప్తుం డయ్యె నయ్యెడ. 92

శా. భూతేశుండు జలంబుల న్నెడలి సమ్మోగమున న్వచ్చి సంభూతంబై జగమెల్ల నిండికొని మెప్పు గాంచి యున్నట్టితద్భూతవ్యాతముఁ బూచి యేచినకృధ్ బాంగారి నైజోన్నతభ్యాతిం బొచ్చిన లింగము న్నెఱికి వీరకఁ పైచె నేలం బడక. 93

వ. అట్టియెడ నీరజభవుం డెట్టకేల కాభవునిం జేర నరిగి కోపాటోపావశమనంబు చేయుచు నిట్లనియె.

క. నలిలంబులఁ జరకాలము, నిలిచి పొనర్చినది యేమి నీవీలింగంబిల వైచి తేమికత మని, పలికిన రుద్రుండు మాటు పలికె నతనికి. 95

ఉ. భూతతర్కి సృజించుటకుఁ బూనిన నేను దపింప నీటిలోవ్రీతి వసించి వచ్చితిని వేటొకరుండు తదీయసృష్టి నత్యావతరీతిఁ జేసెఁ బ్రజ కన్నము నోవని సాధ్య మయ్యె నాకీతతి సృష్టిసాధన మిదేటికి లింగ మటంచుఁ బుచ్చితిన్. 96

వ. అని చెప్పి యప్పు డప్పరమశివుండు నిజక్రోధం బుపనంహరించుకొన క విమనస్కుండై ముంజవద్దిరిపాదంబునకుం జని తపంబుండె నంతఁ గొంత కాలంబున కతీత దేవయుగంబున. 97

—రుద్రుండు దేవతలు నేయుయజ్ఞంబు నేసినకథ —

మ. సవనంబొందు శ్రుతి ప్రమాణపరతన్ సంధింపఁగా నెంచి మున్ తివిషన్నాయకు లెల్లరుం గలిసి తదీవ్యధర్మధర్మవ్యమున్ సవిమర్శంబుగ సంతరించుకొని తత్సంబంధభాగాద్భులం దక్షతీర్తి నవరించి రుద్రునిమహత్త్వం బారయం జాలిమి. 98

వ. అద్దేవ దేవునకు హవిర్యాగంబు కల్పింపక యజ్ఞంబు ప్రవర్తింపఁ జేయుచున్న నెఱిగి యుగ్రుం డాగ్రహించి లోకయజ్ఞ క్రియాయజ్ఞ గృహయజ్ఞ పంచభూతస్మయజ్ఞంబుల జగం బెల్లం బెల్లం బగుటంజేసి లోకయజ్ఞ మనుష్యయజ్ఞంబులఁ బంచ

కిష్కుప్రమాణం బయినయొక్కకోదండంబు సృజించి దానికి కపటారంబున నారి గావించి సన్నహనంబున యజ్ఞాంగచతుష్టయం బమరించి దానిం గొని దేవ యజనస్థానంబునకుం జనుదెంచి యున్నంత నిత్యబ్రహ్మచారియు నవ్యయుండు నగు నమ్మహాధనుర్ధరుం గాంచి. 99

మ. ధర గంపించె ధరాధరంబులు గడు దార్మాఘ లయ్యెడివా
కరచంద్రాక్షులు వెల్లి మాని రపు డాకాశంబునం దారకో
త్కర మిట్టటఁడెన్ సమీరగతి శాంతం బయ్యె లోకంబునం
బరివర్తించెను జిమ్మచీకడులు స్తబ్ధ బయ్యె సర్వంబునన్. 100

మణిరంగము. వేల్పు తెల్లరు వేళిమిల్లె, పొల్పువో వెళు బొందిరి యజ్ఞం
బల్పమై ప్రతిభాకృతి డిండె, గల్పకాలజగం బన నయ్యెన్. 101

వ. అయ్యవనరంబున. 102

శా. రుద్రం డ్రులు వెల్లిగల్గెడు గతిన్ చూడంబుగా నార్పుచున్
రాద్రాస్త్రం బరివోసి యేసె నది గోత్రాభాగముం గప్పి ని
ర్నిద్రార్చిప్రభతోడ డాయుటయు నార్తి యజ్ఞ మగ్నిక్రియా
నిద్రాణా బయిపాతె నిచ్చి యగుచున్ శీఘ్రాతిశీఘ్రంబుగన్. 103

క. మృగహంబున నగ్నిం, దగిలి మఖం నిల్లు హనుండు తనవెన్నడి రా
గగనమున కెగసి నిలిచెన్, మృగహంబు గానవచ్చు నేటికి నింగిన్. 104

వ. అట్లు యజ్ఞంబు వోయిన యజ్ఞ భుజులు చప్తసంజ్ఞలై యున్నంత సంతకాంతకుండు.

సీ. సవితృనిబాహువుల్ నడలంగఁ దెగనేసి, భగునిగ్రుడ్లూడి రాఁ బట్టి మెఱికి
పూషునిదంతముల్ పొడిపొడిమై రాల్చి, క్రోధమాకారము గొన్నపగిది
వెలుగుచుండఁగ నట నిలువ నోపక యజ్ఞ భుజులు యజ్ఞాంగముల్ పోహణ చెడి
పఱచియు నలుగడఁ బఱవ నేరక చచ్చి, నట్లట నుండియు నడలు గుడువ

ఆ. వెంట నంటి తఱిమి వింటి కోపున గ్రుచ్చి, పరిహసించి నిలువఁ బట్టి పోవ
నీక తూలపుచ్చ వాకొని రా వింటి, గొనయ మూడిపడుత మనుచు సురలు. 105

వ. అట్లు పనికి నంత గొనయంబు తునియ లగుటయు దానిం జక్కఁ జేసికొనునంత
నాత్య్రంబకునిచెంత కల్లదేవతలు యజ్ఞాంగంబులతో వచ్చి శరణంబు సొచ్చుటయుఁ
జచ్చుటకంటివేల్పు వేల్పులకుం బ్రసన్నుండై ప్రసాదం బనుగ్రహించి. 107

క. తనవ్యాదయంబునఁ బాడమిన, ఘనకోపము వుచ్చి నీటికరడులలో వై
చిన్ నది ఘోరానల మై, చెనయుచు నీర్వామి నింకఁ జేయుచు నుండెన్. 108

- వ. ఇట్లు శ్రీశాత్రుండైన శరవేశ్వరండు సవితృభగవూహులకు భుజనేత్రదంతలను గ్రహించి యజ్ఞం బెప్పటి నొప్పు నట్లు నేయటయు. 109
- క. దేవతలు మరల యజ్ఞము, గావింపం దొడంగి హవ్యగణములభాగం బావామదేశమూర్తికి, నై వెలయం చేసి ధన్యు లైరి నరేంద్రా. 110
- ఆ. అమృహనుబావుఁ డప్రసన్నుం డైన, జగ మడంగు సుప్రసన్నుఁ డైన నెఱిగి గడంగు దాన నీప్రజ లీల్గిరి, గాని ద్రోణీశక్తి గాదు తెలియ. 111
- మాణవకము. నీవు మదిం దేనికిఁ జిం, తావిలుండై యుండ కుమా దేవుప్రసాదంబునకై, భావికృతిం గైకొనుమా. 112
- వ. అని గోవిందుండు ధర్మనందనునకుఁ బోధించె నని. 113
- క. జనమేజయజననాథున, కనుపమమేధానిధాన మగువైశంపాయనముని సౌప్తికపర్వం, బునఁ గలకథయెల్లఁ దెలిపె ముదమెదఁ బొదలఁ. 114

ఆ శ్వాసాంతము.

- మ. కవచంబుల్ విడనాడి నిర్భయగతిన్ గనోడ్చి నిద్రించుపాం డవపాంచాలురఁ జంపె నన్ననడి విన్నన్ మృత్యు వెట్టైన నీ భువి నౌవారికిఁ దప్ప దం చెఱిఁగి నిఁ బూజించి నేవించి మృ త్యువుబారిం బడకుండ నీకృతి నొనర్తున్ సర్వలోకేశ్వరా. 115

గ ద్యము

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
నమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
సౌప్తికపర్వంబున సర్వంబును
ద్వితీయాశ్వాసము.
శ్రీశ్రీశ్రీ

ఉ. సుప్రసాద బట్టి బ్రాహ్మణుండు సుత యెలుగక కోసి చంపుటఁ
సౌప్తిక మన్నపే ర్వడసి సర్వజగజ్జనకోటియం దభి
వ్యాప్తికి నైసవర్వ మిది వ్యాధియు నాధియు వేపుచున్న ని
ష్టాష్టము గా రచించె నెనయం గవిరాజు విరాజమానుడై.

శ్రీ

బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము

శ్రీపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

పాదభక్తియుక్తే

శ్రీ పాదాన్వయ మెసంగు ఊతీతలమందున్

భూపాలనేవ్యమై నే

నాపరమాన్వయభవుండ నని కొల్తు నజా.

1

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

2

—జలప్రదానికపర్వము—

క. జనమేజయజనవల్లభుఁ, డనుపమమేధానిధాన మగువైశంపా

యనమునిదిక్కు మొగం బై, వినయంబున నడిగె నవలివృత్తం బెఱుంగన్.

3

తరువోజ. తన సైన్యమును సుయోధనుఁడును గాలఁగర్మంబు నొందుటం దా విని చీకు

పొనరించె నెట్లు కృపుఁడును భోజుండుఁ, బోయి రెట్లాగురుపుత్రుండు వ్యాస

మునిచెంత కేటికి బోయె ధర్మజుఁడు, పుత్రు లందఱుఁ డెల్లి పోయినవెనుక

నొనరించె నెట్లితయును దెల్పు మనుటయును విని వ్యాసశిష్యుం డిట్లు లనియె.

4

చ. సుతశత మట్లు కూలుటను శోకమహానలదవ్యామానుఁ డై

హతశతశాఖ మైనతరు నట్టలు మ్రో డ్వడి చెయ్యవ దక్కి మూఁ

గతెఱుగున నిచ్చారఫలకంబునఁ జిత్తము నిల్చి యున్నభూ

పతిఁ గని సంజయుం డీటులు పల్కె నయంబున నూఱజించుచున్.

5

నీ. శోకించె దేటికో ట్లోణీశ! నీశోకమునకుఁ బారము గల్గె బోదు వినుము

పడియె నత్నోహిణుల్ పదియు నెన్నిదియును, దేశాధిపతు లెల్లఁ ద్రెళ్ళ నైరి

మడిసిరి పితృపితామహపుత్రపౌత్రులు, జ్ఞాతిసుహృద్జనసమితి సమసె

సర్వసర్వంసహ జనశూన్య మయ్యె నీ,యవినయంబున నైనబవరమునను

తే. అనుపూర్వము గాఁగ వా రుండఱకును, బ్రేతకార్యము లొనరింప విహిత మనుడు

నతఁడు వాతేరితం బైసక్షితిజ మట్లు, క్రేఁటు నడ్డమ్మగం బట్లు వృద్ధి న్రానె.

6

వ. వ్రాలి సోలి కొంత నేపటికిం దేలి దేవురించుచు నిట్లనియె.

7

—శుభరాష్ట్రండు పుత్రశోకంబునం బొమ్మట—

ఉ. పుత్రులు పాత్రులు సచివపుంగవులు సుహృదుల్ సగోత్రులున్
ధాత్రితలంబు వాసిరి నుతప్రభుతా స్వతర భ్యో ధీయన్
శత్రులఁ జేరె నిపు జరజర్జరితాంగము లూనఁజు మా
పత్రి యనంగ దుఃఖములపాల్పడ నైతి నిఁ కేమి చెప్పడు.

8

ఆ. ఊరశ్మి యైనచిత్ర భానుడు వోలె, సర్వసంకలను సన్నగిల్లె
జీఁకు వృద్ధు నగుచుఁజెన్నఁటి పోయిన, యితఁడు బ్రదుకు పెట్లు షీతితలమున

9

సీ. పొత్తు పొసంగింపఁ బురుషోత్తముడు పచ్చి, శ్రేయోభిలాషి యై చెప్పె నొప్ప
ద్రైపాయనుడు జామదగ్నుడు నారద, ముఖ్యులు సెప్పిరి బుజ్జగించి
ద్రోఁభీష్మాదు లీద ర్బద్ధి వల దని, బాధు లెన్నఁ జెప్పి రిద్దబాధి
చెచ్చులు చల్లులు వోవఁ జెప్పె మోవిదరుండు, ప్రార్థించి కోపించి పంతగించి

తే. యేచు దర్బద్ధి నగుట నే రెట్లు లొత్తి, చెప్పినను గాని విన నైతిఁ జేయ నైతిఁ
బండుపుత్రుల రావించి వఁపాలు, వారి కీ నైతిఁ దుద కిట్టివాడ నైతి

10

క. అని రోయింపదు శ్వాసనము ఖ్యలు పుత్రు లెల్ల సమసిం ద్ధం
దను ద్రోణుడు సుహృజ్జన, లను ద్రెళ్ళిరి నాదఁ చెయ్ది లులివడుదాన.

11

ఉ. తొల్లిటివాడు జన్మములఁ బొట్టిలి చేసిననుష్కృతింబు లి
ట్లలి ఫలించునట్టలు స్వయంభు వొనర్చినవాడు గాన నేఁ
దెల్లము గాఁగ దుఃఖజలధిం బడి పారము గాన కుంటి నీ
యెల్లజగంబులం గలుగఁ జెప్పడునే నను జోలు దుఃఖ యై.

12

వ. అది యట్టిద కావున.

13

క. వివరింప నిపుడు నన్ను, వివృతం బగుబ్రహ్మలోకవిపులాధ్వమునం
ఁజవిలినవానిగఁ గనుఁగొందు వడి స్వది సంతితవ్రతులు పొందుసుతుల్.

14

వ. అని బహువిధంబులం బలవించునతని నుపశమింపం జేయుచు సంజయుం డి ట్లనియె.

ఆ. వేదనిశ్చయములు వివిధశాస్త్రాగమములును వింటి వృద్ధమునులవలన
మున్ను సంజయుండు పుత్రశోకార్తుడై, యున్న నాటిమాటయును నెఱుంగుడు.

15

ఆ. సుహృదు లాడు నుడులు సూతయు విన నైతి, ననుచు నీవ యంటి వట్టియెడలఁ
గ త్రివఁటి నీదు ఘనతరబుద్ధియే, యింత తెచ్చె దాని కేల వగవ.

16

వ. నీ కేంద్రా నాఁడు నీ కొడకు దగ్గోడనకు దశ్యాన. దను రధేయఁడను

శకునియు లో నగువారు మంత్రులు వారు సెప్పి నట్లెల్ల సతండు ప్రవర్తించె గాని
గాంధారియు భీష్మ ద్రోణ విదుర కృప కృష్ణ నారద పరాశర్యాదులు చెప్పిన చో
ప్పు లొప్పు లని పరిగ్రహించె డయ్యె వాడు దుష్టుండు దురహంకారుండు కూ
రుండు ధర్మంబు సంస్కరింపక నిత్యంబు యుద్ధంబు యుద్ధం బని సర్వక్షయంబు గావించు
చుకొనియె నీవు మధ్యస్థుడవును సమచిత్తుండవు నై శమంబు దలంపక కొడుకు తీ
సిం జేసి వాని కొండాడ కింత పచ్చుకొంటి విది దునవోదితంబు నీనికి జింతించిన
శరంబు లేదు వినుము.

18

క. శ్రుతమున్ సత్కము బుద్ధి, స్రతిధయుఁ గల నిన్ను వంటి పండితుఁ డెపుడున్
మతి గలఁగి మోహపరవశగతి గలఁ పై కుండఁ డెపుడు కరివనాథా.

19

క. మును మున్న యుండఁ గాఁ దగుఁజనునకు విజ్ఞాన మ్మె సరిపడఁతుదన్
మనమునఁ బశ్చాత్తాపంబున నావుగు మనచు నేర్వఁ బోలునె చెపుమా.
భుజంగ. చక్షుః జున్ను వీక్షించి సంరంభమైయే, ధైర్య దాని గాంక్షించితే నెంచిపాతం
బెటుంగ నిచ్చారించకే యెక్కి చా నై, నెఱు దప్పవాఁ డిట్లు నీ స్రతి వెన్నెన్.

20

క. ఏడిచి యర్థము లందం, బోఁ డేడిచి ఫలము లొందఁ బోవండు ప్రియం
బేడిచినఁ గాదు మనుజున, కేడు పసర్థములమూల మేడుపు తగునే.

22

క. తా నగ్ని తెచ్చి యిచ్చున్, దాని స్వప్రయునఁ జట్టి తగులంబడువోఁ
గానంగ లేక దుఃఖం, బూనెడుమనుజుండు ప్రాజ్ఞుఁడో తలపోయన్.

23

తే. కొడుకుతోఁగూడి నీ వాడునుడువు లనెడు, ననిలమున రేచి నీలోభ మనెడునేయి
వేల్వఁ బడి శరసమిధల వెల్లునర్జునాగ్ని నీవారు శలభంబు లైరి నూవె.

24

ప. నీ వింక ధైర్యంబు చిక్కఁ బట్టకొని సమాహితచిత్తుండ వయి శోకం బడుగు మని
యనేకవిధంబులనాశ్వాసించుచున్న సమయంబున విదురుండు సనుదెంచి ధృతరాష్ట్రం
గాంచి సుధామధురోక్తుల నాదరించుచు ని ట్లనియె.

25

—విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు సేయుట—

క. లే లేమ్ము పెడఁగువడువున, నేలం బడి పొరలె చేల న్నవర ! నిన్నుం
చేలువ నేరును జాలరు, నీలోన నీ వె శాంతిని గొన వలయున్.

26

ఆ. సర్వసత్వములకు సతము పరాగతి, సర్వమును క్షయించు స్రస్త మగును
ధరణిలో న జీవితము మరణాంతము, పగవ దగునె యిట్టితగులమునకు.

27

సీ సుక్కఁ బట్టు జముండు శూరునిన్ భీరుని, కలిమిలేములు వానికడన్
సమర మొనర్పనిజనులను జత్తురు, చాక యుండు రానిర్చి జగతి యందు

గడవ నీడగ లేడు కాలావధి నొకలడు, చా వెల్లవారికి శాశ్వతంబ
మొదల లేకయు మధ్యమున నుండియును వెన్న, లేనిభూతములకై లిప్ప దగిడు
తే. ఏడ్చినను జా వెపుడు తప్ప దేడ్వకున్న, దప్ప దిట్లు సంసిద్ధ మీధరణియందు
నిశ్చయం ఒగుదానికి నీవు వగవ, రా దనుచు నీకుఁ దెలియదే రాజచంద్ర. 28

ఉ. గాలి తృణంబులం బలెను గాలము కైకొను భూతకోటులం
గాలము దైవ మెప్పుడును గల్గరు దానికి శత్రుమిత్ర లా
కాలమె సార్థమై దివిమఖంబున నేగెడు వారిముంగలన్
లీల మెలంగు నెల్లపుడు లేవడి లేనిజవంబుపెంపునన్. 29

తే. శాస్త్రము స్రమాణ మగునేని సంగరమున, దెగి పరంబును కైకొన్న మగలకడ
వగలఁ బొగలంగ నొప్పుడు వారు దేవ, నేవ్రులును దివ్యవైభవాంశితులు తెలియ.
సీ. అనిముసం ద్రెల్లినయట్టినివారలఁ జూచి యెఱుంగ వాదిఁ జూడ విపుడు
లేవు వారికి నీవు లేని వారును నీకు వారికై చింతింప వలయునొక్కొ
చచ్చి స్వర్గంబును జంపి సత్కీర్తిని, బోరాటమునఁ గాంత్ర పోటుమగలు
నమరాహతుల కింద్రఁ డమరించు నెల్ల కా,మముల నాతిభ్యము మదిఁ దలంచి
తే. యజ్ఞదాన వ్రతజపవిద్యాతపముల, నగుగతులకన్న రణహతు లైనవారి
గతులుఁగ మోత్త మములనిఘనులుమాని, సత్త ములువల్కు చుంద్రుశాస్త్రముల నెఱిగి.

క. శూరశరీరానలమున, వారు శరాహతులు వేల్చి వరయజ్ఞములం
గోరి పొనర్చినవారలు, వారికి యజ్ఞాధికఫలంబు వచ్చుట లరుదే. 32

ఉ. క్షత్రియకోటికిఁ రణముకంటె వరిం బయి యొందు లేదింక
క్షత్రియు లైనవార లతిసౌఖ్యమునం జని స్వర్గమార్గముం
జాత్రతఁ గాంచి రిందు వగవం బని లే దని నీకు నీవ లో
కత్రయవృత్తముం దెలిసి కార్యగతి నివృడకుండు నొప్పుగున్. 33

మత్త. వేనవే లగుతల్లిదండ్రులు వేనవే లగుపుత్రులు
వేనవే లగుదత్తులుం బ్రభవించి నీతొలిపుట్టులన్
స్వానుభూతికి నైరి నీ విపు డందు వేనికిఁ గుందుదో
వేని కెవ్వఁడు చుట్టమో పృథివీతలేశ్వర చెప్పమా. 34

క. భయశోకస్థానాయుత, నియులేంబులు నాఁడునాఁడు నెఱిదప్ప జడున్
బ్రియమునఁ బొందుచు నుండును, నయవిడునిం బొందఁ బోవు నాఁదెలియఁగగున్.
తే. కాలమే భూతములఁ బెంచుఁ గాలమె పది, కలియునర్చును కాలమె మృతి యొనర్చు

- గాలమే యెల్ల నిద్రింప మేలుకొనును, గాలగతి మీఱ నేటికిం గాదు వెళియ. 36
- తే. జవ్వనము కూడమును ద్రవ్యసంచయంబు, జీవితంబు నారోగ్య మీక్షితితలమున
యం దనిత్యము లని పండితాగ్రగణ్యుడు ల్లమున నెల్లు ప్రేమింపకుండు నధిప. 37
- సీ. ఎల్ల మిష్య యటంచు నెడఁదఁ ద్రిష్టకొనంగ, నొప్ప దుఃఖంఁగ నొప్పదెపుడు
దుఃఖించినం ధృతి దూలుటే కాని ప్రతిక్రియ కింతయుఁ దెలుపు గాదు
చింతింప కుంటయే చిత్తదుఃఖవ్యాధి, కొనరినభేషజం బనిరి బుధులు
చింతించినకొలంది శాంతి నొందక పెచ్చు, పెఱుగు దుఃఖం బని యెఱుగు మీపు
తే అప్రియసమాగమయిన సుప్రియ విర, హమున నిల నల్పబుద్ధు లిహర్నిశంబు
మానసికదుఃఖముల నల్పమాత్రమయిన, సుఖమెఱుంగకతపియింతుచుమి నరేంద్ర.
- తే. ధర్మమర్థము సుఖమును దవుల నీదు, పగపుకార్యార్థములు దాన వదలి పోవు
తుష్టి లేనట్టి జనుఁ డెల్లు దుఃఖ మొందుఁ, బండితుఁడు సంతసించు నెప్పట్టనందు.
- క. మానసదుఃఖము ప్రజ్ఞానూనప్రభ నడఁగు దేహజోన్నతదుఃఖం
బౌసన ముమన డిందుఁ, జ్ఞానికి నివి శాంతిసాధనమ్ములు సూపే. 40
- మ. కునుక న్వండియుఁ దానునుం గునికెడిం గూర్చున్నఁ గూర్చుండు బా
తినఁ బాలు న్వెనుదన్ని పూర్వకృతమై తేయంగ నొ కర్మ మె
ఘ్నమ దేహిం బెడఁబాయ కుండి ఫలముం బుణ్యంబు పాపంబు నాఁ
జనురెంటఁ సుఖదుఃఖరూపకముగాఁ బొందించు నెల్లప్పుడు. 41
- మ. తనకుం దానె నఖుడు దానె పగయుం దానే క్రియాసాక్షియుఁ
దనపుణ్యంబును బాపమున్ సుఖము సంతన్ దుఃఖముం గూర్చెడిం
దనకావించినదానికన్న నణుమాత్రం బైన భిన్నంబు గా
జనుఁ డిం దందు ఫలంబు నొందఁ డని శాస్త్రంబుల్ ప్రమాణం బగు. 42
- వ. అని చెప్పిన విని ప్రజ్ఞాచక్షుండు సంజయుదిక్కు మోము వెట్టి నీసుభాషితంబుల
నామనోదుఃఖంబు దూరం బయ్యె నియ్యెడ నీవలన వెండియు న్నిన నొచితిఁ బండి
తుం డిష్టానిష్టవియోగసంయోగంబుల నయిన మానసదుఃఖముల నెల్లు విడుచుం
డెప్పు మనిన విదురుండు వెండియు. 43
- విదురుండు గృతరాష్ట్రవశు సంసారగహంబు తెలిం నెఱింగించుట.
- క. ఎందున దుఃఖుబుగునో, యెందున సుఖ మగునో రూఢి నెఱిగిన మతితో
నందందుఁ దగులకుండిన, డెందంబున శాంతి నొందెడి విబుధుఁ డిలన్. 44
- శుభాంగి. ఈ కానవచ్చునది యెల్లయుఁ దలంపఁ, వాకోనశాశ్వతమునా నెఱుగుమీ వీ
లోకం బనంటినలె లోఫల నసారంబై కానిధించి యిసుమంతన వశించు. 45

సీ. అజ్ఞులుం బ్రాజ్ఞులు నర్థవంతులు నర్థ, హీనులు హీనులు మానవంతు
 లందఱుఁ బితృవనం బంది గతజ్వరు, లై నిద్ర నొంపికునట్టివార
 పలకశూన్యము లస్థిపంజరంబులు నర, ములప్రాప్త లగు దేహములను గల్గి
 జీవు లనోచి నేవిశేషములం బూడ, నోపనివారలై యుందు రెపుడు
 తే లేదు కులమును కూషము లేకు నొక, నమును బ్రజ్ఞాశీషమావనమునందు
 మోహపాశములనుమాటపొసంగఁబోద, నుష్కృతానుభవముదక్కదొడరదెదియు.

ఉ. గేహము వాసి వేఱును గేహమున న్యసియించినట్లు లు
 త్సాహము పెంపునకొ మొకఁడు దాల్చిఁ వస్త్రము వీడి యన్యముకొ
 మోహము చేసి నట్లు తలపోయెఁగ జీవుఁడు తాను బొందు ని
 దేహము వాసి యొకఁడొకఁడు దేహము నొందును నుండు నెప్పుడుకొ. 47

క. తనచేసినకర్మంబున, జనునకుఁ గట్టంబు సుఖము నమకురుచుండున్
 గొను న్నర్థము సత్కర్మ, మ్మున నరకము పాపకర్మమున నిక్కముగకొ. 48

ఉ. కుమ్మరి మట్టి సారె పయిఁ గొట్టినయప్పుడుఁ గోయునప్పుడా
 వమ్మున నెత్తినప్పు డొకవంకను బెట్టినయప్పు డెప్పుడో
 వ మ్మును న్రయ్య భొండ మఱువంటిద దేహము గర్భమందొ జ
 న్మన్మథునో దినంబునో మానములుగనో నర్నచూడునో. 49

తే. బాల్యమందున కాని గౌరవనమునంద, కాని సమారమందున కాని వార్ధ
 కమ్మునందన కాని కర్మమ్ముకలిమి, దెగు నవశ్యము దానికి వగవ నేల. 50

క. జనుఁడు జలాశయమందుకొ, మునుగుచుఁ దేలుచును నాడుపోలికఁ గర్మం
 బున గహనం బగుసంస్మృతి, మునుగుచుఁ దేలుచు మెలుగు మూఁగు డగుచున్.

తే. జ్ఞాని సంసారమునయందొ గానఁ బడియు, బురద నుండిన కుమ్మరిపురువురీతిఁ
 దనదవిజ్ఞానమునజేసి తగ్గతాఁడు, లేదకు నంటించుకొన కుచ్చపదము నొందు. 52

వ. అని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు సంసారగహనం జెల్లు తెలియం దగుఁ జెప్ప మనిన
 విడుచుండు దాని నానుపూర్వికం జెప్పెరవిను మని పెడియును. 53

తరువోజ. సుదతిగర్భమునందుఁ జొచ్చి శుక్లంబు, శోణిశకలితమై సువః బింక మగుచుఁ
 బదిలమై నెలలైదు వచ్చినయట్లు, పర్వి నర్వాగముల్ వరగర్భ మైన
 యద పలలామేఘమంగఁ జొప్పొది, యవలఁ బై నడుగులు నడుగున శిరము
 పొదల యొనిద్వారమును బొంది క్లేశమున కను యెట్టకే బుడమిపై బడును.

మ. పుడమిం జేరినదాదిగా గ్రహములుకొ భూతంబులుకొ దాని నె

వృషభుడు గుక్కలు మూగి మూడుచుచు బోలె గ్రహిమగ నె
చెడు రోగంబులు వెన్నుఁ దన్ను వెనుకం జిత్తేద్రిగూర్చు లే
ర్పడి నానావ్యసనంబులం గుఱుపుచు బాధించి వేధించెడిన్.

55

చ. అపు డిది కూడుఁ గూడ దనునట్టి దెఱుంగక దుష్టచిత్తుఁడున్
వ్యవగతసాధ్యసుండు నగునామనుజుడు నికృష్టకార్యముల్
చలలతఁ జేసి లేశమును జ్ఞాన మెఱుంగక సంచరించి దే
హవతన మైనమీఁద శమనాలయముం జని వేతనం బడున్.

56

సీ. తను దాన వధ్యుఁడౌ నని తెలియక క్రోధ,లోభభయోన్మత్తుఁడై భవంబు
నడపుచు నేఁ గులీనుఁడ నన్యఁ డకులీనుఁ, డే నుత్తముఁడ వాఁడు హీనుఁ డేను
ధని వాఁడు నిర్ధనుం డని దర్పమునఁ దృప్తుఁ, డై యెల్ల నశి యుచు నని మెఱుంగక
తెలివి యితయు లేక తెగి యెల్లరును బోలె, బిత్తవనంబున కేగి వెతలు గుడిచి

తే. కుండు నజ్ఞుని సుజ్ఞుని యిందుఁ బుట్టి, సర్వసముఁ డయి నన్మాదసరణి మోఁగి
తుదకు నుత్తమపద మొందు నిది యెఱిగి, యుత్తమ బైనపదమునీవొందు మధిప.

వ. అని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు మతియు సంసారధర్మగహనత్వంబు సవిస్తరంబుగం
జెప్ప మనిన నతండు నా వినినతెఱంగునం జెప్పెద నవధరింపు మని యిట్లనియె.

మ. మును సంసారమున న్మలంగునొకవిప్రు డొక్కనాఁ డెక్కడఁ
జనుచున్ వ్యాఘ్రమృగేంద్రగంధగజసంచారోగ్రనందర్శనం
బును గ్రవ్యాదనమాకులంబు భయదోద్భూతోన్నతారావ మై
చనుకాంతారముఁ జొచ్చె మృత్యుముఖ మిచ్చుం జొచ్చుచందంబునన్.

59

తరువోజ. హృదయంబు చలియింప నిల మెట్టఁ గాళు, లిట్టుల దొత్తెల నెంతయుబెగడు
గదర రోమాంచము గడుఁ బర్వ నందు, గడక వో దిరుగుచుఁ గడలెల్లఁగనుచు
నదియు ది క్కించుచుత యే పొంతఁ గనక, ధృతిమాలికడుఁజాలినెఱియుచిత్తమునఁ
బద మిడుచున్ సంసు పాట నెందైనఁ, బజవంగ నెంచుచు భయపడుచుండె.

60

వ. అంతఁ గొంతదూరం బట్లు వోయియున్నస్వమ.

61

సీ. ఆభీషణారణ్యమౌ దెండుఁ జూచిన, నొత్తుగ నుచు లొడ్డి యుంట తోచె
నంత ఘోరాకార యగునొక్కకామిని, వచ్చి చేతులఁ గ్రచ్చి వానిఁ బొదివె
నైదేసితలలఱి నతిఘోరనాగముల్, నడగొండలో యన నడువ సాగె
నటఁ దృణసంఘన్న మై తివగుంపులో, నుదపాన మొక్కాడు పొదలుచుండె

తే. నందు నంజందుఁ బజచునయ్యదనిసురుఁడు, కూలి కాళ్ళకుఁ బెనుఁదీప లోలిఁ బాటు

కొనఁగఁ దలక్రిందుగా ప్రేలఁ బననఁపండు, వృంతమునఁ జెట్టుకొమ్మకు ప్రేలునట్లు.
 తే. కూపమధ్యమునఁ దొక్క-కోఁడెల్లఁచు, నాలుకలు గ్రోయుచుండ నవ్వేళ నాలు
 తలు పండ్రెండు గాళ్లును గలగజుబు, ఘోరకరించుచు నానూతిపంక వచ్చె. 63

ఉ. కూపముచెంత వృక్షమునఁ గొన్నిమధువృతముల్ మధూన్నతి
 బ్రోవడ సంతరింప నలుపుం దెలుపుం గలమూషి కేంద్రముల్
 కోపమతోడ నమ్మొదలు గొట్టుచు నుండ స్రవించునామధు
 వ్యావృతి నైనభార లతఁ డాకలి తీఱును క్రోలే ప్రేలుచున్. 64

ప. ఇట్లు దుర్గమారణ్యంబున నానాకూరసత్వసంబాధంబును వాగురాసందోహదోహ
 లంబును ఘోరరూపాంగనాలింగనసంగతియుఁ బంచశిరోనాగదర్శనంబును దృఢాచ్ఛ
 న్నకూపఁతనంబును నధోనాగక్రూర్యంబును గూపవేలాచలన్నాగభయంబును మూ
 షికేంద్రకుట్టనపాశభీతియు మధుకరకృశాధ్వసంబును ననుమహోపద్రవంబులం
 దగులుకొని నూతం బడి ప్రేలాడుచున్నయన్నగుండు జీవితాశం జెట్టుకొని యున్న
 వాఁడనిన వైచిత్రవీర్యుండు. 65

అ. అకట జాలి వుట్టె నట్లున్నవానికి, క్లితియు గతియు నెట్లు చెల్లె నతఁడు
 విచనుగతికిఁ గాక విడుమర నొందెనో, తెలియఁ జెప్ప మయ్య తెల్లముగను. 66

ప. అనిన విడురం డయ్యా ! యిది మోక్షవేదు లుదాహరించినయుఁజమానంబు గాని
 వేఱు కాదు విను మక్కాంతారంబు సంసారంబు వ్యాలంబులు వ్యాధులు బృహ
 త్కాయ యగునన్నారి వర్ణరూపవిరాళిని యగుజర కూపంబున నున్నకాలసర్పంబు
 కాలుండు కాలికిం దగులుకొనియున్నతీవ జీవితాశ కూపంబునుపాంతికంబున ను
 న్నవృక్షం బాయువు పడవక్రమింజరంబు నత్సరంబు పద్మఖంబులు ఋతువులు
 వానిద్వాదశపాదంబులు మాసంబులు వృక్షమూలంబు గొఱికిభక్షించుమూషికంబు
 లహోరాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులు మధుధారలు కామరసంబు లిట్లు
 సంసారచక్రంబు పరివర్తించు నని యెఱింగి విద్వాంసు లప్యాశంబులం ద్రెంపఁ జాలి
 మే లందుదు రనిన నాంబికేయుండు వెండియు. 67.

భుజంగ. హితం బైనయాఖ్యాన మిట్టిపు తత్వ, సితిజేసి వాస్తవ్యు చిత్తప్రశాంతి
 బ్రతిష్ఠించి తింక భవదృవ్యవాక్యామృతం బారఁ గ్రోచి బ్రతిష్ఠించుచుండున్.

చ. అన విడురుండు వెండియును నవిధ మెల్ల నవిస్తరంబుగా

వినిచెద నాంకింపు మది విన్న జనుండు వివేకవంతుఁ డై

ఘనతరనంస్పృతివ్యధలు గల్గి తపించెడు వాఁడు గాక న

జ్జనుఁ డన నొప్పి నెగ్గతుల శాశ్వతసౌఖ్యము నొందుఁ బొందుగన్.

69

మ. అతి దూరాధ్వగుఁ డైనపాంథుఁడు విశేషాయాసముం బొందుచున్

మతిసేయు నివసింప నచ్చటచట స్వార్థంబునం దట్లు సొ

స్మృతిపర్యాయమునందు గర్భవసతుల్ చేయంగ నౌ మూఁఘు డం

చితచిత్తంబున నట్లు చేయఁడు విపశ్చిద్వర్యుఁ డొక్కఁడౌచున్.

70

తే. శాస్త్రవేత్తలు ఘోరసంసారమును వచింతు దారుణవనముగా క్షితిలమున

సందఁ బడి యెల్లభూతమల్ మ్రందుచుండు, జగముమిథ్యయనుచు నెంచుజ్ఞానితెక్క.

సీ. శారీరములు మానసములు వ్యాధులు ఁరో, క్షములు ప్రత్యక్షముల్ గలిగెడు నవి

కోఁడత్రాచులు నా నకుంతితకైమై, ననిశంబు బాధించు నల్పమతుల

రూపవివాశిని మై పెంపుఁ జెందిన, జర యంతటన్ జగజ్జనుల వేచు

శబ్దాదివిషయమల్ సత్క్రియాప్రతిబంధకము లై మనుష్యుల కమరియుండు

తే. వత్సరంబులు మాసముల్ పక్షములును, పక్షులు రేలు గ్రమంబున వయసు రూపు

నాయువును మాపుఁ గాలాఖ్య నతిశయిల్లి, కర్మసంయోగమునఁ జేసికొరవేంద్ర.

క. రథము శరీరము తత్సారథి సత్త్వం బింద్రియములు రథ్యంబులు సు

ప్రథితములు కర్మబద్ధులు, రథరిశ్ములు నా వచింతు ప్రాజ్ఞులు ప్రజ్ఞన్.

73

మత్త. వారుపంబులు వాటునట్టులు పాఱఁ బొచ్చినవాఁడు సం

సారచక్రమునం గురాలకచక్ర మట్లు చరించెడిన్

సారశేముషి వాని నాఁగఁగఁ బాలినట్టి జనుండు సం

సారవారిధి నీది సంతతసౌఖ్య మందు సమున్నతిన్.

74

సువృత్తము. సంసారదూఃఖంబు చాలించుపొంతున్, సంసర్గముం బాసె సాధుప్రసక్తిన్

ధ్వంసంబు గావించి పాపంబు నెల్లన్, హంసం బ్రతిక్షింప యత్నించు టావున్.

75

తే. ఇంద్రియంబుల నరికట్టి యెల్లినాఁడు, క్రోధలోభనిరాకృతుండై ధరిత్రి

నిత్యసంతృప్తచిత్తుండు సత్యవాది, మైనసత్పురుషుండు శాంతి నందఁ గలఁడు.

76

తే. యాప్యమీస్యందనముదీనినాశ్రయింప, దుర్బుధులకెన్నియేవగల్ దొడరుచుండు

దాని విడుమరకై బుధుల్ తత్త్వబుద్ధి, జతన మొనరించుచుదురు స్వాంతమందు.

77

చ. కొడుకులతోడ నెల్లరును గూలినమాట దలంపఁ దాప మ

య్యెడు నది దుఃఖహేతు వగు నిధమతాల్ తమబుద్ధిభేషజం

బడరఁగఁ జేసి దుఃఖరుజ నాఁగియు లోఁ గలతత్త్వచింత నాఁ

బడనదీదగఁగన్ నెఱకి న్రయ్యలు చేసి సుఖము రెంతయన్.

78

తే. దమము త్యోగము నప్రమాదమును మూఁడు, ఘోటకంబులు శీలముఁ త్రోటఁగట్టి
మానసరథంబు పై నెక్కి మనుజుఁడెడఁదయమునిభయమిగిలబ్రహ్మలోకమునకేగు.

చ. విభవ మెనంగ యాగములు వేయి పొనర్చుటకంటె సర్వస
న్నిభముగ నిట్టుపాసముల నిల్చి తపించుటకంటె లోకమం
దభయ మొసంగునట్టిపరమార్థము ముఖ్యము భూతకోటికేఁ
దభయ మొసంగు వాఁడు తెగినంతన విష్ణుపదంబు నొందెడిగ్. 80

క. మరణ మనిష్టము భూతో, త్కరమున కది గాన భూతతతి కవ్వేళం
గరుణం జూపుచు నుండుట, యరమోత్తమధర్మ మనుచుఁ బలికెద రామ్యుల్. 81

ఆ. సూక్ష్మదృష్టి లేని శుంథులు మోహపా, శములఁ జిక్కికొండ్రు జగమునందు
సూక్ష్మదృష్టి గలుగు శుద్ధతత్త్వజ్ఞులు, బ్రహ్మ మందఁ గలరు ప్రజ్ఞకలిమి. 82

వ. అని చెప్పిన విదుగునిమాట లేటం గలిపి విచిత్రవీర్యాత్మజం డాత్మజశోకనంతప్ర
చీతుఁడు గావున వినంజ్ఞుడై పుడమిఁ బడియె విదురసంజయప్రభృతు లతని నేద
దేర్చుచుండి రాసమయంబునఁ గృష్ణుడైపాయనుండు విచ్చేసి దర్శనం బిచ్చె నంతఁ
గొంతినడికి లబ్ధనంజ్ఞుండై లేచి యేచినశోకంబునఁ బాకంబు దప్పి యప్పుడు పారా
శర్యనిరాక విని యిదేవనంబు నేయుచుఁ గురుమహీవల్లభుం డతనిదిక్కు మొగంబై.

క. సీసీ మా నుషజన్మము, కాసంతయు సౌఖ్యదంబు గా దత్యధిక
త్రాసము దుఃఖము గలుగఁ, గాసిల్లం జేయు నరునిఁ గలకాలంబున్. 84

చ. ధనములు ధాన్యమూల్ యనులు దాసజనంబులు పుత్రపౌత్రుల్
వనితలు వైభవంబులును వ హ్మయి పోయినఁ గల్గుదుఃఖ ము
య్యనలముకంటె నత్యధికమై హృదయం బెఱియించెడుఁ బ్రజ్ఞడించెడు
మునివరి! దుఃఖమై నరుఁడు పొల్చుటకంటెను జచ్చు టావుగుగ్. 85

ఉ. భాగ్యవిఘ్నయంబునను బ్రాప్తమహావ్యసనంబు గల్గి ని
ర్భాగ్యుడ నైననా కిపుడు ప్రాణము వోయినఁ గాని యెంతయుఁ
భాగ్యమ యైన దుఃఖ మిది పోవుట గల్గదు గాన నింక నో
యోగ్యతపోనిధాన సుఖ మొందెదఁ జెప్పినయట్ల చేయుచున్. 86

వ. అని యికి ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖభారంబున నూరకున్నం గని కృష్ణుడైపాయనుం
డతని కిట్లనియె. 87

—కృష్ణుడైపాయనుండు ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖోపశమనంబు నేయుట. —

చ. యెరిగిన వాఁడనీ వఖిలదేవమనుష్యవిశేషధర్మముల్

తేలియని దింతయే నరయ లేదు భవన్మతి కల్ల భూతమల్

పొలియు ననిత్యముల్ వసుధఁ బుట్టను జచ్చును జచ్చి పుట్టు ని
ట్లవమ దీనికి స్వగమనట్టిది నీ కగునే నశేశ్వరా.

88

తోటకము. కురుపాండవవైరము క్రూరముగా, నెరయం బడె నొ నని నీవు గనన్
ఖరచిత్తుఁడు నీసుతు కారణమున్, బరంగ నిధి నిర్మిత పద్ధతులన్.

88

తోదకము. ఎవగు శమంబున కెల్లు ప్రయత్నం, బపు ననఁ జేసిన నాలము సిద్ధం
బవుటయుఁ గౌరవు లాటుటయున్ దై, వివిధి నెసంగిన వ్యాజము సుమీ.

90

దోదకము. వారుమహాన్నతవైభవ మొప్పన్, సారతరం బగుస్థానమునందుం
జేరి వసింఁచిరి చిత్తమునందున్, వారలకై వగవం బడయున్నె.

91

రుక్మవతి. దైవముచెయ్యిం దప్పగఁ జేయన్, దేవత లైన్ ధిరులు కా హా
భూవర ని కపాల్కివిచారం, బావట మా నిది యచ్చెరు వయ్యెన్.

92

వ. మఱియుం వొల్లి నేను దేవతలకుం కార్యం బగు నొక్కయథ్కబుమిటి నది నిను,
జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

93

నీ. ఏ నొక్కనాఁడు మహేంద్రనిసభ కేగి, దక్కింఁచిని దేవతాప్రపరుల
నారదాద్యమరర్షివార మానాఁ డందుఁ విచ్చేసి సురలతో నిచ్చ నుండె
నాలోన భూదేవి జాలి పుట్టెడునట్లు, పటతెంచి తన కేదో పని యటంచుఁ
బలుకుచు దేవశృపాలికిం జని మీరు, బ్రహ్మసభం జేయుప్రతిని శీర్ష

తే. లేమి కత మెంతకాల మే నీభరంబు, మోయ వలయునో నాయెడఁ జేయుడి కృప
నాపుడు సదస్యమునయందు నలుపుమీలు, ననజనాభుఁడు తా నిట్లు లనియె నగుచు.

మ. ధృతరాష్ట్రుం డను రాజచంద్రునకుఁ బృథ్వీన్నాథ్యరాజ్యోద్భవల్
స్తుతియింపం బ్రభవిందు రందు మొడటన్ దయోధనుం దొష్ప న
ప్పతి నీభార మి దంతయుం దొలగి పోవం జేయు నాక్షేత్రము
దతిఘోరంబుగఁ బో రగుం దెగుడు రాయాహజులన్ భూజనుల్.

95

వ. నీ వింక నిశ్చింతముగఁ బోయి లోకధారణం బాచరింపు మనిబోధించి యంపిపుచ్చె
నాకర్ణింపుము.

96

మ. కలిరాజాంశమునన్ సుయోధనుఁడు నీగాంధారిగర్భంబునం
గలిగెన్ లోకవినాశనాథము మహాగ్రప్రక్రియాదశుఁడున్
ఖలుఁడున్ గ్రోధనుఁడుం దలంప ననుజల్ గర్హదలు న్వాగకిం
దులయై వానిగఁజంబులం గలిగి తీతు ల్పిప్పి రప్పట్టన్.

97

- క. రాజేట్టిరీతి మెలగెడు, భూజను లారీతి మెలగఁ బోయెద రెన్నఁ
రాజే కారణ మగు నా, భూజనులస్రవర్తనంబు పోషించుటకున్. 98
- ఆ. దుష్టచిత్తుఁ డైనద ర్యోధనునిఁ గూడి, నీదుపుత్రు లెల్ల నెగులు గుడిచి
పోయి రి క్షిణిఁగి మను నారిదానఁలు, దెలియఁ జెప్పి రెల్లఁ దెల్లముగను. 99
- క. తమచేసినయ పరాధ, క్రమమున నీపుత్రు లెల్లఁ గడతేరి దు
ష్టమతులు వారలకై యి, ట్లమలాశ్మ చెడంగ శోక మందం దగునే. 100
- క. నీసుతులచేత వండితు, లై సర్వము గోలుపోయి యలజడి వడియఁ
నీసోదరిసుతా లెప్పుడు, గానంతయుఁ దప్ప నేయఁ గంటివె రాజా. 101
- నీ. రాజసూయ మునాఁడు రాజు లెల్లరు విస, ధర్మజనకు నియ్యదంబ మెల్ల
నారదం డిట్టిగొచ నాటినుండియు వగ, దగుల నాతఁడు గుండఁ దనమనమున
నే నిది యంశయు నీకు ధర్మజనకు, నెఱింగించితి నతండు నెట్టిలేని
కుటుపాంశపులఁగోరు మరలుకొనెడునట్లు, జతనించె నెంతయే స్వాతమందు
- తే. దైవ మిట బలవత్తర మై నజలటఁ, బొందు పొనఁగక పో రయ్యె భూతనమితి
యంతకునిఁ గొల్వఁగా నేగె నధిప దీని, కింత చింతింప నేమిటి కీవు చెప్పుమ. 102
- క. నీకుఁ శోకవినాశన, మై కుంటీసుతులమీఁద ననుమతి గలుగఁ
వాకొటి దేవగుహ్యము, కైకొని నామాట కాలగతి దలఁపు మెదఁ. 103
- ఉ. శోకము చేఁ దపించునినుఁ జూచి యుధిష్ఠిరుఁ డింతలోన నీ
లోకము వాయఁ జూచెడిని లో గణియింపక యెల్లసౌఖ్యముల్
నీకు విధేయుఁడై మెలఁగు నీతివిడుండును భూతతత్పరుం
డాకురుమఖ్యునిం గరుణ నారయ కిట్లు తలంప నొప్పునే. 104
- క. ఆనరనాథుఁడు తిర్యగ్గోనులపైఁ గరుణ గలఁడు శోవిడుఁ డనినఁ
మానవనాథుఁడ వగునీ,వై నిలిపెడు భక్తి ననుచుఁ బలుకఁగ వలెనే. 105
- ఉ. కావునఁ బుత్రశోకమునఁ గల్గి బృలింపెడునగ్నిఁ బ్రజ్ఞయన్
జీవనసంచయంబు మొగిఁ జిమ్మి ప్ర శాంతిని బొందఁ జేయుచుఁ
నావచనమ్ము నెమ్మనమునం గొని దైవముచేత యిట్టి దం
చీవు పృథాతనూజులవయిన్ దయ నెయుచుఁ జావ కుండుమా. 106
- క. చాకున్న నీకుఁ గీరితి, చేకొన నయ్యెడిని దశముచే దానముచే
లోకాతీత ప్రతిభుఁడ, వై కాంచెద పుత్రమంబు లగులోకములన్. 107
- ప. అనిబోధించిన విని ప్రజ్ఞాచక్షుండుమ హూర్తమాత్రం బూరకుండి తండ్రి యగున
ప్రావసోత్తమున కిట్లునయి. 108

—భృతరాష్ట్రండు సపరివారంబుగాఁ బొలికలనికిం బోవుట —

- ఆ. దఃఖవాద్ధి మునిగి ద రపిల్లు నేను న, న్నెఱుంగ నేర కుంటి నిత సేపు
వైవయోగజమ్ము నీవచనము వింటి, శత్రుశాంతి గలుగఁ జేసికొంటి. 109
- క. ప్రాణములఁ జక్కఁ బట్టెద, మానసమును వేచుశోకమాత్సర్యంబుల్
పోనాడఁ బ్రయత్నించెద, నీనుడి మంత్రముగ నెంతు నితటిలోనఁ. 110
- వ. అనిన విని వ్యాసభట్టారకుం డట్లు లైస మే లయ్యెడు మని పలుకుచు సంతర్ధానంబు
చేసె నంతఁ గొంతవడి కట్లు ప్రబోధితుం డగుధృతరాష్ట్రుండు విదురుం బేర్కొని
పొలికలనికిం బోవుదము ప్రయాణం బొయితంబు సేయును పారవహూనర్గంబుతోఁ
గుంతిగాంధారులం దోడ్కొని ర మ్మని నియోగించిన సతము చెప్పిచోప్పనం
గావించె ననంతరంబు. 111
- తే. తనయశోకార్త యయిన గాంధారి భర్త, నచనచోడతమై పరవశత మేచు
దూలఁ గొంతయుఁ గాంతలుఁ దోడ రాఁగవచ్చెఁ గన్పిల్లు వరవలై పెచ్చి పాఱు. 112
- క. బండ్లారులు గట్టుకొనుచున్, గుండెలు చేతులును గొట్టుకొనుచుం ధృతరా
ష్ట్రుం డున్నచోట వనితా, మండలి నూతాఁడై శత్రు మఱియున్ మఱియున్ 113
- తే. ఆకుమారము గాఁ గౌరవాలయమున, శోకకర్శిత మగుచు స్త్రీలోక మెల్ల
నార్తనాదము గావించె నది ధరిత్రి, నన్నికడలును నిడియు మిచ్చు ముట్టె. 114
- చ. విరిసినకేశపాశములు వెన్నునఁ జిక్కులు వాటి నేలఁ గాఁ
కరములు మస్తకంబులను గట్టినయట్టులు మోపు గాఁగఁ గ
ర్బురమణిభూషణంబులను జోకడఁ బ్రేమచు నేకవస్త్రులై
మరిమరి పొక్కుచుం గురుకుమారసతుల్ సరుదెంచి రార్తలై. 115
- తే. ఎండకన్నును వానక న్నెఱుంగ కేరి, కంటఁ బడకుండునట్టివాండ్లు లపుడు
పెరలు సూడంగఁ బఱచుచు వెక్కి వెక్కి, యేడువఁగఁ జొచ్చిరచ్చటగోడుమనుచు. 116
- క. తమచెలులచెంత నేఁ జిత్తములన్ సి గ్గెంచునతులు తమ రపు డొకపు
ట్టను కట్టి పీడ విడివడ, నమరిరి దుఃఖార్త లగుచు నత్తలయెదుటన్. 117
- తే. ము న్నొకించు కించుక వగపులు పొసంగు, నస్స డొండొరు నూతార్చునట్టివారు
మిను విఱిగి మీఁదఁ బడినను మిడికి కొనుచు, నొకరి నొక్కరుచూడకయుండిరపుడు. 118
- తే. శ్వేతనగములు నా నొవ్వవిమోహార్మ్యమును విడనాడి వచ్చునాపెలఁదిసిండు
వేటగులు యూధనాథుల వ్రేసి చంప, గుహలు విడి పాఱుచువ్వల రహినెనంగె. 119
- తే. పతుల సుతులను భ్రాతలఁ బిరలఁ బనవి, పనవి యేడ్చెడు నవ్వధూజనముతోడఁ 120

గదలి పాలికలనికిఁ బోయెఁ గారనేశ్వరుండు నగరంబు విడనాడి ప్రోది చెడఁగ. 120

ప. ఇట్లు పోవుచున్న శృత గాఢ్రుని వెనువెంటఁ గరిసగరంబునం గలుగువైశ్యసూద్రులు
ను శిల్పికర్మారప్రచుఖకర్మోజీవులును లోనగుపారు లెల్లరును బలసి చని రిట్లు
క్రోశమాత్రదూరంబు పోయియున్నంత మహారథులు కృపకృతవర్మాశ్వత్థాను లె
చెరువడి లోకేశ్వరుం డగుచీకురాజుం జూచి గద్గదకంఠులై నిట్టూర్చి కంట నీరు వె
ట్టుకొనుచు నిట్లనిరి.

121

—కృపాదు లెరువడి గాంధారి శృత గాఢ్రుల నూడించుట.—

సీ. భూమింద్ర) వినుము నీపుత్రుండు దుష్కర, కర్మంబు గావించి కాలవశత
సానుచురు డయు మానితం బగుశక్ర, లోకంబునకుఁ జనె లోక మెన్న
నెల్లకాల్బల మమృహీజానితోఁ బోయె, వెన్నుఁ దన్నెడునట్టివిధము దోఁప
నమ్మహారాజునైవ్యమున కంతకు మేను, మిగిలినవారము ముగుర మిల్ల

తే. అనుచు గాంధారి కభిముఖుఁ డై కృపుండు, సాధ్వీ నీపుత్రకులు శత్రునమితి నేర్చి
వీరకర్మంబులు పొనర్చి విడిచి మేను, స్వర్గసుఖ మొందుచుండి రన్వపుల్లు. 122

చ. ఇడక పరాజ్ఞుఖం బెనఁ డనేకముఖంబులు శత్రుసేనతో
నడిదము చేతఁ బూని కలహం బొనరించి గమించునో గుణా

ధ్యుఁ డతఁడు దేవలోకమున నున్నతిఁ గాంచు నటంచు శాస్త్రముల్
నుడివెను నట్టివానికిఁ గనుంగన నీ రొలికింప నొప్పనే.

123

వ. దేవీ! నీవారుం బోలె నీశాత్రవులు నశ్వత్థామపురోగము లగుమామువ్వరిచేతం
డెగి రాకర్ణింపుము.

124

మ. మరుదాత్మప్రభవుండు నీవును నశర్మవ్యాప్తిఁ జా కేసె నన్
పరమామర్షమునం బ్రభద్రకులతోఁ బాంచాలరాట్టుత్రులన్
వరుసం బట్టి వధించి ద్రాపదిశతవ్రాతంబునం గూల్చి ని
ద్దరలోనన్ శిబిరంబు గాల్చితిమి నిర్ధామాగ్నిపా లేముచున్.

125

వ. ఇట్లు పాండవపగోత్రంబునం జేసి యున్న వారము కావునఁ గ్రోధానలదండవ్యా
మానమానసు లగునాశూరవరేణ్యులు మమ్ము విని మావెంట నంటి వచ్చుట
సిద్ధంబు గావున మే మిటం దడయ నొప్ప దొప్పరికించిన నపాయంబు తప్పదుమా
కాజ్ఞయిమ్ము పోయివచ్చెదము నీ పీవిధివిహితంబునకు వగవం బనిలే దుడుగు మని
ధృతిరాష్ట్రం దిలకించి నీవు శత్రుధర్మంబును దిష్టంబు నెఱిగి ధైర్యం బూని
యుండుము పోయివచ్చెద మని వారికిం బ్రకటింపగా నరదంబులు నడపించుచు

నడనడగ వారిదిక్కు చూచుచుఁ బాండవాపచారంబు చేసియున్నవార కావున
వారివలనిభయంబునంజేసి నత్వరగమనంబున గంగాతీరంబునకుం జని యటనుండి
సూర్యోదయంబునకు మున్న కృపాచార్యుండు హస్తీ నపురంబునకును గృతవర్మ
స్వరాష్ట్రంబునకును నశ్వత్థామ కృష్ణద్యౌపామనాశ్రమంబునకునుం జనిరంతః
గంతయు లాద్యోనందనుపై దాడివెడలి యోడించి వానిశిరోరత్నంబు దెచ్చి
ద్రావది కిచ్చి యూటించుచుఁ బుత్రశోకార్తుం డగునాంబికేయుండు పాలికలనిక
వచ్చుచుంట చారులవలనం దెలిసి ధర్మతనయుండు. 126

తరువోజ. తమ్ములునల్లురుదాశార్థుఁడుచు ముము, ధానయుముత్సులు తనవెంట నంట
ముమ్మరం బగుశోకమునఁజేసి ద్రుపద, పుత్రిక తనచుట్టములతోడఁ గూడి
సామ్యవోయియు నింత సోలియు నంత, సాక్కియుఁ గురరినాఁ జమ్మపె లేడ్చి
యమ్మనుజేశ్వరు ననుసరించుటయు, నాతం దుడుకున్న మడరంగ నడిచె. 127
వ. అట్లు నడిచి గంగానమీపంబునకుం జరునంతలో నాంబికేయుండు నటఁ దారించె
నంత నందున్న శాంతాజనం బక్కొంతేయగ్రామం గాంచి చింతాద్వరంబునంజేసి
చేతు లెత్తి మొత్తుకొని మొత్తంబుగా నేడ్చుచు. 128.

—ధర్మంజు తమ్ములతో ధృతరాష్ట్రుని సమాపించుట—

సీ. అక్కట రాజ! నీకాన్యశంస్యము లేదు, ధర్మజ్ఞతయు లేదు దయయు లేదు
భ్రాతలం దాద్రులఁ దాతలం గురువుల, సఖులఁ జుట్టాబులఁ జంపివైచి
తలద్రోణభీష్మజయద్రథులం గూల్పు నొప్పె నీమన మది చెప్ప నగునె
చుట్టాలమిత్తి వై నట్టిసీ కీరాజ్య, నేటికో పూజ్యతపాటి యేమొ
తే. తండ్రులను మించినట్టిరు తనయు లట్టి, ద్రౌపదేయసాధద్రుల దండధరునిఁ
గొలువఁగాఁబుచ్చి పెనుమ్రోడువలెఁదలిర్చి, త్మోవిభుఁడవైతివేమిసౌఖ్యంబొచెప్పును.
వ. ఇట్లు పలుదెఱుంగులఁ బలవించుచుండ ధర్మతనయుం డొకండు వలుకక వారిన్లు
నతిక్రమించి తండ్రిపాలికిం జని తనపే రెఱింగించుకొని పాదాభిషంధనం బాచ
రించె నంత. 130

ఉ. పుత్రవధార్థితుం డగుటఁ బోకడఁ బెట్టంగ రానిశోక మీ
మాత్రము నాక పాకమయి మానసవిధిని మట్టుమీఱ నా
ధాత్రివిభం డడించుకొని తద్దయు నాతనిఁ గొంగిలించి పై
కాత్రము లేక సాంత్యవచనాదులఁ దేల్పె బ్రయంబు గొల్పుచుగా. 131
వ. అంత భీమసేనాదులును దమతమపేరులు వాడి వంధనం బాచరించుటయు దుష్టా
త్ముం డగుధృతశాష్ట్రుండు. 132

ఉ. భీమునిమాట జానుగులఁ బెట్టినమాత్రన చిత్తకోశముం

దాముకొనంగఁ గోప మనునగ్ని మహాన్నతశోకవాయువే
గామృతవర్ధితం బగుచు నయ్యది ప్రజ్వరిలం బొనగ్గుచున్
భీమునిఁ గాల్చి వైతు ననుభీషణరూపముఁ దాల్చె దాల్చినన్.

133

కంచ...గదాగ్రజం డెఱింగి వాని ఘాతకస్వభావముం

దదంతికంబున న్మొలంగు ధర్మరాజుతమ్మునిం
బదంబు వాసి పోవ గేలఁ బట్టి నెట్టి చే
యిదోయిఁ దాఁకఁ ద్రోచె నొక్కయిస్సభీమరూపమున్.

134

ల. హరి త్రికాలవేది యగుఁగానఁ దొల్లి తా, సంగ్రహించి యుచె స్వందనమున

దాని నిట్లు తెచ్చి వానిచెంగటఁ జేర్చి, నంవిధాన మిట్లు చక్కఁజేసె.

135

—శృతరాష్ట్రఁ దినుపభీముని విజయ —

ఉ. చీకు గ్రహించి చేతులను జేవమెయిన్ బిగియంగఁ బట్టి భీ

మాశృతి నున్నదాని ననిలాత్మభవుం డని నిశ్చయించుచున్
గాక వహించి పెల్లదిమి కన్నుల ముక్కుల నెత్తు రూఱ న
స్తోత్రబలంబున స్వీతిచెఁ జూచుచు నుండగ రెండుగాఁ దెగన్.

136

శా. మే నెల్లన్ రుధిరమ్ము గ్రమ్మ నురము న్మే ల్వాసి భుగ్నంబు గా

నానాగాయుతసత్వం డట్లు ప్రతిమన్ హర్షంబునం ద్రెంచి పు
ష్పానీకంబున నొప్పుకింశుకమునా వై నేలకున్ వ్రాలె నా
లోనన్ సంజయుఁ డిట్లు కూడ దని పల్కుం బల్కె శాంతిల్లఁగన్.

137

వ. ఇట్లు లోన సంతసించుచు నక్కించు వృకోదరునిపే ర్వాడి శోకసమన్వితుండై హా

హాకారంబు నేయుచున్న వానిం గాంచి వాసుదేవుండు నవ్వుచు నిట్లనియె.

138

చ. పగవకు మయ్య నీ విటులు వాయుతనూజుఁడు నీకరంబులం

దెగఁడు తెగెం దదీయఘనదేహముతో నెనవచ్చునిస్సహ
పగు నగు నూఱడిల్లు మిటు లంతయు నేన యొనర్చి మిత్తికిం
దగిలినవీనిఁ గాచితిని నానమయోధిత శార్యసంగతిన్.

139

తే. నిన్ను నీకోపము నెఱింగి యున్నవాడ, బలమున న్నీకుఁ దులవచ్చువాఁడులేడు

జగములం దంతకునిబాఱిఁ దగిలి బ్రతుక, వచ్చు నీనందిటా జిక్కి బ్రతుక వశమె.

ఉ. తావున నేను నీదయివ కాంక్షకుఁ బోల నయోమయాకృతిం

జేవ ఘటించి నీకడకుఁ జేర్చితి దానిని భీముఁ డన్నడు

శ్శౌవమునం బగిల్చితివి తావకచిత్తము నేడు పుత్రశో
కావలమై కుమారహితమై కుంభంబున కయ్యె నయ్యయో.

141

తిరలము. శమ మొకింతయు లేక భీమునిఁ జంప జూచి వేసి నీ

కొమరు లందఱు పెండి నీకడకు రయంబున వత్తురే

శమముఁగొరి మునీంద్రులే మును సల్పినట్టిది యంతయున్

భ్రమము వోఁ దలపోసి శాంతినిఁ బాడుకొల్పుము నెమ్మదిగా.

142

వ. అని చెప్పుచున్నప్పుడు పరిచారకులు జలంబులు తెచ్చి నివేదించిన నతండు తనమే
నం గలరుధిరంబు వోఁ గడిగికొని శుచి యయ్యె నయ్యెడ నయ్యదువల్లభం
డు పెండియు.

143

—శ్రీకృష్ణుండు శృంగరాస్తుని గర్జించి పలుకుట—

సీ. చదివెతి వేదముల్ శాస్త్రముల్ సదివెతి, వింటి పురాణార్థవిధము లెల్ల
రాజధర్మములు విరాడల్లు నీకడ, విద్వాంసుఁ డవును బ్రవీణుడవును
దలఁప నాత్మాపరాధము క్రోధవశమున, నొడలెఱుంగనియట్టిజడుడవైతి
కనలుదు విట్లు కాఁగల దని చెప్పరే భీష్ముండు, దోషుండు వినురసంజ
యులు నేను సంధి సేయుతలంపున న్వచ్చి, చెవులు చీనులు గట్టఁ జెప్పితిఁ గదె

తే. యట్టివన్నియు బూదెలోఁ జెట్టిలిపు, సర్వనాశన మగునిట్టి సమయమందుఁ
గంట నీర్వెట్టకొనుచుంట కంటె లేద, నాఁ కలుక గల్గి దుష్క్రియల్ నడుపనగునె.

తే. బలమునక శౌర్యమునఁ బాండవులకుఁ జాలి, పరులు లేరని మొఱఁగియువారితోడ
గయ్యమునకుఁ గాల్గివుట్ట కలదె యెందు, ఫల మనుభవింతుఁకొక్కఁడుగలడఁగాని.

మ. తనకుం బ్రజ్ఞ దిరంబుగాఁ గలుగునే ధాత్రీతలాధీశ్వరుం
డనిశంబు గుణదోషముల్ తెలిసి శ్రేయం బందుఁ గాకున్నఁ బ్ర
జ్ఞనివాక్యంబున నాప్తవాక్యమున నజ్ఞుం డయ్యును న్నిజ్ఞుఁ డై
తనకుం గల్గెడుకీడుమేళకును గుండం బోవఁ డెల్లప్పుడు.

146

ప. కాపున.

147

క. నీవృత్త మన్యవృత్తము భావింపుము, కొడుకుమాటబడి నడచుటచే
నీవలన నైనదానికి, నీ వేడ్కక భీముఁ జంప నెంచుట తగునే.

148

తే. చదురునకుఁ చెచ్చి ద్రోవదిఁ బదుగురయెడ, మానభంగ మొనర్చినమనుజులకుఁ
బట్టి వధియించె భీమండు పట్టుకొలిపి, వేరమున దాన దోషియే కారవేద్ర.

149

వ. నీవును నీద ర్యోధనుండ నుం జేసినదశ్చక్రతంబు తలంపునకుం దెచ్చుకొని నీవ నీ

కోపం బుః సహించుకొని నిరవరాధులగ వాడ పత్రైవై బగం బుః పాఠిక శాంతుండవై యుండు నునిన దేవకీపుత్రునకు ధాత్రికళత్రం డిట్లనియె. 150

ఉ. మాధవ! నీవు చెప్పిన క్రమం బిది యంతయు సర్వ మిట్లు నీ బోధనముగ గ్రహించితిని బుద్ధులపై గలహార్ద మిట్లు నా బోధము మూల జేసె గుణభూషణు బాహులః బెట్టి చంప సం బోధనముం బొనర్చితిని బుణ్యవశంబునఁ దప్పె నస్సమల్. 151

మ. గతిమన్యుండ గతజ్వరుండ నిపు డోకశ్యాణమూర్తి ! వృథా సుతులం దంతయుఁ బ్రేముడించితిని సంశుద్ధస్వభావంబునన్ మతిమంతుం డగుభీమ సేనునిస్పృశింపం జిత్తి మాసిం చెడిక ధృతి వోఁ జేసిననాదుచేత కెద సైరింపం గటాక్షింపుమా. 152

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుండగు సమృహాత్ముననుమతంబున భీమార్జునకులనహదేవు లయ్యంధన్వపతి దరియం జని త మ్మెఱింగించిన నతండు వానినెల్ల ననుక్రమం బున నాలింగనంబు గావించి దీవించె నంత. 153

—ధర్మజుని శపింప నెంచినగాంధారిని వ్యాకుల ధూరన్ముట.—

సీ. కొంతయు లారాజుకడ ననుజ్ఞం గొని, పురుషోత్తమునిపురస్సరము గాఁగ గంధారికడ కేగి కానుపించిన నామె, పుత్రశోకార్తయై పొగిలి పొగిలి తగిలినకినుక నాధర్మపుత్రు శపింపఁ, దలపోసెఁ జిత్రపద్మమ్మునందు నయ్యభిప్రాయము ప్రాణభృద్భావజ్ఞుఁ, డైనవేదవ్యాసుఁ డట్టి యెఱిగి తే. యమలగంగాజలంబుల నాదువాఁడు, తగమనోవేగమునఁ జేసి తక్షణంబు నన్నిహితుఁ డయి కోడలి నెన్నికొనుచు, నిట్లు వచియించె విజ్ఞాన మెనక మెనఁగ. తే. శాపకాలము గా దిది క్షమకుఁ గాల, మిమ్మహారాజుమీఁదఁ గోపమ్ము నేయఁ గడు నినువఁటిసాధ్వీకి గాన శాంతి, చేసి నన్మతి విను మిట్లు చెప్పచుంటి. 154

మ. జయ మర్థించి సుయోధనుం డరులతో సంగ్రామముం జేయునా కు యథాన్యాయము గాఁగ దీవనలు వా కొమ్మంచుఁ బ్రార్థించినక బ్రయముం గూర్చునుతుండు నాక యెచటం బెంపొందు ధర్మం బటక జయ మో నంచు వచించి తానుడి వృథా చర్చింపఁగాఁ బోవునే. 155

చ. సమరమునందుఁ బొండవులు సందియ మంది జయంబునందు ధ ర్మము వలనక జయించి రరిమండలిఁ గావున ధర్మమంద పెం పనురెను వా రధర్మవరు లంచుఁ దలంకు మెల్లభంగులక పను నహియించు టొప్పు నని నారెకు నీ కిటు చెప్ప నేటికి. 156

- క. నీయెడఁ గోపమునకుఁ జో, టీయక ధర్మాత్ము లైనప్పభవిష్టఁడైఁ
జేయుము దయ ధర్మంబుఁ, బొయిననతి వగుట నిట్లు పలికెతిఁ దల్లీ. 158
- వ. అనిన గాంధారి గంధవతీసూనునిచిక్కు మొగులై యి ట్లనియె. 159
- సీ. నా కను య సుమంత లేకుంట నిక్కంబు, వీరినాశనమును గోర నెపుడు
సుతశోకమున నాద మతి హ్వలశ్చయ, గలుగ నుమ్మలిక నేఁ గలఁగితి నటు
కుంతి కట్టలు నాకుఁ గాంతేయు లందఱు, రక్షితవృత్తులు గారె రాజరాజు
నపరాధమును సుబలాశ్రమజకర్ణద, శ్వాసనాదలదప్తశాసనమునఁ
తే. గురుకులయ మయ్యె నిక్కరణి నందఁ, దప్పు పాపపులందు లే దెప్పటికిని
గలహకారకు లై కురుకులము వార, లనిఁ దెగిరి దీన నా కప్రియమ్మ లేదు. 160
- మ. గడపోరం గడు శిక్షితుం డగుట మాకొరవృన్దిం బోరిలోఁ
దడ మట్టింపగఁ లేక గాలికొడు కార్తుండై వ్యాప్తికేసుఁ డ
పుడమం దుండి కనంగ నాభికి నధోభాగంబునం గొట్టి చం
పె దయాశూన్యుడు వానిచైద మది నక వేధింపదే నొండదే. 161
- క. ఇది ధర్మ మధర్మం బని, సదమలమతి ధర్మవిదులు శాస్త్రము తెలుపన్
మది నెఱిఁగి శూరుఁ డాహవ, సదమున ధర్మంబు విడువ ప్రాణము చెడినన్. 162
- వ. అనిన విని భీమసేనుండు భయకంపితగాత్తుండై గాంధారిం గాంచి యనునయి
చుచు ని ట్లనియె. 163
- భీముడు గాంధారికిఁ గోపాపకమ. బుగాను ప్రగంబు లిమ్మట —
- సీ. ధర్మమో లేక యధర్మమో కాని నా, ప్రాణరక్షార్థ మప్పగిఁ జేసి
నాడ నైరింపు మోనాతల్లి! నీతన, యుండు ధర్మంబున చోటువడఁడు
లావు గలండు యెల్లర కొక్కరుని నన్నుఁ, జంప రాజ్యముఁ గొన సమయ మయ్యె
నది గానఁ జంపితి నటు లుండె నతఁ డధర్మమునఁ జేసియ మున్ను మము జయించె
- ఆ. నికృతి జూడ మాడి నిఖిలార్థములు గొనె, నేకవస్త్ర సభకు నిచ్చి తెచ్చి
మానెలంత కట్లు మానభంగ మొనరె, నెడమలొడను జూపె నిలువఁజేసి. 164
- తరువోజ. చంప నెంచితి నట్లు సమయంబు గామిఁ, జంప సీయఁ డజాతశత్రుండు వాని
జంపినం గాని రాజ్యము మాకు రాని, చందంబు నూపట్టె సమయంబు కల్గిఁ
జంపితి నిట్లు మానతియును మేము, సంకటంపడి నట్లు చర్చకుఁ బోలఁ
బెంపరం బగువైర విధమెల్లఁ దీర్చి, వేసితి మారాజు పృథ్వీదేవ్ మీఁడ. 165
- క. ఆ వ్రడు నడవె యతని కిట్లనియె. 166

జలధరము. నీవు వచించినట్లు జననిండితుఁ డా, భూవలయాధినాథునకుఁ బోలును జా

నే వగఁ గుండ వానికి నొకించుకయే, నావిధ ముండనిమ్ము విను మన్య మగున్. 167

ఉ. ఆసురకృత్య మట్టి దగు నార్యజనుల్ నినుఁ బోలె నెవ్వరుఁ

జేసి యెఱుంగ రివ్వరునఁ జివ్వలు నివ్వటిలంగ నైన దు

శ్వాసనుటొమ్ము వచ్చి తుతజ మృది చేతులఁ బట్టి త్రావి తి

వానడి నీమనెత్తిఁబయి నంటక పోయెనె వాయునందనా.

168

చ. ఆనవుడు భీమసేనుఁ డను నాసుబలాత్మజ కాలకింపు మో

జనని! మనుష్యరక్తము విచక్షణుఁ డెవ్వఁడు గ్రోల నెంచునం

దున నది భ్రాతృరక్తము గనుంగొన స్వీయమ యట్టిదై యఘు

బున కగు నిట్లు నే నెఱిగి పోలనిపోకలఁ బోయి యుందునే.

169

క. పెదవిం బెట్టితిఁ జేతులఁ, మెదపుచు రుధిరంబు పలము మెనపెడునసురం

గదనమునఁ బోలి మెలఁగను, విధితము గాకున్న జమునివినుకలి కేనిన్.

170

వ. ఇదియునుం గాక.

171

ఉ. జూదమునాఁడు భూధవులు సూచుచునుండ సుహృజ్జనంబులున్

గా డనుచుండ వాఁడు కుతుకంబున ద్రోవది నీడ్చి తెచ్చి మ

ర్యాద యెఱుంగఁ డయ్యె నపు డాడినఁబాస ఫలింపఁ జేసికో

నాదెన నట్టు లయ్యెఁ బ్రతిస న్నెఱవేర్చుట తత్రధర్మమే.

172

వ. మఱియును.

173

తే. శర్లనుతునిచే నకులుండు గాసిఁడియొనన్నదమ్మలకుం ద్రాస మావహిలై

నట్టియెడ నట్టిభీభత్స మాచరించి, పగలు భయఁడి పాట నేఁ దెగితి నట్లు.

174

క. ననుఁ బాపంబున శంకింపను నీకుం దగదు తల్లి పరికింపఁగ నీ

తనయు లెపు డనపరాధులు, ననఘులు నా కిడిరి మాకు నార్తి యెఱుంగవే.

175

న. అనుటయు నద్దేవి వెడియు.

176

మత్త. మూఁడుకాశ్యమునఘ్న నంధులుఁ బూజ్యరాజ్యవిహీను లీ

గోడు గుడ్చెడువారి మనఁడ కూఁతకోలఁగ నొక్కనిం

గూడ నిల్వక మింగివైచితి క్రూరచిత్తుఁడ! నూర్వరం

జేఁడు నేనియు లేకపోయెనె యగ్గు నేయనివాఁడ మై.

177

క. ఒకనినువు నిలిపి ధర్మప్రకటన మొనరింతు వేని బ్రదుకఁ దలఁతు రి

ట్నాకరీటి వీడిదఁగివ నకుఁ బోకడ చెట్ట గలిగినం గల గుఁ గదా.

178

వ. అని పలికిగాంధారరాజపుత్రి ధగ్ధపుత్రుం దలపెట్టి యమ్మహారా శేడి యని యడుగుచున్నంతఁ గాంతేయగ్రజుండు భయకంపితగాత్రుండును గృతాంజలిపుటుండునై నికటంబునకుం జని మెత్తనిమాట లాడుచు నిట్లనియె.

179

—ధర్మజుండు గాంధారీతో సతివిషయంబునం బ్రసంగించుట.—

ఉ. అల్లన నీడుపుత్రకుల నందఱ మ్రింగి మహాపరాధమున్
దెల్లముగా నొసర్చినయుధిష్ఠిరుడం బృథివీతలంబునం
దెల్లెడ నున్న రాజులకు నెల్లర కేను వినాశకుండ నో
తల్లి! ననుక శపింపు మని తావకపాదము లాశ్రయించితిన్.

180

క. చుట్టల నెల్ల చెలులన్, నట్టేటం గలిపినట్టి నా కేమిటి కీ
చెట్ట కగుమేను రాజ్యము, పట్టంబును శిక్ష కేను బాత్రుండఁ దల్లి.

181

సీ. అని వచించుచు వినయము దోషఁ దనచెంత, భయచిత్తమున నున్నవానిఁ దెలిసి
మఱుచూట నాలుక మలఁగ నీయక రాజ్య, నిట్టూర్పు నిగిడించు చుట్టె నిలిచె
నపు డవనతదేహుఁ డై యుధిష్ఠిరుఁ డామె, కాళులపై వ్రాలి కడఁక మ్రొక్కె
బట్టంతరమునుండి పడఁతిచూ పాతని, పాదాంగుళులమీఁదఁ బడియెఁ బడిన

తే. తత్త్వము రాజు కునఖయై తత్తఱిలై, దలఁకి విజయుండు వసుదేవతనయుమఱువు
పొచ్చెఁ గవలును భీముండు తిచ్చనడిరి, సాధ్వీమాహాత్య మెంతకుఁజాల దనుచు.

వ. అంత గాంధారి విగతకోధయై వారి నెల్ల మాతృభావంబునంజేసి పాంత్వనస్వరంబున
నాదరించినన్ సేద దేఱి వారు నామెచేత సనుజ్ఞాతులై కుంతీదర్శనంబునకుం జను
టయు నామయును.

క. దురమునఁ దెగినకొమాళ్ళకుఁ, బరితాపము నొంది కుందువరపుత్ర కులన్
జరరాత్రమ్మున కమ్మెయిఁ, బరికించినదగుటఁ జేసెఁ బరిదేవన మున్.

184

తే. మొగమునం జేర్చి వనవంబు వగచి వగచి, శస్త్రవిత్తతగాత్రులై నరన నెనఁగు
కొడుకులం జూచి కన్నీరు విడిచి వారి, తనువు లెల్లడ వేర్వేఱఁ దడవి చూచె.

185

వ. అనంతరంబ.

186

—గాంధారి ద్రౌపది నూరార్చుట.—

క. తనకడ వ్రాలినద్రోవదిఁ, దనచేతులఁ గ్రుచ్చి యెత్తి కొఁగిట నిడి యో
వనితామతల్లి దుఃఖించిన నింతయు ఫలము లేగు చెప్పితి వినుమా.

187

వ. అంత ద్రౌపదీదేవియును.

188

సీ. కనుదోయి నశ్రువుల్ కాలువలై పాఱఁ, గుంతీమహాదేవితెంతఁ జేరి

- ఈ దేవి నీపాత్రులైనసాధద్రాగ, లెం దేగి నేల రా రిచటి కిపును
 నీకు మ్రొక్క రిదేమి నీవయి గోపమా, యెఱిగింపు మోతల్లి యింతవచ్చె
 నిట్టిచో సామాజ్య మేటికి సంఘ, లేటికి వరపుత్రవిహీనులకును
 ఆ. అనుచు మఱియు శోక మగ్గలం బైన భరింపఁ జాల కామె పృథివి కొఱఁగు
 నంత లేవ నెత్తి గొంతి కొడలిఁ దేర్చి, యెల్లవారితోడ నింత గడపి. 189
- వ. కొడుకులుం గోడలుం దోడ రా గాంధారికడకుం జని కోడలి నొసంగించిన నామె
 యామెం గట్టుకొని కంట నీరు నిచుచు ని ట్లనియె. 190
- శా. చన్నే పుష్రికి! పుత్రమోహమున సీచంద్రులచు గుడుటల్
 నన్నుం జూడుము నాదుదుఃఖమున కంతం బున్నె యే రేమి నే
 య న్నేర్పుం గలవారు కాలము వినాశార్థంబు చేకూఱె నం
 చు న్నే నెంతు వివశ్యభావి యన వచ్చున్ దీని కిం తేటికి. 191
- క. విడురుడు చెప్పినచోప్పునఁ గడనము సంప్రాప్త మయ్యె గలవా రెల్ల
 మొదలంటఁ దెగిరి కాఁ గలఁచాది యంతయు నయ్యె వగవనగునే నినన్. 192
- అ. అఱిహార్య మైనయర్థమునన్ శోక, మందు తెల్ల వెఱ్ఱియంద్రు బుధులు
 తెలిసి నేను బోరు తొలఁగింప లే నైతి, నేకరూప నీకు నాకు నిడు. 193
- వ. అని గాంధారి కోడలి నూఁగించె నని చెప్పిన విని జనమేజయు డవ్వలికథ యెన్ని
 ధంబునం జెల్లె జెప్పు మని యడుగుటయును, 194

ఆ శ్వాసాంతము.

- ఉ. వాకులలో నసత్యముచు వర్తనమం దలినీచభావమున్
 కైకొనునట్టి కార్యముల ఘాతుకవృత్తము మర్త్యకోటికిన్
 వాకొన నేల ఘోరకలి వచ్చె మున్ మున సొప్ప దింతలో
 నాకృతిఁ దీర్చి వచ్చెడఁ గనన్ నిను నన్ గరుణింపు మీశ్వరా. 195

గ ద్యము

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
 వమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
 ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
 స్త్రీరవ్వంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీ

౨

బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః

శ్రీకృష్ణభారతము

శ్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

మంత్రః ధైవః జచ్చుక్

సామాన్యం ధైవః జచ్చుక్ జా కుండః ధైవం

డీమాశ్ర క్షిరి పడెదగు

నీమహిమం దెలియ లేక నిఖిలాధారా.

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు గాంధారరాజపుత్రి ద్రుపద పుత్రినూరార్చిన యనంతరంబు పతివ్రతాశిరోవతంసంబును మహాభాగయు సత్య వచనయు సంతతబ్రహ్మచారిణియుఁడఁకృత్రి సంపన్నయు నగునయ్యాంబి కేయాంగన కృష్ణద్వైపాయనవరస్రభావ సంప్రాప్తం బైనదివ్యదృష్టి జేసి రోమహర్షణంబగురణా జరం బంతయు దూరంగతం బైనను సమీపగతంబునుం బోలె బ్రతీక్షించె నదియును.

2

—: శ్రీ వి లా ప ప ర్వ ము . :—

నీ. పోవులై ప్రేపులు పాలసుఖాదంబులు, కడికండ లగుసంగకముల గములు నస్థిమస్తిష్క-సంహతాలు మజ్జావసా, కలితరక్త హృదస్థలశతములుఁ జెవరి చిక్కులు వాఱి యదవద లైనవె, న్నెఱులకుప్పలతోడ నెఱయుచోట్లు నఱవఱ లగునాయుధాదులతిప్పలు, రజ సైనభూషలరాసులగము

తీ. లశ్యగజయోధరథశరీరాయుశశత, మండలంబులు ఛత్రచామరనహస్త శకలములదిబ్బలును గగ్గి నకలభాగ, ములును ! భీభత్సరసమును గొలుపుచుండె

క. తల లూడినయట్టలు న, ప్ట్టు వోయినశలలు రెండిటన్ లేమిడి కై కలయఁగఁ బర్వినకాల్పే, తుల బాలికల నయ్యె భయము దోపించునవై.

4.

క. కాకోల కంక జంబుక, కాక వ్యవసౌఖ్యసహస్రకలితము రత్నో లోకనమాకుల మధికభ, యానకభూతోన్నతారవావృత మెపుడు,

5

సీ. గుండెకాయలు నంజుకొంచు తొమ్ము వగిల్చి, వచ్చినంజుకు గొంతుబూటి మెక్కి
క్రాంతనెత్తురు పుట్టెకోటలతోఁ బట్టి, సారెసారెకుఁ గడుపాటఁ ద్రావి
ప్రేవులు సరములు బెఱికి ప్రేవుల నెడ, పెడఁ జుండెములు గాఁగ మెడలఁ దాల్చి
మెడదుతో నెత్తురు మెడపి రొంపిగఁ జేసి, కఱవాట మేనెల్లఁ గలయఁ బూసి

తే. పుట్టెపేరులు ధరియించి పొలసుదిండి, మూఁకలప్పుడు మూతులు నాకికొనుచు
నట్టహాసము నేయుచు నట్టు నిట్టు, నట్టవం బాడఁ జొచ్చె నప్పట్టనందు. 6

సీ. కొఱికి ముక్కలు చేసి గుండియ లవియించి, డొక్కలమాంసము మెక్కునవియుఁ
బుట్టెనెత్తురుతోడఁ బొలసు గట్టినమెడ, డాత్రంబునం జుట్టునట్టివియును
ముక్కులతోఁ ద్రెంచి ప్రక్కపట్టల దూరి, క్రాంతనంజుకు మెక్కఁ గోరునవియు
గ్రద్దుఱఁ బెఱికి లో గుళికల వడి నొల్చి, యంగిలి దిగజార మ్రింగునవియు

తే. నగుచు నక్కలుఁ గుక్కలు నావృకములు, గ్రద్దలును రావులుంగులుఁ గాటులాడి
పోటు లాడి యులిపు మిన్న మట్ట నట్టి, యెడఁగనుంగొననయ్యెనప్పడమియందు.

వ. అట్టి సమయంబున సాత్యవతేయు నగుజ్ఞుఁడేసి యుధిష్ఠిరపురోగము లగుపాండవులు
ధృతరాష్ట్రవాసుదేవులం బురస్కరించుకొని కుశ్రీల నడపించుకొని పాలికలనికి
జనినంత నక్కాంతలు సంతాపించుచు నందు నందుఁ బతులును సుతులును చిత
లును భ్రాతలును లోనగువారు ప్రేతంబులై పడి కృవ్యాదగణభక్షిశంబు లై కనం
బడిన నొడ లెఱుంగక పుడమిం బడి పొరలువారును బారలి పొరలి పురపురం
బొక్కువారును బొక్కి పొక్కి వాపోవువారును వాపోయి వాపోయి చెయ్యు దక్కి
చేడ్చువారును నోరును నెత్తియు మొత్తుకొనువారును నార్చు వారును నేడ్చువా
రును నలయువారును సొలయువారును నై రపు డాగాంధారరాజసందిని వసుదేవ
నందనుని జేరఁ బిలిచి శంట నీరువెట్టుకొనుచు ని ట్లనియె. 8

—గాంధారి పాలికలను జూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట—

క. చూడుము నాకోడండ్రక, వీడినకేశములు వ్రేల వినిహితవతులై
వీడని దుఃఖంబున నదె, పోడిమి చెడఁ గురరు లట్లు పొక్కెద రక్కా. 9

ఉ. వీరులఁ గన్న తల్లులగువీరలు వారనిభూరిశోకదు
ర్యారము పై కొనంగ నదె న్రాలినపుత్రుల నన్నదమ్ములక
సారెకుఁ జూచి కన్నుఁగవఁ జాల్కొన నశ్రువు లేడ్చి యేడ్చి ప్ర
జ్ఞాపితాత్మలై పడిరి సారసలోచన! సూతె వారలన్. 10

సీ. పొగఁ లేనియగ్నుల వగిడి గర్జునుచు, దోమలకు శబ్దము ద్రుపదవిధుఁడు

నభీమన్యుడుం దొట్టియడివీరభీకరఁ, లగువీరవర్ములు తెగిపడియును

వెలుఁగుచుండిరి చూడు మెలమిఁ దొఱంగియు, మణికవచాదిభూషణము లెల్ల
కడల నేలం గప్పెఁ గడికండఁ లగుకండఁ, యను నాయుధావళులును గలియఁగ

తే. నాడుచును బాడుచును నెత్తురానుచు వడి, నార్చుచునుగ్రేల్లువా యుచు నదిగో చూడు
మాజిభూతలమందుఁ గ్రీవ్యాదగణము, గలయఁ దిగుగాడెడిని భయంకరము గాఁగ.

మ. కురుపాంచాలవినాశకం బయినయీ ఘోరాహవక్షోణిపైఁ

బరువంబుం జెడి కూలియున్నధరణీపాలాంగసంఘాతమం

దరయం గాకులు గ్రద్దలున్ గతము లత్యంతంబుగా వ్రాలి నె

త్తురుకండఁ ల్వెడలించి మ్రింగెడిని గొంతుల్ సాచి వీక్షించితే.

12

క. గురుకర్ణాదులశవములు, పరికింపఁగఁ గాకకంకపరివారపరి

స్ఫురితమై యుండుటఁ గరుడధ్వజ దుఃఖపేళుకమ్మది గాడే.

13

సీ. లకట కటా! మృదహంసతూలికలపై, శయనించువా రిప్పు జగతిఁ బడిరి

నతతంబు వందిసంస్తుతుల మెచ్చెనువారి, కడ శివారవములు గ్రొందుకొనియెఁ

జందనాగురుదిగ్ధసర్వాంగు లగువారు, బ్రుంగుమవడిరి దామ్మునఁ గలంగి

పరిజనాలంకృతాభరణులపరిమాభ, రణములు గ్రద్దలు రవళిఁ దన్ను

తే. నసువులం బాసియును నాయుధాలి విడక, వీరశయనంబు నొందిన వీరవరుల

సరసి జీవించి యుండినయట్టి రనుచుఁ, జెంతఁ జేరవు క్రవ్యాదసంతతు లనె.

14

తే. బాహువులఁ బట్టి గదలును బరిఘనులును, తొమ్మునం జేర్చి భూశయనమ్ము చేసి

పెద్దనిద్దర నొందినవీరు లతివ, లక్ష్మీనం జేర నిద్రించునట్లు లైరి.

15

క. రేపాడ వందిమాగధ, భూపాలకరాగకలిత భూరిస్తుతులఁ

దీపించువారు నేడిటఁ, జూపట్టిరి వనిత లేడ్చుచుఁ మూఁగికొనన్.

16

ఉ. నోరును నెత్తి మొత్తుకొని నుచ్చులు వుచ్చుచు నాల్కలెండఁగా

నూగుచుచుఁ గనుంగవల నూతనబాష్పజలంబు కాల్వలై

చేరఁగ భూతలంబుపకుఁ జేడ్చడి కౌరవకామినీజనం

బారయ నయ్యెఁ జూచితే జనాద్దన చావఁగ నెంచినట్టిదె.

17

మ. తలలుం గాల్లును శేతులుం దనువులుం దండోపతండంబులై

కలయం బర్వి యనేకకోటు లొకటన్ గప్పట్ట నప్పట్టనన్

బాలాతుల్ లేనిశరీరభాగము లెవో పోలింపఁగా లేక య

క్కలనెల్లం గలయంగ మెట్టెన రచే కన్గొనినే మాధవా.

18

- నీ, తల లేనియట్ట లట్టలు లేనితలలును, గని మోహవశమున మునుగువారు
 నట్టలవైఁ దల లతికి పరీక్షించి, యుహ్వని నేడి నిట్టూర్చువారు
 నీతలకు న్నొండె మిది కాదు వేటొండె, కూర్చి చూచెద మని కుములువారు
 పరియలై తెగి పడ్డబాహువుచరణమల్, కలియఁ గూరిచి మూర్ఛములుఁగువారు
 తే. రాపులుఁగులు నక్కలును శిరములు పీకి, కొనుట బండులశవములుగనియుఁదెలియఁ
 జాల కున్నట్టివారునై చాన లెల్లఁ బురపురం బొక్కెదరు చూడు పురుషవర్య. 19
- మ. ధృతరాష్ట్రస్నుష లిట్లు దుఃఖివశతకృ బృందంబులై యేడ్చుచుం
 బలిపుత్రాదుల రోయుచుండ నిటు లేఁ బ్రాణంబులం దాల్చి ని
 ల్చిది లోకంబున నింతకన్న నరయక లేదొండు కష్టంబు చె
 ప్పితి నాచేసినపూర్వజన్మదురితం బే యిట్లు వచ్చె౦ జమి. 20
- క. అని పనివి పనివి యేడ్చుచు, ననితామణి తనదునెడుట వసుధం బడియుం
 డినదుర్యోధనశవముం, గని పడి మూర్ఛలైఁ దెగినకదళితైఱఁగునక. 21
- వ. అట్లు మూర్ఛిల్లి కొంతవడికిం దెలిసి కన్నీరు మున్నీరై చనుకట్టపయం బడి కాలువ
 గట్ట బెట్టు వాపోవుచు పాంసురుధిరదగ్ధాంగుం డగుసుయోధనునికశేబరం బక్కు
 నం జేర్చి. 22

— గాంధారి దుర్యోధనునికశేబరంబు నూచి విలపించుట. —

- తే. హాకుమార! కుమార విఖ్యాతశౌర్య, కౌరవేశ్వర! నీ కి ట్లకాలమరణ
 మూఁపహిలెన నే దొల్లి దేవురించి, తెలియఁ జెప్పితి విని వైతి తెగితి వకట. 23
- వ. అని పరిఃరివిధంబులం బరి దేవనంబు సేయచు నాసుబలనందన సమీపగతుం డగు
 నందనందనుం గాంచి యి ట్లనియె. 24
- ఉ దాయలతోడ వైర మిది దాపర మైనపు డీతఁ డర్థమై
 న యెడ కేగుదెంచి చరణంబుల వ్రాలి జయంబు వల్కు నా
 కోయమ! యంచు వేడుకొనుచున్నయెడం బయి కెత్తి వత్స లె
 మ్మేయెడ ధర్మ మాయెడ రహించు జయం బని పల్కి వెండియుక. 25
- తరళము, కలన మాలుమొగంబు వెట్టక గట్టిపట్టనఁ బోరి శ
 త్రుల శరాగ్ని ముఖంబునం బడి తొట్టు లే కును రీగినం
 గలుగఁ బుణ్యజగంబు లం చనఁ గల్గితిక దయ లేక నేఁ
 బలికి నట్టుల యయ్యె నే మని పల్కుదాన యదూర్వహ. 26
- తే. ఇట్లు పలికిన నే వీని కెట్లు వగవ, నొప్పు శాంతింతునన్న నీముప్పుకాల

మునను బంధుఃహీనుడై ముసలితేడు, వగవ నయ్యె సటంచు నే వగతు మిగుల.
వ. అని పలికిమతియుం గొడుకుఁ దలంచుకొని. 28

సీ. యుద్ధదుర్మమఁ డయి యోపి నట్టలు పోరి, వీరిశయ్యం జేకె వీరుఁ డితఁడు
చచ్చియఁ మోమున శౌర్యంబ మాపుచు, వీరుఁ డీశఁడు గుడెన్ వీడకుండె
మూర్ఖాభిషిక్తుల మొదటిలెక్క నెనంగ, ప్రభువు నేఁ డిప్పాసుపటలి బ్రుంగె
నిది కాలపర్యయ మే మన తోండ్లు గొల్పెడువాఁడు నక్కలనడుమ నుండె
తే. బుధులు సేవించువాని రావులుఁగు లిపుడు, మూఁగి నేవించుచున్నవి మారు నెలంత
లాలవట్టంబు వట్టనై యలరునతఁడు, పులుగుగమి తెక్కవీనంగఁ బొదలు నేడు. 29

క. సింగముతో మాతంగము, లంగం గొని కూలిన ట్లిం గూలె మహా
త్తుంగగతి భీనునేనుని, సంగరమునఁ దాకి యితనిసరణం గంటే. 30

తే. పదియు నొండు నక్షోహిణీబుమునకు న,ధీశ్వరుండు సుయోధనుం డిట్లు డక్కు
లేసేవాఁ డయి మారుతసూనుగదకు, నెరగ నై కూలఁ జూచితివే ముకుంద. 31

చ, విదురుఁడఁ దగ్రియుం దనకు వేయివిధంబులఁ జెప్పుయున్న దు
ర్మదఁడును దుష్టబుద్ధి యగుమానవనాథుఁడు మందబోధుఁ డై
కదనము నేసి మృత్యుముఖిగహ్వరమందుఁ జొరంబడె గటా
పదియును మూఁడు వర్షములె వానిసిరుల్ విలసిల్లె నిమ్మహిణి. 32

క. కరితురగాదులతో నిద్ధర దుర్యోధనునిబాహుదండము నందఁ
జిరరాత్ర ముండ కన్యల, కరగతమై పోయె జెప్పఁగా నేమిటికి. 33

వ. అని గాంధారి కోడలిం జూపుచు మాధవునిచేసె మొగంబై. 34

తరవోజ. కొడుకుచచ్చట కంటె గోవింద! వినము, కోడలిగోడు గన్గొన్న నా కిపుడు
కడుదూఁఖి మయ్యెడుఁ గడుపునం జమ్మ, కడుకొనియెడు నింత కన్న నొండొకఁడు
పొడమునే యొక్కందు పూఁబోడి యీమొ పుత్రునివదనంబు పోలంగఁ జూచి
యడలుచు నంతలో నధినాథుమేను, నరసి యం దేగుచు నలమటం గుడుచు. 35

మ. తనలాంచెడుముద్దుబిడ్డఁ డనుచుఁ దాత్పర్యముం జేసి యి
ష్టవిశారత్నము లత్యుఁగుం దరిసి తద్వక్తయిరక వక్త్రము
బాసర న్మోపుచుఁ బోయి భర్తృహృదయంబుఁ టొమ్మునం జేప్పుచుం
దనుతాపంబున కోర్వ రాక శిరముం దాటించెడుం జూచితే. 36

ఉ. సాగరవేళిశ్వర నిసారతరాంకమునందు గౌరవ
శ్రీ) గొనుచుండుటవహిషి, గనఁగొంటె ప్రకీర్ణకేశయై

- బా గతి పీన్మమేటల నభాగ్యవశంబునఁ జేసి మెట్టు నేఁ
డిగతి నీయమం గనిన వేరికి గుండెలు ప్రీల వచ్యుతా. 37
- ఆ. ఇట్లు పడెడునీమె నీక్షించునంత నా, కడుపు చుమ్మఁజుట్టు నుడుకు పుట్టు
నింత కోర్చునట్టి రేదేశమున నుండ, రేను గాక చెప్ప నేమి గలదు. 38
- క. నిగమంబు లాగమంబులు తగఁ, జెప్పినయట్లు పుణ్యతత్పరుఁ డగుచున్
మగువం దల్లినఁ దండ్రీనిఁ, చెగి విడి చనె రాజరాజు తెలిసితె కృష్ణా. 39
- వ. అని మఱియును. 40
- సీ. భీమభీమగదాక్రభిన్నాంగులై నాద, నూర్వరుసుతు లిట్టు లుర్విఁ బడిరి
వగ పిత యని చెప్ప నగునె జూర్గన!, వేనలి విజీయ నవ్వెలందుల్లెఁ
బతులకై సుతులకై పరిదేవనము చేసి, రుధిరార్ద్రోతలములు రోసి రోసి
కాకకంకాదులఁ గడ లంటఁ దోలుచు, నొడ లెఱుంగక మెట్టుచుండి రకట
- తే. చరణములభూషణంబులభరమకతనఁ, బసిడివే డల్మవై బట్టుపచ్చడముల
నడువఁ జాలనిపడఁతు లీపుడమి దేహ, శకలము లలోన నడచెద రకట కట్ట. 41
- ఉ. కొందఱు ప్రాణనాథులను గొందఱు పుత్రులఁ గొందఱిష్టులం
గొందఱు భ్రాతలఁ బొడవి కొంచు నురంబులు మోదికొంచు నా
క్రందన మాచరించెదరు కాంత లొకింతయు శాంతి లేక గో
వింద! కనుంగొనన్ హృదయ పీఠి విదారిత మయ్యెడుం జూమీ 42
- క. కాయాఽహృతంబును భూ, సాయుత మగుబంధుశిరము శయమునఁగొని లోఁ
బాయనివగ యోషామణి, యీయెడఁ గడుఁ బొగలు చూచితే వనమాలీ. 43
- తే. తొంటిపుట్టుపులిం జేయఁ దోచుపాఁకర్మమునఁజేసి ఫల మిట్లు కట్టికుడిపెఁ
గలుగ దెచ్చడు నాశము కర్మఫలము, కుడువకుండిన నెంతటికోవిదునకు. 44
- మ. కులసంజాతలు హంసగద్గదవచోగుప్తాభిమానల్ జలే
జలనన్నే త్రలు చారువక్త్ర లగునీచార్వంగు లెంతేని యి
క్కలనన్ దుఃఖరసస్వరూప లననై క్రవ్యాదసంఘంబుతోఁ
గలయ న్నెట్టచు వాడివత్త లయి రోకంబాక్ష! పీక్షించితే. 45
- మ. అతిశయోజ్జ్వలు లైననాసుతు లనిం బ్రాణంబులం బాదుఁ ద
చ్చతచంద్రంబులు జర్మమల్ గవచముల్ సత్కేతుభూషావళుల్
తలమై నల్గడ వెల్గుచుండెడి బృహద్భానుప్రభాసంతతిం
ప్రతిష్ఠాదించుచు నాదచిత్తమన కాపాదించుచున్ దుఃఖిమాన్. 46

వ. అని యొక్కింతలో దుశ్శాసనకళేబరంబుఁ గాంచి కాంచనాంబరధరునితో వెండియును. 47

—గాంధారి దుశ్శాసనునికీ శేబరంబు మాచి విలపించుట.—

సీ. దుశ్శాసనుఁడు భీమదోశ్యక్తిఁ దెగి యుదుఁ, బడి యుండె నెత్తుటం బడలువడియు
వీడు జూదమునాఁడు వేడుకమెయి ద్రోపి,దివి సభకుం దెచ్చి వనటఁ గూర్చి
దుర్యోధనప్రీతిఁ దొడరి నేయఁగ నామె, మానభంగము నేయ మదిఁ దలంచె
దానభార్యపు నీవు దాసి వంచు వచించి, పరిభవ మొనరించె బంతగించి

తే. యపుడుదుర్యోధనుని బిల్చి కృపదలిర్పఁదనయ! కలహస్త్రియునిమాతలునివిడుపుము
పాండుపుత్రులఁ జేపట్టిపాడి కలిగి, మెలఁగు మంటిని నామాట తెలియఁ డీనఁడు. 48

ఆ. కరికి సిడులు చూపు కరిణి భీముని నొవ్వ,నాడె వాఁడు వీడు నట్ల యయ్యె
దాన నింత పుట్టె వీనినెత్తు రురమ్ము, వచ్చి త్రావె నతఁడు వగున దప్పి. 49

వ. అంత వికర్ణునిం జూచి. 50

చ. ఇతఁడు వికర్ణుఁ డుత్తమగుణైకవిభూషణుఁ డేనుగుంపులో
మతిఁగొని నీలమేఘములమధ్యమునందు నిశాకరుండు నా
హతుఁ డయి కూలియుండె విశిఖాతికిఁజాంకితమై తనుత్రసం
యత మగువీచిచే గొఱుక నోపక యున్నది గ్రద్ద గంటివే. 51

క. ఈతనిసతి ముఖాన్వితమై తనపతిపాలను దినఁగ గ్రద్దలు పోఁ బోఁ
జేతుల నడఁచుచుఁ దోలిన, నేతటికిం దొలఁగ కున్న వివి సూతె హరీ. 52

క. శరనిర్భిన్నశరీరుండు, పురుషర్షభుఁ డైనవీడు పుడమిం బడియున్
బరువము తప్పక లక్ష్మీకీ, నిర వగుచందమున నొవ్వ నేమందు హరీ. 53

వ. అంత దుర్యుఖాదులం గని. 54

తే. దుర్యుఖుండు వీడు పడియుండెఁ దోయజాక్ష, శ్వాపదము వీనివదనంబు సాముదినుట
నప్తవీతిధిదంద్రునిచందమునను, దనరుచున్నది చూచితే వనజనాథ. 55

క. శూరుండు శూరసేనుఁడు, ధారుణిపై వ్రాలి మెనపు ధరణీరజమున్
సారసలోచన! చూడుము, వేరికినిం దరము గాను విధి దాటంగన్. 56

మత్త. చిత్ర సేనుఁడు భూతలంబును జేరెఁ దీరనిద్ర కై
చిత్రరత్నవిభూషితం డగుసింహవిక్రము వీనినిన్
నత్రభుక్సముఁ గాంచి కాంత లజస్రమున్ దురస్లిమన్
మిత్రముల్ బలె శ్వాపదములు నివ్వ నిల్చిరి చుట్టునున్. 57

మ. వరనారీజనపర్యుపాసితుఁడు దేవస్త్రయతేజం డని

శరసంకృత్రసువర్ణవర్ణుఁ డగుచు సాల్వజ్ఞచందంబునఁ

ధరకుఁ వ్రాలు వృకంబు లంటి మెరుగం దన్మందహాసాంచిత

స్ఫురదాస్యం బిది సుప్రసన్న మగుచుం జూపటైడిం జూదితే. 58

తే. దుస్సహుఁడు శత్రుకోటికి దుస్సహుఁడు, విశిఖసంవృతగాత్రుఁడై వీరశయ్య

నందియును గర్జితారసమావృత మగు, కులనగంబు తెఱంగున బాలుచుఁ గనుము.

ప. అంతలో నభిమన్యుఁ దిలకించె యించుక నిశ్వసించి.

60

గాంధారి యభిమన్యుని కశేబరంబుఁ గని ప్రలపించుట,

సీ. కృష్ణాక్షులు మించె గీర్తిశౌర్యాదుల, నని పేర్కె గాంచినఘనుఁ డెవండు

మాసుయోధను సైన్యమధ్యంబు నం జొచ్చి, చించి చెండాడినజెట్టి యెవఁడు

గురుకర్ణముఖ్యు లేమ్యరు చుట్టముట్టిన, నేకాకిమై నొవ్వనేసె నెవ్వఁ

డెవ్వారికిని మృత్యువే యన నయ్యుఁ దా, మృత్యుముఖంబున మెరుగె నెవఁడు

తే. అట్టియభిమన్యుఁ డన్జనునాశ్రజుఁడు, వీఁడు పలువురు పొదివిన నోడకుండు

నట్టివాఁ డిట్లు వితవోప వైస వీ, వీకి పోవకు చెలువంబు నేడు కంటె. 61

చ. విరటునికూతురు శ్రవీమతి బతికె జేర నేగి నే

గిరపడుచుం గనుగవను గిట్టిని బాష్పము లూడిపాటుచోఁ

గరముల వానిమై నివిరి కన్నుల మూర్ఛించి గోగిలించియున్

గురుతరరక్తపాతమునకుం గురిమై శకు షేఁ గని సంశయించుచున్. 62

తే. జాతరూపఁరిష్కృత మై తలిగ్గు, కవచమును విచ్చి కన్నులకట్ర దీఱు

గాంచి లజ్జించి శోకించి కంట సేగు, నించి చెంగట ని న్నెంచి మును బోడి. 63

మత్త. వాసుదేవున కీమనచ్చినవాఁడు వీర్యము ధైర్యమున్

మోసు లెత్తఁగ యుద్ధభూముల మోహరించి జయించి సం

త్రాస మిచ్చెనువాఁడు శాస్త్ర నరాజికి సుకుమారుఁ డీ

భాసురాంగుఁడు నేలపాలము పాడి దవ్వనె దైవమా. 64

తే. మారసుదరమూర్తి రమ్యములు జ్యోతిరాకిరీబులు కఠిన్యగంచితములు

కాంచనాంగదభూషణకలితము లగు, హస్తములు సాంచి నిద్రించునట్లె యుండె. 65

ప. అం వాని నుద్దేశించి.

66

శి నీమరణానముం దలంప నే నొకముగముం గాని మున్ను న

న్నేయెడ దవ్వలంగనియు నెంతయుఁబ్రేముడిఁ బల్కరింతు వి

స్త్రీయొక గోడుగోడు మని యేడ్చుచుఁ జెంగటచున్నఁ గాని కం
జోయి గడల్పి చూడ విడి దోషము గాదొకా ప్రాణవల్లభా.

67

క. అమరదోషము లగుతండ్రులఁ, దమలోనం బ్రేముడించుతల్లుల నిటు దుః
ఖమున న్వేగెడు నను నీ, క్రమమున విడనాడి యెందుఁ గడలితి నధిపా.

68

ప. అని వగలం బొగలుచు వాసుదేవునిమేనయల్లుం డగువల్లభుని నెత్తుట నత్తమిల్లిన
కురు లెత్తి మెత్తనితనయుత్సాగంబున వానివక్త్రంబు నేర్పి జీవించియున్నవాని
జలె నంచుచు.

69

తే. గోడిగలవార మని కొట్టుకొండు క్రూర, కర్ము లగువారు పెక్కొప్పు కలిసి నిన్ను
జాలునొక్కనిఁ బొదివి పాపంబు గట్టుకొనిరి వారిమగఁటిమియేమరక వచ్చు.

70

క. అపు డేమి తలంచిరొ గురు, కృపచుఁబుల్లు నిన్నుఁ గూల నేయుచు నిస్సీ
కృపలులు కారొకొ నీకుకా, విపులం దిక్కుండి లేనివిధమున నయ్యెకా.

71

నీ. పాండవపాంచాలపతు లెల్లరుచు జూచుచుండ నీ కిగ్గతి నొక నయ్యె
దన లేనియెడ నీకుఁ దగిలిన నేగికి, నీశగ్ధి మన మొక నెక్క కగునొ
నీవు లేకుండిన నీవారలకు విజయమును రాజ్యముఁ బ్రీతి కగునె చెపుచు
శరనిర్జితములు నీవరలోకముల కేను, వెనువెంట నత్తు నన్ గరును కరుణ

అ దుష్టురాల నెట్లు తోడు రాఁ గొను నా, ప్రాణ మూడి పోవ నయ్యె నకట
నాకలోకముందు నీ కైనకాంతతోఁ, బాదలుచుందు నన్నుఁ జోలెఁ గలిసి.

72

డి. అందముచందముం గలుగునచ్చరచానల నెమ్మనమ్ము నీ
యందము చందముం గొంచునట్టిదయై నిను వారి కెప్పుడు
గందునిఁ గా నొనర్చెడిని గాదె మనోహర! యట్టివేళ నా
యందుఁ గలట్టసౌహృద మొక్కటికే దలపోయకుదుమా.

73

అ నిన్నుఁ బొందఁ గాంచి నెల లాటు గడచె, నేడవది యిపుడు నడచు నవనినాధ
పుత్ర యింతతోన పోయె నీసహవాన, మేమిచేయుదాన నేది దిక్కు.

74

ప. అని ప్రలపించు నుత్తరఁ దత్తరంబున మత్స్యరాజకులస్త్రీజనం బకకర్ణించి యచ్చో
టు వాయం దిగిచి కొనిపోయి తెగి చననియార్తనాదంబు గోడనీకుహరంబు నిండి
చుచు నిహతుం డై యొక్కచోటం బడియున్నవిరాటుఁ జూచి దుఃఖించుచుండి
రీక్షింపు మవ్వెరాలటక్షితీశ్వరుండు.

75

డి. అక్కట ద్రోణవి ణహతుండై ఖీలిపైఁ బడి నెత్తు మట్టినిన్
మెక్కుచు ఘండఁ జూచు మదె మెకొని చుట్టును ముట్టి కాకులుం

గుక్కలు నక్కలుఁ బొలను గుంజుచు నుండఁ దొలఁగఁ ద్రోలఁ గా
నొక్కినుమంతి తాలు కట నుగ్మలు లార్చి వెలార్తు రిత్తఱిన్.

76

వ. మఱియు నందంగు మ్రంది పడి యున్నయుత్తర శాంభోజ సుదక్షిణ లక్ష్మణ సుద
ర్శిన ప్రభృతికుమారులం జూచు మని చెప్పచు గాంధారి రాధాకుమారుం జూచి
యి ట్లనియె.

77

—గాంధారి కర్ణుని కశేపముఁ జూచి వాపోవుట.—

సీ. ఎవ్వఁడు భృగురాము నెఱిగి దివ్యాస్త్రముల్, వడసి మహాప్రభావము గమించె
నెవ్వనిపోగుల నెల్లపార్థివులును, నేలకు గోలకై నెగులు గాంచి

రెవ్వనిభుజబలం బెంచి నాపుత్రులు, పాండుపుత్రులతోడఁ బగ వహించి

రెవ్వఁడు పదియు మూడేడులు హృచ్చ్యుమై ధర్మజునిద్ర పఠహరించె

తే. నట్టివైకర్తనుఁడు మహేష్వాసుఁ డధిక, శౌర్యధుర్యుండు పార్థ కేజమున నడఁగి

జ్వలితవహ్ని తెఱంగున శాంతుఁ డగుచు, రక్తసిక్తాంగుడై నేల వ్రాలె గంటె.

క. కొరవజాతికి ది క్కయి, భూరమణునిప్రాపు వడసి భూరిబలాధ్య
శ్రీరమణ మించి కర్ణుఁడు, ధారణిపై వ్రాలె విధివిధానము వింటె.

79

ఉ. వేసలి నీలి చిక్కుపడి వ్రేలఁ దదీయనతీవతంసముల్

మాననిశోకభారమున మాటికి నేడ్చుడు నుండ వీరిలోఁ

దా నొకమూలఁ జేరి తనుతాపముతో వృష సేనుతల్లి నుఁ

భానలదవ్యూహాన యయి హా యని వ్రాలె ధరాతలంబునన్.

80

ఆ. పరశురాముశాపభరమున నస్త్రముల్, తోపకునికి విప్ర శాపమునను

రథము నేలఁ గ్రుంగి రాకుండుటయుఁ గల్గి నరుండు నీశిరంబు నఱకఁ గలిగె.

81

వ. అని మూర్ఖుల్లిపడి కొండాకవడికిం దెలిసి లేచి.

82

తే. పలభుక్కులు మెనవ నల్పంబు మివిలి, యనితపక్షచతుర్దశియందఁ జంద్రు

చందమున నున్నమగనిమాన్యంబునందఁ, నాన్యమును జేర్చియేడ్చినయ్యతివమిన్న.

వ. అని కొంతలో నాపంతు్యం గాంచి.

84

శా. ఆపంతు్యండు మహాతథుఁ డిలెఁడు భీమాభీలకస్త్రాహతిం

జీవంబుం బెడఁబాసి వీరశయనశ్రీ నొందె రక్తోక్షితం

బై విశ్వంభరఁ జేరియున్నతనువున్ హర్షంబునన్ ముట్టి వాం

ఛాత్మత్తి గొని వచ్చి మెక్కెడి నజస్రం బల్లక వ్యాదముల్.

85

తనకు ను కుంఠించు కిర గాత్మకుంబున నుం గొని జాహ్నికుం

డనిమొనం బడి యుండె బాహుబలాద్ది తారించయును చ
చ్చినను వీనిమొగంబు పున్నమఁ జెన్నుమీఁతెడుచందమా
మను నరానరి చేసి భాసిలు మాధవా! కనుగొంటివే.

86

వ. అం దొక్కవో జయద్రథుకభేబరంబు గని.

87

— గాఁధారి నైంపుని కశేబఁబు మాచి వగచట. —

సీ. పుత్రశోకాభితవుడు గనఁజెయుండ, ప్రతిస పాలించెడవ్రతము గలిగి
దొరలు దుర్యోధనాదు లనేకసైంకల్, కాంచుచుండఁగ సవ్యసాచి యేచి
సింధుసావరేశ సైంధవృతల దీసి, నెల్లసైవ్యంబును ద్రెళ్ళనేసి
కాకులుం గ్రద్ద లానునభుజకాయంబు, కంఠలు భక్షించుచుండె నదిగొ
తే, కృష్ణముట్టిననాడె యీకృష్ణుఁ డగ్గిరట్టి డగు గాని దుస్సుల నరసి పాంశు
సుతులు కరుణించి విడిచిరి సుగతిదారిఁ, గలన నిటు చూపువారలు గానఁ గృష్ణ.

మ. అదిగో దుస్సుల పేరెలుంగునను దుఃఖాక్రాంతయై యేడ్చుచు
హృదయంబుం గడుమోడుకొంచు నెచట స్వీక్షింప కాశీర్షముం
బదముల్ దొట్రిల నిందు నందు వెదకం బాటుం బ్రతీక్షింపు మో
యదువంశోత్తమ! నాదుచిత్త మతిశోకాయత్తమై పోయెడి.

89

తే. విధవలై కోడలుం గూఁతు రథమవీని, వ్రతమున కాశించి యుండుట వినియుఁ గనియు
తాతఁ జేసినబాన్ము నా భూతలమున, బ్రదికి యుండితి నాబ్రదు కిదియు బ్రదుకె.

ప. అనుచుం గొంత చని మన్తనాథుకభేబరంబుం గని.

91

మ. వీడె శల్యుడు ధర్మపుత్రునిక్రమంబునఁ దాకి తా
స్నేహఁ బోక పెనంగి వానిచు హేమసంగతి తాకునన్
వీడి ప్రాణము నేలపైఁ బడి వెల్లుచుండె దదాస్యచున్
భోడిమిం గొనె బూర్ణచంద్రునిపోల్కిఁ బూరువసింహమా.

92

క. ఆధిరధిరథము సారథి, యై ధర్మజు గెలుపు గోరి యరి నేయుకటిక
జ్ఞోధము చెడఁ దేజోవధ, మాధిగ నొనరించి కర్ణ నత్తజి నొంచె.

93

క. ముక్కుచు మొగము గాను లఁ, గుక్కలుఁ దివ వెలికి వచ్చి కుల్లిననాల్క
ముక్కున గొని యొకగృధ్ర, మృక్కట వడిఁ బాటు జూచుఁ ఘోకనమునకు.

94

ఆ. మద్రవల్లభుండు రుద్రభూమిం బడి, యున్న వానికాంత లొల్లఁబోయి
పరికనుగ్న మగుద్విపముఁ బానుఁ జూచి, కలు లొల్లు దుఃఖకలన కై.

95

ఉ. ఓపురుషోత్తమా! కను శిలోచ్చయవాసుఁడు వామదేవపా

దాపదితీప్రభోతపీపులాథుడు పార్థకృతావావక్రియా

వ్యాపకశౌచ్యైర్మయైరేనాభగదత్తుఁడు వానికి శేషరం బయో

శ్వాపదముల్ భుజించిన నెసంగు శిరంబున స్వర్ణమాలికల్.

96

వ. అని వాని కొక్కిరానదూరమున శరత్పగతుడై యున్న దేవవ్రతునిపై దృష్టి నిగి
డించి నిట్టూర్పు నిగిఁగించుచు.

97

— గాంధారి శరత్పగతుడైన భీష్ము నుద్దేశించి పలకరించుట. —

నీ. తనవిక్రమమున కీధరణీతలంబున, బురుడు లే డెవ డని గరిమఁ గాంచె

బరశురామునితోడఁ బదియు నెన్నిది నాల్గు, సమకంబు గావించి జయముఁ గాంచె

గాశిరాజుకుమారికలకయి ధరఁ గల, రాజుల నెల్లర నాజి గెలిచె

తండ్రి కోరికి దీర్చు దాఁ బెండ్లి యాడని, భీష్మ ప్రతంబునఁ బేర్చి కయ్యె

తే గురుకుఁము నవ్వుమై పోవు టరసి దాని, నుద్ధరించె ధరా రాజ్య మొరిమ నొందు

పగిది రాజ్యానుసంధానపరతఁ దనరె, నలెఁడు సామాన్యఁడే నిమ్న గాత్మజుండు.

98

ఉ. చూడుము శంతనూదృపుఁడు సూర్యుఁడు కాలవిపర్యయంబునన్

వీడి దివంబు నేలఁ బడువీఁక నెసంగుచు నంపపాన్పుపై

వేడుకఁ జూచుచున్నగతి వె న్నమరించి శయించి యుండె నా

కీడిశరంబులం దనువు వీలినయ ట్లయి నిట్టిపట్టనఁ.

99

మ. విను దేవాపిసముండు ధర్మమున నీవీరుండు ఘోరాస్త్రసం

జనితాగ్నిం దహియించి శాత్రవవసీచక్రం బవక్రక్రమం

బన శాతం డయి వీరశయ్యను శరవ్యూహంబునం బండియున్

దనరార్క శరసంచయంబునను దొల్తం బొల్పు నేనానినాన్.

100

క. క్రీడలయై క్రేలఁడనవు, డాదరమునఁ గ్రీడివాని కాధారముగా

నాద కొన మూఁడుశరముల, నాదట నిలిపెం దలాడ నతఁ డా నాఁగన్.

101

ఆ. తనద శరమయూఖతతుల శాత్రవలోకములను మిగుల నేర్చి పొలుపు గాంచి

రాజచక్రిమునకు నోజ గల్పించి భీష్మాక్కుఁ డస్తమించె నక్క టకట.

102

మ. ధరపై సుద్యుఁడు నాఁగనొప్పియు నమర్త్యప్రాధవం బందిధ

ర్మరహస్యార్థము లెల్లఁ దెల్లముగఁ బారాశర్యతో నేర్చి నే

ర్వరియై యప్రతిమానుడై రణముల్ బ్రజ్ఞుడనై యొప్పు

ప్పురుషశ్రేష్ఠుని బ్రహ్మార్థుని జగంబున్ మెచ్చెన్ హెచ్చుగన్.

103

ఉ. దేవుఁడు గా క్రిం దా కన్యదేవాము దాల్చినవాడ యేని ని

ప్రీతినిఁ బ్రాణముల్ నిలువఁ జాలినవాఁ డగునే రణంబునన్

జీవనముల్ వెలార్చుటకుఁ జెప్పినశాస్త్రవ శస్త్రసంహతిన్

జావఁగ నయ్యుఁ జావమికిఁ జర్చ యొనర్చినఁ బోలఁ దోపదే.

104

తే. కనికరం జెట్టిదో కానితనకు మృత్యువెవ్వధమున వచ్చెడు నెఱుంగఁజెప్ప

మనినఁ బొందవులకుఁ దానెతనదుమృతికి, దారి చూపె నితండు సాధారణుండే. 105

క. దేవప్రతుండు వోయిన, నేవాఁ డీధరతవర్ష మీడితధర్మ

స్థావరము నేయఁ జాలెడు, నో వేనికి ధర్మరక్ష యొచ్చునో చెపుమా.

106

వ. అంత నాచార్యుం డలంచి.

107

— గాఢారి గుఠం దలంచి పువ్వింబుట —

సీ. వేదంబులం జతుర్విధధనుర్వేదము, లం బ్రవీణుడు రణలాలసుండు

విల్లు పట్టినవారి కెల్ల నాచార్యుండ, పాఠునకుం బ్రాణదగురుండు

భార్గవేంద్రులకును బలె సర్వశస్త్రాస్త్రములు పాస్తగితము వీయఁ ఘుమతికి

ద్రువదునిగర్వంబు తుదముట్టఁ జేసిన, బాహుబలాధ్యుడు బ్రాహ్మణుండు

తే. కుంభసంభవుఁ డీతనిగురుతఁ గాంచి, కాదె కష్టాది లోకవిఖ్యాతయోధుఁ

డై సపత్నావిజేయుడై వాసి కెక్కెనట్టియోధాగ్రగణ్యుడు నడఁగె నట్టె. 108

క. ఈతని మున్ని డికొనికా, దే తెగి కారవులు పోర నెనఁగిరి శత్రు

వ్రాతమును గాల్చె లోక, ఖ్యాతుం డీతఁ డగ్నివోలె నడరె ముకుందా.

109

ఆ. బ్రదికి యున్నయట్ట బలె ధనుర్మప్తియ, సంతముం గవచము నాయుధములు

శీర్ణము లయిపోక చెక్కుచెదర నట్లు, చెలఁగుచున్న వితనిచేతి మహిమ.

110

చ. సతతము శిష్యకోటులకుఁ జాఁగిలి మొక్కిక్కఁగ నైనయిమ్మహా

న్నతునిఁద ద్వయం బిపుడు నక్కలుఁ గక్కలుఁ బీకి తిన్న వీ

క్షీతిసురు సంతికంబునను జేరి కృపీసతి మోము వాంచి దూః

ఖతమతియై వగం బొగలుఁ గేశవ! చూచితె దైవనిర్మిత్.

114

సీ. ప్రేమృధహతుఁ డైనవల్లభునకుఁ బ్రేత, కృత్య మొనర్ప నక్కపి దలంప

జటిలులునుం బహ్లాచారులు నగుశిష్యు, లగ్నిఁద్రెకొని వెచ్చి యస్త్రశస్త్ర

ములు రథసేదముల్ కలియఁ గూటిచి విధివచ్చితిం గల్పించి ప్రజ్వరిల్లు

నందు మాఱట యగ్ని యన నైనద్రోణుని, మృతకళేబరము సంచితవిధమున

తే. నుంచి మూఁడుసామంబులు నుచ్చగతులఁ గాన మొనరించి వేలిమి గానొనర్చి

సోఁకు నెఁనవ్య వగనట్ల చట్టి కృషియఁ, దారు గంగకు నభిముఖులైరి కంఠు.

తే. సత్యకాత్యజ చేఁ దెని సామదత్తి, యదిగో పడియుండె నాతని యంగకములు
విహంగపంక్తులు గండ్రించె వేఱు వేఱు, చూడఁ జూడంగ నెంతయు గోడువాడమ.

తే. పుత్రశోకాభిసంతప్తయూర్తి మైస, సోమనత్తుడు సాత్యకిం జాటచుట మని
చూచుచున్నట్లు తోఁచెడిఁజూతెనుతుని, కడ మృతుం డయి పడియున్నఘనునివాని.

— గాఢాధి భూరిశ్రవుని కశేబరంబు గని వాపోవుట. —

వ. ఆభూరిశ్రవునితల్లియు సోమదత్తునివల్లభయు నగునవ్వనితామతల్లి మరపిల్లుచు
వల్లభ నాశ్వాసించుచున్న దాకర్ణింపుము. 115

సీ. ఆధిఁ! నీదగుభాగ్య మత్యుత్తమము యుగ, తయ మట్టికొరవసంక్షయంబు
చూడ వైతివి నీదనుతుఁడు భూశ్రీన, సునిచాపు నీచెవి జొరఁగఁ బోదు
శ్వాపదంబులు దిన్న నీపుత్రకుని కేలు, గను దురవస్థనీ కొనర దయ్యె
గీడుకోడండ్రుర నెంజలియును దుఃఖ, మును నీమదికి నార్తి కొనరఁ బోవు

తే. యూపకేతునికాంచనరూప మైన, గొడుగు గడికండలై పడఁ బడగతోడ
వరదమం దవి నీకంటి కగున యేనినీయెడఁద యెంత తపియించునో యెఱుంగ. 116

క. నీకోడం డ్రిటులతిదఃఖాకలితస్వాంతు లగుచు నలజడి పడుచో
నోకారుణ్యపయోధీనీ కేటికిఁ గరుణ రాదో నే నెఱుంగ నయో. 117

వ. అని పలవించుచు నిన్నుఁ బేర్కొనుచున్న దాకర్ణింపుము. 118

చ. మనవిజయుండొకానొకనిమాటబడి నృతి యొక్కవానితో
బెనఁగెడువానిహస్తమును బిట్టెడలించె నటుండనిమ్ము మీ
శినివరుఁ డట్లు ప్రాయమున జీవము వాసినవానికుత్తుకం
దునిమె నిదేటి ధర్మ మని దూరరె వారును వారివారును. 119

వ. ఆచ్యుతా! చూడు మా భూరిశ్రేణునిభార్యభీభత్సుకృత్తం బైన భర్తృభుజంబుత్సం
గంబునం బెట్టికొని. 120

సీ. ఇది నాదుసర్వాంగపదములు స్పృశియించి, యానంద మొదవించునమలహస్త
మిది మదమత్తులై యెదిరించువారల, సదమద మొనరింపఁ జాలుహస్త
మిది నేను నీవాడఁ గడెయన్నవారల, కభయప్రదం బగునట్టిహస్త
మిది గోసహస్రము లిచ్చి భూదేవుల, దృప్తి గావించినదివ్యహస్త

తే. మట్లు సవనఃవిశ్రమై యెనఁగుహస్త, మచ్యుతుఁడు సూడ నర్జునుం డట్టె నఱకె
ధర్మ మనుమాట తలఁపఁ డధిర్మవర్తి, యనుచు గర్హించుచుండె నయ్యెన్నమిన్న.

వ. అని యంతలోఁ జెంతం బడియున్న సోదరుని గాంచి శోకించి లోకనాథుం దిలకించి
యిట్లనియె. 122

— గాంధారి శపనకళేవరంబు విలసింది పలనించుట —

- ఆ. సత్యవిక్రముండు శకుని గాంధారభూ, వల్లభుడు లోకవంచకుడు
తనకుఁ జాన తెచ్చుకొనినపోరున నహ, దేవుచేతిహేతిఁ దెగియె నకట. 123
- సీ. పసిడివీవన వీవ నెనఁగుతేఁ డిప్పుడు, పక్కితెక్కలగాలిఁ బడయ నుండె
వేలు కోటులు మాయ వెలయించు కిరపుండు, మాయ మట్టముగాఁగ మసిసిపోయె
జూదమునం బొందుసూనుల నోడించి, నట్టిడు తా నోడి మట్టిఁ గలిసె
నాపుత్రకులకు వినాశకారణ మగునతఁడు వినాశన మంద నయ్యె
- తే. వీనికతమున నే పొండవేయులకును, నాకొమాళ్ళకు వైరంబు లోకనాశ
హేతుభూతము గా నయ్యె నేడు పడునొకండు నత్తోహణులు గంగ గలిసిపోయె.
- శా. కాంభోజాస్తరణోచితుం డయి జగత్స్థాతిం బ్రవర్తిల్లునీ
కాంభోజండు వడం దదీయనతి రక్తస్నిగ్ధముల్ తద్భుజా
స్తంభంబుల్ గని కన్నుదోయి జలముల్ చాల్పాటమఃఖించుచున్
స్తంభించెం గను మబ్బలోచన తనూజ్ఞానంబు సూర్యులుగన్. 125
- తే. ఆతపంబున మగనికై యడలు గుడుచు, వారిజాక్షులు కడువాసివత్తలయ్యు
మేనియొప్పును బాయ రీలోన నెంకఁబడియుఁ బువుదండలకుఁ బొల్పువాయ నట్లు
మ. మగధేశుండు జనార్దనుండు మృతుఁడై త్నామండలిం గూలినన్
మగువల్ నల్గడ మూఁగి సుస్వరములన్ మాస్మ్రోయ దిక్కులముల్
తగు మేల్మే లనిపించుచండమున గీతంబుల్ ప్రసంగించురీ
తిగ దుఃఖించెద రేడ్చుటెల్లది కడు దీనత్వము గొల్పఁగన్. 127
- ఉత్సాహము. అనఘ! కోసలేశ్వర్గుఁ బృహడ్బలుఁ మహారథుఁ
గజుము చుట్టు వాటి వానికాంత లెల్ల రోదనం
బును బానర్చుచుం గిరీటిపుత్రునమ్ము లంగమం
దొనర వాని నెల్లఁ బుచ్చుచుండి రేమి చెప్పుదున్. 128
- వ. వీరు ధృష్టద్యుమ్న నందనులు ద్రోణబాణపరిక్షిణప్రాణులై ఖోణీస్థలంబునఁ బడియు
న్నవారు వారిసమీపస్థలంబునఁ గేకయు లేపురన్నదమ్ములును. 129
- మ. అరదం బెన్నఁగ నగ్న్యగారము కలంబె నంబు దీప్తార్చియున్
శరసందోహములున్ గదాదులు సమిజ్జాలంబులుం గాఁగ నఁ
గరభూమిన్ వెలుఁగొందుచాపగురుఁ డగ్గాధాగ్నిహోత్రంబునఁ
వసుతార్క శలభంబు లట్లు పడి చానై రట్లు వీక్షింపుమా. 130

— గాంధారి గ్రుపవాసుల కళేవరమును గని వగచుట. —

- క. సింగ మరణ్యాయున మా, శృంగంబుచు బోలె ద్రుపదధరణీశ్వరునిక
లంగఁ గొని పట్టి పట్టెముసం, గోసా గనుము గురుఁడు వలినకళాక్షా. 181
- కా. పాంచాలేశ్వరునాతఁత్రము కడుం బాండుద్యుతి న్వెల్లుచుం
ప్రంచచ్చారదచంద్రబింబమువలెన్ భాసిల్లెడిం దైవమా
యంచుం దద్వనితామతల్లు లచటన్ హైస్యంబునం గూడుచు
గించు లోవోలె నెఱుగు లిచ్చిరి చితాగ్నిం బెట్టిప్రాణేశ్వరుక. 182
- ఉ. చేదివిభుం డితండు తనచేతివడిక బ్రథవాంగణాబునక
భూదయితాయుతంబులకుఁ బోకడఁ గల్గఁగ జేసి ద్రోణుచే
నీచెన బూరు వట్లు ఁడె నీతనినాతుక లూత లేక లోఁ
బోది సెవంగ నొక్కగతిఁ బొక్కుచు నుడిరి చూచు మచ్చుతా. 183
- తే నీమఱుది యెనిశిశుపాలునికి సుశుండు, ధృష్టకేతుఁ డీచేదిపృథ్వీశునికడ
ద్రోణపాతిశుఁడై తత్పుత్రుఁడు సుకేశుఁ, పరఁగి యున్నాఁడుచూచితెయోముకుంద. 184
- క. శోకస్థానంబుగ నిట, నేకస్థానమునఁ బడినయిద్దఱు గనినక
నాకంటికి దుర్యోధనుఁ, డాకడ లక్ష్మణుఁడు పొదలునట్టులు తోచిక. 185
- తే. వారె వింతానువిందు లావంత్యు లకట, కూలియున్నారు చూతె పెఁగాలితాఁకు
వలన నేలకుఁ గూలినపాదపము, తేవ నొతయు నంతాప మావహిల్ల. 186
- వ. అని మఱియుం గలవారి నెల్ల వేటువేటం జూపి యిట్లనియె. 187
- నీ. దేవదానవుల నే నావంతలో నొంతు, రాజకేయుఁడు ద్రోణుఁ డతనిసుతుఁడుఁ
గృపుఁడు గర్జునును గృతవర్మయును సుయోధనముఖ్యులగువాడుతనయు లెల్ల
భూరిత్రపుఁడు సైంధవుఁడు సోమదత్తుఁడు, లక్ష్మణప్రభృతిబాలకులు మఱియు
భగదత్తుఁడును మద్రవసుధాత లేశుండు, లోనగుపోటకుల్ వోయి రకట
- తే. నీవు నీతమ్ముఁడును బాండుభూవరాత్మభవులు వారల బాఱిలోఁ బడియుఁ జెక్కు
చెదరకున్నారు తలఁప నచ్చెరవు గాదెభారమే దైవమున కెంతపనియు నైన. 188
- ఉనువోజ. పురుషోత్తమా పొత్తు పొనఁగక యున్నపుడు నీ పుష్కలవ్యపురి కేగి సంతఁ
దరియంగ వచ్చి శాంతవపుండు డత్త, తవిలి చెప్పిరి నీదుతనయులు పాప
ఁదు లింతలోనన పంచత్వమొందు, వారు వారలపయి వదలుము ప్రేమ
భర మని పలికి రప్పగిది న యయ్యె, వారివాక్యము లేల వ్యర్థము లగును. 189
- వ. అని పలికిగాంధారి దుఃఖమూర్ఛితయై ధైర్యంబు దిగఁద్రావి ధరణిఁ బడియుఁగొంత

వడికిం దెలిసి పరమక్రొధపరీతాంగియు వ్యధితేంద్రియయు నై మధుసూదనం గాం
చియు ట్లనియె. 140

— గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు కావం చిప్పట. —

- సీ. అన్నదమ్ములబిడ్డ లగుధార్తరాష్ట్రులు, పాండవుల వారిలో వారు పోరు
కొని నశింపఁగ నుంటఁ గని విని నీ పుష్పక్షిందితి వారింప నెంచ వైతి
బహుబలుం డవు బహుబలయుతుఁ డవు శక్తి, సామర్థ్యములు నీకుఁ జాలఁ గలవు
వేరికి న్నీమాట వినక తప్ప దటైనఁ, జేసి తిట్టులు నీకుచేత యెల్లఁ
- తే. గురువినాశనమున కయ్యె ధరణిపతులు, నకలపరివారములతోడ నమసి రెల్ల
భూమలును బాడుపడడయ్యె దామగర్భ, దానిఫల మీవు పొందక తప్ప దింక. 141
- క. పతిశుశ్రూషావ్రతమాన, క్షీతి నించుక తపము నేను జేసితినే నా
వ్రతఫలము కలిమి నిన్ని, పుత్రగౌరవి శపించి పుత్తు నివచుమా. 142
- ఉ. జ్ఞాతుఁడు పోరుచున్నతఱి జూచిన నీ వృషిగింప కిట్లుపే
తూతతచిత్తవృత్తి గలనైతివి గావున నీదుజ్ఞాతులున్
ఘాతుకులై పరస్పరము కయ్య మొనర్చి నశింపు నీవుచున్
ప్రాతికి నైనచుట్టములఁ బాసినయట్లవగన్ వెలార్చుచున్. 143
- క. నేటికి ముప్పదియూటగు, నేటితుడన్ వనమునందు నేకాకివయై
పాటిలినకుత్సితం బగు, పోటున నిధనంబు నొందఁ బోయెద వరయన్ 144
- క. హతసుతలు హతజ్ఞాతులు, హతబాంధవు లైననీకులాంగనలెల్లన్
హతపతిసుత బాంధవు లీనతులుబలెం బరితపింపు నమదుఃఖమునన్. 145
- వ. అనిన విని నవ్వుచు నవ్యాసుడేవుం డవ్వరవర్ణినిం గాంచి యి ట్లనియె. 146
- క. లోకముల వృష్టిలోకుల, బోకార్చఁగ దేవదానవులు చాల రోరుల్
నాకొందు నేనె వారలఁ, బోకార్చఁగ నగుదు నింత పోలునె త్రవ్వన్. 147
- క. తమలోఁ దమకుం బాట వడ, నమితంబుగఁ బోరి పోరి యాదవు లెల్లన్
యమలోకాతిథు లయ్యెద, రమలనుతీ! నే నెఱింగి నది యిది కాదే. 148
- క. అనుదాశార్హ నిపలుకులు, వినిపాండవు లెల్లఁ జిత్తవృత్తుల భీతిం
గొని తమజీవితములచెన, వెనుదగిలెమనాన వదల విడిచిరి వెలుచన్. 149

— శ్రాద్ధ పర్వము —

వ. ఆనమయంబున వాసుడేవుండు పెండ్లియు నానుబలసుతం గాంచి. 150

సీ. లే ముగ్ధ గాంధారి! పోలదు నీ కిట్లు, నీయపరాధమే నీకు నిట్లు
 శోకంబు గలిగించె నీకొడుకు దురాత్ముఁ, డెంత లెంతలు చెప్పి రేని వినఁడ
 తనుదాన పగ దెచ్చుకొని యింత కయ్యె నా,ఖలు నుత్తమోత్తముఁ గాఁ డలంచి
 యీవు తత్కృతదోష మింత గణింపక, నానెత్తివై గట్టఁ బూని తకట
 తే. ధృతి సెడఁగ నుమ్మలిక రాజసుతకుఁడగదా, మృతికి నప్తతకును గుండు యీతిజనునకు
 నినుమడించు మనోదూఃఖ మెపుడు రాచ, కూతు రనిఁబోరి చచ్చెడుకొడుకుఁగోరు
 ప. అని జనార్దనుండు పలికిన విని శోకవ్యాకులితలోచన యగునాదుర్యోధనమూత
 మాటాడ కూరకుండె నట్టియెడ ధృతరాష్ట్రుం డజ్ఞానజనితం బయినశోకంబు వో
 కాఱు ధర్మరాజుం దరియఁ జీరి యి ట్లనియె. 152

క. మొనఁకొలంది యెఱుంగుదా, వని జచ్చినవారికొలఁది యది యెఱిగినవో
 వినిపింపు వినఁగ నెంచితి, ననవుడు నతఁ డిట్లు లనియె నాతనితోడ. 153
 *తే. తెలియ వినుము దశాయుతములయయుత, మిరువదినహస్తములుకొటులరువదాఱు
 పరివృథుల్ పదినాల్గువేల్ పదియు నూఱు, నర్వదియు నైదుగురు చచ్చి రని నితరులు.
 ప. అనిన విని విచిత్రవీర్యాత్మజుం డెట్టివీరు లుత్తమగతిం బొందుదురు చెప్ప మనిన
 నతండు వెండియు. 155

— గృతరాష్ట్రునకు ధర్మరాజు యుద్ధమందుఁ దెగినవారిగతులు చెప్పుట. —

సీ. హృష్టలై యెవ్వార లిద్దాఁజి దెగుదురో, వారికి సురలోక వాస మబ్బు
 సేకి హృష్టలు గాక హతు లైనవారికి, గంధర్వలోకంబు గలుగ నబ్బుఁ
 బెడమోము వెట్టి పోయెడువేళఁ దెగినవా,రలకు గుహ్యకలోక మలరనబ్బు
 వెఱి కాయుధము లేక పెర నెవరొని చచ్చు, లోకులకుఁ బ్రహ్మలోక మబ్బు
 తే. నేకరణి నైననుత్తమలోక మబ్బు, బ్రథమమున నెట్లు చచ్చినవారి కైనఁ
 బాకయున్నవారికిఁ బయి జన్మమందు, నబ్బు నుత్తరకురుభూము లందు నునికి.

* “స్లో. దశాయుతానా మయతం సహస్రాణి చ వింశతిః

కోట్యష్టప్తిశ్చ వ ట్లైవ యేస్మిన్ రాజ స్మృధే హతాః

అలక్షాణాం తు వీరానాం సహస్రాణి చతుర్దశ

దశ చాన్యాని రాజేంద్ర కీతం వష్టిశ్చ పంచచ.”

ఈశ్లోకములు ప్రకటించు బాధేదములు కలిగి యున్నవి. ఈలెక్కకును భారతములోఁ జెప్పిన
 యక్షాహిణులెక్కకును భేదము కానిపించుచున్నది. భారతములెక్కకును నామలింగము కాననములెక్క
 కును భేదము. ఈవిషయము పరిశీలింపనై యున్నది. దీనిబట్టి తెలుఁగుపద్యమునకు సరియని చెప్ప సాహ
 సింపరాదు.

చ. అనవుడు నాంబికేయుఁ డను నాత్మజ! యిట్లని యెట్టిజ్ఞానశ్రీనిఁ దెలియంగ వచ్చె నెఱిగింపుము నాఁవుడు ధర్మనందనుం డను మును లోమశుఁ డనుమహాముని నా కిడె దివ్యదృష్టి యం దున సకలంబునుం దెలియుచుఁ వివరించితి నీవు కోరుటఁ.

158

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు.

159

పంచ. అనాధులుఁ సనాధు లైనయట్టివారు కర్తలై దునఁ లభింపకుండువారునున్ సృగాలకాకముల్ దినంగ నున్నవార లుర్విఁ ద్రెల్చిరేని కేవిధిఁ బావర్ష నొప్పఁ బ్రేతకార్యము న్వచింపు మాత్మజా.

160

వ. అన్యులయు నయ్యుధిష్ఠరుం డాలంబునం దెగినవారి కందఱకు నాహితాగ్నులకుం బోలె నగ్ని సంస్కారంబు లాచరించునది యని తన్ననుసరించున్నధౌమ్య నా లోకించి విదురసంజయయుయుత్సుం బిలిచి మీ రెల్లగు నాధవంతులై యత్కించి చ్ఛరీరంబు గలవారల కెల్లఁ బ్రేతకార్యంబు లొనరించునది యనినియమించుటయు వారు ధౌమ్యపురస్సగులై చని చందనాగురు కాష్ఠంబులును ఘృతతైల తౌమవసన గంధాదులును దారుసంచయంబునుం దెప్పించి భాగ్నరథావయవధ్వజచ్ఛత్రచామ రాయుధంబులతోఁ జితులం బెట్టించి దుర్యోధనాదిధార్తరాష్ట్రశతంబునకును శ్యా శల భూరిశ్రవ స్సోమదత్త జయద్ర ధాభిమన్యు లత్మణ ద్రౌపదేయ చాశ్వాసని ధృష్టద్యుమ్న ధృష్టకేతు యుధామ న్యూత్త మోజ శ్శిఖిండులకును విరాట ద్రుపద కేకయ కౌసల్యాదులకును స్పంజయప్రముఖులకును సౌబల వృష కాచల భగదత్త కర్ణవృష సేనాదులకును దిగ్విజయోధులకును ఘటోత్క చాలంబున జలసంధాదు లకును దక్కునుంగలరాజలోకంబునకును ఘృతధారాహుతిదీప్తంబు లైనపవిత్రా గ్నులంజేసి సంస్కారంబు గావించియుఁ గొందఱకుఁ బితృమేధక్రియలు నిర్వర్తించి యు శ్రీలరోదనంబులతోడం గూడినసామగానంబు లొనరించియు నౌర్ధ్వదేహిక క్రియాకలాపంబు పఠిసమాప్తి నొందించినంత విధూమంబు లై ప్రజ్వరిల్లుచితాగ్ను లెల్ల నంతరిక్షంబున గ్రహంబుల చందంబున వెలింగె మఱియు ననాధవంతులును నానాదేశసమాగతులునగు యోధాగ్రగణ్యుల నెల్ల వేలకొలంది పోవులు పెట్టించి చిచ్చు ముట్టించి రనంతరంబ కౌంతేయాగ్రిజుండు.

161

సీ. ధృతరాష్ట్రవిభుని ముం దిడుకొని పరివార, పరివృత్తుఁడై యాద్రు బాసి నడువ

గంగానదికి నేగి కనకభూషాదులు, తీసి సున్నానముల్ చేసి వాచ్చి
తానునుం దమ్ములుఁ దండ్రియుం గౌరవాం, గన లానుపూర్వికగతుల నెఱిగి
కలబంధువులకును గ్రామముగా నలిల క్రియాకలాపము దీర్చి రార్తు లగుచు
తే. నపుడు కుంతిమహా దేవి కృపణ యగుచు, నేడ్పుఁజెలుఁగునఁ బ్రత్రుయెడకు నేగి
నన్నగించినవాకున సర్వజనము, వినఁగ వారలతో నిట్లు లినియె నార్చి. 162

— కుంతి : గృహజనముఁ గన్గొడు తనకొడుకని యెఱింగించుట —

సీ. విల్లు వట్టిన వానికెల్ల సగ్రేసరగు, డరిలోకభీకరి ధీధరబలుండు
కుంతివాహినుల కనిం గూర్చెడుకాఁరి, పులికాఁడు ధార్తరాష్ట్రులకు నెల్లఁ
కలగుండు వెట్టి మీబలముల నోర్చిన, బల్లిదండ్రు డాదిత్యవర్చసుండు
ధర వేతలఁబునఁ దన్నుఁ బోల్పొటరి, లే డని నడి గన్నపోడ మిన్న
ఆ. అను నోల మానగొనక వె న్నీయని, పోటుబంటు పోకి బాంకనట్టి
మేటిమగఁడు కీర్తి పేటి నైకరైనం, డల్లరాజులోక మెఱిగినతఁడు. 163

ఆ. ఆరణి యటంచు రాధేయఁ డంచు మీ, రెల్లవారుఁ బోలె నెంచి వానిఁ
బగ దలంచి పరఁ బట్టి వధించితి, రంతవాని నేమి యందు నకట. 164

వ. అవహితచిత్తులై యాకర్ణింపుఁ డని మఱియును. 165

చ. లలిరెడుకుంతిభోజనిగృహంబునఁ గన్నియ నైననాకుగా
ములవొర నద్వరంబునను బుట్టెఁ గుమారుఁ డతండు భర్మకుం
డలకవచాంచితాంగుఁ డగుట న్వెలుఁగొందుచు వేవెలుంగు నాఁ
డెలియుఁడు మీకు సగ్గిజఁడు దేవనిభుం డగుపాండవుం డగున్. 166

క. ఉదకక్రియ లొనరించెడు, నదనున మీయగ్గిజన్ముఁ డగుకర్ణునకున్
వడలుఁడు తిలోదకంబులు, మొదట న్నామాటబడిని పుత్ర కులారా. 167

వ. అని యాశీనమాటలు చెవులు నూడినట్లయినం బాండుపుత్రకులు పరమదుఃఖా
క్రాంతచిత్తులై యుండ యుధిష్ఠిరుండు వేడినిట్టార్చు నిగిడించుచుఁ దల్లి కి ట్లనియె.

సీ. ధృతరాష్ట్రసుతు లెల్ల షీతి నేమహాపహు, బాహాబలంబునఁ బ్రతిభ గనిరొ
మేమి మాజుము లే భీమపరాక్రము, కైవడిం బడి కసుగందినామొ
భూతలంబునఁ గలభూభుజు లెల్ల లే, ఘనభుజునకు నరిగాపు లైరొ
భీధిత్సునకుఁ గాక పృథివి నొండుకని కే, నిభృతతేజనిచెంత నిలువ రాదొ
తే. యట్టిమాయగ్గిజని ద్వాదశతమృతం, ముగ్ధుని పహాదృతవిక్ర మొన్నతనతు

- నగ్ని వస్త్రము సం గట్టినట్లు కట్టి, యెట్లు దానితో తల్లి యెటుగఁ జెప్పుము. 169
- చ. భయమునఁ బొండవేయులును బమ్మెఱపాటునఁ బెద్దివోత్తముల్
బ్రియమున భార్తృరాష్ట్రములును వేని భుజాజల మెల్లవేళ ని
శ్చయముగ నంతరంగమున సంతతమున్ స్మరియించుచుండఁ
నయవిదునిక్ విశర్తనునినందను నెట్టలు దాచుగఁ గల్గి తమ్మరొ. 170
- క. లోకైకధనుర్ధరుఁ డగు, నీకొడుకు న్నాకు నన్న నీతివిదుని నీ
వీకరణి దాచి మాకుఁ, శోకము గల్పించి తెందుఁ జాత్తుము తల్లీ. 171
- మ. అయయో! కర్ణునిపోక మా కనఁగ నేలా యెల్లచుట్టలకుఁ
బ్రియముం బాపుటె కాక దుఃఖమును బ్రసించఁగఁ జేసెన్ ధనం
జయపుత్రుండును జ్యోహనుతులుఁ బంచాలాదలు బోయిన
ష్టయిన న్నామది కిట్టియుమ్మలిక లే దయ్యెఁ జమి యెయ్యెడన్. 172
- ఆ. ఎల్లదుఃఖములకు నిది వేయితె ట్లెచ్చినట్టిదగుచు నాదునాత్మ నేర్చ
నయ్యె నతఁడు నాకు నగ్రజుఁ డనివిన్నయేని యింతచేఁ టినేల వచ్చు. 173
- వ. అని యనేకవిధంబుల విలపించుచు గోత్రనామంబు లుచ్చరించి కర్ణునకుం డిలోదక
ప్రదానంబు గావించె భీమార్జునసకులసహదేవులును దేవీజనంబుతో నుదకర్మం
బాచరించి రాంబికేయుండును గాంధారితోఁ దిలోకంబు విడిచె నంతఁ గుంతీసుతా
గ్రజుండు సూతపుత్రువలని సౌభాత్రంబున భ్రాతృకళత్రంబుల నెల్ల రామిచి గర
వించె నిట్లు నానావిధదానాదులతోఁ బ్రేతకృత్యమ్ము నిర్వర్తించి నవరివారంబుగా
గంగానము త్తరణంబు గావించె నని శ్రీహర్షంబునం గలసర్వవృత్తాంతంబు నెఱింగించి
వైశంపాయనుండు. 174
- క. పితృయజ్ఞఫలప్రాప్తిన్, బ్రతిపాదితసుకృతసారబహుళంబై శా
రతిమున నేకాదశసంజ్ఞిత మీహర్షంబు వినిన శ్రేయము లబ్బున్. 175
- వ. అని జనమేజయునకుం జెప్పె నని చెప్పటయు. 176

ఆ శ్వా సాం త ము .

- ఉ. చేసినచేతలే మఱియుఁ జేయుచుఁ జేసినవానిలో సుమం
తే నరియైనదాని గణుతింపఁగఁ జాలనివాడనై వృథా
యాసము నొందుచుంటి నిను నంటకొనం గలదారి చూపి నా
దోషము వాపి సౌఖ్యమునఁ దోగఁగ జేయవె సర్వరక్షణ. 177

క. పుట్టట గిట్టట రెండూ, బట్టి నను స్వేపుచుండె బరువము చెడ నే
నెట్టియెడ కేని పారము, ముట్టగ లేకుంటి నన్నుఁ బోవవె దేవా.

178

మాలిని. నిరుపగుణకోశా నిత్యసత్యప్రకాశా
ఋరసురకలనాశా వాసుదేవాద్యధీశా
పరిహృతభవపాశా వాలితాశేషదేశా
సరసహృదయవేశా సర్వలోకేశ్వరేశా.

179

గ ద్య ము

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయశ్వాగ్రపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు

స్త్రీకర్వణన సర్వంబును
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీ

— — —

మ. పాదలం గూర్చెడు నశ్వమేధశమున్ బోలంగ నాలించినన్
పదునొం డై జయమందుఁ బేర్వడినపర్వం బిద్ది దీని న్ముదం
బాదవన్ మూల మతిక్రమింపనివిధం బూహించి కావించె శ్రీ
పదకృష్ణుండు కపింద్రచంద్రులు నుతింప విద్యదాస్థానులన్.

రాజమహేంద్రవరమున
లలితాముద్రాయఃకునందు
ముద్రింఁబడియె.

